

12
1940 18

8 APR 1940

143

સાધના

મુંબઈ લોકશિક્ષણ જ્ઞાતિ

મૌર્ય પ્રશ્ન

સંપાદક: રતિલાલ માધવાણી

COLLECTION OF

20 MAR 1940

મહાત્મા ગાંધીજીના
ગરવા આદર્શોને
રૂપેરી પડદા પર
પ્રાણ આપતું એક
રાષ્ટ્રીય ચિત્ર.....

આઠમું
ઓનસ્વી
અઠવાડિયું

ગરવી ગુજરાતણુ

અક્ષત

ગોરુ

માનવ
ધન્સાઈ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી કૌપીયારક વિભાગ

અનુક્રમાંક ૨૨૦૮ કિંમત ૨૦૦

ગ્રંથનામ હિંદુ ઇતિહાસ

વર્ગિક સ ૩૫૨૫ નો ૨૩૩૫

દુલાલ શાહ.

પેરા
કેસ

પાત્રો—મ
સીતારા, કે. દાંતે વી.....

જાલતુ એક નવુ સસ્કાર ચિત્ર

હોલી
દિગ્દર્શક : કરદાર

આવે છે !

“આજકા-હિન્દુસ્થાન”

દિગ્દર્શક : શ્રી. જયંત દેશાઈ.

“દીવાલી”

દિગ્દર્શક :—શ્રી. જયંત દેશાઈ.

“ભાઈ”

દિગ્દર્શક :—શ્રી. જયંત દેશાઈ.

“યાગલ”

દિગ્દર્શક : શ્રી. જયંત દેશાઈ.

“ ? ”

એક હજીવું સામાજિક ચિત્ર

દિગ્દર્શક :—

શ્રી. ચતુર્ભુજ દોશી.

મહાત્મા ગાંધીજીના
ગરવા આદર્શોને
રૂપેરી પડદા પર
પ્રાણ આપતું એક
રાષ્ટ્રીય ચિત્ર.....

આઠમું
ઓનસ્વી
અઠવાડિયું

ગરવી ગુજરાતણ

અદ્વૈત

માનવ
ધન્સાઈ

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી કોમ્પ્યુટર વિભાગ
અનુક્રમાંક ૨૨૦૮-૭ કિંમત ૨૦૦

ગ્રંથનામ હુંલલ શાહના જાતિચરિત્ર
વર્ગિક સ ૩૪૨૨૫ નો ૫૨૩૭ મુ ૧૪

હુંલલ શાહ.

પેરા
કેસ

પાત્રો—મે

સીતારા, કે. દાંતે વી.....

જાલતુ એક નવું સંસ્કાર ચિત્ર

હોલી
દિગદર્શક : કરદાર

આવે છે !

“આજકા-હિન્દુસ્થાન”

દિગદર્શક : શ્રી. જયંત દેશાઈ.

“પાગલ”

દિગદર્શક : શ્રી. જયંત દેશાઈ.

“દીવાલી”

દિગદર્શક :—શ્રી. જયંત દેશાઈ.

“ ? ”

“ભાઈ”

દિગદર્શક :—શ્રી. જયંત દેશાઈ.

એક હળવું સામાજિક ચિત્ર

દિગદર્શક :—

શ્રી. ચતુર્ભુજ દાશી.

પ. સ.

૧૯૪૦

: સંવત :

૧૯૯૬

: સંપાદક :

: રતિલાલ માધવાણી :

: પ્રકાશક :

: દામોદર વસનંત ઠક્કર

મોહનલાલની જુની ચાલ, બુલેશ્વર બાસ્કર ગલી, મુંબઈ-૨.

143

[પ્રથમાવૃત્તિ]

કૌમત રૂ. ૨-૦-૦

[ફેબ્રુઆરી ૧૯૪૦]

સર્વ હક પ્રકાશકને સ્વાધીન છે.

આ ગ્રંથના પૃષ્ઠ ૧ થી ૨૪ અને પૃષ્ઠ ૧૧૩ થી ૧૬૮ સુધી વૈચાનર પ્રીન્ટીંગ પ્રેસ ૧૬૩
પાંજરાચોળ રોડમાં દામોદર રતનશી બનાવવાળાએ છાપ્યાં છે.

અને

પૃષ્ઠ ૨૫ થી ૧૧૨ તેમજ ૧૬૯ થી ૨૨૦ સુધીનાં પૃષ્ઠો હમોદા અને ગાદેરાત તમામ
કા. બાલવજી પીતાંબરે પી આનંદ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ, દેવકરજી
મેનશન, પ્રોન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ નં ૨ માં છાપ્યાં છે.

અનુક્રમણિકા

卐

વિષય

લેખક

પૃષ્ઠ

સ્નેહભાવે સમર્પણ....	...	પ્રકાશક-સંપાદક
આરંભ	સંપાદક ...	૧
ગૌરવની રસધાર [કાવ્ય]	શ્રી. પ્રેમજી વાલજી પંચમતિયા ...	૨
સંપાદકનું કથન	સંપાદક ...	૩
પ્રગતિ-પંથે	શ્રી. જમનાદાસ ના. અદીયા ...	૬
શુભેચ્છાના સંદેશા	૭
મુંબઇની જ્ઞાતિપ્રવૃત્તિ	સંપાદક ...	૧૨
મહારા જ્ઞાતિજનોને	સં. જી. કે. એ. શેટકર ...	૧૭
મહાનગરી મુંબઇ	સંપાદક ...	૧૮
લોહાણા જ્ઞાતિની તવારીખ	શ્રી. માવજી ગોવિંદજી શેઠ ...	૨૨
મહાજનો અમર તથા ।	સંપાદક ...	૨૫
મહાજન સંસ્થાઓ	૨૬
મહાજનવાડીઓ	૩૨
નિવાસગૃહો	૩૩
પુસ્તકાલયો	૩૬
જાત્રાલયો અને વિદ્યાલયો	૩૬
ફાયાનાઓ અને આરોગ્યશાળાઓ	૪૫
સેવાસંઘો	૪૬
ટ્રસ્ટ ફંડો	૫૬
અજ્ઞાનતાનો અંધકાર મીટાવો ।	શ્રી. અમૃતલાલ વિ. શેટકર ...	૬૫
મુંબઇની લોહાણા જ્ઞાતિ-ઇતિહાસ અને પરિસ્થિતિ	શ્રી. કલ્યાણજી કદાનજી માસ્તર ...	૬૭
રઘુવંશીઓનાં ગૌરવગાન [કાવ્ય]	શ્રી. પ્રેમજી વાલજી પંચમતિયા ...	૭૦
ભવ્ય ભુતકાળ ભુતશયે ? [કાવ્ય]	શ્રી. ચીમનલાલ હ. વગણી ...	૭૩
લોહાણા જ્ઞાતિની સામાજિક સ્થિતિ	શ્રી. બાવચંદ્ર મા. વડેરા ...	૭૪
મુંબઇની આપણી યુવક પ્રવૃત્તિ	શ્રી. બાનુચંદ્ર કા. ઠંકર ...	૭૮
સ્વર્ગવાસી સીતારા	૮૧
સફળ માનવજીવન	સંપાદક ...	૧૧૩

આભાર

રાષ્ટ્રલ પરનો હું કલર જોઈને મુંબઇની જાણીતી ફીલ્મ કું. વાડીયા મુવીશાનનો છે. તે વાપરવા આપવા માટે અમે કંપનીના સંચાલકોના આભારી છીએ.

દીવાનો	118
મ્યુ. કોરપોરેટરો	118
મહાજન-મોવડીઓ	118
મહાન સખાવતીઓ-સેવા વીરો	126
કામકેરો	130
આપણી શરમ	અપાદક	144
લોકાણા પત્રકારિત્વનાં પુષ્પો	શ્રી. ધીરજીભાઈ ગણુભા	140
સ્વાતુકવનાં સ્મરણો	સ્તિભાઈ માધવાણી	146
અક્ષરઆલમનાં યાત્રીઓ	144
મુવક પત્રીતિનાં પ્રવૃત્તિ	146
માથાં વઢાયાં છે	અપાદક	148
ક્ષત્રિયવટનું અમીર	અપાદક	148
પવન પાવડીના પાંદુરો	144
તંદુરસ્તીના તાલીમખાન્ને	144
ક્રીકેટ દુનિયાના કલાખાન્ને	146
તખીઓ-અને ધારાશાસ્ત્રીઓ	146
પઠ્ઠાતો નારીસમાજ	અપાદક	100
મુંબઈની લોકાણા મહીલા પ્રવૃત્તિ	અપાદક	100
શ્રી વિભાગ	100
મુંબઈના વ્યાપાર ક્ષેત્રમાં લોકાણા જ્ઞાતિનું સ્થાન	શ્રી મીમનભાઈ હ. વળણી	100
વેપારી વિભાગ	101
વસતી વિદાય	અપાદક	214

• પ્ર કા શ ક નું નિ વે દ ન •

જી તિને ચરણે આ ઐતિહાસિક ગ્રંથ પ્રગટ કરવાનું પરમકૃપાળુ પરમાત્માની કૃપાથી બની શક્યું છે. તે માટે હું પરમકૃપાળુ પરમાત્માનો આભાર માનું છું.

આ ગ્રંથ પ્રથમ તો સૌ દોઢસો પૃષ્ઠોના બનાવવાનો ઇરાદો હતો. પરંતુ 'અહુ રત્ના વસુધરા' એ ન્યાયે આપણી જ્ઞાતિના મુંબઈ વિભાગના અનેક છુપા રત્નોની શોધ કરવા માટે અમે ભાગ્યશાળી થવાથી આ ગ્રંથનું કદ ધાર્મી કરતાં હજકાગ અમલું થવા પામ્યું છે.

જે જે ગૌરવશાળી વ્યક્તિઓએ તન, મન કે ધનના ભોગે જ્ઞાતિની ગૌરવમાં વૃદ્ધિ કરી છે, તેવી વ્યક્તિઓમાંથી, બનતા દરેક પ્રયાસે મળી શકી તેટલી હકીકતો મેળવી, ગ્રંથને સંપૂર્ણતાએ પહોંચાડવા સક્ય પ્રયત્નો કરવામાં આવ્યા છે. ખર્ચાં આવી કોઈપણ હકીકત આ ગ્રંથમાં, અમાગ ભક્ષમાં નહિ હોવાના કારણે રહી જવા પામી હોય, તો મુસ જ્ઞાતિ-બંધુઓને તેવી હકીકતોથી અમેને વાકેફ કરવા વિનંતિ કરીએ છીએ કે જેથી પુનમુંદ્રણ વખતે તેને ગોચ ઉપયોગ કરી, ગ્રંથની પરિપૂર્ણતામાં અભિ-

દિ કરી શકાય. આ રથને એટલો
પુલાસો કરવાની જરૂર છે કે,
અંચની નકલો ખરીદ કરી, યોગ્ય
પ્રોત્સાહન સિવાય અન્ય આર્થિક
અભિલાષા અમે સેવી નથી. આવાં
જાતિય, અંચોનાં પ્રકાશનો ક્ષેત્રની
અવપતને લાંબી આર્થિક લાભકર્તા
બહુજી ઓછાં નીવડે છે. એ સુત્ર
અમારા લક્ષ્ય બહાર નહિ હોવાથી,
જાતિસેવાના દૃષ્ટિબિંદુને લક્ષમાં
રાખી અમે એ આ પ્રથમ પ્રયાસ
કર્યો છે. તેથી સુરજાતિબંધુઓ આ
અંચના પ્રચારમાં બનતી દરેક સહા-
યતા કરશે એવી અચળ અપ્રધા
અમે સેવી રહ્યા છીએ.

આવું કામ એકના હાથે કદી પૂર્ણતાને પામી
શકેજ નહિ. તેમાં પણ મારા જેવા મન અને ધનની
બીજાકુલ સગવડતાના અભાવવાળા માણસને જો
આજીવ્યાજીવની દરેક સહાયતા મળી શકી ન હોતે તો
આ પ્રકાશન શક્ય હતુંજ નહિ. કાંઈપણ અતિશયોક્તિ
વગર મારે કહેવું જોઈએ કે આપણા જાતિબંધુ શ્રીયુત
મગનલાલ ભગવાનજી ડ્રેસવાળાની પ્રથમ પ્રેરણા અને
પૂર્ણ સહાયતા આ અંચના પ્રકાશન માટે આભારી છે
તેમજ તેમની જવાબદારીઓ, તેમનો શ્રમ
અને તેમની સહાયતા તેમજ સલાહો વગર આ અંચ પ્રકટ
યજ શક્યો નહિ હોત. એટલે આ આખા અંચનો
પણ તેમને જાણે જાય છે. તેમજ હકીકતો સમજી જાતિ-
પ્રશ્નના હોડા અઘ્યાસથી અંચનું સંપાદન અને લેખન
તેમજ આકર્ષક ગોઠવણી આપણા આહોશ યુવાન લેખક
શ્રીયુત બાઈ રતિલાલ માધવાણીને આભારી છે.
આ પ્રમાણે મારી ઉત્કંઠા, મહેનત અને ઉપરોકત
બંને પ્રકારની સહાયતા ઉપરાંત, અનેક સંરથાઓના
દ્રુટી અને માનનીય મંત્રી મહાનુભાવ શ્રીયુત
કમલાજી કલાનજી મારતરની સતત સહાયતા અને

કા. હામોદર વસનજી

યોગ્ય માર્ગદર્શન માટે આભારી
હું આ ત્રિપુટીના મારા પ્રત્યેના
પ્રેમ અને કૃપાદૃષ્ટિનુંજ આ ફળ છે.
તેથી હું તેમનો અત્મંત ઋણી છું
તદુપરાંત શ્રીયુત શીવદાસ આંપસી
હકર તરફથી કચ્છી વિભાગના ટ્રસ્ટ
હંડોની હકીકતો, શ્રી શીવજી કુંવરજી
હકર તરફથી જરૂરી બાબતો અને
શ્રી. ચીમનલાલ હ. વળણી તરફથી
ઘોષારી વિભાગના હકીકતો આપવા
અપાવવાની જે કામગીરી સહાયતા
મળી છે. તે બદલ તેમનો પણ
ઋણી છું. તેમજ શ્રી. સંજી
સુંદરજી તથા પં. વાસુદેવ મધુસુ-

દનના પણ અમારા આ કાર્યમાં સહકાર આપવા
બદલ આભારી છીએ. અનેક રહતો આપી કામ
કરી આપનારા આનંદ પ્રિન્ડીંગ વર્કસવાળા મારા
મુરબ્બી બંધુ શ્રી. જનકવજી પીતાંબર હકર તથા
વૈશ્યાનર પ્રિન્ડીંગ પ્રેસના મેનેજર શ્રીયુત વનમાળી-
દાસ તેમજ શ્રીપાદ પ્રેસિસ વર્કસના અંતરેણુપૂર્વક
આભાર માનું છું.

તેમજ જી. ખ. આપી આ સાહસને હળવું
બનાવવામાં સહાયભૂત થનાર હીલ્મ કંપનીઓ
તેમજ બાપારી બંધુઓને ખાસ આભાર માનવો
જોઈએ. અંચની મોટા ભાગની જી. ખ. મેળવવામાં
સહાયભૂત થનાર શ્રી. મગનલાલ ડ્રેસવાળાનો પણ ફરી
ફરી આભાર માનું છું.

અંતમાં જે જે વ્યક્તિઓએ સીધી કે આડકતરી
રીતે જે જે પ્રકારની સહાયતા કરી છે તે સૌના
અંતરેણુપૂર્વક આભાર માનું છું.

લી. જાતિસેવક

તા. ૧૬-૨-૪૦

હામોદર વસનજી હકર
પ્રકાશક.

: લખક :

: રતિલાલ માધવાણી :

‘ નવી દુનિયા ’

કામત

ફેબ્રુ ૩. ૦-૬-૦

[એક સામાજિક કૌલાંકકથા]

સુંદર નવલકથા, વેગીલી ભાષા, જોરદાર પ્રસંગોથી તરંગીળ

આ પુસ્તક વાંચવાનું ચૂકશોજ નહિ.

લખો : રતિલાલ માધવાણી, ૫૮/૬૦ અંબાલી, મુંબઈ-૨.

— ૦ આભારની લાગણી સાથે ૦ —
સ્નેહભાવે સમર્પણ

શ્રીયુત મગનલાલ ભગવાનજી દેસવાજાને—

જ્ઞાતિના સેવાક્ષેત્રે
 તન, મન, ધનથી સેવા અર્પી
 ઉત્સાહથી ઉત્કંઠાથી તનમનાટથી,
 સેવાના ક્ષેત્રે
 સૌનો આદર, સૌનો પ્રેમ, સૌની કદર પામી.
 જેમણે આટલી નાનો ઉમરમાં
 જીવનને ધન્ય બનાવ્યું છે.

એમની એ સેવાઓના સ્મરણ સાથે—આ ગ્રંથની ઉત્પત્તિમાં તેમણે ઉઠાવેલા અથાગ
 શ્રમ બદલ આભારની અનંત લાગણીઓ સાથે—કુશ નહીં તો કુશની પાંખડી 'રૂપે આ
 ગ્રંથ સંપૂર્ણ શુદ્ધ ભાવે, સ્નેહના સ્મરણ તરીકેજ, તેમને સમર્પણ કરીએ છીએ.

અર્પણના શીઘ્રાચાર તરીકે નહીં,
 આભારનો ઉંડો લાગણીઓ સાથે.

: અમે છીએ : જ્ઞાતિ સેવકો

દામોદર વસનજી ઠક્કર

રતિલાલ માધવાણી

લોહાણા સાહિત્યરૂઢિમાં આ ઐતિહાસિક ગ્રંથનો ઉમેરો થાય છે.

મુંબઈ તરંગીમાં લોહાણા જાતિ એક કરતાં વધુ સદીનો સમયથી આની વસી છે. લોહાણા જાતિના મુંબઈના વસવાટે તેની શિક્ષક પદવી નાખી છે, મુંબઈમાં આનીને લોહાણા જાતિએ ત્રિવિધ પ્રગતિ સાધી છે, અને મુંબઈની પ્રગતિ સાધવામાં લોહાણા જાતિનો સમર્થ હોય છે, અનેક સમાજસેવકો, સંસ્થાસ્ત્રીઓ તેમજ ત્રિવિધ ક્ષેત્રમાં આહુશ વ્યક્તિઓ બદીને લોહાણા જાતિએ મુંબઈનું ગૌરવ પણ વધાર્યું છે.

સમસ્ત જાતિની દીવાદાંડી

મુંબઈની લોહાણા જાતિએ સમસ્ત લોહાણા જાતિના ઉત્તરણ જીવન માટે સૌથી અગત્યનો હોય છે. મુંબઈની લોહાણા જાતિએ સમસ્ત લોહાણા જાતિને જાગૃતિનો પ્રથમ સાદ પાડ્યો, મુંબઈની લોહાણા જાતિએ સમસ્ત જાતિને શિક્ષણ, સંસ્કારના અમી પાયા અગત્યના પ્રયત્નો કર્યા છે, અને મુંબઈની લોહાણા જાતિ સમસ્ત લોહાણા જાતિને પ્રેરણાનાં પિયુષ પાકને 'દીવાદાંડી' સ્વરૂપે આજે જીવન જીવે છે, આની ગૌરવવંતી જાતિના સમગ્ર દર્શન સમા આજો ગ્રંથ જરૂરી છે જ, આજે એ જરૂરિયાત પુરી પડે છે.

મુંબઈની મહાપ્રભ

મુંબઈમાં લોહાણા જાતિના ત્રણ વિભાગો છે, કચ્છી, હાલાર્ધ અને ઘોઘારી, એ ત્રિવેણીએ ખમેખલા મીલાવી મંગડનથી, સંપથી અને એક્યતાના બળવાન અવાજથી અનેક ઐતિહાસિક કાર્યો પાર પાડ્યા છે.

કચ્છી વિભાગનાં લગભગ ૨૧૦૦ ઘર ગણાય છે, હાલાર્ધ વિભાગના ૨૩૦૦ અને ઘોઘારી વિભાગના આઠસો ઘરની ગણતરી છે. આ ૫૨૦૦ ઘરના સરવાળામાં ત્રેવિસથી પચીસ હજારની વસ્તી ગણવામાં આવે છે, આઠલી વસ્તી મુંબઈની એક મહાપ્રભ તરીકે ગણવાને પુરતી છે.

સંખ્યાબંધ સંસ્થાઓ

મુંબઈનો આપણો ઇતિહાસ પુરપાઈભર્યો અને ગૌરવવંતો છે. મુંબઈમાં આપણી પ્રગતિ વેગવંત રહી છે, મુંબઈને આજે જાતિસંસ્થાઓ જાત્રાવેથી માંડી શાળાઓ, નિવાસગૃહો, દવાખાનાઓ, આરોગ્યાલયો, પુસ્તકાલયો અને મંડળો મોટી સંખ્યામાં છે. ટ્રસ્ટ દ્વારા તે સંકેટોની સંખ્યામાં લોહાણા જાતિના દીવાદાર દીલોની મહત્તા ગાતા નોંધાયા છે. એ બધાના ઇતિહાસ અને અવલોકનો આ ગ્રંથમાં રજુ થાય છે.

મુંબઈના તવારીખ પુરૂષો

ઉપરાંત મુંબઈની શરૂઆતથી મુંબઈ લોહાણા વીરોએ સંસ્થાસ્ત્રીઓ તરીકે, સેવાવીરો તરીકે મુંબઈના ઇતિહાસમાં ઉત્તરણ સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. એ આહુશ નરવીરોના બની શક્યા એટલાં પરિચયો આ ગ્રંથમાં આપવા કમર કસી છે.

તેમજ આપણા વર્તમાન સંસ્થાસ્ત્રીઓ, સેવાવીરો અને પ્રગતિમાનોના આજ્ઞા પરિચયો ગ્રંથમાં દષ્ટિગોચર થશે.

ઉપરાંત આપણી જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓના ઇતિહાસ, અવલોકનો, મુંબઈના જુદા જુદા ક્ષેત્રમાં આપણી જાતિનું સ્થાન વગેરે અવલોકનો તેમજ આપણી જાતિના સમસ્યામય સવાલોની ચર્ચાઓનો પણ ગ્રંથમાં સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

એકંદરે રીતે મુંબઈની સમસ્ત લોહાણા જાતિનું સમગ્રદર્શન આ ગ્રંથ રજુ કરે છે.

આ સમગ્રદર્શન જાતિની પ્રગતિનું માપ આપી શકે, જાતિ ઉન્નતિમાં સહાયભૂત થઈ શકે તે અમારો શ્રમ સફળ થયો લેખાશે.....સંપાદક.

મુંબઈ લોહાણા જ્ઞાતિ ગૌરવ ગ્રંથ.

[સંપાદક: રતિલાલ માધવાણી]

: સંવત :
૧૯૯૬

: આ ર ઝુ :

ઈ. સ.
૧૯૪૦

ત વારીખની કીતાબમાં ધગધગતા ખૂન અને ઉછળતાં ખમીરના રંગોએ ખંજર અને કટારીની કલમે પુરુષાર્થભર્યા પ્રકરણે ચાંપીને લોહાણા કોમની વણઝાર વીસમીસદીની વાટે આવી ઉભી છે !

ચુઓ સમક્ષ ચિત્રપટના ચિત્રની માફક એના ઇતિહાસના એક એક દ્રશ્યો ચમકી જાય છે, એ યુગ હતો જ્યારે લોહાણાઓની સત્તાના ડંકા દિગ્ગતોમાં વાગતા હતા. એ કાળ હતો જ્યારે સત્તા અને સમૃદ્ધિ લોહાણા કોમને ચરણે શીર હુકાવતી હતી, એ યુગ હતો જ્યારે લોહાણાઓની તાકાત અને તકવારના ચગકારા ચોમેર ગાજતા હતા. એ જમાનો હતો જ્યારે લોહાણા કોમનાં એક પ્રતાપી પ્રબલ તરીકે પૂજન થતા હતાં

૨૧૧ ય, સાહસ, સેવા, સિધ્ધાંત, સ્વમાન, સ્વાધિનતા, ગર્વ, ઔરવ, ઈન્સાફ; અને આમરઈજજતના ઘેરા રંગો વચ્ચે લોહાણા કોમના નરવીરોએ મૃત્યુને હથેલીમાં રાખીને જીવન જીવી બાણ્યાં છે.

આ જો તે ઇતિહાસના વહેણ પસંદી ગયા છે, તેના નૂતન પૃષ્ઠો પર નૂતન રંગોએ તવારીખનો દેહ ઘડાઈ રહ્યો છે. ત્યારે લોહાણા પ્રજાને તેના ભૂતકાળનાં યોગદાં પ્રત્યે દષ્ટિ નાંખવાની અમે આરજુ યુગારીએ છીએ.

લોહાણા કોમ આજે પણ એક સમર્થ પ્રજા તરીકેજ શ્વાસ ખેંચી રહી છે. તેની સાખીતી આપવાનો સમય આજે ઉભો થયો છે !

અમે બાહીએ છીએ કે સાતિના આગેવાનો, નેતાઓ અને સેવાવીરો સાતિના સુવ્યવસ્થિત જીવન માટે પ્રખળ પુરુષાર્થનો ધર્મ સત્વર ધારણ કરો !

: સંપાદક :

ગૌરવ

ની
રસધાર

રધુકુળ ઔરવ દિપકમાળ
જળહળતી જ્યોતિ ઝાકઝમાળ
ગૌ બ્રાહ્મણને દુઃખ દેનારો
સાવણ પાપી પહાળ
વિશ્વતણાં સંકટ વીઘાર્યા
સમે સર્થ અવતાર—રધુકુળ—

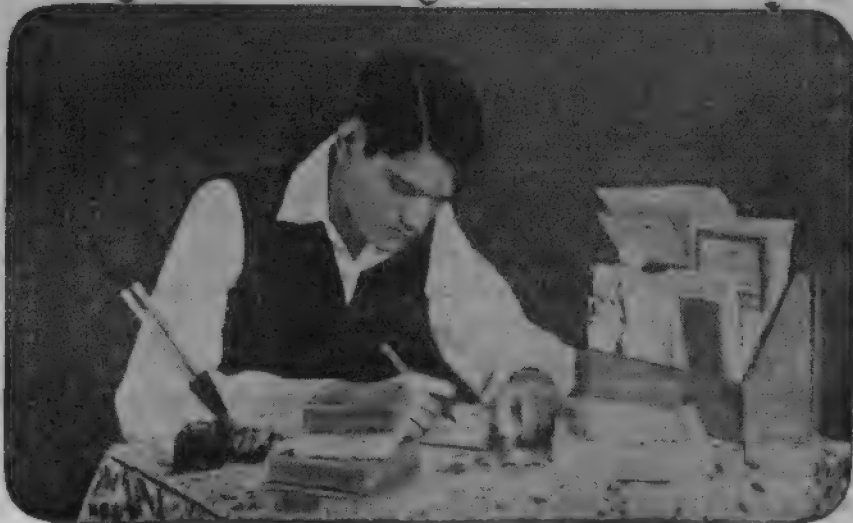
સૂર્યવંશ અમૃત વેલીના
અવની પર ઉપકાર
પરદુઃખ ભંજન વીર વિક્રમશા
રધુકુળનાં સૌ બાળ—રધુકુળ—

યશ જ્યોતિ જગમાં પ્રગટાવી
ગૌ બ્રાહ્મણ પ્રતિપાળ
જસરાજે ગૌ રક્ષણ કરવા
લગ્ન તળ્યાં તત્કાળ—રધુકુળ—

રધુવંશીઓ વિશ્વ સંકળમાં
પામ્યા પૂર્ણ પ્રચાર
રધુકુળ દિપક જળકો જગમાં
પામો યશ જયજયકાર—રધુકુળ—

રધુકુળ યશ જ્યોતિ જળહળતી
તેજ તણો અખાર
અમર રહો-એ અમર-જ્યોતિ
ગૌરવની રસધાર—રધુકુળ—

પ્રેમજી વાલજી પંચમતિયા

સંપાદક.....નું.....કથન

†

અ નેક અખબારના સંપાદન પછી આ ઐતિહાસિક ગ્રંથ સંપાદન કરવાનું સફળાગ્ય મને સાંપડ્યું છે.

જે જ્ઞાતિની અખબારી આલમને ખોળે આજ સુધીમાં અનેક અવનવા અનુભવો લીધા છે, જ્ઞાતિ-સુવ્યવસ્થાની આશા હૈયે ધરીને જે દુનિયામાં સદાય મસ્તી અનુભવી છે. અનેક આકૃત, આશાનિરાશા, પીડા વેદના અને વલોપાત વટાવીને યથાશક્ય જ્ઞાતિસેવા બજાવવાના મનોરથ સદાય હૈયે રાખ્યા છે, તે જ્ઞાતિના મુંબઈ વિલાગતી યશગાથા સમા આ ગ્રંથને જગતના ચોકમાં મૂકતાં મને આજે અધિક આનંદ થાય છે.

આ સર્જનથી પુણ્યપવિત્ર ગૌરવવંતી જ્ઞાતિનું એક નમ્ર પત્રકાર તરીકેનું ઋણ હું કંઈક અંશે ફેરી રહ્યો છું એમ મને લાગી રહ્યું છે, અને તેથી મારી બાતને હું મહાભાગ્યશાળી સમજું છું અને કૃતજ્ઞતા અનુભવી રહ્યો છું.

આ હું કંઈક ઉપયોગી સર્જન કરવાના મનોરથો તો હું વર્ષોથી ઘોળતો હતો; પરંતુ સંભોગો ચારી આપતા નહોતા. આજે વર્ષો જૂની મહેચ્છા પાર પડતી જોઈ મારું હૈયું ગજગજ ઉછળે છે.

જે કે આ ગ્રંથ મુંબઈ પુરતો જ છે. છતાંય સમસ્ત લોહાણા જ્ઞાતિના હૃદય સમી મુંબઈનો લોહાણા જ્ઞાતિના પરિચય ગ્રંથ સમાન હોવાને કારણે સમસ્ત જ્ઞાતિને અતિ ઉપયોગી થઈ પડવા સંભવ છે.

મુખર્ષના જાણીતા સેવાભાવી કાર્યકર શ્રી. મગનલાલ ભગવાનજી દૂસવાળાએ 'લોહાણા વર્તમાન'ના પ્રકાશક ભાઈ દામોદરદાસને મદદ કરવા ખાતર આવો એકાદ ખાસ અંક પ્રસિદ્ધ કરવાની યોજના કરી આપી. પછી તે અંથના સ્વરૂપમાં પરિણમી.

૫ રંતુ તેનું સંપાદન કેને સોંપવું એ સવાલ હતો. મને પ્રથમ કહેવામાં આવ્યું હતું. પરંતુ હું બીજી ધણી જવાબદારીઓ લઇને બેઠો છું. એટલે આવું જવાબદારીભર્યું કાર્ય એકદમ ઉપાડી લેવાની મારી તૈયારી નહોતી, છતાં જેમને હું વર્ષોથી ચાહું છું, એવા શ્રી. મગનલાલ દૂસવાળાના અતિ પ્રેમભર્યા દબાણને કારણે આ કાર્ય મેં હાથ ધર્યું.

૬ મારી જવાબદારીનું મને ભાન હતું, મારી જોખમદારીનો મને ખ્યાલ હતો, મારા સંયોગો અને મુસીબતો પણ હું સમજતો હતો. મારી સમયમર્યાદા પણ મારે સમજવાની હતી, છતાં ઉત્સાહભર્યા 'ને આશાભર્યા હૃદયે મેં મારું ચિત્ત તેમાં ચોડી દીધું.

૭ રૂં ચાહું થઈ, માહિતીઓ, હકીકતો, રીપોર્ટો, ચોપડાઓ, ફાઇલોના ઢગલા ટેબલ પર થવા લાગ્યા. હું તેમાં ઉંડો ઉતરવા માંડ્યો. દીલ અને દીમાગ પરોવી આ પ્રવૃત્તિમાં મેં મારી શક્તિ શેફી દીધી. એક બાબુ લખતો જાઉં, બીજી બાબુ પૂરેા વાંચતો જાઉં, ત્રીજી બાબુ પૂછોની ગોઠવણી કરતો જાઉં, એનું ત્રિવિધ ભાર ઉપાડતાં માત્ર એકલે હાથે આખા અંથનું સંપાદન એકડે એકથી માંડીને કરવું પડ્યું છે. મહીનાઓની પોણી પોણી રાતોના ઉજાગરા, દેડાદેડી અને ધમાધમીમાં બીજી અનેક જવાબદારીઓ ઉઠાવતા ઉઠાવતા આ અંથનું સર્જન થયું છે, આવા સંલેગોમાં અનેક નુટીઓ રહેવાનો સંભવ છે. અને તે મારા ખ્યાલ બહાર નથી. પરંતુ એ બધું ક્ષમ્યજ ગણાશે, એમ આશા રાખી રહ્યો છું.

૮ કોઈ મહાન અંથકાર ગણાવાની મારી ઇચ્છા નથી, કોઈ મહાન સાહિત્યકાર હોવાનો મારો દાવો નથી, માત્ર બાવીસ વર્ષની ઉંમરના એક યુવાન હૃદયનું આ ભાવનાભર્યું સર્જન છે. એ લક્ષ્યમાં લેવાય તોયે બસ છે.

૯ અંથની છુટી છવાઈ માહિતીઓ ભાઈ દામોદરદાસે એકઠી કરી આપી છે. એ મેળવવામાં ભારે કષ્ટ પડ્યું છે. અને એમાં આપણી સાતિની સાહિત્ય પ્રત્યેની ઉપેક્ષાવૃત્તિ સ્પષ્ટ તરી આવી છે. આવી પરિસ્થિતિમાં માહિતીઓ બની શકી તેટલી મેળવી છે. અને એ પ્રમાણે તેનું ઘડતર થયું છે, આખા અંથમાં કોઈપણ જાતના કક્ષાભેદનો વિચાર પણ નથી કર્યો. માત્ર ગોઠવણીની કલાને જ અનુક્રમણિકા જવાબદાર રહી છે. કેટલીક સંસ્થાઓ, કેટલાક ઈસ્ટો અને ઘણી વ્યક્તિઓની માહિતીઓ આ અંથમાં ભઈ શકાઈ નથી, એ ખૂબ ખૂંચે છે, પણ એમાં કેને દોષ દેવો ?

૧૦ આત્મજ્ઞાણનો અપરાધ બોધવાની ઇચ્છા નથી, છતાંય કહ્યા વિના ચાલતું નથી કે લોહાણા સાહિત્યચરિત્રના ઇતિહાસમાં આવું સર્જન કદી નોંધાયું જાયું નથી. અંથો તો અનેક પ્રકટે છે, પણ મારે તો કંઈક નવું જ કરી બતાવવાના કોડ હતા, કંઈક નવીજ દીશા ઉઘાડવાના મનોરથ હતા, કંઈક નવીજ દ્રષ્ટિ આપવાની ખેવના હતી, કંઈ કંઈ મનોરથો મારે હૃદયે સદાય ચુંગતા રહ્યા છે એ મનોરથોને પચાસ ટકા પણ હું આ અંથમાં સફળ બતાવી શક્યો નથી.

કેમ કે મહાસંગ્રામ કાગળ અને શાહીના બબરમાં પણ આગ પ્રગટાવી દીધી છે. આ અંથનું આજનું દર્શન પણ અતિ આકર્ષક પડ્યું છે.

ખા કી મને સુંદર ગોઠવણીનો નાદ વર્ષોથી લાગ્યો છે, ખીયાં અને બોઈરોની અટપટી ગોઠવણી પર રંગબેરંગી શાહીના છાંટણા છાંટવાનો મારો શોખ સદાય ઉત્કટ રહ્યો છે.

પરંતુ સગવડ અને સાધનની સીડીઓ પ્રાપ્ત થઈ નથી. સગવડ સાધનવિહોણો આ પ્રયાસ કેટલો સફળ થયો છે, એ હું કેમ કહી શકું? આપણે ત્યાં હજુ સુદ્રણાલયો આ રીતે કામ કરતા શિખ્યા નથી અને સુદ્રણમાં કલાની રંગત આણવાની કોઈને ખેવના નથી. આપણા પત્રકારિત્વમાં ગોઠવણીની કીમત હજુ અંકાઈજ નથી.

આ ઉપરાંત વિવિધ પ્રકારની અવનવી યોજનાથી આ અંથને હજુ પણ આકર્ષક અને ઉપયોગી બનાવવાના મારા મનોરથો અનેક કારણોને અંગે વટી ચડ્યા છે. મારી એક ખાસ ઇચ્છા હતી કે આ અંથમાં લોકાણુ જ્ઞાતિના બહુતાનેતાઓ, અભ્યાસી લેખકો અને કાર્યકરો પાસે ભુદા ભુદા વિષય પર લેખો લખાવવા, તેમાં હું ઠીક અંશે સફળ થયો છું. મારા એ મુરખીઓ અને મિત્રોએ મારા આગ્રહને કારણે જે શ્રમ ઉઠાવ્યો છે તે માટે હું તેમનો ઋણી રહીશ. અને સદેશ પાઠવનારા મુરખીઓનો આભાર પણ ન માની લઉં?

ખી ભું શું કહું? કહેવાનું તો ઠેર ઠેર કહી નાખ્યું છે, એટલે વધુ કહેવાનું તો રહેતું જ નથી. અંથની સામગ્રીઓને અંગે સૌથી વિશેષ સહકાર આપનારા સુ. કલ્યાણજી કહાનજી માસ્તરની લાગણી માટે તેમનો હું આભારી છું.

મારી સ્વપ્નસૃષ્ટિની અદ્રશ્ય રેખાઓને પરસેવાના પાણી પાઈ દેહ અપનારા આનંદ સાગર પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સ અને વૈદ્યાનાર પ્રિન્ટીંગ પ્રેસના કામદાર બિરાદરોનો હું આભારી રહીશ. અને બન્ને પ્રેસના કર્ણધારો શ્રી. બહવજી પી. ઠક્કર તેમજ શ્રી. વનમાળીદાસની ભાવભરી લાગણી વીસરી શકાય એવી નથી.

મારા પ્રત્યે લાગણી બતાવી કંઈપણ ભાડા વગર પ્લોડો આપવા માટે ‘હિન્દુસ્તાન કાર્યાલય,’ ‘એ ઘડી મોજ’ કાર્યાલયવાળા શ્રી. શ્યામજી વાઘજી ઠક્કર, ‘પ્રવાસી’ના તંત્રી શ્રી. રવિશંકર મહેતા, ‘ગુજરાતી’ કાર્યાલય તેમજ ‘મુંબઈના મહાશયો’ના લેખક શ્રી. વલ્લભજી સુંદરજી કવિનો ખાસ આભાર માનવો ઘટે. તેમજ અંથની અપીલો પ્રગટ કરવા માટે ‘જન્મભૂમિ’ના તંત્રી શ્રી. સામળદાસ ગાંધીનો આભાર ન માનું તો નણુજી ગણુડ, આ ઉપરાંત અનેક એળખીતા અને અભણ્યા મિત્રો અંથના પ્રકાશનમાં સહાયરૂપ બન્યા હશે. તેમની આભાર નોંધ તો મારે ખાસ લેવી જોઈએ.

ખા સ કરીને આ આખા અંથનો યશ શ્રી. મગનલાલ ભગવાનજી દેસવાળાના કાળે જાય છે. કેમકે તેના સર્જન અંગે તેમણે કીંમતી શ્રમ લીધો છે,

મારું તો આ પ્રિય બાળક છે, તેની પાછળ મેં તો લોહીનો પરસેવો પાડ્યો છે. સદાય કંઈ કંઈ કરી બતાવવાના મારા કોડે તેના દેહનું સર્જન થયું છે, એનું ભાવી કેવું લખાયકું હશે, એ હું જાણતો નથી, હું સદા સાહસમાં અને ઝીંદાદીલીમાં માનું છું. મારા હૃદયમાં સદાય એ શબ્દો ગુંજે છે, કે:

‘વીરાટ આ વિશ્વની વાટ છે લાંબી,
દોડજે આગે-આગે-ભોમીયો તારો ભગવાન છે’

+ + રતિલાલ મદિયાણી + +

પ્રગતિ-પંથે

..

આરંભ ઉન્નતિ-માર્ગ પર ચઢેને
શું સૂર્યવંશી-ધીર-તનયો પ્રગતિ જન જ્યાં કરે,
સંભવ નહિ: શોષિત અહો નેઈ ત્યાં ઉભા રહે ?
ત્યાં ધીર લોહાણા તણું જ્યાં નહો નરો ઉઠ્યાં વહે,
પગલાં સદા આગળ પડે.

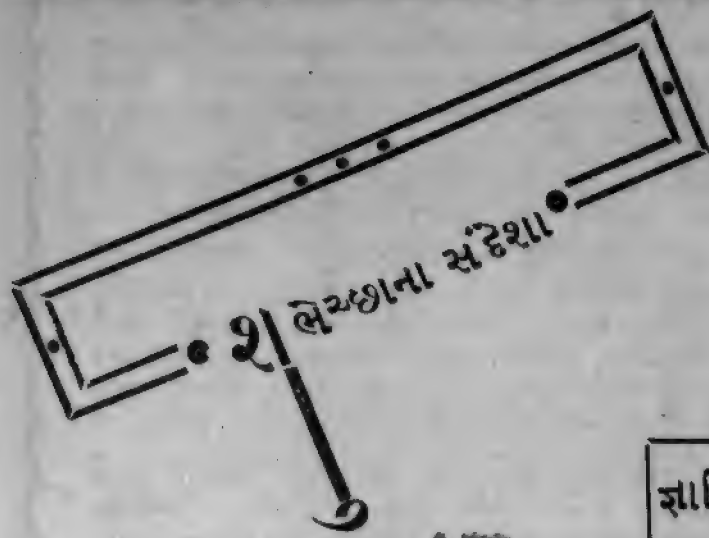
જે ત્યે મના, સત્તા ન ના, સદ્ભાવના પંક્તિ ખિલે,
પારસ્પરિક ત્યજ પેદ, છપ્પા, જાડે સહુ જોનાં મળે;
આદર્શ એકજ અકથ ધારી- સાધના તેત્રી કરે,
પ્રત જ્ઞાતિ-સેવાના અગોષા પાળતા પ્રેમે ફિસે.

: લેખક :

શ્રી. જમનાદાસ નારાયણજી
અઢીયા.

નિજ પ્રમતું ચિંતન કરે, શુભ કર્મશી જ્ઞાતિ રહે,
દંખાય અવસર બનકુ દિવનો -દર્શથી ત્યાં પરવરે;
લાગે લગન તો જ્ઞાતિદિવની -જે ઉરે લાગી રહે,
એવા સુદીપક-જ્ઞાતિના અમ મધ્ય આજે તરવરે.

નિવ નિવ નવિન મને સદા ઉત્કર્ષ આરાધન કરે,
નીચ નતિદિવને કારણે તન ધન બધું ચરણે ધરે;
સેવા તણા અભિલાષ જ્યાં રુકુરતા ઉરે ઉઠવાસથી,
ત્યાં જ્ઞાતિજનન સંપદા -સીદ્ધિ સંદોહિત રાવતી.
એવા પુરુષ પૈરુષ ભર્યા ને સ્ત્રીવ ભરે ભભકતી-
શી યજ વંતી વી રંગના નતી કરે ચેતનવંતી-
મંગલ સુવલ સદ્ભાવના આ મૂર્તિ રૂપે જ્યાં દીસે
એવી સજીવ જ્ઞાતિ તણી ઉતરે પ્રભા પ્રકુ અમ વાગે

જ્ઞાતિરત્નોનાં પ્રેરણાભર્યા
+ આશિર્વચનો +

● જ્ઞાતિ ગૌરવને વધારવા ●

પરિષદ પ્રવૃત્તિ હાથ ધરો !

લોહાણા ગૌરવ ગ્રંથને માટે કાંઈક સંદેશો આપવાની ભાઈ રતિલાલ માધવાણીની આગ્રહભરી માગણીને આધીન થઈને આ ટુકો લેખ લખવાને પ્રેરાયો છું. યુવાન લેખકને ઘટિત ઉત્તેજન મળે, અને સાથે સાથે જ્ઞાતિ સમસ્તના સામુદાયિક હિતના કાર્યક્ષેત્રમાં કાંઈક અંશે સહાયરૂપ થાય, આ બે ઉદ્દેશો લક્ષમાં રાખ્યા છે.

ગૌરવ ગ્રંથનો થોડો ઘણો ભાગ ભાઈ રતિલાલે મને બતાવ્યો છે. લોહાણા જ્ઞાતિની સંસ્થાઓ, મંડળો, ટ્રસ્ટ ખાતાંઓ નિગમગૃહો, આરોગ્ય ભુવનો, ઔષધાલયો, બાળાશ્રમો, અનાથાશ્રમો વિગેરેની સંક્ષેપમાં એમણે અચ્છી માહેલી આપી છે. ઉપરાંત કેટલાએક સંભાવિત ગૃહસ્થાના જીવનચરિત્રોનું પણ આખું દિગ્દર્શન કરાવ્યું છે. આ પ્રકારની સઘળી સામગ્રી એક સાથે પુસ્તકાકારે પ્રસિદ્ધિમાં મુકવાની ભાઈ રતિલાલની પ્રવૃત્તિ વધાવી લેવા જેવી છે. લોહાણા જનતાને આવું એકીકરણ અનેક રીતે ઉપયોગી થઈ પડશે, એમાં શંકા નથી.

જ્ઞાતિનું શુભગુણાન્વિત ગૌરવ, જ્ઞાતિનો મહત્વાનુલક્ષી મોહો, જ્ઞાતિનો પ્રેમમય પ્રભાવ, જ્ઞાતિનું સર્વમાન્ય સૌજન્ય, જ્ઞાતિની સુવ્યવસ્થિત સુશિલતા જ્ઞાતિની સર્વદેશિય

સંપત્તિ આ સઘળી ઐય; સાધક વસ્તુઓ યથાસ્થિત સાંગોપાંગ સાચવી રાખવાનો, તેમજ એ સર્વમાં સમયોચિત પ્રગતિ સાધવાનો સીધો સાદો સરળ અને સુગમ માર્ગ એકજ છે; અને તે એ કે પરસ્પરના સઘળા મતલેદો, (પછી તે ન્હાના હોય કે મોટા હોય,) એ સઘળાને સર્વોચ્ચે તિલાંજલિ આપવી, મમત્વ અને મતવૈષમ્યના મોહને સમાનતા અને સહિષ્ણુતાની વેદીમાં હોમી દેવો, અને શક્ય હોય તેટલા સઘળા ઉપાયોની યોજના કરીને સાર્વત્રિક તથા નિઃસંકોચ એકતા સાધવાની પ્રવૃત્તિ વિના વિલગે સ્વીકારવી.

ઉપરોક્ત એકતા સાધવાનું મોટામાં મોટું અને જળવાનમાં જળવાન સાધન આપણી મહાપરિષદ છે. માટે પરિષદનો પુનરુદ્ધાર કરવાની પ્રવૃત્તિ; નિઃસ્પૃહ અંતઃકરણથી, વિશુદ્ધ ભાવથી, અને પૂજ્ય યુદ્ધિથી તત્કાળ હાથમાં લેવી, અને મહત્વપૂર્ણ કાર્ય સાધવામાં, પોતાના ધનનો, અધિકારનો, યુદ્ધિનો, ચાતુર્યનો, લાગવગનો તથા બીજી હરેક પ્રકારની શક્તિનો અસંકુચિત તથા સપ્રેમ ફાળો આપવો, એ પ્રત્યેક લોહાણા ભાઈ બહેનનું સૌથી અવશ્યનું અને પદ્ધિત કર્તવ્ય છે.

દુર્ભાગ્યવશાત કદાચ કોઈ સંજોગોની પરિસ્થિતિનાં જડ એટલાં જમાં ઉંડાણમાં ઉતરેલાં અગર જુલવાઈ ગએલાં હોય, કે જેને લીધે અમુક પક્ષાપક્ષીનો, ભેદાભેદનો અગર ભાગ વિભાગનો સંતોષકારક ઉકેલ અગર ઉચ્છેદ તત્કાલિક થવો શક્ય ન દેખાય, તોપણ એવા પ્રકારની કોઈપણ બાબતનો પ્રશ્ન પરિષદને અંગે ઉત્પન્ન થઈ શકતોજ નથી, તથા પરિષદના અધિવેશનની આડે આવી શકતો નથી. (જુઓ બંધારણની કલમ ૩૬). પરિષદ માતાનો સઘળા વિભાગના સઘળા પક્ષના અને સઘળા પંથના લોહાણા ભાઈ બહેનો માટે પક્ષપાત રહીત અને સમાન દ્રષ્ટિવાળો છે. અને એટલા માટે સર્વના સમાન પૂજ્યભાવને પાત્ર છે. ગમે તેટલા ભાગ, વિભાગો, પક્ષાંતરો અગર મતાંતરો હોય, તો તે સઘળાને એમને એમ વણુછેડયા રહેવા દઈને પણ મુખ્યમાં વસતા સમગ્ર લોહાણા ભાઈ બહેનોની બહોર સલા ભરીને તેમાં પરિષદ પોતાનું આમંત્રણ કરવાની તેમજ સ્વાગત કર્મીટી નીમવા વિગેરેની સઘળી આવશ્યક કાર્યવાહી કરી શકાય છે.

મુખ્ય નગરીમાં વસતા સમસ્ત લોહાણા ભાઈ-બહેનોના ધ્યાન ઉપર લાવવાનો બીજી પણ મુદ્દાની એક વાત છે : કચ્છ માંડવી ખાતે ભરાયેલી પ્રથમ પરિષદનો ખુદશી બેઠકમાં છડું અધિવેશન મુખ્યમાં ભરવાનું આપણા તરફથી આમંત્રણ આપવામાં આવ્યું હતું. આપણું આપણાપણું આપણે જો જાળવી રાખવું હોય તો આપણાથી આ વાતના અખાડા કરી શકતા નથી.

પરિષદના ઉત્કૃષ્ટ ઉદ્દેશો તથા આદર્શોને સંજોગે, તેના અપૂર્વ દિર્ઘદૃષ્ટિ તથા કુશળતા પૂરક યોજાયલા કાર્યક્ષેત્રને સંજોગે, અથવા તેની થએલી અને થનારી સર્વમાન્ય સફળતાને સંજોગે, કોઈ વ્યક્તિ વિશેષના મતના ઉંડાણમાં એકાદ ખુણે ખાંચરે કિંચિત્માત્ર પણ થંકા હજી ભરાઈ રહેવા યામી હોય તો (૧) બંધારણની લાજુ ચડતી કલમો (૨) અને ૧૯૧૦ માં ભરાયેલી પ્રથમ પરિષદના પ્રમુખના ભાષણમાંના ૧૦ થી ૨૧ સુધીના પેરગ્રાફો, તેમજ (૩) તા. ૧૦-૬-૨૬ ના લોહાણા હિતેચ્છુના અંકના ૫૮૧ થી ૫૮૪ માં પાનાઓ ઉપર પ્રસિદ્ધ થએલી પ્રશ્નોત્તરીમાંથી નંબર ૧ થી ૧૦ સુધીના ઉત્તરો, ફરીથી ધ્યાનપૂર્વક વાંચી જવાનો કૃપા કરવી.

શાન્તાકેમ,
તા. ૩૦-૧-૪૦

ભોસારજી આણંદજી તમા.

• લોહાણા જ્ઞાતિના આજના એ યુગપુરુષો •

શેઠશ્રી વીરંછ પેરાલ.

શ્રી. મોરારછ આ. તન્ના.

મુંબઈવાસી લોહાણા સચિવો

૦ રાવળહાદુર ૦
હરજીવનદાસ ભયાનભાઈ કોટકે.
દીવાન સાહેબ જંજીરા સ્ટેટ.

શ્રી. જયકૃષ્ણ ના. વર્મા.
દીવાન સાહેબ હુણાવાડા સ્ટેટ.

રાવબહાદુર કોટકસાહેબ.

સંપૂર્ણ સફળતા ઇચ્છે છે!

સંદેશ આપવા કરતાં વિજ્ઞાપિત કરવાનો મારો અધિકાર વિશેષ હોય આ સાથે વિજ્ઞાપિત લખી મોકલું છું. તમારા સાહસને સંપૂર્ણ ફેલો ઇચ્છું છું.

હરજીવનદાસ ભવાનભાઈ કોટક.

● આવું સાહિત્ય જ્ઞાતિની પ્રગતિ માપવાની પાસણી છે. ●

મુંબઈની આપણી જ્ઞાતિના સર્વ સંગ્રહ કરી 'મુંબઈ લોહાણા જ્ઞાતિ ગૌરવ ગ્રંથ' ભાઈ રતિલાલ માધવાણી સંપાદન કરે છે, એ જાણી મને ખુબજ આનંદ થાય છે. કેમકે મેં તો હંમેશાં આવી પ્રવૃત્તિઓમાં રસ ધરાવ્યો છે.

આવું સાહિત્ય જ્ઞાતિની પ્રગતિ માપવાની પાસણી છે, જ્ઞાતિની ઉન્નતિનું માપ એમાંથી દ્રષ્ટિગોચર થઈ શકે છે, એટલે આવો અભયાસમય ગ્રંથ આટલી નાની ઉંમરે તૈયાર કરવા માટે સંપાદકને ખરેખર ધન્યવાદ ધરે છે,

'ગૌરવ ગ્રંથ'ને સર્વ પ્રકારે સંપૂર્ણ સફળતા ઇચ્છું છું.

હરજીવનદાસ.

મુંબઈના લોહાણા જાહેરજીવનની ઉંઘ ઉડાડવાનો આદેશ!

પ્રિય ભાઈશ્રી,

'મુંબઈ લોહાણા જ્ઞાતિ ગૌરવ ગ્રંથ' પ્રકટ થનાર છે, અને તેનું સંપાદન આપ કરનાર છે, તે માટે મારાં અભિનંદન.

મુંબઈની લોહાણા જ્ઞાતિ પરત્વે મને એક બાળક ખાસ દુઃખ થાય છે. લગભગ ૫-૬ વર્ષ પહેલાં જ્ઞાતિમાં જે જાહેર જીવન હતું, તે અત્યારે અદ્રશ્ય થયું જણાય છે. આપણા અનેક મંડળો વિવિધ પ્રકારની પ્રવૃત્તિથી જીવત હતા, અને એ પ્રવૃત્તિઓને પરિણામે પરસ્પર મળવાના, સંપ અને સહકાર સાધી જ્ઞાતિ ઉન્નતિ માટે પ્રયત્ન કરવાના અનેક પ્રસંગો મળતા. ભૂતકાળનું એ જીવન ફરીથી જોવા હું ઇતિહાસ છું અને આશા રાખું છું કે જ્ઞાતિનો યુવાનવર્ગ એ માટે સફળ પ્રયત્નો કરી, પોતાની ફરજ અદા કરશે.

જયકૃષ્ણ નાગરદાસ વર્માના

જય રણીર.

મુંબઈના આજના ગૌરવમાં લોહાણાઓનો

સાક્ષરશ્રી રામચુરાનો
પ્રેરક સંદેશો

મોટો હિસ્સો છે !

ભાઈશ્રી,

‘મુંબઈ લોહાણા જ્ઞાતિ ગૌરવ ગ્રંથ’નું સંપાદન કાર્ય તમે કરવાના છો. એ બાબતી રાજ થયો છું. તમારા ગ્રંથને હું સર્વ પ્રકારે સફળતા ઇચ્છું છું.

મુંબઈનું આજનું જે ગૌરવ છે, તેમાં કચ્છ, કઠીયાવાડ અને ગુજરાતના લોહાણાઓનો મોટો હિસ્સો છે. મુંબઈના દરેક વ્યાપારી ક્ષેત્રમાં લોહાણાઓએ સાહસ, ખંત અને બુદ્ધિચાતુર્યથી ગૌરવભર્યું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. ન્હાનામાં ન્હાના કાર્યથી માંડી મોટામાં મોટા વ્યાપારી ક્ષેત્રમાં લોહાણો ધુમી ચડે છે અને ગૌરવભર્યું સ્થાન પ્રાપ્ત કરી ચકે છે, એ લોહાણા જ્ઞાતિનો એક વિશિષ્ટતા છે.

ગોકુળદાસ દ્વારકાદાસ રામચુરા
તંત્રી ‘શારદા’

● શ્રી. બાવચંદ માવજી વડેરા.....

● સ્વપ્નની સંગાથે :

ભાઈશ્રી માધવાણી,

મુંબઈની આપણી જ્ઞાતિના સમગ્રદર્શન સમો એક ગ્રંથ તમે સંપાદન કરવાના છો, તે બાબતી મને આનંદ થાય છે.

લોહાણા પત્રકારિત્વમાં તમે તહમારી સચોટ લેખન પદ્ધતિ અને આજન્મ પત્રકારને સહજમિદ્દ એવી પ્રચારકલાથી જે છાપ પાડી છે. તે હજુ ઘણાના મન આગળ કાયમજ છે. વ્યક્તિનાં પરિવર્તનશીલ મન આગળથી એ છાપ મુંસાય તો નહિ પણ અદ્વિચ થાય, છતાંય સમાજજીવનની તવારીખમાં એનું સ્થાન કાયમજ છે.

મહેં તો હંમેશા તહમારી પાસેથી માગી લીધું છે કે ઉચ્ચ પ્રકારના પત્રકારિત્વથી સામાન્ય રીતે અપરીચિત એવી આપણી કોમમાં એક સુંદર પત્રની સ્થાપના કરવાનેજ તહમારા જીવનનું લક્ષ્ય બનાવો. સંગેગા એ પ્રમાણે કરવાની તહમને આજે અનુકુળતા

જ્ઞાતિનું ગૌરવ વધારવું એ દરેક જ્ઞાતિજનની

પવિત્ર ફરજ છે !

શ્રી. જદુરાય ખંધડીયાનો
સંદેશ

‘જ્ઞાતિ ગૌરવ’ તો જેટલું થાય તેટલું જોઈએ. જ્ઞાતિનું ગૌરવ કરવા માટે એકલા બહાર પડેલા કે પત્રોનો જ ધર્મ છે એમ નથી. દરેક લોહાણા બંધુ કે બહેન આ જગતમાં જ્ઞાતિના પ્રતિનિધિ રૂપે છે. અને પોતાના આરિય અને જીવન દ્વારા જ્ઞાતિનું ગૌરવ વધારતા જવું તે દરેકની ફરજ છે, એ માટે નિયુક્તિને ઉચિત જીવન હોવું જોઈએ. જેવું ઉચ્ચ જીવન ઘરવામાં જ જાણીતા હોય તો દરેક જ્ઞાતિ રંગ રંગી કરવા તે પત્રકારોનો ધર્મ છે. એ ધર્માનુસાર બાદશ્રી માધવણી ‘ગૌરવ ગ્રંથ’ દ્વારા જ્ઞાતિનું ગૌરવ વધારવા માટે જે પ્રયત્ન કરી રહ્યા છે, તે પ્રશંસનિય છે. એટલું જ નહિ પણ તે ગૌરવ કરનારો છે. તેમના પ્રયત્નને યશ હજી હું, અને આશા રાખું છું કે એ ખાસ પ્રયત્ન હંમેશનો પ્રયત્ન બની રહે.

મતિ સેવક,

જદુરાય ડી. ખંધડીયાનો

નય સુનીર.

.....બી. એ. એલ. એલ. બી. ●

સ્નેહાંજલિ અર્પે છે ! ●

નહિ આપતા હોય, તો આવતી કાલે આપશે. ખરું સામર્થ્ય સંજોગોને અમુક અંશે પૂરતાવવાની શક્તિ પણ ધરાવે છે. તદ્મારા ભાવિ જીવન સંબંધિત મારું એ સ્વપ્ન ગમે તે વખતે સિદ્ધ થાય; પરંતુ આજે એ સિદ્ધિને માગે તમે આ ગ્રંથ પ્રતિદ્વિતો એકાદ હમણું આગળ વધશોજ, એમ મારી ચોક્કસ ખાતરી છે.

એકવાર મહેં તદ્મારા વિષે આવાજ અર્થનું કાંઈક લખ્યું હતું કે કોઈપણ પત્રનાં પાનાં તમારા હાથનો સ્પર્શ થતાં જીવનથી, શક્તિથી, કલ્પનાથી સળવળી રહે છે, એ વાક્ય આજેય ફરી યાદ કરી અટકું છું.

બાવચંદ માવજી વડેરા

બી. એ. એલ. એલ. બી.

卐 મુંબઈની.....જ્ઞાતિપ્રવૃત્તિ 卐

જયારે મુંબઈને તેનું આજનું સ્વરૂપ નહોતું સોપડ્યું, તેના આજના દેશનું ધડતર નહોતું થયું, આજકાલ શા મુંબઈના કંકા ત્યારે દીગતોમાં નહોતા વાગતા, અને આજની મહત્તા અને ફલાય તેમજ 'આજકાલ ઇંગ્લેન્ડ' નહોતી પ્રાપ્ત થઈ, એ અધારધેરા કાળમાં સાગરના ઉછળતાં મોગાઓ પર સ્વાર થઈને કચ્છ, કાઠિયાવાડથી કેટલાક લોહાણા કુટુંબો મુંબઈ આવી વસ્યા હતા અને તેમણે પુરપાર્થથી, સાહસિકતાથી, હીંમતથી, બુદ્ધિ-આતુર્યથી મુંબઈના જીવનમાં ઉચ્ચ સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું.

એ કાળમાં મુંબઈ પર પોર્ટુગીઝોનાં શાસન આવતા હતાં.

લોહાણા પ્રજાનો સાહસિક સ્વભાવ સુપ્રસિદ્ધ છે, તે દૂર દૂરના દેશાવશેમાં જઈને પોતાની દુનિયા વસાવતી આવી છે, આવ-મના અધારામાં અધારે ખુણે, ઘોરમાં ઘોર જગ્યા-એ તેણે વસાહતોની સ્થાપના કરી છે, તવારીખ સ્પષ્ટ કહે છે કે લોહાણુઓનાં

વહાણો અનંત સાગરને નાકે નાકે ધૂમતા હતા, તેમની પોંડો પૃથ્વીના પોખડે પોખડા ઉમેળતી હતી, એજ રીતે તેમને મુંબઈ મળી ગયું હશે !

જેખમી સોદા !

એ સમયમાં મુંબઈનો વસવાટ જરાય સોંધો નહોતો, એ કાળમાં મુંબઈ આવતું માથાભારે માનવીઓનું સાહસ હતું, અને એ કાળમાં મુંબઈમાં વસાને વ્યાપાર કરવો એ ભારે હીંમત, જેખમ અને શૌર્યનો સોદો હતો ! કંઈક ઉંડાને ઘેગ, કંઈક તોફાની તે નિકાળ એ તો સાગરના વિરિધ દુકકાઓ વટાવીને લોહાણુઓના વહાણો સુરતને સાગરકાંઠે નાંગરતા અને ત્યાંથી તેઓ ગાડામાર્ગે મુંબઈ આવવાનું પ્રયાણ કરતા. મુંબઈમાં ત્યારે કોઈ કાયદાકાનુનોની સત્તા નહોતી, મુંબઈમાં ત્યારે કોઈ સત્તાનું એકચક્કી રાજ્ય ચાલતું નહોતું, મુંબઈમાં ત્યારે ન્યાય, નીતિનું નામ-

નિશાન નહોતું, એ કાળમાં મુંબઈમાં વસવાટ કરવો એ આગ રાથે ખેલ ખેલતો જેવું હતું, એ કાળમાં મુંબઈમાં માયું મૂકીને વસાતું અને તદ્વારની ધાર પર જીવન દીંગાયલું રહેતું.

એક આલું

● અવલોકન ●

પ્રથમ પગરણ

એ કાળમાં થોડા કુટુંબોજ મુખ્યમાં વસતા હતા, પછી તો જેમ જેમ મુખ્ય વ્યવસ્થિત બનવા માંડ્યું, તેના ડંઠા દીર્ઘતોમાં વાગવા માંડ્યા, તેમ તેમ તેના મોઢ માનવસમુદાયમાં જગવા માંડ્યા. અને કચ્છ, કાઠિયાવાડથી મોટા પ્રમાણમાં લોહાણા પ્રજા મુખ્ય ભણી ઢળવા લાગી.

અને મુખ્યમાં પણ સામુદાયિક જીવનની શરૂઆત થઈ, મહાજનો બધાયા, મહાજનવાડીઓનાં સર્જન થયાં, અને નવો સંસારજ જાણે મુખ્યમાં મંડાઈ ગયો, મુખ્યના વ્યાપારમાં લોહાણા પ્રજાનું અગત્યનું સ્થાન હતું. ધીમે ધીમે મુખ્યના વાતાવરણમાં લોહાણાઓ ઘુસી ગયા, એક અગત્યની જ્ઞાતિ તરીકે તેનું સ્થાન રહ્યું.

મહાજનોની સ્થાપના

૩૨ થી આવેલી લોહાણા જ્ઞાતિનું 'કચ્છી લોહાણા મહાજન' સ્થપાયું, કાઠિયાવાડના હાલારના પ્રાંતોમાં વસતા જ્ઞાતિય ધુઓનું હાલાઈ લોહાણા મહાજન અસ્તિત્વમાં આવ્યું, અને ઘોઘાની ચાળુ-બાળુના પ્રદેશમાં વસતા લોહાણા બધુઓએ 'ઘોઘારી લોહાણા મહાજન'ને જન્મ આપ્યો. આમ મુખ્યમાં વિભાગવાર મહાજનો સ્થપાયાં, અને તેમની પ્રવૃત્તિઓ શરૂ થઈ.

આ મહાજનોને ચડતીપડતીનો ઇતિહાસ છે, ભરતીઓટના પ્રકરણો છે, સારા તરસા સ્મરણો તેની તવારીખમાં ચપાયા છે. એ બધો ઇતિહાસ વડાવી તેઓ પોતાની આજની સ્થિતિએ પહોંચ્યા છે.

અધિકારનાં આવરણો ઉતરડાયાં !

અધિકારધેરો એ કાળ હતો, ચોતરફ અધિકાર... અધિકાર...ને અધિકારજ જણાતો હતો. અધિકારના ઘેરા આવરણે પ્રગતિની આંખને દબાવી રાખતા હતા. કેળવણીનો અભાવ હતો, બીજા કેટલીક બાબતો પણ દુઃખ સમાન હતી.

પરંતુ ઇ. સ. ૧૯૧૦ થી વહેતા વહેણ પલટો ખાઈ ગયા, જ્ઞાતિપ્રવાહ પલટાઈ ગયો, જ્ઞાતિને નવી આંખ

લાધી અને ઇતિહાસમાં નૂતન પૃષ્ઠોનાં જાણે મંગળાચરણ થયાં.

મુખ્યમાં એ વર્ષમાં લોહાણા મહાપરિપક્વનું પ્રાગટ્ય થયું. આ પરિપક્વે નિખાણ વાતાવરણમાં પ્રાણ આપ્યો, નિષ્ક્રિયતાનું કમનસીબ અને કાળું કલંક ભૂસાવા માંડ્યું, અને અધિકારના એનાં પડાઓ ચીરાઈ ગયાં, આવરણો ઉતરડાઈ ગયા.

નૂતનયુગનાં મંડાણ

ઈ. સ. ૧૯૧૦ સુધી મુખ્યને આંગણે એવાર રડીપડી જ્ઞાતિસંસ્થાઓ ધીમા શ્વાસ લેતી હતી, માતૃશ્રી કાનબાઈ કન્યાશાળા, કચ્છી, હાલાઈ અને 'ઘોઘારી બાળાશ્રમો તાજા કાળમાંજ સ્થપાયા હતા. જ્ઞાતિના અધિકારમાં કેળવણીનો પ્રકાશ પાથરવાના પારવા પ્રયત્નો પારવા હરતોએ રૂઢ રહ્યા હતા. વિશાળ પ્રમાણમાં સંસ્થાઓની ઉત્પત્તિઓ નહોતી થઈ અને કાયંકરો પણ બહાર આવ્યા નહોતા.

પરંતુ મહાપરિપક્વે ઇતિહાસની રિકલ પલટી નાખી, અને ઇતિહાસને પૃષ્ઠે નવી લોખંડીઓ ફરતી થઈ ગઈ, પરિપક્વમાં હજારો જ્ઞાતિય ધુઓએ લાજ લીધો હતો, તેમનામાં ચાતુરભાન પ્રગટ્યું, માનવતા જાગી, તેમજ મહાપરિપક્વે સંખ્યાબંધ સેવકો આપ્યા, આમ સેવા અને અદાના બળે મુખ્યમાં જુદી જુદી સંસ્થાઓ ખડી થવા માંડી, જુદા જુદા મંડળો જીવન ધરવા માંડ્યા, અને જ્ઞાતિસેવાની ફેરી ઝંખના જાગી ગઈ, જ્ઞાતિઉત્થતિનો ઉત્તર અદિશ પોકારાઈ ગયો, જ્ઞાતિને નવા વાધા સજનવવાની ઉત્કટ તૈયારીનો નાદ ગાજી રહ્યો !

સંવત ૧૯૧૬ માં શ્રી સૌરાષ્ટ્ર હાલાર લોહાણા મિત્રમંડળ સ્થપાયું, ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળની સ્થાપના થઈ, તે પછી હાલાર લોહાણા સહાયકારી મંડળનું સર્જન થયું, અને સ્નાતક મંડળે જન્મ ધર્યો. આ ઉપરાંત ત્રણે વિભાગમાં અનેક અગત્યની સંસ્થાઓ ઉભી થઈ, અને અગત્યના સ્મરણો નોંધાતી ગઈ.

સ્નાતક મંડળની પ્રવૃત્તિ

સ્નાતક મંડળના કેટલાક અગત્યના કાર્યોમાં
 ઇ. સ. ૧૯૩૧ નું 'સમસ્ત લોહાણા યુવક સંમેલન' અને ઇ. સ. ૧૯૩૨ નું 'લોહાણા સ્વદેશી બજાર, ચીરસ્મરણિય રહેશે. સ્નાતક મંડળે મુંબઈમાં સૌથી પહેલાં સ્ત્રી વિભાગની શરૂઆત કરી, મુંબઈની લોહાણા સ્ત્રીઓનાં બહેર જીવનના દાર ઉઘાડ્યાં હતાં. સ્નાતક મંડળે સદાય પ્રગતિ દાખવી હતી.

અતિહાસિક ઓગણીસસો એકત્રિસ

ઇ. સ. ૧૯૩૧ નું વર્ષ મુંબઈના લોહાણા બહેર જીવનમાં સદા ચિરસ્મરણિય રહેશે. એ વર્ષમાં 'સમસ્ત લોહાણા યુવક સંમેલન'નું બીજું અધિવેશન ભરવાની હીલચાલ ઉપાડી લેવાઈ હતી, અને દેરા પ્રચાર પછી વર્ષ આખરમાં તે ભરવાનું નક્કી થયું હતું અને શ્રી. નાનજી કાળીદાસની પ્રમુખપદે વરણી થઈ હતી. સાથે સાથે સ્નાતક મંડળના સ્ત્રી વિભાગે લોહાણા યુવતિ સંમેલન ભરવાની કસોટી કરી, તેને બીજા મંડળના સ્ત્રી વિભાગેની ટેકા મળે, તેમજ 'શ્રી લોહાણા લેખક સંમેલન' બીજું અધિવેશન પણ ભરવાનું નક્કી થયું, ઉપરાંત શેઠ ના. ઇ. તથા જી. એ. ઉચ્ચ કેળવણી બોર્ડિંગના ભૂતપૂર્વ અને વર્તમાન વિદ્યાર્થીઓનું એક સંમેલન ભરવાની તકમાર તૈયારીઓ થવા લાગી, લોહાણા વિદ્યાર્થી ભુવન સંમેલનનું ત્રીજું અધિવેશન ભરવાનું પણ નક્કી થયું. આ સિવાય શ્રી કાનખાઈ કન્યાશાળાનું આ રજત મહોત્સવનું વર્ષ દોરાથી તે પ્રસંગે પણ ત્યારેજ ઉજવવાનો નિર્ણય થયો. આ બધા એકસામટા ઐતિહાસિક પ્રસંગોએ લોહાણા આલમને ગમવી મૂકી, મુંબઈને 'બળભળાવી મૂક્યું, અને જ્ઞાતિમાં ઉત્સાહના ધોધ છૂટ્યા.

'સમસ્ત લોહાણા યુવક સંમેલન'

સેપ્ટેમ્બરની તા. ૨૫, ૨૬, ૨૭, ૨૮ ના દિવસોએ માધવબાગમાં ખાસ રચાયેલા ભવ્ય મંડપમાં 'યુવક સંમેલન'નું બીજું અધિવેશન મળ્યું, પ્રમુખશ્રી નાદુરસ્ત તબીબતને કારણે હાજરી ન આપી શકનાથી સ્વાગત પ્રમુખ શ્રી. નેજુશી તેજપાળે વતી પ્રમુખ તરીકે કામ ચલાવ્યું હતું. બંને પ્રમુખોના ભાષણોમાં અભ્યાસ હતો, ભાવનાઓ

વહેતી હતી. દરેક વક્તાના શબ્દોશબ્દમાંથી આશા ઉત્પાદના પુર છૂટતાં હતાં, તેમના હૃદયમાં રહેલો જ્ઞાતિપ્રેમ દર્શિતોયર થઈ રહ્યો હતો, ચાર દિવસની સુંદર કાર્યવાહીમાં કેટલાક બંધનકારક અને કેટલાક ભલામણ કરતા અગત્યના કાર્યો થયા હતા.

'લોહાણા યુવતિ સંમેલન'

યુવતિ સંમેલનનું પ્રથમ અધિવેશન તા. ૨૪, ૨૫ ના દિવસોએ બાણીતા સત્યાગ્રહી સ્ત્રી સરમુખત્યાર શ્રીમતી કાશીબેન ગીરધરલાલ કોટકના પ્રમુખસ્થાને મળ્યું. તેમણે અને સ્વાગત પ્રમુખ શ્રીમતી મોંઘીબેન નેજુશી તેજપાળે સુંદર બાપ પાડી. આ સંમેલનમાં લગભગ બે હજાર બહેનોએ ભાગ લઈને નારીશક્તિનાં દર્શન કરાવ્યાં, તેમાં પણ બહુ અગત્યના કાર્યો થયા.

'લોહાણા લેખક સંમેલન'

લોહાણા લેખક સંમેલનનું બીજું અધિવેશન તા. ૨૬, ૨૭ના દિવસોએ બાણીતા સાહિત્યકાર શ્રી. જયકૃષ્ણ વર્માના પ્રમુખસ્થાને મળ્યું હતું. સ્વાગત પ્રમુખ શ્રી. નારાયણ વિસનજી કંકર ચૂંટાયા હતા. આ સંમેલને લેખકોને એકત્ર કરના, તેમની પ્રગતિને વેગ આપવા અને દીશાસૂચન કરવા પ્રયત્ન કર્યા હતા.

અન્ય ઐતિહાસિક પ્રસંગો

શ્રી કાનખાઈ લોહાણા કન્યાશાળા આ પ્રસંગે પચીસ પચીસ વરસનો પંથ વટાવીને છપ્પીસમાં વર્ષનો આરંભ કરતી હતી. તેનો વાદ્યગાર રજત મહોત્સવ શ્રી. ખીમજી નાગજી કોઠારીના પ્રમુખસ્થાને તા. ૨૭ મી ડીસેમ્બરના રોજ ઉજવાયો. શ્રી લોહાણા વિદ્યાર્થી ભુવન સંમેલનનું ત્રીજું અધિવેશન તેજ દિને શ્રી. લક્ષ્મીદાસ ચંદા સમજીના પ્રમુખસ્થાને મળ્યું, સ્વાગત પ્રમુખ શ્રી. સુનિલાલ ડાહ્યાભાઈ દવારાળા હતા. ઉચ્ચ કેળવણી બોર્ડિંગ તો જ્ઞાતિચરણે અનેક રત્નો ધરીને રત્નભાંડ સામીત થઈ છે, એ સંસ્થાના ભૂતપૂર્વ અને વર્તમાન વિદ્યાર્થીઓનું એક શાનદાર પ્રથમ સંમેલન તા. ૨૪ મી ડીસેમ્બરના દિવસે સંસ્થાના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થી અને મોખાસાના પ્રસિધ્ધ બેરીસ્ટર શ્રી. નરસિંહદાસ ભુષ્પદેનના પ્રમુખસ્થાને મળ્યું હતું.

આ સંપ્રદાયે સામીત કંયું,

આ રીતે આ આખું વર્ષ પ્રચાર અને પૂર્વ

ભમિકાની તૈયારીને કારણે સુખધ ગાજતું રહ્યું. અને આ આખું સપ્તાહ સુખધ લોહાણા જ્ઞાતિને આંગણે એક મહા પ્રસંગ સમાન નીડર્યું. આ પ્રસંગે બતાવ્યું કે લોહાણા કાર્યકરો ખુદી પરવાયાં નથી. લોહાણા યુદ્ધોનેના ઉત્ક્રાંત આચારો ગમે નથી, લોહાણા જ્ઞાતિની માનવતા મરી ગઈ નથી, કચ્છ, કાઠિયાવાડ, ગુજરાત, સિંધ, બંગાળ, બરહ અને દૂર દેશવરના ખુણેખુણેથી આવેલાં જ્ઞાતિયુદ્ધોનાં સુખ પર જ્ઞાતિ પ્રત્યેના પ્રેમ જણાતો હતો.

એ પછી પણ યુદ્ધ પરિપક્વની અધ્યસ્થ સંસ્થાએ ભગતિને માટે સુંદર પ્રયાસો ચાલુ રાખ્યા હતા. એક પ્રતિનિધિ મંડળ પણ ઠરઠર ફરતું હતું.

‘લોહાણા સ્વદેશી બજાર’

ઈ. સ. ૧૯૩૨ ની આખરમાં ‘સ્નાતક મંડળે’ ‘લોહાણા સ્વદેશી બજાર’ અતિ દબદબાથી લખ્યું. અને રાષ્ટ્ર સેનામાં ઉજળો હિસ્સો નોંધાવ્યો. આ સમયે ના. મ. તથા બી. મે. ઉચ્ચ કેળવણી બોર્ડિંગના ભૂતપૂર્વ અને વર્તમાન વિદ્યાર્થીઓનું ખીલું સંમેલન સંસ્થાના ભૂતપૂર્વ વિદ્યાર્થી અને ભ્રમતગરના રહેલે ઓડીટર સ્વ. કલ્યાણજી વાલજી અદિયા બી. એ. એ. બી. ટી. ના પ્રમુખસ્થાને ગળ્યું હતું.

આ પછી ધીમે ધીમે કંઈક ઓટના દાડા દેખાવા માંડ્યા. જો કે જુદા જુદા મંડળોની પારવી પારવી પ્રવૃત્તિઓ તો ચાલુજ હતી.

મહાજનોના ધારાધૌરણમાં સુધારા

પરંતુ કચ્છી લોહાણા પાંચતડા મહાજન, હાથાઈ લોહાણા મહાજન અને ઘોઘારી લોહાણા મહાજનમાં નૂતન યુગને અનુસરતા ધારાધૌરણ ઘડવાના પ્રયત્નો ઉપાડી સેનામાં આવ્યા હતા. તે મહદઅંશે સફળ થયા કહી શકાય.

ઉચ્ચ કેળવણી બોર્ડિંગ-રજતમહોત્સવ

આ પછી લાંબા સમયથી જ ઉચ્ચ કેળવણી બોર્ડિંગના રજત મહોત્સવ માટે સંદેશાઓ ફોડવા માંડ્યા હતા. અખબારોના પૃષ્ઠો પર એ રજત મહોત્સવ દમામપૂર્વક લેવાની ચર્ચાઓ ચર ચર્ચ હતી.

આ સંસ્થા લોહાણા જ્ઞાતિના ઇતિહાસમાં સદા ચિરસ્મરણિય રહેશે. તેણે જે રત્નોની ભેટ જ્ઞાતિને આપી છે, તે શે જુદાં શે ? પચીસ પચીસ વરસને પગથારે તે પહોંચવા આવી હતી. તેના કામેલ કાર્યદક્ષ સેક્રેટરી શ્રી. નંદલાલ જગનલાલ સોલીસીટર રજત મહોત્સવની પ્રવૃત્તિ પાછળ ખંતથી લાગી ગયા હતા.

આ અપૂર્વ પ્રસંગને ચિરસ્મરણિય બનાવે એવી મેળના ‘રજત મહોત્સવ ગ્રંથ’ની હતી. તે માટે પણ સુંદર પ્રયાસો થવા માંડ્યા. સંસ્થાના પ્રતિનિધીઓ ફડ એકઠું કરવા. માહિતીઓ મેળવવા અને જ્ઞાતિ-જનોને રજત મહોત્સવનું નોતરું આપવા પ્રદેશે પ્રદેશે ભટક્યા હતા.

ખૂબ રહેત, શ્રમ અને તૈયારી પછી ઇ. સ. ૧૯૩૬માં તેના રજત મહોત્સવ દબદબાપૂર્વક ઉજાવા. ‘રજત મહોત્સવ’ ગ્રંથના પ્રકાશન માટે પરિશ્રમ લેવાઈ રહ્યો છે.

મહાપરિપક્વ-પ્રવૃત્તિ

આ કાળમાં વીસ વીસ વરસથી પાંચ અધિ-વેશન ભરીને પોઠી ગયેલી લોહાણા મહાપરિપક્વને જગાડવા શ્રી. તત્ત્વાસાહેબ જેવા મહાશયીઓએ સુખધમાંથી પ્રયાસો શરૂ કર્યા છે, નવી સ્ટેન્ડીંગ કમિટી નીરખા છે અને એ પ્રયાસો આજે પણ ઉત્કટ વેગે ચાલુ છે.

એ સિવાય સાર્વત્રિક લોહાણા મિત્રમંડળે પોતાને રજત મહોત્સવ ઉજવ્યા છે.

આ સમયમાં સુખધમાં લોહાણા યુથ લીગે જન્મ ધર્યો છે, આવી એક યુવક સંસ્થાની જરૂર હતી, પરંતુ યુવક પ્રવૃત્તિના કેન્દ્ર પણ ખાસ નોંધનીય પ્રસંગ તે પછી નોંધાયેલો નથી, એ એક કમનસીબી છે.

માનવતા મરી ગઈ નથી ?

આ મ આજે સુખધનું લોહાણા બહેરજીવન ખરી રીતે તો સુખપ્ત સ્થિતિમાં છે, છતાં ભગ્ન-તિનો તદ્દન લોપ થયો છે. એમ તો કહી શકાય જ નહિ. જ્ઞાતિના કેઈ પણ એવા પ્રસંગોએ જ્ઞાતિનો માનવસમુદાય ઊભરી પડે છે. આ હકીકતની નોંધ આપણે લેવીજ ઘટે.

સુખધનું એ સહભાગ્ય છે કે એ ત્રિવેણીનું સંગમ બન્યું છે. કચ્છી હાથાઈ અને ઘોઘારી વિભાજોના સુમેળ નોંધવા સરખો છે. આ સુમેળનો સદુપયોગ થાય તો ?

સખાવતેશુર જ્ઞાતિ

આ ટલા વર્ષના ઇતિહાસમાં સુખધમાં ત્રણે વિભાગમાં અનેક દાનેશ્વરીઓ, સેવકો અને પ્રગતિમાનોએ પોતાની યાદગાર કારકિર્દી સમસ્ત જ્ઞાતિને આપી છે. સ્વ. શેઠ ચત્તાભાઈ પેરાજ, સ્વ. શેઠ ગોરખનદાસ સુખડાળા, સ્વ. શેઠ ખીમજી દયાળ, શ્રી. શેઠ વીરજી પેરાજ વગેરેના ગંગાવર દાને સાર્વજનિક તેમજ સમસ્ત જ્ઞાતિને મળેલાં છે. તેમની સખાવતો એક તડામાં,

વિભાગમાં કે પ્રદેશમાં અટવાઈ રહી નથી એ આપણા સહભાગ્યની વાત છે. અને તેમની ગંભીર સાર્વજનિક સખાવતો આપણું હૈયું ગળ ગળ ઉછાળે એવી છે !

મુ'બદલા લોહાણા વેપારીઓ કમાયા છે, તેમ તેમણે લાખાના દાન કર્યા છે. વતનમાં, ચાત્રાના સ્થળોમાં, મુ'બદલામાં અને બીજે ઠેર ઠેર તેમના સખાતી દીલના સ્મારકો ખડા છે. બાંધકામો, તળાવો, ધર્મશાળાઓ, કુચ, અવેડોઓ, દવાખાનાઓ, નિરાળો, છત્રાચરો, સરના ભાડાની ચાલીઓ, આરોગ્ય ભુવનોમાં કરોડોનાં દાન મુ'બદલા લોહાણા સખાતીઓ કર્યા છે અને મુ'બદલો ભુદા ભુદા ફંડ ફાળાઓમાં, સંસ્થાઓના ફંડોમાં અને જ્ઞાતિ પ્રવૃત્તિમાં જે અદ્યતન નાણું આપ્યું છે એ કેમ વીસવાય ?

મુ'બદલો જ્ઞાતિ પ્રવૃત્તિ માટે કામધેનુ સમાન નીવડ્યું છે. મહાન લોહાણા વ્યાપારીઓએ ધન મેળવીને ધનની ચોકી કરી જાણીજ નથી. તેમણે દાનની નીકી વહારી છે. આજે તો મુ'બદલા સખાતીઓની સખાવતોના ચિરંજીવ સ્મારકો પ્રદેશ પ્રદેશના ગામ ગામડામાં ઉભા છે.

મહાજન સંસ્થાથી માંડીને નાના નાના પુસ્તક ફંડ સુધીના સંસ્થાના ટ્રસ્ટ ફંડો મુ'બદલો ધરાવે છે. મુ'બદલો જ્ઞાતિના ઇતિહાસમાં અમર નામ પ્રાપ્ત થયું છે.

હજીય વિશાળ પ્રમાણ કર્યા છે !

આ જે મુ'બદલામાં જે જાહેર સંસ્થાઓ છે. તે આપણી વસ્તીના પ્રમાણમાં પુરો કહી શકાય નહિ. હજી બાળાશ્રમો સાંકડા છે, બોડિંગો સાંકડો છે, સસ્તા ભાડાની ચાલો સાંકડો છે, દવાખાનાઓ સાંકડા છે. અને એનું પ્રમાણ પણ પારવું છે. એના વિચાર પણ કરવાજ થો.

જોઈએ છે: કન્યા છાત્રાલય: હોસ્પિટલ

મારા માટે અનેક છાત્રાલયો છતાં કન્યા છાત્રાલયની મુ'બદલામાં લાંબા સમયની મોટી ખોટ છે. કન્યાઓના શિક્ષણ માટે કાળજી લેવાઈ નથી, એમ સાબીત થઈ રહ્યું છે તે થોડાં પણ નથી. મુ'બદલા સખાવતીઓ ધારે તો સાંજે એક આલીશાન કન્યા છાત્રાલય ઉભું કરાવી શકે.

બીજી જરૂરિયાત એક લોહાણા હોસ્પિટલની ગણી શકાય. મધ્યમ વર્ગના ફંડો પગારના માનવીઓને

માંદગી રહેશે છે, તેમને બીજી હોસ્પિટલોમાં રાહતને બદલે રામકલાણીધોનો પોટલો બાંધવો પડે છે. એટલે આપણી જ્ઞાતિની એક હોસ્પિટલની પણ જરૂરિયાત ખરી.

રાક્ષસી ભાડામાંથી રાહત આપવા

મુ'બદલા રાક્ષસી ભાડાનો પ્રજ્ઞ તો હવે બીજા સચાંચલો નથી. કચ્છી લોહાણા બધુઓ માટે એ ત્રણ સસ્તા ભાડાના નિવાસગૃહો જરાય પુરો ગણી શકાય નહિ, હાલમાં બધુઓ માટેનાં એક કે એ નિવાસગૃહો સિંધુમાં બિંદુ સમાન છે, કોઢારી લોહાણા બધુઓની તો કમનસીબી છે કે તેમને માટે મુ'બદલામાં એક પણ નિવાસ નથી. એક નાનકડા નિવાસનો પ્રજ્ઞ વર્ષોથી નાહક ચર્ચામાં ગૂંચવાઈ પડ્યો છે. શ્રી. રૂઝલાલ મીઠાઈ ળાએ રૂ. ૨૨ હજારની ભેટ આ નિવાસ માટે કરી છે. છતાં હજી નિવાસની બાંધણીના અંશો પણ અવતર્યા નથી ! ત્યારે બીજા અનેક નિવાસોની વાત શી કરવી ?

બીજી જરૂરિયાતો-બીજા પ્રશ્નો

વિધવાશ્રમ તેમજ એક સાધનસંપન્ન હુન્નર-શાળાની પણ જન્યરજસ્ત આવશ્યકતા જણાઈ રહી છે. આમ અનેક પ્રશ્નો આપણું ધ્યાન ખેંચી રહ્યા છે. કચ્છી મહાજનના પાંચતડા અને એ તડાનું કમનસીબ પ્રકરણ, કોઢારી મહાજનની વેરવીખેર પરિસ્થિતિ, આ બે મુખ્ય પ્રકરણો હૃદય હચમચાવી રહ્યાં છે !

મુ'બદલો: પ્રેરણાસ્થાન

મુ'બદલાને ગૌરવ છે કે મુ'બદલા લોહાણા જ્ઞાતિને આંગણેથી દેશપરદેશનો લોહાણા સમાજ પ્રેરણા મેળવવા તલસી રહ્યો છે, મુ'બદલા લોહાણા જ્ઞાતિ પ્રત્યે દેશપરદેશના જ્ઞાતિજનો આશાભરી માંડ માંડી રહ્યાં છે

મહાપરિપદને જન્મ આપનારી, અનેક પ્રવૃત્તિને વહેતી કરનારી, અનેક સંસ્થાઓને પ્રેરણા પાત્રી, અનેક પ્રસંગોની ધડનારી મુ'બદલા લોહાણા જ્ઞાતિની ભોમકા પાસેથી અમૃત મેળવવા સમસ્ત લોહાણા જ્ઞાતિ તલસી રહી છે.

જેને આંગણેથી અનેક સુકૃત્યોનાં મંડાણ થયા છે; જેને આંગણેથી જગૃતિના નાદ પડ્યા છે. જેને આંગણેથી જ્ઞાતિપ્રવૃત્તિમાં લક્ષ્યોનાં વરસાદ વરસ્યાં છે. જેના આંગણેથી આશા ઉત્સાહ અને પ્રેરણાની અનેક વિનગારીઓ જ્ઞાતિના કાળજામાં ફેંકાઈ છે, તે મુ'બદલા લોહાણા જ્ઞાતિને ધન્યવાદ હો !

→ શ્રી. →
લક્ષ્મીદાસ યશ રામદાસ

→ શ્રી. →
રતિલાલ ત્રિ. ઠક્કર

* શ્રી. *
જમનાદાસ જેરાજભાઈ લાદીયાળા

શ્રી. લાલજી ગોકળદાસ સોલીસીટર

મુંબઈના આદેશ ધારાશાસ્ત્રીઓની ગણુનીમાં ગણી શકાય એવા, કુશળ ધારાશાસ્ત્રી શ્રી લાલજી ગોકળદાસ લોહાણા જ્ઞાતિમાં પડેલા સોલીસીટર્સ થયા. સોલીસીટર્સના ધંધામાં પોતાની કાય-કુશળતા-ખાહેશી અને મીલનસાર સ્વભાવને લીધે તેમણે સારી કિર્તિ સંપાદન કરી દતી. પણ હંમેશના અવ્યાસી એવા લાલજી શેડે આ જવાબદારીવાળા ધંધાની સાથે એડવોકેટની પરીક્ષા ઉત્તીર્ણ કરી, મુંબઈ હાઈકોર્ટમાં એડવોકેટ તરીકે પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી, આ રીતે આ ધંધામાં તેમણે લાખો રૂપીયા મેળવ્યા.

પોતાને કાંઈ સંતાન નહિ હોવાથી જ્ઞાતિનાં બાળકોને પોતાના સંતાન ગણી હાલ્લાઈ લોહાણા બાળાશ્રમનાં બાળકોને ઉપવિત સંસ્કાર કરાવી આપી, આ યોજનાના કાયમીપણા માટે રૂ. પાંચ હજાર બાળાશ્રમને આપ્યા છે. ઉપરાંત તેમની બીજી સખાવતો અન્યત્ર રજુ થઈ છે, અને જ્ઞાતિ તે સારી રીતે જળે છે.

ગં. સ્વ. હાંસુબાઈ નારણજી

ગં. સ્વ. હાંસુબાઈ નારણજી જીવરાજ
તેમજ

ગં. સ્વ. પ્રેમકેરબાઈ મથુરાદાસ દેવરામ
એમણે આપેલા દાનની યાદી.

રૂ. ૩૦૦૦ શ્રી ભીમડીમાં નીલકંઠ મહાદેવના
મંદિરમાં સલામંડપ તેમજ, નંદી
પધગવવા. (હાંસુબાઈના)

રૂ. ૩૭૫-૧ શ્રી જામખંભાણીયા વોટર વર્કસમાં
(પ્રેમકેરબાઈ)

તેમજ શ્રી જામખંભાણીયામાં “નારણવાડી” મોટા ખર્ચે બંધાવો આપી છે.

* * * સુધારો * * *

ગં. સ્વ. હાંસુબાઈના જીવન પરિચયમાં તેમની જામખંભાણીયાની “નારણવાડી”માં
ભાડું રૂ. ૦-૪-૦ લેવામાં આવે છે, એમ છપાયું છે, પરંતુ તે પછી જાણવા મળ્યું છે
કે કશા પણ ભાડા વગરજ તેનો ઉપયોગ કરવા દેવામાં આવે છે. અને તે શ્રી.
શેઠ ગોકળદાસ ખીમજીની પ્રેરણાને આભારી છે.

રૂ. ૪૦૦૦ શ્રી ભાણુવડમાં દયારામ ભગતના
અન્નક્ષેત્રમાં. (અન્નેએ મળીને)

રૂ. ૧૦૦૦ શ્રી જામખંભાણીયાની પાંજરાપોળ
માં (અન્નેએ મળીને).

રૂ. ૩૦૨ શ્રી ભાડચરમાં ગાશાળામાં (અન્નેના
મળીને)

• મહારા જ્ઞાતિજનોને •

: સમસ્ત જ્ઞાતિબંધુઓ પરત્વે :

જ્ઞાતિના વિભાગોનું અસ્તિત્વ તુરત મટાડી શકાય તેમ નથી, તેથી તેનો ધ્યેય ફક્ત જ્ઞાતિ અવસરો, પ્રસંગ પુરતોજ રાખી દરેક વિભાગ તરફ સંપૂર્ણ સમભાવના રાખી ક્રમે ક્રમે એકત્રતા લાવવા અંતઃકરણપૂર્વક પ્રયાસ કરવાનો મુખ્ય ધ્યેય રાખવા વિનંતિ છે.

: જ્ઞાતિમહાજનો પરત્વે :

સ્થાપિત મહાજનોનો મૂળ ઉદ્દેશ જ્ઞાતિબંધારણનું પાલન કરવાનો છે, પરંતુ દેશકાળને પરિણામે સુધારણા કરવા ખાસ વિનંતિ છે. મતભેદ હોય તો તે સ્વાભાવિક છે, પરંતુ મતભેદનું પરિણામ હાર્દિક સંકોચતા કરવામાં આવવું જોઈએ નહિ. ઝગડા અને કંકાસને મટાડવા એટલે કે તેનો સઘંતર નાશ કરવા મહાજનોનો મુખ્ય ધ્યેય હોવો જોઈએ. કેમકે કંકાસનો સડો મહાજનમાં દાખલ થવાથી તે ડાળડાંખામાં પ્રવેશી મહાજન રૂપી વૃક્ષનો અતે નાશ કરે છે. અને મહાજનોનો નાશ થતાં જ્ઞાતિ એકત્રતા કરવામાં નિષ્ફળતા લાવે છે. જેથી એક સંપી કરવા પ્રત્યે દરેક મહાજનના આગેવાનોએ પોતાની પવિત્ર દરજ સમજી દરેક પ્રકારના સતત પ્રયાસો કરવા વિનંતિ છે. કોઈની કસુર થાય તો ક્ષમા કરવા માટે મહાન હૃદયબળ કેળવવા ખાસ વિનંતિ છે.

: વ્યક્તિગત બંધુજનોને વિનંતિ :

દરેક જ્ઞાતિબંધુના શ્રેયમાં મગ્ન થવાનો સ્વભાવ કેળવવાની પવિત્ર દરજ સમજી જોઈએ. અને પારકે સુખે દુઃખી થવાના વિનાશકારક સ્વભાવને જરૂરમૂળથી ઉખેડી નાખવો જોઈએ. તોજ દરેક વ્યક્તિ પ્રતિ પોતાના કાર્યક્ષેત્રમાંજ વિશેષ પ્રવૃત્ત રહી શકી વૃદ્ધિ તથા ઉન્નતિને પામી શકે કે જેથી જ્ઞાતિ સમસ્તની ઉન્નતિના સુખદાયી રૂપો સર્વાંશે આપી શકાય, તે માટે શારિરીક તથા માનસિક કેળવણીનો વિકાસ કરવાની અવશ્ય જરૂર છે. કેમકે નિર્બળ શરીર અને નિર્બળ મન સર્વ ઉન્નતિના પ્રયત્નો કરવામાં મહાન વીઘ્નકર્તા છે.

: યુવક બંધુઓને :

દરેક વ્યક્તિએ પ્રથમ પાઠ સ્વઆશ્રયી થવાનો શીખવો જોઈએ. ‘સુખઈ લોહાણા જ્ઞાતિ ગૌરવ મંથ’ જેવા પુસ્તકોનો અભ્યાસ કરી આરિત્રવાન બની મહાત્વાકંક્ષી થવું જોઈએ, તેની સાથે જ્ઞાતિ પરત્વે સેવાભાવ રાખવામાં ન્યુનતા ન આવવી જોઈએ. દરેક જ્ઞાતિબંધુની ઉન્નતિ થવા પરત્વે પોતાથી બને તેટલી તન, મનથી અને ધનથી પણ સતત સેવા કરવા ભલવું જોઈએ નહીં.

સર્વ જ્ઞાતિબંધુઓને છેવટની એકજ વીનંતી એ છે જે નીચેનું વાક્ય પોતાનો મુદ્રાલેખ તરીકે સમજીને હૃદયશીખામાં હંમેશને માટે કેતરી રાખે.

‘સંપ ત્યાં સુખ અને સંપત્તિ અને કુસંપ ત્યાં દુઃખ અને દરીદ્ર.’

• : લેખક : •

રાવબહાદુર હરજીવનદાસ ભ. કોટક

મહાનગરી મુંબઈ

શ્રીપાદ શ્રોત્રેય

સર્જનહારને અપાર
શાંતિ હશે ત્યારે
તેણે મુંબઈનું સ્વપ્ન સેવ્યું
હશે !

કાણે કદમ્બુ હશે કે
થોડાંક માછીમારોના
જુપડાં, થોડાંક ચાંચીઆ-
ઓના બેદી નિવાસો,

થોડાંક જંગલી માનવપ્રાણીઓ, થોડાંક કાગડાંકુતરાંઓનો
ઉજ્જડ પ્રદેશ એક કાળે આલમની આંકમી અજાયબી
મહાનગરી બનશે ?

એક કાળે મુંબઈના વેરણછેરણ ટાપુઓનો ભાવ
પૂછવા કોઈ નવરૂં નહોતું, એક કાળે તેના અસ્તિત્વ
માટે વિચાર કરવાની કોઈતે પૂરસદ નહોતી, માત્ર
ચાંચીયા, ચોર, હુટારાં અને ડાકુઓનું તે આશ્રયસ્થાન
અને આરામસ્થાન બન્યું હતું. એક કાળે એવો હતો કે
તેનું વાર્ષિક સો રૂપિયાનું ભાડું પણ આકરૂં પડતું હતું !

એ કાળથી જ કાઠિઆવાડી અને કચ્છી પ્રજાનું
મુંબઈમાં આગમન થયું હતું. ઈ. સ. ૮૦૫ માં અને
ઈ. સ. ૧૩૦૦માં અનેક હિન્દુ મંદિરો મુંબઈની
મરૂબૂમિ પર ખડાં થઈ ગયા હતા. તે પછી સાગર
પર સ્વાર થઈને કચ્છ કાઠિઆવાડના ભાડી-
યાઓ અને લોહાણાઓ આવ્યા. તેમણે મુંબ-
ઈમાં અનેક બાંધકામો કરીને-વ્યાપાર ખેડીને

જા દુઈ નગરી
મુંબઈનો એક ખટમીઠો
પરિચય !

મુંબઈની કીમત વધારી-
હતી. આ સાહસિક
પ્રજાએ મુંબઈની શિકલ
ધડવામાં અગત્યનો ભાગ
ભજવ્યો હતો !

મુંબઈની તવારી
ખનાં પૃષ્ઠો એમ સાખીત
કરે છે કે એ

કાળે મુંબઈની પ્રજાને પોતાનું રક્ષણ પોતે જ
કરવું પડતું. અને સત્તાની કુમકે ચઢવાના પણ વેર-
વિખેર પ્રકરણો હાથ ચડવા માંડ્યા છે. તવારીખ કહે
છે કે સતરમી સદીમાં મુંબઈ પર મોગલો અને
સીદીઓનાં ઘાડાં છૂટતાં હતાં 'ને નામદ' અને
ભીરૂ અંગ્રેજ 'સાહેબો'ના ગાત્રો ધ્રુજતા હતા. ગણ્યા-
ગાંઠ્યા એ મોગલ સૈનિકો અને સીદીઓ સામે અંગ્રેજો
અસહાય અને નિરૂપાય હતા. અમલદારો ઉભી પૂછડીએ
નાસતા હતાં, ને ગવર્નરો કોઠીના ઉંડા-અંધારે ખુણે
ભરાતા હતા. સમી સાંજે 'તોપના અવાજ' પ્રજાને
ઘરમાં ભરાવું પડતું, અને 'તોપના અવાજ' જ
સવારે બહાર નીકળાવું, એવો એ સમય હતો.

તે પછી તો કાળનાં વહેણ પલટી ગયા, ઇતિહાસને નવું
સ્વરૂપ મળ્યું, જમાનાને નવી વ્યાંખ મળી, વાતાવરણ
પરિવર્તન પામી ગયું. અને અરબીસમુદ્રના તોફાની
કાંઠે એક 'નવી દુનિયા' ખડી થઈ ગઈ. જાણે સ્વપ્ન

સંપાદકની
નાંધપોથીના પૃષ્ઠો અહીં ઉખળે છે !

ખડું થયું હોય એમ એક 'મહાનગરી'ના મંડાણ મંડાયા. આજે અનેક વર્ષોની તવારીખ વટાવીને તે બહુમંત્રી બન્યું છે !

આજના મુંબઈની મહાકામ કાલાખાથી મહાલક્ષ્મી અને વાલકેશ્વરથી માહીમ સુધી અને ખરી રીતે તો ઠેક કલ્યાણ અને ખેરીવલી સુધીની ત્રીસ માઇલોમાં ધરતી પર હાંક લેતી પડી છે. એના એ અતિ લાંબા ભૂપટમાં પંદર લાખ માનવીઓનો મહાસમુદાય શ્વાસ ખેંચી રહ્યો છે.

દુનિયાનો કોઇ એવો દેશ બાકી નથી કે તેના આદમીઓને મુંબઈનું આકર્ષણ ન થયું હોય, પૃથ્વી પરનો કોઈ એવો પ્રદેશ બાકી નથી કે તેના માનવપ્રાણીઓની દષ્ટિ મુંબઈની દુનિયા પર ન દોડી હોય, ભારતવર્ષનો કોઈ એવો ભાગ બાકી નથી કે ત્યાંના માનવસમુદાય મુંબઈમાં આવ્યો ન હોય, હિન્દુસ્તાનની ધરતીના ખુણે-ખુણાના માનવપ્રાણીઓ અહીં આવી વસ્યા છે, એટલે મુંબઈની પ્રજા પચરંગી છે. મુંબઈની ભોમકા પર મદિરા છે, ને મસ્જિદ છે, દેરાસરો છે ને દરગાહો છે, અપાસરાઓ છે ને અગિયારીઓ છે, 'ને ચર્ચો અને સ્થાનકો છે.

રોજ અંધારી સવારથી અંધારી રાત સુધી બી. બી. અને જી. આઇ. પી. ની સંખ્યાબંધ ગાડીઓ મુંબઈને પાદરે આવી ઉભી રહે છે. તે સેંકડો જીવતા દાગીનાઓ કલવી જાય છે. મોટર, રેલ્વે, આગબોટ અને હવે તો એરોપ્લેન મારફતે પણ સંખ્યાબંધ માનવ-જીવોની આયાત મુંબઈના ઉદરમાં રોજ-બ-રોજ થતીજ રહે છે.

કોઈ આવે છે પોતાના પ્રાંતનાં ધંધા સાથે ધસડીને, કોઈ નોકરી શોધે છે, કોઈ ઉદ્યોગ શોધે છે, મુંબઈનો વ્યાપાર ધીખતો ગણાયો છે, મુંબઈની નોકરી બાદશાહીની બોલાઈ છે. મુંબઈની ભૂમિ 'ધનદૂપ' ગણાઈ છે, ને મુંબઈનો શ્વાસ શ્વાસ લક્ષ્મી ખેંચી આણનારો મનાયો છે !

મુંબઈમાં લવ્ય વ્યાપારી પેઢીઓ છે, વિદેશી એશીસો છે, શાખાઓ છે, કચેરીઓ ને કાર્યાલયો છે. દેશવિદેશ સાથે વિવિધ વ્યવહાર રાખતા ખાતાંઓ છે, આખો કોટનો વિભાગ આવી એશીસોથી ભર્યો પડ્યો છે. કોટના માથે માળાઓ પર થીંગડાં માર્યાં હોય હોવ અસંખ્યા નાના નાના બોર્ડો મોટી મોટી એશીસોની દીશા દાખવતા વટેમાગુને આમત્રણ આપતા, અને આગંતુકને આવકાર આપતા નિજીવ બીતો પર ખીલાઓથી જડેલા પડેલા છે !

એ એશીસોમાં સેંકડોની સંખ્યામાં માનવજીવો 'નોકરીની દુનિયા' વીતાવી રહ્યા છે. જન્મંતા દિનના નવ વાગ્યાથી માંડીને જામતી બપોરના બાર વાગ્યા સુધી મોટરો, અને બસો કોટના માર્ગે પુરપાટ દોડે છે, ઘોડા-ગાડીઓની ધમસાણ રચી રહે છે, અને સંખ્યાબંધ ટ્રામો 'બકરાં' પૂરે તેમ માનવપ્રાણીઓ પુરીને કોટને પથે પ્રયાણ કરે છે. કોટની સવાર સાંજ ભેંકાર અને ઉજ્જડ રહેતી દુનિયા ભરી ભરી બને છે, તેના સ્મશાન શા માળાઓમાં પ્રાણ ચમકે છે, કોટની એ આલમ થોડા કલાકો મારેજ લચલચતું ચાવન પ્રાપ્ત કરે છે !

ખાસ રચાયલા મુંબઈના અનેક લવ્ય બજારોમાં દિવસ રાત્રીએ 'બનાવટી વ્યાપાર'નો હોહાકાર એટલોને એટલો ગાજતો રહે છે. 'લીયા દીયા'ના અને 'એકાદુડી'ના આ દાનવે મુંબઈને અજળ રીતે ઘેરી લીધું છે. એણે સાચા વ્યાપારને પાયમાલ કર્યા છે,

ટેલીફોનના બૂંગળા ઉપર થતા એ સોદાઓએ એતરફ બીપણ આગ સળગાવી મૂકી છે !

● મુંબઈ કેવું છે ? ●

એનો આત્મા કોઈથી ઉકેલાતો નથી, એના હૃદયની પરીક્ષા કોઈથી થઈ શકતી નથી, એના જીવનની કસોટી કોઈ કરી શકતું નથી !

અને મુંબઈની વ્યાપારપ્રથા તો ઘેરમાં ઘેર અને કાળામાં કાળું કલંક સાખીત થયું છે. વહેલી

સવારથી મધરાત્રી સુધીમાં મુંબઈના વ્યાપારી જગતને નિરાંત નથી, આનંદ નથી, એણે લાખો માનવીઓની જીંદગાની પર કૂર કાતીલ છૂરી ફેરવી છે ! લાખો વેપારીઓ અને યુમાસ્તાઓના જીવનને આજની વ્યાપારી-પ્રથાએ રગદાળા નાખ્યા છે, અનેક ઉત્સાહભર્યા, આશાભર્યા ડુલોને અકાળે કરમાવી નાંખવાનો અધાર અપરાધ તેણે માથે ઓઢ્યો છે ! પહેલામાં પહેલી તકે અને વહેલામાં વહેલી પળે આ પાશવીપ્રથાને પલટાવવીજ ધટે !

ઉગતી પ્રભાતે, જામતી બપોરે, આથમતા દિને અને ઘેરાતી રાત્રીએ મુંબઈનો શૌર્યકાર, મુંબઈની ધમાલ, મુંબઈની પ્રવૃત્તિ અને મુંબઈના વ્યવહાર, એવીને એવી અદાથી સદા જાગતા રહે છે. મુંબઈની બજારો એટલીને એટલી છેલે સદાય પોતાનું યૌવન સાચવતા બાંસે છે !

એ વીરાટ રાજમાર્ગો અને મહાકાય મહાલયો, ઘોડાગાડીઓ, મોટરો અને દ્રોમોની રથવાટભરી દોડાદોડી અનેક આશ્રય ઉત્પન્ન કરે છે ! મુંબઈમાં રસ્તે ચાલનારે 'વીમાના ફાયદા' સમજવા ધટે છે, રસ્તે ચાલનારનું અકસ્માત કે અવસાન ક્યારે આવેખાણું હશે એ કહેવું કઠીણ છે. મુંબઈના માનવી પર સદાકાળ સુતરના તાંત-ણાપર તલવાર લટકે છે. તેનું લાવી લખાયલું નથી.

ધમાલ...ધમાલ...ને...ધમાલ ! બજારોમાં ધમાલ રસ્તાઓમાં ધમાલ...ઝોરીસોમાં ધમાલ...દુકાનોમાં ધમાલ...પેદીઓમાં ધમાલ...મારકોટોમાં ધમાલ...દવાખાનાઓમાં, કોરોમાં ધમાલ...કચેરીઓમાં ધમાલ...શરીઓમાં ધમાલ...માળાઓમાં ધમાલ...સાલીઓમાં ધમાલ ચોતરફ ધમાલ...ધમાલ ને ધમાલ ! એનાથી છુટવા મુંબઈનો માનવી ચોપાટી પર દોડે છે, ત્યાં પણ શાંતિ નથી, પાલવાની પાળે પણ શાંતિનાં દર્શન થતાં નથી, મલબાર-હીલના ટેકરાઓ પણ અશાંતિથી છવાઈ ગયેલાં છે.

મુંબઈના માનવીને નસીબે શાંતિ નથી, સુખ નથી, આરામ નથી, આરોગ્ય નથી, પવન નથી, પ્રકાશ નથી.

અશાંતિ અને અસુખ વચ્ચે એની આવરદાના તાંતણા કંતાયે જાય છે !

દિવસભર મુંબઈની હોટલો ચિકાર રહે છે, અને રાત્રે ત્રણ ત્રણ વાગ્યા સુધી નાટક સીનેમાના પડદાએને ઝપે નથી, ટીકીટખારીઓ પણ બાપડી હાંશી જાય છે ! 'તાજ' અને 'ગ્રીન' જેવી બાદશાહી હોટલો સદાય સ્વર્ગીય મસ્તીમાં મસ્ત રહેતી બાંસે છે !

સમી સાંજે ચોપાટી લાલકતી બને છે. હેંગીંગ ગાડન માનવકીડીઓથી ભરાય જાય છે, અને મરીન-ફ્રાઇવની પાળો પર અને ફુટકથો પર તો જાણે 'ફેરવાતું બજાર' ખુલ્લી જાય છે. કોઈ પણ સંજોગોમાં, ક્યાંય પણ વહેલી સવારથી મોડી રાત સુધી મુંબઈના માનવીને નસીબે નિરાંત લખાઈ નથી !

મુંબઈમાં 'રોટલાનો સાદ' પાડતા અનેક માનવીઓ ઉતરી પડે છે. તેઓ મુંબઈની વ્યાપારીબજારોમાં, અધારા તળેલા સમી મારકોટો, ને ભોંયરા જેવી દુકાનોમાં ટુકા પગારે પરસેવો પાડે છે. પ્રગટતી પ્રભાતથી જામતી મધરાત સુધી તેઓ 'નોકરી...નોકરી...નોકરી'નો નાદ ઝંપતા રહે છે. જાણે તેમને કુટુંબ નથી, જાણે તેમને સગુંસાંધ નથી, જાણે તેમને સ્ત્રી કે બાળકો નથી, જાણે 'નોકરી સિવાય એનો બીજો કોઈ દુનિયા જ નથી ! મુંબઈમાં રોટલો રળવા આવેલા આ લાખો માનવીઓને 'રોટલાની રામાયણ' સિવાય બીજો કોઈ વાત જ નથી. અને મોલો, મશીનીરીઓ તેમજ કારસાઓની કાળી કલકેમય દુનિયામાં લાખો માનવીઓ શરીર નીચેથી રહ્યા છે. લોહીનો પરસેવો રેડી રહ્યા છે, ગોદીઓ અને બંદરોમાં, બજારો અને દુકાનોમાં લોહી નીતારતા મજૂરોની કીંમત પણ મુંબઈને કશીજ નથી !

મુંબઈમાં એટલો તો ક્યાંય શોધ્યોય જડતો નથી, મુંબઈનો મધ્યમવર્ગ પગારનો અર્ધો ભાગ ખર્ચાને અધારા-અધારા માળાઓમાં ઘોલકી જેવી સગવડહીન સાંકડી-અધારી ઓરડીઓમાં બાંસ ઘૂટે છે, મુંબઈની

વસ્તીના ૭૫ ટકા ભાગને નસીબે આવી 'એક' એરડીજ લાધેલી છે. એને પવન, પ્રકાશ દુર્લભ છે, ભૂલેશ્વર, વિહલવાડી, હનુમાન ગલ્લી અને ડોકામરડીની ડોકામરડી નાખનારા 'ભૂતિયા મહેલ' કરતાંય ભૂંડા માળાઓમાં લાખો માનવીઓ લાયકર રીતે જીવન જીવી રહ્યા છે !

વહીની ચાલીઓ નિહાળો, પરેલના મજુર લગ્નઓમાં ધૂમી આવો, રસ્તાઓ પર પડેલા માનવજીવો પર દષ્ટિ ફેંકો, બરાબર જામતી રાત્રીએ મુંબઈની પુટકથો ભણી નજર નાખી જુઓ, કીડીચાફ ઉભરાય તેમ શહેરની સઘળી પુટકથો પર માનવ શરીરો ઢળી પડે છે ! જેમને રહેવાને ઘર નથી, પહેરવાને કપડાં નથી, અને તેમની સમસ્ત દુનિયા તેમની સાથેજ છે !

આરોગ્યશાસ્ત્રીઓનો અનુભવબોલ છે કે આ અધેર અવદશા જન્મતા સેકેડે ૫૦ ટકાના બાળકોને તૂર્તજ સ્વધામ પહોંચાડે છે, અને મુંબઈના માનવીનું આરોગ્ય તો આસ્માન પાતાળમાંજ સદાને સાર જેવું થયેલું જણાય છે ! ડોક્ટરોની દોડા દોડા અને દવાના બાટલાના ખણખણાટો મુંબઈના ગૃહોમાં સદાય સાંભળાતા રહે છે !

દેશમાંથી 'કમાણી' કરવા આવતો માનવી મુંબઈમાં બેઠાલ બની રહ્યો છે. જીવનની ધોર ખોદી રહ્યો છે, અને શરીરસંપત્તીની સત્તાનાશી કરી રહ્યો છે. મુંબઈના મધ્યમ વર્ગના માનવીને અને મૃત્યુને તો મિત્રાચારી બધાઈ ગઈ છે !

મુંબઈમાં સદાકાળ શયતાની ચરખાઓ ઘેરી ગતિએ ચાલે છે, મુંબઈની 'સુડેલના વાંસા' જેવી દુનિયામાં સદાય પાતકીઓ અને પક્ષીતોના જાણે તાંડવનૃત્ય ગાજતા રહે છે !

મુંબઈ એક બહુઈ નગરી છે, એનો આત્મા કોઈથી ઓળખાતો નથી, એના જીવનની સાચી કસોટી કોઈથી થઈ શકતી નથી, એના હૃદયની પરીક્ષા કોઈથી થવી વસગી છે.

મુંબઈ કેવું છે ? મુંબઈમાં આનંદ ઉલ્લાસના અનેક સાધનો છે, મુંબઈને આંગણે રંગરાગ અને વૈભવવિલાસની જાણે છોળો ઉડે છે, આનંદ ઉલ્લાસની અનેક મીઠખાનીઓ અને મહેરીલોથી દિવસભર મુંબઈ ગાજતું જણાય છે. નાટક, સિનેમાની રોનકતા, રેડીયોના પહોડી અવાજો, ટ્રામોફોનની રમઝટો, હારમેનિયમ અને તબલાના તનમનાટો દિવસભર વાતાવરણને બહેકાવી મૂકે છે. એની પાછળ મુઠીએ મુઠીએ ધન વેરામ છે, જાણે મુંબઈમાં લક્ષ્મીની રેલો ચાલે છે.

અને...અને...મુંબઈએ જે અગણિત લાભો આપ્યા છે, તે પણ નોંધનિય એવા છે, આપણી દ્રષ્ટિ તે દેખી શકે છે, મુંબઈએ જે સંસ્કાર, શિક્ષણ, સ્વાધિનતાની પ્રયંડ હવા પ્રસારી છે, મુંબઈએ જે સંગઠન સમાનતાનેતો સાદ પાડ્યો છે, મુંબઈએ જે જ્ઞાનજ્યોતિનો પુનિત પ્રકાશ પ્રાપ્યો છે, મુંબઈએ સાહિત્ય, સંગીત અને કળાને જે વિકાસ બક્ષ્યો છે, સંસ્થાઓ સજી છે, મુંબઈએ જે ઉલ્લેગો ઉત્પન્ન કર્યા છે, મુંબઈએ માનવજાતિને જે નવી દષ્ટિ આપી છે, તે આપણે કેમ ભૂલી શકીએ ?

ત્યારે મુંબઈનું હૃદય કેવું છે ? મુંબઈની ચાલીશાનતા, અદ્ભૂતતા, અને વીરાટ સ્વરૂપ સૌ કોઈને આંજે છે, મુંબઈની મનોહર મુર્તિ સૌના દીલ હરે છે, મુંબઈના સુખસગવડોનાં સાધનો આત્માને પ્રસન્ન કરે છે ! મુંબઈની સમૃદ્ધિ સૌના દીલ હલાવે છે, મુંબઈની ભવ્યતા કો', ગજબની છે.

...જતાંય મુંબઈના માનવી માત્રનાં હૈયામાં હતાશન કાં પ્રગટે છે ? મુંબઈમાં મોટા ભાગમાં કારમી કશ્વતા શાને છાઈ છે ? મુંબઈમાં કંગાલિયતનું કારમું નૃત્ય સદાય શાને ગાજતું રહે છે ?

એ કાયડો એમ ઉકેલાય એમ નથી, એનો આત્મા પલટવા પ્રયત્ન પુરપાચની આવશ્યકતા છે !

મહાનગરી મુંબઈ ખરેખર બહુઈનગરી સાબીત થઈ છે !

લોહાણા શબ્દનો પ્રયોગ કોઈ પણ સંસ્કૃત ગ્રંથમાં નથી. ભાષાના ગ્રંથોમાં લોહાણા શબ્દનું પ્રથમ દર્શન કવિ ચંદના 'પૃથ્વીરાજ રાસા'માં થાય છે. ત્યાં અગ્નિપ્રાણ લોહાણાની ભારે પ્રશંસા ચાર છ પ્રકરણોમાં ચંદ બારેકે કરી છે. ઉપરાંત જશરાજકુમારની આખી કથા મૂળ સ્વરૂપમાં 'પૃથ્વીરાજ રાસા' માં આપેલી છે, વીર જશરાજનું સ્મરણ આને પણ લોહાણા જ્ઞાતિની પ્રત્યેક વ્યક્તિ લગ્ન પ્રસંગે કરે છે. આ સિવાય 'અચ્ચાતામા' નામના સિંધી ગ્રંથમાં પણ લોહાણા શબ્દનો ફરી ફરી દર્શન થાય છે. આ પહેલાં લોહાણા જ્ઞાતિ તરીકે હશે કે નહિ એ શંકા છે. કારણ કે આને જે સ્વરૂપે જ્ઞાતિઓ છે, તે સ્વરૂપ એ સમયમાં તો નહિ જ હોય એમ માફ માનવું છે. ત્યાર પછીનો ઇતિહાસ જ્ઞાતિ તરીકેનો—સિંધ, કચ્છ, કાઠિયાવાડ અને ગુજરાતમાં ઠેર ઠેર મોજુદ છે.

ક્ષત્રિયનાં ચિન્હો

લોહાણા જ્ઞાતિનાં મૂળના સંબંધમાં કલ્પનાના ઘોડા ધણા વિદ્વાનોએ દોડાવ્યા છે. લોહાણાઓનો ઉદ્ભવ ક્ષત્રિયોમાંથી છે, એ વાત તો આને પણ સ્પષ્ટ છે. અને તેનાં ત્રણ ચિન્હ સમગ્ર જ્ઞાતિનાં આજના અવનતિના કાળમાં પણ પ્રચલિત છે. પ્રથમ પ્રત્યેક લોહાણો ફરજિયાત યજ્ઞોપવિત ધારણ કરે છે, જનોઈ પહેર્યા વિના એનાં લગ્ન થઈ શકતા નથી. દાણાખનનનો મજુર હોય, તો પણ તે જનોઈ ધારણ કરે છે, બીજું નામકરણ સંસ્કાર વખતે વિધાતાના પાટ ઉપર કલમને બદલે કટારી મૂકવામાં આવે છે, ભાવાથ એ કે ક્ષત્રિય કુલોત્પન્ન બાળકનું ભાવી અસ્ત્રશસ્ત્રથી લખાય છે, નહિ કે કલમથી. ત્રીજું લગ્ન પ્રસંગે મીઠોળ બાંધવાથી—મીઠોળ છોડતા સુધી વરરાજ તલવાર ધારણ કરે છે. અને વરઘોડામાં પણ

: લેખક :

શ્રી. માવજી ગોવિંદજી શેઠ .

લોહાણા જ્ઞાતિના ઇતિહાસને નવીજ દ્રષ્ટિથી
નિહાળતું આ આંધું અવલોકન આપણા
અભ્યાસી લેખકની કલમમાંથી ટપકી પડ્યું છે !

એ તલવાર ખને રાખે છે. વાણીયા આહાણો સાસરે પરણવા જતા હાથમાં શ્રીફળ રાખે છે; માન્યતા એવી છે કે લોહાણાઓ ક્ષત્રિય છે, તેઓ સૂર્યવંશી છે.

લોહાણા રઘુવંશી છે ?

ઉપરની આખત સમજાય તેવી છે. પણ સાતિમાં અને અન્યત્ર એવી પણ માન્યતા છે કે લોહાણા રઘુવંશી છે, એટલું જ નહિ પણ અમુક સમુદાયનું એવું માનવું છે કે તેઓ લવવંશી છે. એટલે કે લવના 'લવાણા'. પણ બારીકીથી તપાસતાં આ

બંને દાવાઓ બુદ્ધિગ્રાહ્ય નથી તેમ શાસ્ત્રની કસોટીમાં પણ સફળ નિવડતાં નથી. જો લોહાણા રઘુવંશી કે લવવંશી હોય તો એમનું ગોત્ર એકજ હોવું જોઈએ. અને સગોત્ર હોવાથી લોહાણા લોહાણાની દીકરીને પરણી શકે નહિ. એટલું જ નહિ, પણ લોહાણાઓમાં એકજ ગોત્ર પ્રચલિત હોવું જોઈએ. તેને બદલે સાતિમાં લગભગ એકસો આઠ જોડવા ગોત્રો

મોજુદ છે. આ ગોત્રો નૂખનાં રૂપમાં છે. અને એક વિદ્વાન સારસ્વતે એ નુખોની સામે એનાં મૂળ ગોત્રો આપેલા છે. આ ગોત્રો અને નૂખોનું સામ્ય એમણે કયાંથી મેળવ્યું અથવા એ સામ્ય મેળવવામાં એમની પાસે શો આધાર છે, એ એમણે પોતાના પુસ્તકમાં જણાવ્યું નથી. તેમ એ ન માન-

વાનું પણ કંઈ કારણ નથી. કારણ કે એ બધા ગોત્રો ક્ષાત્રગોત્રો છે.

એક વાત અને ધ્યાનમાં રાખવા જેવી છે કે ગોત્રો રઘુરાજ કે લવરાજ પછી થયાં કે વેદકાળનાં છે. ઇતિહાસ ઉત્તર આપે છે કે ગોત્રો રઘુરાજ તથા લવરાજની પહેલાનાં છે. જો એમ હોય તો લોહાણા સૂર્યવંશી હોઈ શકે, પણ પેટા વંશ તરીકે સૂર્યવંશના રઘુવંશી કે લવવંશી હોઈ શકે નહિ. લોકમાન્યતા સરળ રસ્તા શોધે છે. પણ બારીકીથી જોઈએ તો એમાં ઉણપ જણાય છે લવના 'લવાણા' તરીકે ઓળ-

● જીવંત સર્વસંગ્રહ : ●

શ્રી. માવજી ગોવિંદજી રોક લોહાણા જ્ઞાતિના જીવંત સર્વસંગ્રહ સમા પીઠ અને અલ્મશાસી લેખક છે, તેમની પાસે માહિતીઓનો કુપિર ભંડાર ભર્યો છે. જ્ઞાતિ ઉપયોગી અનેક વસ્તુઓ તેમના ભેળમાં ભરી છે. અને જ્ઞાતિનો ઇતિહાસ તેમની લખેલે રમે છે :

તેમનું આલેખેલું 'ઇતિહાસનું' આ આશુ અવલોકન અનેક નવી વાતો રમતી કરે છે, અનેક નવા પ્રશ્નો તરતા મૂકે છે, અને જ્ઞાતિને નવીજ દૃષ્ટિ આપે છે !

ખવામાં એટલી સરળતા છે કે એ સત્ય છે કે નહિ એ તપાસવાની પુરસદ બહુ થોડાને હોય છે. પણ 'લવાણા' શબ્દ કયાંય જડતો નથી. પૃથ્વીરાજ રાસા'માં લોહાણા શબ્દ છે. તેમ 'ચર્યનામા'માં પણ એજ શબ્દ છે. એટલે એને પ્રમાણભૂત ન માનીએ તો ખરો શબ્દ મેળવવાનો આપણી પાસે બીજો ઉલાજ નથી.

'આણી' પ્રત્યય પરથી અનુમાનો એક નવો પ્રયોગ એક વિદ્વાન બંધુએ થોડા સમય પર શરૂ કરેલો પણ એ પ્રયોગ

વિચિત્ર અને કપોળકલ્પિત દેખાય છે. એમણે 'લોહાણા' તેમજ 'લવાણા' એ બે પ્રચલિત શબ્દો રહેવા દઈને 'લવાણી' એ શબ્દ-એજ સાચો શબ્દ છે, એમ દેરાવવા પ્રયત્ન કરેલો પણ તે બહુ ગ્રાહ્ય થયો હોય, એમ દેખાતું નથી. એ વિદ્વાન બંધુએ પણ લોહાણાને લવવં-

શિય ધારીનેજ ઉપરનો પ્રયોગ અજમાવેલો પણ 'લવવ' શિય હોવાનોજ પાયો જ્યાં કાઢ્યો છે. ત્યાં 'લવાણી' શબ્દને સ્થાનજ ક્યાં? 'આણી' પ્રત્યય આખા ભારતવર્ષમાંથી માત્ર સિંધ અને કચ્છમાં જ વપરાય છે. અને તેનો અર્થ 'વંશિય' અથવા 'વંશમાંથી ઉતરી આવેલા' એવો થાય છે. બીમછઆણી - કે માધવાણી એટલે બીમછ અને માધવજી દેકરના વંશજ. હવે 'આણી' પ્રત્યય સંસ્કૃતમાં જડતો નથી. મને સંસ્કૃત ખુબ નથી આવડતું પણ ફારસી ભાષાનો થોડો અભ્યાસ કરવાથી એટલું જાણું છું કે અરબસ્તાન અને ધરાનમાં 'આણી' પ્રત્યય ઉપરના અર્થમાં ઠેર ઠેર વપરાય છે. ધરાનીઓમાં ફેરમાની, કચીમયાની, તેમ અરબસ્તાનમાં પણ તેનો ઉપયોગ છે. પણ સંસ્કૃતમાં એ પ્રત્યયનો ઉપયોગ ક્યાંય સાંભળ્યો નથી. અને લવરાજના વખતમાં સંસ્કૃત વધારે પ્રચલિત હોય તો 'આણી' પ્રત્યય એ વખતનો નથી. અફઘાનિસ્તાનમાં 'લખ્યાની' એ નામની એક જાત છે. એના ઉપરથી એમણે અનુમાન કયું હોય, એ સાંભળિત છે. પણ પ્રચલિત શબ્દ ઉપર મનસ્વી શબ્દ ઠોકરી એસાડવાના પ્રયાસ આવકારદાયક નથી.

ભૂતકાળની ભવ્યતા

મૂળ ગમે તે હોય, આજે આપણે 'લોહાણા' કે 'લવાણા' એ નામે ઓળખાઈએ છીએ, આટલી વાત ચોક્કસ છે. આપણી જ્ઞાતિનો મુખ્ય વિષય આજે વ્યાપાર છે, ગઈ કાલે રાજ્યકારભાર અને શસ્ત્રસપત્રતા હતાં. આવતી કાલે શું રહેશે એ કહી શકાતું નથી. જ્ઞાતિ જોટી છે. એટલે એમાં દિવાનોથી અને ઉદ્યોગપતિઓથી માંડી - અને મજૂર કે બેઝાલું વેચનાર સુધીની વ્યક્તિઓ છે.

જયચંદ રાઠોડના સમયમાં ભારત સમ્રાટ પૃથ્વીરાજના સોળ સામંતોમાં એક સામંતનું નામ અગ્નિબાહુ છે. એ લોહાણા હતો અને રાજવી હતો. એને 'રાસા'ની કથા પ્રમાણે એક શરવીરવાના કાર્યની કદર તરીકે પાંચ કીલ્લા એટ આપેલા. અને તે કીલ્લાના નામમાં ગ્વાલિયર, ચિતોડગઢ, ચંદેરી, એમ પાંચ ગઢનો ઉલ્લેખ 'પૃથ્વીરાજ-રાસા'માં છે, એટલે મૂળ લોહાણા રાજવી હતા. એમાંથી રોનિક થયા, તેમાંથી પ્રધાન અને સરદાર બન્યા અને સિંધ કચ્છ, અને કાઠિયાવાડના રાજ્યોમાં કાર્યકુશળ અને લડાયક દિવાનો અને સરદારો તરિકે નામના મેળવી. એમના મુખ્ય નામો સુવીદીત છે, સિંધમાં દિવાન બીદુમલ વગેરે, કચ્છમાં દેવકરણ શેઠ, પૂંજે શેઠ, દેવજી શેઠ, અને દેવચંદ શેઠના નામો જાણીતા છે, તેવીજ રીતે જામનગરમાં મેઘરાજ દેકર, પ્રેમજી, શેઠ મશહૂર છે. દેવકરણ શેઠના કચ્છ કઠિઆવાડ સિંધમાં બાંધેલા ગઢ

અને કીલ્લાઓ આજે પણ એ જવલંત ઇતિહાસના સ્મરણસ્થભો રૂપે આજના અવનતિ કાળમાં પણ ઉભેલા છે.

'લોહરગઢ'ની દંતકથા

મૂળના સમયમાં એક વાત લખવા જેવી છે. લોહરગઢની દંતકથા અને લોહરગઢ એટલે અર્વાચિન લાહોર એમ ઘણા લોકો માને છે. પણ એના કરતાં કનોજમાં જયચંદ રાઠોડના વખતમાં એના લશ્કરનો એક અગત્યનો ભાગ લોહાણા તરીકે ઓળખાતો અને તેમના 'લોહ' એટલે તદ્વારની આણુ ફરતી. માટે તેઓ લોહાણા કહેવાતા. જયચંદ રાઠોડની માતૃશ્રીના મરણ પ્રસંગે રાજ્યગોર સારસ્વત બ્રાહ્મણ હતા અને તે રીસાયા હતા. તેમણે દેશવટો લીધો, તેમની સાથે લોહાણા પણ ચાલી નીકળ્યા. અને સિંધમાં આવીને વસ્યા. અને તેમાંથી આજની વિસ્તીર્ણ શાંતિ પ્રગટ થઈ. મારો એક મિત્ર રજપૂતાનામાં કરોલી રાજ્યનો મહેમાન ખેચાર વાર થઈ આવેલો અને તેણે જણાવેલું કે તમારો લોહરગઢ કરોલી રાજ્યની સરહદ ઉપર છે. અને આજે પણ લોહરગઢ નામથી ઓળખાય છે. એની શોધએજ મારાથી બની શકી નથી, પણ આ વાત તપાસી નેવા જેવી છે. અને કનોજમાં પણ તપાસ કરવા જેવી છે. પણ આપણી આજે પણ ઉચ્ચવિદ્યા તરફની ઉદાસિનતા આપણને આડે આવે છે. જ્ઞાતિમાં વેપારી ઘણા છે પણ વિદ્વાનો અદ્ય છે. અને જે છે તેઓને પુરતાં સાધન મળતા નથી. અને જ્ઞાત્યાભિમાન દહાડે દહાડે ક્ષિણ થતું જાય છે. જ્ઞાત્યાભિમાન દેશાભિમાનનું એક અંગ છે, એમ સમજનારને આ બે અભિમાન વચ્ચે વિરોધ દેખાતો નથી. પણ સમયના પ્રવાહમાં જ્ઞાતિઓ રહેશે કે તણાઈ જશે, એ પ્રશ્નનો ઉત્તર કોણ આપી શકે? એટલું તો ચોક્કસ કે જ્ઞાતિઓ રહે તો પણ આજના સ્વરૂપે નહિ પણ વધારે ઉદાર, અસંકુચિત અને વિશ્વાયતની ટૂંક યુનિયન કે ગીડડના સ્વરૂપે ફેરવાઈ જાય તો નવાઈ નહિ.

ભૂતકાળ એ ભાવિ ઉપર પ્રકાશ ફેંકનાર દીવાદાંડી છે. આપણે ભૂતકાળ જવલંત છે, ઉજવળ છે, તેજસ્વી છે, કીર્તિચંત્ર છે, અને એની ટ્રેસણથી લોહાણા બાળકો પોપાય એના કરતાં ગોરવવંતી બીજ વાત જ્ઞાતિને માટે હોઈ શકે નહિ.

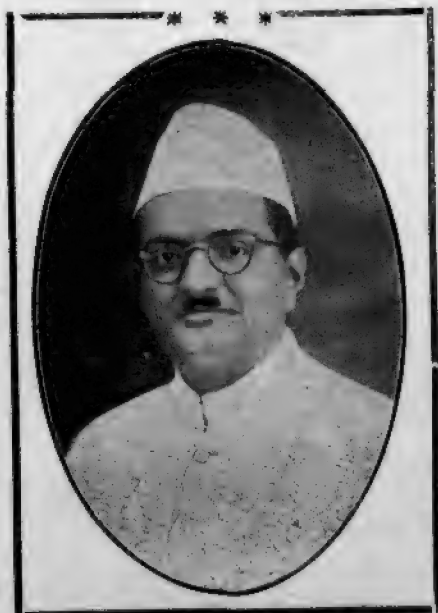
મુંબઈ લોકાણા જ્ઞાતિ ગૌરવ ગ્રંથ

મ્યુનિસિપલ કારપોરેટર

★ શ્રી. શિવદાસ આપાસેહ ઠક્કર ★

★ શ્રી દેવજી રતનજી ★

★ શ્રી. નરભેરામ ન. પોપટ ★

વનરાજ પીકચર્સ

: આવતા આકર્ષણો :

વતન કે લીચે
શમશેરબાજ

આવે છે :

બોબ્બે કોલીંગ

ફેઈમસ 'ફીલ્મ કુાંતું

ધર્મપત્નિ [હિન્દી]

બુકીંગ માટે લખો :=====:

બોબ્બે પીકચર્સ કોરપોરેશન

આહમદ એમ્બર, લેમિંગ્ટન રોડ—મુંબઈ-૪.

મહાજનો અમર તપો!

મહાજન!

મહાજન શબ્દમાં અનેરી ભાવના ભરી છે! પ્રબળ એવી એની મહત્તા છે, એના આલુએ આલુમાં અદ્ભૂત ગૌરવ ભર્યું છે! મહાજન શબ્દના ઉચ્ચાર સાથે અશ્રુઓ સમક્ષ સંગઠન, શૌર્ય, સિધ્ધાંત, સ્વાધિનતા, સ્વબળ અને સ્વમાનતાનો ગૌરવવંતો ઇતિહાસ ખરો થાય છે!

ઇતિહાસના પૃષ્ઠે પૃષ્ઠ ઉખેળી નાખો, એમાં મહાજનસંસ્થાની ભવ્યતા, મહાજનસંસ્થાની મહત્તા, મહાજન સંસ્થાની આદર્શતા, મહાજન સંસ્થાની અમીરાત, મહાજન સંસ્થાનાં ઐશ્વર્યનાં સ્પષ્ટ દર્શન થશે!

એક કાળ હતો, જ્યારે મહાજનોને હાથ રાજવહીવટનાં સૂત્રો હતાં, એક કાળ હતો જ્યારે મહાજનોના હાથમાં સેંકડો માનવીઓની જીવનદોરી હતી, એક કાળ હતો જ્યારે મહાજનોના હાથમાં વતનની આખાદી, આઝાદી અને ઇન્જલઆખરનો સવાલ હતો, એક કાળ હતો જ્યારે મહાજનના એક એક શબ્દે ધરણી ધ્રુજતી હતી!

તવારીખ સાક્ષી પૂરે છે કે મહાજનોએ ઇન્જલ આખર ખાતર માથા મૂક્યાં છે અને આગ સાથે જેલ ખેંચ્યાં છે!

અને જ્ઞાતિમહાજન એટલે જ્ઞાતિનું તંત્ર સુવ્યવસ્થિત ચલાવનાર એક મહાન શક્તિ. જ્ઞાતિના સમસ્થામય સવાલોની ઉકેલના, જ્ઞાતિનાં અને જ્ઞાતિજનોના નાના મોટા પ્રશ્નોની ચિંતા મહાજનોને શીરે ધોય છે, સ્નેહ, પ્રેમ અને પ્રિતીથી, શામ, હામ ને હંડથી પણ જ્ઞાતિનાં તંત્રને સુવ્યવસ્થિત રાખવાની આકરી જવાબદારી મહાજનોની છે!

જી. તિમહાજનોએ જ્ઞાતિમાં પેશેલા પ્રત્યાધાતો, જ્ઞાતિમાં અવતરેલા અનિષ્ટો, અનીતિ, અત્યાચાર અને આપખુદીમાં આગ લગાવવાનો સદા સખળ પ્રયત્નો ગતિમાં રાખવા ઘટે, મહાજનોએ જ્ઞાતિમાં સુખ, શાંતિ, સુવાસ પ્રસરાવવા સર્વ કાંઈ કરી છુટવું ઘટે, જ્ઞાતિને સુવ્યવસ્થિત રાખવા માટે પોતાના જીવનની સર્વ શક્તિઓ શેકી દેવી ઘટે!

ઐ યાદ રહે કે મહાજનો માત્ર વાહીવટદાર નથી, મહાજનો કેવળ 'કલહારની કોથળીઓ'નું રંગોપું કરનારા નથી, મહાજનો માત્ર લાગાટકા ઉઘરાવનાર પેઢીઓ નથી, પણ મહાજનો તો છે જ્ઞાતની ધંજલ અને આખરૂ વધારનાર સેવાપંથનાં ઝંડાધારી.

ઐ તું કર્તવ્ય પવિત્ર છે, એની જવાબદારી મહાન છે, એનું જીવન સ્ફીટક શું સ્વચ્છ હોવું ઘટે !

મહાજન શબ્દમાં અજબ અમીરાત અને અશ્ચર્ય લાયું છે. મહાજનો મ અમર તપો !

: સંપાદક :

કચ્છી, હોહાઈ, ઘોઘારી ત્રિવેણી સંગમ
ની

★ મહાજન સંસ્થાઓ ★

કે કચ્છી લોહાણા મહાજનોને ઇતિહાસ અનેક પુરુષાર્થોથી ભર્યો પડ્યો છે. છેક મુંબઈના મંડાણકાળે મુંબઈમાં

આવીને સાહસશૂરી કચ્છી પ્રજાએ તેના વ્યાપાર-જગતમાં માનભયું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું, તેમાં લોહાણાઓ મુખ્ય હતા.

સ્થાપના કાળ

ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કંપનીની ધ્રુજતી સત્તા જ્યારે મુંબઈ પર શાસન કરતી હતી ત્યારેજ કચ્છી લોહાણા સાતતઃ મહાજનની સ્થાપના થઈ હતી. તેના મુખ્ય કાર્યવાહક લોહાણા જ્ઞાતિના નરવીર સ્વ. કરમશી રણુમલ લાખા હતા. તે સમયે ફરીયાદ સ્થાનની પણ સ્થાપના થઈ હતી.

ઉજવળ ઇતિહાસ.

ઐ પછી અનેક લોક તેના પરથી વહી ગયા છે. વિવિધ રંગોએ કચ્છી લોહાણા મહા-

કચ્છી

લોહાણા પાંચતડા મહાજન

ભરપૂર છે.

કાળે કરીને આજે સાતતઃ મહાજન નથી રહ્યું, તેના એ વિકાસ પડ્યા છે. એક બાબત પાંચતડા છે, બીજી બાબત મેતડા મહાજન છે, પાંચતડા મહાજન હરતક ફરીયાદસ્થાનની જંગી મહાજનવાડી, બાબતનું મકાન અને ત્રીજી પેઢી પર સરેતા ભાગની ચાલી છે.

વહીવટદારો

દરે વરસે હોદ્દાદારની અને મેનેજીંગ કમિટીની ચૂંટણી થાય છે. ચાલુ વર્ષના હોદ્દાદારોમાં પ્રમુખ શ્રી કલ્યાણજી ક. દામજી, ઉપપ્રમુખ શ્રી શિવદાસ ચાંપસિંહ દહર અને શ્રી પરમેશ્વર મંગલજી મરકાપ, અને સેક્રેટરીઓ શ્રી રણજીદાસ કોટક અને શ્રી ચત્રજી લીલાધર છે.

★

શ્રી હાલાઈ લોહાણા મહાજન

મુંબઈ શહેરમાં વસતા હાલાઈ લોહાણા વિભાગનું 'મુંબઈ હાલાઈ લોહાણા મહાજન' મુંબઈમાં હાલાઈ લોહાણાઓનો વસવાટ શરૂ થયો, તે સમયથીજ અસ્તિત્વ ધરાવે છે.

મહાજનશ્રીએ તેની સવાસો વર્ષ કરતાં વધુ વર્ષની જીંદગાનીમાં અનેક પ્રકારનાં રંગોતરંગો જોયા છે, અનુભવ્યા છે. ચડતીપડતી આકૃત અડચણો, આશાનરાશા વચ્ચેનું તેનું જીવન લાંબા પ્રતિહાસ સમાન છે.

વચ્ચે વચ્ચે ફેટલાક સમય એવા આવી ગયા કે તેનાં અસ્તિત્વની પણ ચિંતા થઈ પડતી, સંજોનાં અંદર અંદરના ઝઘડાને કારણે પણ અવનવા પ્રસંગો આવતા.

પરંતુ ઇ. સ. ૧૯૦૮ ના અરસાથી તેના જીવનમાં શાંતિ જવાતી ગઈ, તે સમયે નવા ટ્રસ્ટીડીઝ થયાં અને નવા ટ્રસ્ટીઓ નીમાયાં, ફેટલાક નવા નીમયો લગ્યાં.

ટ્રસ્ટીઓ.

હાલ તેના ટ્રસ્ટીઓ (૧) શ્રી. મુરારજી આણું-દણ તન્ના (૨) શ્રી. ડાહ્યાભાઈ અમરશી (૩) શ્રી. જમનાદાસ દેવરામ (૪) શ્રી. મોહનલાલ ભીમજી વણજારા (૫) શ્રી. કલ્યાણજી કલાનજી મારતર (૬) શ્રી. રણુહોડદાસ ઝીણાભાઈ (૭) શ્રી. રતિલાલ ત્રિભોવન છક્કર (૮) શ્રી. જયકૃષ્ણ ના. વર્મા (૯) શ્રી. મોરારજી કેશવજી છે, તેમાંથી દર વરસે એક મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી ચૂંટાય છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૮ માં નવું ટ્રસ્ટીડીઝ થયું ત્યારે ઠાકુરદાર પરની મહાજનવાડી અને ત્રણેક હજાર રૂપિયાની રોકડ રકમ મહાજનશ્રીના હસ્તક હતી.

આજે તો અનેક ટ્રસ્ટી અને મિલકતો મહાજનશ્રીના હસ્તક આવ્યાં છે. તે પરથી સમજી શકાય છે કે હાલના ટ્રસ્ટીઓએ જ્ઞાતિનો અગાધ વિશ્વાસ સંપાદન કર્યો છે.

મહાજનશ્રીની મિલકતો.

મિલકતોમાં ઠાકુરદાર પરની મહાજનવાડી અને વિદ્યલવાડીની નારાયણવાડી ઉપરાંત સ્વ. શેઠ મગનલાલ હીમતલાલ બરશીવાળાના વીસની રૂએ તેમનું સી. પી. ટેન્ક પરનું મકાન મહાજનશ્રીના હસ્તક છે. લોનાવાલાનું 'સ્વ. વિઠ્ઠલદાસ કરસનદાસ હાલાઈ લોહાણા આરોગ્ય ભુવન' પણ મહાજનશ્રીના હસ્તકજ ચાલે છે. ઉપરાંત આડકતરી રીતે તો અનેક સંસ્થાઓમાં મહાજનશ્રીએ પ્રાણ પૂર્યો છે.

ઉત્તવળ કાર્યો.

ઉત્તવળીના ક્ષેત્રમાં ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને પુસ્તકો અને સ્કોલરશીપ પાછળ મહાજનશ્રી વાર્ષિક રૂ. ૨૫૦૦ ખર્ચે છે. નિરાશ્રીતાને મદદ માટે ૬૦૦ રૂપિયા ખર્ચાય છે. નિરાશ્રીત ફૂડની લગભગ રૂ. ૨૦ હજાર રૂપિયાની રકમ મહાજનશ્રી પાસે છે. તેમાંથી ૩૦-૩૫ કુટુંબો ખાસ કરી વિધવાઓને માસિક મદદ આપવામાં આવે છે. આ રીતે અદીથી ત્રણ હજાર રૂપિયા દર વર્ષે મહાજનશ્રી ખર્ચે છે. ઉપરાંત 'હાલાઈ લોહાણા મહાજન સહાયક ફંડ' નામે ખેતર જ્ઞાતિયંત્રુઓને ધંધો કરવા માટે સગવડ કરી આપવા મહાજનશ્રીએ ફંડ ખોલ્યું છે. ઉપરાંત બહારના ટ્રસ્ટો, ફંડો અને બીજી સંસ્થાઓનો લાભ મહાજનશ્રી જ્ઞાતિયંત્રુઓને આપાવે છે.

આ ઉપરાંત કેટલાંય નિરુપયોગી અનેલા ટ્રસ્ટોને તેમજ ફંડોને મહાજનશ્રીએ પુરી કામેલીયાત, બાહોશી અને કોર્ટ ચડીને પણ તેને ઉપયોગી બનાવી તેનો લાભ જ્ઞાતિને આપાવ્યો છે.

ચોતાના વિભાગની દરેક રીતની ખજોતરી માટે મહાજનશ્રીએ અચાગ પ્રયત્નો કર્યા છે, મીલ ઉદ્યોગના શિક્ષણ માટે સગવડ, સરતા અનાજની ફુકાન, નાનાં બાળકોને દુધ પુરું પાડવું, વગેરે રચનાત્મક પ્રવૃત્તિઓ મહાજનશ્રીએ ભુતકાળમાં તન, મન અને ધનના ઝોએ ચલાવી હતી.

સામાજિક સુધારાઓ.

તેમજ જ્ઞાતિમાંથી કુરિવાજો અને સડાઓ દૂર કરવા મહાજનશ્રીએ તનતોડ મહેનત કરી છે. જ્ઞાતિજનોનું જીવન ઉજવળ બને એ ખાતરના તેના પ્રયાસો અનન્ય અને અભિનંદનિય છે.

લગ્ન પ્રસંગના નકામા ખર્ચાઓ, રિવાજો અને રૂઢીઓ, મરણ પાછળનાં કુરિવાજો દાળવા, મૃત્યુ-ભોજનો, એક ઉપર બીજી સ્ત્રી, વૃક્ષલગ્નો વગેરે સમાજનાં કાળાં ધામાંએ નાજુદ કરવા માટે મહાજનશ્રીએ સખ્ત કાયદાકાનુનો ધડી બીજા મહાજનો માટે દાખલા પુરા પાડ્યા છે.

નુતનયુગને પગસે પગસે.

તેમજ લોકાલિ જ્ઞાતિનાં દરેક પ્રસંગે અતિ ઉત્સાહથી મહાજનશ્રીએ સાથ આપ્યો છે. જ્ઞાતિની પરિપક્ષ, યુવકસંમેલનો, વગેરેમાં મહાજનશ્રી પોતાના પ્રતિનિધિઓ મોકલવું રહ્યું છે. તેમજ તે પ્રજ્ઞામાં અગત્યનો-સક્રિય સાથ આપ્યો છે. જ્ઞાતિનું ગૌરવ વધારતા વિદ્યાર્થીઓ યુવકો અને વ્યક્તિઓને પ્રસંગે પ્રસંગે સન્માનીને સમય સાથે રહેવાની ફરજ સાચવી છે.

તેમજ જ્ઞાતિ એ રાષ્ટ્રનું અંગ છે, એ હિસાબે રાષ્ટ્રજીવનના હાલતમાં મહાસભાને દરેક વખતે દરેક કાર્યમાં મહાજનશ્રીએ પુરતો સાથ આપ્યો છે. ગુજરાતનાં જુદા જુદા જલપ્રલયો, વખતે અગત્યની મદદ પહોંચાડી હતી. તેમજ બીહારના ધરતીકંપ વખતે રાજ્ય-દ્રવ્યાશુને શેઠ રકમ પહોંચાડવામાં આવી હતી, ઉપરાંત ૮ થી ૧૦ કુવાઓ ગળાવી આપ્યા હતા. મુંબઈના કોમી હુલ્લડો વખતે હુલ્લડમાં સપડાયેલાં એને રહેવાની, ખાવાની તેમજ વતનમાં જવાની મદદ કરી હતી.

ઈ. સ. ૧૯૪૦-૪૨ ના સત્યાગ્રહ સંગ્રામમાં જીવનનાર જ્ઞાતિજનુઓને મહાજનશ્રીએ સેનાનાં આદ અપેક્ષા કર્યા હતા. તેમજ હાલ વખતે જ્ઞાતિજનોના અંધ રખાવા હતા. અને જરૂરને પ્રસંગે વાઈસરોયને તાર કર્યા

હતા. તેમજ દરેક સુઠણીમાં મહાસભાના ઉમેદવારોનેજ મત મળે એવા પ્રયાસો પણ કરવામાં આવે છે. આ રીતે છેલ્લી મ્યુનિસિપલ સુઠણીમાં મહાસભા તરફથી ઉભા રહી સુઠાનાર આપણા ચારે જ્ઞાતિજનુઓને અભિનંદન આપવા વિભાજના બેઠ વિના મેળાવડો ગોઠવાયો હતો.

મહાજનશ્રી તરફથી મુંબઈના લોકાલિ જ્ઞાતિજનોની વસ્તી મળુની કરી ડીરેક્ટરી પણ બહાર પાડવામાં આવે છે.

તેમજ છેલ્લે છેલ્લે ઠાકુરદાર પરની મહાજનવાડીની શતાબ્દી ઉજવી તેમાં માતૃશ્રી કાનબાઈ, રવ. શેઠ ગીરધરદાસ બેઠાલાઈ જે. પી. રવ. શેઠ રમનાથદાસ લાલજી, રવ. શેઠ અમરશી કાનજીની આદ્ય પેઈન્ટ છબીઓ ખુલ્લી મુકાવી હતી.

હાલનો વહીવટ.

મહાજનશ્રીના કારોબારમાં ટ્રસ્ટીઓને મદદ કરવા મેનેજીંગ કમિટી સુઠવામાં આવે છે. ઉપરાંત તેમાંથી જુદા જુદા કાર્યો સરળતાથી પાર પડે એ ખાતર પેટા સમિતિઓ પણ નીમવામાં આવે છે.

મહાજનશ્રીના હાલના પ્રમુખ શ્રી. મોશરજી આ. તન્ના, ઉપપ્રમુખ શ્રી. ડાલાલાઈ અમરશી, અને સેક્રટરીઓ શ્રી. મોહનલાલ બીમજી વચુઝારા તેમજ શ્રી. કલ્યાણજી કહાનજી મારતર છે. બધા મળીને કારોબારી ૫૧ સભ્યોની બનેલી છે.

જ્ઞાતિજીવનને વ્યવસ્થિત તેમજ સ્વચ્છ બનાવવા ઉત્તમ કાયદા કાનુનો ધડી, રાષ્ટ્રજીવનમાં સહાનુજીત અર્પી સ્વદેશનાં સવાબોમાં સમભાવી રહી, અને જ્ઞાતિજનુઓને અનેક પ્રકારે ઉપયોગી થઈ 'શ્રી મુંબઈ લોકાલિ જ્ઞાતિ મહાજને' પોતાનું નામ તવારીખને ચોપડે સોનેરી અક્ષરે લખાવ્યું છે, એમ કલા સિવાય ચાલતું નથી.

શ્રી મુંબઈ ઘોઘારી લોહાણા મહાજન

મુળ્ય ને પ્રથમ એક નાનકડો ટાપુ હતો, તેમાંથી વૃદ્ધિ પામ્યું. સુરત, ભરૂચ, ધોલેરા, અંબાત, ઘોઘા પ્રભાંદિ અંદરો ભાંગવા લાગ્યા અને ભાંના વેપારીઓનું ધ્યાન મુંબઈ તરફ ખેંચાયું. કચ્છ અને કાઠીયાવાડમાંથી કેટલાક સાહસિક લોહાણાઓ વહાણ કે પગ રસ્તે મુંબઈ તરફ આવ્યા. સંવત ૧૯૫૬ સુધી મુંબઈમાં આપણા લોહાણાઓની વસ્તી આજની વસ્તીના હિસાબે બહુજ ઓછી હતી. પણ હાલના કાળથી લોહા અંગે વધુને વધુ ખેંચાવા લાગ્યા.

ઇતિહાસના ઉંડાણમાં.

આ પહેલાં સુરત વલસાડ તેમજ ધરમપુર અને દહાણું ઉમરગામ એ કાંઠાના ગામે તરફ પણ ભાવનગર અને ધોલેરા વિભાગના ઘોઘારી ગણાતા લોહાણાઓ ઠીક પ્રમાણમાં વસવાટ કરવા લાગ્યા હતા. પરિણામે ધોલેરા, બાપરા અને ભાવનગરમાં લોહાણાઓની જે જગ્યા વસ્તી હતી તે ઓછી થઈ ગઈ. વળી જેતપુર, જસદણ અને આટકોટ તરફથી તેમજ વઢવાણ અને ઝાલાવાડના જે લોહાણાઓ અંગે આવ્યા તેઓએ સાથે મળી મહાજન સંસ્થાની સ્થાપના સને ૧૮૪૨-૪૩ ની આસપાસમાં 'શ્રી ઘોઘારી લોહાણા મહાજન' એ નામે કરી હોય એમ જણાય છે.

આદ્ય કાર્યવાહકો.

શ્રી શરૂઆતમાં આસીસિક ધરથી સંસ્થા ઉભી થઈ. શેઠ હરજી ઝીજી બોધા કાંપવાહકોમાં મુખ્ય હતા. ઇ. સ. ૧૮૫૪ માં માર્ચ માસની ૧૩ થી તારીખે શેઠ હરજીભાઈએ શ્રી ઘોઘારી લોહાણાઓ માટે હાલની વાડીનું દ્રુરટ શેઠ ઝીજી બોધાની વાડીને નામે ક્યું છે. એમ દસ્તાવેજ ઉપરથી મળી આવે છે.

રહેત રહેતે ઘોઘારી લોહાણાઓની વસતી વધવા માંડી અને આસરે પોણોસા ધર થયા. આ વખતે જ્ઞાતિમાં

સંપ અને ઉત્સાહ અનેરો હતો. સહુ ઠાપ ઠીક ઠીક પેદાશ કરતું હતું. એટલુંજ નહિ પણ સારા પ્રમાણમાં જ્ઞાતિયંધુઓને મદદ મળતી હતી. મુંબઈમાંજ નહિ પણ મુંબઈ બહાર અને કાઠીયાવાડમાં અધેજ ભાં ભાં જરૂર જણાય ત્યાં ત્યાં અંગેથી મદદ મોકલવામાં આવતી હતી.

તેજેમય તવારીખ.

મહાજનની શરૂઆત કરનાર ગૃહસ્થોમાં ઠા. રામજી ખીમજી હરિયાણી ઠા. જીવરાજ મકનદાસ કેશાણી ઠા. બાણજી વિઠ્ઠલદાસ કેશાણી ઠા. નાગજી જેઠાભાઈ મછડીયા અને ઠા. હરજી જીજી બોધા મછડીયા ઠા. કુબેર જવેર બાયાણી એઓ મુખ્ય હતાં. આમ મહાજન સંસ્થાની શરૂઆત કરનાર માટે જે કાંઈ હકીકત મળે છે તેમાં એક વસ્તુ રપષ્ટ થાય છે કે ઠા. રામજી ખીમજી અને ઠા. હરજી ઝીજી બોધાના ધનભંડાર અને સાધનો જ્ઞાતિના દરેક જરૂરીયાતવાળાને માટે હંમેશાં ખુલ્લાં હતાં. બહારગામથી આવનાર દરેક જ્ઞાતિયંધુ માટે તેઓ પુરેપુરી વ્યવસ્થા રહેવા ખાવાની અને ધંધા નોકરોની કરતાં અને એને તેઓ પોતાનું કર્તવ્ય સમજતાં.

મારખાદ બહારગામથી વધુ જ્ઞાતિયંધુઓ આ તરફ આવવા લાગ્યા. અને વસ્તી વધીને સવાસો ધરની થઈ. નવું લોહી જ્ઞાતિમાં ઉછળવા લાગ્યું અને એ બધાની વચ્ચે ઠા. ખીમજી ભગવાનદાસ અંધડીયા, ઠા. ગીંગા નથુ અને ઠા. વીરજી નથુ, ઠા. દુલ્લભદાસ મોરારજી માયાણી, ઠા. લવજી (આદશાહ) વસાણી, ઠા. ગીરધર સુખલાલ દાવડા, ઠા. જેકરજી હરખજી મછડીયા, ઠા. ત્રીભોવનદાસ લુલાભાઈ વજેરે ગૃહસ્થોએ મહાજનનું મુકાન સંભાળ્યું છે અને શોભાવ્યું છે. એ જમાનામાં બ્યવસ્થિત સખાવત શરૂ થઈ છે. આ પહેલાં સ્થાયી સખાવત કે દ્રુરટો કરવા તરફ લોકોનું ધ્યાન બહુ હતું નહિ પરંતુ

જરૂરીઆતવાળાને શકિત પ્રમાણે છુપી મદદો હથેલાં ચાલુ હતી પરંતુ ૧૮૫૭ ના બળવા પછી બ્રિટીશ સરકાર વધારે મજબુત રીતે દેશને કારભાર કરવા લાગી અને સાથે સાથે નવી વ્યવસ્થા અને કાયદાઓ તરફ ધોળાનું ધ્યાન ખેંચાયું. એનો લાભ રિયલિટી-પાત્ર ગૃહસ્થોએ જાણીને આપ્યો છે, પરંતુ એ જમાનો સહુથી વધુ પુન્ય અગર ફરજ સદાજૂત ધર્મશાળાઓ અને મંદિરોમાં માનતો હતો એટલે ઠા. ખીમજી ભગવાનદાસ, ઠા. ગીગાનથુ અને ઠા. વીરજી નથુ અને ઠા. દુર્લભદાસ મોરારજી માવાણી એઓએ ચિરસ્થાપ સખાવતો કરી છે.

ત્યાર પછી ઠા. નાનજી ભગવાન પોંદા, ઠા. રતનશી વસ્તા, ઠા. ખીમજી, ઠા. આપુ કક્કલા, ઠા. આપુ મનોર માવાણી, ઠા. મણીલાલ ખનજી વગેરે ગૃહસ્થો જ્ઞાતિમાં ઠીક રસ લેતાં હતાં.

કરજી પલટો

વીસમી સદીની શરૂઆત થતામાં મહાજન વ્યવસ્થામાં એક નવો ફેરફાર થયો એ તે હતો કે જેમ ભાવનગરમાં મહાજનનો વહીવટ શેઠામ્ણી કેટલાક વરસોથી ચાલતો હતો અને હાલ પણ ચાલે છે તેમ અત્રે પણ અન્યું જણાય છે. અને શેઠામ્ણ દાવડા કુટુંબને સોંપાણી. આ શેઠામ્ણી કામકાજ કેટલાક વરસો સુધી અહીં પણ ચાલુ હતું, અને અનુક્રમે શેઠ ગીરધર સુખલાલ દાવડા, શેઠ હરજીવન આણુંદજી દાવડા, શેઠ દામોદર હરજીવનદાસ દાવડા, અને શેઠ કુબેરદાસ ગીરધરદાસ એઓએ સારી રીતે સાચવી, આખરે શેઠ જગજીવનદાસ જગનલાલ દાવડાએ શેઠામ્ણું રાજીનામું આપ્યું ત્યારથી અત્રે શેઠ દામોદરદાસ ભગવાનદાસ માવાણી આગેવાન તરીકે પુખ્તતા હતાં તેમની જ્ઞાતિની સેવા અબ્દો છે. તેમના ગત્ થયા બાદ લોકધારી જ્ઞાતિ મહાજનના વાતાવરણે કરજી પલટો ખાધો છે.

હાલમાં કામ કરતી મહાજન કમીટી પહોંલાં ત્રીસેક વરસ આગળ ઠા. કુબેરદાસ ગીરધરદાસ દાવડા ઠા. દામોદરદાસ ભગવાનદાસ માવાણી ઠા. દામોદર

ગીરધરદાસ સુખડવાળા, ઠા. જુજલાલ નરોતમદાસ ઠા. દામોદરદાસ જેરામદાસ પોપટ, ઠા. વનમાળી શામજી ખંધડીઆ, ઠા. ખનજી ગોપાલજી ભાવાણી, ઠા. અમૃતલાલ માણેકલાલ, ઠા. વાઘજી કડ્યાણજી વગેરે આગેવાની ભર્યાં ભાગ લેતાં હતાં. તેઓમાં પણ ક્યારેક મતભેદ થતાં પણ તેનો નિકાલ તેઓ સમજુતીથી લાવતાં. તેઓના વખતમાં શેઠ દામોદરદાસ સુખડવાળાના વિલાયતગમનને અંગે જ્ઞાતિ અહિંજુતનો સવાલ ઉભો થયો હતો અને કેટલોક વખત ખે પક્ષો પડી ગયા હતાં પણ તેનો નિર્ણય તેઓએજ આપસમાં કર્યો હતો. જેજ પ્રમાણેજ સુપ્રસિદ્ધ “ઠકકર આપા” જેઓએ જાહેર પ્રિતી ભોજનમાં ભાગ લીધો હતો તેઓ માટે પણ અહિંજુતનો સવાલ ઉભો હતો પણ ખુદ ઠા. અમૃતલાલ વિઠ્ઠલદાસ ઠકકરે (ઠકકર આપા) જ્ઞાતિના હુકમને માથે ચઢાવી પક્ષ પડતાં અટકાવ્યા હતાં.

આ બાદ તો વીસમીસદીનો વંટોળ શરૂ થઈ ગયો હતો. અને જીનવાણી અને નવલોહીવા વચ્ચે સુધારા વધારા માટે ખેંચતાણુ શરૂ થઈ ગઈ હતી. છતાં જ્યાં સુધી શેઠ દામોદરદાસ ભગવાનદાસ માવાણી અને ઠા. વનમાળી શામજી અને ઠા. જુજલાલ નરોતમ જશા જેવા ભડવીરો વિદ્યામાન હતાં ત્યાં સુધી તો મહાજનમાં મોટી ફાટ પડી હતી નહિ પણ આખરે ઇ. સ. ૧૯૨૧ માં મતભેદનો ઉભરો વધી પડ્યો. જ્ઞાતિ આ રિયલિટી કંટાળી ને નવી કમીટી નિમવાની માગણી તે વખતે કામ કરતી કમીટી પાસે કરી. કેટલાક જગરા આંદોલન પછી તેમ અન્યું પરંતુ જ્ઞાતિના કમનસીબે ઝગડો ભટવાને બદલે વધી પડ્યો. ઝઘડાનો અંત આણુવા શેઠ ચુનીલાલ ડાહ્યાભાઈ, શેઠ ત્રીભોવનદાસ ખુસાલદાસ પોપટ, શેઠ જુજલાલ ગોવિંદજી અને શેઠ દુવારકાદાસ દામોદરદાસ એઓએ બનતું કયું છે. તેજ પ્રમાણે સામા પક્ષના શેઠ પ્રાણુવલ્લભ દામોદરદાસ વગેરે ભેગા ખેસવા આતુર છે. આ બાજુ ૪૦-૫૦ ધરો વચ્ચે આ રિયલિટી ચાલુ છે. આમ આગેવાનોના

આ ઝખડા શખ્દે અને સદ્દાન્તની ધંટીમાં અઢી હજાર ધોધારીઓને પીસી રહ્યા છે. તેનો સત્વર નિકાલ આવે એમ સહુ કોઈ આશા રાખી રહ્યા છે.

હાલનો આંતરીક વહીવટ.

મહાજનશ્રીના આંતરીક વહીવટમાં સમસ્ત સભ્યોમાંથી ત્રણ સલાસદોની એક મેનેજિંગ કમીટી ચુંટાય છે. તેમાંથી પ્રમુખ, ઉપ-પ્રમુખ, સેક્રેટરીઓ ખજાનચી, અને વાસણા પક્ષ ચુંટવાનો ધારો ઉપરાંત એક વ્યવસ્થાપક કમીટી પણ રહી છે.

યુગપલટા સાથે પ્રયાણ.

યુગ પલટાયો છે, ને યુગપલટો પચાવવા આવણા આ મહાજને પ્રયાસ પણ કર્યા છે. ઇ. સ. ૧૯૩૭ માં જ્ઞાતિ માટે તણે ધડેલા નવા ધારાધારણીની કામત અવશ્ય કરતી રહે છે. કદાચ એ સંપૂર્ણ ન હોય, એમાં યુગપલટાના ધંધારા ખુબ ઘેરી ગતિએ ન વાગતા હોય, પણ આટલી પ્રગતિપ્રિયતા મહાજનના નામને શોભાવે છે. એ ધંધારણુના તેજ નીચે કન્યાના ચૌદ વર્ષ અને અઢાર વર્ષ કરતાં ઓછી વયે લગ્ન કરવાની મહાજનશ્રીએ મનાઈ ફરમાવી છે, એક પર બીજી પતિ કરવાનો સખ્ત પ્રતિબંધ મુક્યો છે. ૪૫ કરતા વધુ ઉંમરે કુમારી કન્યા સાથે લગ્ન કરવાની મનાઈ છે, વિધવા કોના ફરજિઆત મુંડાણ સામે લાલચત્તી ખરી છે, વિદેશગમન માટે છુટ આપી છે, આ અને આવા બીજાં વેવિશાળ, લગ્ન સીમંતના પ્રદેશમાં તેમણે રોપેલાં સુંદર બીજો પ્રસંશા માગી

લ્યે છે. ઉપરાંત લાગાટકા, દક્ષિણા, ધરેણાં, કપડાંનું પ્રમાણ વગેરે અધુન મહાજનશ્રીએ નક્કી કરી આપ્યું છે, તે પણ નોંધનીય ગણી શકાય.

મહાજનશ્રીની મહેત્તા

સસ્તાભાડાની ચાલોનો પ્રયત્ન કરવો, બાળકો માટે હુન્નર ઉદ્યોગ શાળાની ગોઠવણ કરવી, બેકાર લાખોને ધંધે લગાડવા, ધંધા શરૂ કરવા લોનો આપવી, વૈદ્યકીય મદદ કરવી, હોસ્પિટલ દવાખાના, સુવાવડખાનાની સમવડ કરવી, બાળીકા-શ્રમની યોજના કરવી વગેરે વ્યવસ્થાપક સભાના હેતુઓ છે.

હાલના હોદ્દાદારો.

મહાજનના હાલના પ્રમુખ શ્રી, ત્રિભોવનદાસ ખુશાલદાસ પોપટ અને ઉપ-પ્રમુખ શ્રી. વૃજલાલ ગોવીંદજી મીઠાધવાળા, સેક્રેટરી શ્રી. ચીમ-નલાલ હરજીવનદાસ વળણી છે.

મહાજનશ્રી હસ્તક ઝીણા મોઢાણીની વાડી છે, તે જ્ઞાતિજનોને ધણી ઉપયોગી થઈ પડી છે. આં તેના માળ વધારી સસ્તા ભાડાની ચાલી આંધવા માટે ગોવિંદજીમવાળા શ્રી. વૃજલાલ ગોવિંદજીએ રૂપિયા આવીસ હજારની નાદર રકમ અર્પણ કરી છે. એટલે આશા રહે છે કે હવે નજીકના સમયમાં સસ્તા ભાડાની ચાલ શરૂ થશે.

મહાજનના મેનેજિંગ કમીટીના સભ્યો ઉ.સાહી છે, કેટલાક યુવકો છે, તેઓ ખારે તો અદ્ભુત પરિવર્તન લાવી શકે !

શ્રી કચ્છી લોહાણા ખેતડા મહાજન

સા. ૩૩૩ મહાજનમાંથી છુટા પડીને ખેતડા મહાજને પોતાનો સ્વતંત્ર વહીવટ શરૂ કર્યો છે. આ મહાજનશ્રી પોતાના પ્રદેશના જ્ઞાતિ-અધુઓ પાસેથી કાયદેસરના લાગાટકા ઉધરાવી જ્ઞાતિ-જનોની જરૂરીયાતો પૂરી કરે છે, ગરીબોને મદદ પણ આપાય છે.

મહાગાંવ ખડક પર તેના હસ્તકનું એક મંદિર છે. ખેતડાના પ્રથમ પ્રમુખ સ્વ શેઠ મોનજી સુંદર હતો. આજના તેના વહીવટદારોમાં પ્રમુખ શેઠ દેવચંદ ધર્મસિંહ શેડીયા, ઉપપ્રમુખ શેઠ સંગજી સુંદરજી, અને સેક્રેટરીઓ શ્રી નેણસી ચાંપસી તેમજ શ્રી. પ્રાગજી નાદવજી છે.

મહાજનવાડીઓ

: દરીયાસ્થાન :

: નારાયણવાડી :

મહાજનશ્રીની સ્થાપના સમયે બંધાયેલી દરીયા-સ્થાનની જગ્યાને ઇ. સ. ૧૯૨૬ માં વિશાળ સ્વરૂપ આપવામાં આવ્યું છે. આજે દરીયા-સ્થાનની મુંબઈની એક વિશાળ વાડીમાં અગત્યની ગણના થાય છે. તેનો વહીવટ પાંચતકા મહાજનના હસ્તક છે. જ્ઞાતિના લગ્નપ્રસંગે, જમણવારે, સમારંજોમાં તે ઉપયોગી થઈ પડ્યું છે. સાધનોની વિપુલતા પણ આસ લક્ષ્ય ખેંચે છે. આ સ્થાન પરથી તે ગલીનું નામ દરીયાસ્થાન ગણી પડેલું છે.

: હાલાઈ લોહાણા મહાજનવાડી :

કુરુદાર રોડ પર 'હાલાઈ લોહાણા મહાજન' વાડીનું વિશાળ મકાન આવેલું છે.

આ મહાજનવાડીની આવરદાને એક સૈકા કરતાં વધુ વખત વીતી ગયે છે. સંવત ૧૮૬૫ માં તે હાલાઈ લોહાણા મહાજનના હસ્તકે તેનું તંત્ર આવ્યું છે. હજી ગદ્ય કામેજી 'મહાજનવાડી જ્ઞાતાઈ મહોત્સવ' હાલાઈ જ્ઞાતિજનોએ અતિ ઉત્સાહપૂર્વકે ઉજવ્યો.

મહાજનશ્રીના હસ્તકે આ મહાજનવાડીનું તંત્ર આવ્યા બાદ તેના મકાનને સંવત ૧૯૮૭ ની સાલમાં તેને દુરસ્ત તેમજ સુધારા વધારા કરી આજની સુંદર હાલતમાં લાલવવામાં આવ્યું છે.

આ વાડી અતિ વિશાળ હોવાના કારણે જ્ઞાતિ પ્રવૃત્તિમાં અતિ ઉપયોગી થઈ પડી છે. ત્યાં જ્ઞાતિનાં જુદા જુદા સમેલનો, સમારંજો અને સમાજો ભરવામાં આવે છે. ઉપરાંત હાલમાં 'વ્યાયામશાળા' વગેરેનાં ઉપયોગમાં તે આવે છે.

એકી સાથે હજારો માણસો તેમાં ભોજન લઈ શકે, એટલી તેની વિશાળતા છે. અને રસોડાના સાધનો પણ એટલાંજ વિપુલ પ્રમાણમાં છે તે નજીવા લવાજમથી જ્ઞાતિજનોને વાપરવા દેવામાં આવે છે.

મુંબઈની બરાબર મધ્યમાં અને જ્યાં જ્યાં લોહાણા જ્ઞાતિની અરચક વસતી છે, એ મુળજી જેઠા મારકીટના લતામાં વિહવાડીમાં હાલાઈ લોહાણા મહાજનના હસ્તકની બીજી વાડી નારાયણ-વાડી છે.

૨૫૦ શેઠ નારાયણદાસ ધનજી ધરમસીના વીસની રૂએ તેમના એક ટ્રસ્ટી શેઠ ડોસાભાઈ જીવણની સાથે થયેલી સમજૂતીથી ઇ. સ. ૧૯૨૦ માં આ વાડીનો કબજો મહાજનશ્રીને મળ્યો છે.

અરચક વસતી વિસ્તારમાં આવેલી આ વાડી મધ્ય વર્ગના જ્ઞાતિયંત્રુઓને પ્રસંગે ખુબ ઉપયોગી થઈ પડી છે. હંમેશના નજીવા બાંહે વાડી તેમજ તેના સાધનો ઉપયોગાર્થે મળી શકે છે.

: ઝીણા બોધાની વાડી :

વિહવાડીમાં આવેલી બીજી મહાજનવાડી સ્વ. ઝીણા બોધાની વાડી તરીકે ઓળખાય છે. તેના વહીવટ ઘોઘારી લોહાણા મહાજનના હસ્તકે છે, અને ઘોઘારી લોહાણા જ્ઞાતિનાં તે ઉપયોગમાં આવે છે.

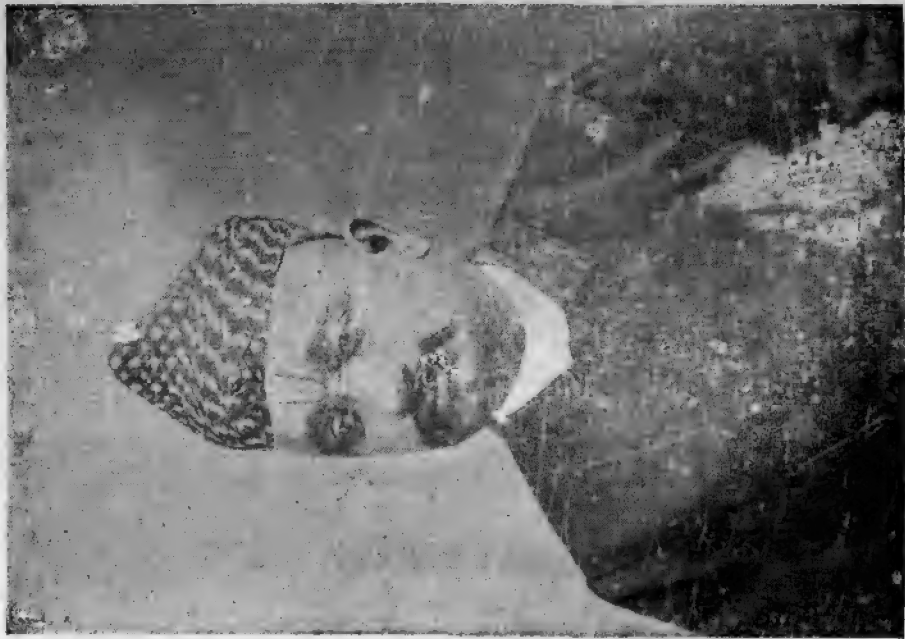
આ વાડી મહાજનને અપૂર્ણ થઈ હતી, પણ તેના તે વખતમાં મારજેજ ઉપર લેણી રકમ નીકળી હતી, તેથી વાડી મહાજનના કબજામાંથી જવાની અણી પર હતી, પરંતુ મહાજનના કામેજી ટ્રસ્ટીઓએ મહાજન ફંડમાંથી તે રકમ ભરીને પણ સ્વ. ઝીણા બોધાનું નામ રાખ્યું.

આ વાડીને દુરસ્ત કરાવી, તેના ઉપરના ભાગમાં ગોરડીઓ પાડી ઘોઘારી બંધુઓ માટે આજે સસ્તા ભાડાની આવીની જે અસહ્ય ખોટ છે, તે પુરી પાડવા ગોવિંદાશ્રમવાળા શ્રી. વૃજલાલ ગોવિંદજી મીઠાધવા-લાંએ મહાજનશ્રીને બાવીસ હજાર રૂપિયા અપૂર્ણ કર્યા છે, પણ અંદર અંદરની કમનસીબ અચડામચુને કારણે આજસુધી તે પુરવકામ ખોરબે પડ્યું છે. આપણે ઇચ્છીએ કે નજીકમાં કવિવિધમાં આ વાડીમાં ગરીબ લોહાણા બંધુઓને રાક્ષસી ભાડા-માંથી રાહત અપાવવા 'નીવાસગૃહ'નાં મંડાણ મંડાઈ જશે.

★ સ્વ. શ્રી કરમશી દાભી ★

★ સ્વ. શ્રી રૂઝનાથ દાલાલ ★

—: સસ્તું અને સુંદર ભરત કામ બનાવવા માટે ભરોસાપાત્ર દુકાન :—

બાનુઓ માટે હાઇકલાસ સીલાઈ કામ.

અપ-ટુ-ડેટ ફેન્સી રેશમી કાપડ અને આર્ટિસ્ટ ડિઝાઇનમાં
પટ કસબ બાદલું, છક અને હાથીઆરીનું ભરત કામ.

દીલ આકર્ષક ડિઝાઇનોની

જ્યોર્જેટ, સીલકની સાડીઓ, જરીના બનારસી સેલા,
કિનારો અને ઈંદોરી બોર્ડરો તેમજ કલકત્તા
અને મદુરાની જરી કીનારની સાડીઓ મલશે.

બહારગામના બોર્ડરો પર પુરતું ધ્યાન રાખવામાં આવશે.

એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા વિનંતિ છે.

ઠાં ઠાકરશી નરશી કોઠારીની કુંઠા

રેશમી કાપડ તથા ગામઠી જરીમાલના વેપારી.

૬૦ વડગાદી, દરીયારથાન ગલીના નાકે, મુંબઈ નં. ૩.

ટેલીફોન નં. ૨૪૦૪૩.

● સુખદ શહેરમાં ●

રાક્ષસી મકાનભાડાનો લીપણ ભરડો મધ્યમવર્ગની કલેઆમ કરી રહ્યા છે. કમાણીનો ચોટો ભાગ તેમને ભાડામાં ભરપાઈ કરવો પડે છે, પરિણામે સામાન્ય સ્થિતિના માનવીઓની હાલત અતિ વિપમ બની જાય છે. તેમાંથી તેમને રાહત અપાવવા સરતાભાડાના નિવાસ-ગૃહોની અતિ આવશ્યકતા છે. એ ઉદ્ધવળ કાર્ય મહાપુરુષ ગણાવાને લાયક કરે છે !

★ નિવાસ ગૃહો ★

હા કુરદાર પર આ
વેલા ' શેઠ

રૂમનાથ લાલજી હાલા
છ લોહાણા નિવાસ '
ના વિશાળ પ્રવેશ-
દારમાં પ્રવેશ કરતાં

'લોહાણા નગર' માં પ્રવેશ કર્યાની કદવના આવે છે.

એના વિશાળ રસ્તાઓ, એની આલીશન મહે-
લાતો, અને એની ભવ્ય આલીઓ જોઈને હૃદયમાં
કંઈ કંઈ ભાવના જાગે છે !

આ નિવાસની ૨૫૦ રૂમોમાં સંખ્યાગંધ હાલત
કુટુંબો વસવાટ કરી રહ્યાં છે સેંકડો લોહાણા નર
નારાઓ—પાગકાને સમાવતાં નાનકડા શહેર
જેવા આ નિવાસને 'લોહાણા નગર' તું બીરૂ
બક્ષવામાં કરી અતિસ્થોકતી નથી.

હાલાઈ લોહાણા મહાજને ગરીબ હાલત
લોહાણા કુટુંબો માટે સાંકળ હનર રૂપિયા ખર્ચા
સરતા ભાડાની એક આલી પાંચવતો નિજીય ક્યો
હતો. આજ સમયે સદ્ગન શેઠ રૂમનાથ લાલજી
પોતાનાં સ્વર્ગસ્થ ધર્મપતિ પ્રેમકાર્યાદના રમ-
વણુએ રૂપિયા એથી અઢી લાખ ખર્ચાને સરતા

● શેઠ રૂમનાથ લાલજી ●

હાલાઈ લોહાણા નિવાસ

[હાકુરદાર]

ભાડાની એક માલ
ખંધાવવાનું જાહેર
કરી, અનંત શાંતિ
માં પેલા.

સ્વર્ગસ્થની ધરખા
મુજબ તેમના ભગી

દાર શેઠ અણુપકર શેઠે માનિતાં આગેવાનોની આ
સંખ્યામાં સત્કલ માગી, તનિના આગેવાનોએ સરતા
ભાડાની આલી અતિ આવશ્યકતા સમજવી. પરિ-
ણુમે 'રૂમનાથ લાલજી હાલાઈ લોહાણા નિવાસ'ના
નકશાઓએ નકકર સ્વસ્થ ધરવા માંડ્યું.

પરંતુ રૂપિયા અઢી લાખ ઓછા પડ્યા. શેઠ
અણુપકરે છેક સાડાપાંચ લાખ સુધીની જોતવાઈ
કરી આપી, તેમાંથી હાકુરદારને આંગણે આગવું આ
ભવ્ય 'લોહાણા નગર' ખડું થયું.

આ નિવાસ કરોડો કુટુંબોને અચિત્ત સમાન
થમ શક્યું છે. તેમાં નાની મોટી બે પ્રકારની ૨૫૦
રૂમો છે. ૭૫૯ રૂમોનું ભાડું રૂપિયા સાડાસાન અને
સીંગલ રૂમોનું ભાડું રૂપિયા ચાર ફક્ત લેવામાં
આવે છે.

નિવાસની પાછળ મરીન ટ્રાઇવતો ખુલ્લો સાગર-

પટ છે, અરબી સમુદ્રનાં મોજાં ત્યાં ઝીંકા લે છે. તેનો મીઠો ધીમે સમીર નિવાસને પલ્લવિત કરે છે. એટલે મુંબઈના ઝેરીમાં ઝેરી આપ 'અંધકાર અને અકુદરતી હવા' તેને લાખ્યાં નથી. સુંદર આધુનિક ઢબની સગવડો, હવા ઉત્તમ અને આત્મીય સ્થિતિ આ નિવાસ આહ્વાદાયક બન્યો છે.

શ્રી કચ્છી લોહાણા નિવાસ ગૃહ

● મહાગામ ●

મુંબઈમાં સાહસશૂરી લોહાણા કચ્છી પ્રજાની વસ્તી કંઈ નાનીસુતી નથી. અને તેમાં અષાંજ કુટુંબો 'શાહ સોદાગર' હોય એવું પણ નથી. એટલે તેમાં પેટ પુરવું રજનારો વર્ગ પણ અતિ મોટો છે. તેમને મુંબઈના શક્તિશાળી બાઝામાંથી સહત

આપવા મહાગામ આતે 'શ્રી કચ્છી લોહાણા નિવાસ ગૃહ' એક મજબુત કીલ્લા સમુદાયોપતા વિશાળ હરવાળ સાથે બન્યું છે.

આ નિવાસ આંધ્રા માટે કચ્છી લોહાણા મહાજને ઇ. સ. ૧૯૧૭ ના નવેમ્બર માસમાં જમીન ખરીદી હતી. નિવાસ માટે ફંડ એકઠું કરવામાં આવના શરૂઆતમાં રૂ. ૨૭૫૦૦૦ થયા અને પછી તેમાં વૃદ્ધિ થઈ હતી.

સંસ્થાનું ટ્રસ્ટીડી ઇ. સ. ૧૯૧૮ માં પૈ ગી ઝોગટ.

ના દિને થયું હતું. તેમાં શ્રી. પ્રાગજી દયાળ, શ્રી. નારાયણસ કાંતજી, શ્રી. ધરમશી ભવાનજી, શ્રી. રાધવજી પુરષોત્તમ, શ્રી. પુરષોત્તમ હીરજી, શ્રી. ગોપાળજી રામજી, શ્રી. લાલજી કુંભરશી એ સાત ટ્રસ્ટીઓ સુરંભા હતા.

તે પછી શ્રી. શેઠ વીરજી ચેરાજ અને શ્રી.

આવા મહાપુરુષશાળી કાર્યમાં વૈસા વેરી ભણનાર શેઠ રૂમનાથ લાલજીના આદર્શને અમર ક્ષાતિ હતો, અને આ પ્રવચ કાર્યમાં જોમના હથેલો અને હસ્તો કંઈ કરી ગયા છે. તેમને પણ લાખો ધનવ્યાદ હતો.

શીવજી રાધવજીએ ચાલીસ હજારની કાંમતના મકાનો પોતાના નામે અંધાવ્યા હતા, આ રીતે આ નિવાસ વજી વિભાગમાં વહેંચાપલો છે. અને તેનું કુલ ક્ષેત્રફળ ૮૭૧૪ ચોરસવાર છે. તેમાં પેન્શન ટેક્સ, ફી હોલ્ડ અને સરકારી પટાની જમીનો છે. નિવા

સના કુલ ૭ મકાનોમાં ૧૭૫ કુટુંબો સુખેથી વસવાટ કરી શકે છે.

● સ્વતંત્ર દેશોમાં ●

સરકાર તરફથી સસ્તા બાઝાની ચાલીઓ ચલાવવામાં આવે છે. બર્મિંગહામ શહેરમાં એવી ૫૦ હજાર ચાલીઓ છે. તે ચાલીઓમાં સાવરબાથ--રખબાથ ઉપરાંત મેસના મુલાઓ વગેરે આધુનિક ઢબની અનેક સગવડો છે કે જે આપણા દેશના શ્રીમંતોને પણ દુર્લભ છે.

મૂળ અવસ્થા પ્રમાણે ઉપરોક્ત સાત ટ્રસ્ટીઓ ઉપરાંત એકવીસ બીજી વ્યક્તિની એક કારોબારી સમિતિ તેના વહીવટમાં સાથ આપતી હતી. પરંતુ ૧૯૩૦ પછી કમલાગચે પાંચતર અને એતડાંગો અગડો ધુરથો. તેને પરિણામે કારોબારીમાં ઉત્તરા સુલટા ફેરફારો થતા રહ્યા. આજે મામલો ઠરીકામ બેઠો

છે. અને શ્રી. મુરજી વલ્લભદાસ, શ્રી. ગોર. ધનદાસ ભદ્રવજી, શ્રી. જમનાદાસ મેધજી, શ્રી. હેરાવજી જેરામ, શ્રી. શિવદાસ ચાંપશી, શ્રી. હંસરાજ જીવજીદાસનાં બનેલા ટ્રસ્ટીમંડળ હસ્તક તેનો મુખ્ય વચ્ચિત કારભાર ચાલે છે.

તેના ઇચ્છનીય ને નોંધનીય આકર્ષણોને કારણે કાંદાવાડીમાં પોતાનું વિશાળ સ્વરૂપ પ્રસાવી ‘કાનખાઇની વાડી’ એક સુપ્રસિદ્ધ સ્થળ થઇ પડી છે.

લોકાણુ જાતિમાં ‘માતુશ્રી કાનખાઇ’ નાં લોકકડાં નામે અમર કીર્તિ પ્રાપ્ત કરી ગયેલાં કાનખાઇનાં દેશા ઝરતા હૃદયનું એ સચું સ્મારક છે. પ્રાતઃસ્મરણીય માતુશ્રી કાનખાઇ દીનદુઃખીઓનાં દુઃખ રૂપીને દ્રવતા, તેમનો આત્મા ઝેથી અશાંતિ અનુભવતો. એક સમે તેમને અસક્ત, રૂઢ, નિરાધાર વિધવાઓની કથા અસહાય હાલત પ્રત્યે અત્યંત લાગી આવ્યું. અને તેમણે ઝેરી વિધવાઓને માટે એક ચાલ બંધાવવાનું નક્કી કર્યું. તેના પરિપાક

રૂપે આજની આ ‘કાનખાઇની વાડી’ એ જન્મ ધર્યો.

આજે વરસોથી આ આશામાં દુઃખી, અસક્ત, નિરાધાર વિધવાઓ વસવાટ કરીને માતુશ્રી કાનખાઇને દેવાનાં આશિર્વાદ પાઠવા રહી છે.

માત્ર એક રૂપીઆના નામના આશ્રયી તેમાં જાતિની વિધવાઓને એરડી અપાય છે.

ઉપરાંત કાનખાઇની વાડી બુદ્ધી બુદ્ધી અનેક પ્રવૃત્તિનું મધ્યસ્થિતિ બની રહેલ છે. તદ્દન તથા-નામના બાદે તેમાં ‘હાલાઇ લોકાણુ આળાશ્રમ’ ‘બનાતરાળા સુખડરાળા આળાશ્રમ’ તેમજ ‘કાનખાઇ કન્યાશાળા’ને સગવડ આપવામાં આવી છે. આવી અનેક વાડીઓની આવશ્યકતા આજે જણાઇ રહી છે.

આજે આલીશાન અને લગ્ન ‘ફગનાથ

હાલાઇ લોકાણુ નિવાસ’ મુંબઈની વિશાળ

હાલાઇ લોકાણુ જનતા માટે

સાંકડું બન્યું છે. તેના સંચાલકોને ધણી અર.

જાઓ દુઃખદ દિલે નામંજીર કરવી પડે છે.

તે વખતે ખીબા એક નાનકડા નિવાસમુહની સ્થાપનાનાં પગરણ મંડાયા છે, એ પરિપર આશિર્વાદ સમાન બનશે.

લોકાણુ જાતિનાં સુપ્રસિદ્ધ એડવોકેટ શ્રી. લાલજી

‘ રા ધા નિ વા સ ’

[હાકુરદાર]

ગોકલદાસે પોતાનાં સ્વર્ગસ્થ ધર્મપતિ રાધાગૌરીના સ્મારક તરીકે સરતા બાડાનું એક નિવાસમુહ સર કરવા પાંસડય હબર રૂપિયાની હાલાઇ લોકાણુ

મદાજનને બેટ કરી છે.

આ મુજબ હાકુરદાર પર નવરોજી સ્ટ્રીટમાં ત્રીસથી પાંત્રોસ રૂમની સગવડતા પ્રસાવતું ‘રાધા નિવાસ’ ટુંક સમયમાં અસ્તિત્વ ધરશે.

અતિ જરૂરિયાતમાં આટલી રાહત પણ અતિ ઉપયોગી થઇ પડશે.

● ‘ મુંબઈ શહેરમાં રોટલો સોંધો આટલો મોંઘો ’ ●

પુસ્તકાલયો

ધી પીપલ્સ ફ્રી રીડીંગ રૂમ એન્ડ લાયબ્રેરી

પુસ્તકાલય : માનવતા મંદિર

પુસ્તકાલય જનતાને દુનિયા સાથે દાસ્તી કરાવે છે. પુસ્તકો જ્ઞાનનાં કુખેરભાંડારો છે. અને વર્તમાનપત્રો સમયનાં છીદાર છે. જીવનને કેળવવા પુસ્તકોમાંથી અભીસંચય કરવું જોઈએ. સમયના સાથીદાર બનવા વર્તમાનપત્રો વાંચવા જોઈએ. પુસ્તક માનવીને માનવતા બક્ષે છે. વર્તમાનપત્રો તેની માનવતા જાગતી રાખે છે. એટલે પુસ્તકાલય એ માનવતા મંદિર છે

તેમજ દરેક પુસ્તકાલયમાં વિશાળ વાંચન ખંડો આવેલા છે. તેમાં વિવિધ ભાષાના સંખ્યાબંધ માસિકો, સપ્તાહિકો અને દૈનિકો દૃષ્ટિએ ચઢે છે.

દરેક પુસ્તકાલયમાં સરેરાશ હાજરી પાંચસો થી સાતસોની મણી શકાય ઉપરાંત રૂ. ૧૦) રીપોઝીટ મુકાને પુસ્તકો ઘેર લઈ જનારાઓની સંખ્યા પણ વણી મોટી છે.

પુસ્તકાલયોનો સમય સતારના સાડાઠાથી સાંજના સાડા છ વાગ્યા સુધીનો છે. પુસ્તકાલય મનું હોનાળી

ધી પીપલ્સ ફ્રી રીડીંગ રૂમ એન્ડ લાયબ્રેરી.

ઉપરોક્ત સંસ્થાની જુદી જુદી શાખાઓ ધોખીતળાવ, દાદર વગેરે સ્થળે છે. અને તે સ્વ. શેઠ દામોદર-દાસ ગોરધનદાસ સુખડવાળાએ ઇ. સ. ૧૮૯૧ માં સ્થાપેલી છે, આજે તેનો વહીવટ જાણીતા ટ્રસ્ટીઓના હાથમાં છે.

કાટ, ધોખીતળાવનાં આ પુસ્તકાલયોનાં મકાનો વિશાળ અંતરખ જે તેની ભવ્યતાની ઝંખી કરાવે છે. કાટમાં હાનાળી રોડ ઉપર આવેલું પુસ્તકાલય દરેક ભાષાનાં મળીને લગભગ પંદર હજાર પુસ્તકો ધરાવે છે. અને ધોખીતળાવ પરની શાખામાં વીસ હજાર પુસ્તકો છે. દાદરની શાખામાં લગભગ બે હજાર પુસ્તકો છે.

રોડ પરનું વિશાળ મકાન પોતાનું છે. આ મકાન ઉપરાંત ચાર લાખ રૂપિયા સ્વ. સુખડવાળાએ આ પુસ્તકાલય માટે જુદા કાદવા હતા. દાદર પુસ્તકાલયનું મકાન પણ પોતાની જ મલીકાનું છે. માત્ર ધોખીતળાવ પરના પુસ્તકાલયનું મકાનજ ભાડે છે.

આ રીતે સ્વ. શેઠ દામોદરદાસ ગોરધનદાસ સુખડવાળાનો જય જગજ દરકારતી પ્રેમની આ વિશ્વ પીઠે ગૌરવ રેલાતી ઉભી છે.

‘સ્વ. પાર્વતિબાઈ હિન્દુ લાયબ્રેરી’

[વડોદરા]

મ. ૧૯૭૬ બંદર રોડ પર ‘પાર્વતીબાઈ હિન્દુ લાયબ્રેરી’ નામે એક નાનકડું પુસ્તકાલય દીપી રહ્યું છે. તેની નિષ્ણેતા તેની સુંદર વ્યવસ્થા અને આદર્શતા છે. પ્રમાણની અને જગ્યાની દ્રષ્ટિએ તે ભલે વામન રહ્યું, પણ આદર્શની દ્રષ્ટિએ એ ખરેખર નિરાટ છે. એનું સ્તરીર મહાન નથી, એનો આત્મા મહાન છે.

સ્વ. દયાળ માવજી દકકરનાં ધર્મપત્નિ પાર્વતિબાઈએ પોતાની તમામ સ્થાપર અને જંગમ નિઃકલ લોકોપયોગી કાર્યમાં વપરાય એવી નેમનું એક વસીયતનામું છે. સ. ૧૯૧૭ માં કપુરું હતું. અને તેના વ્યવસ્થાપક તરીકે તેમના પીતાશ્રી નારણદાસ કાનજી એલચીવાલા, શેઠ શ્રી. ધરમશી ભવાન હરભમ, સ્વ. શેઠ રામદાસ રતનશી અને શેઠ શ્રી. વલ્લભદાસ રામજીને નીમી ગયા હતા. તે વસીયતનામું સ્વ. શેઠ રામદાસ રતનશી અને શેઠ વલ્લભજી રામજીએ મેળવ્યું.

સ્વ. શેઠ રામદાસ રતનશી સ્વર્ગવાસી થવાથી, સ્વ. પાર્વતિબાઈના વસીયતનામામાં જણાવેલ નિઃકલની વ્યવસ્થા કરવાની જવાબદારી શેઠ વલ્લભજી રામજીના એકલાને શિરે આવી.

સ્વ. પાર્વતીબાઈ સંસ્કારી કુટુંબના સંસ્કારી પુત્રી અને પત્નિ હતાં. તેમણે પોતાની રકમ લોકોપયોગી કાર્યમાં ખર્ચવાની ઇચ્છા શેઠશ્રી વલ્લભજી રામજીને અનેક વખત જણાવી હતી. શ્રી. વલ્લભજી રામજીએ તેમને એક પુસ્તકાલય સ્થાપવાની ભાવના જગાડી હતી, અને તેથી એઓ વસીયતનામામાં અન્ય હેતુઓ પાર પડ્યા બાદ જે કંઈ રકમ આપી રહે એ પુસ્તકાલય સ્થાપન અને તેને અમેળા પ્રવૃત્તિ માટે સાહનનાં વાપરવાનો આદેશ આપતા ગયા હતા.

આ જગ્યાનામાં જમાણવારો અને એવાં બીજાં કાર્યો પાછળ પૈસા ખરચતા કરતાં આવી લોકોપયોગી સંસ્થા પાછળ ખર્ચવાની જરૂર છે. સ્વ. પાર્વતિબાઈની મીઠકનનાં દૂસરી શ્રી. વલ્લભજીભાઈ એકથી વધુ વખત જમાણવારો કરી સ્વ. પાર્વતિબાઈની બેઘડી વાદવાહ બેલાવી શકત. પરંતુ સ્વર્ગસ્થનાં આત્માને શાંતિ મળે એવી સેવાસંસ્થા બહાર વર્ષની લાંબી તપશ્ચર્યા બાદ પણ તેમણે સ્થાપી સુંદર દાખલો બેસડ્યો છે, જનતાનાં પણ સાચા હૃદયનાં ધન્યવાદ મેળવ્યું છે.

લાંબી મથામણ અને તૈમારીને અંતે ‘પાર્વતિબાઈ હિન્દુ શ્રી લાયબ્રેરી’ની ઉદ્ઘાટન ક્રિયા છે. સ. ૧૯૭૫ માં મુંબઈના માજી શેરીફ શ્રી ચુનીલાલ ભાઈચંદ મહેતા જે. પી. ના વરદ હસ્તે કરવામાં આવી.

વડોદરા રાજ્યની પુસ્તકાલય પ્રવૃત્તિનું જેમને પૂરું જ્ઞાન હતું અને અમરેલીના વિશાળ પુસ્તકાલયનો જેમનો લાંબો અનુભવ હતો એવા શ્રી. કાંતિલાલ ગો. પરીખને મંથપાલ તરીકે સહઆતથીજ રોકવામાં આવ્યા છે. ભાઈશ્રી કાંતિલાલે પોતાના અનુભવનો નિચોડ અહીં સુંદર રીતે આપ્યો છે.

આ પુસ્તકાલયમાં ૪૪૮૬ ગુજરાતી, ૨૫૧ અંગ્રેજી અને ૪૧૭ હિન્દી પુસ્તકો છે અને તેના લાભ આળે ૨૦૭૮ ભાઈબહેનો લઈ રહ્યા છે. પુસ્તકો રૂ. ૫૫ રીપ્રોગ્રીટ લખને થેર લઈ જવા દેવામાં આવે છે.

વાંચનાલયમાં ૫ દૈનિક, ૧૩ અઠવાડીકા, અને ૨૩ મહિના મંજાવવામાં આવે છે. ઉપરાંત અજવાલની દ્રષ્ટિએ પુસ્તકો વાંચવા માટે ‘અજવાલ મંત્રિ’ ના જુદેજ ખંડ મળવામાં આવે છે.

● પુસ્તકાલય એટલે જનતાની વિદ્યાપીઠ ●

પુસ્તકાલયમાં હેઠાં
વર્ષમાં ૧૬૬૫૭ ની
છંદયુ સંખ્યા છે અને
૨૬૬ પુસ્તકો વાંચ-
નારની સંખ્યા છે.

‘નૃહિ હવીરા હું સીખાળકેથી,
હવીરા બની શકે તો એકલા પુસ્તકેથી.’

—કલાપી.

અને વર્તમાનપત્રો
વાંચના માટે કાચનાં
‘રેન્ડે’ મનાવવામાં
આવ્યા છે.

આ રીતે મુંબઈ

પુસ્તકાલયનો ખંડ પણ મીઠી જ્ઞાતિ અને મોઢક-
તાનો કાસ કરાવે એવો છે. તેની દિવાલો પર
પુસ્તકાલયને લગતા સુંદર સુત્રો લગાડવામાં આવ્યા છે.

સહેરના પુસ્તકાલયોમાં આ પુસ્તકાલયનું સ્થાન
ઉચ્ચ છે, એમ નવડકે કહી શકીએ.

હિન્દુસ્તાન
ન્યુસ-
પેપર્સ લીમીટેડના
સંચાલક શ્રી.

રણછોડદાસ ભવાન
લોટવાળાએ સહિત્ત અને પ્રકાશિત પાછળ આપેલો
લાખોનો કોમ જાણીનો છે. તેમના તરફથી મુંબઈમાં
એ સુંદર પુસ્તકાલયો પણ ચાલે છે. જન્મેમાં શ્રી.
લોટવાળાએ અખ્યયનને લાયક હજારો પુસ્તકો
ખીચોખીચ કર્યા છે. અને તેમાં સંખ્યાબંધ વિવિધ
ભાષાનાં માસિકો, સાપ્તાહિકો, દૈનિકો આવે છે.

સેન્ડર્સ્ટ રોડ પર ચોપાટી તરફ શ્રી. લોટ-
વાળાના ચોતાના ‘આર્થજીવન’માં ‘લોટવાળા લાયબ્રેરી’
આમે છે. તેમાં એ હજાર અંગ્રેજી પુસ્તકો છે, અને તે
૨. ૫૫ ડીપોઝીટ લઈને વાંચવા આપવામાં આવે છે.

વાંચન વિકાસમાં ગુજરાતી, અંગ્રેજી, હિન્દી,

ગો વિવંદાશ્રમવાળા શ્રી.
પુરુષોત્તમભાઈના

અનેક સ્તંભોમાં ‘સીવેઈડ’
લાયબ્રેરીના સ્થાપના પણ
એક છે.

આ લાયબ્રેરીની સ્થાપના ૪ સ. ૧૯૩૯ ના
જુન માસમાં થઈ છે. અને આજે તે વિશાળ
સ્વરૂપ પેલી ન્મ છે.

લાયબ્રેરી બુખારસલ્ક પર રાજેન્દ્ર ભુવતમાં
આવેલી છે, તેમાં ઉત્તમ ચુંટી કાઢેલા એવા લગભગ
૫૦૦ થી ૭૦૦ પુસ્તકો છે અને લગભગ દરેક દૈનિક,

‘સી. વોર્ડ લાયબ્રેરી’

બુખારસલ્ક

સાપ્તાહિક અને માસિકો પંજા-
વવામાં આવે છે.

પુસ્તકો માત્ર એક આનાના
માસિક લવાજમ અને ૩.

૭ ની ડીપોઝીટથી ઘેર લઈ જવા દેવામાં આવે છે.
લાયબ્રેરીના વખત સવારના ૮ થી ૧૧ અને
સાંજના ૪ થી ૬ નો છે. તેની વ્યવસ્થા શ્રી. ચંદ્રકાંત
વકીલ, શ્રી. ધીરજલાલ મણાવા, અને શ્રી. ભાલજી
પાંધીની નિયુગી કરે છે.

આ લાયબ્રેરી શ્રી. મીઠાવાળા શેઠની માયા-
દક્ષિણી જ્ઞાતિપુત્રો એમ ધૃવજીએ છીએ.

● પુસ્તકાલય આ યુગનું જ્ઞાનમંદિર છે ●

છા-ત્રા-લ-યો

છા ત્રા લ ય

અને

વિ-ધા-લ-યો

વિદ્યાર્થીનું સંસ્કારધામ બની શકે.
વિદ્યાર્થીઓમાં સંગઠન, શિક્ષત, ભાવ-
ભાવની ભાવના ખીલવી શકે તેમને
જીવન જીવતા શીખવી શકે અને
વિદ્યાર્થીને દશનો સાચો નાગરિક, રાષ્ટ્ર
સર્વેશો તેમજ સૈનિક બનાવી શકે.

• શેઠ નારાયણજી ઇબજી તથા ભુલચંદ મેથજી •
ઉચ્ચ કેળવણી લોહાણા બોર્ડિંગ
● (ચોપાટી) ●

‘લોહાણા પરિષદ’ ની પતેલી પુરી તરીકે
પંકાવણી આ બોર્ડિંગને લોહાણા સ્થિતિમાં
સંસ્કારમાં સૌથી અગત્યનો ફાળો છે. જ્યારે લોહાણા
સ્થિતિમાં ઉચ્ચ કેળવણી ‘અશ્વપ્રસ્થતા’ને સ્થાને હતી ત્યારે
આ સંસ્થાએ જન્મ ધર્યો અને સ્થિતિને સંસ્કારનાં
અમી પાયાં. તેના સુકળ આજે શોધવા જવા પડે
તેમ નથી.

સને ૧૯૧૦ માં ‘લોહાણા સ્થિતિ પરિષદ’ નું
પ્રથમ અધિવેશન મુંબઈમાં મળ્યું. પરિષદના મંડ-
પમાંજ આ સંસ્થાની યોજનાએ મૂર્ત સ્વરૂપ ધર્યું.
સ્થિતિમાં ઉચ્ચ કેળવણીના પ્રચારની જરૂર છે અને
એ માટે એક બોર્ડિંગ હોવા જરૂર છે એ ટેલના

જવાબમાં શેઠ વલ્લભજી
રામજીએ પોતાના પૂજ્ય
મહા સ્વ. નારાયણજી ઇબ-
જીના સ્મરણાર્થે રૂ. ૩૦
હજાર આપ્યા, શેઠ નેહા-
ભાઈ ભુલચંદ અને શ્રી.
નેરામભાઈ ભુલચંદ એમ
ના સ્વ. પીતાશ્રી ભુલચંદ

મેથજીના સ્મરણાર્થે રૂ. ૨૦ હજાર આપ્યા. અને
પછી આમળ માલતાં એક લાખ ઉપરાંતનું ફંડ
થયું અને વિશેષમાં એમ છયું કે દરેક પરિષદમાં જે
જનરલ ફંડ થાય તેમાંથી પંદર ટકા આ સંસ્થાને
આપવા. આ રીતે સંસ્થાના પાયા નંખાયા. ઇ. સ.
૧૯૧૨ ના જાન્યુઆરીમાં તેના રથે મતિ પકડી.

પરિષદના દરેક મુજબ પંદર ટકાની મદદ
સંસ્થાને ચાર પંચિદ સુધી મળી હતી. તે પછી
અનેક તકકા અંબડા પીતાવની આ સંસ્થાએ આજ
સુધીમાં સનિત ચરણે અનેક રત્નોની એક કરી
છે તેમાં ૨ ઘેરીસ્ટરો, ૨ સોસીસીટીસ, ૨ એમ.

થશે નારા અજ્ઞાનનો અધિકાર
અધે રેડશે જ્ઞાનની શુભ જ્યોતિ
ગુલામી તથા અંધનો દુર થાશે
નિરાશા જશે, શોભશે નવ આશે.

અનંત.

એ. એસ. એલ. બી., ૩
એમ. એસ. સી., ૨ બી.
એ. બી. ટી., ૭ એમ.
બી. બી. એસ., ૧૮
એમ. એમ. બી., ૧ બી.
એ. એ બી. ટી., ૧ એમ.
ઇ. જી. આઇ., ૬ બી.
ઇ, ૮ બી. એસ. સી.,

૮ જી. ડી. એ., ૧૪ બી.
કામ, ૩ બી. એ. જી., ૮
એલ. સી. પી. એસ., ૪૫
બી. એ., ૧ એલ. ઇ. ઇ.,
૩ એડવોકેટ, ૧ એફ.
આર. સી. એસ. એટલા
ડીમોધારીઓ છે, તેમાંથી
દિવાનો, બાહોશ સોલી-

સીટરો, વજીઓ, ન્યાયાધિશો, ડોક્ટરો પાકયા છે.
આ સંસ્થામાં સાધારણ સ્થિતિના કોલેજમાં
અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને કાંઈપણ
જાતની શી વાતો કામલ કરવામાં આવે છે, ઉપરાંત
વિદ્યાર્થીઓનાં સાધનો પણ પૂરા પાડવામાં આવે
છે. સંસ્થાની બોર્ડર શી માસિક રૂ. ૨૦) છે. અર્ધી
શી રૂ. ૧૦) રાખવામાં આવી છે.

ઉપરાંત સંસ્થાની બહાર અભ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને પણ સ્કૉલરશીપો અપાય છે, સામાન્ય રીતે આટ' માટે રૂ. ૧૦ ની અને 'મેડીકલ' માટે રૂ. ૨૦ ની સ્કૉલરશીપ અપાય છે તેમજ ઔદ્યોગિક શિક્ષણ મેળવવા ઇચ્છતા વિદ્યાર્થીઓને વધુ સ્કૉલરશીપ અપાય છે, સંસ્થાના આવરણના આજુબુજીના આયત્તામાં લગભગ ૨૬૦ વિદ્યાર્થીઓને સ્કૉલરશીપો અપવામાં આવી છે, આપારસથી માં ૩૪૮ વિદ્યાર્થીઓએ સંસ્થાનો લાભ લીધો છે.

આ રીતે આ સંસ્થાના કળવણી પાછળ સહજડ ખર્ચ થઈ રહ્યો છે તે પૂરા પાડવાની ફરજ જ્ઞાતિના શ્રીમતેની છે. આજ સુધીમાં ૨૧ વસનજી ડોસાભાઈ ફંડ, ૨૧. નેહાભાઈ ધાજી ટ્રસ્ટ ફંડ, શ્રીમતી મોંઘી ગાંધી ઉદ્યોગશાળા, ૨૧. ખી. જી. દવાગ સમારક ફંડે કાંમતી સહાય આપી છે.

માન અક્ષરજ્ઞાન એ કળવણી નથી, ઉઠરતા સમાજમાં સંસ્કારનું સીચન કરવાનો અર્થ કળવણી છે. એ હેતુને અનુસરીને આ સંસ્થામાં એક નાનકડું પુસ્તકલય ચાલે છે. સુંદર વ્યાયામ શાળા છે, વિદ્યાર્થીઓની ડીમેટીંગ સોસાયટી છે.

અહીંયા મધુરાં કુસુમો વિકસે
અહીં પંખી રૂપં મધુરં ટહુકે
અહીં દિવ્ય શિશુજન હાસ્ય કરે
અવનિજ ખરેખર સ્વર્ગ સખે.

ઉપેન્દ્ર.

'ચીનગારી' નામનું હસ્ત લિખિત સામયિક ચાલે છે. એ બન્નેમાં પ્રથમ આવનાર ચીનને ધનામે અપાય છે. ઉપરાંત સંસ્થા તરફથી પર્ચેટનો પણ ગોઠવાય છે.

ઈ. સ. ૧૯૩૧ માં સંસ્થાના જીના નવા વિદ્યા

ર્થીઓનું પ્રથમ સંમેલન શ્રી. નરસીંહલાલ મોતીચંદ જુહાપેવ અને બીજી સંમેલન ૧૯૩૨ માં સ્વ. લલજી કદયાણજી અદીયાના પ્રમુખપણા નીચે મળ્યું હતું, આ રીતે જીના વિદ્યાર્થીઓને સંસ્થા પ્રત્યે મમત્વ ચાલુ રહે, તેમજ જીના નવા વિદ્યાર્થીઓ એકઠાં કરવાનો સુંદર માર્ગ મેળાય છે.

આ રીતે આ સંસ્થા લોકાણુ જ્ઞાતિના ગૌરવ સખી છે તેનો રજત મહોત્સવ હમણાંજ અતિ દયનદાયક ઉજવાઈ ગયો, તેનો શુભ સંદેશ જ્ઞાતિના ખુશખુશામાં ફરી વળ્યો હતો. આજે પણ તેના પડખા ચાલે છે.

રજત મહોત્સવ પ્રસંગે 'લોકાણુ જ્ઞાતિના સર્વ સંગ્રહ' સમો રજત મહોત્સવ ગ્રંથ પ્રસિદ્ધ કરવાની સંચાલકોની ઇચ્છા હતી, પણ તેમ બની શક્યું નહિ. આજે પણ તેની તૈયારી ચાલે છે સંભવ છે કે આ ગ્રંથ જાતેની તૈયારીમાં ઉજળું સ્થાન પ્રાપ્ત કરે.

આ સંસ્થાના સહકાર્ય છે કે તેને જ્ઞાતિના ઉમદા પુરોધાનું સંચાલન મળ્યું છે. આજે તેના પ્રમુખ તરીકે શ્રી. શેઠ વલ્લભજી રામજી અને સેક્રટરીએ તરીકે શ્રી નંદલાલ જાગલાલ સોલીમીટર બી. એ. એલ. એલ. બી. તેમજ શ્રી જે. કાગલાસ હ. પૂજાંગ બી. એ જેવા નરજનો ફરજ ઉઠાવે છે. તેમજ તેના ટ્રસ્ટીઓ તરીકે શેઠ વલ્લભજી રામજી, શ્રી નંદલાલ જાગલાલ, શ્રી સુતીલાલ હાલાભાઈ, અને શેઠ હાલાભાઈ અમરશી કામ કરે છે.

સંસ્થાને ઉપકાર જ્ઞાતિ ઉપર મળ્યો છે, અને ઉજવલ જીવનથી સંસ્થા આજે મર્યાદા ખુબે અને ઉજવતી જાતીએ સંસ્કારના અમી ઝાંટતી ઉભી છે.

: કળવણી એટલે માનવતાનું ઘડતર :

ત્રીસ વરસની દુઝી છંદગાનીમાં જેમણે
હજારોનું દાન કર્યું

સ્વ. મગનલાલ હો. બરફીવાલા

લોહાણા જ્ઞાતિના એકે એક

કુટુંબોમાં જાણીતા

: સુપ્રસિદ્ધ :

ગુલાબદાસ નરસીદાસ બરફીવાળા.

(પ્રખ્યાત ડાહ્યાભાઈ પ્રાણજીવનવાળા)

આપને ત્યાં શુભ પ્રસંગ આવે અને અમને
યાદ ન કરો એ બનેજ કેમ ?

લગ્ન પ્રસંગોમાં અને પાર્ટીઓમાં શુદ્ધ-
સંતોષકારક માત્ર પુરો પાડીને અમે જનતાનો
વિશ્વાસ મેળવ્યો છે.

વર્ષોથી

બરફીની દુનિયામાં અમારા
માલના ઠકા પડે છે. આપ
પણ એક વખત ખાત્રી કરી
લેશો.

શા. ગુલાબદાસ નરસીદાસ, સુરતી બરફીવાળા

રે. નં.

૨૨ ૧ ૨૮

૭૪-૭૬, ભુલેશ્વર મહાદેવની સામે-મુંબઈ ૨.

અને

મગનલાલ હીંમતરામ બરફીવાળા હાલાઈ લોહાણા બાળાશ્રમ

[કાંઠવાણી]

કુટલાક ઉત્સાહી અને વિદ્યાપ્રેમી મિત્રોએ એકઠા થઈ સંવત ૧૯૫૮ માં 'શ્રી હાલાઈ લોહાણા વિદ્યોત્તેજક ફંડ' નામની એક સંસ્થાની સ્થાપના કરી. ખાસ કરીને આ સંસ્થા બાળાશ્રમ ચલાવતી હતી. સંસ્થાના સભ્યોએ એકબીજી રીતે ખીસામાંથી નાણાં કાઢીને પણ સંવત ૧૯૭૧ સુધી બાળાશ્રમ ચલાવ્યું. તે પછી શેઠ માધવજી જેસંગે રૂપિયા

ચોવીસ હજાર, શ્રી. અમરશી કાનજીએ એકવીસ હજાર અને શ્રી. મગનલાલ હીંમતરામે પંદર હજારની રકમ બાળાશ્રમને ભેટ કરી. પરિણામે તે ત્રિપુટીનું નામ બાળાશ્રમ સાથે જોડાયું. અને શેઠ વિઠ્ઠલદાસ પુરોષોત્તમે પણ ૭ હજારની નાદર રકમની ભેટ કરી.

બાળાશ્રમનું નવું દ્રરટ હીડ થયું. અને સંવત ૧૯૭૧ થી 'માધવજી જેશંગ, અમરશી કાનજી

અને મગનલાલ હીંમતરામ બરફીવાળા હાલાઈ લોહાણા બાળાશ્રમ'નું નવું નામ સંસ્થાને આપવામાં આવ્યું.

અને એ રીતે કાનગાઈની વાડીમાં આ સંસ્થાએ નૂતન પગરણ મોડ્યું.

આજે આ સંસ્થામાં લગભગ સો ઉપરાંત વિદ્યાર્થીઓ સંસ્કારનાં અગ્ની મેળવી રહ્યાં છે. તેઓ મુંબઈની જુદી જુદી પ્રાથમિક સ્કૂલો તેમજ હાઈસ્કૂલોમાં અભ્યાસ કરે છે.

વિદ્યાર્થીઓને માટે ખાસ એક પુસ્તકાલય

સ્થાપવામાં આવ્યું છે. તેમાં ૮૦૦ પુસ્તકો છે, ઉપરાંત વર્તમાનપત્રો આવે છે. એક ટીમેટીંગ સોસાયટી ઉપરાંત તેમના તરફથી 'ચંદ્રિકા' નામનું હસ્તલિખિત ત્રિમાસિક પણ ચાલે છે. છેલ્લા વર્ષમાં સંસ્થાના અનેક વિદ્યાર્થીઓએ બહારથી જુદા જુદા વિષયની ઉત્તમતા માટે સર્ટીફીકેટ મેળવ્યા છે.

સંસ્થામાં ચોકખી હવા ઉગસ માટે ખાસ કાળજી

રાખવામાં આવે છે. તેમજ વિદ્યાર્થીઓ બ્યામ અને રમતગમતમાં રસ લેતા થાય એવા પ્રયાસો કરવામાં આવે છે. છેલ્લા વર્ષમાં 'શ્રી હાલાઈ લોહાણા મહાજન અને શ્રી હાલાઈ લોહાણા સહાયકરી મંડળ' ના આશ્રયે હાલાઈ લોહાણા વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે યોજવામાં આવેલ રમત ગમત તેમજ શારિરીક કસરતની હરીફાઈમાં બાળાશ્રમના વિદ્યાર્થીઓએ અગ્રભાગ લીધો હતો. જેમાં

આ જમાનામાં જેમ જમીન અને શેરના ભાવ તપાસીએ છીએ, તેમજ આપણે કેળવણીની કાંમત કરીએ છીએ. છેકરો વધારે કમાણી કરી શકે, એવી કેળવણી આપવા માગીએ છીએ. છેકરો સારો કેમ થાય, એ વિચાર બહુ કરતા નથી. છેકરો કાંઈ કમાઈ નથી કરનારી એટલે તેને કેળવણીની જરૂર શી ? આવે! વિચાર જ્યાં સુધી હતો, ત્યાં સુધી આપણે કેળવણીની કાંમત સમજવાના નથી. જો ખરી કેળવણી આપણામાં હાખ થાય તો આપણા ઘર સંસારી દુઃખો તેમજ મહાં રાજપ્રકારથી દુઃખો છપાટાથી બચ

માંથી

લગભગ વિદ્યાર્થીઓએ ઉત્તમ ક્ષત્રી પ્રાપ્ત કર્યાં હતાં. આ ઉપરાંત બાળાશ્રમને ખર્ચે વિદ્યાર્થીઓને ખોરીવલી, જોગેશ્વરી, વસંત, એલીફન્ટા વગેરેના નાના મોટા પ્રવાસો કરાવ્યા હતા.

આ સંસ્થાના હાલના પ્રમુખ શ્રી. મોરારજી આ. તન્ના, ઉપપ્રમુખ શ્રી. દામોદર માધવજી, અને સેક્રેટરી-એ શ્રી. હાલાઈલાલ અમરશી અને શ્રી ગોકલદાસ વશનજી છે. તેમજ મેનેજીંગ કમિટીમાં જાણીતા જાતિરતો છે.

આ રીતે આ સંસ્થા ઉછરતી પ્રજામાં કેળવણીની જ્યોત પ્રકટાવવાનો ઉત્તમ પરિશ્રમ કરી રહી છે.

કચ્છી લોહાણા બાળા શ્રમ

● [ચીંચપોકલી] ●

સા ધારણ સ્થિતિના કચ્છી લોહાણા બંધુઓના બાળકોની કેળવણી ખાતર આ સંસ્થાને

જન્મ છ. સ. ૧૯૦૨ ના એપ્રિલ માસમાં થયો.

સંસ્થામાં બાળવર્ગથી મેટ્રિક સુધી અભ્યાસ કરતા બાળકો માટે સગવડ છે. નાની ઉંમરના બાળકોને બહારની સ્કૂલમાં અભ્યાસ માટે મોકલવા જોખમ-કારક લાગવાને કારણે શેઠ રણછોડદાસ ચત્રભુજની વિધવા મમ્માબાઇના દુસરીઓ શેઠ વીરજી પેરાજ વગેરેને વિનંતિ કરતાં તેમણે ચાલીસ હજારની રકમ સંસ્થાના હાથમાં મૂકી. તેના પરિણામે મમ્માબાઇના નામે એક પ્રાથમિક તેમજ સેકન્ડરી શાળા ચાલુ કરવામાં આવેલ છે. આ શાળામાં અંગ્રેજી ત્રીજા ધોરણ સુધી બાળકોને અભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે અને શાળા સરકારે માન્ય કરેલ છે.

ઉપરના વર્ગના વિદ્યાર્થીઓ ધી બ્રાડરગેટ હાઇસ્કૂલમાં શિક્ષણ લે છે. તેમનું પરિણામ સંતોષજનક છે.

ઉપરાંત વિદ્યાર્થીઓના શારીરિક શિક્ષણ માટે ખાસ વ્યાયામ શિક્ષક રોકવામાં આવ્યા છે. તેમજ ખાસ ધાર્મિક શિક્ષણ અપાય છે. વકૃત્વકલા ખીલવવા પ્રસંગેપાત ડીપ્ટીંગ બરવામાં આવે છે. અને તેઓનું એક હસ્તલિખિત ત્રિમાસિક પથ ચાલે છે.

સંસ્થાને અંગે આઈસો જેટલા પુસ્તકો ધરાવતું એક વિશાળ પુસ્તકાલય હમણાંજ ચાલુ કરવામાં આવ્યું છે. તેમાં જાણીતા વર્તમાનપત્રો પણ મંગાવવામાં આવે છે. ઉપરાંત કુદરતી પ્રશ્ન જ્ઞાન માટે મોટી ઉંમરના બાળકોને બહારના પ્રવાસો અને નાના બાળકોને શહેરનાં જોવા લાયક સ્થળોમાં ફેરવવામાં આવે છે.

આજ સુધીમાં આ સંસ્થાને પંદરસો જેટલા વિદ્યાર્થીઓએ લાલ લીધા છે. આજે સો ઉપરાંત વિદ્યાર્થીઓ તેના મોટા છાંવડો મેળવી રહ્યા છે. અને તેનું ભવ્ય મકાન પરેલ રોડ ચીંચપોકલી ખાતે આવેલું છે.

તથા

દામોદર ભગવાનદાસ માવાણી લોહાણા બોર્ડિંગ

● [કાંદવાડી] ●

ઈ. સ. ૧૯૦૪ જુલાઈની ૨૦ મી તારીખે ૨૧. શેઠ રતનશી કમરશી બનાતવાલા જે.

પી.તથા ૨૧. શેઠ દામોદરદાસ ગોરધનદાસ સુખડવાળા જે. પી. ના સંયુક્ત વિચાર તેમજ તેમના અર્થભોગે આ સંસ્થાએ 'કાન્યાબંધી વાડી' માં જન્મ ધર્યો.

લોહાણા જાતિના કંઈક નિરાધાર પુલ સમા કિશોરો આ અવનીમાં અડકાતાં, અટવાતા જીવનનું નખખોદ કાઢતા જોઈ તેમનું હૈયું દિવ્યકતું હતું. એવા બાળકોને ઉછેરી જીવન સંસ્કારને માર્ગે વાળવાની પ્રવૃત્તિ આ સંસ્થાના પચરણ માંડાય.

પ્રથમ શ્રી. સુખડવાળા અને શ્રી. બનાતવાળાએ ચાલીસ ચાલીસ હજાર રૂપિયા કાઢ્યા, તેમાં ૨૧. શેઠ દામોદર ભગવાનદાસ રૂપિયા પચીસ હજારને ઉમેરો કર્યો, સંસ્થા સાથે તેમનું નામ પણ જોડાયું.

આજની કંઈકી હાલતને કારણે ઘણાં ગરીબ માબાપો પોતાના બાળકોને આ સંસ્થામાં દાખલ કરવા મ્હાલ છે. પણ જગ્યાના અભાવે તેમને નારાજ કરવા પડે છે. આજે પોણાસો બાળકો આ સંસ્થાના પુરુષશાળી વડકા નીચે જીવનકીર્તાયના પ્રથમ અક્ષરો લખી રહ્યા છે. તેમને શહેરની જુદી જુદી પ્રાથમિક અને માધ્યમિક શાળાઓમાં અભ્યાસ કરાવવામાં આવે છે. ઉપરાંત ચિત્રશાળા, કોમર્સ ક્લાસ, ટેકનીકલ પ્રિન્ટીટયુટ વગેરે સ્થળે પણ આ સંસ્થાના બાળકો લાલ લઈ રહ્યા છે. તેમજ તેમની વકૃત્વશક્તિ ખીલવવા 'શ્રી સુદર્શક બાળસભા' ચલાવવામાં આવે છે, તેમજ એક નાનકડું પુસ્તકાલય પણ સ્થાપવામાં આવેલ છે. ઉપરાંત વ્યાયામ માટે પણ સગવડ રાખવામાં આવી છે, અને વ્યવહારિક જ્ઞાન આપવા તેમને ફેટલુંક આંતરિક કામ અપાય છે. આ રીતે આ સંસ્થાએ આજસુધીમાં સંખ્યાબંધ લોહાણા બાળકોનું ભાગ્ય હાથું છે.

સંસ્થાના વહીવટ માટે એક કમીટી છે. તેના હાલના પ્રમુખ શ્રી. શેઠ ચુનીલાલ ગાહાભાઈ અને શેફ્ટરીઓ શેઠ દામોદર રતનશી બનાતવાલા, તેમજ શેઠ પુરુષોત્તમ દામોદરદાસ માવાણી છે. અને મેનેજીંગ કમીટીમાં જાતિનાં જાણીતા પુરુષો છે.

જન્માનામાં લોહાણા શાંતિએ કેળવણીનું મહત્વ પીઠવ્યું નહોતું, અને પુરુષોમાં પણ કેળવણીનું પ્રમાણ એણું હતું, એ સમય ઇ. સ. ૧૯૦૬ માં માતૃશ્રી કાન્યાઈએ લોહાણા કન્યાશાળાની સ્થાપના કરી.

એ કન્યાશાળા આજે પણ કમલે ને પગલે પ્રગતિ પામતી, માતૃશ્રી કાન્યાઈના કન્યાકેળવણીની ધગશની પ્રતિતિ કરાવતી કાન્યાઈની વાડીમાં સુંદર રીતે ચાલી રહી છે.

આ કન્યાશાળામાં ગુજરાતી ચોથા ધોરણ સુધીનાજ અભ્યાસક્રમ છે. અને તેમાં લોહાણા શાંતિ ઉપરાંત અન્ય શાંતિની બાળાઓને પણ દાખલ કરાય છે. તેમની કરીજ શી લેવાતી નથી, બપોરે શાળા તરફથી નારતો આપવામાં આવે છે. દુરથી અભ્યાસ મટે આવતી બાળાઓને તેડવામુકવા એક મોટરગસ સંસ્થા તરફથી રાખવામાં આવી છે, તેનું નામનું બાકું લેવાય છે.

કન્યાશાળામાં અભ્યાસક્રમ ઉપરાંત સંગીત,

શિવણ, ગ્રંથણ, હરતકામ તથા આમાસ શિખવવામાં આવે છે. સૃષ્ટિસૌંદર્ય તથા ભૌતિક જ્ઞાન આપવા માટે બાળાઓને મુંબઈની આબુબાબુના રમ્ય સ્થળો પર લઈ જવામાં આવે છે.

આ રીતે આજે આ કન્યાશાળામાં લગભગ સવાઅસો બાળાઓ શિક્ષણનાં અમી પાત્રી રહી છે.

ઈ. સ. ૧૯૩૮ સુધી સંસ્થાને 'માતૃશ્રી કાન્યાઈ ટ્રસ્ટ'માંથી માસિક માત્ર રૂ. ૧૦૦ મળતા હતા. પરંતુ તે પછીથી રૂ. ૪૦૦ આપવામાં આવે છે. ઉપરાંત શેઠ પ્રાગજી દલાળ હરિયાણી તરફથી તેમના સ્વર્ગસ્થ પતિનું લક્ષ્મીબાઈના સ્મરમાર્થે રૂ.

૭૦૦૦ ની લોન મળી છે. તેમાંથી વાસણની લહાણી કરવામાં આવે છે. રૂ. ૨૦૦૦ ની લોન શેઠ પ્રાગજી વાલજનાં વિધવા બહેન સાકરબાઈ તરફથી મળી છે. તેના બાબતે ઉપયોગ બાળાઓને અપાતા ચવાણામાં કરવામાં આવે છે. માત્ર નામના બાડાથી માતૃશ્રી કાન્યાઈએ મકાન આપેલું છે.

કન્યા કેળવણી

માં

પ્રજાઘડતરનાં બીજ કુખાયનાં છે. કન્યા કેળવણી દેશના માનસમાં પડેલા લાવનારો એક અત્યુત્તમ ચાવી છે. દેશની મરી ગયેલી માનવતાને સંજીવન કરનાર એ સંજીવની છે. બાળકો માતાનું પ્રીતક અને છે. એ સ્વીકારાયલું સત્ય છે. માતાના આચાર અને વિચાર બાળકો પ્રથમ ઝીણે છે. માતા જે કરે છે, ને કહે છે, એ બાળકો પોતાના માનસમાં સંગ્રહે છે. માતાઓ સાચી માનવ નહિ હોય તો બાળકો સાચા માનવ ક્યાંથી બનવાના હતા? માતા પ્રજાને જીવન દેપ સળગાવનાર પ્રથમ તણુઓ છે. એ તણુઓ ઉત્તર ન હોય તો જીવન માયકાંગલું અને એમાં નવાઈ નથી.

‘ચંદા રામજી કન્યા હાઇસ્કુલ’

[સી. પી. ટેન્ક]

પ્રજ્ઞનાં અર્ધાં અર્ધે સ્ત્રીની કેળવણી વગર પ્રજ્ઞની કેળવણી અપૂર્ણ રહે છે. અને પ્રજ્ઞની સંપૂર્ણ કેળવણી વગર દેશની ઉન્નતી અશક્ય છે. આ મહાવાક્યની ઉચ્ચભાવના વર્ષો પહેલાં આપણા દાનેશ્વરી જ્ઞાતીયંદુ શેઠ ચંદા રામજીને સમજાઈ, પરિણામે તેમણે ‘કન્યા હાઇસ્કુલ’ની સરસ યોજના કરી.

જે જમાનામાં પ્રાથમિક કન્યા કેળવણી એ પણ વહેમ હતો, એ જમાનામાં તેમણે કન્યા હાઇસ્કુલ સ્થાપીને અદ્ભૂત પગલું ભર્યું હતું. આ હાઇસ્કુલ એક લોહાણા દાનેશ્વરીની ગુજરાતી પ્રજાને અભ્યૂષી બેઠ છે. મુજબમાં ગુજરાતી જનતા માટે

આવી કન્યા હાઇસ્કુલ એકજ છે. અને તેનું ભવ્ય મકાન લોહાણા જ્ઞાતીની મશગાયા કહેવું સી. પી. ટેન્ક પર ખડું છે.

આજ સુધીમાં કરોડો બાળાઓ આ હાઇસ્કુલમાં કેળવણીનાં સંસ્કાર પામી ગયા છે, અને તેમાંથી ઘણી બહેનો અત્યારે સમાજમાં મોલાભર્યું સ્થાન જોગવે છે. દેશ તેમજ સમાજના સેવાક્ષેત્રમાં તેમણે મહત્વનું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે.

આ કન્યાશાળાને વહીવટ તેની યોજના પ્રમાણે સ્વતંત્ર રીતે ચાલે છે. અને કોઈપણ જાતના નાત જાતના બેદ વગર સર્વ કામની બાળાઓ તેમાં ઉચ્ચ શિક્ષણ લઈ રહી છે.

આ પછી જ્ઞાતિમાં મહાન દાનેશ્વરીની પદવી પ્રાપ્ત કરનાર શેઠ પેરાજી

પેરાજી પદમશી કન્યાશાળા

[માંડવી.]

પદમશીના મુખ્યત્વે ચનાભાઈ પેરાજી, વીરજી પેરાજી વગેરેનાં સર્વદેશીય દાનો જગજ્ઞહેર છે.

વર્ષો પહેલાં તેમણે માંડવી લતામાં આ કન્યાશાળા સ્થાપેલી. તેનો વહીવટ ફેરટીઓ અને મેનેજીંગ કમીટી દ્વારા વ્યવસ્થિત ચાલતો હતો.

કન્યાશાળાની ઉપયોગીતા દિવસે દિવસે વધતી જતી હતી, આ સમયે

યુનિસીપલ સ્કુલ કમીટીએ આ લતામાં કન્યાશાળા સ્થાપવાની ઉત્સુકતા ખતાવી તેથી તેની જાણે યોગ્ય શરત કરી આ કન્યાશાળા તેને સોંપી દેવામાં આવી.

આજે આ કન્યાશાળામાં ૩૦૦ થી ૪૦૦ બાળાઓ અભ્યાસ કરી રહી છે. અને કન્યાશાળા લોહાણા જ્ઞાતિનું ગૌરવ પ્રસરાવી રહી છે.

* સાચી કેળવણી : ગૃહકેળવણી *

જ્યાં સુધી ઘરમાં છોકરાંઓને સારી કેળવણી ન મળે ત્યાં સુધી નિશાળની કેળવણી ગમે તેટલી સરસ હોય તોપણ હીપી શકતી નથી. છોકરું નિશાળે જઈને એક વસ્તુ શિખે છે એક જાતના વિચાર કેળવે છે, અને ઘર આવીને બીજું જુએ છે, બીજું સાંભળે છે અને બીજું શિખે છે. પરિણામ માફક આવે, આવું મુખ્ય કારણ ઘરની ઓછા અભણ હોય છે, એટલે.

ગાંધીજી.

માંદગીમાં
આશિર્વાદ સમાન
બનતા

દવાખાનાઓ અને આરોગ્યાલયો

卐

અંધારીયા માળાઓ, લાંઠારીયા સગી ઝોરડીઓ,
ગીચોગીચ વસ્તી, પવન પ્રકાશનો અભાવ ઉપરાંત
ચોતરફની ગંદકી વિવિધ દર્દોને જન્મ આપે છે.

મુંબઈ નગરીની માંદગી ભયંકર આપત્તી થઈ પડે
છે. સાધારણ સ્થિતિના કુટુંબોની પરિસ્થિતિ ભયંકર
બની ગયે છે.

તેમને આ ભયંકરતામાંથી છોડાવવા મફત દવા-
ખાના આશિર્વાદ સમાન થઈ પડે છે.

શ્રી હાલાષ લોહાણા
મહાજનના

માછ પ્રમુખ સ્વ. શેઠ
ધરમશી હાલજીનાં
વિધવા અને શેઠ
ખીમજી ભગવાનનાં

પુત્રો બાપ કસ્ટોડિયનને ગરીબ ઓ બાળકો માટે એક
મફત દવાખાનું ચાલુ કરવાની જાનના અતિ
પ્રયત્ન હતી.

તેઓ ઇ. સ. ૧૯૧૪ માં અવસાન પામતાં
એક વીસ કરી ગયા હતાં, તેના દ્રસ્ટી તરીકે બાપ
માણેકબાપ, શેઠ હંસરાજ પ્રાગજી હાકરશી, રાવ-
બહાદુર સુંદરદાસ નારણદાસ જે. પી. અને શેઠ
કાલાભાઈ ખીમજીને નીમ્યા હતા. તેમાંથી શેઠ
કાલાભાઈ ખીમજી અને શેઠ સુંદરદાસ નારણદાસે

શેઠ જીવનરામ જગન્નાથ
ધર્માદા દવાખાનું
[દાદીશેઠ અગીયારીલેન]

લાંબો વખત સુધી
દ્રસ્ટનો વહીવટ ચલા-
વ્યો હતો, પરંતુ તેમાં
અવ્યવસ્થાનેવું જણા-
તા હાલાષ લોહાણા
મહાજને દરમ્યાન-

ગીરી કરી હતી. અને વીસની કલમ મુજબ
પુરા દ્રસ્ટીઓ સુટયા હતાં. તેમાં શેઠ
કાલાભાઈ અમરશી, શેઠ પીતાંબર ભગવાનજી, વગેરેની
નીમણુંક થઈ હતી.

વીસની કલમ ૧૪ માં જણાવ્યા મુજબ શેઠ
જીવજીરામ જગન્નાથના નામ સાથે ઇ. સ. ૧૯૨૪
માં સ્ત્રીઓ તથા બાળકો માટે આ દવાખાનું જુની
હનુમાનગલીમાં શરૂ કરવામાં આવ્યું હતું.

આજે ત્યાંથી બદલાઈને દાદીશેઠ અગીયારી લેનમાં

મા ભાગીરથી બીહીંગમાં પહેલા માળ પર છે અને લગભગ પંદર હજાર સીએ તેમજ હજાર બાળકો દર વરસે તેનો લાભ વગર બિઠાવી રહ્યા છે. ઉપરાંત કેટલાંક સાધનો ક્રીડાની પ્રથાથી ઘેર પશુ આપવાની વ્યવસ્થા શામાં આવી છે. આજે તેનો વહીવટ શ્રી. કાલાભાઈ અમરશી,

શ્રી જમનાદાસ હરજીવનદાસ અને શ્રી. દારકાદાસ કાલીદાસ કરે છે. ઉપરાંત તેમની સહાય માટે એક મેનેજીંગ કમિટી પણ છે.

હાંથી ખીડાતા હજારો માતા અને બાળકો અહીં આરામ પામીને સ્વ. બહેન કેશવબાઈને દીલના આશીર્વાદ વરસાવતાં હશે !

‘શેઠ દામોદર ઓધવજી ધર્માદા દવાખાનું’

[ગાયવાડી]

સ્વ. શેઠ દામોદર ઓધવજી ધર્માદા દવાખાનું સ્વ. શેઠ દામોદરના વીણતી રૂએ સ્થાપવામાં પુલું છે.

દવાખાનાની શરૂઆત સિંધીગલીમાં થઈ હતી, ઇ. સ. ૧૯૩૨ સુધી તેનો લાભ ફક્ત લોકસેવા જાતેજ આપવામાં આવતો હતો. પરંતુ ઇ. સ. ૨ માં સરકાર તરફથી મજબૂર ધર્માદા ટ્રસ્ટ એક યોજના ઘડવામાં આવી. અને એ ના મુજબ ટ્રસ્ટનો વહીવટ શ્રી. વલ્લભજી ડ, શ્રી. શેઠ નેજુશી તેજપાલ, શ્રી. જયકૃષ્ણ ના. શ્રી. હરજીવિંદ લા. કાટક, શ્રી. ભવાનભાઈ ભાઈ, ઉપરાંત સ્વ. શેઠ દામોદરદાસના માતૃશ્રી કબાઈના હાથમાં સોંપવામાં આવ્યો. અને દવા-ખાના લાભ હિન્દુ જનતાને આપવાનું સુચવવામાં આવ્યું. નવા ટ્રસ્ટીઓ દવાખાનાને પ્રિન્સિપલ ટ્રસ્ટી પર આવ્યા. અને લોકસેવા જ્ઞાતિનાં પ્રખ્યાત સેવા-

ભાવી ડો. સુનીલાલ હરજીવનદાસ કાટકનાં હાથમાં તેનું સુકાન સોંપ્યું, આ સ્થળ ‘રૂચનાથ લાલજી નિવાસગૃહના નિવાસીઓને ખુબ આશિર્વાદ રૂપ થઈ પડ્યું’. તેમણે તેનો લાભ અતિ ઉલટભેર લીધો.

ખુબીની હકીકત તો એ છે કે દવાખાનાનો લાભ એથી અહીં હજાર હાઈઓ લેતાં હોવા છતાં તેનો માસિક ખર્ચ રૂપિયા બેસો કે તેથી ઓછો આવે છે.

હાલમાં દવાખાનું ગાયવાડીમાં લાવવામાં આવ્યું છે. અને ડો. સુનીલાલ હ. કાટક વધુ અભ્યાસ માટે છુટકાંડ ગયા સારથી તેનું સુકાન આપણા બીજા જ્ઞાતિય ડો. એન. ડી. સેદાણીને સોંપાયું છે. તેઓ પણ સેવા લાવનાથી અતિ કુશળતાપૂર્વક દવાખાનાની કાર્તિમાં મુંદર ઉમેરો કરી રહ્યા છે.

આજે મહીને દહાડે લગભગ ૨૫૦૦ હાઈઓ દવાખાનાનો લાભ ઉઠાવે છે. તેના બાહોશ સેક્રેટરી શ્રી. વૃજલાલ મેહનલાલ દક્કરને પણ ધન્યવાદ થતો છે.

કેશવજી દામજી અને ચન્નાભાઈ પેરાજનાં માતૃશ્રી ‘લક્ષ્મીબાઈ ધર્માદા દવાખાનું અને પ્રસુતિગૃહ’

[માંડવી]

ઇ. સ. ૧૯૦૮ થી માંડવીને આજસુધી લોકસેવા જ્ઞાતિની સતત સેવા કરતા ‘કેશવજી દામજી અને ચન્નાભાઈ પેરાજનાં માતૃશ્રી લક્ષ્મીબાઈ ઓધવાલય અને પ્રસુતિગૃહ’ નો ઉપકાર થયો છે.

લોકસેવા જ્ઞાતિનાં હાઈઓના હાંને આરામ ની છંદાથી તેના સ્થાપકોએ આ સંસ્થા લી અને તેને ખુબ વિસ્તારવા અંખના કરેલી. જાનાને ઉત્તમ રૂઢ અને મિલકત બધી તેમાં સાધનો વસાવેલા અને બાહોશ કેક્ટરોનું

સંચાલન મૂકેલું.

આજસુધીનો આ સંસ્થાનો લાંબો ઇતિહાસ અતિ ઉજવણ છે. તેમાંથી અનેક હાઈઓએ નવજીવન મેળવ્યાં છે. અનેક લોકસેવા બહેનો સુખ શાન્તિ પૂર્વક તેના પ્રસુતિગૃહનો લાભ લેતી આવે છે.

પ્રથમથીજ તેમાં અનુભવી કેક્ટરો રોકવાની પ્રથા છે. સી વિભાગ માટે સી કેક્ટરને રોકવામાં આવે છે.

આવા ઉત્તમ સરકાર્ય માટે તેનાં સ્થાપકોને લાખ લાખ ધન્યવાદ થતો છે.

ગોરધનદાસ મથુરાદાસ દવાખાનું

[કાંદાવલી]

કાંદાવલીમાં શ્રી. શેઠ મથુરાદાસ ગોરધનદાસે સંવત ૧૯૯૪ ના મહા સુદ ૩ થી એક દવાખાનાની સ્થાપના કરી છે.

કાંદાવલીમાં વસતા સાધારણ સ્થિતિના માનવીઓ

માટે આ દવાખાનું આર્થિક સમ છે. શ્રી શેઠ મથુરાદાસ ગોરધનદાસ તે પોતાની અતિ હૃદયસ્પર્શી રીતે ચલાવે છે. અને ડૉ. અંબાલાલ ભટ્ટની સુદર ટ્રીટમેન્ટ ચોતરફ સંતોષ પ્રસારાવી રહી છે.

★

‘ શેઠ કરમશી દામજી સેનિટરીઅમ ’

[ચોપાટી.]

ચોપાટી પર બાબુલનાથના મંદિર પાસે ‘શેઠ કરમશી દામજી સેનિટરીઅમ’ શેઠ કરમશી દામજીની યજ્ઞગાથા કહેવું ઉલ્લેખ છે. આર લાખના ગંગવર ખર્ચે ખડું થયેલું એ બધું સેનિટરીઅમ આજે સંખ્યાબંધ માનવીઓને લાભ આપી રહ્યું છે.

આ સેનિટરીઅમની સ્થાપના સંવત ૧૯૭૬ માં થયેલી છે. ત્યારથી તે આજ સુધી લાખો માનવીઓએ તેનો લાભ લીધો છે. સાગરકાંઠાની સ્વચ્છ હવા અને સાંપડી છે. પરિણામે સેનિટરીઅમ સદા ભર-

તરૂં રહે છે.

સેનિટરીઅમમાં રહેનાર પાસેથી બેવડા રૂમનું બાકું રૂ. ૧૧૭ લેવામાં આવે છે. અને ત્રણ મહીના સુધી ત્યાં રહી શકાય છે. તેનો પહેલો બીજો માળ અન્ય કોઈપણ શાંતિને માટે છે, અને ત્રીજો માળ માત્ર લોકાણુ શાંતિનાં દર્દીઓ માટેજ રાખવામાં આવ્યો છે.

સેનિટરીઅમના હાલના ટ્રસ્ટીઓ શ્રી. મથુરાદાસ વસનજી, શ્રી. કુંવરજી વસનજી અને શ્રી. લક્ષ્મીદાસ ચંદા રામજી છે.

‘વિકલદાસ કરસનદાસ ગોવિંદજી સેનિટરીઅમ’

[લોનાવલા]

સ્વ. વિકલદાસ કરસનદાસ ગોવિંદજીના વીલની રૂએ મહારાષ્ટ્રના સુપ્રસિદ્ધ દવા ખાવાના સ્થળ લોનાવલા ગામમાં વિશાળ જગ્યા અને બે બંગલા તથા એક ચાલ જુદા ટ્રસ્ટીશ્રી શ્રી મુંબઇ હોલાઇ હોલાણા મહાજનના હસ્તક આવેલ છે. આ જગ્યા આરોગ્યલુભન તરીકે રાખવામાં આવેલી હોવાથી માંદગીમાં કે માંદગી પછી હવા ફેર માટે શાંતિપ્રદુષ્ટોને ઘણી ઉપયોગી થઇ પડી છે. આ સંસ્થા મુંબઇ હોલાઇ હોલાણા મહાજન હસ્તક આવ્યા પછી મહાજને પ્રુષ્કળ ખર્ચ કરી તેમાં જોઇતાં સાધનો વસાવી તેને વધુ સગવડવાળું બનાવી છે.

‘ગોરધનદાસ જોડાભાઈ સેનિટરીઅમ’

[બોરીવલી.]

સ્વ. ગોરધનદાસ જોડાભાઈ જે. પી. સંવત ૧૯૭૦ ની સાલમાં એક વીલ કરી

અવસાન પામ્યા. આ વીલમાં તેમણે રૂપિયા પચીસ હજારનું એક સેનિટરીઅમ બાંધવાનો આદેશ આપ્યો હતો.

તે મુજબ આજે કેટલાક વર્ષથી બોરીવલીમાં સ્વર્ગસ્થના બંગલામાં એક સેનિટરીઅમ બાંધી રહ્યું છે. તેનો લાભ શાંતિપ્રદુષ્ટોને આપવામાં આવે છે.

‘હયો તાજ હવા, ન આવે દર્દ કે દવા’

સ્વ. શેઠ ભગ-
વાનદાસ
વિશ્રામનાં વિધવા
સ્વ. પુરીગાદનાં વી
ધની રૂએ તેમના

ભ ગ વા ન દા સ

વિ શ્રા મ

[વીત્રેપાર્થે]

કરતા હોય એમ ન
લાગવાને કારણે
‘મુખ્ય હાલાઈ હો-
લાણા મહાજને’
તેમાં હરમાનગીરી

દ્રુટીઓએ ‘ભગવાનદાસ વિશ્રામ’ ના નામનું કરી. પરિણામે મજકુર સેનિટોરિયમ આજે વિદે-
એક સેનિટોરીયમ આજુ કરવાનું હતું. પણ વર્ષો પાર્થેમાં આવી રહ્યું છે. તેનો લાભ પ્રાપ્તિપ્રુઓ
વીતી અર્થાં જતાં દ્રુટીઓ એ બાબતમાં કંઈ સારા પ્રમાણમાં હયે છે.

હા લાઇ લોહાણા
સહાયકારી

‘હાલાઈ લોહાણા વ્યાયામશાળા’

[ઠાકુરદ્વારોડ.]

મળતી રહે, એવો
બંદોષસ્ત કરવામાં
આવ્યો છે.
જળથીતા લોહાણા

મંડળના સંચાલકો-
ને કાંઈ સુભગ પળે
એક વ્યાયામશાળા સ્થાપવાનું સ્વપ્ન પ્રકટયું અને
સંવત ૧૯૮૫ ની શરદપૂર્ણિમાને દિને વ્યાયામશા-
ળાની શરૂઆત થઇ.

આ વ્યાયામશાળા ઠાકુરદ્વાર રોડ પરની હાલાઇ
લોહાણા મહાજનવાડીમાં આવે છે. મહાજનશ્રી તરફથી

શીલ્ડ માર્શલ શ્રી. ભવાનભાઇ ત્રીજાભાઇ હરતકે તેનું
સુકાન છે. સત્કારના જીથી સાડા આઠ સૂધીનો તેનો
સમય મુકરર થયેલો છે.

મુખ્ય જોવા ‘રોગના ધામ’ ગણાતા શહે-
રમાં ઠેર ઠેર વ્યાયામ શાળાઓની જરૂર

જીવન અને વ્યાયામ

માણસ જાતને જોડલી
જરૂર હવાની, પાણીની
અને અનાજની છે, તેટલો-
જ કસરતની છે.

ગાંધીજી

જમાતું બાકું
માસિક માત્ર
રૂ. ૦-૪-૦
લેવામાં આવે
છે. તેમજ મ-
હાજનશ્રી વા-
ર્ષિક રૂ. ૬૦૦
ની મદદ કરે છે,
અને પ્રાપ્તિપ્રુઓ
તરફથી
પ્રસંગ પર
વ્યાયામશાળા
ને સહાય

છે. તે જરૂરી
યાત થોડેક
અંશે પણ
સંપૂર્ણ કરવા
માટે હાલાઇ
લોહાણા સહા-
યકારી મંડળ
ને ધન્યવાદ
ખટે છે.

તન્દુરસ્તી અને વ્યાયામ

વ્યાયામ માનવીને
તાજગી બક્ષે છે, શારિરિક
અને માનસિક તન્દુ-
રસ્તીમાં વ્યાયામ આત
અગત્યનો ભાગ બજાવે છે.

સ્વ. શેઠ રણછોડદાસ ચત્રભુજ પેરાજ
જેમના

સ્મરણાર્થે રણછોડદાસ ચત્રભુજ કચ્છી લોહાણા
બાળાશ્રમની સ્થાપના થઈ હતી.

સ....બુ....ર

માનવીનું જીવન ખિરાક પર છે!
ખિરાકની સાર્થકતા મસાલામાં છે!

અને :

જો તો ચોકખુંજ છે કે જમ
મસાલો ઉત્તમ તેમ ખિરાક ઉત્તમ

અમારે ત્યાં

હસદર, મરચા, ધાણાહર, રાઇ, મેથી, હરડા પાવડર તથા
ગરમમસાલો હાથનો ફુલો તથા આખો જથ્થાબંધ તથા છુટક મળશે.
લગ્નમરા કે વાડી તથા પાટીમાં ઓર્ડરથી માત્ર પુરો પાડવામાં આવે છે.

★

બહારગામના ઓર્ડરો પર પુરું ધ્યાન
આપવામાં આવે છે.

ઠા. ધારસી કાલીદાસ મસાલાવાળા
૧૬૧, ગુલાલવાડી—મુંબઈ-૪.

જ્ઞાતિજીવનના વિવિધ

ક્ષેત્રોમાં નાની મોટી

સેવા બજાવતા

સેવાસંઘો

સૌરાષ્ટ્ર

હાલાઈ લોહાણા મિત્રમંડળ

સૌ

૨૬ પ્રદેશના મુળમંડળમાં વસતા જ્ઞાતિજીવન-
ઓમાં સંપ વધારી, સમાનતાના ધોરણે
વ્યવહારિક મુશ્કેલીઓ દૂર કરાવવાના, અન્યોન્ય
સહાય કરવાના, તેમજ જ્ઞાતિજીવનોને સહાયમૂલ
ભવાના, જેળવણી પ્રમાણના ઉદ્દેશોથી આ મંડળની
સ્થાપના સંવત ૧૯૬૯ ના અશાઠ મહીનામાં
થઈ હતી.

હાલમાં મંડળનું વાર્ષિક લવાજમ જુદા
જુદા વિભાગમાં વાર્ષિક રૂ. ૧૨, રૂ. ૬ અને રૂ. ૩
એ હિસાબે લેવામાં આવતું. તે પછી માત્ર એકજ
વિભાગમાં એટલે રૂ. ૩૭ લવાજમ લેવાનું નક્કી
કર્યું હતું. પણ અત્યારે એ પ્રથા મુશ્કેલ જણાવાથી
આને સમજાના એ પ્રકારજ માત્ર છે. પેટ્રોલ અને
લાઇક મેમ્બર, એકી સાથે રૂ. ૧૫૧૭ ભરનાર પેટ્રોલ
અને એકી સાથે રૂ. ૫૧૭ ભરનાર લાઇક મેમ્બર
મળાય છે. પેટ્રોલ ૧૨ અને લાઇક મેમ્બરોની
રકમની સંખ્યા આ મંડળ હાલ ધરાવે છે અને
મંડળના સહાયક રૂ. ૬માં ગમે તેટલી રકમ સ્વીકાર-
વામાં આવે છે. આને મંડળનું રૂ. ૩ રૂ. ૬૫
હાઇડરનું છે.

મંડળ પોતાના મળમૂલ દેવુંઓ જુદા જુદા
માર્ગે પ્રાર-પાઠનું આવ્યું છે. ઉપરાંત આજ મુધી
મંડળ નિરાધાર વ્યક્તિઓ અને કુટુંબોને માર્ગસિક

‘સમૃદ્ધશક્તિ’

આજના આ યુગમાં ‘સમૃદ્ધશક્તિ’
ની પૂલ થઈ રહી છે. આજે
મળ્યાં જ રાષ્ટ્રતંત્રે ‘સમૃદ્ધશક્તિ’ ના
તંત્ર તળે ચાલી રહ્યા છે. અને ઘણાં
સંઘોએ દિગંતોમાં રૂંઠા વગાડ્યા છે.
‘સમૃદ્ધશક્તિ’ કામધેનુ છે. તેની સમસ-
યા અશક્ય છે? કોઈપણ સંસ્થા,
સમાજની કે જ્ઞાતિની સેવા સમૃદ્ધ-
શક્તિના જોરે સુંદર રીતે થઈ શકે છે.

મદદો અને અવ્યાસ કરતા વિદ્યાર્થીઓને સ્કોલર-
શિપો આપવું આવ્યું છે. આ રીતે સ્થાપનાથી
આજ મુધીમાં તેના તરફથી વાર્ષિક રૂ. ૫૦૦ ઉપ-
રાંત મદદ આપવામાં આવે છે.

ઉપરોક્ત કાર્ય તો કામગીરી છે, ઉપરાંત પ્રસંગે
પ્રસંગે મંડળે સુંદર કામ કર્યું છે. પ્રાંતના ઘેર
પ્રદેશમાં આવેલ કામગીરી રેલ પ્રસંગે મળ્યા
જ્ઞાતિજીવનો મુશ્કેલીમાં સપાટ પડેલા તેમને મંડળે
નાણાંની કીમતી સહાય કરી હતી. તત્ત્વ મહાયુદ્ધમાં
ઉપજોવી મોંઘવારીમાં ગરીબ વર્ગને શકત આપવા
આ મંડળે પ્રાંતના મામેમાં મહાજનો મારફત રોકા
નાણાં, કાપડની ગાંસડીઓ વગેરેની મદદની કરી હતી.
તેમજ આ પ્રદેશના ત્રણ મુખ્ય સ્થળો જુના
મદ, વેરાવળ અને માધવપુરમાં બોર્ડિંગો સ્થાપવાની

આ મંડળની કૌશલ્યો આને તે ત્રણે રથો સુંદર પાયાપર બોર્ડિંગો વાળે છે. તેના દરેકી મંડળોમાં તેમજ મેનેજિંગ કમીટીમાં આ મંડળના સભ્યો છે.

મુંબઈ લોહાણા મહાજનની આ મંડળે અગત્યની સેવા કરી છે. આને મહાજનમાં આ સંસ્થાના ૩ સભ્યો દરેકીઓ છે, તેમજ બંને મંત્રીઓ આ મંડળના સભ્યો છે. ઉપરાંત મેનેજિંગ કમીટીમાં મંડળના ૧૦ સભ્યો છે.

આ મંડળે પચ્ચીસ વર્ષ પુરા કર્યા; તેની યાદગીરીમાં સંવત ૧૯૬૪ શ્રાવણ સુદ ૧૨ ના રોજ મહાલક્ષ્મી ખાતે આ પ્રદેશના જ એક રત્ન શ્રી. ત્રીજોબનદાસ જ. રાજના પ્રમુખરથાને ત્રણે મહાજનના

અગ્રગણ્ય કાર્યવાહકો અને જાતિ જનોની સારી હાજરી વચ્ચે રજત મહોત્સવ ઉજવાયો હતો.

શ્રી. કલ્યાણજી કાનજી મારતંરની આ મંડળ પ્રત્યેની સેવાની નોંધ ન લઇએ તો તેની તવારીખ અધૂરીજ ગણાય. કેમકે તેમણે શરૂઆતથી આજ સુધીમાં મંત્રી તરીકે મંડળમાં પ્રાણ પુર્યો છે. અને મંડળની આજની સુંદર તવારીખ ધડવામાં તેમને જાણે પરિશ્રમ રહેલો છે. તેમને રજત મહોત્સવ વખતે 'સુવર્ણચંદ્રક' અર્પણ કરી કદર કરવામાં આવી હતી.

કુ:ખીયાના ભરે સમા આ મંડળને આપણુ અભિવંદન છે.

શ્રી કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળ

કચ્છી જુવાનોની સેવાઓત

સમસ્ત લોહાણા જાતિની તેમજ મુંબઈ સ્થાનિક લોહાણા જાતિની ઉન્નતિ અર્થે તેની શારિરિક, સાંસ્કારિક તેમજ સામાજિક સુધારણા કરવા, શારિરિક તેમજ માનસિક શક્તિની ખીલવેણી કરવા, અસહાયોને ખનતી રીતે સહાયકુત થવા તેમજ ઉજવણીની જૂઠી કરવા ખની સક્તા દરેક પ્રયાસો કરવા તેમજ જાતિમાં પરસ્પર એકબતા તથા ભાતુ-ભાવ પ્રગટાવવા અને વધારવા પ્રયત્નો કરવાનાં આ મંડળના મુખ્ય ઉદ્દેશો છે. ઇ. સ. ૧૯૧૬ ઝોગરતની તા. ૨૭ રવિવારના દિને આ મંડળની સ્થાપના થીડા ઉત્સાહી જુવાનોએ એકઠા થઇ કરી.

ભાવનગર ખાતેના જાતિ પરિષદના અધિવેશનમાં આ સંસ્થાએ ખડે પગે સેવા કરી હતી. ઇન્દુપુષ્પજાના કમચે મજામાં ખાતે બોલાયેલ ડિપ્લોટમાં પણ સંસ્થાના સભ્યોએ અવિશ્રાંત સેવા આપી હતી. તેમજ જુદી જુદી પરીવેદો અને સમારંજોમાં આ સંસ્થાએ અગત્યનું કાર્ય ખજવું છે. તેમજ ઇ. સ. ૧૯૨૦ થી માંડીને ૧૯૬૬ સેવાના દરેક કાર્યમાં આ મંડળ પોતાનો અગત્યનો ફાળો નોંધાવતું આવ્યું છે. ઉપરાંત મુંબઈમાં જ્યારે

જ્યારે કાખી ફુલેડો ફાટી નીકળે છે, સારે સારે મંડળના કેપ્ટન શ્રી. કેશવજી જયરામની સરદારી તળે મંડળના અન્ય સભ્યો પોતાની સેવાઓ આપે છે.

સિવાય મંડળના હરતક ચાકતા વાંચનાલય અને પુસ્તકાલય તથા સ્વ. શેઠ તુલસીદાસ કુંવરજી તુણાવાલાના કરતાં પુસ્તકાલયનો સારા પ્રમાણમાં લાભ લેવાય છે.

વીર વિઠ્ઠલ વ્યાયામશાળા આ મંડળના હરતક ચાલે છે. ૩૦ લાકડો તેનો કંમેશ લાભ લઇ રહ્યા છે. તેમજ માંદગીઓની માવજત માટેના તાત્કાલિક ઉપયોગના સાધનો પણ જાતિખંડુઓને આ મંડળ પુરા પાડે છે.

મંડળના હાલના પ્રમુખ શ્રી. શીવજી કુંવરજી કકડર, ઉપપ્રમુખ શ્રી. મુળજી જયરામ તેમજ સેક્રેટરીઓ શ્રી. કુણ્ણદાસ હીરજી પંછ્યાણી અને રામદાસ ગં. રૂપારેલ છે. તેઓ ઉત્તમ કાર્ય ખજવી રહ્યા છે.

એકંદરે આ સંસ્થાને ત્રેવીસ વરસનો ઇતિહાસ ઉજાવવળ છે.

શ્રી હાલાઈ લોહાણા સહાયકારી મંડળ

● પ્રાણવાન ●
સંગઠનનું પ્રતિક

★ ★ ★

મંડળના સહાયકારી એક દુકાને રહેલાક સેવાભિલાષી યુવકો એકઠા થઈ ગાતિસેવા સંબંધમાં ચર્ચાઓ ચલાવતા હતા. આ ચર્ચામાંથી 'શ્રી હાલાઈ લોહાણા સહાયકારી મંડળ'નું પ્રકટ્ય થયું.

આ મંડળનો મુળજૂત ઉદ્દેશ હાલાઈ લોહાણા ગાતિની મુશ્કેલીમાં ચાલતી સંસ્થાઓના કાર્યકરો સાથે સહકાર સાધીને તે સંસ્થાઓને મદદગાર બનવાનો હતો.

પ્રથમ સંસ્થાત 'હાલાઈ લોહાણા બાળાશ્રમ'થી થઈ. આ સંસ્થામાં મંડળના સભ્યોએ પ્રાણ પૂર્ણ. તે પછી મંડળને યુવકો, અનુભવી વૃદ્ધો એમ દરેક વર્ગના સાથ મળતો ગયો અને સંસ્થાની સેવાપ્રવૃત્તિ પુલટીશાલતી થઈ, વિવિધ પ્રવૃત્તિઓને કારણે હાલાઈ લોહાણા ગાતિમાં તેનાં ખીજ ઉડા ગયા. અને માનકર્મી રથાન પ્રાપ્ત કયું. ધીમે ધીમે 'શ્રી હાલાઈ લોહાણા મહાજન'માં પણ મંડળના સભ્યોની જુદા-યતી થઈ ગઈ. પરિણામે મહાજનશ્રી પાસે મંડળના ઉદ્દેશો મંડળે પાર પડાવ્યા. મહાજનશ્રીનું નવું અધારણ એ પણ આ મંડળના શ્રમનો પરિપાક છે.

★

શ્રી હાલાઈ લોહાણા ચોલીન્દીયર કાર

સંગઠન, સેવા, સાદસ
શૌર્યની જ્વલંત જ્યોતિ

★ ★ ★

આ કારના ખીજ 'હાલાઈ લોહાણા બાળાશ્રમ' શાળામાં રહેલા છે. બાળાશ્રમશાળાની સ્થાપના પછી માત્ર ૪ મહીનામાંજ 'હાલાઈ લોહાણા ચોલીન્દીયર કાર'નું સર્જન થયું અને તેમાં અનુભાવ્ય લોહાણા જીવાનો સામેલ થયા.

કારના મુળ સ્થાપકા શ્રી. મોહનલાલ શમજી, સ્વ. નારણદાસ કરજનદાસ, અને શ્રી. ભવાનલાલ ત્રીજીલાલ હતા. સ્વ. નારણદાસને કારને યોડેચાર પટ્ટન બનાવવાની મહેજ્જા હતી, પરંતુ તેઓ અકાળ અવસાન પામ્યા, તેમની આશા અધૂરી રહી. અને કારનું એક ચમકતું પ્રકરણ રચાતું અટકી પડ્યું. શ્રી. ભવાનલાલ ત્રીજીલાલ કારના

કેપ્ટન છે. તેમણે કારની ઉત્પત્તિ અર્થે પ્રાણ પાથર્પા છે. તેમના શ્રમ અને અંબનાઓ આજે કારે ઉન્નત રથાન ખોલે કયું છે. આજે 'હાલાઈ લોહાણા ચોલીન્દીયર કાર' મુશ્કેલી સેવાસંધિમાં જીએ રમતી બની છે. તે તેની અનેક ત્રિજિજ્જતાઓને કારણે.

સ્થાપનાને જુદા દિવસોની સંખ્યાઓ નહોતી પીતી એ સમય ઇ. સ. ૧૯૨૬ ના ફેબ્રુઆરીમાં મુશ્કેલીમાં લપકર કોમી રમખાણ ફાટી નીકળ્યું. કારના નવલોહીયા રજુવંથી યુવાનોએ ફરજ જાણી વધાવી લીધી. અને લપકર લપરથાનોમાં પહોંચી જાવને જોખમે લોકોને ખસેડી શકતોના દમ લેતા કરી નિર્ભય બતાવ્યા. ખીનવારસ લાસોને અવલ

મંજલ પહેલાંથી જેનું કામ નહોતું તેને સંધીવારે ૬૫, તેઓની જીંદગીની અંતિમ પથો સુધારી. આ કાર્યની શ્રી હાલાઈ લોહાણા મહાજને કદર કરી કારના સભ્યોને સુવર્ણચંદ્રકો એનાયત કર્યા હતા.

૫. સ. ૧૯૩૧ ના ઐતિહાસિક સંગ્રામમાં 'વતનનો સાદ' સૂચીને વીકેટમાં વીકેટ પ્રસંગોએ ફેરિના સભ્યોએ ફરજ બજાવી હતી. સરખસ અને સભ્યોમાં લાહીની ઝડી પડતી હોય ત્યારે સાંચલ ચથેલાં સૈનિકોને ખસેડી હોરખી-ટલમાં લેઈ જવા, કુઈટ લતાઓના દાશતાંડીના પીઠાઓ પર ચોઢી કરવી, વગેરે કાર્યમાં આ કારના મુશ્કેલીઓ પોતાના આસપાસના પરચો કરાવ્યો હતો. પરિણામે કોંગ્રેસે કારના કેપ્ટન શ્રી. લવાનલાઈને વોલીન્ટીયર સેન્ટ્રલબોર્ડના જનરલ કમાન્ડીંગ ઓફીસર નીમી થોડા કદર કરી-હતી. આ સંગ્રામમાં કેપ્ટન ઉપરિંત બીજા ૨૭ વોલીન્ટીયરોએ જોડાઈ કરી હતી. તેઓને શ્રી હાલાઈ લોહાણા મહાજને અમારું સોહાવી સુવર્ણ ચંદ્રકોની એટ કરી હતી.

આ સિવાય ઇ. સં. ૧૯૩૧ માં મળેલા લોહાણા યુવક સંમેલન, ૧૯૩૪ માં મુંબઈમાં મળેલી મહાસભા વગેરે ઐતિહાસિક પ્રસંગોમાં આ કારની સેવા પણ ઐતિહાસિક જ હતી.

સત્યાગ્રહ સંગ્રામમાં સેવા આપ્યાની કદર તરીકે બ્રિટીશ સરકારે આ કારને ગેરકાયદેસર કરાવી હતી. ઇ. સ. ૧૯૩૭ માં કાયદેસર જાહેર થતાં તેણે ફરીથી પોતાનું કામ શરૂ કર્યું.

આને કાર એટલાજ ઉત્સાહે, એટલીજ તાકાતે મુંબઈના સેવા ક્ષેત્રમાં ઘુમી રહી છે. અને સર્વત્ર કદર પામી રહી છે. રાજકોટનાં છેલ્લાં મુખમાં પણ કારનો ફાળો અગલનો હતો.

કારના આજના કાર્યવાહકોમાં કેપ્ટન શ્રી. લવાનલાઈ ત્રીજાલાઈ, વાઈસ કેપ્ટન શ્રી. પ્રાણસંકર દરીશંકર પંચોલી, પ્રમુખ શ્રી. હરજીવનદાસ કડવા અને સેક્રેટરીઓ શ્રી. પ્રજુદાસ કેશવજી નન્ના તેમજ શ્રી. ચંદ્રકાંત સી. વઘીલ છે.

આપણી આ જોડાણની અને ગૌરવવંતી સંસ્થા સદાય સતેજ રહે.

શ્રી કચ્છી લોહાણા મિત્ર મંડળ

[મહાગાંવ]

છેલ્લા બાર વર્ષથી આ મંડળ પોતાની પ્રવૃત્તિઓ ચલાવી રહ્યું છે.

મંડળ તરફથી નિવાસગૃહમાં એક આશ્રમશાળા ચાલે છે. નિવાસના દુરસ્તીઓ તરફથી જંગલમાં કાઢે માત્ર રૂ. ૧-૪-૦ ભેવામાં આવે છે અને એક કાપડ પણ બંધાવી આપવામાં આવ્યું છે.

તેમજ એક નાની લાયબ્રેરી મંડળ ચલાવે છે. માંદગીના ઉપચારનાં સાધનો પણ મંડળ પુરા પાડે છે. આપણે પ્રકારની ઠવા પણ મફત આપવામાં આવે છે.

મંડળના આયુષ્યમાં તેણે ઘણાં માનવઉપયોગી કાર્યો કર્યા છે. જે વરસ સુધી પડતર જાણે હંમેશની જરૂરીયાતનો માલ પુરા પાડવા એક દુકાન પણ ચલાવી હતી.

મંડળનું વાર્ષિક લવાજમ રૂ. ૨૭ અને રૂ. ૧૭ છે. આ મંડળનાં સંચાલન પાછળ શ્રી. વલ્લભજી નારાયણજી અને શ્રી. પ્રેમજી પેરાજી રૂપરેલની તમન્ના રહેલી છે. સદકારની આવશ્યકતા ખુબ છે.

યુવકો જાતિની આશા છે.
યુ જાતિનાં ભાવી સ્પર્શ
યુવાનો પર અવલંબી રહ્યા હોય
છે. એવા જાતિની ભાવી સાચા-
વિધાતાઓનાં સંગઠન, ભાતુભાવ
તેમજ શુભ સંસ્કારની અતિ
આવશ્યકતા છે. એ ઉદ્દેશને પાર પાડતી તેમની
સ્વતંત્ર સંસ્થાઓ હોવી ધરે.

આવા ઉદ્દેશ અને ભાવનાથી ચાલતી એવી
એક યુવકોની સંસ્થા યુવકમાં ‘લોહાણા યુ થ લી ગ’
ના નામે ચાલે છે, તેના સંચાલકોમાં હોંસ છે.
ઉ.સાહે છે, આશા છે, ઉત્કટતા છે.

યુવલીંગનો મૂળભૂત ઉદ્દેશ યુવાનોમાં ચેતનની
ચિનભારી ચાંપી તેમને સાચું માનવજીવન જીવતા
શિખવવાનો અને એ રીતે જાતિનાં તેમજ રાષ્ટ્રનાં
સાચા નાગરિક બનાવવાનો છે. આ ઉદ્દેશને અનુ-
સરીને સંસ્થાએ આજ યુધીમાં અનેક કાર્યક્રમો
ચોળ્યા છે. તેમજ જાતિની વીકસેલી યુવકશક્તિને
બહાર લાવવા પ્રયત્ન કર્યા છે.

શ્રીમતી કમળાદેવીના સંગીત પરિચય, જાતિનાં
પ્રથમ ઓ ડોક્ટર ક. કાશીજીદેવના સન્માન,

નવજવાનોની

★ પ્રેરક—પ્રવૃત્તિ ★

જાતિના ચિત્કાર શ્રી. બાલુભાઈ
મજીનીવાની કંઠર, જાતિનાં સાહસ-
મૂર્તિ કાશીર કંઠરના સ્વાગત,
વજેરે માટે ચોળમલાં યુવ
લીંગના સમારંભો ચિરસ્મરણીય
રહેશે. એ દ્વારા યુવલીંગે તેમના

અકિતવની કંઠર કરવા ઉપરાંત તેમને પગલે ચાલ-
વાની પ્રેરણા પ્રેરવાવા પ્રયાસ કર્યા છે.

સંસ્થા તરફથી જીવનના સગવડો પ્રમ્નો પર
અર્ચા કરવા વારંવાર ચર્ચા સમાચો ગોઠવાય છે.

અને જ્યારે જ્યારે જાતિના કે રાષ્ટ્રનાં સુખ
દુઃખનાં સર્વાલો આવી ઉભા રહે છે ત્યારે ત્યારે
યુવલીંગે તેમાં સમભાવભર્યા ભાગ લીધો છે.

યુવલીંગના આજના પ્રમુખ શ્રી. જયન્ત
ચંદ્રાણા છે, મંત્રીઓ શ્રી. મધુ કોટિયા, અને
શ્રી. ચંદ્રકાંત વંકીલ છે, ખજાનચી શ્રી. મધુકાન્ત
કોટક અને ગીરધર કોટિયા છે. તેમજ શ્રી. બાલુભાઈ
મજીનીવા, શ્રી. પી. કે. જાનના, શ્રી. એચ. આર.
ચોન્ડા, શ્રી. પી. કે. સચ્ચરે વજેરે તેની કારોબારીનાં
અન્ય સભ્યો છે.

યુવલીંગ યુવકોની લોહાણા પોવનશક્તિના અર્થ
સમાપ બનો, એજ ચાંબના.

યૌવન શક્તિ

યૌવન ચેતનનો ઝરો છે, શક્તિનો પુવારો છે, આશા, ઉત્સાહ,
અને ઉત્કટતાનો સાગર છે. યુવક એટલે મૂર્તિમંત સાહસ અને શૌર્ય.
યુવક એટલે તેજ, તાકાત અને વત્પરતાની પ્રતિમા. યુવકો ધારે તો
આભ પશુ ઉતારી શકે, યુવકો ધારે નદીઓના નીર પશુ ચંભાવી શકે,
યુવકો ધારે તો સમાજની શીકલ પળવારમાં પલટી શકે, યુવકો ધારે તો
સમાજને સ્વર્ગ બની શકે, યૌવનશક્તિ સૌ શક્તિમાં મહાન શક્તિ છે.

ના પાડો!

તરણાવસ્થા હોય, ને સ્વર્ગનો દૂત તેલવા
આવે તો ના પાડો. સ્વર્ગ કરતાં દુનિયામાં
તરણો માટે થણું કામ પડતું છે. અને કામના
આનંદ કરતાં સ્વર્ગનો આનંદ વધારે
પ્રાણપક નથી.

—ધૂમકેતુ.

કચ્છી લોહાણા સહકારી મંડળ

[: માદુંગા :]

તા. ૩૦-૧૦-૩૬ શરદપૂર્ણિમાની સોહામણી
રાત હતી. માદુંગામાં વસતા કેટલાક
સોહાણા બંધુઓ રત્નોદસમેશન સ્વરૂપે એકઠા
થયા હતા. વિચાર આવ્યો 'આપણું' એક મંડળ
હોવું જોઈએ, નહકી થયું અને 'શ્રી. કચ્છી
સોહાણા સહકારી મંડળ'ની એ સ્વર્ગીય આંદોલનમાં
સ્થાપના થઈ.

માદુંગામાં વસતા કચ્છી જ્ઞાતિબંધુઓ અંદર
અંદર પરિચય પામે, સહકાર સાધે અને સમરત
જાતિની ઉન્નતિ ખાતર કંઈક કરી શકે એ મંડળ
ગતિ સ્થાપનામાં હોંડે હોંડે રમી રહેલી આવના કતી.

તા. ૨૨-૧૧-૩૬ ના રોજ આ મંડળને
શ્રીજી મેળાવડે નૂતન વર્ષોભિનંદનના થયો અને
તેનું પથ સક્રિય રૂળ આવ્યું. માદુંગામાં આપણું
એકાદ 'સ્થાન' હોવું જોઈએ. એ વિચારમાંથી
એક વાદી બંધાવવાનો નિશ્ચય થયો અને એક
કમિટી નિમાઈ. થોડાજ કાળમાં આ કમીટીએ
આજના 'રામભાગ'નું સર્જન કર્યું.

આવી રીતે આ મંડળે ઉગતી અવસ્થામાંજ
અંદર પગરણ પાડ્યા હોવાથી દિનપ્રતિદિન તેની કાપ
ધેરી મનતી ગઈ અને આજે માદુંગાના ૧૧૬
કચ્છી સોહાણા કુટુંબોની તે સુંદર સેવા અબલી
છે.

તેના પ્રમુખ શ્રી. વિશ્રામભાઈ તરસી, ઉપપ્રમુખ
શ્રી. જોનાજી ગાંગુ અને શ્રી. વીરુદાસ ગાંગુ
પ્રમુખ શ્રી. કુશલદાસ વીરજી પ્રજાપાણી
સેક્રેટરીઓ છે.

આ મંડળ સ્વપ્નનું સુષ્ણ છે.

હાલાઈ લોહાણા સેવા સમાજ

[હાલાઈ સોહાણાનિવાસ
—કુરુદાર—]

૨ ગનાય હાલજી હાલાઈ સોહાણા નિવાસ'માં
વસતા થોડા સેવાસિલાપી બંધુઓને નિવા-
સની વસ્તીમાં ભાતુભાવ, સંગઠન અને સેવાસંસ્કારના
મુલ્લેને વિકસાવવા એક સંસ્થા સ્થાપવાની તમન્ના
ભગી, આ તમન્નાને નિવાસના એક દ્રુસ્ટી શ્રી.
મોહનલાલ ભીમજી વણુભરાની પૃષ્ઠી મળી, તેના
પરિણામે ઇ. સ. ૧૯૩૮ માં 'શ્રી હાલાઈ સોહાણા
સેવા સમાજ'નો જન્મ થયો.

સંસ્થાનું કાર્યક્ષેત્ર નિવાસમાં વસતા બંધુઓમાં
સંગઠન સ્થાપવા ઉપરાંત તેમનામાં સંસ્કારની
ભાવના પ્રગટાવવા તેમજ તેમની નાની પોલી
વિદ્યાભ્યાસો વિદારવા શક્ય પ્રમાસને ભ્રમવું છે.

સંસ્થાએ પોતાની એ વર્ષની જીંદગાનીમાં
નિવાસીઓને નિકટમાં લાવવા ખાતર નૂતનવર્ષના
જન્મસાજીમાં, હુતાશની મહોત્સવના, નવરાત્રી
મહોત્સવના, રામનવમી મહોત્સવના, જન્મરાજદિનના,
યજ્ઞોપવિત દિનના, રૂગનાય હાલજી સંવત્સરીનાં, વગેરે
મેળાવડા કલ્પદામકરી રીતે યોજવા હતા.

આ રીતે આ સંસ્થા કાર્ય કરી રહી છે. અને
ભવિષ્યમાં નિવાસમાં લાયબેરી તેમજ કન્માફિંગવણી
માટે સાધન ઉભું કરવાની ઇચ્છા ધરાવે છે.

મંડળના હાલના પ્રમુખ શ્રી. સુંદરજી લક્ષ્મીદાસ,
ઉપપ્રમુખ શ્રી. વલ્લભદાસ પ્રેમજી, ખામનગીઓ
શ્રી. પેપરલાલ જીવણભાઈ અને ભીમજી નેસંગ છે.
તેમજ સેક્રેટરીઓ તરીકે શ્રી. મયુરદાસ રામજી
તમા અને શ્રી. વિરુદાસ કે. કકર ફરજ અબલે
છે. કારોબારી સોળ સભ્યોની છે.

લો હાણા મિત્ર મંડળ

[કાંદીવલી]

કાંદીવલીમાં લોકાણા જ્ઞાતિની મથાશકમ સેવા કરવાના ઉદ્દેશથી આ મંડળની સ્થાપના અંવત ૧૯૭૮માં થઈ હતી.

મંડળે તેની આજીવનકાળે જીવનમાં અનેક કાર્યો પાર પાડ્યા છે. મથાશકમ જ્ઞાતિસેવા બળવળી છે. જ્ઞાતિને ઉપયોગી થઈ પડવાના પ્રયાસો કર્યા છે.

આજે મંડળ તરફથી 'ગંગા સેનેટેરીઅમ' ચાલે છે. તેનો લાભ જ્ઞાતિ અંધુએને આપવામાં આવે છે. આ સેનેટેરીઅમની સ્થાપના માટે પ્રસિદ્ધ મીઠાઈવાલા સ્વ. શેઠ મગનલાલ બરડીવાલાનાં ધર્મપત્નિ સ્વ. ગંગાબહેન રૂપિયા દસદળર આપ્યા હતા. ઉપરાંત તેમાં એક શાળા ચલાવવા સ્વ. શેઠ દામોદર ગીગાએ રૂપિયા પાંચ દળર આપેલા છે. તેના બાજુમાંથી તેમના અવસાન કાળ સુધી એક શાળા ચાલતી હતી.

આ મંડળના મુખ્ય એ સંચાલકો શ્રી. કાળીદાસ બવાનજી અને શ્રી. મધુરાદાસ ગોરખનદાસ છે. મંડળ ધીરે અને શાંત ગતિએ સ્વનાત્મક કાર્ય કરી રહ્યું છે.

કચ્છી લો હાણા મહિલા મંડળ

[માંડવી]

આ સંસ્થાનાં સ્થાપક અને સંચાલક બહેન-અંધુતી એક બેલડી છે. કચ્છી લોકાણા જ્ઞાતિની બહેનોને શિક્ષણ, ભરતશું થાયનો ઉદ્દેશ હાથ કરાવવાનો આ સંસ્થાનો મુખ્ય ઉદ્દેશ છે, જે ઉપરાંત રાસ, મર્યા વગેરે સંસ્કૃતિની પણ તાલીમ આપવામાં આવે છે.

સંસ્થાનું એક વરસનું જીવન ઉજવણ છે, એમ કહી શકાય. હાલના અને પગનાં મળી ૧૫ સભ્યો ફરવે છે, અને સાકરગાઈ નામનાં નિષ્ણાત શિક્ષિકા એની તાલીમ આપે છે.

હાલ આ કુનર કલાઓનો લાભ પંદરથી વીસ બહેનો લઈ શકે છે. શાળાને વખત બધારના ૧ થી ૫ સુધીનો છે.

સંસ્થા માંડવી પર દરીબરવાળ મળામાં ચાલે છે. રૂપિયા દોઢસોનો માસિક ખર્ચ તેનાં સંચાલકો કરે છે. કાષ્ટપણ જીવનનું ભવાળમ એવામાં આવતું નથી.

જ્ઞાતિની આવી અનન્ય સંસ્થા અર્થભેદે ચલાવવા માટે તેનાં સંચાલકો અને સ્થાપકો ગં. રવ. બેનગાઈ અને શ્રી હંસરાજભાઈને લાખ લાખ ખર્ચવાડ થઈ છે. બહેનભાઈએ વાવેલું આ મુનિત દક્ષ અતિ વિકાળ બનો, એવી ચાહના રાખીએ છીએ. લોકાણા જ્ઞાતિની બહેનોને સ્વાસ્થી બતાવવા માટે આવી સંસ્થાઓ ફેર ફેર હોવી યોગ્ય છે.

* આ પછું જાહેર જીવન *

સુતરનો તાંતણો પુકથી પણ તુટી શકે છે, પરંતુ એ તાંતણાંઓનાં સમુદાયને તોડવાનું પહેલવાનનું પણ જનું નથી. મંડળોની પ્રવૃત્તિની બધી શીઘ્રસુરી માત્ર આટલી હકીકતમાં જ પૂર્ણ થાય છે. સમુદાય આશે એકઠો થઈને કોઈ કાર્ય કરે છે, તેની તાકાત બળ્ય હોય છે. આપણી જ્ઞાતિમાં વર્ષો પહેલાં ગામગામ મંડળો સ્થાપવાની પ્રવૃત્તિ વહેલી થયેલી પણ આજે તેમાં ટાકડાં આવી ગઈ લાગે છે. આજે આપણું જાહેર જીવન સુધ ન જાય એ જોવાની જરૂર પડી છે!

મુઝાયલાને મદદ : મૂખ્યાને અન્ન : ત્રિદાબિદાષીને વિદ્યા :
 : દુઃખીને રાહત : નવજ્ઞાને વસ્ત્ર : ઈએકારને ઉદ્યોગ :
 : નિરાધારને આધાર : તરસ્યાને પાણી : દહીં ને દવા :

આપતા

ટ્રસ્ટ ફંડો

માતૃશ્રી કાનગોધ ટ્રસ્ટ ફંડ.

આ ટ્રસ્ટ ફંડમાં માતૃશ્રી કાનગોધમાં પોતાની સર્વસ્વ મિલકત સતિને અરજી અર્પણ કરી છે. તેમાંથી કન્યાશાળા, સસ્તી કાઢિની ચાલી વગેરે આવે છે. ઉપરાંત દોઢસો દોઢસો રૂપિયાના જમતી જગ્યાઓ હાલમાં લોહાણા બાળાશ્રમ અને બનલિવાળા સુખકલાલા બાળાશ્રમને માત્ર ૧-૪-૦૦ ના માઠાથી દેવામાં આવી છે. ઉપરાંત બાળાશ્રમને મોસિક શ. ૧૦) બેટ આપવામાં આવે છે. અનાથ સતિશ્રુઓને કપડાં, દવા અને ચેકક પકમની મદદ આપવામાં આવે છે. ગરીબ માખાપિની બાળાઓને રકુલના પુસ્તકો આપવામાં આવે છે, કાંઠવાડીમાં એક અન્ન હોત ચાલે છે. તેમાં હંમેશનાં લગભગ ૫૦ સુધારોની સુધારે શાંતિ મળે છે. સધાપૂજ્ય મંદીર અને ગૌશાળા નિભાવવામાં આવે છે. ગૌશાળાની માર્યોતું દુધ બાળકોને નિયત કરેલા વખતે આપવામાં આવે છે. આ ટ્રસ્ટના હાલના મેનેજર ટ્રસ્ટી શ્રી. ભગવાનદાસ પુન્યાબાઈ છે.

ઉપરાંત બીજા ટ્રસ્ટીઓમાં શ્રી. પરમશી ભવાન-ભાઈ, શ્રી. નેણશી તેજપાળ, શ્રી. મોરારજી આ. તળા શ્રી. દારકાદાસ ગોરધનદાસ વગેરે છે. કાંઠવાડીની મિલકત ઉપરાંત જુમામરજી પર જઈકર રૂડીરમાં પણ આ ટ્રસ્ટની સ્થાવર મિલકત આવેલી છે.

સ્વ. શેઠ ગીરધરલાલ જ્ઞાનાબાઈ જે. પી.

ટ્રસ્ટ ફંડ.

આ ફંડ દારો શ. એક હજારના બાળકમાંથી કાંઠાઈ સારસ્વત સતિનો સંસ્કૃતમાં પ્રથમ નંબરે આવનાર વિદ્યાર્થીને છતામ અપાય છે. દારકામાં અભ્યસત્ર તેમજ અવેલ, ચકુનરો વગેરે આવે છે. જ હજારના બાળકમાંથી ગરીબ માખાપના વિદ્યાર્થીઓને રકુલના પુસ્તકો અને ગરીબોને અનાજ અપાય છે, પાંચ હજારના બાળકમાંથી સુખદ હાલમાં લોહાણા સતિનો કાષ્ટ વિદ્યાર્થી સુખદયનિવર્તીની પરીક્ષામાં સંસ્કૃત ભાષામાં પહેલો

હાતાર દીલો

અપે કાચળી ઉતારે તેમ ધનનો વગલો ટ્રસ્ટીઓને જાય છે. ટ્રસ્ટીઓ સદુપયોગ ન કરે તો ‘મહાન’ પાપ બેઠારે છે.

દયા, ધર્મ, સંસ્કાર અને કેળવણીમાં
* લાખોનું દાન કરનાર *

• પ્રાતઃસ્મરણિય •
સ્વ. માતૃશ્રી કાનબાઈ

ગુમાસ્તા આલમનાં દુઃખદેહોના પોકાર પાડતું
ભારતવર્ષનું એકનું એક વર્તમાનપત્ર
મુંબઈ ગુમાસ્તા મહામંડળનું મુખપત્ર

‘ગુમાસ્તા સંદેશ’

જે મુજબની દરેક પખ-
વાડીયે નિયમિત પ્રસીદ્ધ
ધાય છે.

ના

આપ ગ્રાહક થયા?

તારીખ ૧૫
લવાજમ રૂ. ૧૭
ફૂલ નક્કલ
પોસ્ટા બાનો

તંત્રી :—રતિલાલ માધવાણી.

આપારીઆલમના : ‘સંદેશ’ માંની તમારી જા. અ. લાગે આનવીઆને પહોંચશે.
દેશપરદેશમાં તેના સંખ્યાબંધ ગ્રાહક છે.

મળે મા લખો : : ‘ગુમાસ્તા સંદેશ’ કાર્યાલય ૫૮, ૬૦ અંખાગલી મુંબઈ—૨.

બહેનો માટે.....

ખાસ પ્રખ્યાતી પામેલી, હાથવણાટ, ખરી જરીની તથા મુંઢર

ખૂનારસી..... લેઈસ્ટેટ ડિઝાઈનની

સાડીઓ તથા કિનારીઓ

મનપસંદ મેળવવાનું બરોસાપાત્ર સ્થળ

શા. એન. નરોત્તમદાસ કું.

ટેલીફોન નં. ૨૧૭૪૬.

૬૮, છીપીમાલ, મુંબઈ નં. ૨.

અમારા બાદોશ કાઢીમરો પાસે આપની મનપસંદ થીજે બનાવી આપીશું.
દાયક માટે ઓર્ડર આપવા બસામણ છે.

આવે તેને રોકાવરશિય અપાય છે, અને તે વિષયમાં કોઈ પ્રથમ નંબરે ન આવે તો કોઈ બીજા વિષયમાં આવનારને અપાય છે. ર. એક હજારનું બાજુ હાલાઈ લોકાણુ નિરાશીત ફંડમાં અપાય છે. પંદરસો રૂપિયાનું બાજુ "ગામકવાડ રોકાવરશીય" દ્વારા લોકાણુ જ્ઞાતિના વિદ્યાર્થી-વિદ્યાર્થીનીઓને આપવામાં આવે છે, પચીસ હજારની ફંડમાં એક સેન્ટેરીયમ મલાઈમાં આપે છે. આ દ્રુટતા દરદીઓ શ્રી. શેઠ મરમશી ભગવાનજી અને શેઠ ભદ્રાદાસ પુરુષોત્તમ વગેરે છે.

રવ. શેઠ વસનજી ડાસાભાઈ દ્રુટ ફંડ

આ દ્રુટમાંથી હાલાઈ લોકાણુ જ્ઞાતિના કોઈપણ ફંડ અને દર માસે એક હજારથી વધારેના સુધીની મદદ અપાય છે. ઉપરાંત અન્નદોષ અને જનવરો માટેની મદદમાં મોટા ખર્ચે દર વર્ષે કરવામાં આવે છે. હીસાબ નિયમિત મહાર પડે છે. આ દ્રુટતા મેનેજર દ્રુટી શ્રી. શેઠ પ્રભાણુદાસ મેલજી છે.

રવ. શેઠ મોરારજી કાનજી દ્રુટ ફંડ

હાલાઈ લોકાણુ જ્ઞાતિના ગરીબ ફંડોને આપનાર, કપડાં, દવા માટે રોકડ રકમ આપવામાં આવે છે. ઉપરાંત હાલાઈ લોકાણુ જ્ઞાતિના મુંબઈના અન્ય સુધાવડખાનામાં આ દ્રુટતા ખર્ચે સુધાવડ કરાવી આપવામાં આવે છે. આ દ્રુટતા દ્રુટીઓ શેઠ ત્રિભોવનદાસ ધરમશી અને શેઠ ભદ્રાદાસ પુરુષોત્તમ છે.

રવ. શેઠ ડાસા જીવન દ્રુટ ફંડ

આ દ્રુટની મિલકત નવી હનુમાનમઝીનો માળો છે. આ માળાની ચોકબી આવકમાંથી દર માસે રૂ. ૨૨૫ જાનમરમાં ચાલતા વીંદાદાસ ડાસાભાઈ લોકાણુ વિદ્યાર્થી સુવનના દ્રુટીઓને અપાય છે. તેમાંથી બાકી રહેલી રકમ કોઈ

જાતના લેહલાય વગર ગરીબ માણસોને આપનાર વગેરેની મદદ અપાય છે. આ દ્રુટતા દ્રુટીઓ શ્રી. શેઠ મોહનલાલ રામજી હકરશી, શ્રી. શેઠ વીંદાદાસ ધારશી, શ્રી. શેઠ ધરમશી અણ્ણજી, શ્રી. શેઠ નારણદાસ તુલસીદાસ વગેરે છે.

રવ. ઝવેરભાઈ દ્રુટ ફંડ

ઝવેર સખાવતોમાં દર માસે રકમ અપાય છે. આ મુંબઈ અને કુરમાની હાલાઈ લોકાણુ જ્ઞાતિ માં દર વર્ષે હાલાઈ અપાય છે. દર મઝીને રૂ. ૨૫ નું અનાજ, કપડાં વગેરે હાલાઈ લોકાણુ જ્ઞાતિના ગરીબ જ્ઞાતિજનોને અપાય છે. આ દ્રુટતા દ્રુટીઓમાં શ્રી. શેઠ વીંદાદાસ ધરમશી, શ્રી. શેઠ રામદાસ વીંદાદાસ, શેઠ ગોકુલદાસ વસનજી, શ્રી. શેઠ મનુભાઈ મોતજી, શ્રી. હરકાદાસ ગોરધનદાસ વગેરે છે.

રવ. પુરીભાઈ દ્રુટ ફંડ.

આ દ્રુટ ફંડ તરફથી વીંદોપાસેમાં ભગવાનદાસ વિશ્રામ સેન્ટેરિયમ મલે છે. ઉપરાંત રૂ. એક હજારનું બાજુ ગરીબ હાલાઈ લોકાણુ જ્ઞાતિને આપનાર, કપડાં વગેરેની મદદમાં વપરાય છે. માથેને પાસ, જાહેર કુવાઓના સમારકામ, નવા વાવ કુવા બંધાવણ, પ્રલભોજન કરતું વગેરે માટે પણ સમય સમયવામાં આવી છે. દ્રુટતા દ્રુટીઓ શ્રી ભગવાનદાસ પુર્ણભાઈ શ્રી. ગોકુળદાસ હીંજીભાઈ, શ્રી. ગોકુળદાસ વસનજી, શ્રી. જીવજીદાસ મુગજી, શ્રી. મોરારજી આણ્ણજી તન્ના વગેરે છે.

રવ. જેસંગભાઈ ગોકુળદાસ દ્રુટ ફંડ.

આ દ્રુટ ફંડમાં ભગમગ ઝોગણીસ હજારની રકમનો સમાવેશ છે. તેના ઉપરોક્ત દ્રુટતાં હાતા રવ જેસંગભાઈ ગોકુળદાસનાં ધર્મ-પતિનાં અવસાન બાદ ગરીબ હાલાઈ લોકાણુ જ્ઞાતિઓ માટે નિવાસ બંધાવવામાં કરવાનો છે. દ્રુટીઓમાં શ્રી. ગોરધનદાસભાઈ જીવજીદાસ વગેરે છે.

● શ્રી કમ્હી લોકાણુ જ્ઞાતિજનોનાં ●

● સ્થાપેલા દ્રુટખાતાઓની ●

● પ્રાર્થામિક યાદી ●

: 'ગૌરવમંથ' માટે ખાસ :

[સંચાલક : શ્રી. શિવદાસ ચાંપસિંહ]

શ્રી કમ્હી લોકાણુ પાંચતક મહાજન દ્રુટ, શ્રી હરિધારયાનવાલી જગ્યા, તેની બાજુનો માળો, શ્રી ચપોલી મુંબઈવાલી જગ્યા વગેરે શ્રી પાંચતક

મહાજનની સ્થાવર મિલકતો ને કોમળી વગેરે અન્ય સંપત્તિ.

શ્રી કમ્પી લોકાલિયા મેટ્રો મહાજન ટ્રસ્ટ.

આક પરનાં શ્રી રામચંદ્રનાં મંદિરવાળી જગ્યા,
ને મેટ્રો મહાજનની કોથળીનું.

શ્રી હંસરાજ કરમસિંહ મરકાવાળા

ધર્મખાતા ટ્રસ્ટ.

આકાશ, પનવેલી, ગોપીતળાવ વગેરે ઠેકણે
૧૦-૧૨ ધર્મશાળાઓ, લાયખલા (મુંબઈ) માણે-
શર મંદિર, સદમલ વગેરે વગેરે કંઈ ધર્મ કાર્યો અર્થે.

શ્રી પાનખા પ્રધાન સામસાધવાળા

ધર્મખાતા ટ્રસ્ટ.

દેવમંદિર, ધર્મશાળા, અન્નક્ષેત્ર, વાર્ષિક શાંતિ
મેળાવ, નિરધારેને મદદ મરીમોની કન્યાઓને દાન
આપવામાં સહાયતા આપવા વગેરે વગેરે કાર્યો અર્થે.

શ્રી કુમરજી પ્રામજી શુદાસવાળા ટ્રસ્ટ.

કમ્પમાં તેમનાં મામ મુંબઈમાં સહાયતા આપવા
વગેરે અર્થે.

શ્રી દેવજી પ્રેમજી હરિયાણી કમ્પ ગઠસીઆ-
વાળા ટ્રસ્ટ.

નાશીક ધર્મશાળા અર્થે.

શ્રીમાન ચંદા સમજી કોઠારી કમ્પ કોરલ

(મુમરી લોકાલિયા) ધર્મખાતા ટ્રસ્ટ.

(૧) કિન્દુ મલ્લ કાંઈ રકુમ, (૨) શાંતિવિતાર્થે
સરતા લાગતા જીવન, (૩) અનેના એક મંદિરને
સહાયતા, (૪) અને શ્રી શિવ મહારાજનાં એક મંદિ-
રના નિભાવ વગેરે અર્થે.

શ્રી કારસી નાનજી વિંઝાણવાળા ટ્રસ્ટ.

નાશીક ધર્મશાળા અર્થે.

શ્રી અખમસી ઉકેલ વઘાત કોઠારાવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) નાશીક ધર્મશાળા, (૨) નાશીક અન્નક્ષેત્ર,
(૩) તથા કોઠારા સહાયતા અર્થે.

શ્રી નારાજી વીરજી બગીવાળા

ગામ મરકાવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) મરકા કન્યા બાલીકામ અર્થે, (૨) અરકત
શાંતિજીને સહાયતા આપવા અર્થે, (૩) અને
કુશળ કુખ નિવરણ અર્થે.

ટિપ્પણ:-મરકા કન્યા-બાલીકામ સર્વ ખર્ચ
સહિત-સંપૂર્ણ પછે-કેવળ એ ટ્રસ્ટ તરફથીજ ચલા-
વવામાં આવે છે.

શ્રીમાન કુંવરજી મોરારજી ખીરસરા

કોઠારાવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) નાશીક ધર્મશાળા કે જે તેમના પુત્રી
નેજીવાળી ધર્મશાળા તરીકે આજમાય છે તે અર્થે,
(૨) નાશીક પુસ્તકાલય તથા વાંચનાલય અર્થે, (૩)
માંડવી (કમ્પ) મધ્યેની કાકા પરની નેજીવાળી ધર્મ-
શાળા અર્થે, (૪) કોઠારા મધ્યેની તેમની ધર્મશાળા
અર્થે અને (૫) ખીરસરામાં ગાયોને ખાસચારા
વગેરે અર્થે.

શ્રી સાંધાણીઆ ટ્રસ્ટ.

કોઠારા સહાયતા ટ્રસ્ટ.

શ્રીમાન મુળજી વસનજી દેવરાજ

પત્રજી વાંઝવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) અને અન્નક્ષેત્ર, (૨) અને વંકુમાં સહાયતા
અર્થે.

શ્રી નારાજી તુલસીદાસ વિંઝાણવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) પાંડશાળા, (૨) ધર્મશાળા, (૩) નિસાળ,
(૪) મંદિર, (૫) અન્નક્ષેત્ર, (૬) પાણીના લવાડા
અને (૭) કરામીમાં લોકાલિયા રકુમ અર્થે.

શ્રીમાન નકુલાઈ ગોવિંદજી સાંધાણવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) અને (વિદ્યાર્થીઓને શિખરતોઓ (સોશર-
સીપો) આપવા અર્થે અને (૨) નાશીકમાંની
ધર્મશાળા વગેરે અર્થે.

નોંધ :-

પૂર્વે કમ્પ કોઠારા મધ્યે એ ટ્રસ્ટ તરફથી એ

એક નાનીશી સંસ્કૃત પાઠશાળા તથા નાનીશી બોર્ડીંગ પણ મહાવવામાં આવતી હતી.

શ્રીમાન મુંબઈમાં બાણુલ કોટડીવાળા દૂર.
કોટડીમાં સદાયત આપવા માટે.

શ્રી લખપતીઆ લોકાણુ દૂર.
લખપતીઆ ગરીબ લોકાણુઓને રહાવવું થવા અર્થે.

શ્રીમાન લાલજી રતનસી વીરાણીવાળા દૂર.
(૧) વીરાણી કન્યાશાળા, (૨) વીરાણી પ્રદેશમાં જ્ઞાતિની વિધવાઓને રહાવતા, (૩) વીરાણીમાં કુતરોઓને રોટલા, (૪) વીરાણીમાં હજુતરોને અથા, (૫) વીરાણીમાં તેમની બંધાવેલી ધર્મશાળાના નિભાવ. (૬) તથા નખરાણુઆ તેમજ બંધાવેલી ધર્મશાળાના નિભાવ અર્થે.

પલજી વિધવા રહાવકારી દૂર.
પલજીજીની ગરીબ વિધવાઓની રહાવતા અર્થે.
શ્રી નાનજી કાનજી પતલીવાળા ગામ અંબરવાળા દૂર.
ખામિંક-પરોપકારાદક કર્યા અર્થે.

શ્રીમાન જેઠાભાઈ ખરાડી કોઠારી કોઠારી (રોશ) વાળા દૂર.
(૧) કોઠારી લક્ષ્મીનારાયણ મંદિર, (૨) અને કોઠારી સદાયત માટે.

શ્રી જેઠાભાઈ પ્રેમજી લખપતવાળા દૂર (નં. ૧)
વૈદિક સાહિત્ય પ્રકાશન અર્થે.
શ્રી જેઠાભાઈ પ્રેમજી લખપતવાળા દૂર (નં. ૨)
(૧) કચ્છ કોટર (રોહાવાળા) કન્યાપાઠશાળા અર્થે, (૨) અને તેમની બંધાવેલી કચ્છ કોટર (રોહાવાળા) ધર્મશાળા નિભાવવા અર્થે.

શ્રીમાન ચન્નાભાઈ પેરાજી મરકાવાળા દૂર (નાં. ૧).
માંડવી (કચ્છ) લોકાણુ બાળાશ્રમ વગેરે માટે.

શ્રીમાન ચન્નાભાઈ પેરાજી મરકાવાળા દૂર (નાં. ૨).
મરકામાંની સેતાર ધર્મશાળા માટે.
શ્રી મુળજી પેરાજી મરકાવાળા દૂર (નાં. ૩).
શ્રી દારકામાંની લોકાણુ બોર્ડીંગ વગેરે અર્થે.
શ્રી મુળજી પેરાજી મરકાવાળા દૂર (નાં. ૪)
(૧) મરકા સદાયત માટે, (૨) ભગ્નોમાં સ્થાપતા કરવા માટે, (૩) ગરીબ બહેનોને રહાવતા અર્પણ કરવા માટે, (૪) કળવણીમાં રહાવતા આપવા માટે.

શ્રી રામજી પેરાજી મરકાવાળા દૂર.
(૧) કચ્છ માંડવી અન્નશ્રેત્ર અર્થે અને (૨) શ્રી દારકા બાગાએ જગત તથા ત્યાંથી આવનાર સાધુઓને ફળપુષ્પ-ફળાદાર, મીઠાઈ અને અનાજ આપવાના અન્નશ્રેત્ર અર્થે.
ખાસ નોંધ:-માંડવી અન્નશ્રેત્રમાં હાલમાં રોજ ર૦૦૦ બજુને દિવસમાં ૧ વખત ખીચડી જમાવવામાં આવે છે.

શ્રી હીરજી આસુ વાઈઓરવાળા દૂર.
(૧) મુંબઈમાં વિધવાઓને રહાવતા, (૨) વાઈઓર સદાયત, (૩) જ્ઞાતિભેદ વગર ગરીબોને રહાવતા, (૪) અને લક્ષ્યજી જુહાપાં જોળ ને ચકાનો સદાયત આપવા અર્થે.

નોંધ:-આ દૂરમાંથી મુંબઈમાં ૧૫૦ લોકાણુ વિધવાઓને દર બજુએ મંદિરે અનાજ ને કપડાંની રહાવતા આપા છે.

શ્રી જેઠાભાઈ જનજી લખપતવાળા દૂર.
(૧) શ્રી કાશી ધર્મશાળા, (૨) શ્રી કાશી અન્નશ્રેત્ર, (૩) શ્રી નાશીક ધર્મશાળા, (૪) અને વડોદરા ઔપચાલ્ય અર્થે.

શ્રી કારાભાઈ હરજી તથા રોસાભાઈ હરજી મરકાવાળા દૂર.
કચ્છ લોકાણુ મધ્યે ઔપચાલ્ય વગેરે અર્થે.

શ્રીમાન વાઘજી બેચર કોઠારી
કોટકા (સુમરીશિદાવાળા) વાળા દરેક.

શ્રીમાન તુલસીદાસ માવજી ધીનાળા
ગામ બાહ્યવાળા દરેક.

ગામ બાહ્યના દરિયાશ્યાન અર્થે.

શ્રીમાન બાણજી ભવજી જેસલ માતીવાલા
ગામ શ્રી ગઢશીઆવાળા દરેક.

(૧) ગઢશીઆ મધ્યે શેઠ બાણજી ભવજી
કન્યાશાળા અર્થે, (૨) ગઢશીઆમાં સહાયત્વ અર્થે
(૩) અને પ્રતિષ્ઠા ધર્મશાળા અર્થે.

શ્રીમાન રા. બ. શેઠ કરમસી દામજી જે. પી.
વાઘોરાવાળા દરેક. (નં. ૧.)
ચોપારી હિન્દુ આરોગ્યભુવન (સિનેટરિયમ)
અર્થે.

શ્રીમાન રા. બ. શેઠ કરમસી દામજી જે. પી.
વાઘોરાવાળા દરેક. (નં. ૨)
(૧) શ્રી મથુરાજી મધ્યે તેમજે બંધાવેલી
ધર્મશાળા અર્થે, (૨) અને કુળ વાઘોરા મધ્યે
તેમજે બંધાવેલી ધર્મશાળા અર્થે.

શ્રીમાન વાઘજી કેવજી તેરાવાળા દરેક.
તેરામાં તેમજે સ્થાપિત અનન્યેત્ર અર્થે.

શેઠ વેલજી હેમરાજ ભવજી તેરાવાળા દરેક.
તેમ અનન્યેત્ર અર્થે.

શ્રીમાન અમરજી ખીમજી નાંદેઆવાળા દરેક.
(૧) ગરીબોને સહાયતા અર્થે (૨) અને કુળાળ
વખતે કુળાળ દુઃખ નિવારણાર્થે.

શેઠ તેજપાલ નરસી મરઠાવાળા દરેક. (૧).
મરઠા કન્યાશાળા વગેરે અર્થે.

શેઠ તેજપાલ નરસી મરઠાવાળા દરેક. (નં. ૨).
અને ત્રિભાવ યોગે સ્થાપિતિઆ (સ્કાલરશીપો)
આપવા અર્થે.

નોંધ:-આ દરેકના દરેકીઓને એવી સના
આપવામાં આવેલી છે કે જે એવી રીતે ભાગ લેનાર
વિદ્યાર્થીઓ ન મળે તો તેની આવક શેઠ રણજીદાસ
ચત્રજી યોદ્ધાનેજને આપવી.

આ દરેક શેઠ રણજીદાસ ચત્રજી યોદ્ધાનેજના
દરેકીઓ હસ્તક છે.

શ્રીમાન મેઘજી વડલમદાસ લખપતવાળા દરેક.
અમુક-અમુક ધર્મિક પરમાર્થિક કાર્યો અર્થે.

શેઠ રામદાસ રતનશી ખીમજી અંબલવાળા
દરેક.

અંબલમાં ચણાતું સહાયત્વ આપવા અર્થે.

શેઠ નારણદાસ કાનજી એલચીવાળા
ગામ મરઠાવાળા દરેક.

(૧) બારકોપર આરોગ્ય ભુવન, (૨) અને
નર્સિંગહાલની હવેલીને અમુક સહાયતા કરવા અર્થે.

શેઠ કેસવજી દામજી ગુંડીઆરીવાળા દરેક.
(૧) ગુંડીઆરી ઔપધાલમ, (૨) ગુંડીઆરી
નિશાળ, (૩) અને ગુંડીઆરી કન્યાશાળા વગેરે અર્થે.

શ્રીમાન તુલસીદાસ મુરજી મવાણી
(સુમરીશિદાવાળા) દરેક.

(૧) શ્રીજેત્ર મથુરાજીમાં ધર્મશાળા, (૨)
રોહામાં ઔપધાલમ, (૩) રોહામાં સ્કુલ, (૪) રોહામાં
સહાયત્વ (૫) રોહામાં લક્ષ્મીનારાયણ મહિલા નિશાળ,
(૬) તથા રોહામાંની તેમની બંધાવેલી ધર્મશાળાનાં
નિશાળ વગેરે અર્થે.

શેઠ ધારસી ખેતસી વરદી (કચ્છ) વાળા દરેક.
(૧) અને વિધવા સહાયતા અર્થે, (૨) ઔપ-
ધાલમ અર્થે, (૩) લેહાણા સહાયકારી કાર્ય અર્થે,
(૪) અને નૌસવા અર્થે.

શેઠ નથુભાઈ નેતુસી કોઠારી મંગવાણાવાળા દરેક.
(૧) વિદ્યોત્તેજકતા અને (૨) લેહાણા સહાયકારી
રિતા અર્થે.

શ્રીમાન નકુભાઈ નેચુસી ઠાકર

મુંબઈવાળા દ્રુષ્ટ.

(૧) મુંબઈ આર્થિક જ્ઞાતા અને (૨) દુષ્ટાણ કુળ નિવારણાર્થે.

નોંધ :-

આ ઉપરાંત એ શ્રીમાને એક કુળ રક્ષક દ્રુષ્ટ પણ હશે.

શ્રીમાન કુંભરસી નાનલ મડિવાળા દ્રુષ્ટ.

(૧) તથાવન આરોગ્યબુધન (સેનેટારિયમ) (૨) તથા તથાવન મંદિર અર્થે.

સવખટાકર શ્રીમાન કેશવલ નકુ સેલર જે. પી. કૅલ મુંબઈવાળા દ્રુષ્ટ.

(૧) કૅલ મુંબઈ મધ્યેના સમનારામજીના મંદિર અર્થે, (૨) નાશીક મહાજન વાડી અર્થે, (૩) અને અર્થે સસ્તા સાધના લખન વગેરે વગેરે અર્થે.

શ્રીમાન કાનલ વાચલ ઠાકરસી પલજી વાંકુવાળા દ્રુષ્ટ.

(૧) વાંકુ સહાયત, (૨) ગાયોને પ્રાસ-આરો, (૩) કુનરાજોને રોટલા, (૪) પક્ષીઓને મધુ, (૫) અને વાંકુ સારસ્વત પાઠશાળા તથા બેડિંગ અર્થે.

શ્રીમં દેવલ કાનલ (તેરા) લોખંડવાળા દ્રુષ્ટ નં. ૧ નિવાસયુક્ત અર્થે.

શ્રીમં દેવલ કાનલ (તેરા) લોખંડવાળા દ્રુષ્ટ નં. ૨.

નાશીક અને પ્રેમક મધ્યેની અડક (જુમલેશ) પ્રમંજાળા અર્થે.

શ્રીમાન લખા કલ્યાણ મરકાવાળા દ્રુષ્ટ.

(૧) મરકાજોને સ્વામતા, (૨) મરકામધ્યે કુનરાજોને રોટલા, (૩) અને મરકામધ્યે પક્ષીઓને મધુ વગેરે સુત દયા અર્થે.

શ્રીમાન લખખીદાસ રોપજી મરકાવાળા દ્રુષ્ટ. મરકા રકુમ અર્થે.

શ્રીમાન નકુભાઈ લખાનલ નરેડીવાળા દ્રુષ્ટ. જોળખીઆ પાંજરાપોળ અર્થે.

શ્રીમાન તેજપાલ જેઠાભાઈ માંડવીવાળા દ્રુષ્ટ.

(૧) કૅલ માંડવી લોકાણુ ખાળામ, (૨) કૅલ મંદિરો સર્વજનિક કિન્કુ ખાળામ, (૩) અને નાશીક જાલજી વિદ્યાર્થી અન્નદેન વગેરે અર્થે.

શ્રીમાન હરિરામ હીમલ ઠાકર (મુદરા પરમ પુજ્ય વડીલ-કોકા-શ્રી) નેત્રાવાળા દ્રુષ્ટ.

(૧) શ્રીનેત્રા નિજાળ, (૨) શ્રીનેત્રા કન્ધાશાળા (૩) શ્રીનેત્રા પુસ્તકાલય તથા વાંચનાલય અર્થે.

શ્રીમં જુલચંદ મેવલ લખપતવાળા દ્રુષ્ટ. લખપત લોકાણુ બેડિંગ માટે.

શ્રીમં જેઠાભાઈ જુલચંદ લખપતવાળા દ્રુષ્ટ નં. ૨. લખપત ઔષધાલય અર્થે.

શ્રીમં જેઠાભાઈ જુલચંદ લખપતવાળા દ્રુષ્ટ નં. ૩.

શ્રી જેન કાશી અન્નદેન અર્થે.

નોંધ :-

આ ઔષધાલય શ્રીમં જેઠાભાઈ જુલચંદ અને હેમરાજ પ્રેમજીના નામથી ચાલે છે.

શ્રીમં જેઠાભાઈ જુલચંદ લખપતવાળા દ્રુષ્ટ નં. ૪.

શ્રી જેન તરણ-તારણ અન્નદેન અર્થે.

શ્રીમં જેઠાભાઈ જુલચંદ લખપતવાળા દ્રુષ્ટ નં. ૫. વર્ગ કાર્યો અર્થે.

શ્રીમાન જેઠાભાઈ જુલચંદ તથા શ્રીમં વાધુદેવ લખપતવાળા દ્રુષ્ટ નં. ૬.

પરાકપુર મંદિર અર્થે.

શ્રીમં હરિરામ જેઠાભાઈ જુલચંદ લખપતવાળા સુલ કામ કંદ દ્રુષ્ટ નં. ૭.

પરોપકારક શુભ કાર્યો અર્થે.

શેઠ વામુરવ લેહાલાલ લખપતવાળા મેચોરિયલ
ટ્રસ્ટ નં. ૮.

ગૃહ મહારાજ નેકલોમ-સિંધ લેહાલાલ અને
મેરપુર રોક અર્થે.

શ્રીમાન પારખ્યા મોવિંદલ પલજી વાંકુવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) મહારાજ મંદર-પારકોપર, (૨) અને સાધુ
બલોના અનલેમ (પારકોપર) અર્થે.

શેઠ તુલસીદાસ કુંવરલ તુંજાવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) આરોગ્યભૂવન (પારકોપર) અર્થે, (૨) દરભાં
પુસ્તકાલય અર્થે, (૩) અને અરુચ સેનાજી અને ઓફી
સેનાનાં સાધન સ્થાપવા અર્થે વગેરે.

શ્રીમાન કાનલભાઈ જાધવલ મોનાણી
(કોટડીવાળા) ધર્મખાના ટ્રસ્ટ.

(૧) કોટડી લોકશાસ્ત્ર એડિંગ, (૨) કોટડી શાર-
સ્વલ એડિંગ, (૩) કોટડી પુસ્તકાલય ને વાંચનાલય,
(૪) કોટડીમાં ગાયોને અરો, કુતરાઓને રોટલા ને
પાણીઓને ચણા, (૫) લોકશાસ્ત્ર સ્થાપકારિતા ઠાપ
(૬) અલંબ જાળા, (૭) રસ્તા કુદરસ્તી, (૮) અને
અનલેમ વગેરે વગેરે અર્થે.

શ્રીમાન કાનલભાઈ જાધવલ મોનાણી કોટડી
(મહારાવપુરી)વાળા ટ્રસ્ટ નં. ૨.
કુલુક મધ્યે આરોગ્યભૂવન અર્થે.

શેઠ જોધવલ જેઠમલ જોશીવાળા ટ્રસ્ટ.
ગરીબ લોકશાસ્ત્રોને સ્થાપતા આપવા અર્થે.

શ્રીમાન પરચોતમ રેવલ તુજાવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) સુરકુળ ટંગની શિક્ષણ પાઠશાળા, (૨)
અભ્યંજ વણક શાળા (૩) અને અભ્યંજ આશ્રમ
વગેરે અર્થે.

શ્રીમાન પ્રેમલ હરલ ઔપપાલય
(અંબર) કોટડી ટ્રસ્ટ નં. ૧.

શેઠ પ્રેમલ હરલ અંબરવાળા ટ્રસ્ટ નં. ૨.
વિવિધ ધર્મકાર્ય અર્થે.

શેઠ નારણલ પરચોતમ મુથરીવાળા ટ્રસ્ટ.

વેદ પ્રમાદ તથા વેદિક સાહિત્ય પ્રકાશન અર્થે.

શ્રીમાન મુંબઈભાઈ જેરામ પલજી પરબલવાળા
ટ્રસ્ટ.

(૧) પલજી કુલંબ (કુળ)ની વિધવાઓને સ્થાપ-
કારિતા અર્થે અને (૨) પલજીકુળના પુરોહિતો
(સારસ્વત)ની વિધવાઓને અને પુરોહિતોને સ્થાપ-
કારિતા અર્થે.

શેઠ વીરલ પેરાજ મુથરીઆ કોટડીવાળા ટ્રસ્ટ.

શેઠ પ્રેમલભાઈ ને પુરચોતમ લેહાલાલ
કોટડીવાળા ટ્રસ્ટ.

કોટડી ઔપપાલય અર્થે.

શેઠ પરચોતમ ધરમસી નક્ષીઆવાળા
ટ્રસ્ટ નં. ૧.

નક્ષીઆ એડિંગ અર્થે.

શેઠ પરચોતમ ધરમસી નક્ષીઆવાળા ટ્રસ્ટ નં. ૧.

નાશીક મધ્યે "મંગલજીવન" નામના આરોગ્ય
ભૂવન અર્થે.

શેઠ લાલજી મોરારજી મંગવાણાવાળા ટ્રસ્ટ.

(૧) મંગવાણા ઔપપાલય અર્થે, (૨) અને
વિધવા સ્થાપતા અર્થે.

શ્રીમાન અરબજી નાગલ કોટડી (રોહાવાળા)
સખાવતી ઔપપાલય ટ્રસ્ટ.

કોટડી (રોહા)ના મધ્યે સખાવતી ઔપપાલય
અર્થે.

શ્રીમાન ધરમસી ભવાન હરભમ અંબરવાળા
ટ્રસ્ટ નં. ૧.

નાશીકમાંની શેઠ ભવાન હરભમ ધર્મશાળા
અર્થે.

શ્રીમાન વિશ્નુજી લવણદાસ જે. પી. ભેડી-
આવાળા દરદ. અને સીવરીમાંનાં ઔપધાન્ય વગેરે અર્થે.

શ્રીમાન હાનજી મનજી કોઠારી મેવાવળા
ગામ કોઠકા (સુમરી રોડા) વળા દરદ.
(૧) કોઠકા કમ્પાઉન્ડર મંદિર (૨) તેને અંગેની
ખર્ચાણા આદિ જમાઓના નિશાળ અર્થે (૩)
અને ત્યાંના સદાવત અર્થે.

શ્રીમાન તુલસીદાસ ત્રીકમજી ખાન્ડ
મદસીઆવાળા દરદ.

(૧) કમ્પ સુમરીરોડામાં તેમના માતૃથી પદમા-
આધના નામની કન્યાઓ. (૨) કમ્પ દરસીમાં
નિશાળ, (૩) કમ્પ બીટકામાં નિશાળ, (૪) અને
કમ્પ મદસીઆમાં અંગ્રેજી સ્કુલ અર્થે.

શ્રીમાન ખીમજી નામજી કોઠારી
કોઠકા (સુમરીરોડા) વળા દરદ.

૧ કોઠકા નિશાળ અર્થે, (૨) અને કોઠકામાં
કાષ્ટસ્કુલની સ્થાપના કરવા અર્થે.

ચેડ રામજી પુલ્લભાઈ કોઠારી

ગામ મંજલ (મંગવાળા) વળા દરદ.

મીરજી ઔપધાન્ય અર્થે.

ચેડ લખાભાઈ માવજી ઉમેડીવાળા દરદ.

ઉમેડી ઔપધાન્ય તથા વિધવાઓને સ્થાપતા અર્થે.

ચેડ વીરજીભાઈ પેરાજી મરકાવાળા સંસ્કૃત
પાઠશાળા દરદ નં. ૧.

બગેન (Baraut) હરતા મીરજી મધ્યે સંસ્કૃત
પાઠશાળા અર્થે.

ચેડ વીરજીભાઈ પેરાજી મરકાવાળા સાર્વજનિક
હિન્દુ પ્રાર્થના મંદિર-મીરજી દરદ નં. ૨.
મીરજીમાં સમગ્ર હિન્દુ પ્રજા માટે પ્રાર્થના કર-
વાના મંદિર (ધામ) અર્થે.

મેધ-આ પ્રાર્થના મંદિરમાં પ્રાચીન અને
અર્ચાચીન મહાન આર્ચ-હિન્દુ પુરોહીતી જમીનો છે.
સુતિઓ નથી.

શ્રીમાન વેલજી લીમજી સિંધી ગામ કોઠકા
(સુમરીરોડા) વળા દરદ.

(૧) અને સરતા બાગના જીવન બાંધી આપવા
અર્થે. (૨) અને સિવોડ [મંડર] સ્કુલ માટે જીવન
બાંધી આપવા અર્થે.

ચેડ કેશવજી વાલજી મરકાવાળા દરદ.

ગામ મરકામાં ગાયેને રોજ ૨ ગાડાં પાસ
નાંખવા માટે, (૨) માટુંગામાં જ્ઞાતિ સ્થાપતા અર્થેના
જીવન વગેરે માટે.

ચેડ કાકુભાઈ લવણદાસ જોડીઆવાળા દરદ નં. ૧.
અને લોકાણા સ્થાપકારી કાર્યો અર્થે.

ચેડ કાકુભાઈ લવણદાસ ભેડીઆવાળા દરદ નં. ૨.
અને સરતા બાગના મહાન આદિ અર્થે.

ચીરંજીવીભાઈ માધવજી હરિરામ કમ્પર
નેત્રાવાળા દરદ.

મુલુડ કન્યાશાળા અર્થે.

શ્રી કમ્પી લોકાણા હાનશુરો તરફથી
સ્થાપિત કરવામાં આવેલી કેટલીક કમ્પી
લોકાણા જ્ઞાતિય સંસ્થાઓના નામોના દરદ-
આતાઓની પ્રાશ્નિક માલી.

નારાયણવાડી (ગીરગામ) દરદ.

આ ધાર્મિક ધામ તે વખતના અમેરીની જ્ઞાતિના

જ્ઞાતાઓએ સ્થાપિત કરીને તેમાં જ્ઞાતિના સાંપ્રદાયિક

આચાર્ય તે સમાનુજ સંપ્રદાયના એક આચાર્યને
મેસાજેલ તે પરથી એ વાડી "નારામજીવાડી" ઉર્ધ્વ
"આચાર્યવાળી વાડી" તરીકે પણ ઓળખાય છે.

શ્રી કમ્બ માંડવી ખાંડીઆવાળી ધર્મશાળા દરદ.
કમ્બ માંડવી મુખે આવેલી ખાંડીઆવાળી
લોકાલિત્વા ધર્મશાળા અર્ધ.

શ્રી કમ્બ માંડવી મુખે આવેલી કમ્બ લોકાલિત્વા
લોકાલિત્વા દરદ.

શ્રી કમ્બ લોકાલિત્વા મંજમામ નિવાસ-અર્ધ દરદ.

શ્રી કમ્બ લોકાલિત્વા "સ્વમસેવક મંડળ"
સંસ્થાનું દરદ.

શ્રીમાન મેનલ લાંચલ જુજવાળા અને શ્રીમાન
મેમલ જાંચલ "આર્ચ નિવાસ" અર્ધ
લક્ષા (માવા-મુંબઈ) દરદ.

દિગ્ગજ-આ આર્ચ નિવાસની સ્થાપના ક્ષતિ.
જેને માટે "આરોગ્ય જીવન" તથા સમાધિક સમા-
રક્ષા ઉજવવાનાં સ્થાન માટે કરવામાં આવેલી છે.

શ્રી કમ્બ લોકાલિત્વા ભાગીરથી આર્ચ દરદ.

વીર વિરુદ્ધ આચાર્યશાળા દરદ.
મુંબઈમાં આચાર્યશાળા સમાવવા અર્ધ.

શ્રી રામબામ (માટુંગા-મુંબઈ) દરદ.

શ્રી માટુંગામાં સમાધિક મુજ પ્રસંગે ઉજવ-
વાના સ્થાનનું.

મરદા આરોગ્ય જીવન દરદ.

તેમ :
આ આરોગ્ય જીવનમાં ૨૫ થી ૩૦ કુટુંબોનો
વસવાટ રહ્યા કરે છે.

કમ્બ લોકાલિત્વા ઉજવણી અર્ધ દરદ.

શ્રી મીરજ આરોગ્ય જીવન (સિનેટોરિયમ) દરદ.

શ્રીમાન કુંગરસી ગાંગલ, પ્રેમલ દરદ,
કુંવરલ મનલ તથા ખારસી ખેતસી અંબાર
લોકાલિત્વા લોકાલિત્વા દરદ.

શ્રીમાન તેજપાલ લોકાલિત્વા અને મનાભાઈ
પેશજી શ્રી કમ્બ માંડવી લોકાલિત્વા બાળામમ
દરદ.

શ્રીમાન હીરલ મુળલ શ્રી કમ્બ વાંકુ લોકાલિત્વા
લોકાલિત્વા દરદ.

શ્રી કમ્બ જુજ લોકાલિત્વા લોકાલિત્વા દરદ.

શ્રી કમ્બ જુજ ધર્મશાળા દરદ.

શ્રીમાન ઠાસાભાઈ દરદ તથા લખસીલાલ
ટોપલ મરદા સ્કૂલ દરદ.

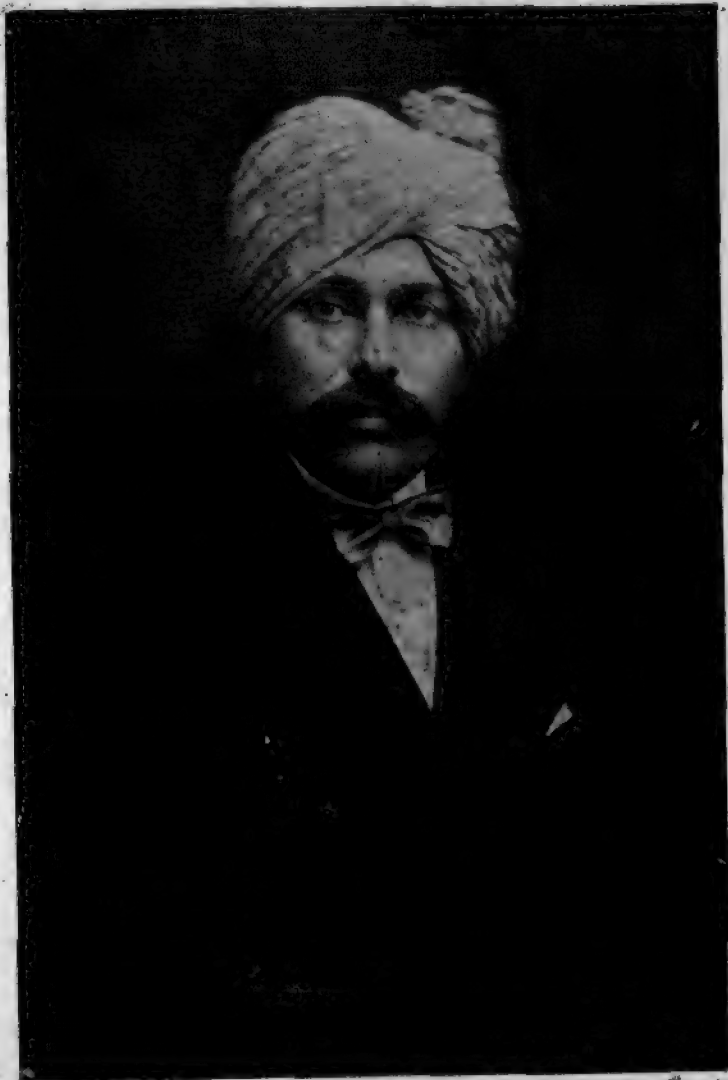
શ્રી પુલસીલાલ મેનલ લાખસીઆવાળા તથા
મરદાઈ મરદા શ્રી હોરપીટલ કમ્બ દરદ.

ક્ષતિમૈયાઓએ સ્થાપેલાં દરદો તથા તેમના
પત્ન્ય નામથી સ્થાપાયેલી સંસ્થાઓનાં દરદોની
આર્ચમિત્ર થાવી.

શ્રીમતિ જમનાભાઈ તે શેઠ હરદાસ પ્રેમલના
પુત્રીનું દરદ.

જુની બારદાન મહામાના શ્રી રામમંદિર (જે
જે જમનાભાઈના મંદિર તરીકે ઓળખાય છે.) દરદ.

શ્રીમતિ જમનાભાઈ (તે શ્રીમાન મેમલ વલ્લ-
ભાઈ લખપતવાળાના કુટુંબી) દરદ.
(૧) લક્ષ્મીનારાયણ મંદિર (ખાટોપર), (૨)
અને જમનાભાઈ મેરિટબલ ડિરેક્ટરી (ખાટોપર)
અર્ધ.

● સ્વ. શેઠ કાનજી નાદવજી ●

માનવી ગૌરવ

કપડાંમાં પણ સમાયલું છે !

અમારે ત્યાં

● હિન્દની સુપ્રસિદ્ધ મિલોના સુંદર ●
ડીઝાઈનોના કપડાંમાંથી છેક છેલ્લી
દળના દરેક પ્રકારનાં
કપડાં મળી શકે છે.

● અને અમારી છેલ્લી દળની શિશાઈ ●
માટે પણ બે મત નથી ! આપ
આપના કપડાં અમને આપશે
તો સંતોષ આપીશું.

આપને ખાત્રી આપીએ છીએ—આપને સંતોષ થશે !

★ === મોટો નફો === ★
	એ અમારી કમાણી સમજતા નથી.	
	અમારા ગ્રાહકોનો સંતોષ એજ	
	અમારી કમાણી છે.	
★ === જરૂર પધારો === ★

મીસ્ત્રી સ્ટોર્સ,

૨૧૩ ધન બીલ્ડીંગ-ગીરગામ
પ્રાર્થના સમાજ-મુંબઈ-૪.

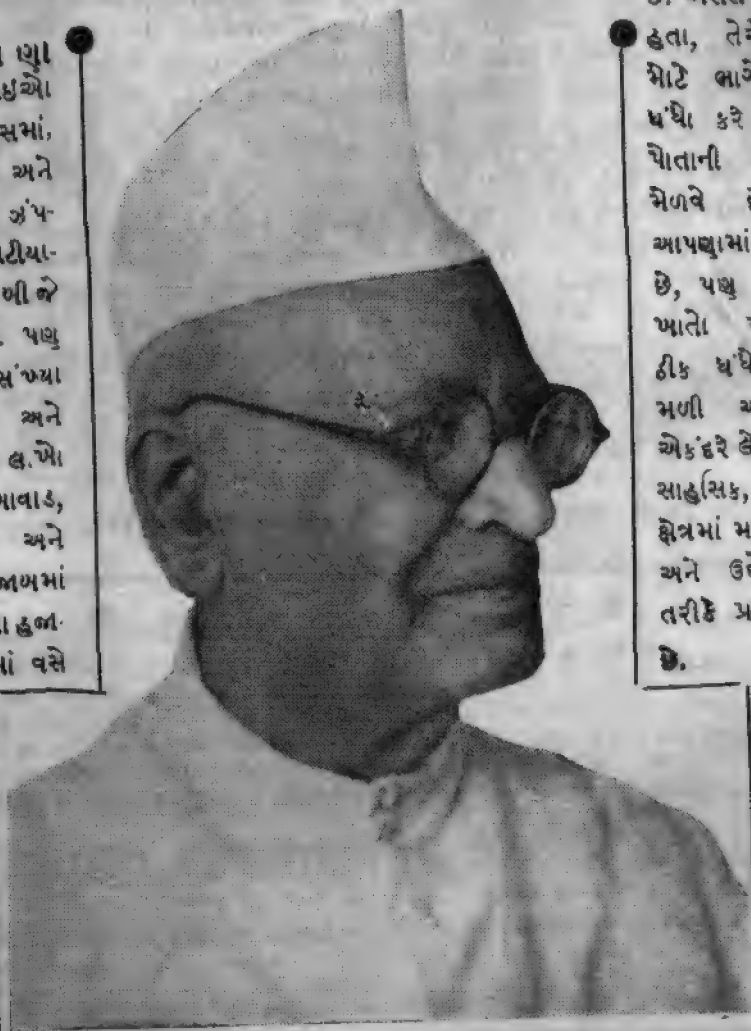
: ટે. નં. ૩૧૭૪૮ :

અજ્ઞાનતાનો અંધકાર મીટાવો !

: પૂ. ઠક્કરબાપાનો સંદેશ :

લો હાણી
ભાઈઓ

ન્યાયારમાં, સાહસમાં,
પરદેશગમનમાં અને
નવા કામોમાં જંપ-
લાવવામાં ભાટીયા-
ભાઈઓથી ણીને
નંબરે આવે છે. પણ
ભાટીયાઓની સંખ્યા
જહુ હંકી અને
લોહાણાઓ તો લ.ખો
બંધ છે. કાકિઆવાડ,
કચ્છ, સિંધ અને
દક્ષિણ પંજાબમાં
લોહાણાભાઈઓ હજી
રાની સંખ્યામાં વસે

છે. અસલ જે ક્ષત્રિયો
હતા, તેઓ આજે
મોટે ભાગે વૈશ્યનો
ધંધો કરે છે અને
ચોતાની આજીવિકા
મેળવે છે. જોહા
આપણામાં શ્રીમંતો
છે, પણ મોટે ભાગે
ખાતો પીતો અને
ઠીક ધંધો કરનારા
મળી આવે છે.
એકંદરે લોહાણા કેમ
સાહસિક, અજાણ્યા
ક્ષેત્રમાં માથું મારનાર
અને ઉદ્યોગી કેમ
તરીકે પ્રસિદ્ધ થયેલ
છે.

પરંતુ કેળવણીની ખામતમાં આપણી કોમ તેટલીજ સાહસિક છે, એમ કહી શકાય નહિ. સરકારી ખાતાએ કેળવણીની દ્રષ્ટિએ તમામ હિન્દુ ભતિના પ્રજા વિભાગ પાડેલા છે. (૧) આગળ વધેલી કોમો (૨) વચગાળાની કોમો અને (૩) પછાત કોમો. આ વર્ગીકરણમાં આપણી કોમ ગ્રીભ વર્ગમાં આવે છે. પહેલામાં આવતી નથી. વળી આપણી સ્ત્રીઓમાં તો શિક્ષણ નહિ જેવુંજ છે. એટલે આપણા સમાજનો અર્ધો ભાગ તો તદ્દત અશિક્ષીત, સૌએ એક કે બે સ્ત્રી શિક્ષીત, એવીજ કંઈક દશા છે. માટે તે દિશામાં આપણી કોમ પ્રગતિ કરે તેટલી ઓછીજ છે. આપણી કોમના ગરીબ ભાગની સગવડને માટે શહેર શહેર ઘણી બોર્ડિંગ-છાત્રાલયો આજે ભેલામાં આવે છે. મુંબઈ શહેરમાં તો કોલેજના અભ્યાસ માટે પણ છાત્રાલય શ્રીમંતભાઈઓએ ઉભું કરેલું છે. કન્યા કેળવણી માટે માતૃશ્રી કાનખાઈની શાળા છે, આવી અનેક સગવડો જુદે જુદે ઉકાળે ધરેલી છે. છતાં પણ આપણે મોટે કાફલે હોવાને લીધે આ સગવડો પુરતી છે, એમ કહી શકાય નહિ.

હિન્દુસમાજમાં જુદી જુદી ભતિઓમાં જે વાડા બંધાયેલા છે. તે વાડામાં રહીને પણ ઉન્નતિનું કામ કરવાનો બોલે જ્ઞાતિના અગ્રેસરો પોતાના શિરપર ઉઠાવી દેયે તો એ કામ સહેલાઈથી થઈ શકે એવું છે. એ પ્રમાણે આપણી કોમના દાનવીશ, સેવાભાવી યુવાનો અને યૌવકશક્તિવાળા વદ્ધાનો પરસ્પરનો સહાર સાધીને આ કામ ઉપાડી દેયે તો અલગપણાનો જે અંધકાર છે, ખાસ કરીને સ્ત્રી વર્ગમાં, તે જઘ્નીથી નાશ પામે. ખાસ કરીને કેળવણીના ભાઈઓને ખાસ વિનંતિ છે કે પોતાની છંદગીભરતું આ સેવાનું કામ ઉઠાવી દેયે તો તેઓએ આપણી કોમની તેમજ સારા દેશની સેવા કરી ગણાય. પ્રભુ તેવા ભાઈઓની નાનકડી ટોળી બહાર પાડે અને તેઓ આ કાર્ય ઉપાડી દેયે.

તા. ૩૦-૧૧-૩૯.

અમૃતલાલ વિ. ઠક્કર.

● સેવાના સન્યાસી જુગ જુગ જીવો ! ●

ભા. રાત મધના પ્રથમ પંક્તિના સેવાનીર તરીકે આદર પામેલા 'પૂ. ઠક્કરબાપા' આપણા અભિમાનનો વિષય છે. લોહાણા જ્ઞાતિના તેઓ પ્રથમ મેન્યુએટ છે, અને જીવનનો મધ્યાન્હકાળ તેઓ સરકારી કચ્છ હેઠળનાં વીતારતા હતા. પણ એમાં એમણે શાંતિ હીઠી નહિ, જીવનવ્યવહારના અળખામણા બખતે તેમણે ઉતારી નાખ્યા અને આજીવન જીવન સેવાની કંથા ધરી લીધી. તેમનું દીલ દક્ષિણના દુઃખદોષી દ્રવ્ય હતું. તેમને પીડિતોની પીડા પચવી રહી હતી. એ દોડ્યા...ભાંગ્યા બેઠા બન્યા, અને આજે પાંચકાનો કાળ વીતી ગયો છે. આ પાંચ રહીમાં તેમણે તવારીખ સર્જી છે !

તેમનું જીવન તો જગત્તુ બહુ છે, શ્રી અમૃતલાલ વી. ઠક્કર 'ઠક્કરબાપા' બન્યા, બક્ષિ મહીને સંસ્થા સમા બન્યા, શાંત્ય મહીને 'દેવ' બન્યા. તેમની કાર્યદક્ષતા, તેમની ધગશ, તેમની છંદગીશી, તેમને અધ્યાત્મતા ને અડગતા અને તેમના સૌરભ સર્વજ્ઞ શીતળના પામરી દીધી છે !

હજી હવેજી 'ઠક્કરબાપા' ની સ્તીતેરમી જન્મજયંતિ ઉજવાઈ ગઈ જનતાએ તેમને પ્રેમથી નવાજ્યા, એક લાખ રૂપિયા કરતાં વધુ રકમની બેંકી અપાઈ કરી. ગાંધીજીએ હજી કે 'ઠક્કરબાપા'એ હિન્દને આગેકદમ કર્યું છે.

દેશના આ અણમૂલ રત્ન 'પૂ. ઠક્કર બાપા' થઈ જીવો !

એક આછો
દ્રષ્ટિપાત

★ ★ ★ ★

સન ૧૯૧૦
પહેલાં અને પછી

! ★ ★ મુંબઈની ★ ★ !
! લોહાણા જ્ઞાતિ !

ઈતિહાસ અને પરીસ્થિતિ

મુંબઈ શહેરની
આલુ આપાદી
ક્રમે ક્રમે થઈ છે.
પ્રગતિનો ઇતિહાસ
પૂરવાર કરે છે કે

વિકાસક્રમ ક્રમિક છે. એ સુનાધારે મુંબાઈની લોહાણા
જ્ઞાતિના વિકાસનો ટુંક ઇતિહાસ તપાસવાનો આ
લેખમાં પ્રયત્ન કરવામાં આવ્યો છે.

મહાપરિષદ: ક્રાન્તિની જનેતા

રેક દેશ, સમાજ કે જ્ઞાતિમાં ક્રાન્તિ પછી
દે મુગપલટો થાય છે. એ નિયમે સને
૧૯૧૦ ની સાલમાં લોહાણા જ્ઞાતિની પ્રથમ મહા-
પરિષદ બરાઈ ત્યારે ક્રાન્તિના ગણેશ મંડાયા. તેથી
લોહાણા જ્ઞાતિના મુગપલટાનો સંક્રાન્તીકાળ સને
૧૯૧૦ ને ગણ્યો છે.

● : લેખક : ●
શ્રી. કલ્યાણુજી કહાનજી માસ્તર
સેક્રેટરી, શ્રી હાલાઈ લોહાણા મહાજન-મુંબઈ.

મુંબઈની તથા-
રીખ.

સો જમાં લેકામાં
સો મુંબઈ શહેર
પોર્ટુગીઝોના તાગામાં

હવે ત્યારે તે નાના નાના સાત ટાપુઓમાં
વહેંચાયલું હતું. મોટેભાગે મચ્છીમારોની
વસ્તી હતી. પણ ઈ. સ. ૧૬૬૧ માં પોર્ટુગીઝોના
રાજની શાહજાદીનાં લગ્ન ઇંગ્લાંડના રાજા બીજા
ચાર્લસ સાથે થયાં ત્યારે આ બેટ ઇંગ્લાંડના રાજાને
પહેરામણીમાં મળ્યો. આ વખતે ઇંગ્લાંડની ઇસ્ટ
ઈન્ડીયા કંપની હિંદમાં વેપાર કરતી હતી, તેને
વાર્ષિક રૂ. ૧૦૦૭ લેવાની શરતે આ બેટ સુપ્રત
કરવામાં આવ્યો, સારથી ઇસ્ટ ઈન્ડીયા કંપનીએ
આ સાતે બેટાને જોડી દેવાના અને સુધાણા કરવાના

● અઢારમીસદીના અંધારયુગમાં ●
સાહસિક લોહાણા જ્ઞાતિએ જાનસાટેના જોખમો
ખેડી સાગરના મોજાંઓ પર સ્વાર થઈ,
મુંબઈમાં પ્રવેશ કર્યો હતો !

‘ મુળ્યમાં વ્યાપારજંગ જમાવ્યો ! ’

પ્રથમો આદર્શ. ઇ. સ. ૧૮૦૫ સુધીમાં તેની સારી પ્રગતિ થઇ અને વચમાંની સવળી પાણીવાળી જગાઓ પૂરી દઇ જમીનો ખતાવવામાં આવી. ઇ. સ. ૧૮૨૦ થી ૨૭ સુધીમાં નવા રસ્તાઓ, બ્રહ્મરો વગેરે બંધાયાં. ઇ. સ. ૧૮૫૩ માં મુંબઈ અને થાણા વચ્ચે છ. આઈ. પી. રેલ્વેની શરૂઆત થઇ, અને ઇ. સ. ૧૮૬૩ માં બોરધાટની રેલ્વે લાઇનની શરૂઆત થઇ. પહેલી મોટી ઇ. સ. ૧૭૫૦ ની સાલમાં બંધવામાં આવી. આ રીતે મુંબઈની ખરી પ્રગતિ ઓગણીસમા સૈકામાં થઇ અને આ ત્રીસમીસદીમાં તે હિંદુ પ્રથમ દરજ્જાનું બ્રહ્મભાવીવાળું શહેર બન્યું છે. સને ૧૮૧૬ ની વસ્તી ગણતરી પ્રમાણે મુંબઈની કુલ વસ્તી ૧,૬૧,૫૫૦ માણસની હતી. તે વર્ષને હાલ ૧૨ થી ૧૩ લાખની થઇ છે.

લોહાણાઓનો વસવાટ.

લોહાણાઓ અદારમી સદીમાં મુંબઈમાં વસતા હતા, તેના પ્રત્યક્ષ પુરાવાઓ મળી શકે છે. હાલાઇ લોહાણા મહાજનવાડી, મહાજનને ઇ. સ. ૧૮૩૬ માં એટ મળવાના શિલા લેખો છે. એટલે મુંબઈની પ્રગતિમાં લોહાણા જ્ઞાતિએ પણ યોગ્ય ફાળો આપ્યો છે.

વ્યાપારવીર જ્ઞાતિ

મુંબઈ એટ હોવાથી, અને રેલ્વેની સગવડ નહિ હોવાથી કચ્છ, કઠિયાવાડ અને ગુજરાતના દરીયા કિનારાનાં ગામોમાં વસતા લોહાણાઓ વહાણો મારફતે મુંબઈ આવેલા જ્યાં તેવે વખતે તેઓ બહુ મોટી સંખ્યામાં ન હોય તે બનવાનું છે. ખતાં આપણી જ્ઞાતિ સાહસિક વેપારી હોવાથી વેપારના ક્ષેત્રમાં તેણે ધણેજ અગ્રભાગ લઇ વેપારી આલમમાં સારી પ્રતિષ્ઠા અને ખ્યાતી મેળવેલાં હતાં. અનાજ, સીડક, કાપુસ, વગેરેના વેપાર મુખ્યત્વે આપણા કચ્છી ભાષ્યાએ હસ્તગત કર્યો હતો, જ્યારે કાપડના વેપારમાં અને બીજાં બજારોમાં હાલાઇ અને વોધારી ભાષ્યાએ સારી પ્રગતિ કરી

હતી. અનાજ, સીડક, કાપુસ વગેરેના વેપારમાં ધારસી નાનજની કું., શીવજી કુંવરજીની કું., અબ્દુન ખીમજીની કું., ખીમજી વીસરામની કું., વગેરેના નામાંકિત વેપારીઓ હતા. જ્યારે કાપડ વગેરેના વેપારમાં કાળીદાસ જુઠાની કું., હરીભાઇ હિમરાજ, ગીરધરદાસ જેઠાભાઇ જે. પી., રતનસી કરમસી બનાતવાળા જે. પી., દામેશ્વર ગોરધનદાસ સુખડવાળા જે. પી. વગેરેએ સાફ રથાત પ્રાપ્ત કર્યું હતું. બીજાં બજારોમાં ભોવાન જીવરાજ આટાવાળા, પદમસી ધનજી કાંદાવાળા, ખીમજી ભવાન ડાપણીવાળા, વગેરેએ સારી પ્રગતિ કરી હતી.

બીજા ક્ષેત્રોમાં

સ. ૧૮૧૦ પહેલાં વ્યાપારી ક્ષેત્રમાં આપણી જ્ઞાતિએ પ્રગતિ કરી હતી, તેના પ્રમાણમાં રાજકિય, સામાજિક અને આર્થિક ક્ષેત્રોમાં બીજા ભાઈબંધ કોયોના જેટલી પ્રગતિ સાધી શકાઇ ન હતી. તેનું મુળ કારણ કેળવણીની ન્યૂનતા હતું. આ અરસામાં ઉચ્ચ કેળવણી મેળવનારા મુંબઈવાસીઓમાં શ્રીયુત મુરારજી આણંદજી તન્ના બી. એ. એલ. એલ. બી. થઇ ભાવનગર રાજ્યમાં ઉચ્ચ અધિકારપદે પહોંચ્યા હતા. શ્રીયુત પીતાંબરદાસ લવજી ઠક્કર બી. એ. એલ. એલ. બી. થઇ લોહાણા જ્ઞાતિમાં પહેલા એડવોકેટ થયા હતા. જેને સમસ્ત જ્ઞાતિએ તે માટે ભગ્ય સમારંભથી અભિનંદન આપ્યું હતું. શ્રીયુત લાલજીભાઇ ગોકુલદાસ બી. એ. સુધી પહોંચ્યા હતા. શ્રીયુત અમૃતલાલ વીઠલદાસ ઠક્કર (ઠક્કરબાપા) બી. સી. ઇ. મુંબઈ મ્યુનિસિપાલિટીમાં બાહોશ એન્જનીયર તરીકે સારી નામના મેળવી શક્યા હતા. આમ આંગળીના વેદાએ ગણી શકાય એટલા ગ્રેજ્યુએટ હતા. ઉચ્ચ કેળવણીની ન્યૂનતાને લીધે રાજકિય ક્ષેત્રમાં આપણી જ્ઞાતિનું રથાત અસંતોષ ઉપગમવે એવું હતું.

જ્ઞાતિનો અધિકારયુગ.

સામાજિક ક્ષેત્રમાં એકમતા લાભોની અવગણના કરી નંડાવાદ પ્રચળ થયો હતો. હાલાઇ

વિભાગમાં આઠ તકા, જ્યારે કમ્પ વિભાગમાં સાત તકા જુદા જુદા શેડી આગેએ સ્થાપ્યા હતા, તેથી મહાજનના સમુદત્તર જેવી વ્યવસ્થા હતી નહિ. મહાજનના વહીવટ પટેલશાહીના ધોરણે ચાલતા. અને તેમાં નિયમિતતા કે વ્યવસ્થા માટે બંધારણ જેવું કંઈ હતું નહિ. આ અરસાના છેલ્લા દાયકામાં બંધારણિય ધોરણે કામ કરવાનાં પગલાં મંડાયાં હતાં. આજભગ્ન અને વૃદ્ધભગ્ને નિરંકુશ પણે ચતાં હતાં. પરદેશગમનનાં દ્વારે બંધ હતાં. આમ સામાજિક ક્ષેત્રમાં અંધકાર યુગ પ્રવર્તતો હતો. આર્થિક ક્ષેત્રમાં ગણપા ગાંધપા, આંગળીને વેટ ગણી શકાય એટલા લક્ષાધિપતિઓ અને મકાન માલીકો હતા.

આટલું જતાં લોહાણાઓ ક્ષત્રિય હોવાથી, પરાપકાર, અને ક્ષાત્રતેજ બતાવવામાં પક્ષાત ન હતા. જે કે સંખ્યાની દ્રષ્ટિએ એ પ્રમાણે બહુ જ જુદા હતાં. જતાં પરાપકારના અશીઝરણાં વહેતાં રહ્યાં હતાં. માતૃશ્રી કનબાઈ, શેઠ કરમસી દામજી, શેઠ અંબા રામજી, શેઠ દામોદર ગોરવનદાસ મુખડવાળા, શેઠ પારપીઆ પ્રધાન, શેઠ વસનજી ડોસાબાઈ, શેઠ ચનાબાઈ પેરાજ વગેરેની જ્ઞાતિને લગતી અને સર્વદેશિય સખાવતોએ લોહાણાઓની દાનવીરતાની પ્રતિષ્ઠાને ટકાવી રાખી હતી. ક્ષાત્રતેજમાં મુંબઈના બંદર લતામાં લોહાણાઓની સર્વોપરી સત્તા હતી. આટલું જતાં લોહાણા જ્ઞાતિ અન્ય જ્ઞાતિઓના મુકાબલામાં પક્ષાત ગણાતી. રાજ્યની વસ્તી ગણતરીમાં પણ આવુંજ સ્થાન હતું. તેથીજ જ્યારે સને ૧૯૧૦ માં પ્રથમ મહાપરિષદ ભરાઈ ત્યારે મુંબઈના તે વખતના એક વિખ્યાત પત્રમાં “કાંદા બેટેશની કોન્ટ્રેન્સો ભરાવા લાગી” એવી ઉક્તિઓની કવિતા પ્રકટ થઈ હતી. આવા અંધકાર તો નહિ, પણ નિરાશાજનક યુગમાં આશાની ઉપા સન ૧૯૧૦ માં મહાપરિષદે

મુંબઈ મુકામે પ્રકટાવી.

સને ૧૯૧૦ પછીનો પ્રકાશયુગ.

મહાપરિષદે એકમ અને બાતુભાવની ભાવનાને જગૃત કરી, લોહાણાઓને પ્રકાશમાં મુક્યા. મુંબઈમાં પ્રકટેલી આ ઉપાનાં કિરણો વિસ્તૃત પામ્યા. અને તેના પ્રકાશ સમસ્ત લોહાણા જગત ઉપર પથરાઈ ગયો. મહાપરિષદને કમ્પ, કાઠિયાવાડ અને સીંધના પાટનગર કરાચીએ પોતાને આંગણે પધરાવી અને લોહાણાઓની દાનવીરતાને કંઈ સમસ્ત જનતાને સંભળાવ્યો. લોહાણા જ્ઞાતિ પણ શિષ્ટ, સંસ્કારી અને પ્રગતિશીલ જ્ઞાતિ છે એવી જગતને પ્રતિતિ કરાવી.

આ યુગને કેળવણી યુગ કહેવો એ દરેક રીતે યોગ્યજ ગણાશે. સન ૧૯૧૦ પછી લોહાણા જગતમાં રથજે રથજે કેળવણીનાં પરમો-મેડિંગો સ્થપાઈ, કેળવણીનો ફેરાવો ઝપાટાબંધ થવા લાગ્યો, ઉચ્ચ કેળવણી સુધી અભ્યાસ કરવાની તમન્નાવાળા યુવકોની સરિતાનાં પૂર ચડ્યાં. મહાપરિષદે સ્થાપેલી ઉચ્ચ કેળવણી મેડિંગમાં આ પૂરનાં પાણીને સમાવી લેવાની અશક્તિ જણાઈ. તેથી મહાજનો અન્ય સંસ્થાઓ અને દાનવીર સદગૃહસ્થો તરફ તેમનાં વહેણ વળ્યાં. આ સંઘળાઓના સહકારથી ઉચ્ચ કેળવણીનો ફેલાવો થયો. માધ્યમિક અને પ્રાથમિક કેળવણીની પ્રગતિ પણ ઇચ્છવા યોગ્ય થઈ. છેલ્લી માંડવીની પરિષદમાં થયેલા જનરલ ફંડમાં કેળવણીમાં પક્ષાત કમ્પ પ્રદેશમાં કમ્પ કેળવણી ખાતું ખોલી ગામડે ગામડે શાળાઓ સ્થપાઈ અને નાત જાતના બેઠ વગર જ્ઞાનની પરખે સર્વને માટે ખુલ્લી મુકાઈ. આથી લોહાણાઓની

મહાપરિષદે ઉપા પ્રગટાવી !
કાન્તિયુગનાં મંડાણ મંડાયા !
સંસ્કૃતિ-સંસ્કારની સાન આણી !
સંઘળળ'ને સંસ્કારનાં પિયુષ પાયાં !

રાષ્ટ્રભક્તિ અને સર્વદેશિય પરાપકારીતાને પ્રકાશ સર્વ જગતમાં પ્રસરી ગયો છે અને જ્ઞાતિ એ રાષ્ટ્રેત્વ એક અંગ છે તે સિદ્ધ થયું છે.

કુમારો અને યુવ-

કોની કુળવણીને માટે સંતોષકારક કાર્ય થયું છે પણ કુમારીકાઓ અને સ્ત્રીઓની કુળવણીને માટે બહુ થીમાં પગલાં ભારામાં છે. તેની તો માત્ર ઉપાની- જ અંખી થઈ છે. માત્ર એક જ કન્યા હાત્રાલય મુદ્રામાં પ્રખ્યાત હાતા શેઠ વીરજીભાઈ પેરાજી તરફથી સ્થપાયું છે. શ્રીમાન શાહ સોદાગર નાનજીભાઈ કાળી- દાસે પોરબંદરમાં આર્થ કન્યા શુક્રકુળ સ્થાપ્યું છે. પણ તેમાં દાખલ થવા માટે લવાજમ ભરવું પડે છે, તેથી જ્ઞાતિના દાનવીર કે મહાજનો તે ખર્ચ ઉપાડી લેવા તૈયાર થાય તોજ જ્ઞાતિની આબિદાઓ ને આર્શિવાદ સમાન નીવડી શકે. હવે પછી જ્ઞાતિએ પહેલામાં પહેલું કાર્ય સ્ત્રીકુળવણીના ફેલાવા માટે કરવાનું છે. આ અર્થે અંગને જ્યાં સુધી

સુધારવામાં નહિ આવે ત્યાં સુધી સમાજિક ક્ષેત્રમાં જ્ઞાતિ આગે કૃત્ય કરી શકે તેમ નથી.

કુળવણીના ફેલાવાના પ્રતાપે આપણી જ્ઞાતિએ શ્રોણ પ્રમણ્યમાં પણ સર્વત્ર પગલાં માંડ્યાં છે. લોહાણુ દિવાનો, લોહાણુ બેરીસ્ટરો, લોહાણુ મેજ- સ્ટ્રો, લોહાણુ એડવોકેટો અને લોહાણુ સોલ્ડીસીટરો, લોહાણુ એન્જનીયરો, લોહાણુ ડોક્ટરો, વગેરે તમામ લાઇનામાં લોહાણુઓએ પ્રવેશ કર્યો છે. તેમાં મુંબઈનો એક યા બીજી રીતે મોટો ફાળો છે.

રઘુવંશીઓનાં-

લેખક : કવિ પ્રેમજી-

[૧]

રાજ હતાં, શીરતાજ હતાં,
રઘુવંશી રાજધિરાજ હતા,
સાહસવીર શુરવીર હતા,
સમ્રાટ શુરા રણવીર હતા.

હસ્તી અંખાડી પર ચઢતા,
હીમાચળ શી જેની પ્રઠતા.

[૨]

તલવાર હતી, હથિયાર હતાં,
ઉદાર હતા, ઠાતાર હતા,
શુરા—પુરા—સરદાર હતા,
'ને ધર્મતણા અવતાર હતા.
ને ન્યાયી હતા, મહાકાય હતા,
જ્યાં ધર્મધુરંધર રહાય હતા.

[૩]

શક્તિ હતી, સદ્ગુણિત હતી,
'ને સત્ય વિષે આસક્તિ હતી,
સૌ ધર્મ નીતિમય વ્યક્તિ હતી,
ક્ષાત્રત્વજ્યોત ઝળકતી હતી.
સત્તા ભોગવતા સુષ્ટિમાં,
અમૃત નીતરતી દ્રષ્ટિમાં.

સામાજિક મુદ્દારણુનાં પગલાં

કુળવણીના ફેલાવાની અગર સબજા ક્ષેત્રમાં થાયજ, ઉન્નતિ, સંસ્કૃતિ, ચારિત્ર્ય અને સંગઠનનું મૂળ કુળવણી છે. એટલે એકથ, સામાજિક રીતરીવાજો આર્થિક પરિસ્થિતિ વગેરેમાં ઠીક ઠીક પ્રગતિ થઈ છે. કમછી, હાલાઈ, અને ઘોષારીના બેઠો મુંબઈમાં તો હવે માત્ર મહાજનોની જ્યવરથા પૂરતાંજ રહ્યા છે. રોડી વહેવાર તો પ્રથમ યુગમાં પણ હતો, પણ હવે તો બેડી વહેવાર—સગપણ—ભગન પણ છુટથી થાય છે અને એ રીતે ત્રણે વિભાગનું

-ગૌરવગાન.....

-વાલ્મીકી પંચમતિયા

[૪]

બળવાન હતા, કુળવાન હતા,
વિક્ષાન હતા, શુભવાન હતા,
સન્માન હતા, સ્વમાન હતા,
ઉર ધ્યાન હતા, 'ને જ્ઞાન હતાં.
જે હાથ હતી તલવાર ધરી,
તે હાથ રક્ષા બ્યાપાર કરી.

[૫]

પ્રાચીન સમયમાં ભૂપતિઓ,
અર્વાચીન સર્વે બ્યાપારીઓ,
અમરજ્યોતિ અજવાળી છે,
સ્વપંશ ગૌરવશાળી છે.
નિસાધનના સાધન થઈને,
હાનેશ્વર તન મન મન દઈને.

[૬]

'સેનેટેરીયમો', સસ્તા માળા,
ઔષધ-ને શિક્ષણની શાળા,
જ્ઞાતિહિતાર્થે અર્પણ છે,
ગંગા તીરથમાં તર્પણ છે.
પ્રગતિના પંથ બતાવે છે,
આદર્શ અનુપમ લાવે છે.

પ્રથમ પરિપદ વખતે જેટલી
બાળતોતી સુધારણાની
ધોષણાઓ કરવામાં આવેલી,
તે માટે લોકાણા જગતને
સંદેશ પાઠવેલા અને
પ્રેરણાઓ આપેલી તેઓની,
ધર્મનાતિના શિક્ષણની
આવશ્યકતા, વરે કન્યાની
ઉમરના તદ્દરવત ઉપર
અંકુશ, છુટાછેડા એટલે
હારગતી, કન્યાવિક્રમ માટે
સાખ્ય હાથે કામ જોવાના
કાયદા, ભૂતભોજનોની અંધી,
વૈધવ્ય ધર્મ પાળનારી
વિધવાઓ માટે વિધવા-
આશ્રમોની સ્થાપના સમ-
સ્ત મહાજનોતો વહિવટ
એક ધોરણે ચાલે એવું
સર્વમાન્ય અંધારણુ, સાર-
જનોની કુળવણી, બાળી-
કાઓ અને સ્ત્રીઓની કેળ-
વણી માટેની સગવડો,
હન્નર, ઉલોગના શિક્ષણની
યોજનાઓ વગેરે વગેરે
બધી બાબતોમાં બાધ
કરવાનું બાકી છે.

આર્થિક પ્રશ્ન.

આર્થિક ક્ષેત્રમાં પણ હીક હીક પ્રગતિ થતી છે.
શિક્ષાધિપતિઓને બદલે કરોડાધિપતિઓની
ગણનામાં આવી શકે એવા પ્રતિ બંધુઓ જ્ઞાતિના
ગૌરવમાં વધારો કરી રહ્યા છે, લેખારમાં
જ્ઞાતિબંધુઓએ સારી પ્રગતિ કરી છે, આટલું જતાં
જ્ઞાતિની વસ્તીમાં વધારો, ધંધારોજગારની
માઠી અસર અને મુંબઈના આકર્ષણોથી મુંબઈની
લોકાણા વસ્તી લગભગ અમણી થઈ ગઈ છે. તેથી
આર્થિક સાનુકુળતાવાળાઓ કરતાં આર્થિક મુંબઈ

એકપક્ષતા મજબુત બની છે. સામાજિક રીતરીવાજો
ઉપર પણ મહાજન સંસ્થાઓએ સારા અંકુશો
મૂક્યા, બાળકોને લગભગ નાણુદ થયા છે.
બુદ્ધ લગ્નો. ઉપર અંકુશ મૂક્યા છે શુભાશુભ
પ્રસંગોની ભેટી ફેટી ઉપર પણ અંકુશો મૂકી દેખા-
દેખીથી થતા લખણુદ ખર્ચા લગભગ બંધ
કરાવ્યા છે. ફટાણાં રોવા કુટવાના રીવાજો વગેરે
અમર્થાદિત રીવાજો ઉપર અંકુશ મૂક્યા છે એક
સ્ત્રી હયાત હોય તો બીજી સ્ત્રી કરવા માટે મહાજન-
નોની રજા લેવા આવશ્યક થયું છે. આટલું જતાં

વાળાં જ્ઞાતિયંદુઓ બહુમતિમાં છે. દિવસે દિવસે મુંબઈની વ્યાપારિક પરિસ્થિતિ વધારે મુશ્કેલ બનતી જતી હોવાથી આવા સાધારણ સ્થિતિવાળાઓ અને ગરીબ જ્ઞાતિયંદુઓને નિર્વાહ ચલાવવાનું મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે. જ્ઞાતિના દાનવીર જ્ઞાતિયંદુઓએ સસ્તા ભાડાની આવીઓ, નિરાશ્રીત કુટુંબોના નાણાંની મદદો, ફેળવણી માટે સ્કોલરશીપો, ફાયાખાનાઓ ઇત્યાદિની સમવડો કરી છે, પણ વસ્તીના પ્રમાણમાં તે સમવડો પૂરતી નથી.

બહુ મુંબવતો બેકારીનો પ્રશ્ન

પ્રથમના યુગમાં બીજી કેટલીક રીતે જો કે જ્ઞાતિ પછાત હતી પણ જીવન નિર્વાહના સાધનો માટે સૌ સ્વાશ્રયી હતાં, બેકારીનો પ્રશ્ન ઉદ્ભવ્યોજ નહોતો. તે પ્રગતિયુગમાં ઉત્પન્ન થયો છે. તેનાં કારણો માત્ર વધેલી વસ્તી, મુંબઈની વ્યાપારી મંદીમાં જીવનવ્યવહાર ચલાવવાના વધેલા ખર્ચા, વેપારક્ષેત્ર સિવાય અન્ય ક્ષેત્રોમાં જવાનો અભાવ, વગેરે ધણાં કારણો છે. આ મુંબવતો પ્રશ્નોનો નીકાલ સત્તર કરવાની આવશ્યકતા છે.

વધેલી વસ્તી અને મોટા ભાગની આર્થિક પરિસ્થિતિ જ્ઞેતાં કન્યા વિદ્યાર્થીની જીવન, લોકાણુ જનરલ હોસ્પિટલ, કુન્ટર ઉદ્યોગ શાળા અને ઉદ્યોગશાલય, વગેરે આવરમક બાળ્યો તાત્કાલીક કરવાની જરૂર છે.

સ્ત્રીઓની અજ્ઞાનતાને અંગે મુશ્કેલિશોનું પ્રમાણ વૃદ્ધિગત થતું જણાય છે. સ્ત્રીઓની ફેળવણીના પ્રમાણની સાથે સ્ત્રીઓના સંરક્ષણને માટે મહાજનોએ કામલા કરી મજબૂત હાથે કામ ભેવાનો સમય આવી ગયો છે.

પરદેશગમન

ઉચ્ચ ફેળવણીના ફેલાવાથી, અને પરદેશગમનનાં દારો જ્ઞાતિએ ખુલ્લાં કરવાથી વિદ્યાર્થીઓ અને વેપારીઓ કુટુંબી પરદેશગમન કરી ઉચ્ચ શિક્ષણ અને વ્યાપારી અનુભવો મેળવી શકે છે. તેમના પરદેશમાં વ્યાપારી પેઢીઓ સ્થાપી શક્યા છે. અત્યારે જાપાનમાં અંગ્રેજી ભાષાઓ તેની પેઢીઓ પસંદ છે.

રાજકિય ક્ષેત્રમાં

ઉચ્ચ ફેળવણીનો ફેલાવો થતા જતાં રાજ્યતંત્રમાં ઉપર જણાવ્યું તેમ શ્રી. મોરારજી આણંદજી તંત્રના માજી દિવાન ભાવનગર અને પટના રેટ, રાવગઢાદુર હરજીવન ભવનભાઈ ઠોટક, માજી દિવાન રાજકોટ હાલના દિવાન જજરા રેટ, શ્રી. ત્રીભોવનદાસ જગજીવનદાસ માજી દિવાન પોરબંદરના અને

હાલના દિવાન પ્રતાપગઢ રેટ. અને શ્રી. જયકૃષ્ણ નાગરદાસ વર્મા દિવાન લુણાવાડ રેટ મુંબઈના વતનીઓ છે. એ મુંબઈ માટે ગૌરવ લેવા જેવું હોવા છતાં બ્રિટીશ રાજતંત્રમાં સારી કે બીજી જગ્યાઓ પ્રાપ્ત કરવા તરફ યિલકુલ લક્ષ આપણું નથી. તેમજ સ્થાનિક સ્વરાજ્ય-મ્યુનિસિપલ ખાતામાં પણ એ ચાર વ્યક્તિઓજ સ્થાન પ્રાપ્ત કરી શકી છે. અત્યારે મ્યુનિસિપલ ફોરપોરે-શનમાં આપણા ચાર જ્ઞાતિયંદુઓ ફોરપોરેટરો તરીકે સ્થાન પ્રાપ્ત કરી શક્યા છે, તે મુંબઈની અન્ય કોમેની વસ્તીના પ્રમાણમાં ગૌરવ લેવાયુક્ત છે, તે સમગ્રવડો લાભ લઈ આપણા ફેળવામલા યુવકોએ આ ક્ષેત્રમાં માર્ગ કરવાના પ્રયત્નો કરવાની જરૂર છે.

દિંદની મુક્તિ માટે આજતી રાજકિય ચળવળોમાં જો કે આપણા જ્ઞાતિયંદુઓ રાષ્ટ્રના એક અંગ તરીકે સંપૂર્ણ સાથ આપી રહ્યા છે. શ્રી. શેઠ શરજી વલ્લભદાસ, શ્રી. શેઠ રતિલાલ ત્રીભોવનદાસ, શ્રીમતી ભક્ષીબહેન ગોરધનદાસ જાવજી તે શેઠ શુરજી વલ્લભદાસનાં પુત્રો તેમજ શ્રીમતી ત્રીવેણી બેન તે ગોવીંદાસ ત્રીભોવનદાસ શેઠ વજીલાલભાઈની પુત્રી, એ સહયુદ્ધરથી અને સન્નારીઓ ઉપરાંત પુષ્કળ અન્ય જ્ઞાતિયંદુઓએ જોડાયાના કરી છે. વીર વીહલદાસ અંદને આ લઠતમાં શકીદ બની લોકાણુ કામને ઉજવણ કરી છે. આર્થિક ભોગો પણ અનેક આપ્યા છે. છતાં કાનગ્રેસની જવાબદાર સંસ્થાઓમાં આપણા જ્ઞાતિયંદુઓ ઉચ્ચ સ્થાન પ્રાપ્ત કરી શક્યા નથી, તે નોંધવું ઘટે છે.

પોતાની આખી જીંદગી સરવન્ત યોદ્ધા ઇન્ડિયા કોસાયટીને અર્પણ કરી, ફલીતાની સેવા કરી અને ઠકકરયાપાનું ઉપનામ પ્રાપ્ત કરનારા શ્રી. અમ્બતલાલ વીહલદાસ ઠકકરની સેવાઓએ આપણી જ્ઞાતિને ગૌરવંતી બનાવી છે.

મહાપરિપદ બોલાવવી ઘટે !

આ રીતે સન ૧૯૧૦ પછીની પરિસ્થિતિ ઉજવલ હોવાથી તેને પ્રકાશયુગ તરીકે ગણી શકાય. છતાં ઇચ્છીત પ્રગતિ સાધવા માટે સંયુક્ત પ્રયત્નોની હજી લક્ષી જરૂર છે. તે માટે એકમ અને બાતુલાવથી આપણને આ પ્રકાશ યુગમાં પગલાં પડવાનાર મહાપરિપદ તાત્કાલિક મેળવવાની જરૂર પુરવાર થાય છે કે જેથી એ મહા-દેવી મહાશક્તિના પ્રતાપે આપણી જ્ઞાતિની સર્વ ક્ષેત્રોમાં સર્વોત્કૃષ્ટ ઉન્નતિ સાધી શકાય. તથાસ્તુ.

ૐ જ્ઞાન્તિ ! જ્ઞાન્તિ ! જ્ઞાન્તિ !

સ્વ. શ્રી તુલસીદાસ કુંવરજી

સ્વ. રાધાબાઈ તુલસીદાસ

સ મ ય.....અ ને.....પૈ સો

અ ને ની

કીંમત આ જમાનામાં સરખી છે ?

તે બચાવવા શું કરશો ?

હાલમાં ઇન્કમટેક્સના કાયદામાં ફેરફારો જરૂરી સુધારા થવાથી વેપારી બાહ્યોને તે બાબતની ખાસ જરૂર છે. તેમાંના થોડા નીચે મુજબ છે :—

- (૧) ઇન્કમટેક્સ ઓશીસમાંથી ફરજિયાત ફોજ મંગાવવું પડશે. નહિ તો દડ મશે.
- (૨) નવા ફોર્મ ભરવાની પુરી સમજણ મેળવવી જોઈએ.
- (૩) નવા કાયદામાં આખી દુનિયાની આવક ખતાવવી પડશે. તેમાંથી ૫-દેશની આવક-માંથી રૂ. ૪૫૦૦ મજૂરે મેળવવા ખાખત સમજણ હોવી જોઈએ.
- (૪) ચાલુ સાલની નુકસાની બીજે વરસે મજૂરે મેળવવા ખાખત.
- (૫) દેશી રાજમના વતનીને બાજ, કમીશન વિગેરે આપેલ હોય તેના ઉપર એક રૂપીએ ત્રીસ પાંચ ટેક્સ આપવો પડે છે. તે

- ખાખતમાં રીફન્ડ મેળવવા ખાખત અગર કાયદેસર બચાવ કેમ થાય તે સમજવાની ખાસ જરૂર છે.
- (૬) ભાગીદારી રજીસ્ટર કરાવવામાં ફેરફારો ઉપરથી ફેરફારો થયા છે તે સમજવા ખાખત.
- (૭) કુખત રકમ મજૂરે લેવા ખાખત.
- (૮) જોઇન્ટ હિન્ડુ ફેમીલીના આવક ઉપર ઇન્કમટેક્સ તથા સુપરટેક્સ ભરતાં પહેલાં મજૂરે મળતી રકમની સમજણ ખાખત.
- (૯) શેરો અને ડીવિડન્ડોના રીફન્ડ ખાખત.
- (૧૦) ઇન્કમટેક્સના કુલ આવકમાંથી રૂ. ૧૫૦૦ પંદરસો થર ખચના બાદ મળે છે તે સમજવા ખાખત.

આના અનેક ફેરફારો નવા કાયદામાં થયેલા હોઈ રૂબરૂ મળવાથી વધુ બાબતો મળશે.

આજનાં આજી તકલીફો અને કાયદાની ખારીકીથી વધારેમાં વધારે બચાવને માટે રૂબરૂ મળે અગર લખો :—

છોટાલાલ બી. પારેખ

૫૪૫, કાન્તાટેરેસ-ધોળીતળાવને નાકે, કાલબાદેવી સેડ, મુંબઈ-૨.

ટેલીફોન.....નં. ૨૨૧૩૧

ભવ્ય ભૂત કાળ ભૂલા શે ?

• : લેખક : •

શ્રી. ચીમનલાલ હ. વળણી
સેક્ટરી શ્રી. ઘોષારી લોહાણા મહાગન-મુંબઈ.

હિંમત ધરી સાહસ કરો મજૂને વિષે જે રાશ્યતા,
ડોક સદા ઉંચુ રહે એ રાહમાં જે રાશ્યતા,
ચાહે ભડે ચોપાસથી દુશ્મન સદા ધરી વળે,
કાળ આવે કારમો પણ રૂકથી એ ના થળે,
નમવું સત્તાથે ન્યાયને અન્યાયને નમવું નહિ,
જીવન રહે કે ના રહે નિર્ભય થઈ રહેવું નહિ,
ઝોર આવે જીવનમાં કે શાય ભરતી સુખની,
ધન સાંપડે ના સાંપડે પરવા કરે ના દુઃખની,
વૃગઢાવતાં વાળાં જગે કીર્તિ કળશ ઉંચા રહે,
જીમર રહુવંશીતણા ઉંલકાર મૂખથી ના કહે,
તોરા સમા જસરાજ ને વસરાજ જે જીવી ગયા,
રેલ્ય લોહાણા વીરના એ નામ પર નાચી રહ્યા,
કામ કરનારા બધા કંઠાળીને અળગા થયા,
મેન ના મનાયા કોઈના જુદા જુદા સહુ થઈ ગયા,
ઝૂંકી પડ્યા સહુ કામ ભેદાભેદના બાપણ મહી,
ટકતાં નથી કંઈ કામ જુદાવાનની જુદા મહી,
કીમત નથી કરવી હવે કંઈ કામ હિંડોચા તણી,
પડતી નથી ગમ કોઈને ભરવી પરિપત કંઈ ભણી ?
દુશ્મન વિશે તુજ નાતને દિશા સૂઝે ના કોઈને,
શે ? રીત આ સેવાય શું ? રહેશે લોહાણા રોઈને ?

શ્રી. આવચંદ માવજી વડેરા

બી. એ. એલ. એલ. બી.

● રજુ કરે છે :

લોહાણા જ્ઞાતિની

★ સામાજિક સ્થિતિ ★

લોહાણા જ્ઞાતિ
એની કેટલીક
મુળભૂત વિશિ-
ષ્ટતાઓને કારણે
તદન જુદી તરી
આવે છે !

લોહાણા સામા-
ન્ય રીતે
વાણિજ્ય કે ઉદ્યોગ
કરીને ગંચનારી કામ
નથી, પણ જે ક્ષત્રિ-
ઓએ છેક મધ્યકાળ
સુધી આપણાં દેશની
સ્વતંત્રતા; ધાર્મિક વિગૃહિ

રાખનાર કોઈ બીજાં જ તત્ત્વ છે. બીજી બધી ખરી
જ્ઞાતિની ઉત્પત્તિઓ આપણાં મુળ ચાર વર્ણો પૈકી
કોઈ પણ એક વર્ણનાં પેટા વિભાગ પડવાને કારણે
ચલે છે. હવે આવા પેટા વિભાગ પડવાનાં મુખ્યત્વે
બેજ કારણો ગણી શકાય તેમ છે. એક અમુક
પ્રદેશને વસવાટ અને બીજો અમુક પ્રકારનો
વિશિષ્ટ ધર્મ; વર્ણનાં, એક પ્રદેશમાં વસતા, અમુક
કુટુંબોમાં, બીજા પ્રદેશનાં વસનારાને સ્થાન નથી.
અથવા તે એક પ્રકારનો ધર્મ કરનાર, એજ મુખ્ય
વર્ણનાં પેટા સમુદાયમાં, બીજો ધર્મ કરનારને સ્થાન
નથી. આ પેટા સમુદાય કેવળ અકસ્માતને કારણે
પડી ગયા છે એ પેટા સમુદાયમાં લોહીની-માનવીના
દૃષ્ટિથી પર, એવી કોઈ પ્રાકૃતિક સાંકળ નથી દેખાતી.
જ્યારે લોહાણા કોમની સ્થિતિ તદ્દન જુદીજ છે.
ઉત્તર હિંદુસ્તાનથી માંડીને છેક દક્ષિણ-મહારાષ્ટ્રમાં
વળી આ બાજુ વરાહ પ્રાંતમાં-એમ વિશાળ પટપટ
આપણી જ્ઞાતિ પથરાઈ રહી છે.

: અખંડ એકતા :

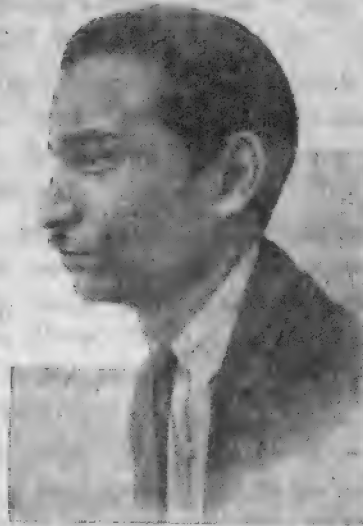
કેટલીક વસાહતો હમણાં તાજી સ્થપાઈ હશે:
તે વાત બાદ કરતાં પણ અમુક અમુક
વસાહતો, તે બધાં વર્ષો અગાઉથી સ્થપાયેલ છે;
એમ કહી શકાય કે વિનાં ચાલે તેમ નથી. આમ
જનાં, આવા વિશાળ જી-પટ પર ફેલાતાં
જતાં, લોહાણા કોમે પોતાનું વૈશિષ્ટ્ય છોડી
દીધું નથી. દુર દુર વસનારા પોતાનાં બાપજો

અને સામાજિક કે કૌટુંબીક ખાનદાનીનાં
રક્ષણ માટે પ્રાર્થના કરેલી છે. તે
ક્ષત્રિઓ સાથે તેને ખુબ નજીકનો સંબંધ હોવાથી
તે એક સાહસીક અને શૌર્યવારી પ્રજા છે.
એવો આપણો દાવો છેક જુનો છે. આપણે ઇતિ-
હાસમાંથી વિપુલ પ્રમાણમાં આધારો આપી આ
હકીકત સિદ્ધ કરી શકીએ તેમ છીએ. પણ સમાજ-
શાસ્ત્રની અખિનવ દ્રષ્ટિ જોને પ્રાપ્ત ચલે છે. તે
આજની આપણી સામાજિક પરિસ્થિતિ અને અત્યંત
અવહારનાં એક સામાન્ય અવલોકન માનવી પણ
એટલું સહજમાં સમજી શકે તેમ છે કે કેવળ ધર્મ
વેપાર કે ઉદ્યોગ સમાન હોવાનાં કારણે brade-
guild-નાં જેવી આ કામ નથી. આ કામને એક
તરીકે બાળવી રાખનાર તેનામાં પ્રારેશિક, ધાર્મિક
અને સામાજિક ઉપરાંત આધારિક અનેક પ્રકારની
બિન્નતા હોવા છતાં તેનું એકરૂપ નિરંતર ટકાવી

સાથેનો સંબંધ છોડી દીધો નથી, પણી ભરે એ બાધઓથી છુટા પડવાને ઇતિહાસ પણ ગણતરી કરતા ભુજ ખાંધ નખ. એટલા વર્ષો થયાં હોય, એજ ખતાવે છે કે, આપણને લોકાણા તરીકે એક બીજા સાથે સાંધનાર તરને અમુક પ્રદેશનો સમુદમાં વસવાટ એ નથી.

બીજી રીતે જોઈએ, તે ધંધાની દૃષ્ટિએ, આપણી કામની વિભિન્નતા પ્રારંભિક વિભિન્નતા કરતાં પણ વધારે છે. પૃથ્વીનાં પટ પરનો કોઈ પણ ધંધો આપણાથી અજાત નથી. કોઈ પણ ઉચ્ચ ગણતા વ્યવસાયમાં આપણે પછાત નથી. કોઈ પણ હલકા ધંધો નીતિની દૃષ્ટિએ નહિ પણ મુડીવાદી માનસની દૃષ્ટિએ હલકા, એટલે તનતોડ મળુરી અને ચોછી આવક આપ નારો ધંધો કરતાં આપણને જોખ નથી, આમ છતાં આપણે લોકાણાપણું અખંડ રહ્યું છે. લોકાણા એટલે અમુક પ્રકારનો ધંધો કરનાર કુટુંબોનો સમુદ એવી વ્યાખ્યા કોઈ કરી શકે નહીં. આટલા લખાણથી એક વસ્તુ સ્પષ્ટ થઈ શકે કે, લોકાણા કામનું અસ્તિત્વ, કામ તરીકે, સામાન્ય રીતે નહિ પણ કંઈ અસામાન્ય રીતે અગર

તો બીજી રીતે કહીએ તો કેવળ ઉદ્યોગ અને વસવાટનાં કારણે નહિ. પણ અતંતર્ગત રહેલી કોઈ બીજા પ્રકારની એકતાનાં કારણે છે. આ એકતા વંશપરં-પરામત છે, જન્મગત છે. આપણી સામાજિક પરિસ્થિતીનો વિચાર કરતાં સૌથી વધારે આગળ તરી આવતું લક્ષણ આ એકતા છે. આ એકતાનાં કારણે આપણને પ્રગતિમાન બનવાની, સામાજિક રીતે આગળ વધવાની, બંધારણ ધડી ચોક્કસ સમુદ રૂપ જીવવાની પુરેપુરી તક રહે છે. એ તકનો આપણે કેટલા પ્રમાણમાં ઉપયોગ કરી જોયો છે, તે વાત વાત જુદી છે. આપણાં આજનાં વિષયની વિચાર મર્યાદા બદલારની વાત છે.

આપણા સમાજશાસ્ત્રી

શ્રી. બાલચંદ વડેરાનો પરિચય આપવાની જગર છે ખરી કે તેમને સૌ એક સમાજશાસ્ત્રી ને વિચાર-સાહિત્યકાર તરીકે સારી પેઠે પીછાણે છે. શુભરતી આલમના મહીતા અખબારો દ્વારા દેવકાખંધ સાહિત્યની ભેટ તેમણે કરી છે. તેમની શૈલીમાં અભ્યાસ સાથે ઉદાણ છે, વેગ સાથે નિશ્ચય છે, સમાજના કલેનમાં મૂકી જઈને વિષયની જોજ તેઓ કરે છે એ વિષય સાથે તેમની અભિનવ દ્રષ્ટિ મળે છે. એટલે દૂધ સાકરનો મેળ નમે છે, એનો સ્વાદ ટીલ હરે છે !

તેઓ આજે તો વહીલાતના જડબામાં સમાઈ ગયા છે. અને છતાં જ્ઞાતિસેવાની તમન્ના પારવી નથી બનાવી. અમરેલી લોકાણા ભોડિંગ તેમજ જમનાથાઈ સી હુન્નરશાળાના સેક્રેટરી છે અને જ્ઞાતિની દરેક પ્રવૃત્તિમાં અગ્રજાગ ક્યે છે.

લોકાણા જ્ઞાતિના અણમૂલ રત્ન સમા આપણા આ સમાજશાસ્ત્રીની શક્તિનો લાભ લોકાણાજ્ઞાતિને વિશેષ પ્રમાણમાં મળે, એમ ઇચ્છીએ છીએ !

વસાહતો-વિદેશ-માં વસવાટ છતાં

આજે લોકાણા

કામ હિંદુસ્તાનમાં જુદે જુદે ઠેકાણે બેઠે આપણી પડી છે. પરંતુ સામાન્ય રીતે સિંધ, કચ્છ અને કાઠિયાવાડ તથા મુંબઈ એટલાં આપણી વસ્તી વધારે પ્રમાણમાં છે. આપણી નજર પહોંચે ત્યાંથી શરૂઆત કરીએ તો મુંબઈ એટલે પણ આપણી કામે આજે ખરાડ, આફ્રીકા વગેરે સ્થળોએ જઈને ઉભી કરેલી વસાહતોની સાથે મૂડી દેવાય. સાધારણ રીતે મૂળ વસવાટમાં

કોઈપણ સંજોગોમાં કોઈપણ સ્થળમાં લોહાણો લોહાણાપણું વીસરતો નથી !

વસતા બાઇઓ કરતાં, વસાહતમાં રહેનારા આર્થિક રીતે વધારે સુખી હોય, અને છે. આને વાતા પ્રગતિનાં અપાઠો પણ આવી વસાહતમાં, વિશેષ કરીને લાગતા હોવાનાં કારણે, ત્યાંનાં બાઇઓ, દેશનાં બાઇઓ કરતાં વધુ શિક્ષીત હોય એ પણ સંભવિત છે. છતાં ખાનદાનીનું જે ઉચ્ચ તત્વ, સાહસીકતા, અને માનવીને સુયોગ્ય એવું અભિમાન, આપણી કામનાં કોઈપણ આર્થિક ઘરમાં તપાસો, એટલે એક સરખા જણાઈ આવશે. આ પ્રભાવ, ઉપર જણાવેલા આપણા મૂળગત લક્ષણોનાજ છે, એમ કહેવામાં જરાય હરકત નથી.

: આપણી ક્ષત્રિયતા :

ક્ષત્રિયત્વને તજ દહને, આને આપણે વાણિ-
જ્યને સ્વીકારેલ છે. સામાન્ય રીતે હું
સમજું છું, તે અર્થમાં ક્ષત્રિયપણું એ ધંધાનું લક્ષણ-
સૂચક નથી. પણ ગુણલક્ષણસૂચક છે. એટલે ક્ષત્રિયમાં
હોય એવું ખમીર, માત્ર લડાઇનાં મેદાનમાંજ
ખતાવી શકે, અને ખીજે રચે નહિં. અગર તો
ક્ષત્રિયોને તો કેવળ રજુક્ષેત્રમાં ઉમા રહી કુર કાપા-
કાપીજ કરવાની હોય; એ કાપાકાપીનું કામ ન મળે
ત્યારે તેણે કંઈજ ધંધો નહિં કરતાં રખડ્યા કરવું.
અલગત આજનાં બંધારણીય રાજકારોબારમાં જ્યાં
સુધી રાષ્ટ્ર રાષ્ટ્ર વચ્ચેની સંઘર્ષણને પરિણામે
યુધ્ધની સંભવિતતા સદાય લટકતી તદ્વારનાં સમી
આપણા માથા પર આવી રહેલી રહેશે, ત્યાં સુધી
પ્રજનાં અસુક માનવોને તો આ ધંધા માટે અના-
મત રાખી મુકવાજ પડશે. કારણ કે યુધ્ધકોશ્વર્ય
અને તત્પરતા આ શિવાય ખીજી રીતે શક્ય નથી.
પણ આજની વિચારણા તો આજનાં સમાજધોનામાં
પુરાઈ રહે નહિં. એટલે આવતી કાલનાં શાંતી-
કાળનો-ચિરશાસનના કામનો વિચાર પણ કરી લેવો

ઘટેજ. એમ ન હોય તો પણ એ વાત
ખાતુપર મુકીતેય, ક્ષત્રિયપણાનો ઉપર જણાવ્યો
તેવો અર્થ કરવો યોગ્ય છે; એટલે ક્ષત્રિયપણું,
જીવનનાં સર્વ પ્રકારનાં વ્યવહારમાં એતપ્રીત યજ
જાય, કેવળ રજુક્ષેત્રમાંજ નહિં પણ જીવનનાં
તમામ ક્ષેત્રમાં, માનવીનાં ઉચ્ચ ગુણો નિકરતાં,
અને સાહસીકતા, ધૈર્ય અને પુણ્યપ્રકાપશીલતા
આટલા પ્રત્યક્ષ યજ આવે, તેવા સંસ્કાર ફેલાવા
જોઈએ; અગર તો તેવા સંસ્કાર પ્રત્યક્ષ જોઈ શકીએ
તેટલી આપણી યુધ્ધી કેળવવી જોઈએ.

આ રીતે વિચારતાં, વાણિજ્યમાં કે ખીજા
કોઈપણ ધંધામાં લોહાણા કામે ક્ષત્રિયત્વ ખતાવ્યું
છે, એમ સ્વીકાર્યા વિના ચાલે તેમ નથી. આને
જ્યારે સમસ્ત પ્રજામાં ક્ષત્રિયત્વ એટલે હિંસક
લડાયક માનસ કે આક્રમજાતમક સ્વાચ્છંદિષ નહિં પણ
સ્પષ્ટ નિર્ભયતા અને વાજખી હકક માટેનાં મજબુત
અપ્તો કરવાની શક્તિ લાવવા, આપણા નેતાઓ
માગણી કરી રહ્યા છે, ત્યારે આપણું આ માનસ
આપણે જાળવી રાખીએ. જ્યાં જૂઠી મથા હોઈએ
ત્યાં ફરીયા એ મેળવી રહીએ અને એ માનસને
જડસું કે અશિષ્ટતાની છાંટ પણ લાગવા દીધા વિનાં
ઉત્તરોત્તર સંસ્કારી ખનાવ્યા કરીએ એ ખૂબ જઈ છે.

: સર્વદેશીય દાનવીરતા :

આપણી સામાજિક પરિસ્થિતિનો ખીજો વિચાર
કરતાં, આપણી દાનવીરતાને ઉલ્લેખ
ન કરવામાં આવે, તો ઘણુંજ અયોગ્ય ગણાય એમ
મને લાગે છે: લોહાણા ગૃહસ્થોની દાનવીરતાએ
પ્રાદેશીક કે કોમીય સંકુચિતતા કદી જણી નથી:
અને ખ્યેયની ઉપર્વલક્ષી નગર હંમેશા રિચર
રાખી છે. મહારી દ્રષ્ટિએ દાનવીરતા એ સામાજિક
વૈષમ્ય નીવારવાનો નિષ્ફળ પ્રયાસ છે. એટલે

: દાનવીરતા ક્ષત્રિયનીજ નિશાની છે :

શિક્ષણ અને સંસ્કારના ક્ષેત્રમાં આગેકુચની આવશ્યકતા છે !

સાધારણ રીતે દાનની વાત સાંભળતા કે કરતા, હું મારી મનોવૃત્તિ કે વાણી ઉપર ખુબ સંયમ રાખું છું. દાન સામે મને વાંધો નથી પણ જે સમાજ વ્યવસ્થામાં દાનની આવશ્યકતા ઉભી થાય છે, તે વ્યવસ્થા તરફ મારો વીરોધ છે. પણ એ અંગત માન્યતાની વાત જતી કરી, કેવળ પરોક્ષ દ્રષ્ટિથી જોવાય, તો લોહાણાઓની દાનવીરતા, એ તેના ક્ષત્રિય સ્વભાવનું જ લક્ષણ છે: એમ કહ્યા વિના ચાલે તેમ નથી. એ દાનવીરતા નિર્ભય છે: પાવનકારી છે: દૃઢ રીતે સમાજલક્ષી છે.

: શિક્ષણની દ્રષ્ટિ :

શિક્ષણની દ્રષ્ટિએ સંખ્યાનું પ્રમાણ કાઢી

સરખામણી કરીએ તો બીજી કેટલીક લાઘવ્ય કામો કરતાં આપણે પછાત જણાઈશું. છતાં શિક્ષીતોની સંખ્યા વધારવા તરફનો આપણો સામુદાયિક પ્રયાસ આજે ઘણો ઉત્કટ છે, એમ કહેવું ઘટે છે. હજી શિક્ષણ તરફનો સફાવ કે માનસાવ જોઈએ તેટલો સાવત્રીક થઈ શક્યો નથી; એટલે સહજ રીતે લક્ષ્મીનાં લાડીલા બની ગયેલાં શ્રીમંત વર્ગમાં શિક્ષીતોનું જોઈએ તેટલું માન ન જળવાય અને પરિણામે શિક્ષીને આવા શ્રીમંત વર્ગ પ્રત્યે રાષ્ટ્રવૃત્તિ રાખી રહી, એવું ઘણું સ્થળે બનતું હશે. પરંતુ એ બનાવ તો પ્રત્યેક સ્થળે અને દરેક વખતે બનતો આવે તેવો છે. આપણે જીવનની સંસ્કારીતાનું કંઈક મુદ્દ્ય આંકતા શીખીએ; અગર તો સંસ્કારી લોકોનાં જીવનને નજર સમક્ષ રાખી આપણી ભાવના કેળવવા લાગીએ એટલે ધનીક અને શિક્ષીત વર્ગ વચ્ચેનો આ વિરોધ આપોઆપ ટળી જશે. વળી ધનીકો શિક્ષીત બને અને શિક્ષીતો ધનીક બને, એ પણ પુરેપુરું સંભવીત છે. એમ ચર્તા ટુંક સમયમાંજ આ પરિસ્થિતિનો અંત આવશે.

: ઓકેળવણીનાં આછાં વહેણ :

આપણી ઓઝોની સ્થિતિ-બીજી કામો સાથેની સરખામણી જરાય જુદા પ્રકારની નથી, એટલું કહી દેવું જોઈએ. સિવાય કે આપણે ત્યાં પુનર્લેખની સર્વમાન્ય છુટ હોવાથી, ઓપુષ્પ વચ્ચેની સાંખ્ય સમતુલા જળવાઈ રહે છે, એટલે બંને જોડે એમાંથી એકને નાણાં સાથે વિનીમયમાં મુકાવાની ઓછી ચિંતા રહે છે. વળી વૈધવ્ય બળાકારે પળાવાતું નહિં હોવાથી, એ પ્રથાના જાણીતાં કુપરિણા-

મોથી આપણે બચી ગયા છીએ. પરંતુ એટલું બાદ કરતાં આપણી ઓઝોમાં કોઈ ખાસ ભાર મૂકી શકાય તેવું, સમસ્ત ગુજરાતી જીવનથી આપણને છુટા પાડવામાં સહાયક થાય તેવું લક્ષણ નથી દેખાતું. ઉલટી બીજી કામમાં જેટલા પ્રમાણમાં ઓકેળવણી ફેલાઈ છે, તે કરતાં ઘણાંજ ઓછાં પ્રમાણમાં આપણે ત્યાં છે. આ સ્થિતિ શોચનીય છે, એટલુંજ દર્શાવી દઉં છું.

: પ્રગતિના પારવાં તાંતણા :

આ પછી કામમાં, મોટા રાજ્યદારી પુરવો

થઈ ગયા છે અને આજે પણ છે. સર્વમાન્ય ખર્ચ દ્રષ્ટિએ ઉચ્ચ પ્રકારની કહી શકાય તેવી ભાવના ખાતર, વિશાળ રકમોની હેચગી કરનારા દાનવીરો છે. આજના જગત્તી છેક છેડલા પ્રકારની કહી શકાય, તેવી ટંચની વિચારણા સમજ, ઝીલી, પચાવી, પોતાની કરી મૌલિક રીતે નેમાં ઉમેરે કરી, સમાજ સમક્ષ ધરી અબ્યાસક અને વિચારક નું માન ખાટી નનારા વિદ્વાનો છે. પણ છતાં આ બધું વ્યક્તિગત છે. સમુદયત રીતે તો હજી પણ એજ પ્રકારની પ્રાચીન જડ અને હીન દશામાં પડેલા છીએ. એકલા નહિ આખા હિંદુ સમાજ સાથે; અને આપણું એ અવદશામાંથી ઉત્થાન પણ એકાએક કે એકલાજ થવાનું નથી. એ પણ સમસ્ત હિંદુ પ્રજાની સાથેજ થવાનું નિર્ધાર્યું હશે તો થશે. એટલે આપણી સર્વ પ્રકારની જીવન સુધારણામાં કે પ્રગતિમાં આપણા વિશાળ જન સમાજ સાથે રહેવાનું છે. માત્ર આપણે આખા સમાજને દોરવામાં કેટલા પૂરતા ભાગ્યશાળી થઈ શકશું. એજ નજર સામે રાખવાની જરૂર છે. લોહાણાપણું એ મિથ્યાભિમાનનો વિષય એકવાર આપણા કેટલાકે પત્રકારોએ બનાવી દીધું હતું. ચાતિએ ઉપર એમણે વધારેમાં વધારે ભાર મુક્યો હતો. જ્યાં ઓઝમાં ઓછો મુકાવો જોઈએ, એ અજીજાજતી વિચારણા આજે આપણે શુદ્ધી ગયા છીએ, એ બેરોબર થયું છે. આપણાપણાનું અભિમાન આપણે સમગ્ર પ્રજાનાં સામુદાયીક જીવનની પ્રગતિ કરવામાં આપણે કેટલા સહાયક થઈ શકીએ છીએ, એવા વિચારમાંજ લાવવું ઘટે: પ્રજા એ મુખ્ય અને જળવવા જેવી વસ્તુ છે. તેનાં અંગો તેના ખાતરજ જીવે એ ઇષ્ટ છે. આપણું ક્ષત્રિય પણ એજ ધર્મ આદેશી રહ્યું છે આપણે એ સાદ સાંભળીએ.

: જગત જાગ્યું ! :

: જ્ઞાતિ જાગી ! :

: રાષ્ટ્ર જાગ્યું ! :

: યૌવન જાગ્યું ! :

● પછી ? ●

.....

મુંબઈની આપણી

યુવકપ્રવૃત્તિ.....ભૂતકાળની અને આજની

લો

હા હા

વર્તમાન' ના 'બૌરવ અંક'ને માટે ભાષણી રતિબાલ માધવાણીએ

ઉપરોક્ત વિષય ઉપર એક ન્હાનો લેખ આપવાની માંગણી કરી. એઓની માંગણી સ્વીકારતાં મને અત્યંત હર્ષ થાય છે કારણ કે આપણી શિશ્વલ યથેલી યુવકપ્રવૃત્તિ વિષે જાહેરમાં સતત ચર્ચા થતી જોઈએ એમ માત્ર માનવું છે. એ અગત્યના વિષય ઉપર મારા વિચારો રજૂ કરવાની તક આપવા માટે ભાષણી રતિબાલ માધવાણીને આભાર માની આજળ ચાલું છું.

આપણે જાણીએ છીએ કે ઇ. સ. ૧૯૧૪ ના મહાયુદ્ધની સમાપ્તિ પછી, જગતના ધણા દેશોમાં અનેકવિધ રાજકીય, આર્થિક અને સામાજિક ક્રાન્તિના મંડાણ થયાં. ખાસ કરીને રશિયા, જર્મની, ઇટલી, દર્યા, આફઘાનિસ્તાન અને ચીનમાં જુની સમાજરચના પ્રત્યે તીવ્ર અણુગમે પેદા થયો અને તે રચનાને નીલાવનાર તત્વો અને બળોના મુદ્દા-

શ્રી. ભાનુચંદ્ર કાશીદાસ ઠક્કર

બી. એ. એલ. એલ. બી. એડવોકેટ

કેન બદલાયાં. નુતન ભાવનાઓ અને નુતન મુદ્દાઓ પ્રમાણે સમાજની રચના કરવાને જે પ્રયત્ન ક્રાન્તિકારી

શક્તિઓ અસ્તિત્વમાં આવી તે શક્તિઓમાંની એક મુખ્ય શક્તિ Youth Movement યુવક પ્રવૃત્તિએ સારાંએ જન્મતળું પામ્યું. એ પ્રવૃત્તિના વેગ, બળ અને ખેંચ દેશના ખાસ સંજોગો પ્રમાણે અમુક પ્રમાણમાં જુદાં દેખાયાં પણ બારીકાઈથી નિહાળતાં એને આંતરપ્રવાહ એકજ દિશામાં વહેતો હતો. સમાજની જુની રાજકીય, આર્થિક અને સામાજિક રચનામાં જે જે તત્વો, વ્યક્તિ અને સમુહની ભાવનાઓ અને આદર્શોના વિકાસને અવરોધકારી હતા અને જે જે તત્વો અમુક સ્થાપિત હિતોના લાભાર્થે અમુક વર્ગોનું સતત શોષણ કરવામાં મદદરૂપ હતા તે તે તત્વોને નાશ કરવાની દિશામાં એ પ્રવૃત્તિને આંતરપ્રવાહ, વળતો દેખાયો.

આપણા દેશમાં પણ ગત મહાયુદ્ધ પછી,

● યુવકપ્રવૃત્તિની ●

: સુંદર સમાલોચના રસમય બાનીમાં અહીં રજૂ થાય છે :

અનેક ક્રાંતિકારી યજ્ઞો અસ્તિત્વમાં આપ્યા; પણ આપણા દેશની પરિસ્થિતિ ઉપર જણાવેલા બીજા દેશો કરતાં ધણી રીતે જુદી હતી. આપણે રાજકીય ક્ષેત્રમાં પરદેશી સત્તા પાસેથી સ્વાતંત્ર્ય મેળવવાનું હતું; વર્ષો થયાં અધિપત્ય જમાવી ખેંડેલી અને રાજકીય ગુલામી માનસની છત્રછાયા નીચે સુરક્ષિત બનેલી જગતજરત રૂઢીઓના સામ્રાજ્યને તોડી સામાજિક સ્વાતંત્ર્ય મેળવવાનું હતું. મહાયુદ્ધ પછી, સિટિસ સરકારે યુદ્ધ વેળા આપેલા વચ્ચેના પાળ્યા નહિ અને વિરોધમાં આપણા અરૂપ સ્વાતંત્ર્યને હણી લેતા રાઉલેટ કાયદો આપણને બેંટમાં આપ્યો. આથી આખા દેશને જગતજરત આઘાત લાગ્યો. પૂજ્ય ગાંધીજીએ નિશસ્ત્ર પ્રજા સમક્ષ એમનું સત્યાગ્રહનું જ્વલંત શસ્ત્ર ધણું અને કોંગ્રેસનું સુકાન આપ્યા દેશે એમના હાથમાં સોંપ્યું. ગાંધીજીના આમનથી અસાર સુધી જાહેર વિશે આપણામાં જે તત્ત્વજ્ઞાન પ્રચલિત હતું તેમાં મહાન ફેરફાર થયો. શબ્દોને સ્થાને કાર્ય, ખમંડને સ્થાને પ્રેમ અને નમ્રતા, શોષણને સ્થાને ત્યાગ, સેવા, અને લાભને સ્થાને પ્રેમ અને અહિંસા આપણા જાહેર જીવનના સીમાચીન્હો બન્યા. શહેરોને બદલે ગામડાંઓ આપણી જાહેર પ્રવૃત્તિના કેન્દ્રસ્થાનો બન્યા. ગામડીયાઓ માટેની આપણી સુગ દૂર થઈ. ગાંધીજીના તત્ત્વજ્ઞાને રાજકીય ક્ષેત્ર ઉપરાંત સામાજિક ક્ષેત્રને પણ પ્રયજ્ઞ અસર કરી. આપણા દેશના યુવાન યુવતિઓ કે જેઓની કાર્યશક્તિ અને ઉત્સાહ, અત્યારસુધી ટાઇ પણ્ય પ્રકારના ચોક્કસ રચનાત્મક કાર્યક્રમના અભાવે કુંકિત થઈ ગઈ હતી તેઓ ગાંધીજીના તત્ત્વજ્ઞાન અને કાર્યક્રમ પ્રત્યે આકર્ષાયા અને આખાં દેશમાં અપૂર્વ જગૃતિના પુર ફરી વળ્યા. આ રીતે આપણા દેશમાં જે પ્રવૃત્તિએ આપણા જાહેર જીવનને નવું સ્વરૂપ આપ્યું અને જે પ્રવૃત્તિએ આપણા

દેશની કુષ્ખવાદ રહેલી કાર્પશકિતને અમુક ચોકસ માર્ગ દાખવ્યો તે પ્રવૃત્તિને યુવક પ્રવૃત્તિના વિશાળ અર્થમાં જોળખતા આપણે શીખ્યા. પાછળથી કાલેજના યુવાન વિદ્યાર્થીઓ તરફથી અનોખી Youth Movement ઉપાડવામાં આવી હતી. પણ ગાંધીજીનાં નેતૃત્વ હેઠળ ચાલતી કોંગ્રેસની રચનાત્મક પ્રવૃત્તિમાં યુવાનોને એમના કાર્યોત્સાહને જોતપ્રોત કરવાનો સંપૂર્ણ અવકાશ મળી શકતો હોવાથી, એ અનોખી Youth Movement બહુ બળ મેળવી શકી નહીં.

આ લેખના હેતુ મુખ્યની આપણી જ્ઞાતિની મુવદ પ્રગતિ પ્રત્યે વિદગંભાવલોકન કર-
છે. પરંતુ જ્ઞાતિ કાંઈ આખા દેશના વિશાળ ક્ષેત્રથી બિન્ન વસ્તુ નથી. આખા દેશમાં જે જ્ઞાન અને શક્તિઓ સમાજનું નવિન પદ્ધતર રહ્યા હોય તેની ઓછી વરી અસર જ્ઞાતિના આ સમુદાય ઉપર થયા સિવાય રહી શકેજ નહિ. રીતે જોતાં તો જ્ઞાતિ સમુદાયે, આખા દેશને તેને પશ્ચે લઈ જનારા તે તત્ત્વજ્ઞાનને અને તે તત્ત્વોને અપનાવી લઈ, પ્રગતિના આગળ વધતા હોને વધારે લેગવંત ખનાવવાને સાધનરૂપ થયું છે; અને મારી માન્યતા પ્રમાણે, જ્ઞાતિસંસ્થાના તત્ત્વની આવશ્યકતા આપણે આ ભૂમિકા ઉપરજ આપવા છીએ.

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ગત મહાયુદ્ધ પછી
જે તત્વજ્ઞાને અને જે શક્તિઓએ આપણા
દેશના જાહેરજીવનને નવિન સ્વરૂપ આપ્યું
તે તત્વજ્ઞાનની અને તે શક્તિઓની
અસર આપણા જ્ઞાતિસમાજ ઉપર અને જ્ઞાતિના
ભણેલાં યુવાનો ઉપર પણ સારા પ્રમાણમાં થઈ.
ઈ. સ. ૧૯૧૦ માં આપણે આપણી પ્રણેત્રી પરિષદ

ਐ। ਵਨ ਨੇ

.....स ण व ण वा नो साह !

મુંબઈમાં ભરી હતી ત્યાર પછી બીજી ચાર પાંચ જુદે જુદે સ્થળે ભરી. વર્ષ આખરે મળવું, આખા સમુદાયના દર્શન કરી પાવન થવું, નિર્ગંધ વાંચવા, પ્રગતિસુચક ઠરાવો કરવો અને કુળવણીની સંસ્થાઓને માટે ફંડો કરવા એ આપણી પરિવેશના મુખ્ય તત્વો હતા. મહાયુધ્ધ પછી, નવાં તત્વજ્ઞાન અને નવી શક્તિઓની અસરને લીધે, તેઓના કાર્યો સાહેને સતત ઓછુ આપી શકે અને તેઓની ભાવનાઓને કાર્યરૂપે ડુંક સમયમાં અમલી બનાવવાને મદદ રૂપ થઈ શકે એવી પ્રવૃત્તિની આવશ્યકતા પ્રાપ્તિયુગોને જણાવા લાગી. અને પરિણામે નવાં મંડળો રચાયાં અને જુનાં મંડળો પ્રકાશમાં આવ્યા. દરેક મંડળોમાં સમાજ સુધારણાને અંગેના સ્વનાત્મક કાર્યક્રમો રચાયાં અને પૂર્વે નહિ એવેથી એવી ભળતિ મુંબઈમાં આપણી પ્રાપ્તિમાં આવી. મુંબઈમાં આપણી પ્રાપ્તિની યુવક પ્રવૃત્તિની આ શરૂઆત કહેવાય.

ભગભગ ત્રણેક વર્ષ મુંબઈની યુવક પ્રવૃત્તિ ધણી સુંદર રીતે આગળ ધપાવવામાં આવી. યુવાનોના કાર્યો સાહે સુંદર પરિણામો નિપળવ્યાં અને ખ્યાન એવું એવું પરિણામ તો એ આવ્યું કે આપણી પ્રાપ્તિની જરૂરો જાહેરજનમાં ભાગ લેતી થઈ. યુવક પ્રવૃત્તિને એકધારી અને સંગઠિત બનાવવાને માટે દ્વિતીય યુવક સંમેલન મુંબઈમાં ભરવાનું નક્કી થયું.

પરંતુ કમનસીબે જે તત્વજ્ઞાને આપણા દેશના જાહેરજનને નવું સ્વરૂપ આપ્યું હતું અને જે તત્વજ્ઞાનમાંથી પ્રેરણાનિન્દુઓ ઝીલી આપણો પ્રાપ્તિના યુવાનોએ યુવક પ્રવૃત્તિ આરંભી હતી તે તત્વજ્ઞાન સારી રીતે પચાવેલું ન હોવાથી, એ પ્રવૃત્તિમાં અનિચ્છનીય પરંતો આવ્યો, વ્યક્તિઓની સાહસારી શરૂ થઈ, પોતપોતાના જુદા જુદા વર્તુલો જમાવવાનો મોહ જાગ્યો અને પ્રવૃત્તિના મુખ્ય ધ્યેયને ગૌણ સ્થાન અપાતું થયું. આ બધા વિસંવાદો

તત્વજ્ઞ પરિણામ મુંબઈના યુવક સંમેલનમાં આપણે નજરે નિકાળ્યું.

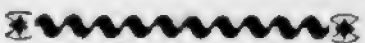
આ તો ભૂતકાળની વાતો થઈ. અત્યારે જેને આપણે ખરી યુવક પ્રવૃત્તિ કહી શકીએ તેવી પ્રવૃત્તિ મુંબઈમાં બહુજ ઓછી દેખાય છે. મહાજનો એમનાં બંધારણો પ્રમાણે પોતપોતાના ક્ષેત્રોમાં કામ કર્યું જાય છે. છાત્રાલયો એમનાં બંધારણો પ્રમાણે કામ કરી રહ્યા છે; અમુક વિદ્યાર્થી મંડળો પોતપોતાના ક્ષેત્રોમાં અમુક પ્રકારની સેવાઓ કરી રહ્યા છે. પણ આખી પ્રાપ્તિના યુવાનોની કાર્યશક્તિને એકત્રિત કરી, ચોક્કસ ધ્યેય તરફ પુરવેગથી લાઇ જઈ શકે એવી એકધારી પ્રવૃત્તિ તદ્દન શિથિલ થઈ ગઈ છે. પરિણામ એ આવે છે કે શક્તિ મોટે ભાગે વેક્રાંશ જાય છે પ્રાપ્તિકૃત્ય જેટલા વેગથી થવી જોઈએ તેટલા વેગથી થઈ શકતી નથી. મુંબઈમાં હિંમતશીલો હેટલા કેટલાંક સમારંભો જેઓએ નિહાળ્યા છે તેમાંના ધણાંને એમ લાગે છે કે યુવાનોની કાર્યશક્તિ યતનગત થઈ રહી છે, કલા અને સાહિત્ય પ્રત્યે લોકોની અભિરૂચી વધારે ને વધારે વિકસી જાય છે, એ શક્તિને એકત્રિત કરી, એકધારા પ્રવૃત્તિને એકરૂપમાં આવે તો હવે જે વિકાસ આપણે પહેલાં દશ વર્ષમાં સાધી શકતાં હતા તેનાથી વધુ વિકાસ ત્રણ વર્ષમાં સાધી શકાય એમ છે. સંજોગો સનુકુળ છે ફક્ત ભય કલ્પના અને હ્રદય ઔદાર્યથી વિભુષિત બાહ્ય નેતાગીરીની આવશ્યકતા છે. મુંબઈના યુવાન બંધુઓ, ભુદ્યા ત્યાંથી ફરીથી મળી, ભુલેલા માર્ગમાંથી મેળવેલા અનુભવોના બેધપાઠ ઉપર નવી ધમારત ચલવાનું મન ઉપર લેવ તો મુંબઈની યુવક પ્રવૃત્તિ આપણી આખી પ્રાપ્તિને સુંદર દોરવણી આપવા સમર્થ નીવડે એવી શક્યતાઓ ધરાવે છે. ફક્ત દીલ મોકળાં મુકી, હાથમાં હાથ મેળવવાની જરૂર રહે છે. આપણા યુવાન યુવતિઓના આત્મા જાગશે!

તું ઉઠે જાગ, જનમંડળને જગાડ,
થા મોખરે, અરણ્ય નોખતને વગાડ.
આ પહોર યૌવનતણે નહીં ધોરવાને,
આ રાષ્ટ્ર, આ યુગ નથી અનુશોચવાને.

[પરમાર]

ਸ੍ਰੋ. ਮਲ੍ਹਾ ਹੋਸ਼ਿਆਲਾ ਜਾਤਿ ਹੋਸ਼ਿਆਲਾ

ਸ੍ਰੋ. ਹਰਬੰਸ ਲਾਲ ਜੀ. ਹੋਸ਼ਿਆਲਾ

ਸ੍ਰੋ. ਰਤਨ ਲਾਲ ਕ. ਹੋਸ਼ਿਆਲਾ

લગ્ન સમારંભમાં....

સગાસ્નેહીઓની આંખોને એકસરખી આકર્ષી રાખે
તેવાં છેલ્લામાં છેલ્લી આધુનિક ઢબનાં વસ્ત્રાલંકારો

મેટરન ડીઝાઇનના

છેલ્લામાં છેલ્લી કરની

સાફાઓ શેરવાનીઓ

તથા

હાઈ ક્લાસ ડ્રેસો, ભવ્ય ઘોડાના સાળે, જરી
બરેલી છત્રોઓ, હમેલ પટ્ટા, તલ્વારો વીગરે
બાહેથી લેવા તથા ખરીદ કરવા

તેમજ

આકર્ષક અને આપ-દુ-ડેડ ડીઝાઇનની જરીની બરેલી તથા છાપેલી, સીલક, જ્યોર્જેટ,
કુરા, કાકા વીગરેની સાડીઓ

મોડર્ન હાઈક્લાસ સીલક જ્યોર્જેટ તેમજ ખતારસી સાચી જરીની
બ્લાઉઝ • ફ્રાકસ • સેલાંઓ, સાફાઓ • બાઈરો

== માટે એકજ વખત અમારા શો રૂમમાં પધારો ==

મગનલાલ ભગવાનજી ડ્રેસવાલા

== ફીલ્મ અને તાટક જગતનું વસ્ત્રાલંકારગૃહ ==

ટેલીફોન] ૭૫-૭૭ ભુલેશ્વર રોડ, મુંબઈ ૨. [૨૦૦૦૬

●● 'મરે તો છ સૌએ પણ વીર મરીને વધુ હવે' ●●

સ્વર્ગ વા સી

★ સીતારા ★

●● સ્મરણાં જલિ ●●

જી.વ.ન-સૌ.ર.ભ

‘સૈનિક’

‘હું...હું...હું..... ! બાઈ માફજ મરકરી ! ફર આયો આંખ કમળત ?’
ખટાઉ શેઠનો ધોટો ઘેરા બન્યો, તેમનું શરીર તપી ઉઠ્યું. એ તરતજ

ઉભા થયા.

‘કરસન....બીમજી.. લાલજી, આસો મારી સાથે, હું જોઉં છું, એ કાણુ છે કમળત પૂતળાં ! માખડેનોતી મરકરી કરનારને ઉભા ને ઉભા વાઢી ન નાખીએ તો જનેતા લાગે, લુહાણાનું લેહી લાગે.’

.....અને પછી તો મુંબઈના એ જોળ મહોલ્લામાં જોળઓની એક ટાળીને જે શિક્ષા થઇ, એના પડલા આજે પથ્થુ ગાળે છે. આજો દિવસ એ મહોલ્લાનો અવધાર લાંગી પડ્યો હતો. ખટાઉ શેઠના નામની ફેં ફાટતી હતી.

જોળ મહોલ્લામાં આવેલી જૈન વાણીવાની વાડીમાં ફટલાક જોળઓએ ઓરનોતી મરકરી કરાતા વાવડ શેઠ ખટાઉ રવજીને કાને આવતા ઉપરને પ્રસંગ બની ગયો હતો.

ખટાઉ શેઠ ઇ. સ. ૧૮૨૭ માં કચ્છના આશાપુરા ગામમાં જન્મેલા અને મુંબઈમાં વેપાર કરતા લોહાણા જ્ઞાતિના એક લોખંડી પુરુષ હતા. લોહાણાની અવસાનને આરે પહોંચેલી ક્ષત્રિયવદતી દિવડી તેમણે જલતી રાખી હતી. મુંબઈમાંની તેમની જ્ઞાતિસેવા ચિરંમરણિય રહેવાને સર્જાયલી છે.

એ ચર્ચારપદ પ્રશ્ન હતો.

શેઠ હંસરાજલાલ કરમશી જે. પી. અને શેઠ કુંવરજી પ્રાગજી વચ્ચે એક મતભેદ બગચો. એનો ઉકેલ અતિ આકરો બની ગયો.

—‘તમે બન્ને વારાફરતી જ્ઞાતિ જોગન કરો, જે વધુમાં વધુ વખત જ્ઞાતિ જોગન કરો, તેની જીત !’ હંસરાજ શેઠના માવૃશીએ તોડ મૂક્યો.

‘બરાબર.....બરાબર’ બન્ને બોલી ઉઠ્યા.

‘જે ચડ્યા રજપુત કદી ટેક મૂકતા નથી’ અને વચ્ચે ખરેખર જુદા જામ્યું.
એક, બે, પાંચ, પંદર, પચીસ અને ત્રીસ ત્રીસ વખત અને તરફથી વારાફરતી
મુ'બદ્દની સમસ્ત કન્યા લોહાણા જ્ઞાતિને બોલવ અપાયા. પરંતુ કોઇ કશું નહિ.

માત્ર ‘વચન’ ખાતર !

આ કુ'વરજી શેઠ અને હંસરાજ શેઠ જ્ઞાતિનાં અગ્રમુખાં રત્ન હતાં.

‘મારી તખ્તીઅત વધારે નાદુરસ્ત હોય તો મને ખાટલામાં નાખીને પણ લઇ
જવાની છુટ છે !’

બાવનગરમાં લોહાણા જ્ઞાતિ પરિવહનું અધિવેશન બરાતું હતું. પરિવહની
તારીખો નજીક આવી રહી હતી. એક પછી એક સંખ્યા ઝડપભરે પોતાનો સાળુ
સંકારી ફોટ મૂકતી હતી. ખીમજી દયાળની તખ્તીઅત મુ'બદ્દમાં એકદમ નાજુક બની
હતી. તે સમયે કોઇએ કહ્યું કે ‘પરિવહમાં આપની હાજરીની ખાસ જરૂર છે’

સ્વ. ખીમજીભાઈએ જવાબમાં ઉપલા શબ્દો ઉચ્ચાર્યા અને તેમની જ્ઞાતિ
પ્રત્યેની લાગણી માટે કંઈક મસ્તકા તેમને નમી પડ્યા !

શેઠ ચન્નાભાઈ પેરાજી જમતા હતા. પાસે તેમના લઘુઅંધુ શેઠ ઓ.
સ્વ. વીરજીભાઈ હતા. એવામાં પાડોશમાં રહેતા એક લોહાણા યુધ્ધની પત્નિએ
વીરજીભાઈ પાસે માગણી કરી ‘શેઠ થોડા દિવસમાં મને સુવાડ આપે એમ છે,
એકાદ યોધી વાપરવા આપશે ?’

ચન્નાભાઈ એકિયા, તેમના મોંમાં અને હાથમાં જાણે અન્ન ચંબી મધું. એ
ઉઠીને સીધા સ્વ. શેઠ કેશવજી હામજી પાસે ગયા. અને બંનેએ મોટી રકમ કાઢીને
એક દવાખાનું-સુવાડખાનું બોલવાનો નિશ્ચય કર્યો.

.....ગણા દિવસોમાં તો માંડવી લક્ષ્માં એક દવાખાનાનાં અને પ્રમુતિગૃહનાં
મંડાણ મંડાયા.

‘અવસ્થા પાકતી જાય છે, પરંતુ પૃથુ સુતું સુતું લાગે છે. અપુત્ર મરતું એ
અપશુકન છે’ સ્વ. શેઠ અમરશી કાનજીને તેમના સગાંવહાલાંઓએ આ
પ્રસ્તાવના સાથે પ્રથમ પત્નિથી કંઈ સંતતી ન થવાને કારણે ખીજી લગ્ન કરવા
આમ્રક કર્યો.

અમરશીભાઈએ ઠંડે કસેજે પ્રત્યુત્તર વાળ્યો કે ‘મને પુત્ર આપવો હોય તો
પ્રભુ આ પત્નિથીજ આપે. મારે એક ઉપર ખીજી પત્નિ કરવી નથી.’

..... અને છેવટની થડી મુઠી અમરશીભાઈ મજબૂમ રહ્યા !

ધનની હોળો ઉડતી હોવા છતાં સ્વ. ચન્નાભાઈ પેરાજીની સાદાઈ તેમનું
ગૌરવ હતું.

કર્ણચીમા લોહાણા પરિવહ બરાતી હતી. સ્વ. ચન્નાશેઠ તેનું પ્રમુખસ્થાન લેવા
કર્ણચી જવાની તૈયારી કરતા હતા.

ત્યારે શ્રી. વીરજીભાઈ તેમને માટે બે કીંમતી ફોટ ખરીદી લાવ્યા. તે બેજ
તેમણે કહ્યું ‘અરે આવો અર્ચ કરીએ એના કરતાં કોઈ સારા કામમાં એટલે વૈશે
ન ખરચીએ ?’ આ પ્રસંગે શેઠ ચન્નાભાઈની મહત્તાનો ગૌરવભર્યો પ્રસંગ છે !

અધારયુગનો પ્રબળ પુરુષાર્થી

સ્વ. શેઠ દેવરામ અખાઈ

કુટુંબીક વ્યક્તિઓ પ્રારંભમાં પુરુષાર્થી લખાવીને અવનીમાં અવતરી હોય છે. સ્વ. શેઠ દેવરામ અખાઈ વાંધજીનો જન્મ જમખંભાળીઆમાં સંવત ૧૮૮૭ માં થયો હતો. તેમના માતા પિતા અત્યંત ગરીબ હતા.

૬૫ વર્ષના દેવરામભાઈને પ્રભુને આશરે છોડીને માતાપિતા અવસાન પામ્યા, બાળક દેવરામની સ્થિતિ કોંઈક બની ગઈ. બાળપણમાં સાધન નહોતું, મંડી પણ નહોતી.

એક વખત નિશ્ચય કર્યો, મુંબઈનાં ઝાંડવાં જિવાનો. અને ચૌદ વર્ષની ઉંમરે તે મુંબઈ આવ્યા.

‘નોકરી’ જાણે એમને નસીબે લખી નહોતી. આવતાંજ કટપીસની ફેરી શરૂ કરી, એમાં બે ઘસા રળતા થયા. અને સંવત ૧૯૫૧ માં મંગળદાસ મારકીટમાં આવળી મુખસિદ્ધ દેવરામ અખાઈ વાંધજી ની દુકાનનું મુદ્દત થયું.

સ્વ. શેઠ દેવરામભાઈનું હૃદય દમાળું હતું, ધર્મમાં તેમને અગાધ આરથા હતી. કાશીવિશ્વનાથના મંદિરમાં દશ હજાર રૂપિયા નાખીને ચાંદીના દાર તેમણે કરાવ્યા, મુંબઈની મોટી દલેલીમાં પણ દસ

હજારને ખર્ચે હાકોરજીને બેસાડવાનાં ચાંદીના ખંચા બંધાવી આપ્યા.

મદનજી કેશવજી તેમના સગા હતાં. તેઓ અવસાન પામ્યા ત્યારે એક લીલ કરી ગયા હતાં, વર્ષો લીતવા માંડ્યા હતાં દૂરરીઓએ તેનો અમલ કર્યો નહિ, દેવરામ શેઠ આ સાંખી દે એમ નહોતાં, તેમણે હાથકોટના પગથીયા બસી નાંખીને પણ ચાલીસ હજારની રકમ હાથ કરી, તેમાં ચોતાન દશ હજાર ઉમેરી જમખંભાળીઆમાં સંવત ૧૯૬૬ માં ‘મદનજી કેશવજી તથા દેવરામ અખાઈ લોહાણા બોર્ડીંગની સ્થાપના કરી. તે પછી સાત હજાર ગાંઠપના ખરસીને તેમણે બોર્ડીંગનું મકાન પણ બંધાવી આપ્યું. ઉપરાંત બોર્ડીંગમાં હુન્નર ઉલ્લોગના શિક્ષણ માટે તેમણે કામતી સંભાળતો કરી છે.

કંઈ નિરાધાર લોહાણા એકરોના દેવરામ આપા આધાર બન્યા હતા. આજે તેમનાં ધણાં દુકાનદાર થયા છે.

દેવરામ આપા જીવ્યા ત્યાં સુધી જ્ઞાતિ ઉન્નતિની અંખના કરતા રહ્યા. ૬૧ વર્ષની તેમની આવરદામાં કહે છે કે તેમણે ખીમારીનું મોં સુધા નહોતું મેયું. સંવત ૧૯૭૮ માં તેમનું અવસાન પણ માત્ર બે દિવસની માંદગીથી થયું.

ભાંજ્યાની ભેર, દયાની દેવી

મા તુ શ્રી કાન આઈ

માતૃશ્રી કાનઆઈના લોકકર્તા નામે મુંબઈની લોહાણા જ્ઞાતિને ઉંચે ઉંચે પૂજાય છે, તે પ્રાતઃસ્મરણિય માતા કાનઆઈનું નામ લોહાણા જ્ઞાતિની તત્કારીખમાં સદા અજર ને અમર રહેશે. સંવત ૧૮૯૧ જેવા અધારા કાળમાં જન્મીને જેમણે જીવન ઉજળી ગણ્યું છે, એવા આ માતાનું મુદ્દપ શે થાય ?

માતૃશ્રીનું જન્મ સ્વ. શેઠ પદમશી ધનજી સાથે થયું હતું. પરંતુ તેમના નસીબે કુટુંબ કરતાં જ્ઞાતિ સેવા વધુ અંશે લખાવણી હશે, પદમશી શેઠનું અવસાન થયું, કાનઆઈ વિધવા બન્યા અને તેમણે જનસેવાની કંથા ધરી લીધી, જ્ઞાતિનાં આ બાળકોની સેવા કરવાની અંખનાએ તેમના હૃદયને ઘેરી લીધું. તેમનું હૃદય પારકા દેવો દેખીને કંપનું, દયાનાં

‘ માવડી તું અજર અમર રહેજે ! ’

એ દેવી ગણતાં, દુઃખીયાના એ દીલોગ્ગન હતા. એમનું આખું જીવન પુણ્ય પવિત્ર છે, તેમની જીવનવાડી મહેંક મહેંક થતા પવિત્ર ઉદ્યાન જેવી હતી.

તેમણે વિધવાઓ માટે વાડી સ્થાપી, અનેક દુઃખી નિરાધાર વિધવાઓને માત્ર એક રૂપિયાના ભાડાથી આશ્રય આપ્યો, કચ્છી, હાલાખ, ઘેઘારી તથા વિભાગનાં આજ્ઞાશ્રમેને સત્તા રૂપિયાના નામના ભાડે વાડીમાં સગવડ આપી, ઉપરાંત વાર્ષિક મદદો નક્કી કરી. કાન્યાધની વાડીમાં ઉપરોક્ત જે જાતનાથો તો આજસુધી ચાલે છે.

ઇ. સ. ૧૯૦૬ માં કન્યાશાળા સ્થાપીને પોતાની પ્રગતિ પ્રિયતાનો પરચો કરાવ્યો. આ શાળાએ આજ સુધીમાં ભાણે આળાઓને જ્ઞાનચમ્પુની બેટ કરી છે.

ઉપરાંત મુંબઈ કચ્છ, અને મહારાષ્ટ્રમાં અમલતી સમાવતો કરી ગયા છે. સદાજીવો, જલ્લભોજનો, અન્નદેવોમાં અને બીજા ધાર્મિક કાર્યોમાં તેમણે ઘણા પાણીની મારફત પ્રસાર્યો છે.

ઉંચા ધારણાની મુંબઈમાં પરીક્ષા દેવા આવનાર વિદ્યાર્થીને કાન્યાધની વાડીમાં ઉતારો મળતો. માતૃશ્રી કાન્યાધ આ વિદ્યાર્થીઓને મોંઘા મહેમાન તરીકે સાચવતા. આજે પણ આ રીતે કાન્યાધની વાડીમાં લાલ અચાય છે.

આપણી આ માવડી પોતાના સુકૃત્યોથી ચોમેર પ્રભુના પાયરી ઇ. સ. ૧૯૧૬ માર્ચ માસની ૨૨ મી તારીખના રોજ સ્વર્ગે સંચરી, એનાં જાંટેલા અમીને લાલ આજે લોહાણા જાતિનાં સંખ્યાબંધ માનવીઓ ઉઠાવી રહ્યા છે.

● સ્વપ્નસૃષ્ટિનો સફળ સફરી ●

● સ્વ. શેઠ રતનજી કરમસી બનાતવાળા ●

[જી. પી.]

જે જમાનામાં મુંબઈ પર પોર્ટુગીઝ સત્તાનો વાવટો ફરકતો હતો, આજના મુંબઈનું સર્જન નહોતું થયું અને મુંબઈ આવવાનું સાહસ કપરું હતું. એ જમાનામાં કાઠિયાવાડીઓ સાગરના મોજાંઓ પર સફર કરી મુરતથી ગાઝા માર્ગે મુંબઈમાં પ્રવેશ કરતા હતા. એવીજ રીતે ભાવનગરથી એક લોહાણા કુટુંબ મુંબઈ આવી વસેલું.

આ કુટુંબમાં સંવત ૧૮૬૭ વૈશાખ શુદ્ધ ૧૫ મંચળવારે સ્વ. રતનશી શેઠનો જન્મ થયેલો થોડા અઘ્યાસ પછી પિતાના ભાવનગરનાં વ્યાપારની ધુંસરીમાં જોડાઈ ગયેલા.

પરંતુ જેનું મગજ વિશાળ હતું, જેનું હૃદય સાહસિક હતું અને જેની તાકાત તનમનતી હતી એવા સ્વ. રતનશીભાઈને ભાવનગરનો એ વ્યાપાર, ભાવનગરની એ દુકાન અને ભાવનગરની એ દુનિયા

સાંકડી લાગવા માંડી, એક ખુલામાં એને જોવાઈ રહેવાનું ન હાવ્યું.

મુંબઈને માર્ગે પ્રયાણ કરવાનું તેમણે નક્કી કર્યું. મુંબઈમાં સ્વતંત્ર ધંધો કરવાની તેમની હાલ હતી, પિતા પાસે યુદ્ધી માગી. જવાબમાં પિતાએ કહ્યું કે : ‘ જેસા વડે તો બહુ યત્ન શકે છે, એમાં નવાઈ પણ શી ? વ્યાપકભાષના જરે કરેલા પુરુષાર્થની કીમત શી છે ? આપણે કરશે એટલાની કીમત થશે ? ’ પિતાના આ પ્રેરક શબ્દોએ હૃદય પર ચોંટ મારી, અને તેઓ પુરુષાર્થની મારી મેળવવા મુંબઈને માર્ગે પડ્યા.

મુંબઈમાં કાકાની કાપકતી દુકાનમાં નજીવા પગારે નોકરીની શરૂઆત કરી. કમિયતી આવડત, ઉત્સાહ, શુદ્ધ જોષ કાકાએ કેટલાક સમય પછી સારો પગાર કરી આપ્યો.

ત્યાર પછી પોતાના ભાઈની દુકાનમાં ભાગી-
દારીમાં જોડાયા, છેવટ પોતાની સ્વતંત્ર દુકાન કરી.
તેમાં તેમણે વ્યાપારની દુનિયામાં નામના કાઢી.
તેમની આહોશીથી સૌ કોઈ અંબાનું આમ દિવસે
દિવસે રવ. રતનશીભાઈના વ્યાપારની સરહદો ફાલતી
પ્રગલ્ભી હતી. તેઓ સરકારી કોંટ્રેક્ટો લેતા,
તેમાં સરકારને સંતોષ થતો, રાજસ્થાનમાં કાપડ
પુર પાડતાં. સર્વ દિશાએ રવ. રતનશી શેઠના
નામના કંઠા વાગવા માંડ્યા.

ધીમતો વ્યાપાર જ્યાં તેમણે જીવનને બંધાવું શુભામ
બનાવ્યું નહોતું. સર્વ જાહેર પ્રવૃત્તિમાં તેઓ ઉત્તમ
ફાળો આપતા. અનેક સંસ્થાઓમાં સ્વર્ગસ્થનો તન,
મન, ધનનો ઉત્તમ ફાળો હતો.

છોપનિયાના દુબકાળ અને ઇ. સ. ૧૮૬૮ ના
વિકાળ પ્લેગ વખતે સ્વર્ગસ્થની સેવા નોંધનીય હતી.
અને એ સદા યાદગાર રહ્યો. એ સેવા પછી તેમને
સરકારે 'જે. પી.' નો ઇલ્કામ આપી નવાજ્યા હતા.

મુખ્યમાં લોહારી બાળકો માટે એક આળાશ્રમ
સ્થાપવાની રવ. સુખડવાળાની યોજનામાં સૌથી વધુ
ફાળો રવ. રતનશી શેઠનો હતો. આર્થિક સહાયમાં
ચાલીસ હજાર રૂપિયાના ફાળો ઉપરાંત પોતાના
ભાઈના ટ્રસ્ટમાંથી ૩૩ હજાર રૂપિયા આપ્યા હતા.
એ આળાશ્રમ આજે પણ તેમની નામના પોકારતું
સુંદર રીતે ચાલી રહ્યું છે.

લોહાણા જ્ઞાતિના આ વીરજ રતન સમા
'રતનશી બાપા' સંવત ૧૮૬૧ ના આવજી વડી
૧૧ ના દિને અવસાન પામ્યા, અનેકને રડાવવા.

સ્વ. શેઠ હંસરાજ કરમશી

[જે. પી.]

જેણે અઢીવીસ વરસમાં

ધતિહાસ સરજ્યો !

અઢીવીસ વરસની દુંઝી આવવશમાં તવારીખને
ચોપડે પોતાનું નામ સુવર્ણક્ષિરે લખાવનાર
લોહાણા જ્ઞાતિના આ 'હંસ' કચ્છમાંથી મુખ્ય
નગરીમાં પગલા માંડનાર પહેલા લોહાણા હતા.

સંવત ૧૮૬૬ ના માગસર શુદ્ધ ૪ ના દિને દેહ
ધરીને-દેહને સાર્થક કરી જાણ્યો હતો.

લક્ષ્મી મેળવીને લક્ષ્મીને તેમણે વ્યવ કરી
જાણ્યો હતો. તેમણે લક્ષ્મીને તીર્થેરીમાં યુગળાવી
ન નાંખી, પણ જનહિત કાર્યોમાં છુટે હાથે પાંચરી
દીધી હતી, તેમના હસ્તથી વહેલો દાનપ્રવાહ અસ્ખ-
લિત હતો.

મંત્રદ્વારના શિખર પર તેમણે સાતસો પગથીયાં
એક લાખને ખર્ચે બંધાવ્યા ધારાપુરીમાં ૫૦૦
પગથીયાં બંધાવ્યા, અને પનવેલના તળાવની આસ-
પાસ પાંચ બંધાવી, અંગલા સમી ધર્મશાળા બંધાવી,
કલ્યાણીમાં વિદ્યા મંદિરને જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો,
અંધેરીમાં માહતિ મંદિર અને ધર્મશાળા બંધાવ્યા,

લાખખલામાં મહાદેવ મંદિરની બાજુ
અંગલા બંધાવ્યા, મઝમાંવમાં માનકેશ્વરના
પગથીયાં બંધાવ્યા, સુંદર હવાડો તેમજ ધર્મશાળા
ખડી કરી, વાલકેશ્વરમાં પગથીયાં બંધાવ્યા અને
દારકામાં ધર્મશાળા, કચ્છ મસ્જીમાં સેલાર વાવ,
સહાયત સ્થાપિત કરી, કોટમાં અનેક કુવા ગળાવ્યા
આ ઉપરાંત તેમને હાથે થયેલાં બીજાં દાનોની યાદી
લાંબી લાંબી બને એવી છે. યુક્ત દાનો કોણ જાણે
કેટલાંયે હશે ?

જ્ઞાતિમાં આ શિક્ષણનાં બીજાં રોપનાર તેઓજ
હતા. 'નિષંક રતનાકર' નામના પ્રાચીન વૈદક ગ્રંથનું
સંશોધન કરાવી પ્રકાશિત કરનાર પણ એજ હતા,
તેમના કાર્યો તવારીખના ૫૮ પર સુંદર રીતે
પથરાયાં છે.

સેંકડો કચ્છીઓને મુખ્યપના પ્રથમ દર્શન
કરાવનાર રવ. હંસરાજ શેઠ હતા. તેમના વહાણો

‘કામ કર હામના નામ અવિચળ રહે!’

કમળના કિનારે કિનારે ફરતા, બંદરે બંદરેથી તેમજુ
ચોતાને ખર્ચે કમળી લોહાણાઓને મુંબઈ લાવી,
પાંચે વળગાડેલા. આ માનવીઓમાં ધણાએ શ્રીમંતાઈ
પ્રાપ્ત કરી હતી.

આ નરવીરની કદર કરવા અંગ્રેજ સરકારે
‘જે. પી.’નો માનવતો ઇલ્કામ બદ્યો. લોહાણા
સાતિમાં આ ઇલ્કામ મેળવનાર કદાચ તેઓ પહેલાજ
હતા.

ઉપરાંત સાહિત્યનાં તેઓ અન્યનમ ભક્ત હતા,
તેમજુ કાવ્યો રચતા, કવિ દલપતરામ તેમના ખાસ
મિત્ર હતા. કવિ દલપતરામે ‘હંસ કાવ્ય શતક’ પણ
લખ્યું છે.

જેની કલ્પના કરવી પણ કપરી છે, એટલાં
સાકાર્યે અમૂલીસ વરસના આ ઉમતા આદમીએ
કરી બાંધ્યા, એણે જીવન જીવી બાંધ્યું, અને
જગતને અમર ચોપડે અમરતા પ્રાપ્ત કરી બાંધી.

● સ્વ. શેઠ કરમશી દામજી ●

[જે. પી.]

● અધારા ગૃહમાં જન્મેલો એ બાળક ●

સમાજનો શિરોમણી બન્યો !

કમળ અંજારના એક ગરીબ કુટુંબના નાનકડા
કે બરના અધારે જુલો સંવત ૧૯૦૦ સાં
એક બાળકનો જન્મ થયો. કેમ કલ્પના થઈ શકે
કે આ બાળક લાખો મેળવશે, લાખોનો સદ્વ્યય
કરશે, રાજદરબારે માનપાન પામશે, ‘જે. પી.’ અને
‘રાવબહાદુર, બનશે ?’ કે.ષ જેથીએ આમ કહ્યું
હોય, તો પણ તેને એ સમયે પામલ ગણી કાઢવામાં
આવત.

પરંતુ એવી પરીકથાઓ લોહાણા સાતિના
અનેક રત્નોની તવારીખે સાચી કરી બતાવી છે.
સ્વ. કરમશી દામજી તેમાંના એક છે.

સ્વ. કરમશીભાઈના પિતા ચોતાના ત્રણે બાળકોને
આંગળીએ લઇને એક દિને મુંબઈ આવ્યા. તેમજુ
કામઠીપુરામાં કરીયાણાની એક નાનકડી દુકાન નાખી.
બાળકોને અભ્યાસ કરાવવા માંડ્યો. સ્વ. કરમશી-
ભાઈ આલાક, ચંપરાક અને હોશિયાર વિદ્યાર્થી નીવડ્યા.

થોડા ગુજરાતી અંગ્રેજ અભ્યાસ પછી સ્વર્ગરંથે
આપારક્ષેત્રનો કલ્લો છુટવા માંડ્યો. પી. એન્ડ એ.
કંપનીમાં જોડાઈને તેમાં ધીમે ધીમે ઉચ્ચ સ્થાન
પ્રાપ્ત થયું. ઉપરથીઓને વિશ્વાસ અને માન મરત્યો
મેળવ્યો. ઉપરાંત આપાર અંગેના અનેક જોખમી
કામો તેમને સુપ્રત થતા. અનેક કંપનીઓ, અનેક
મેટીઓને આ રીતે સ્વ. કરમશીભાઈએ સંતોષ
આપ્યો.

ઇ. સ. ૧૮૯૩ ના દિન-દુ સુરલીમ ફુલ્લડ
વખતે સમાધાનીમાં સ્વ. કરમશીભાઈએ ફાળો સૌથી
વિશેષ હતો એ કારણે સરકારે તેમને જે. પી. નો

ઇલ્કામ બદ્યો. અને ૧૮૯૮ ના પ્લેમના બચાંકર
શેઠના ધમસાણ વચ્ચે તેમજુ કરેલી તન, મન અને
ધનની સેવા ઠાણ વીસરી શકશે ? દરીયાયાનમાં
હોરિપટલથી માંડીને નાની મોટી અનેક પ્રકારની
જનસેવા સ્વ. કરમશીભાઈએ તે વખતે બજાવી હતી
આ બાદગારીમાં બ્રિટીશ સરકારે તેમને ‘રાવબહાદુર’
નો ઇલ્કામ બદ્યો હતો.

ઉપરાંત કમળના દુષ્કાળ વખતે તેમની સહાય
અગત્યની થઈ પડી હતી. આર્થીય વધુ જુલુદ જુલુદ
અનેક પ્રસંગે તન, મન અને ધનની સેવા નોંધનીય
હતી.

અન્નને માટે સાંસાં નાંખતી અનેક રીયાતી,
દુભાતી વિધવાઓનાં ‘સ્વ. કરમશી’ બાઈ
બન્યા હતા. અને ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને
રોહારશિપ આપીને તેમજુ અનેકને વિદ્યાદાન આપી
જીવનસંસ્કાર અને જીવનસુખને માર્ગે બાંધ્યા હતા.
ચોપાટી પર ચાર લાખને ખર્ચે ઉચું ‘થેલું’
તેમનું સેનિટેરીયમ તેમના વિશાળ આદમાનો પરીચય
આપી રહ્યું છે.

સાતિની તેમની સેવાઓ પણ બાદગાર છે.
લોહાણા પરિવહની કરાંચીની એકંકના તેઓ પ્રમુખસ્થાને
ચુંટામાં હતાં. પરંતુ તખીયત લથડી પડવાને કારણે
તેઓ પરિવહમાં હાજરી આપી શક્યા નહોતા.

સંવત ૧૯૭૫ ના કાર્તિક સુદ ૪ ના દિને
પંચોતેર વર્ષની જ્વલંત જીંદગાની પછી લોહાણા
સાતિની યશગાથામાં ઉમેરો કરી તેઓ સ્વર્ગે
સીધાવ્યા.

● સાહસ, શૌર્ય અને પુરુષાર્થની પ્રતિમા ● ● સ્વ. શેઠ કેશવજી નથુ સેલર ●

[જી. પી., એમ. બી. ઇ.]

આ નાનકડી કાટડીમાંથી ખત, ઉત્સાહ અને આત્મબળને પરિણામે એક નામકિત વ્યાપારી તરીકે નામના કાઢતાર સ્વ. શેઠ કેશવજી નથુ સેલરનો જન્મ સંવત ૧૯૦૨ માં કચ્છ મુદ્રામાં થયો હતો.

સ્વ. કેશવજીબાઈનું સારું જીવન સાહસ, શૌર્ય અને પુરુષાર્થથી તરબોળ છે. એ વ્યાપારી હતો, છતાં તેણે વ્યાપારના કુંડળામાંજ પુરાવાનું યોગ્ય નહોતું માન્યું, એ ધંધાથી હતો, છતાં ધંધાનેજ તેણે જીવનધેય નહોતું માન્યું. એણે કેટલાં સાહસ-કર્મો, સખાવતો કરી, ઉપરાંત તેની સેવા અને બાહોશી તવારીખને ચોપડે સદાય નોંધાયેલી રહેશે.

રાજદરબારે તેમનું અતિ માન હતું, જે. પી. નો માનવતો ખીતાબ સરકારે તેમને આપ્યો હતો, અને જ્ઞાતિના દ્વારે તેમણે કરેલા સેવાકર્મો પણ ઉજવેલ હતા.

તેમની સખાવતો તેમને સખાવતશર કહેવડાવવાને પુરતી છે. કચ્છ મુદ્રામાં કચ્છ હજાર રૂપિયાને ખર્ચે તેમણે મહાજનવાડી બંધાવી, વાવું કુવા, અવેશ અને રમશાન બંધાવ્યું, પાંજરાપોળમાં રૂપિયા પાંચ હજાર જેવી રકમ આપી, કાંઠાવાડીમાં આશાપની વાડીમાં પોતાનાં ધર્મપતિ સ્વ. કેશરબાઈના નામે એક ધર્મશાળા બંધાવી છે, ત્યાં સજાજત પણ અપાય છે. રૂપિયા પાંચ હજારને ખર્ચે ગોદી બાજુ પુવારો બંધાવ્યો છે, લેડી નોર્થકોર્ટ હિન્દુ એાઈનેજને પોતાનું કાંઠાવાડીનું મકાન અર્પણ કર્યું છે. પ્રથમ પરિવહમાં તેમનો ફાળો રૂ. ૫૦૦ નો હતો, માંડવીની પરિવહમાં રૂ. પાંચહજાર અને મંજૂગાંવ કચ્છી લોકાણા નિવાસમાં રૂ. પાંચ હજાર તેમણે અર્પણ કર્યા હતા.

સારતવર્ષ ન્યારે ચોરડું
હતું, ભરતિની નયતિ
ભગી નહોતી, ત્યારે એણે
રાજૂને ચરણે તન, મન,
ધન અર્પ્યું.

★ ★ ★ ★ સ્વ. શેઠ દામોદર ગોર- ધનદાસ સુખડવાળા

[જી. પી.]

જ્યાં જ્યાં શુભ કાર્ય
થતું નિહાળ્યું ત્યાં ત્યાં
સર્વન જોખા ભરી ભરીને
ધન ફગાવ્યું.

સ્વ. દામોદર ગોરધનદાસ સુખડવાળાનું રમરણ કરતાં હૃદયમાં શીતળ લાગણીનો સંચાર થાય છે!

એણે જ્યાં જ્યાં નજર નાંખી ને શુભ કાર્ય થતું નિહાળ્યું ત્યાં ત્યાં જોખા ભરી ભરીને ધન આપ્યું છે. અનેક સંસ્થાઓની સ્થાપના કરી છે, એણે ધનની ચોક્કી કરી નહિ, અને ધનનો સુચય કરી જાણ્યો.

કેડિયાવાડના આટકેઠ ગ્રામમાં સંવત ૧૯૦૩ ના આવજી શુદ્ધ ૩ ના દિને તેમનો જન્મ થયો હતો. તેમના પડીત્રા સુખડનો વેપાર કરતા હતા.

પ્રથમ તો તેમણે સુખડના ધંધામાંજ કંપલવ્યું હતું, સાથે સાથે રતો વ્યાપાર પણ ખેડતા, તેમનો રતો વ્યાપાર જાપાન અને ઈંગ્લાંડની જાણીતી પેટીઓ સાથે હતો. એમાં અદભૂત બાહોશી ખતાવી લક્ષ્યાધિપતિ બન્યા હતા. કાલાખા કાટન એકચોળના ડાયરેક્ટર પણ હતા.

સ્વર્ગસ્થે મુરોપનો પ્રવાસ ખેડેશો હતો. ત્યાં પ્યારી માતૃભૂમિનાં રમરણો મૂકતા આવ્યાનું મુકવા નહોતા, અને જે કાળે પરદેશગમન 'પાપ' મનાતું તે કાળે એ 'પાપ'ને સળગાવી મૂકવાની હીંમત ખતાવી હતી.

સ્વ. ગીરધરદાસ જોશીભાઈ જી. ગી.

સ્વ. ગીરધનદાસ ગોવિંદજી

વધરાવળ અને સારણગાંઠ

વગર ઓપરેશન, ઈન્જેક્શનથી હંમેશને માટે
ગેરંટીથી સારાં થાય છે.

૩૫૩ મનો

ડૉ. વી. બી. વિભાકર

એસ. એ. એસ.

૪૫ વર્ષના અનુભવી ફીઝીશિયન અને સરન્યન,
અને પેશાબનાં દરદોના સ્પેશ્યાલીસ્ટ—

ભુસેધર રેપલ બીહડીંગ,
ભુસેધર, મુંબઈ, ૨.

માંગરોળ મેન્શન,
મનખાવ રેડીટ, કોટ, મુંબઈ.

ફોન. ૩૧૧૧૦

ફોન. ૨૮૩૭૨

સાક્રિય આફ્રીકા ડરબન પબ્લીક હેલ્થ ખાતાએ પ્રથમ દરજ્જે પાસ કરેલું.

મ. જી. માર્ક શુક ધી

મ. જી. માર્ક શુક વી સૌરેન્ડ્ર (જુનાગઢ રોડ)ના ગીર પ્રદેશનું દર અઠવાડીયાનું અમારું નવું ક્ષીપ-મેન્ટ આવડું ચાલુ છે, જેથી પુરબો, દહેજતથી ભરપૂર અને “આરે માસ તાજી તાવજીન” મળે છે. સૌરઠનાં ગીર જંગલોમાં સીંહોને પચી હલાવે છે તેવી મસ્ત બેંસોનું શુક ધી ૭૦,૦૦૦) સીતેર હજાર ડયા જેટલી ઉપજ છે તે મધકમાં ખરીદીનું કામ અમારી જાતી દેખરેખમાં જ ચાલે છે.

મ. જી. માર્ક શુક ધી (જુનાગઢ રોડ) વેરાવળ અંદર, અમારી ટીન ફેક્ટરીમાં ૧૫૫, ૩૫, ૭, ૧૪ રતલનાં નવાં ટીનો અરધીયાં અને ડયા ખતાવી જાતી દેખરેખ નીચે બરાવાય અને દેસાવરોમાં પચી જાતી દેખરેખમાં વેચાણની પદ્ધતીનાં અંગે અમારી શુક ધી ખાત્રીવજી પુર પાડવાની અમારી પ્રગતિને ઉત્તેજન ચાલુ છે.

મ. જી. માર્ક શુક ધી મુંબઈ, (પરાંઓ) કલકત્તા, રંગુન, કોલંબો, શીંગાપુર, એકન અને આફ્રિકાનાં સેંટરો મુંબાસા, ઝાંઝીયાર ફારેસલામ, લોરેન્સકોમાર્કવીસ, જોહાનીસબર્ગ, કેપટાઉન, ડરબન (નાતાલ) માં અને અનેક દેસાવરોમાં જખખર ખપત ધરાવે છે.

મ. જી. માર્ક શુક ધી ખરીદ શીપમેન્ટ અને વેચાણ આ બધા કામ જાતી દેખરેખનાં હોષ હીવસો હીવસ પ્રગતીકારક જખખર ખપત અને લોકપ્રીયતા ધરાવે છે.

મ. જી. ધીવાળા, રજક, કાલખાદેવી રોડ.
ટે. નં. ૨૦૩૩૧.

'મનોબળ અથાક તો નહિ અશક્ય કાંઈ હોય'

કાળોથી કચડામણ અશ્વપૂરણી ચળવળમાં તેમણે અત્યંત રસ લીધો હતો, અને મૂંઝવે ને મૂંઝવે થતે પછી આખું હવું, એ કાળે માંખીછાએ પણ હિન્દમાં પણ નહોતો મૂક્યો !

ડૉ. દાદાભાઈ નવરોજી, મી. કામા, મી. મહાપારી, સ્વ. કરસનદાસ મુળજી જેવા માનનિય પુરુષોનું મિત્રત્વ તેઓ મેળવી શક્યા હતા.

ભાષા રૂપિયા ખર્ચો તેમણે 'ધી પીપલ્સ લાયબ્રેરી' સ્થાપી, માથેશનમાં કરસનદાસ મુળજી લાયબ્રેરી સ્થાપી, ત્રીસ હજાર રૂપિયા અને બીજી મૂલ્ય મદદ કામા હન્ડરીટયુટને આપી, મુંબઈમાં દાદાભાઈ નવરોજી પુસ્તક બોધક લાયબ્રેરી, અને બીજી મૂલ્ય લાયબ્રેરીઓ તેમજ કરાંચી ધી એનર્સ ક્લબ' ફો રીડીંગ ફ્રમ, બરુમ લાયબ્રેરી, માટે

તેમણે ઉત્તમ સહાય કરી હતી. દસ હજાર રૂપિયા કુલ્ય કેળવણી બોર્ડિંગને આપ્યા, 'બોધારી બાળાશ્રમ' ને કોમતી સહાય કરી. આવી આવી તો સંખ્યાબંધ સંખ્યાવતો તેમણે ખોલે અને શુભ કરી છે.

સરકારે તેમને જે. પી. નો માનવતો ઇરફાન તેમજ ઓ. માછરટ્ટનું પદ અર્પણ કર્યું હતું. બીજા માનનો અસ્વીકાર કર્યો હતો.

મુંબઈમાં બરાબરી પ્રથમ લોકાણુ પરિવહન તેઓ સ્થાપત પ્રમુખ હતા, લોકાણુ શાંતિની ઉત્તી માટેની તેમની જાંબના ઘેરી હતી.

આવા વીર નરતું ઇ. સ. ૧૯૧૭ માં અવસાન થયું, અને સંખ્યાબંધ માનવીઓએ 'શિરજી' ગુમાવ્યું હોય એમ આંસુ સાંધ્યાં.

● દયા, દાન અને માનવપ્રેમનો ●

અજબ હીમાયતી

● સ્વ. શેઠ ખીમજી દયાળ ●

સે. જ વર્ષની ઉંમરે સ્વ. શેઠ ખીમજી દયાળ જોડીયાપી ખીસામાં પચીસ રૂપિયા નાંખી મુંબઈનો માર્ગ પકડ્યો, રસ્તામાં એક ગરીબ બાળ અને અનાથ બાળકનો જોશ થતાં તેમાંની વધુ બાગની રકમ તો તેમને આપી દીધી, આ પ્રસંગ તેમના દયાળુ હૃદયની ઝાંખી કરાવે છે, એક અજબપણા દૂર દૂરના સહેરમાં જવું છે, કોઈ પ્રકારનો આધાર નથી, તેની વિચારણા તેનું હૃદય કચમચાવી સફાઈ નહિ, પીડિતોની પીડા તેણે પારખી.

ખીમજીબાઈએ અલખેલી મુંબઈ નગરીમાં પણ મૂક્યો, સદ્ગુણો એક બાટીમાંની દુકાને બાર રૂપિયાના પગારે તોડી મળી ગઈ, પરંતુ પુરુષાર્થ માનવીનું કામ બે છે, એજ દુકાનની બાગીદારી મેળવી શક્યા, પછી તો મેસર્સ લોલેસની કું. માં જોડાયા, સાથે સાથે રતો વેપાર પણ કરતા, એમ

સંવત ૧૯૪૧-૪૨ માં તો તેમણે 'ખીમજી વીશ્રામ' ની પેઢીનો પાયો નાંખ્યો, તેમાં તેમનું કામ અતિ ઉપકાર્યું.

આવા પુરુષાર્થ પુરુષનો જન્મ સંવત ૧૯૦૬ વૈશાખ માસમાં થયો હતો.

લોકાણુ શાંતિને પરિવહન બેટ કરનારા યોગ પરિશ્રમીઓમાં સ્વ. ખીમજી દયાળ પણ હતા. સ્વ. કોટ ખાતે મળેલા બીજા અધિવેશનનું તો તેમણે પ્રમુખપદ સોંપાવ્યું હતું.

કપરી ગરીબીમાં પણ જે વ્યક્તિએ લક્ષ્મીની આજવાણ નહોતી કરી, તેવા આ મહાનુભાવ પુરુષે 'એ પૈસા' પ્રાપ્ત થતાં ચોતરફ દાનપ્રવાહ વહેતો કર્યો. વડીલોએ જોડીયામાં બંધાવેલા રામચંદ્રજીના મંદિરનો અને હરીમારમાનનો છલ્લો-ફાર કરાવ્યો, પચાસ હજારના ખર્ચે 'રામ રક્ષા

હોસ્પિટલ' ની ટીયામાં સ્થાપી, નાનગતના બેઠ વગર દર્દીઓને દવાસા આપ્યા, કન્યાશાળામાં ચેરીટી ફંડ સ્થાપ્યું.

રાજકોટ લોહાણા બોર્ડીંગમાં પચાસ હજાર રૂપિયા આપીને મકાન ગંધાવી આપનાર પણ ખીમજી સેઠજી હતા, આ ઉપરાંત તેમણે બોર્ડીંગના નિભાવ માટે પણ એટલીજ રકમ અર્પણ કરેલી તેમજ બોર્ડીંગના વિદ્યાર્થીઓને રોકાવરશીપો, શી, પુસ્તકોની મદદ પણ કરતા. હાયર એજ્યુકેશન બોર્ડીંગમાં પણ તેમણે રૂ. બેઠી હજારની મદદ કરી છે. તેમજ કરાંચીની ઉદ્યોગશાળાને બે હજાર, મુંબઈની કચ્છી લોહાણા ગંધુઓની સરતા ભાડાની આલીમાં ફસહજાર, ઉપરાંત નાની મોટી તમામ બોર્ડીંગોમાં તેમણે કંઈને કંઈ આપ્યું જ છે.

કરપનિયાના બાપણ દુષ્કાળ વખતે તેમણે જખરી સહાય કરી હતી. નીંદીયાની પાંજરાચોળમાં પણ મોટી રકમ આપી હતી. દેશની દરેક વખતની જરૂરિયાતમાં તેમને હિરસો દર્મશાં નોંધનીય

રહેલો. દુષ્કાળ જેવા પ્રસંગે તો વગર વિચારે નાણાંના ઠરા વહાવતા.

અનેકના તેઓ સાચા સલાહકાર હતા, વ્યાપારી જગત પણ તેમની સલાહ ધરેછું, અને જાતિ તો અવરખ.

અત્યંત ગરીબીમાંથી શ્રીમંત બનીને જાતિ, સમાજ અને દેશને ઉપયોગી થઈ પડનાર આ લાડીયો લક્ષ્મીનંદન તા. ૨૮-૨-૧૯૧૮ ના દિને જાતિની હુનિયાના દારણ દુઃખ વચ્ચે અવસાન પામ્યો.

સર પુરષોત્તમદાસ દાદિરાવસના પ્રમુખપદે મુંબઈમાં શૈક્ષણિક મળી. તેમાં 'રમારક ફંડ' ઉભું થયું, એક લાખના એ ફંડમાં રાજકોટ લોહાણા બોર્ડીંગના વિદ્યાર્થીઓને રોકાવરશીપો અને બીજા વિદ્યાર્થીઓને વ્યાપાર ઉદ્યોગમાં આગળ વધારવા ઉપયોગ કરવાનું નક્કી થયેલું.

જાતિ આકાશમાં આવ્યા તારાઓ વીરલ હોય છે. જેમનું અવસાન કરી શકાય પડે છે.

● સ્વ. શેઠ નારણદાસ કાનજી એલચીવાળા ●

● વાર્ષિક પંદરસો રૂપિયાની ●

● એલચીની દહાણી કરતા! ●

સંવત ૧૯૧૧ ના કારતક માસમાં મુંબઈ શહેરમાં કચ્છ મસ્જીદના એક કુટુંબમાં સ્વ. શેઠ નારણદાસ કાનજી એલચીવાળાનો જન્મ થયો હતો. હજી સમજણ પ્રાપ્ત નહોતી કરી, એવા છેક આઠમકાળમાં માતા અવસાન પામ્યાં હતાં.

થોડા ઘણે ગુજરાતી અધ્યાસ કરી તેમણે એલચીના વ્યાપારમાં અંપણાયું હતું. પ્રથમ પુરુષાર્થે તેમાં પ્રાણ પુર્ણ હતા. અને વ્યાપારને ઉન્નત બનાવ્યો હતો. વ્યાપારી જગતમાં 'નારણદાસ શેઠ' ની નામના ગયાતી હતી. અને નારણદાસ શેઠ અનેક કાકડા ઉકેલનારા સાથીત થયા હતા.

નારણદાસ શેઠ એક અદ્ભુત વ્યાપારી હોવા ઉપરાંત અજબ સ્વદિગ્જન હતા. તેને મન રતેહતી કાંમત મોટી હતી. તેમના ખીચા સલાકાળ અલ-ચીથી લયોલચય રહેતા. મળત્રા આવનાર કાંઈ એલચીના 'શુકત' વિના પાછું ફરી શકતું નહિ,

મુઠા ભરીને ભરીને તેમણે એલચીની દહાણી કરી છે. એક નાનામાં નાના મજૂરથી માંડીને મોટા અમલદારો અને સરતાછટો સુધી તેમની એલચીના દહાણાં થતાં, કહે છે કે વાર્ષિક પંદરસો રૂપિયાની એલચીની તેઓ આગને આમ 'દહાણી'જ કરી તાખતા! એવા આ રતેહાળ હૃદયે નાણાંની પણ પુષ્કળ દહાણી કરી છે.

પાંચ હજાર રૂપિયા કચ્છી મહાજનને, એક હજાર રણછોડદાસ ચત્રજીજી બોર્ડીને અને પાંચ હજાર મરમદેવી રથાનક ફંડમાં તેમણે આપ્યા હતા. માંડવીમાં મળેલી લોહાણા પરિષદ વખતે ગંભીર માંડવીના ખીજાને પડ્યા પડ્યા પણ તેમણે સ્વાગત મંડળને પાંચસો રૂપિયાની યજ્ઞીસ કરી હતી.

આવા એક ઔદાર્પવાન આત્મા સંવત ૧૯૭૭ માં આપણી વચ્ચેથી પરધામ પરવાયા.

● સ્વ. શેઠ ચન્નાભાઈ પેરાજી ●

શેઠ પેરાજી પદમશીના કુટુંબની જાતિસેવા લોહાણા જાતિની તવારીખમાં સોનેરી અક્ષરે લખાશે. તેમના પુત્રોએ જાતિજન્યતામાં વહાવેલો અદ્ભુત દાનપ્રવાહ સદાસર્વદા ચિરમરણિય રહેશે.

જાતિમાં જ્યાં જ્યાં નગર નાખે ત્યાં ત્યાં તેમના કુટુંબનું દાન નગરે ચડશે. એ પુણ્યશાળી કુટુંબને હાથે અનેક સંસ્થાઓના પાયા નાખાયા છે, અનેક સંસ્થાઓ પાપણ પામી છે, અનેક સંસ્થાઓએ તેમની ઓથિજ છવન ટકાવ્યું છે. તેમાંય સ્વ. ચન્નાભાઈ પેરાજી અને શ્રી. વીરજી પેરાજીની રામ લક્ષ્મણી જોડલીએ તો ખરેખર રંગ રાખ્યો છે.

સ્વ. શેઠ ચન્નાભાઈનો જન્મ કચ્છના માંડવી પાસેના મરકા ગામમાં સંવત ૧૯૧૧ માં થયો હતો.

પ્રથમ તેમના વડીલ ખંધુ સ્વ. પ્રાગજીભાઈ મુંબઈ આવ્યા હતા. અને તોડકરીનો તળાઈ વીતાવીને ખારદાનનો વેપાર શરૂ કર્યો હતો. ચન્નાભાઈ તેમના તેહાબા મુંબઈ આવ્યા, અને વડીલ ખંધુના વ્યાપારમાંજ લાગી ગયા. સંવત ૧૯૪૪ માં પ્રાગજી શેઠનું અવસાન થતાં ચન્નાભાઈ પર દુકાનનો ખર્ચો બોલે આવી પડ્યો.

સાથે સાથે તેમણે હુદે હાથે જાતિ હિતના કાર્યોમાં નાણાંની રેલ વહાવવા માંડી, તેમણે સ્થાપેલી સંસ્થાઓ, તેમણે આપેલા દાનો અને તેમણે કરેલી સહાયોની સાદી કરવાએસીએ તો પૃષ્ઠાના પૃષ્ઠો ભરાય.

મરકામાં શાળા ખંધાવી, માંડવીમાં બાળાશ્રમ માટે વીસ હજાર રૂપિયા આપ્યા, દ્વારકામાં જોડીંગ શરૂ કરવા આઠ હજાર રૂપિયા આપ્યા, મહીસા જોડીંગમાં આઠ હજાર આપ્યા, અમરેલી જોડીંગમાં

ચાર હજાર રૂપિયા આપ્યા, કશંચીમાં ઓર્થોનેજ બોલવા વીસ હજાર આપ્યા, માંડવી જત્તામાં કન્નાડાળા સ્થાપના તેર હજાર રૂપિયા આપ્યા, રાજકોટ જોડીંગમાં કુલે બંધાવી આપ્યા, અંબરમાં ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને પુસ્તકોની સહાય માટે કાપમી વ્યવસ્થા કરી આપી, રૂપિયા ખર્ચે હજારના ખર્ચે અમરેલીમાં બી હજાર શાળા શરૂ કરી, સાત હજાર રૂપિયાના ખર્ચે સ્વ. મુળજી

પેરાજીના રમરણુચે કચ્છ મહસીસોમાં દવાખાનું શરૂ કર્યું, માંડવી જત્તામાં દવાખાનું શરૂ કરવા વીસ હજાર રૂપિયા આપ્યા, પુત્ર સ્વ. શીવજીના રમરણુચે મરકામાં વિશાળ ધર્મશાળા અને મહાજનવાડી બંધાવી. પોતાના વડીલભાઈના પુત્ર રણુજીડાસ પાસે મુંબઈ

માં કચ્છી લોહાણા ઓર્થોનેજ શરૂ કરાવી. આવી આવી તો ગણી ગણાય નહિ ને કાગળમાં સમાય નહિ, એટલી તેમની સખાવતો છે.

હાપનિયાના ઘોર દુષ્કાળમાં સંકેડો વહાણ ભરીને કચ્છમાં ચન્નાભાઈએ અનાજ મોકલ્યું હતું. એ ખંધુ એટલું ચિરમરણિય રહેવા સર્ગીયું છે કે જાતિની તવારીખમાં તેના અક્ષરે સોનાની શાકીયી લખાઈ ચુક્યા છે.

સ્વ. ચન્નાભાઈની મહત્તા તો એ હતી કે એ પોતે ન ખાતા, ખવડાવતા, પોતે ન પહેરતા, પહેરાવતા, લક્ષ્મીની હોળો ઉડતી હોવા છતાં સાદાજ તેમનું વક્ષણ હતું.

જાતિનું આતું અણમુલું ને વીરજીરત્ન સંવત ૧૯૭૧ ના કારતક શુદ્ધ ૧૩ ના રોજ ખરી પડ્યું. અને એમરે આંસુની નદીઓ વહી !

તેમણે
અદ્ભુત દાનપ્રવાહ
વહાવ્યો છે!

★ ' પ્રભો મારે તાપે તપી અવરની શાંતિ સુઝવી ' ★

● સ્વ. શેઠ ગીરધરદાસ જેઠાભાઈ ●

[જી. પી.]

● જનતાના કલેજમાં ●

કા દિઆવાડના એક અંધારા કિનારે
કામી કંગાલિયતમાં અવતરેલા આ
બાળકે માનવજીવનને સુક્તિના પાઠ
પઢાવ્યા, શાશ્વરખારે અને જનતાના
કલેજનાં આદર પામી, 'જીવન' શી
ચીજ છે એ શોધવું !

જામસિદ્ધ દારકા નગરી
નજીકે વરવાળા ગામ-
માં સ્વ. ગીરધરદાસ જેઠા-
ભાઈનો જન્મ સંવત ૧૯૧૪
ના આવણ માસમાં થયો
હતો.

માતાપિતા ગરીબ હતા. વધુ અકમાસ પરવડે
તેમ નહોતો. સંવત ૧૯૩૫ માં તેમણે મુંબઈ બંદરમાં
પગ મુક્યો. ટુંકા પગારની એક નોકરી મળી ગઈ
પણ પુરુષાર્થની પ્રતિભા ક્યાંઈ છુપાઈ શકી છે ?
તેમના પુરુષાર્થની કોંબત થઈ, શેઠ તેમને ભાગીદાર
બનાવ્યા. સ્વ. ગીરધરદાસભાઈના પુરુષાર્થ આત્માએ
એ ભાગીદારી દીપાવી. 'બન મેળવું' અને મેળવી
આપ્યું.

જેના હૃદયમાં જીતકાળની ગરીબીનાં ભાણકારાં સહ
જાગતા હતાં. એવા ગીરધરદાસએ ગરીબોને છુટે હાથે
મદદ કરવા માંડી. જામકર એવા હાંપનિયામાં તેમણે તથ્ય
હજારની સખાવત કરી અને ભર્યે તેમજ સુરતથી
ખાસ મંગાવી પુરે પાડ્યું. સંવત ૧૯૬૦ માં ગાયક-
વાડ સરકારને નામે એ રોકાશરક્ષિપો વિદ્યાભ્યાસ
માટે જરૂર કરી. આ ઉપરાંત કેળવણી માટેની
તેમની છુટકે છુટકે સખાવતો આજુબ રહેતી. કોઈ
વિદ્યાર્થી તેમને ખારજેથી નિરાશ વડને પાછો ન
કરતો, કોઈ બેકાર તેમને આંગણેથી વિપાદભર્યા
બહોરે ન નીકળતો, દારકાની યોડિંગ પણ સ્વ.
ગીરધરદાસના પરિશ્રમનું ફળ છે. તેમાં તેમની
સખાવત મોટી છે.

સંવત ૧૯૬૪ માં વર-
વાળામાં તેમને માનપત્ર
આપાયું, ત્યારે જવાબમાં
તેમણે નવી પાંચ રોકાશરક્ષિપો
બહોર કરી હતી. શ્રીમદ્ સંક-
શાયરે તેમને 'સુનીતિ ભા-

રકર'નું બહુમુલ્ય પદ આપ્યું હતું. સરકારે જી. પી.
બનાવ્યા હતા, મુંબઈના દેશી કાપડ વેપારી
મંડળના પાંચ વર્ષ સુધીની મંત્રી તરીકેની તેમની
સેવા અતિ નોંધનીય ગણાઈ છે.

જી. સ. ૧૯૧૭ એપ્રિલ માસની ૯ મી તારીખે
તેમનું અવસાન થયું. ત્યારે તેમના વીજમાં પણ
મોટી સખાવતો તેઓ બહોર કરતા ગયા.
મુંબઈ અગર મલાડમાં સેનિટરીયમ માટે પચીસ
હજાર રૂપિયા આપવાના બહોર કર્યા, તેના પ્રથમ
માસ લોહાણા માતિનો સુચવાયો છે. દારકાના
અન્નક્ષેત્રમાં વ્યાજના ઉપયોગ માટે દસ હજાર
વધાર્યા, ૭ હજાર હાથાઈ લોહાણા વિદ્યોતજક
મંડળને આપ્યું કર્યા, પુરતકા માટે પાંચ હજાર
યુનીવર્સિટીમાં વધારાની ભાષામાં ઉચ્ચ નંબરે પાઠ
શામ તે વિદ્યાર્થીને વ્યાજમાંથી રોકાશરક્ષિપ આપવા,
પંદરસો રૂપિયા દારકાની ગાયકવાડ રોકાશરક્ષિપમાં
વધાર્યા, એક હજાર સંસ્કૃતમાં ઉચ્ચ નંબરે પાઠ
થનાર સારસ્વત વિદ્યાર્થીને રોકાશરક્ષિપ આપવાના
ઉપયોગ માટે. આવી તો અનેક સખાવતો તેમની
બહોર ઉપરાંત ગુપ્ત છે.

સ્વ. ગીરધરદાસએ ગરીબીમાંથી બન મેળવી
બાળ્યું, અને ખર્ચી પણ બાળ્યું.

સ્વ. મુળજી નથુ પાંધી

સ્વ. મુળજીભાઈનું આગમું જીવન સાહિત્ય-મય છે. જાણે મુળજીભાઈ એટલે સાક્ષાત સાહિત્ય. તેમના જીવનના તાણાવાણા સાથે વિદ્વાત સંકળાઈ ગઈ હતી એવું ગૌરવવંતું જીવન તેઓ જીવી હતા.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૧૫ ના માગસર શુદ્ધ ૩ ના રોજ કચ્છ દેશના પુરમાં થયો હતો. ત્રણ વર્ષની ઉંમરે માતા પિતા ગભરૂ આળકને છોડી સ્વર્ગે સંન્યર્થા હતા. આ શીળી જાંમ યુમાવી અનાથ બનવા હતા તેઓ મેટ્રીકનો અભ્યાસ કરી શક્યા.

સંસ્કૃત પર અગ્રણ્ય કાણુ મેળવ્યો, અને સંસ્કૃત સાહિત્યને ગાઢ પરિચય સાધ્યો હતો.

તેઓ થીઓસીરીકલ સોસાયટીમાં જોડાયા હતા. આર્યસમાજ, પ્રાર્થના સમાજમાં પણ ભાગ લેતા હતા. આ ઉપરાંત શાંતિસેવાના ક્ષેત્રમાં પણ ફાળો આપતા હતા. શાંતિની સુધારણા કાળે તેમણે ધણા અગત્યના લેખો લખ્યા હતા.

આગું વિદ્વાતમય જીવન જીવીને સંવત ૧૯૬૫ ના કારતક વદ ૭ રવીવારે તેમણે દેહ છોડ્યો.

ઈન્સાફના સાથીદાર

સ્વ. શેઠ નારાયણજી ઇબ્રાહીમજી

લોહાણા શાંતિની રત્નગર્ભા સમી 'ઉચ્ચ કેળવણી લોહાણા બોર્ડિંગ-મુ'અમ્મ' ની સાથે જેમનું નામ જોડાયેલું છે, તે પ્રથમ પ્રજા શેઠ નારાયણજી ઇબ્રાહીમજી કચ્છ અંગર પ્રદેશના વાણુરાના વતની હતા.

ત્રણ વર્ષની આશ્વવચમાં પિતા સ્વર્ગે સંન્યર્થાને કારણે કુટુંબનો અધો ભોજો માતાપર આવી પડ્યો હતો. સંસ્કારી સુશીલ માતાએ અને ભાઈઓ સ્વ. નારાયણજી અને સ્વ. રામજીભાઈને પોતાના આત્માની કેળવણી આપી સંસ્કારી બનાવી ધણે ભગાડ્યા હતા.

ઉંમર અતિ નાની હતી, ટુંકા પગારની નોકરી મળી. પરંતુ પ્રજાપાથ નિષ્ઠ જીવડતો નથી. સ્વ. નેહા ધનજી સાથે તેમણે બાગીદારી સાધી, દલાલીના એ ધંધામાં તેમનું નસીબ ખુલ્લી થયું.

સ્વ. નારાયણજીભાઈ શકિતસમું જીવન જીવી બચ્યા. શાંતિનાં નાના મોટા દરેક પ્રજામાં તેમનો સાથ હોયજ, શાંતિજનોને તેમની સલાહ-સુચનાઓ ધોમતી થઈ પડતી. શાંતિ પટેલોને હાથે કેાઈને

જરાપણ અન્યાય થયેલો જણાતાં તેઓ તેમની સાથે ખેડીને પણ ઇન્સાફનું ત્રાજવું સરખું કરતાં, એવા એ ગરીબોના ભેડ હતા. મુખ્તદાન તેમને મન પરમ જાન હતું. તેમના વડીલ ખંડુ રામજીભાઈમાં પણ એજ શુભો ખીલ્યા હતા.

સંવત ૧૯૬૩ માં શેઠ નારાયણજી ઇબ્રાહીમજી કુખ્ત અવસાન થયું.

સ્વ. રામજીભાઈનાં મુખુત્રો ગોપાળજીભાઈ અને વલ્લભજીભાઈએ પણ પીતા અને કાકાનો સેવા વારસો લીધો. ગોપાળજીભાઈએ તો એવીજ ઉજવણ કરાકિર્દી વચ્ચે જીવન સંકેલી લીધું છે.

શ્રી. વલ્લભજીભાઈએ આજે એ સેવાદિપને સદાકાળ જગતો રાખ્યો છે.

તેમના આ ભત્રિજાઓએ ઇ. સ. ૧૯૧૦ માં મલેલી પરિપક્વ વખતે રૂપિયા ત્રીસ હજાર આપીને મુ'અમ્મમાં ઉચ્ચ કેળવણી બોર્ડિંગ સર કરાવી હતી. તે બોર્ડિંગના ઉત્કર્ષમાં શ્રી. વલ્લભજીભાઈનો પણ ફાળો રહ્યો છે.

સ્વ. શેઠ નથુભાઈ ગોવિંદજી

કે મેઝના અબલાસ તાલુકાના સાંખાણ ગામમાં
ઇ. સ. ૧૮૫૦ માં સ્વ. શેઠ નથુભાઈને

એ ધંધાએ તેમને ચારી આપી.

તેમની સખાવતોની યાદી લાંબી લાંબી છે.
અનેક સ્થળે છુટે હાથે તેમણે નાણાંની થેલીઓ
અર્પણ કરી છે. ધર્મશાળાઓ, વાડીઓ, મંદિરો,
સદાશ્રીઓ અને કેળવણી પાછળ તેમણે લાખો રૂપિયા
વેચ્યા છે.

ઇ. સ. ૧૯૦૪ માં તેમનું અવસાન થયું.
તેમની પાછળ તેમના પત્નિએ પણ અથાથ કાનગ્રવાહ
વધાવ્યો.

કુટુંબની સ્થિતિ સારી નહોતી, એટલે ખપપુરતો
અભ્યાસ કરી મુંબઈ આવ્યા. અને નોકરીમાં
જોડાયા.

પણ પ્રાર્થનાએ નક્કીએ મોટા ભાગે 'નોકરી'
હોતી નથી, તેઓએ કાગીદારીમાં કરીયાણાની એક
દુકાન શરૂ કરી, તે પછી રંગના વ્યાપારમાં પડ્યા,

સ્વ. શેઠ ગોરધનદાસ ગોવિંદજી

અઠંગ વ્યાપારી, બાહોશ નરવીર

અધિક કાર્યકર

મુંબઈની મંગળદાસ મારકાદમાં 'ગોવિંદજી'
જાણીતી ગલી' ના સીકકે પડાવી જનાર
શેઠ ગોવિંદજી જાણીતે ત્યાં સંવત ૧૯૨૨ ના જેઠ
સુદ ૭ ના રોજ એક પુત્ર રાત્રે જન્મ થયો.

એ પુત્રને જન્મ આપી, થોડાજ મહીનામાં
માતા અવસાન પામી, બાળકની ત્રણ વર્ષની ઉંમરે
પિતાએ પણ પ્રલોકગમન કર્યું. માતાપિતા-
વિહાણા આ બાળકે જરૂર પુરતો અભ્યાસ કરી
પિતાનો વધો સંભાળી લીધો.

આ બાળકે કેટલાક વર્ષ વીતતાં એક અઠંગ
વ્યાપારી, દયાળુ કાનેશ્વરી, બાહોશ નરવીર, અધિક
કાર્યકર તરીકે નામના કાઢી અને ગોરધનદાસ
ગોવિંદજીના નામની જાપ સર્વત્ર પડવા માંડી.

ધનના લંડાર હોવા છતાં એને એનો મંદ
નહોતો. એની નમ્રતા, મીઠાશ, અને સૌજન્યતા
સર્વત્ર જ્ઞાતિ પ્રશ્નરવતી હતી.

ગરીબ વિદ્યાર્થીઓને મદદ, જાતિયુઓને સહાય
અને કાનપુલમાં એમને લક્ષ્મી વહેતી મુજી દીધી.

હકુરદાર પરીની મહાજનવાડીમાં પોતે આઠ હજાર
આપી, ચોતરફી ત્રીસ હજારની રકમ લાવી આપ-
નાર એજ હતા, માધવપુરનાં બોર્ડિંગ માટે પાંચ
હજાર પોતે આપી, તેની સ્થાપનામાં મોટો હિસ્સો આપ-
નાર એજ હતા. કાવનગર પરિષદ વખતે આઠ હજારની
સખાવત કરનાર એજ હતા, માંડવી પરિષદ વખતે
એક હજાર આપનાર એજ હતા, તેમની સખાવતોની
લાંબી યાદી અને એમ છે.

કાવનગરમાં મળેલા જ્ઞાતિ પરિષદના ચોથા
અધિવેશનના પ્રમુખ તરીકે તેમણે લીધેલા પરિશ્રમ
નજ કુલાય, મુંબઈ હાલાઈ લેહાણા મહાજનના
પ્રમુખ તરીકે સતત ૧૬ વર્ષ અને ટ્રસ્ટી તરીકે
૨૦ વર્ષ તેમણે ઉત્તમ સેવા યજ્ઞવી હતી. એ
ઉપરાંત સંખ્યાબંધ સંસ્થાઓના તેઓ ટ્રસ્ટી
હતા.

આ વીરજ આત્માનું અવસાન સંવત ૧૯૮૮ ના
વૈશાખ વદી ૨ ના રોજ થયું, અને જ્ઞાતિ જગત્તો
એક અમકતો સીતારો ખરી પડ્યો.

સ્વ. શેઠ અર્જુન ખીમજી

આ પછી પરીકથાઓ કલ્પનાના આલમમાંથી ભરે ખરી પડી હોય, પણ જીવતા જાગતા જગતમાં કશી વખત પરીકથાઓ સર્જાતી છે. એક નાના છોકરાને પરી રાણીએ કંઈક રત્ન આપ્યું, એ રત્નને પરિણામે છોકરો લાખોપતિ બની ગયો, એવું એવું આપણી પરીકથાઓમાં વાંચીએ છીએ.

જેણે હજી નિશાળનો કક્કો પણ પુરો હુડયો નહોતો, જેણે હજી જગત જાણ્યું નહોતું, એના હોઠપરથી માતાનું ધાવણુ પણ સુકાયું નહોતું એવા બાર વર્ષની ઉંમરના એક બાળકે એક વેપારીને ત્યાં નોકરી નોંધાવી.

બાર, તેર, ચૌદ, પંદર એમ એક પછી એક વધુ ને વધુ વર્ષની ઉંમર એ બાળક મેળવતો જતો હતો, આઠલા વર્ષની નોકરી પછી એને 'સ્વતંત્ર' વેપારી થવાના કોડ જમા. અને સોળ વર્ષની ઉંમરના એ કાશીરે હરડા અને શુંદરનો વેપાર શરૂ કર્યો.

આ કાશીર તે ૨૫. શેઠ અર્જુન ખીમજી, જેમનો જન્મ સવત ૧૯૨૬ ના વૈશાખ માસમાં થયો હતો.

સોળ વર્ષના આ ઉગતા વ્યાપારીએ અતિ ચપલતાથી વ્યાપાર ખેડવા મંડ્યો, મોર્ગમાં મુશ્કેલીઓનો કોષ પાર નહોતો, અનેક ડરા. મણો તેને ડરાવી રહી હતી, અકળાવી રહી

હતી. પણ એ હીંમત ન હાર્યો.

સવત ૧૯૫૨ માં એક મિત્ર સાથે બાગીદારી કરી, એ. ટ્ર. માર્કેટના હરડા ડેઠ યુરોપના ઝાંપા સુધી પહોંચતા હતા. અને હરડાની ખરીદી માટે તેમના પ્રતિનિધિઓ ભારતવર્ષના ખુણે ખુણામાં ઘુમતા હતા. એના પ્રબળ પુરુષાર્થનું એ પરિણામ હતું.

જેણે જીવનનું પ્રભાત બારે પુરુષાર્થ વચ્ચે વિતાવ્યું હતું, એવા ૨૫. શેઠ અર્જુન ખીમજીની સાત-ત્રીસ વર્ષની ઉંમરે વીજળીનો કડાકો થયો, તેમનાં પતિનું અકાળ અવસાન થયું.

વૈસા હતો, સમૃદ્ધિ હતી, સુખ અને સાલખી હતી, સગાંઓએ આગ્રહ કર્યો કે 'અર્જુનભાઈ આમ જીંદગી કેમ વીતશે?' પણ અર્જુનભાઈ એકના એ ન થયા. તેમણે જીંદગી એમજ વીતાવી.

વ્યાપારીઓમાં પણ અર્જુનભાઈની ચમત્કાત અગત્યની હતી. કશી વ્યાપારી સંસ્થામાં તેમના 'મગજ'ની કીંમત હતી. 'રજીસ્ટ્રેશન યત્નજન કચ્છી લોહાણા બાળાશ્રમ, 'ઉચ્ચ ફળવણી બોર્ડિંગ, આર-ભાઈ સહાયકારી ફંડ, શેઠ ચંદ્રારામજી સસ્તા ભાડાની ચાલ, વગેરે અનેક સંસ્થાના બાહોશ ટ્રસ્ટી હતા.

ઉપરાંત તેમની સખા-વત હજારોની હતી, તેમના અવસાન પછી પચ્ચીસ હજારની સખાવત તેમના સ્મરણાર્થે થઈ હતી.

‘પરીકથાનું પાત્ર’

જેણે હજી નિશાળનો કક્કો પણ પુરો થૂંક્યો નહોતો, જેણે હજી જગત જાણ્યું નહોતું, એના હોઠ પરથી માતાનું ધાવણુ પણ સુકાયું નહોતું. એવા બાર વર્ષના બાળકે એક વેપારીને ત્યાં નોકરી નોંધાવી. સોળ વર્ષની ઉંમરે વ્યાપારી બન્યો.....અને પછી તે એ જીવન સંગ્રામનો વીરલ લડવૈયો નીવડ્યો.

સ્વ. શેઠ અમરશી કાનજી

સ્વ. શેઠ અમરશી કાનજી સામાણીના વડીલો જે ત્રણ પેઢીથી કલ્યાણીમાં આવી વસ્યા હતા અને કાપડના ધંધામાં પડ્યા હતા, અમરશીભાઈને જન્મ બીમડીમાં સંવત ૧૯૨૬ માં થયો હતો.

માતા માન ખાર વર્ષની વયના અમરશીભાઈને મુકી અવકાન પામેલાં. જરૂર પુરતો શુજરાતી અભ્યાસ કરી પિતાના વેપારમાં અમરશીભાઈ જોડાઈ ગયા. અંત ૧૯૪૬ માં મુંબઈ આવ્યા. નોકરીમાં રહ્યા. તે પછી સ્વતંત્ર ધંધો શરૂ કર્યો. થોડા વખતમાં તે મુળજી જેઠા મારફતમાં 'ફેન્સી એક' ના રાજા તરીકે નામના

કાઠી, પ્રબળ પુરુષાથી' તરીકે યુગવા બાબા. ઉપરાંત સંવત ૧૯૬૪ માં એક્ષીરેટન મીલના કાપડની એજન્સી તેમજે મેળવી હતી.

સ્વ. અમરશીભાઈને આત્મા કેટલો ઉગ્ર્ય હતો, તેનો કાખલો તેમજે પુત્રપ્રાપ્તિની ઝંખના હોવા છતાં બીજી પતિન ન કરી તેમાંથીજ મળી રહે છે.

તેમને દારૂથી કોઈ પણ વિદ્યાર્થી નીરાશ થયો નથી, નોકરીને પગારથી દોઢા બેનસ આપનાર અમરશીભાઈ જેવા શેઠા પણ મુળજી જેઠા મારફતમાં જેમા કે જાણ્યા નથી.

તેમની સખાવત પણ નાની નથી, 'મુંબઈ કાલાઈ લોહાણા બાળાશ્રમ, સાથે તેમનું નામ જોડાયેલું છે. રૂપિયા એકવીસ હજારની નાદર રકમની બેટ તેમજે બાળાશ્રમને કરી હતી.

એક વખતની પંદરપુરની જાત્રા વખતે ત્યાંના જાત્રાળુઓને ઉતારા માટે પડતી હાડમારી નિકાળી તરતજ નિશ્ચય કરી, એજ પડીએ તેમજે ખારસો

સ્વ. શેઠ મોરારજી કાનજી

સ્વ. શેઠ મોરારજી કાનજીનો જન્મ સંવત ૧૯૩૩ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૬ ને ગુરુવાર ના વારના દિને દેવાઈદાવલામાં થયો હતો.

સાધારણ અભ્યાસ પછી મુંબઈ આવી કાપડ બજારની એક દુકાનમાં નોકરી પર ચડ્યા હતા, તે દુકાનમાં ભોટી બરનારા સાધારણ માનવીથી માંડી સેલ્સમેન સુધીની પ્રગતિ કર્યા પછી તેમજે પોતાની દુકાન સ્થાપી હતી. તેમાં અંપૂર્ણ યશ પ્રાપ્ત કર્યો હતો, ને અદ્યતન ધન પ્રાપ્તી કરી હતી.

સ્વ. મોરારજીભાઈની જ્ઞાતિ ધર્મશ પ્રસંગાને પાત્ર હતી, તેમની સેવા પણ નોંધનિય હતી. મુંબઈ

કાલાઈ લોહાણા મહાજન ના ઉપપ્રમુખ અને પછી પ્રમુખ તરીકેની તેમની સેવાઓ યાદગાર રહેશે. તેમજે ઘણી વખત જે પસોના તુટેલા હૃદયના નારોને સાંધી આપવામાં

સફળતા પ્રાપ્ત કરી જાણી હતી. ઉપરાંત અનેક સંસ્થાના તેઓ ટ્રસ્ટી હતા.

કાલાઈ લોહાણા બાળાશ્રમમાં સ્વર્ગસ્થે ભોટી રકમની બેટ કરી હતી. ઉપરાંત પોતાની બધી મિલકત તેમજે મહાજનશ્રીને અર્પણ કરેલી છે.

એમની શુદ્ધિમતા, અને સંસ્કાર માટે આજે અનેક છોલો તેમને યાદ કરી રહી છે.

સંવત ૧૯૮૯ ના જેઠ ૧૫ ને ગુરુવારે તેમનું અવસાન થતાં જ્ઞાતિએ તેમની પાછળ આજુ સામી.

વાર જમીન ખરીદી તેમાં સાંકેત હજારના ખર્ચે 'વિશ્રામ સ્થાન' નામે બધા ધર્મશાળા બંધાવી છે. એનો એક ભાગ હિંદુઓ માટે અને બીજો કોઈ પણ કોમ માટે સદા સર્વદા ખુલ્લો રહે છે.

આવા વીરસ આત્માની સંવત ૧૯૭૭ માં બોટ પડી. તેમની યાદી જ્ઞાતિ શે શુભશે ?

***★ લોટી બરનાર ***★
માંથી લખેસરી થનાર આ અંધુબેલદીએ
જ્ઞાતિ ચરણે તન, મન, અને
ધન અર્પ્યું !

સ્વ. અમરશી કાનલ

સ્વ. મોરારજી કાનલ

મહેરબાની કરી નોંધી લેશોજી.

અમારો ટેલીફોન નંબર

૩૪૮૬૮.

એ વ ર ગ્રી ન
રે સ્ટો રાં

શેર બજાર હલાલ સ્ટોટ, કાટ, મુંબઈ.

પ્રોપ્રાયટર :—અમુભાઈ રતનશી

સ્વ. શેઠ તુલસીદાસ કુંવરજી

સ્વ. શેઠ તુલસીદાસ કુંવરજી કચ્છ તુલના વતની હતા. અવસાન પછી અહાર વર્ષની ઉંમરે તેઓ મુંબઈમાં નશીબ અજમાવવા આવ્યા. સરઆતની પંદર રૂપિયાના પગારની એક નોકરીમાંથી ઉતારોતર પ્રગતિ કર્યા બાદ તેમણે ફોનો રક્તિંગ ધંધો ખેડ્યો હતો. આ ધંધાએ તેમને વારી આપી.

સ્વ. શેઠ તુલસીદાસ કુંવરજીનું હૃદય સદાય ક્ષમા અને દાન પ્રેમે વર્ણેનું રહેતું. અનેક ગુપ્ત સંખાવતો ઉપરાંત પદ્મ યી ૬૦ હજારની તેમની પરચુરણ સંખાવત કહેવાય છે. મજામાંવતા કચ્છી લોકાણા નિવાસ ગૃહમાં તેમણે ૩. પીસ્તાલીસ હજારની સંખાવત કરી હતી. હમણુંજ તેમના દૂરદયાળી ભરૂચ સેવાશ્રમને ૩. વીસ હજારની સંખાવત ગ્રાહેર કરી છે.

આવા આ સંખાવતી પુરુષ સંવત ૧૯૬૦ ના બાદરના વહી ૧૧ ના રોજ અવસાન પામ્યા.

સ્વ. રાધાબાઈ

પતિના અવસાન પછી મિલકતને ફેદ ન કરતાં તેના સ્મરણાર્થે શુભ કાર્યોમાં વહેરી ફોનાર અનેક સુપુત્રોએ સતિમયાને સાંપડી છે, તેમાંનાં એક સ્વ. રાધાબાઈ હતાં.

સ્વ. શેઠ તુલસીદાસ કુંવરજીના તે વિધવા હતાં. તેમને જન્મ મલખારના કલોકટમાં થયો હતો. તેમણે પતિની પાછળ જ્યાં જ્યાં ચોખ્ખા લાગ્યું ત્યાં ત્યાં લક્ષ્મી વહેવાવી. ઘાટોપરમાં એસી હજારના ખર્ચે 'તુલસીદાસ કુંવરજી લોકાણા સેનેટેરિયમ' સ્થાપ્યું, સર હરશીશનદાસ હૈરપીટલમાં પચાસ હજાર રૂપિયાની સંખાવત કરી, ઘાટોપરના પાંજરા પોળમાં અગિયાર હજાર રૂપિયા એક આપ્યા, કચ્છ લોકાણા સ્વયંસેવક મંડળ હસ્તક 'તુલસીદાસ કુંવરજી ફરતું પુસ્તકાલય' પાંચ હજાર રૂપિયાને ખર્ચે શરૂ કરાવ્યું, અંગ્રાનું બીલ્ડીંગ સતિ ચરણે સુરક્ષિત. આ ઉપરાંત જુદી જુદી ચારિતસંસ્થાઓમાં તેમણે એક લાખ પચાસ હજાર નેટલી રકમ ભેદ કરી છે. તેમની કુલ સંખાવત ત્રણ લાખ કરતાંય વધુ હતો.

આ દંપતી
એ લાખો રૂપિયાનો દાનપ્રવાહ વહેતો
કરી જનસેવાની ઝંખના કરી.

સતિના આવા ભાવ-
નાસાળી સુપુત્રી સંવત
૧૯૬૪ ના કાર્તિક શુદ્ધ
૨ ના રોજ પચાસ વર-
સની વયે અવસાન પામ્યા.

સ્વ. શેઠ ડોસા જીવણ

પોતાની બધી મિલકત સતિને ચરણે અર્પણ કરી જમર નામના પ્રાંત કરનાર શેઠ ડોસા જીવણનો જન્મ સંવત ૧૮૬૭ માં થયો હતો.

આપણે તેમણે ધન મેળવ્યું હતું. અને તેના સ્વભાવ સુપ્રયોગ કર્યો હતો. તેમના વતન જામનગરમાં તેમણે સ્થાપેલી 'લોકાણા બોર્ડિંગ' આજે ચોત્રોસ વરસથી સંખાવત વિદ્યાર્થીઓને કેળવણીનાં અમી

પાછ રહી છે. એ બોર્ડિંગ તેમનું સ્મારક છે. ઉપરાંત તેમની સંખાવતો પણ અતિ મેદી છે. મુંબઈમાં નવી હનુમાનમંદીરો તેમને વિશાળ માળે બોર્ડિંગ તેમજ બીજી મહદો માટે દૂરદેશ સોંપી દીધી છે. આ મહદયા સેંકડો ગરીબોના આશિર્વાદ સ્વયંસ્થના આત્માને મળી રહ્યાં હશે. આના પરમજી આત્માનું સંવત ૧૯૭૧ ના કારતક વદ અમાસને દિને અવસાન થયું.

● સ્વ. શેઠ ●

ગોપાળજી રામજી

● લોહાણા જ્ઞાતિનો ●

એ પહાડી શરીર, બધા ચહેરા અને પાછંદ અવાજનાં આલેખ બાણકારા વાગે છે. સંસ્કારની સાક્ષાત મૂર્તિ સમા, રનેહની પ્રતિમા સરીખા, ઉત્સાહ, ઉર્મિ, અને ઉત્કટતાના આભેદુષ અવતાર જેવા, કાર્યદક્ષતાની જલતી જ્યોત જેવા, એ સ્વ. ગોપાળજી રામજીનું અત્યાપી જીવન પાખીને પુરુષશાળી કરે એવું હતું.

મુળમંડળની અનેક સંસ્થાઓમાં તેમનો તન, મન અને ધનનો ફાળો હતો. અનેક વ્યક્તિના સંસ્કાર જીવનના એ ધારણા હતા અને અનેક આશિષદાયી પ્રવૃત્તિના એ સ્થાપક અને સંચાલક હતા.

મિત્રમંડળને ડરાવી ડરાવીને પણ એમણે રનેહ મેળવ્યા હતા. એવા એ અનેક યુજિની આણુ હતા.

તેમનો જન્મ કચ્છ મુદાના વાઘેરા ગામમાં સંવત ૧૬૨૬ માં થયો હતો. તેમના વડીલો વર્ષો જુના મુળમંડળના વતની બન્યા હતા.

અભ્યાસ પછી તેઓ વડીલોના વ્યાપારમાં પડ્યા, તે પછી પોતાનો સ્વતંત્ર રૂનો વ્યાપાર શરૂ કર્યો હતો. આ વ્યાપારે અનેક વખત તોડવશીસ આફરી હતી, અનેક વખત સ્વ. ગોપાળજીભાઈને 'બકાવે' દેવાના પ્રયત્ન કર્યા હતા, પણ તેમણે તો તેમનું જીવન બેઠેલું ન પલટયું. આકરામાં આકરી પરિસ્થિતિમાંય એ ધીર ચોષ્ટા સદાય હસતો રહ્યો, જીવનપ્રવૃત્તિમાં સદાય યુક્તતાન રહ્યો.

જ્ઞાતિની ઝંખનાથી તો એવું હૃદય સદાય ઉભરાયલું રહેતું. દરેક પરિપેદામાં, સમિલનોમાં, સમાવેશમાં અને મંડળોની કાર્યવાહીમાં સ્વ. ગોપાળજી ભાઈની હોજરી તરી આવતી. તેમનો રમુજ સ્વભાવ સૌને પુલકીત કરતો. જે જે સંસ્થામાં તેમણે સેવા આપી ત્યાં જ્યાં તેમણે સંસ્થાની નાનામાં નાની વાખતમાં પણ ઝીણવટભરી સંજાળ રાખી હતી.

તેમનું હૃદય ક્ષયલું હતું, અનેક ગરીબ જ્ઞાતિ-બંધુઓ તેમને આંગણેથી મદદ મેળવતા, અનેક

વિદ્યાર્થીઓને સ્કોલરશિપો આપતા હતા. આને એ વિદ્યાર્થીઓ સમાજમાં ગૌરવભર્યું સ્થાન પ્રાપ્ત કરી તેમને દીલની દુવા દે છે.

ધંધાની સદાયની ઉપાધી અને પ્રવૃત્તિની વિશાળતા છતાં સાદિપના તેઓ અભ્યાસ હતા, કવિ નાનાસાહ્યથી મોટીને અનેક સાહિત્યકારો તેમના મિત્રો હતા. અને સૌને તેમની મીઠી હાંપ હતી.

તેમની ખ્યાનગી સમાવેના ઉપરાંત જાહેર સમાવતોની પાદી પણ અતી લાંબી છે. ૧૨૭ મંડરીની પરિપદ વખતે તેમણે જુદા જુદા ફંડમાં રૂપિયા ચોપન હજાર બર્ષો હતા. અને કચ્છ જનરલ ફંડમાં રૂપિયા પચીસ હજારની રકમ આપી હતી. આ ઉપરાંત પાંચ હજાર રૂપિયા જુદી જુદી બેઝીંગમાં તેમની મદદ છે. વીસ હજાર કેચ્છ અંજાર ઉલોગશાળામાં તેમની સદાય છે. એ સિવાય સંવત ૧૬૭૪ માં ૩૧ હજાર, ૧૬૭૫ માં ૧૧ હજાર અને ૧૬૭૬ માં ૮ હજાર રૂપિયાની રકમ તેમણે જાનિના, સમાજનાં અને રજૂના ફંડમાં બરી હતી. તેમાં જલીયાનવાળા ભાગ ફંડ, તીલક સ્વરાજ ફંડ, ખીલાફત ફંડ વગેરેમાં મોટી રકમો ભરેલી છે.

જાળની આપણી રત્નમર્માં સંસ્થા-મુળમંડળની ઉચ્ચ કેળવણી બેઝીંગની સ્થાપનામાં અને સંચાલનમાં સ્વ. ગોપાળજીભાઈનો સૌથી વિશેષ હિસ્સો હતો. તેમનો કાકા સ્વ. શેઠ ના. ઇ. ના નામે રૂપિયા ત્રીસ હજારની રકમ તેમના ભાઈ શ્રી. વલ્લભજી રામજી સાથે મળીને આપી હતી.

આવી સમાવતશર, સદાય તન, મન ધનથી જ્ઞાતિ સેવામાં રમી પચી રહેતી વ્યક્તિઓ આજે વારસ છે. સ્વ. ગોપાળજીભાઈ પોતાની જીવન સોરભ ચોતરફ પ્રસારી જ્ઞાતિની ઉન્નવણ મીતાવમાં સુવર્ણદારે નામ કોતરાવી સંવત ૧૬૮૭ માં ચિરજ્ઞાતિમાં પોદ્યા.

.....જ્ઞાંત્ય હજુ તેઓ જીવે છે.

સ્વ. શેઠ
ખેરાળ બાધાભાઈ

સ્વ. શેઠ
ત્રિકમદાસ રવજી

પો. ૨૫-૨ પાસેના મેઢવાડામાં તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૦ ની કાર્તિક શુદ્ધ ૧૧ ના રોજ થયો હતો. પિતા મેઢવાડામાં માનનિય પુરૂષ તરીકે પ્રખ્યાત. પંદર વર્ષના આજકે ખેરાળબાઈને મુંબી તેઓ અવસાન પામ્યા.

પંદર વર્ષના આ આજકે વેપાર ખેડો, પશુ ચક્રા અવળા ફર્મા-ઉછીના વૈસે ખોટ ચુકવી તેઓ પોરબંદરના એક પ્રથમના વેપારીને ત્યાં દસ રૂપિયાના પગારે નોકરી રહ્યા. દુકાનની એક સાખા સુરત હતી. ખેરાળબાઈને વહાણ ભરી સુરત મોકલ્યા. સુરતની સાખામાં એ સૌના પ્રિય થઈ પડ્યા. દેશમાં ખરબી મોકલના મોકલતા આ ટુંકે પગરમાંથી તેમણે કરજ તો શીઠાડ્યું, પરંતુ તેમનું હૃદય બગનગામી હતું.

શેઠ મુંબઈની પેઢીમાં મોકલ્યા. આ શેઠની પાંચ વર્ષની નોકરીમાં સાંઠ મુંબઈના પગારે તેઓ પહોંચ્યા પછી મુંબઈમાં એક મીબોની ભાગીદારીમાં આહવાઈ પ્રથમની એજન્સી બીધી. ને પછી તેમણે સ્વતંત્ર દુકાન કરી.

❀ દસ વર્ષના આજનોકરે જીવન ઉભાજ્યું.....

❀ સ્વ. લવજી મેઘજી

જે. પી.

સા. હસમુરી રાજી પ્રજા મુંબઈની રીતેજ કરાંચી જઈને વસી છે. તેમાં લોહાણા સાતનો વિશાળ સમુદાય છે. સ્વ. લવજીબાઈના પિતા પશુ વ્યાપાર માટે કરાંચી જઈ વસેલા. લવજીબાઈને જન્મ કરાંચીમાંજ સંવત ૧૯૩૦ ની સાલમાં થયો હતો. ત્યારે પિતાનો પીકતો મધો આમતો હતો.

પરંતુ કઠીક કઠીક કાળ રૂઢે છે, ત્યારે તે ઇષ્ટનો થતો નથી. સ્વ. લવજીબાઈના ૧૬-૭ વર્ષની

સ્વ. ત્રિકમદાસ રવજી એક અઠંગ વ્યાપારી હતા, તેમના હૃદયમાં મતિપ્રેમ સદાય જાગતો રહેતો.

સંવત ૧૯૩૦ ની સાલમાં મુંબઈમાં એક પોરબંદરી કુટુંબમાં તેમનો જન્મ થયો હતો. જરૂર જોગા અભ્યાસ પછી તેમણે પીતાનો વ્યાપાર સંભાળ્યો હતો. અને તેમાં આહોશી દાખવી તેઓ ઝોણું બોલતા, કાર્ય વધુ કરી જાણતા, જહેર દાનો કરતાં તેમનાં ચુરતદાનો અનેકની સાંખ્યામાં હોવાનું બોલાય છે.

પોરબંદર લોહાણા ખેડિંગ સાથે તેમનું નામ જોડાયેલું છે. બાવનગરની સુપ્રસિદ્ધ ‘દક્ષિણમર્ત’માં દસ હજાર રૂપિયાને ખર્ચે એક મકાન બંધાવી આપ્યું હતું.

ધનનો તેમણે સહાય કર્યો હતો. અનેક રૂંડ-ફાળામાં તેમનો અગ્રયનો હિસ્સો હતો.

સંવત ૧૯૮૬ ના મહા શુદ્ધ ૧૧ ના રોજ તેમનું અવસાન થયું, તેમના સુપુત્ર શ્રી. જમના-દાસભાઈ આજે એજ વ્યાપારક્ષેત્ર ખેડે છે.

વયમાં પિતાના વેપારમાં જળરી ખોટ આવી. પિતા હતો એટલી બધી મીઠકત દેશદેશને સુખ કરી-કરજ ફેડી બાળ લવજીબાઈને આંગળીએ લઈ મુંબઈ આવ્યા અને નોકરી શોધી.

આવા આ કાળમાં લવજીબાઈએ અભ્યાસ શરૂ કર્યો. પરંતુ પિતાની કારમી પરિસ્થિતિ તેને હાંપતી, તેમનું મન અભ્યાસે વળ્યું નહિ. થોડોક અભ્યાસ કરી માત્ર દસ વર્ષની વયે આઠ રૂપિયાના પગારે આ આજકે નોકરી નોંધાવી.

એ ત્રણ વર્ષમાં આ બાળ નોકરે અગ્રણ્ય આતુષ્ય પ્રાપ્ત કર્યું. ૨૧. કરમચી દામજી તેમના તરફ આકર્ષાયા અને પોતાની દીકરી સાથે તેનું લગ્ન બેઠી પોતાની કુટુંબમાં લીધા.

સમય વીતતા ૨૧. લવજીભાઈ મહાન મુસદ્દી, બ્રિટિશ બાપારી અને અર્ધગ કાર્યદક્ષ વીરવી નામના પાત્રો. અનેક જોખમી કામે તેમને દાણે પાર કીત્યા. સન ૧૯૨૧ માં તે કાટન કાન્ડ્રાક્ટ બોર્ડના કારકેટર તરીકે મળતીની કાઉન્સિલે તેમની નીમણૂક કરી, તે પછી ઈસ્ટ ઇન્ડિયા કાટન એસોસિએશનના સ્વરૂપમાં પસંદગી, તેના ડીરેક્ટર તરીકે તેમની ચુંટણી થઈ.

અનેક સેવા સંકર્ષોને કારણે બ્રિટીશ સરકારે સંવત ૧૯૨૮ માં તેમને 'જી. ધી. ૨' નો ખીતાબ અપાડ્યો હતો. આ ખીતાબનો ઉપયોગ તેમણે મરખિતા.

સ્વ. શેઠ

માધવજી જશંગ

લોકલેખા જ્ઞાતિના સ્મરણપટ પર જેમની જીવી સદાય ચિતરાણ રહેશે. એવા દાનવીર સ્વ. શેઠ માધવજી જશંગને જન્મ દારકા બાસના વરલાળા ગામમાં થયો હતો.

ગુજરાતી અંત્રે મોરબીનો અભ્યાસ કરીને આવીસ વર્ષની વયે તેમણે મુંબઈમાં પદ મુક્યો.

સરઆતમાં મહીને પત્રીસ રૂપિયા ઉપાડવા એ સરતે એક દુકાનમાં તેઓ લાગીદાર બન્યા. એ દુકાનમાં સ્વર્ગસ્થ માધવજી શેઠ પુરુષાર્થનો પરચો કરાવ્યો અને દુકાનનાં નામના વધારી.

એ પછી કામગીરી સ્વતંત્ર દુકાન કરી જે આજે પણ ચાલે છે.

વેપારીમંડળમાં સ્વ. માધવજી શેઠની કિત્તમ મળુતા હતી, તેમની સલાહ લેવાતી.

સતિસેવા તો તેમની રજેરજમાં વળાણ મળી હતી. જ્ઞાતિજ્ઞેવાની અખતા સદા તેમના હૃદય મેરાવલી રહેતી. તેમને આંગણેથી મરીય જ્ઞાતિયું કે મહદ વાચતો વિદ્યાર્થી પાછો ન ફરતો. તેમના ગુપ્તદાનો કેળવળે કેટલાંય હશે?

સ્વ. માધવજીભાઈનું અકિત્ય પણ અગ્રણ્ય હતું. તેમના અવસાને જ્ઞાતિને પહેલી ખેટ કદી પુરાશે નહિ.

સંવત ૧૯૬૫ માં તેમનું અવસાન થયું. અને જ્ઞાતિને કાળજે કરી ધા પડ્યો.

હીત ખાતરજી કર્યો છે. તેઓ 'ઝોનરી માજરૂટ' નું અદ્યુક્ષ્મ સ્થાન મળ્યું પ્રાપ્ત કરી શક્યા હતા.

તેમણે પિતૃતુલ્ય સમરાની અનેક સંક્રામની ધુન્ધાઓ પાર પાડી હતી. પામળા મહાજન ઉપગત અનેક સંસ્થાના તેઓ દૂરરી હતા. આવીસ વર્ષની તેમની સેવાજ્યોત અતિ કિરબલ છે.

૨૧. લાવજીભાઈના જીવન પર દષ્ટિ ફેંકતા મરતક માનથી નમી પડે છે. એક એવું બાણીયો અને દસ વર્ષની હુમરે 'રેલવાની પ્રીતમાં' સપગ્રાપ જનારો મહાર બાળક મુખી, ધીરજ, હીમત અને સાહસથી માનભર્યું સ્થાન પ્રાપ્ત કરી શક્યો. આવી ક્ષમ જીજ્ઞાની જીવી તે ૧૯૩૭ ના હીસબચતી ૨૬ મી તારીખે અવસાન પામ્યા.

સ્વ. શેઠ

કશવજી દામજી

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૫ ના વ્રેક મુહ ૨ ના રોજ કચ્છ ગુદીવારીમાં થયો હતો.

પિતા મુંબઈમાં બારદાનને બાપાર કરતા, જરૂર પુરતા અભ્યાસ પછી તેમણે પણ પિતાના બાપારમાં અંપલાવ્યું.

સ્વ. કેશવજીભાઈની સખાવતો બહોળા છે. ગુંદરીયા માં દવાખાનું, સહાયત, કન્યાશાળા, મુંબઈ માંડવી લતાનું સુપ્રસિદ્ધ દવાખાનું, વગેરે તેમના સખાવતી હૃદયની સાક્ષી પુરી રહ્યા છે. માંડવી સત્તના તેમના નામથી ચાલતા દવાખાનાને તેમણે બ્રીસ હબર રૂપિયાની એટ આપી છે. ૧૯૬૭ના દુકાળ વખતે વતનમાં તેમણે બાર હબર રૂપિયા અરસાં હતા, માંડવીમાં બુદે બુદે રથો ત્રીસ હબર આપ્યા હતા. અને મહાગાંવ નિવાસમાં દસ હબરની એટ કરી હતી.

કન્યા કેળવણી અંગે તેમને અત્યંત અનુરાગ હતો, ગુંદીવારી કન્યાશાળામાં હાજરી વધારવા અને કેવળણીનો બહોળા પ્રચાર કરવા તેઓ રહેટ, ચેમ, પુસ્તેકા આપીને કન્યાઓને અભ્યાસ કરાવતા.

જ. સ. ૧૯૩૭ ના એપ્રીલ માસની ૧૭ મી તારીખે તેમનું અવસાન થયું.

● 'બીડીના બાદશાહ' ●

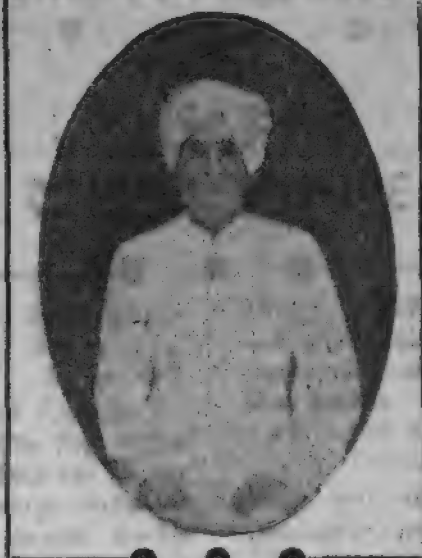
સ્વ. મુળજી સીકા
નામનું સ્મરણ
કરતાં મુંબઈમાં વીરલભાઈ
પટેલ રોડ પર આવેલું
બાદશાહી 'સીકાનગર' દૃષ્ટિ
સ્પષ્ટ થાય છે.
આધુનિક જમની સુંદર
આધિપતિવાળા એ આલીશાન
અને ઉચા માળાઓ ખરે-
ખર લાગ્ય અને લાગકર્તા
છે. નાનકડા શહેર જેવા
આ 'સીકાનગર' માં હજારો
માનવીઓ વસવાટ કરે છે.
જોરા આ નગરના નગરપાલ
એક સેલ્ફીશ છે, એ બાપી
કોણ હજી સર્વાઈ ન બને?

સ્વ. મુળજી રોડ કોણ
હતા? એ કોણ મહારાજ
-હોતા, રાજા -હોતા, -હોતા
કોણ ભગીરદાસ, એવો હતા
જે માન્ય ફરીયાદોમાંથી રજા-
સાથે સુકનીપતિ થનાર એક
આધારી.

તેમનો જન્મ સંવત
૧૯૨૬ માં થયો હતો. તે
વખતે તેમના પિતાની મુંબ-
ઈમાં એક પેટી ચાલતી
હતી. પણ બાળ મુળજીભાઈને
મુકોને પિતા સ્વર્ગે સંભાર્યા,

પાછળથી તેમની પરિસ્થિતિ અતિ નાબુક બની
ગઈ. ગરીબી આવી પડી. પરિણામે વધુ અભ્યાસ
પણ થઈ શક્યો નહિ. અને બાળપણમાં જ દુઠા
પગારે નોકરીમાં લાગી જવું પડ્યું. કંઈકે કંઈકે નાની
નાની વસ્તુઓની ફેરી કરવાનો પણ પ્રસંગ આવતો.

એક સમયે તેમને કલકત્તા જવાનો વિચાર સ્પુર્ષો અને
ઉછીના પેસા લઈ કલકત્તાની ટીપ્ટ કઢાવી. શરૂઆતના
કલકત્તામાં જેમ તેમ કાઢ્યા. પરંતુ વ્યક્તિની શક્તિ
તેણે બારમ કહે છે. ઇ. સ. ૧૯૧૦ માં એક
ભાગીદાર સાથે તેમણે તમાકુના વેપાર શરૂ કર્યો,
પણ એ ભાગીદારી વધુ ટકી નહિ. ઇ. સ. ૧૯૧૩
માં બીજા મુકરમ સાથે ભાગીદારીમાં જોડાયા.
એકીઆના જંગલોમાં રખડી રવડીને તેઓ ખરીદી

સ્વ. રોઠ
મુળજી સીકા

કરતા. ધીમે ધીમે તેમનો
વેપાર એટલો વધ્યો કે
કલકત્તાના એક મહાન વેપારી
તરીકે તેમણે નામના કાઢી.
અને સમયે બંગાળમાં
તેમની આજીવન વતંવા ભાગી.
એ પશ્ચિમ હતું તેમનાં
પુરવાર્થનું.

ઇ. સ. ૧૯૩૪ માં તેમણે
મુંબઈમાં બાર લાખની કીંમતે
જમીન વેચાની લઈ 'સીકા-
નગર' ની સ્થાપના કરી.

સ્વ. મુળજીભાઈ યુસ્ત
રાષ્ટ્રવાદી અને ગાંધીજીના
અન્ય-ય સાક્ષ હતા. ગાંધીજી
સાથે તેમને બહોળા પરિચય
હતા.

તેમની અખામતો પણ
ઘોડી છે. તેમણેમાં અખામત
માટે પચીસ કરોડ રૂપિયા
અને વીસ કરોડ રૂપિયા
જેલડીમાં બીએની
હોસ્પિટલ માટે આપ્યા
છે. ઉપરાંત બેઠકમાં મહા-
સભા વખતે રસોડાનો ખર્ચ
ખૂબ પાતે ઉપાડી લીધો
હતો.

જોરીઆના ગાંધી આશ્ર-
મના તેઓ દરેક હતા.

મુંબઈ કચ્છી પાંચતડા મહાજનના સભ્ય હતા.
ઉપરાંત જાતિની સરખાઓ પર અવાર નવાર દૃષ્ટિ
ફેલતા હતા.

સ્વ. મુળજીભાઈ એકા સાંત, તિરક્કિમાંની,
નિગંડખરી અને નમ્ર સ્વસ્થતાના અગ્રીર પુરુષ હતા.
લાયોની ચિલ્ડ્રન હોવા છતાં એમણે એવું અસામાન
રાખ્યું - નોંધું, તેમણે જવાબ સાચવ્યો નહોતો અને
હાં નાખ્યો નહોતો.

આવા આ 'બીડીના બાદશાહ' તરીકે નામના
કલકત્તા સાર્વજનિક, ઉદ્યોગી અને વેશજ્ઞતાને ઇ. સ.
૧૯૩૮ માર્ચની ૧૫ મી તારીખે કુદરતે કુંઠવી લીધા.
માત્ર લોહાણા જાતિજ નહિ પણ કચોડા માતનીઓ
દુઃખના સાગરમાં ગરકાવ થયા.

પ્રખર સેવાસૂતિ અને સખાવતી

સ્વ. શેઠ
રૂગનાથ લાલજી

કોઈ વીસરી નહીં કરેલી છે. અને તેમણે કરેલી સખાવતો, મધ્ય નેધનીય છે. રાકડાંનાર પર ઉમેશ હાલાશ હોદાશા નિવાસ તેમની કાતની પચાસા ગાઇ રહી છે. પાંચ લાખના ખર્ચે એ બાકી-શાન લોહાણા નગર તેજાર મધ્ય છે. મુખ્ય નેત્રી

સ્વ. શેઠ રૂગનાથ લાલજી પાંચ રૂપિયાના પગારે પોતાના ધંધાદારી છવનને પહેલા તતજો કાંચો હતો. એમાંથી એજ દુધને સેફસમેન નેત્રી જગાદારીભરી જગ્યા મેળવી હતી. પારપાકી તે જુદા જુદા ભાગીદારો સાથે રૂપાંતર બાપાર કરી શેઠ અણુગકર અખડુક રહેમાન સાથે રૂના બાપારમાં નેડાયા હતા.

ધીમેલા બાપારમાં સદાય રચાપચા રહેનાર સ્વ. શેઠ રૂગનાથલાલજી ઝડપને વીસરી નહોતા શક્યા. તેમણે મુગાઇ હાલોઇ હોદાશા મહાજનના મેંત્રો તરોફ વર્ષો સુધી અનન્ય દુરજ અગતી હતી. અને ૧૯૬૦ માં મળેલી પ્રથમ હોદાશા પરિષદની જરૂરશ સેફ્ટરી નેપા જગાદારીમર્મ અને અત્યંત પરિશ્રમ માર્ગે લેનારા સ્થાનને પણ તેમણે જીજ્ઞાસીતે દીપાંબુ હતું.

તેમના હૃદયમાં જાત માટેની લાગણી સદામળ અમૃત રહેતી. તન, મન અને ધનથી તેમણે કરેલી સેવા

શહેરમાં લાડાની મેંધવારીમાં અમદાવાદ રહેલા સેક્ટો કુટુંબને રાહત આપવાનું મુખ્ય તેમણે હાંસલ કર્યું છે.

આ ઉપરાંત જોરીવલીની જગ્યા અને મેંકાન આરોગ્ય ભુવન તરીકે, ચાર હજાર રૂપિયા લેના ફનામરો અને વાસણો ખરીદ્યા; ચાર હજાર રૂપિયા એ આરોગ્ય ભુવનના બીજા ફંડમાં, ત્રીસ હજાર રૂપિયાની સાગવણ ટકાની ગવમેન્ટ સીક્યોટરી રીઝર્વ ફંડ તરીકે તેમજ મેંકાનની જમીન ટુટીએને ચોખ્ખા જગ્યા તે રીતે વેચીને રકમને ઉપયોગ કરવા આપી ગયા છે. આ ઉપરાંત ૪૧ હજારની ઉપરાંતની બીજી સખાવત જનકેપરોળી કાપ માટે બેટ આપી ગયા છે.

આવા વીરલ આદર્શો ઇ. સ. ૧૯૨૩ માં અનેક પ્રસંગોએ તરહોદી સદાની વસમી નિવાસ ભદ્ર ગયા પણ પુરવી પર અમર નામના મુકેતા ગયા.

અરદગ આત્મભળ, અમળ શાંતિ, નકકર નિરાભિમાનતાની

વીરલ પ્રતિભા

સ્વ. શેઠ મગનલાલ અરફીયાળા

કુટુંબીક આદર્શો એવા વીરલ હોય છે કે જે તેવી, જે તેટલી અદ્વેતો પણ તેમને અકળાવી શકતી નથી. એવા એક વીરલ આદર્શો ૨૫ શેઠ મગનલાલ હિંમતલાલ અરફીયાળા હતા. જેણે અનંતર જુદામ અસ્થુ, અને સોચો વિનમ પ્રાપ્ત કર્યો હતો.

તેમનો જન્મ સુરતમાં સંવત ૧૯૪૩ ના બાદરવા

વદી ૧૨ ના રોજ શહેરના એક સુમસિદ્ધ દુપના વેપારીને ત્યાં થયો હતો.

સ્વ. મગનલાલના પિતામહ તેમના કાકા 'ગોપાળદાસ' સાથે મુગાઇમાં આવેલા અને અરફીની દુકાન સ્થાપિતી.

પાંચ વર્ષના બાળક મગનલાલને મુશીન જનનીએ વસમી વીલમ લીધી. લાવકી માતાને પનારે પુલસમું

બાળક પડ્યું, સાવકી માતાએ માનવતા મુકાને બાળ મનસાલના આત્માને કચડવા પ્રયત્ન આદર્યો, પણ એનો આત્મા ન કચેા તે નજર ડગેા. બાર વર્ષની ઉંમરે તો પિતા પણ આ ફાની દુનિયા છોડી ચાલ્યા ગયા. આ અવનીમાં ૨૯. મગનભાઈ એકલા અદુલા થઈ પડ્યા, તેમની હાલત વિષય થઈ પડી. સાવકી માતા સાથે મિલકતનાં ગ્રપડા ચાલુ થયા. ૨૯. મગનભાઈ એ ખુલ્લું શાંત ચિતે સહન કરતા હતા. મીઠામની દુકાન પાંચ વર્ષની પાંચડીએ સંચારવા માટે આપી દીધી.

સાવકી માતા સાથેના ગ્રપડા કાયદે અને કોર્ટે પણ ચડ્યો. પરંતુ શાંતિપ્રિય ૨૯. મગનભાઈને આ ખુલ્લું રચતું નહોતું. તેમણે શ. ૩૫૦૦ આપી માતાને મનાવ્યા, પરંતુ માતાનું અવસાન થયું, મગનભાઈ 'વચન'માં મકકમ રહ્યા. તેમણે સાવકી માતાની પુત્રીએને પાંત્રીસસોને બદલે બાર હજારની રકમ આપી ન પોતાના વિશાળ અને ઉદાર આત્માનો પરાયણ કરાવ્યો.

૨૯. મગનભાઈના જીવનમાંથી આ રીતે પણ શિખરા જેવું છે. તેમની સખાવતો પણ વણી છે. હાલમાં લોકાલ જ્ઞાતિ ગૌરવ મંચમાં ૩ પંદર હજાર, જમનનગર રાજ્યના હરીયાણા ગામની લાયબ્રેરીને મકાન ખંધારી આપવા ઉપરાંત ઉમદા પુસ્તકો, ધોરાજીમાં કુવે, સુરતની વાડીને જીલ્લેદાર, બે હજાર રૂપિયા વાલ્મીકી પાઠશાળામાં, ૩. ૫૦૧ સિદ્ધપુર ખડકચારી આશ્રમમાં એમ દુકા જીંદગીમાં તેમણે કરેલી મકાન સખાવતોથી મસ્તક નમે છે.

કોઈ પણ સંસ્થા હોય, દરેકને સ્વર્ગસ્થની મદદ હંમેશા મળતી. સી. પી. ટેન્ક પરનું પોતાનું વિશાળ મકાન તેમણે હાલમાં લોકાલ જ્ઞાતિ ગૌરવ મંચને અર્પણ કરેલું છે.

સંવત ૧૯૭૩ ના ફાગણ વદી ૨ ના રોજ ૩૦ વર્ષની યુવાન વયમાં અનેક શુભ કાર્યો કરી, ચિતાર પોતાની નમ્રતા સરજતાથી ચિતલારા પ્રસારી એ વીરલ આત્માએ સ્વર્ગની વાટ લીધી.

સ્વર્ગસ્થ સાહિત્યકાર

નારાયણ વિ. ઠક્કર

કે નખવાના ૨૯. શેઠ ચતુર્ભુજ હંસરાજ સખાવતી તરીકે જાહર છે. તેમણે લાખોના વેપાર ખેડેલો અને હજારોની સખાવત કરેલી. એ

શેઠ ચતુર્ભુજના પુત્ર વીસનજી પણ એવાજ બાહોશ નીકળ્યા. તેમણે પણ લાખોના વેપાર માંડ્યો, પણ સંસાર ફાલુખંડુર છે, એવી લાવના સાથે તેઓ 'યોગીરાજ' બન્યા, આ યોગીરાજે અનેક મંથોનું સર્જન કર્યું હતું.

ગુજરાતી સાહિત્યની દુનિયામાં અન્ય રસપ્રવાહ વહેવારવાને કારણે સાહિત્યરસિકોની હિચે હેડ મુધી પહોંચી જાય એવી સંખ્યામાં નવલકથાઓના સિવક તરીકે સુપ્રસિદ્ધ બનનાર ૨૯. નારાયણ વિસનજી ઠક્કર તે ૨૯. વિસનજી ઠક્કરના સુપુત્ર હતા.

૨૯. નારાયણજીએ ઉમતી ઉંમરથી જ સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં અંપલાવેલું. ગુજરાતની ચિંતા તેમણે કરી

નહોતી. અને જીવનભર કલમની તાકાત પર મુસ્તાક રહીને જીવન જીવી જાણતા હતા.

ઇ. સ. ૧૯૦૪ માં તેઓ 'ગુજરાતી' પત્રમાં

નવલકથાઓ લખવા માટે રહ્યા હતા. 'ગુજરાતી' ના બેટ પુસ્તકો એ એની વિશિષ્ટતા હતી, અને એ વિશિષ્ટતા ૨૯. ઠક્કરને આભારી હતી.

તે પછી તેમણે 'દિલ જ્યેતિ' વગેરે પત્રોનું પ્રકાશન કરેલું. ઉપરાંત ૧૫૫ ગ્રંથોનું તેમનું સર્જન છે. નવલકથા ઉપરાંત નાટકો અને શીર્ષક કથાઓ પણ તેમની કલમે આપી છે.

તેમનો સંખ્યામાં લાખો સાથેનો સંખ્યા પણ તેમને મારી આપી હતી. આને તેની અમૃત લાયબ્રેરીના પુસ્તકોની સીમત અર્થે લખતી ગણાય છે.

જ્ઞાતિ સેવા માટે પણ તેમનું હૃદય સદા તૈયાર

રહેલું પ્રથમ લોકાલ્યાણ પરિવહની તેમની સેવા નોંધનીય હતી. કમળમાં મળેલા પ્રથમ લોકાલ્યાણ લેખક સંમેલનના પ્રમુખ અને મુંબઈમાં તેના દ્વિતીય અધિવેશનના સ્વાગત પ્રમુખ હતા. આ ઉપરાંત વારંવાર તેમણે જ્ઞાતિપુસ્તકો અને અભ્યાસી લેખો લખ્યા હતા.

છેલ્લે છેલ્લે 'મુંબઈ' વિશ્વ વૈજ્ઞાનિક' નામે લોકાલ્યાણ જ્ઞાતિનો અભ્યાસમય મંચ લખી રહ્યા હતા. આ મંચની સામગ્રી મેળવવા તેઓ શહેર

શહેર અને ગામે ગામ બટકયા હતા. પરંતુ તેમની એ હજાર પુસ્તકો ગામ એ પહેલાં ઇ. સ. ૧૯૩૮ ના રેલ્વેખારીની ૧૭ મી તારીખે તેમણે અવસાન થયું.

તેમના અવસાનથી મુજશતી સાદિય બનેલો એક સિતારો જોઈ, લોકાલ્યાણ જ્ઞાતિએ એક અભ્યાસી મુમાળ્યો.

સુખદ દોહાણા જ્ઞાતિ ગૌરવ ગ્રંથ

સ્વ. શેઠ નારણદાસ જીવરાજ

સ્વ. શેઠ મથુરાદાસ દેવરામ

સ્વ. શેઠ નારણદાસ કરસનદાસ

જેની કળાએ મુંબઈ આખાને
મુગ્ધ કર્યું છે

(માર્ચ ૧૯૪૦) ના

અપ-ટુ-ડે પોશાકની આધુનિક કલાના
ઘડવૈયા

જે. વી. ઠક્કર

ને કોણ નથી ઓળખતું ?

કંઈક મનનીને સુંદર સારોત્તી બક્ષીસ આપી છે
અને એ પહેરતાને ઓપાવનાર વસ્ત્રોથી
તમાને વિભૂષીત કરનાર

જે. વી. ઠક્કર

એક અને અજોડ છે

એ સોક્રાટએ સ્વીકારેલી એક સંપૂર્ણ સત્ય વાત છે
એકવાર પધારી ખાત્રી કરો.

અળતા નામથી કાંઈ ભરમાતા નાંહ.

નામની નકલ કરી કમાઈ ખાવા મરજી- નારાઓના રાફેડા કાઢે છે

જે. વી. ઠક્કર

મુખમાં એકજ છે, અને તેનું એકજ ઠેકાણું
શ્રવિય જ્ઞાનિ નિવાસ, ગીરગામ. મુંબઈ ૪ છે.

લોહાણા કોમનો તવારીખ પુરૂષ

સ્વ. કરમશી રણમલ

સ્વ. કરમશી રણમલના કાળમાં મુંબઈ દુધ પીતું હતું. હિંદની ભુમિ પર અમેરિકાનાં ટાંડીયા કુળતા હતા. અને મુંબઈ પર ૪૨૬ ઇન્ડીયા કંપનીના વાવટા ફરકતો હતો. હજી નેના આજના સ્વરૂપનો રૂપકા નહોતો થયો, એ કાળમાં સ્વ. કરમશી રણમલે એક તવારીખ પુરૂષ તરીકે નામના કાઢી હતી, મુંબઈના આગેવાન તરીકે તેમનું અગત્યનું સ્થાન હતું. તેમની પ્રતિભા, તેમની મુસદ્દગીરી, અને તેમના અવાજે મુંબઈની આજમ આજતી હતી. સ્વ. કરમશી રણમલને હાથે એવા અનેક કાર્યો ખતી ગયા છે કે આજે પણ તેના સ્મરણો જાગે છે. અને કરમશી રણમલનું નામ લોહાણા જાતિને કાળજે ચંપાઈ ગયું છે કેમકે એમને હાથે મુંબઈની લોહાણા જાતિના જીવન-જીવનનો શુભ પાથો નંખાયો હતો.

અને તેમને હાથે થયેલી સખાવતોય ઓછી નહોતી, ધારાપુરીમાં બંદરથી ઠેઠ ગુફાઓ સુધી તેમણે બંધાવેલા પગથિયાં આજે પણ પ્રવાસીઓને તેમના નામના ગુણગાન ગાવાની ફરજ પાડે છે.

સ્વ. કરમશી રણમલનું સ્થાન મુંબઈની લોહાણા જાતિને ચોપડે સોનાના અક્ષરે કાતરાયણું રહેશે; અદાને માટે !

સેવાનો સંગાથી-સૈનિકોનો સરદાર

સ્વ. સી. વી. વકીલ

સ્વ. સી. વી. વકીલના સેવાકાર્યના સ્મરણો લોહાણા જાતિની અમર કીર્તિઓમાંથી કાઢી કાળે લુસાશે નહિ.

તેઓ ભાવનગરના વતની હતા. તેમના પિતા ડા. વિઠ્ઠલદાસ વનમણીદાસ મશરૂખી ભાવનગરમાં

સ્વ. શેઠ

વેલજી ભીમજી

સ્વ. શેઠ વેલજી ભીમજીનો જન્મ સંવત ૧૯૨૫ ના મેઝ શુક્ર ૯ ને થયેલો હતો. તેઓ કચ્છ કોટડાના વતની હતા.

મુંબઈમાં અત્યંત ટુંકા પગારે તેમણે નોકરીની શરૂઆત કરી હતી. તેમાંથી મીલ માલિક ખતી સંક્રમ્યા હતા. તે તેમની કાર્યક્ષમતા ખેતાવે છે.

વૈજ્ઞા મેજવીને તેમણે તેનો ઉપયોગ જનહિતાયે કર્યો. તેમના અવસાન પછી તેમના ધર્મ પાત્ર મ. સ્વ. વેલાભાઈ કાંદીવલીમાં સેનિટરિયમ બંધાવ્યું. ૪૩૨ રોટના ચિત્રોડામાં શેઠ વેલજી ભીમજી મીલ સ્કુલના નવા મકાનના બાંધકામ માટે મોટી રકમ આપી, ગીરગામ લક્ષ્માં કચ્છી લોહાણા કુટુંબો માટે સરતા બાણનું નિવાસ ગૃહ બંધાવી રહ્યા છે, કચ્છમાં વાંઠ ગામમાં વાવ અને હવાડો બંધાવ્યો છે. હવાડો જોડવાનો ખર્ચ તેમના તરફથી અપાય છે. મોરીઆલીમાં કુલે બંધાવેલ છે. અમરમેટ લક્ષ્માં આવેલા એક મકાનનો સમજી આવક ગરીબોને અપાય છે.

સંવત ૧૯૬૧ ના જ્યેષ્ઠ ૨ ના રોજ વેલજી શેઠનું અવસાન થયું. તેમની પાછળ પતિના આત્માને પરમ શાંતિ થાય, એવી જન ઉપયોગી સખાવતો કરીને મ. સ્વ. વેલાભાઈએ મહાપુરુષ હાંસલ કર્યું છે.

વકીલાત કરતા હતા. તેથી તેઓ વકીલ કહેવાયા. જીવનની શરૂઆત તેમણે ટેલીગ્રાફ અને પોસ્ટલ બાબતની નોકરીથી કરી અને એજ નોકરીમાં આક્રમક પણ ખેડ્યું. ત્યાંથી મુંબઈ આવી જીલ્લા જીલ્લા ક્લેરો ઉપરાંત ભાવનગરમાં તાર શિખવવાની શાખા

પણ રથાપી પછી દામોદર રતન-
શીની ગ્રામિકૃષિની દુકાનમાં
જોડાયા. શેઠના પ્રેમ સંપાદન
કર્ષો, છેવટ શેઠે તે દુકાન તેમને
સોંપી હતી.

સ્વ. હીડાયા સાથે હાથમાં
હાથ મીઠાવી, પ્રથમ પરિવહના
પત્રોના પગલાં પડાવનાર સ્વ.
વકીલ મુખ્ય હતા. તે પછી તેમણે
એક કામથી વોલીયન્ટર કોર
રથાપી હતી.

સ્વ. સી. વી. વકીલ

દરેક પરિવહની વ્યવસ્થામાં
તેમનો અત્યંત શ્રમ રહેતો. તેને
અંગે તેમને અનેક સુવર્ણચંદ્રકો
અને રૌપ્યચંદ્રકો પણ મળ્યા હતા.

જીવનના છેલ્લા કાળ સુધી
જ્ઞાતિસેવાની ઝંખના કરતો લોહાણા
જ્ઞાતિનો એ શુરો સરદાર તા.
૧૨-૩-૨૪ ના દિને સ્વર્ગે
સોંપાવ્યો !

સ્વ. શેઠ હીરજી મૂળજી

લાંબી સખાવત કરનાર સ્વ. હીરજી મુળજી
કચ્છ વાંકુના વતની હતા. અને તેમનો
જન્મ સંવત ૧૯૨૭ માં થયો હતો.

તેમના પિતા મુંબઈમાં વ્યાપાર કરતા હતા.
સ્વ. હીરજીભાઈ પણ જરૂરજોગા અવસાસ પછી
ધારસી નાનજીની પેઠીમાં જોડાઈને દાણાખંદરના
પ્રતિભાશાળી વ્યાપારી ગણાયા હતા. અનેક માલદાર
કંપનીઓ સાથેની એમની દરીફાઈ હતી. તેમના
અગળ છુદ્ધિએ તેમને ધારી આપી હતી.

કચ્છી લોહાણા આજ્ઞાશ્રમને તેમણે એક લાખની
મંડળવર સખાવત કરી હતી. તેમજ નુણાખાના
આજ્ઞાશ્રમમાં પણ એક લાખ રૂપિયા આપ્યા હતા.
વાંકુમાં એક કન્યાશાળા તથા કાઠારામાં આશ્રીત
મોટે રહેવા જમવાની સગવડ સાથેની પાઠશાળાની
સ્થાપના તેમણે કરી હતી. વાંકુ તથા તેજગપુરમાં
મંદીરોના જીર્ણોદ્ધાર મોટી રકમના ભોગે તેમણે
કરાવ્યા હતા.

સ્વ. શેઠ નારણદાસ જીવરાજ

તેઓ જમખંભાળીખાના વતની હતા. સંવત
૧૯૩૦ માં તેમનો જન્મ થયો હતો.

જરૂરજોગા અવસાસ પછી તેઓ એક વ્યાપારી
પેઠીમાં જોડાયા. તેના મેનેજર થયા-તે પછી કે.
એમ. નારાયણજીની કું. ની સ્થાપના કરી.

અનેક સાહસો એડી, શાંતી, નમ્રતા અને સુશિ-
લતાથી સર્વ સુખમના પ્રસારી, લાખો કમાઈને
દયાદાનમાં પ્રવૃત રહેનાર શેઠ નારણદાસજી સંવત
૧૯૭૬ ના ચૈત્ર વદ અમાસના દિને અવસાન થયું.

તેમનાં સુશિલ ધર્મપરિત ગં. સ્વ. હાંસ્યાબાઈએ
તેમની પાછળ અનેક પુણ્યદાન કર્યા, જનસેવાના
અનેક કાર્યો પણ કર્યા છે. જમખંભાળીયામાં
લોહાણા સેનિટરીયમ નારણદાસજી મોટા ખર્ચે
ખંભાતી, કુરાહવાડા પણ ખંભાવ્યા અને તેમની બીજી
નાની મોટી સખાવતોની યાદી લાંબી છે.

ગં. સ્વ. હાંસ્યાબાઈ સ્વ. મયુરાદાસ દેવરામનાં
ભાગીની છે, એ આખા કુટુંબે પોતાની ધનદોલતનો
સુંદર સદ્ગુણ કરી ખતાવ્યો છે.

સ્વ. શેઠ વીસનજી જીવણદાસ

સ્વ. શેઠ મથુરાદાસ દેવરામ

સ્વ. વીસનજી જીવણદાસે પોતાના સ્વ. કાકા ખીમજી દયાળને પગલે પ્રયાણ કરી તેમના કાર્તિસ્થાનને વધુ ગૌરવ અર્પુ છે. તેમણે પોતાને હાથે અનેક સહાયો કર્યા હતાં. જોડીયામાં ખીમજી દયાળ દાધરકુલ, મઝગાંવ સરતા ભાડાની ચાલમાં શ. પંદર હજાર, અને પ્રસંગે પ્રસંગે તેમનો તન, મન, ધનનો કીમતી ફાળો હતો. માંડવી પરિપટ્ટમાં જમનગરથી કચ્છને કિનારે સેંકડો જાનિયંદુઓને તેમણે પોતાના ખર્ચે પહોંચાડ્યા હતા.

જમસાહેબે ગવર્નરને હાથે તેમને “ફર્ટફલાસ ઓર્ડર ઓફ ધી મેરિટ”નો પ્રદક્ષણ આપ્યા પછી પોતાના જન્મ દિવસે ખાસ મુંબઈથી જોલાવી પતાજમે સરદારનો માનવંતો ખીતાબ આપ્યો હતો, અને સ્ટેટના સલાહકાર ઓર્ડમાં નીમ્યા હતા. બ્રીટીશ સરકારે તેમને જે. પી. યનાવ્યા હતા. જમસાહેબે તેમની સેવાની પ્રસંશા કરી જોડીયામાં લોહાણા તેમજ જ્ઞાતિ પરનો ધરવેરા માફ કર્યો હતો.

આવા પ્રતાપી પુરૂષ સ્વ. વીસનજીભાઈનો જન્મ સંવત ૧૯૩૬ ના આસો માસમાં થયો હતો, અને આંનેરો કાર્તિસ્થવ જરકાવી તેઓ અવસાન પામ્યા.

સ્વ. શેઠ મથુરાદાસનો જન્મ સં. ૧૯૩૮ માં થયો હતો. તેઓ દારકા પાસેના એક ગામના વતની હતા. નવ વરસની કુમળી વયે માત-પિતાનું અવસાન થયું. મામાને ત્યાં ઉછરી તેમણે પુરુષાર્થમય જીવનની શરૂઆત કરી.

તેમનું બાળપણ અને જીવનની શરૂઆતની કારકીર્દી, યુધ્ધી, બાહોશી અને સાહસથી ભરપૂર હતું. છેવટે તેઓ કે. એમ. નારણજીની ધીખતી પેઢીના ભાગીદાર બન્યા હતા. ગરીબો પ્રત્યે તેમને ભાવ હતો. તેમની નાની મોટી, શુભ અને જાહેર સખાવતો પણ છે.

છ. સ. ૧૯૨૮ ના જાન્યુઆરીની ૨૮ મી તારીખે તેમનું અવસાન થયું. તેમની પાછળ તેમનાં ધર્મપત્નિ ગં. સ્વ. પ્રેમકુંવરબેને અથાક ધનપ્રવાહ દયાદાનમાં વહાવ્યો છે, જમખંભાળીયામાં વોટર વર્કસ સાડી સાડી ત્રીસ હજારને ખર્ચે તૈયાર કરાવી પ્રજાનું પાણીનું કષ્ટ ટાળ્યું છે, ખીજી નાની મોટી અનેક સખાવત કરી છે.

સ્વ. શેઠ કાનજી જાદવજી

સ્વ. કાનજી જાદવજી મેનાણીનો જન્મ સંવત ૧૯૩૮ માં કચ્છ કોટડીમાં થયો હતો.

સાધારણ અભ્યાસ પછી બાર ચૌદ વર્ષની કુમળી વયે મુંબઈ આવી પાંચ રૂપિયાના પગારે નોકરીની શરૂઆત કરી એક સ્ટીમર કંપનીના દલાલ અને મુખ્ય કોન્ટ્રાક્ટર થઈ ભાગો કમાયા હતા.

પરંતુ લક્ષ્મીને તેમણે ઝકડી રાખી નહિ, જ્યાં જ્યાં જોગ્ય ભાગ્ય ત્યાં ત્યાં તેમણે લક્ષ્મી ફેંકી અનેક ગરીબોને મદદ આપતા ઉપરાંત સરથાઓમાં મોટી

સહાય કરી, રકુવો, સેનિટરીયમો, દવાખાના, બોર્ડિંગ, સદાવૃત્ત ધર્મશાળા, પાઠશાળા, ગૌચર વગેરે અનેક સરથાઓમાં તેમની આદશાહી સખાવત છે.

મુંબઈના ભાગીરથી બાગના તેઓ સ્થાપક હતા. આવા ભાખેલું દાન કરનારા વીરલ દાનેશરીનું અવસાન છ. સ. ૧૯૩૧ ના માર્ચની ૬ મી તારીખે તેમના વતનમાં થયું. લોહાણા જ્ઞાતિએ આકર કુળ અનુભવ્યું!

સ્વ. શેઠ

મોનજી સુંદરજી

સ્વ. શેઠ મોનજી સુંદરજીના જન્મ સંવત ૧૯૨૬ માં થયો હતો. તેઓ ૬૨૭ વર્ષના વયની હતા.

સંવત ૧૯૪૬ માં મુંબઈ આવીને નોકરી નોંધાવી. ત્રણ વર્ષમાં તો સ્વતંત્ર ધંધાધારી બન્યા.

તેમની સેવાઓ અગત્યની હતી. તેમનો આત્મા દુઃખીઓનાં દુઃખ દેખીને દ્રવ્યતો. અનેક નાના મોટા દુરદેશ તેઓ દૂર કરી હતા. ઉપરાંત મુંબઈના મહા-લક્ષ્મી મંદિરના પશુ દૂર કરી હતા. કુચ્છી લોહાણા ઓઈનેજની ત્રણ વર્ષ સુધી સેક્રેટરી તરીકે સેવા બજાવી હતી. ઓઈનેજમાં કપડાં નયા ડૉક્ટરની સારવારની તેમણે શરૂઆત કરી હતી.

૬૨૭ લોહાણા એ તક મહાજનના પ્રથમ પ્રમુખ તેઓ હતા. ૬૨૭ લોહાણા સાતતઃ મહાજનના આગેવાન સભ્ય હતા.

આપાર જગતમાં તેમનો કંઈ વાગતો હતો. અનેક દેશી રજવાડાઓને તેઓ કાપડ પુર પાડતા હતા. શંકનપુર રટ્ટના ઓજન્ટ તરીકે લાંબા સમય સુધી કામ કર્યું હતું. આજે પણ મોનજી સુંદરજીનું નામ બાપારી આલમતી જીએ રમી રહ્યું છે.

તેમનું દુઃખદ અવસાન સંવત ૧૯૮૦ ના આસો શુક્ર પ ના દિને થયું.

લોહાણા ઇતિહાસકાર

સ્વ. ઉદ્ધવજી તુલસીદાસ ઠક્કર

લોહાણા માતિની ઉત્પત્તિ અને તેના ઇતિહાસ ની ભેટ કરનાર સ્વ. ઉદ્ધવજી તુલસીદાસ એક યતનગતા હવાવાળા બાળપણના લોહાણા સાહિત્યકાર હતા. તેમણે 'પાપ અને પ્રજ્ઞાતાપ' (એ બામ)

સેવાવીર

સ્વ. ભીમભાઈ

લોહાણા સમાજના આ અકાળે અસ્ત થયેલા તેજસ્વી સીતારામાં બાવનાના ધોધ વહેતા હતા, મહાન સ્વપ્નોની સરો કુટતી હતી, કાપને બજબ ઉત્સાહ તેમનામાં હતો.

ગભ શ્રીમંત હોવા છતાં જનસેવા તેમણે કર્તવ્ય માન્યું હતું. અને વિકટોરીયાવાળાનું સંગૃહીત કરી તેમના મંડળના પ્રમુખ તરીકે માદગાર સેવાઓ બજાવી હતી. ઉપરાંત લોહાણા બ્યાબામશાળા અને હાલાઈ લો. વો. ફારના સ્થાપક હતા. તેમનાં સ્વપ્નો એ વિષે અતિ ઉન્નત હતા. તેઓ સુંદર શરીરબળ ધરાવતા હોવાને કારણે 'ભીમભાઈ' ના લાડકા નામે ઓળખાતા હતા. તેમનું નામ નારણદાસ કરસનદાસ ગોવિંદજી હતું.

ઓગસ્ટની ૨૧ મી તારીખે તેમનું અકાળ દુઃખદ અવસાન થયું. આટલી દુઃખી જીવંતાનીમાં તેમણે ચોતાના વીરલ જીવનો ઇતિહાસ રચ્યો. તેમણે ચોતાના વડીલ બંધુ અપુત્ર મરણ પામતાં તેમની બધી મીલકત લોનાવલા આતે સેનિટરીયમાં બચી હતી.

તેઓ અનેક સંસ્થાના કાર્યવાહક ઉપરાંત હાલાઈ લોહાણા મહાજનના દૂર કરી હતા.

'કથા વિનાઈ', 'ચાઈ શીલા', 'વસંત કુમારી' વગેરે અનેક પુસ્તકો લખ્યા હતા અને સુમસિદ્ધ થયેલ 'ગુજરાત' માસિકની શરૂઆત તેમણે 'ગરવી ગુજરાત'ના નામે કરી હતી.

● જેમણે લોકસાહિત્યને કંઠમાં પરાવ્યું હતું ●

● સ્વ. ભગવાનજી ઓધવજી રામભરોસેવાળા ●

મુંબઈગરાઓના દિલમાં વસી ગયેલી 'રામ-ભરોસે'ની એ જુદી જુદી વિશાળ અને અમ્ય હોટલોની યાદી સાથે તેના સ્થાપક અને માલીક સ્વ. ભગવાનજી ઓધવજી મછીયાનું સ્મરણ ખુબ યાગ્ય છે.

જ્ઞાતિનો કોઈ મેળાવડો હોય, સભા હોય ને એ ભગવાનજીભાઈની જેરજહારી સાલતી દેખાય છે.

બાળકથી વૃદ્ધનાં હેમાં સુધી પહોંચી ગયેલા એ સ્વ. ભગવાનજીભાઈના સ્મરણે ઓલાવતા. શૌર્યનો ચમકાર પ્રસરાવતા, લોકગીતો અને દુહાની લહરીઓ ઉછાળતા, હાસ્યગંજાના નીર વહાવતા મીઠા હલક-ભર્વા અવાજના આજ્ઞેય ભણકારો વાગે છે !

સંવત ૧૯૫૭ ના આવજી માસમાં કાઠિયાવાડના ભાણુવડ નામે નાનકડા ગામમાં જન્મીને પિતૃમુખથી વંચીત બની મોસાળમાં ઉછળી-જેમ તેમ અભ્યાસ કરી મુંબઈની તેમણે વાટ પકડેલી.

જીવનશૈલી એ મંબળદાસ મારફાટના અંધારા ખુણાઓમાં કાપડના સેંકડો તાકા વચ્ચે નજીવ

પગારે તેમને દટાઈ જવું પડ્યું.

સં. ૧૯૮૮ની વિજયાદશમીના દીને 'રામભરોસે' ને વિજયાપ્રસ્થાન કરાવ્યું. નાના પાપા પર ઉભી કરેલી આ રામભરોસે આજે વડલા સમાન થઈ પડી છે. મુંબઈની હોટલોમાં તે અગ્રગણ્ય ગણાય છે. અને એવીજ બીજી એ ત્રણ શાખાઓ તે હોટલ ધરાવે છે.

હોટલના કપરા ધંધા છતાં જ્ઞાતિને ન વીસારી, સાહિત્યને ન વિસાડ્યું, જ્ઞાતિના અનેક કાર્યમાં આગળ પડતો ભાગ લેતા, સાથ આપતા. મુંબઈ લોહાણા મહાજન, મેનેજીંગ કમિટીના સભ્ય હતા. અને બીજી સંસ્થાઓમાં ફાળો હતો. અનેક સમારંભોમાં 'રામભરોસે' પ્રેમથી મીજબાની આપતું, કઠીયાવાડી દુહા, સોરઠા લોક ગીતો અને હાસ્ય કહાણીઓ તેમણે કંઠમાં પરાવી હતી.

આવા આ સેવાભાવી ઉછળતા હૈમાના યુવકનું તા. ૨૮-૮-૩૬ ના રોજ કેન્સરના દર્દથી અવસાન થયું. ★

● જેણે સખાવત કરી-પ્યારા પ્રાણુની ! ●

● સ્વ. વીર વીકલ ચંદન ●

લોહાણા જ્ઞાતિની નસેનસમાં ખુમારીનું લોહી વહે છે. લોહાણા જ્ઞાતિના હાડકાડમાં સ્વાભિમાનતાની હવા ધુમાડેલી છે. લોહાણા ગુલામ ન હોય. એનો આત્મા પરાધીન ન હોય, એનું મસ્તક નમેલું ન હોય. આઝાદીને ખાતર એના પડવાઓએ શરીરો દાખ્યા છે ને મસ્તકો કપાળ્યા છે. એ લોહાણાઓનું રક્ત આજે પણ થંકુ પડ્યું નથી. વખત આવ્યે એની ક્ષત્રિયવટ ઝળકી ઉઠે છે !

મુંબઈનો એ કુમજો કીશોર વીર વીકલ કોઈ મુત્સદી નહોતો, કોઈ રાજદ્વારી નહોતો, એના શબ્દે સભાઓ ગાજતી નહોતી, એના નામની જમ પોકારાતી નહોતી, એ તો હતું આઝાદીને ખાતર 'એ શીર જાવે તો જાવે' ની તમન્નાથી રણયજ્ઞમાં ઝડેલું કુમળું ફુલ.

ઇ. સ. ૧૯૧૦ ના ડીસેમ્બરની ૨૭ તારીએ કચ્છના એક ગામડામાં એક ગરીબ માતા પિતાને ત્યાં એણે જન્મ ધરેલો.

તે પ્રજી પિતાએ મુંબઈના હાજીઅદરમાં એખાતો વેપાર માંડ્યો હતો, અને આજક વીકલ હાથરકુલના ખાંકડા ભાંગેલો હતો. એના હાડકાડમાં ચેતન, તોફાન અને મસ્તી ભર્વા હતાં તેને 'ગુલામી' ના પાઠ પડતા પરવડતા નહોતા. એ ભણ્યો ન ભણ્યો અને નિશાળને નવજાળના નમસ્કાર કર્યા.

ભાતજમ્બરના વ્યાપાર ક્ષેત્રમાં કુબી ગયો. એ ભણ્યો નહિ, સેવાના પાઠ તો ભણેમોજ હતો. શ્રી કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળનો સભ્ય હતો. સ્વયંસેવક તરીકેની તેની વીરતા સૌને આજ્ઞતી હતી. માન પવડા કરતી હતી.

મૃત્યુ શોભે રણમેદાને.....ખાટલે પાંચું વ્યર્થ !

ઈ. સ. ૧૯૩૦ નું ભારતવર્ષનું એ પુનિત વર્ષ હતું. દેશમાં સંગ્રામના બુધ્ધિએ પુકાયા. સ્વાધિનતાની ઝંખના બળી, અનેક નવસોહીયા માતા, પિતા, બહેન અને પતિ બાળકોની વસમી વિદાય લઈને માતાની કુમરે હોડયા.

આવો આ કાળ હતો, બીરબોને સળગાવી ચૂકે એવો. આપણો વીર વીરલ આવા મસની બીરોએ કાઢ્યો પશુ રહે ?

સુપ્રસિદ્ધ વડાલાની મીઠાની ઘાડમાં તેણે બહાદુરી ભર્યો બાગ લીધો, બીજી ઘાડમાં તો તેના કુમળા પીંજર પર લાડીઓની જાડીઓ વરસવા છતાં ન હાર્યો, માતાને એ બાંકકવાયો સૈનિક !

મરજીદ બંદર પરની એ જંગી સભામાં એ વ્યવસ્થાનું કામ કરતો હતો. એ સમયની સભાઓ શાંતિકાળની સભાઓ નહોતી, સમશેરની ધાર પર એ સભાઓ મળતી. પોલીસની રાક્ષસી લાડીઓના ધાવ શરૂ થયા, વીર વીરલને સેંકડો ધાવ પડ્યાં, છતાં એ શુરો સૈનિક ન હાર્યો.

એક, બે, પાંચ, પચીસ ને પચાસ, સાંઠ્ય, ધા એણે હરતે મોંઘે ઝીલી લીધા. પરંતુ મરજીદબંદર રેલ્વેના નજીક તેનું કુમળું શરીર કડકડકડ બુસ કરતું

ધરતીમાતાને બેઠી પડ્યું. અને 'બન્ડાલાય બન્ડાલાય'ની ઝંખના કરતો એ વીર-આપણો બીરમ રણશૈયા પર સદાની શાંતિમાં પોઢ્યો !

એ દિન હતો તા. ૧૬-૫-૩૦ નો !

મુંબઈની જનતાએ એના દેહને પ્રેમથી નીતરતા આંસુ-આંધી નવાજ્યો. લોહાણા કામે એનું નાનું શું સમારક કર્યું. આજેય 'કચ્છ લોહાણા' સ્વયંસેવક મંડળ'ના આશ્રયે દરીયાસ્થાનમાં 'વીર વીરલ બપાયામ શાળા' એ બહીરની યાદને તાજી કરતી ઉભી છે.

સ્વ. વીરલદાસ વલ્લભદાસ ચંદન લોહાણા જ્ઞાતિને આમર સિતારો બન્યો. જ્ઞાતિની મશગાયામાં એણે પ્રાણની આહુતી આપીને પશુ ઉમેરો કર્યો. એણે સર્વોત્તમ સખાવત કરી છે, ખ્યાર પ્રાણની ! ★

આપણી એ વીરભગીની સ્વ. લક્ષ્મીબહેન (સ્નાતિકા)

સદા ખુશ મીઠાજ, સદા હસનાં સદા તરવરાટ દાખવતાં બહેન લક્ષ્મીબહેન મુંબઈના રાજકિય ક્ષેત્રે અગત્યની નોંધ કરાવી ગયાં છે. એક સ્વયં-સેવીકાની આદર્શી તેમણે પ્રસંગે પ્રસંગે અદ્ભુત બિસાદ દાખવ્યો હતો.

મુજેશ્વર જીલ્લા મહાસભાસમીતીની કાર્યવાહી સમિતીનાં આસપાસ તરીકે, સ્વદેશી પ્રચાર સમિતીના મંત્રી તરીકે, આ આયસમાજના મંત્રી તરીકે તેમણે નારીજાતિનું ગૌરવ વધાર્યું છે. તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૧૦ માં થયો હતો.

ગુજરાતી અભ્યાસ પછી તેમણે ઇ. સ. ૧૯૨૮ માં
ભલંધર આર્થ કન્યા મહારિઘાત્રમતા 'સ્નાતિકા'ની
પદવી પ્રાપ્ત કરી હતી. તે પછી છટાલા આર્થ કન્યા
વિદ્યાલય, વડોદરા આર્થ કન્યા વિદ્યાલય અને મુંબઈની
એક શાળામાં શિક્ષિકા તરીકે સુંદર કાર્ય કર્યું હતું.
એન લક્ષ્મીદેવીમાં કાર્યનું અભ્યસન જોશ હતું,

તા. ૩૦-૧૦-૩૬ ના રોજ તેમનું દુઃખદ અવસાન
થયું, પણ છેલ્લા આસ મુખી આગામી લકનનાં
સ્વપ્નો તેમની મનોચ્છિદમાં અમલતાં હતા. દેશની
આઝાદીની ઝંખતા કરતી આપણી આ વીર
ભગીનીને કુદરતે અકાળે ઝડપી લીધી !

સ્વ. શેઠ

હરજી ઝીણા બોધા

સ્વ. શેઠ હરજી ઝીણા બોધા મહાકાવ્ય ધોસે-
સાના વતની હતા. તેમના પિતા રવ.
ઝીણા બોધા એક આદ્ય પુરુષ હતા. તેમના
અવસાનકાળે તેમણે પુત્રને શાંતિસેવાની દીક્ષા આપી
હતી. એ પ્રમાણે રવ. શેઠ હરજી ઝીણાએ મુંબઈ,
ધોસેરા અને ભાવનગર એમ ત્રણે સ્થળે શાંતિજનોને
સહાય કરતા હતા.

વખત જતાં તેઓની કિર્તી ઉદાર અને પ્રમા-
ણિક મેષારી તરીકે બહુજ પંકાઈ. ઝીણા બોધાની
વાડી સંવત ૧૬૫૪ માં એક વીજ કરી તેમણે
મહાજનના હરનક સુધી હતી.

સ્વ. હરજી શેઠની સુક્રાંતિ તબલખા તરીકે
જોતરફ ફેલાઈ હતી, અને તેમણે શાંતિદિવારો ઉર-
ડેર પોતાના પિતાના સમારકા ખડાં કર્યાં હતાં.

તેમની ઉદારતાની અનેક વાતો થાય છે, તેમની
લક્ષ્મી સદાય શાંતિના અને ગરીબોના હિતાર્થે પહેલી
બની હતી.

સ્વ. હરજી શેઠ અમર નામના મુકતા ગયા છે.

સ્વ. રથામજી જીવણદાસ

સ્વ. રથામજી જીવણદાસ પોપટ ક્ષત્રી જુજના
વતની હતા. સત્તર વર્ષની વયે મુંબઈ
આવી આપ બળે આમળ વધી એક આહિસા વ્યાપારી
તરીકે પંકાયા હતા.

તેમના પુત્ર શ્રી. ખીમજી રથામજી પોપટ બજીતા
સેવાભાવી કાર્યકર છે. તેઓ ક્ષત્રી લોહાણા સ્વયં-
સેવકના માજી અગ્રુખ છે.

સંવત ૧૯૮૧ ના આવજી સુદ ૧૧ ના દિને ૪૮
વર્ષની ઉંમરે રથામજી શેઠનું કુઃખ અવસાન થયું.

સ્વ. શેઠ

શીવજી રાઘવજી કોટક

સ્વ. શેઠ શીવજી રાઘવજી કોટક ક્ષત્રી કોટકી
(મહાદેવપુરી)ના વતની હતાં. માત્ર ચાર
ગુજરાતીના અભ્યાસ પછી કેટલાક દિવસો અનુભવ
મેળવી જોખા-બારદાન-હેશીઅન-સીકઝ વગેરેના
કમિશન એજન્ટ તરીકે કામ કરતા હતા.

ધંધાની શરૂઆત રંચુનથી કરી, તે પછી ઠા.
ધારશી નાનજીની કું. માં જોડાયા હતા. એ કંપનીની
મુંબઈની પેઢીના ભાગીદાર બન્યા હતા, આ કંપ-
નીમાં તેમણે તેમની હાથ નીચે કામ કરનારા ૨૨
રાજ્યસીને તે ભાગીદાર બનાવ્યા હતા. તે પછી
સંવત ૧૯૭૬ માં ઠા. રજીઓદાસ જયરામની કું.ની
સ્થાપના કરી હતી.

સ્વ. શીવજી શેઠ ખૂબજ દયાળુ અને ઉદાર
આદર્શ હતા દયાદાનમાં છુટે હોય તાણાં વેશતાં.
તેમની સખાવતોમાં રૂપિયા-ચાલીસ-પેતાલીસ હજારને
ખર્ચે મઝગામ લોહાણા નિવાસગૃહમાં એક ચાલ
બંધાવી આપી છે, તેમજ જામનગરના શ્રી. મહાત-
રામ પ્રસાદજીના હાથરોચ એનેરરીઅમમાં રૂ. ૬૫
હજારને ખર્ચે એક બેઝીક બંધાવી આપ્યો છે, આ
ઉપરાંત તેમની ખાનગી મદદો પણ હતી.

સંવત ૧૯૯૪ ના આવજી વદ ૬ ના દિવસે
આશરે ૬૫ વર્ષની વયે તેમનું અવસાન થયું.

સ્વ. રામજી સુંદરજી

સ્વ. રામજી સુંદરજી ક્ષત્રી પધરના વતની
હતા. સંવત ૧૯૪૧ માં તેમનો જન્મ
થયો હતો.

ગુજરાતી અભ્યાસ પછી તેઓ મુંબઈની દુકાનમાં
સંવત ૧૯૫૨ થી જોડાયા હતા.

કાપડના વ્યાપાર ક્ષેત્રે તેઓ લોકપ્રિય હતા,
તેમનું અવસાન સંવત ૧૯૯૪ ના ચિત્ર વદ ૩ ના
રોજ થયું.

ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ ઇન્સ્યુરન્સ કું. લી.

હક ઓફીસ : મુંબઈ.

છંદગીના વિમા

એ પતિની ફરજ છે.

પત્નીના હક્ક છે.

બાળકના દાવો છે.

કાયમી આવક !

વાર્ષીક તેમજ માસિક કાયમી
આવક મેળવવા માટે તેમજ
વિમાને લગતી સલાહ માટે

મળો યા લખો

એમ. બી. પારેખ એન્ડ કું.

ચીફ એજન્ટસ.

કાન્તા રોડ

૫૩૫, કાલબાદેવી, મુંબઈ.

ટે. નં. ૨૨૧૩૧.

વિમા શા માટે ઉતરાવવો ?

એનો જવાબ આપવાની જરૂર રહેતીજ નથી, પરંતુ

વિમા કઈ કંપનીમાં ઉતરાવવો ?

—એ સવાલ તો જરૂર દરેકની સામે ઉભો
થાય છેજ. તેનો આજ પચીસ વરસ થયા
સંગીન પ્રગતિ કરી રહેલી, આગેવાન અને
સંસ્કર વિમા કંપનીઓમાં સ્થાન પામેલી
ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ વિમા કંપની તરફથી
તમને સંતોષકારક જવાબ મળશે.....

વિગતવાર માહિતી માટે લખો :—

ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ

ઇન્સ્યુરન્સ કંપની લી.

હક ઓફીસ :—

ઇસ્ટ એન્ડ વેસ્ટ બાલ્ડીંગ
એપોલો સ્ટ્રીટ, મુંબઈ.

સ્થાપના ૧૯૧૩

Wanted:—Organisers and Agents on Salary and Commission Good Start
and good prospecters for a person of influence and Industry.

Apply :—

M. B. DAREKH & CO.,

Chief Agents:

EAST & WEST INSURANCE Co., Ltd.

533, Kalbadevi, BOMBAY.

સર્જન માનવજીવન.

જીવન તે શી ચિજ છે? માનવી જન્મીને-ઉછરીને ધર્મે વળગે છે, ધર્મમાં સદાય રહેતા પડ્યો રહીને એક અવસરે અનંતકાળની ગોદમાં સમાઈ જાય છે. અવતારથી અવગ્ધાન સુધી તે 'પેટની આધીવ્યાધી'માં અટવાયલો રહે, સવારના ઉઠીને સૂતા સુધી 'રોટલાની રામાયણ' જ અધ્યા કરે, તો જીવનની સાર્થકતા શી છે?

માનવ જીવનમાં અનેક સાર્થકતા પડી છે, તેના જીવનમાં ના, અફૂલુત શક્તિ અને શક્યતા ભરી છે, માનવજીવનમાં બુદ્ધિ છે, ભાવના છે, તનમનાટ છે, કુશળતા છે એ શુભોનો ઉપયોગ વિરાટ સ્વરૂપે થાય તો?

લોહાણા જ્ઞાતિના ભૂતકાળ ભવ્ય છે, એની તવારીખ હીંમત, ધૈર્ય, સાહસ, તાકાત, અથાક્તા ને અડગતાથી છલોછલ ભરેલી છે, એ પણ લોહાણા જ્ઞાતિને ખોળે લક્ષ્મીનંદને છે, દાનેશ્વરીઓ છે, દીવાનો છે, રાજદારીઓ છે, બાહોશ વ્યાપારીઓ છે, ઉદ્યોગપતિઓ છે, સમાજસેવકો છે, સાહિત્યકારો છે. સાહસવીરો છે, અને પ્રગતિપંથીઓ છે, લોહાણા જ્ઞાતિનું એ ગૌરવ છે કે તેને ખોળો આવા સીતારાઓથી વાંઝીયો નથી!

ધન મેળવીને ધનને 'લોહાની દીવાલો'માં કેદ કરવામાં માનવતા નથી, એ ધનની કીંમત પણ કશીજ નથી! જ્ઞાન-વિદ્યા-બુદ્ધિ મેળવીને તેના માત્ર વેચાણ કરવામાં ગૌરવ નથી, એ તો પામરતા છે! શક્તિશાળી બનીને શક્તિનો લાભ સમાજને ન આપવામાં નરી નિર્મલ્યતા છે. માનવ જીવનની આખી કીડસુરી અહીં મળી રહે છે! સર્જન માનવજીવનની કક્ષા અહીં સમજાય જાય છે!

લોહાણા જ્ઞાતિને સદ્ગુણો આવા સર્જન માનવજીવનના સાંપડ્યા છે. જે જીંદગીથીપૂર્વક જીવનને 'જ્ઞાતિ', 'સમાજ' કે રાષ્ટ્ર' કાજે ખરપવામાં સદાય આનંદ માનતા રહ્યા છે!

...તેમને વંદન હો!

જ્ઞાતિસેવામાં મોખરે રહેનાર

દીવાનો

રાજખટપટની આકરી
જન્નજોમાંય જ્ઞાતિને
વિસર્થા નથી !

મહાન કાઠિયાવાડી દીવાન
ચાણક્યમૂર્તિ

રાવબહાદુર કોટક

માત્ર દીવાન તરીકેજ નહીં, એક ઉત્તમ રાજ-
દારી મુસદ્દી અને વીદ્વાન તરીકે-તેમજ
લોકાણા જ્ઞાતિના સેવાવીર તરીકે અને નેતા તરીકે શ્રી.
હરજીવનભાઈ ભવાનભાઈ કોટકને સૌ પીછાણે છે.

તેમનું, અસલ વતન ગોંડલ. સંવત ૧૯૨૮ માં
તેમનો જન્મ સાધારણ સ્થિતિના પિતાને ત્યાં થયો હતો.
પરંતુ પિતાને વ્યાપારમાં મદદ કરતાં 'ટયુશનો' મેળ-
વીને, શી મારી કરાવીને, રંકાભરશીપો મેળવીને તેમણે
છેક સુધી અભ્યાસ જારી રાખ્યો. મુશ્કેલીઓનો કોઈ
સુમાર નહોતો, સુસીંચતોનો કોઈ આરો નહોતો, મુંઝવ-
ણોનો કોઈ પાર નહોતો. એવી પરીસ્થિતિમાં અનેક
વીકટ પ્રસંગોમાં પસાગ થઈને તેમણે જીંદગીવી બચુ
વીદ્યાર્થીજીવન પસાર કર્યું.

ઇ. સ. ૧૮૬૪ માં બી. એ. થઈ શ. ૩૦ ના
પગારે એક જ્ઞાણમાં શીક્ષક બન્યા. અને અભ્યાસ ચાલુ
રાખી ઇ. સ. ૧૮૯૭ માં બી. એ. એલ. એલ. બી.
થયા. રાજકોટમાં 'લેલેકચરર' તરીકે કામ કર્યું.
વકીલાતની સનદ મેળવી વકીલાત શરૂ કરી. ઇ. સ.
૧૯૦૦ માં શ. ૪૫૦ ના પગારે વાંકાનેર રાજ્યના
સ્પેશીયલ પબ્લીક પ્રેસીટ્યુટર નીમાયા. તે પછી ત્યાંજ
ન્યાયધીશ એને ડેપુટી કારબારીની પદવી મેળવી.

રાજપ્રજામાં પ્રીય થઈ પડ્યા.

ઇ. સ. ૧૯૦૭ માં સર લાખાજીરાજ રાજકોટની
ગાદીએ આવ્યા, તેમણે શ્રી. કોટકસાહેબને દીવાન
નીમ્યા. રાજકોટ દીવાન તરીકેની નૈઘ વર્ષની તેમની
કારકીર્દી ઉજવલ છે. પ્રજામાં ચેતન લાવવા અનેક
પ્રયાસો તેમણે કર્યા. અને કાઠિયાવાડના મહાન દીવાન
તરીકે પ્રસીધ્ધ થયા. તે પછી ઇ. સ. ૧૯૨૧ માં
મુંબઈની ધી ઇસ્ટન કોટન એસોસીએશનના સેક્રેટરી
તરીકે અને ત્યારપછી ઇડર વગેરે રાજ્યોમાં દીવાન
તરીકે કામ કરી હાલમાં તેઓ જાંજીરા રાજ્યના દીવાન
તરીકેના હોદ્દા ભોગવી રહ્યા છે. શ્રી. કોટકસાહેબની
દીવાનગીરીએ જાંજીરાને ઉન્નત બનાવ્યું છે.

શ્રી. કોટક સાહેબના કાર્યથી સૌ કોઈ આકર્ષાયા
છે. અગ્રેએ, રાજ મહારાજાઓ અને પ્રજા. ઓટીશ
સરકારે ઇ. સ. ૧૯૨૦ માં તેમને રાવબહાદુરનો ઉદ્દેશ્ય
પણ બદ્યો છે.

આંટીધુટીભરી રાજદારી સતરંજમાં અટવાયા
છતાં તેઓ જ્ઞાતિને નથી ભૂલ્યા. જ્ઞાતિના દરેક પ્રસ-
ંગોમાં તેમણે અગ્રભાગ લીધો છે. જ્ઞાતિના સમસ્યામય
સવાલોમાં તેમણે તેમની શક્તિનો લાભ આપ્યો છે.
અને જ્ઞાતિ સેવાની ઝંખના સદાય જાગતી રાખી છે.
તેમનું આખું જીવન અનુકરણીય છે, માન
પેદા કરે એવું છે.

શ્રી. ત્રિભુવન રાજ

સંવત ૧૯૪૬ ની દીવાળીને દિને જુનાગઢના એક સુપ્રસીદ્ધ કુટુંબમાં એક બાળકનો જન્મ થયો. આ બાળક લોહાણા જાતિનો દીપક નીવડયો.

શ્રી. રાજ સાહેબનું બ્યક્તીત્વ કોનાથી અગ્નિપ્રયુ છે? વીસ વર્ષની ઉમરે બી. એ. થઈ એક વર્ષમાં એમ. એ. થઈ એજ વર્ષમાં એલ. એલ. બી. ની ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરી, વીલ્સન કોલેજમાં 'લેક્ચરર' તરીકે નોંધાયેલો હતો. ત્યાં તેમણે પ્રોન્સી-પાલેનો આદ્ય મેળવી પોતે જે સંસ્થાં થકી આગળ વધ્યા તે સંસ્થા શેઠ ના, ઇ. તથા જી. મે, બોડીંગના વીદ્યાર્થીઓની ૧ | ૩ શીનો ભાગ કાયમ માટે માફ કરાવ્યો હતો,

વીલ્સન કોલેજમાંથી છુટા થયા પછી રાજકોટમાં વહીલાત શરૂ કરી ઇ. સ. ૧૯૧૭ માં ઇ. ૧૫૦ ના પગારે વાંકાનેર સ્ટેટના નાયબ દીવાન અને સર ન્યા-

યાધીશની જગ્યાએ નીમાયા. ઇ. સ. ૧૯૨૦ માં ઇ. ૩૦૦ ના પગારે જુનાગઢ સ્ટેટના ડેપુટી રેવન્યુ કમીશનર નીમાયા. તે પછી ઇ. ૩૫૦ ના પગારે લીમ્પડી હબ્બુર પર્સનલ એસીસ્ટન્ટ તરીકે કામ કરી, રેવન્યુ કારભારી પણ નીમાયા. તે બાદ લુઆવાડા પોરબંદર જેવા રાજ્યના દીવાન તરીકે પણ લાંબો સમય કામ કર્યું. હાલ તેઓ પ્રતાપગઢ સ્ટેટના દીવાન નીમાયા છે.

તેમણે મુંબઈમાં બંગલો બંધાવી સ્થાયી નીવાર-સ્થાન મુંબઈને બનાવ્યું છે.

જાતિની દરેક પ્રવૃત્તિમાં તેઓ ઉડો રસ લેયે છે. મુંબઈ, ભાવનગર અને માંડવીની પરિષદના કઠીયાવાડ વીભાગના સેક્રેટરી પણ હતા. ઉપરાંત સંસ્થાઓમાં તન, મન, ધનનો ફાળો આપતા રહે છે.

શ્રી. રાજ જેવા બાહેશ અને પ્રમળ પુરુષાર્થી જાતીસેવક માટે જાતી મગર છે.

પત્રકારમાંથી પ્રધાનપદ

પ્રાપ્ત કરનાર પુરુષાર્થી પુરુષ

શ્રી. જયકૃષ્ણ વર્મા

શ્રી. વર્માની જીવન તવારીખ ઉત્તમ છે. એક દીવાન તરીકે, મેરીસ્ટર તરીકે, પત્રકાર તરીકે, સાહિત્યકાર તરીકે અને જાતિસેવક તરીકે તેમણે અજબ સફળતા પ્રાપ્ત કરી છે.

તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૮૯૪ ના મે માસની ૨૬ મી તારીખે બરૂચના એક કુટુંબમાં થયો હતો.

ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં બી. એ. એનસ થયા, ઇ. સ. ૧૯૧૬ માં એલ. એલ. બી. થયા, તે પછી થોડા જ વર્ષ ઇ. સ. ૧૯૧૨ માં એમ. એસ. સી. ની

ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરી મેરીસ્ટર બન્યા.

ઇ. સ. ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૬ સુધીની મુંબઈ હાઇકોર્ટમાં મેરીસ્ટર તરીકેની તેમની બ્યક્તી કારકિર્દી આપણી સામે પડી છે.

ઇ. સ. ૧૯૧૭ થી ૧૯૧૯ સુધી 'હિન્દુસ્તાન' દૈનિક અને સાપ્તાહિકના તંત્રી હતા. તે પછી તેમણે એક ઉત્તમ લેખક તરીકે નામના કાઢી, તેમના પુસ્તકો હોસે હોસે વંચાય છે. ઇ. સ. ૧૯૨૩ થી ૧૯૩૬ સુધી 'ગુણસુંદરી' માસિકના તંત્રી તરીકે

પણ મુંદર કાય' કયું હતું. 'યુનિસીપલ' એ કાળમાં ઉત્તમ સ્ત્રી માસિયતું સ્થાન પ્રાપ્ત કરેલું ઉપરાંત થોડો સમય તેમણે 'લોકાણા સેવક' પણ ચલાવ્યું હતું.

ઇ. સ. ૧૯૨૨-૨૩ માં ધી બોમ્બે ઇન્ડસ્ટ્રીઅલ મીલ્સ લી. અને તુલસીદાસ મીલ્સ લી. ના સેક્રેટરી તરીકે કામ કર્યું હતું.

ગેરિસ્ટરી જેવી ઉપાધીભરી છાંદગી માળતાંય તેમણે સેવાદાનિ જરાય દૂર નહોતી કરી. યુગરાતી હીન્દુ સ્ત્રી માંડળની તેમની સેવા જાણીતી છે. સુપ્રસિધ્ધ સાહિત્ય સંસદના સહમંત્ર

હતા, લોકાણા લોકાણા સહાયકારી માંડળના પ્રમુખ તરીકેની તેમની જવલંત જ્ઞાતિ સેવા શે વીસરાશે? અને લોકાણા લોકાણા મહાજનમાં અગત્યનું સ્થાન પ્રાપ્ત કરી તેના બધારણમાં સુધારા કરાવવામાં અમ હીરસો તેમને! હતા. ખીજા લોકાણા લેખક સંમેલનના પ્રમુખસ્થાનેથી તેમણે આપેલી દોરવણી ઉજવણ હતી. જાનિની દરેક પરીષદ અને પ્રવૃત્તિમાં તેમને આગેવાનીભર્યો ફાળો રહ્યો છે. તેઓ ઇ. સ. ૧૯૩૬ થી હુણાવાડાના દીવાન નીમ્યા છે. શ્રી. વર્માની સેવાએ મુંબઈની લોકાણા જ્ઞાતિને ઉગ્રાળી છે.

‘શહેરી બાવા’

મહાસભાવાદી!

નું ખીરદ પામેલા

મ્યુનિસીપલ કોરપોરેટરો.

શ્રી. શીવદાસ ચાંપશી

શ્રી. શીવદાસ ‘બા’ એટલે મુલસડગીરી, શૌચ, અને સેવાની સરા જલતી જવલંત જ્યોત.

કચ્છી પાંચતડા મહાજનના મોવડી તરીકે, જ્ઞાતિ-નેતા તરીકે, મહાસભાવાદી તરીકે, અઠંગ કાય'કર તરીકે, વક્તા અને લેખક તરીકેની તેમની શક્તિઓનો પરચો આપણે પામ્યા છીએ,

એ ભવ્ય દેહધારી-ભવ્ય જાપાન ધરાવતા વક્તા સભાઓ ગમતી શકે છે, સભાને લીત કરી શકે છે, તેમના અભ્યાસી લેખો-તેમના ઉંડા અભ્યાસ માટે માન પેદા કરે છે. કચ્છી મહાજનના કુસુપના કેપરા કાળમાં પાંચ તડા કચ્છી મહાજનના મંત્રી તરીકે તેમણે જે બાહોશી અને ધૈર્ય યતાવ્યાં છે. એ પણ કેમ ભૂલી શકીએ? ઉપરાંત તેઓ મુંબઈના અણીતા મહાસભાવાદી છે. મુંબઈ મ્યુનિસીપાલીટીમાં મહાસભાના ઉમેદવાર તરીકે ચૂંટાઈને ગયા છે. મ્યુનિસીપાલીટીમાં પણ માત્ર આંગણી ઉચી કરી જાણી નથી, તેમના તરફથી દરવો,

દરખાસ્તો, અને સુધારાઓ મુકાતાંજ હોય છે. પ્રજા સેવાની તેમની ધમશ પ્રસંશાને પાત્ર છે. ગીરગામ એકરોડને ‘વીકસભાઈ પટેલ રોડ’ નામ આપવાની દરખાસ્ત મુકનાર શ્રી. શીવદાસભાઈ જ હતા.

આવા આપણા આ નરવીરનો જન્મ સંવત ૧૯૪૪ ના ફાગણ વદ ૧૧ ને દિને થયો હતો. તેમના પિતા જ. મીનદાર હતા. યુગરાતી ૫-૬ ચોપડીના અભ્યાસ પછી તેમણે સનર વર્ષની નાની ઉંમરે વડીશાની મીલકતનો વહીવટ સંભાળ્યો હતો.

છેક નાની વયથી જ તેમનામાં સેવાક્રતીનો અજન્મ ગુણ ખીલ્યો હતો. સંવત ૧૯૭૦માં કચ્છ નળીયા દેશ મહાજનમાં સામાજિક ધારાધોરણ સુધારાબ્યા હતા, સંવત ૧૯૭૩માં મુંબઈના કચ્છી લોકાણા મહાજનમાં ધારાધોરણ સુધારાબ્યા હતા. કચ્છ નેત્રામાં તેમના પીતાશ્રીના નામનું ‘સ્વ. ચાંપશી બીમજી ઔપધાવય’ તેમના કુટુંબ તરફથી ચાલે છે.

ઉપરાંત આયસમાજ, હીન્દુ મહાસભામાં પણ તેમણે સેવા આપી છે. મુખ્ય આયસમાજ, કચ્છી લો. પાંચતડા મહાજનના ઉપપ્રમુખ, કચ્છી લો. નીવાસ મુદ્દ વગેરેના દૂરરી છે. મહાપરીષદમાં પ્રથમ બેઠકથી જ તેમનો ફાળો હતો.

પાંચમી બેઠકના નો તેઓ સેક્રેટરી હતા, અને મહાપરીષદને ગ્રંથનારઓમાં તેઓ પણ છે.

રાષ્ટ્ર. સમાજ, ધર્મ, અને જ્ઞાતિની સદાય ખંતથી સેવા બજાવતા આપણા આ 'હકીકતની ખાણ' સમા અભ્યાસી સેવાવીરની સેવા શે બહાવ ?

શ્રી. રતિલાલ ત્રિ. ઠક્કર

લોહાણા જ્ઞાતિની દરેક પ્રવૃત્તિમાં સદાય મોખરે રહી જ્ઞાતિ સેવામાં નન, મન, ધનનો લોભ આપનાર શ્રી. શેઠ રતિલાલ ત્રિભુવન ઠક્કરની રાષ્ટ્ર, સમાજ અને વ્યાપારક્ષેત્રની સેવાઓ બાણીની છે.

ઈ. સ. ૧૯૩૦ ના સત્યાગ્રહ સમયની તેમની સેવા કોણે વીસરી શક્યું છે? જ્યારે જ્યારે મુખ્યને આંશણે રાષ્ટ્રનો કાષ્ઠ પ્રસંગ આવે છે, ત્યારે ત્યારે તે કાંઈની બચસમાં શ્રી. રતિલાલ શેઠનો ફાળો અગત્યનો હોય છે.

તેઓ હાલમાં લોહાણા મહાજનના દૂરરી છે, ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોટન એસોસિએશનના ડીરેક્ટર છે, પી. પી. સી. સી. ના ચૂંટાયેલા મેમ્બર છે, મ્યુનિસિપલ

કલમના સેક્રેટરી છે. હાલમાં લોહાણા સદાયકારી મંડળના મુરખી સભ્ય છે. હેલ્થી મ્યુનિસિપલ ચૂંટણીમાં મહાસભાએ શ્રી. વોડમાંથી પોતાના ઉમેદવાર તરીકે ઉભા રાખીને મ્યુનિસિપાલિટીમાં મોક્ષ્યા છે.

જ્ઞાતિની દરેક સંસ્થાઓ, જ્ઞાતિની દરેક પ્રવૃત્તિઓ જ્ઞાતિના દરેક પ્રસંગે તેમનો ઉત્કટ ફાળો રહે છે. તેમને આંગણેથી કોઈ જ્ઞાતિજન મદદની ધા નાખતો અંગેનો નિરાશ બની પાછો ફરતો નથી. તેમની સેવાની સૌરભ યોગરફ ફલાયલી છે.

ચુરતના તેઓ વતની છે.

જ્ઞાતિ અને દેશની ઉત્તમ સેવા બજાવતા આપણા આદર્શ વ્યાપારી છે.

શ્રી. દેવજીભાઈ
જી. વોડના

બાણીના મહાસભાવાદી કાર્યકર છે. માંડવી કોંગ્રેસ કમીટીના માજી પ્રમુખ છે, અને તેમની રાષ્ટ્રસેવા ઉગળી છે, તેમનો જન્મ દાનપીર શેઠશ્રી રતનશી હીન્દુ જે. પી. ને ત્યાં તા. ૨૭-૯-૧૯૧૨ ના રોજ થયો હતો, અંગ્રેજ સાત ધોરણના અભ્યાસ પછી તેઓ પીતાના વ્યાપાર ક્ષેત્રે મુકાયા ગયા હતા.

શ્રી. દેવજી રતનશી

પરંતુ વ્યાપારમાંજ તેમણે જીવન ફરજની મંપુરુતા નથી નીહાળી. દેશ, સમાજ અને જ્ઞાતિ ઉન્નતીની દરેક

પ્રવૃત્તિમાં તેઓ હીરસે આપના રહ્યા છે, ઈ. સ. ૧૯૩૧ માં કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના ઉપપ્રમુખ હતા,

મુખ્ય મ્યુનિસિપાલિટીની હેલ્થી ચૂંટણીમાં તેઓ મહાસભા પક્ષના ઉમેદવાર તરીકે-ઉભા રહી-ચૂંટાયા છે,

શ્રી. નરભૈરામ ન. પોપટ

શ્રી. નરભૈરામ ન. પોપટ જવલંત કારકારિં ધરાવનાર જ્ઞાતિના અણમૂલ રત્ન સમાન યુવક છે.

કચ્છ રેલવાન તેઓ વતની છે. અને તેમનો જન્મ સવંત ૧૯૧૭ ના જેઠ શુદ્ધ ૧૫ ના દિને થયો હતો. અંગ્રેજ સાત ધોરણ સુધી પઠેાઆ પછી ઈ. સ.

૧૯૨૭ માં અભ્યાસ છોડી. સમાજસેવામાં મૂકાયા હતા. પ્રથમ આયસમાજમાં સેવા આપી, તેની સ્વયંસેવક સેનાના વાર્ધસ કેપ્ટન હતા.

ઈ. સ. ૧૯૩૦ ના સત્યાગ્રહ સંગ્રામના મુંબઈના તેઓ પ્રથમ 'અલી' બન્યા. મુંબઈમાં સૌથી પહેલાં જેલ મહેલ સ્વીકારનાર તેઓ હતા, અને તે પછી તે ચાર ચાર વખત જેલ નિવાસ વેડી આવ્યા. તેમણે સંગ્રામ વખતે જે જાંઘડીથી કાર્ય કર્યું હતું, તે મોઢનીય બન્યું છે.

માંડવી વોડના તેઓ બહુતા કાર્યકર્તા છે. ઇ. સ.

૧૯૩૦ થી નીચમીત રીતે બી. પી. સી. સી. માં ચૂંટાઈને બન્ય છે. આ વર્ષે મ્યુનીસીપાલિટીમાં મહાસભાના ઉમેદવાર તરીકે ચૂંટાયા છે.

વતન કચ્છની રાજકીય ઉન્નતિ અર્થેના પ્રયત્નોમાં તેમણે અગ્રહીરસો પુરાવ્યો છે, કચ્છ યુવક પરીપદના તેઓ પ્રમુખ છે.

તેમની સામાજિક સેવાઓનું પાસું પણ મોટું છે, પોતે બ્યાપારી હોવા છતાં પોતાની બજારના ગુમાસ્તાઓના સુખદુઃખમાં સમભાવભર્યો ભાગ લેય છે. બજારના ગુમાસ્તા મંડળના પ્રમુખ છે.

મહાજન-મોવડીઓ

● જેમણે ●
મહાજન પ્રવૃત્તિ બગતી
રાખી છે

● પરિપદના.....પયગામધારી ●

શ્રી. મોરારજી આ. તન્ના

આ પણા આ 'યુગ' આગેવાનના આજુએ આજુમાં જ્ઞાતિ ઉન્નતિની ઝંખના બરી છે. છુટાપો આવ્યો છે, છતાં તેમણે વિશ્રાંતિ ચાહી નથી. એજ થંનગનવું હેયું, એજ સમકલી બારના અને એજ કાયનો તરવરાટ તેમણે સદાય સાચવી રાખ્યો છે! આજની આ હંમરે પણ મહાપરિપદ બરવાતી તેમની તમજા અજબ છે!

મ. તન્નાસાહેબનો જન્મ સંવત ૧૯૨૧માં થયો હતો. અસહ વતની જામનગર રેટના પીંડારા ગામના.

પાંચ વર્ષની વયે મુંબઈ આવીને અભ્યાસ શરૂ કરેલો. ઇ. સ. ૧૮૮૪ માં ફર્સ્ટ ક્લાસમાં બી. એ.

થયા. સને ઇ. ૧૮૮૭ માં બી. એ. એલ. એલ. બી. થઈ મુંબઈમાં બે વરસ સુધી વકીલાત કરી.

તે પછી ઇ. સ. ૧૮૮૬ માં બાવનગર રાજ્યમાં સજ જજ નીમાયા, તે પછી ઇ. સ. ૧૯૦૪ માં એક્ટીંગ દીવાન અને ઇ. સ. ૧૯૧૨ થી ૧૯૨૦ સુધી બાવનગરની દીવાનગીરી કરી. ઇ. સ. ૨૫-૨૬ માં પાણજીપુર રેટના દીવાન નીમાયા, ત્યાંથી છુટા થયા ત્યારે નગરિ દોહરી તાંત્રીમ તથા છત્રી મશાલનું માન આપ્યું હતું. ઇ. સ. ૧૯૨૬ થી ૩૦ સુધી પંજાબ દીવાન તરીકે કામ કર્યું. ઉપરાંત કેટલીક બીજી રીયાસતોના સલાહકાર તરીકે પણ મ. તન્નાસાહેબે કામ કર્યું છે.

આ રીતે મુ. તન્નાસાહેબે રાજદારોની અનેકવીધ ઉપાધી વહતા વહતા ઉત્તમ જ્ઞાતિસેવા બજાવી છે. પ્રથમ મહાપરીષદનું પ્રમુખપદ તેમણે શોભાવ્યું હતું, આ ઉપરાંત અનેક પરીષદો-સંમેલનો અને પ્રસંગોમાં તેમણે તેમની ઉત્તમ દોરવણી જ્ઞાતિને આપી છે.

આજે મુખ્યની બધી જ્ઞાતિસંસ્થાને શ્રી. તન્નાસાહેબની દોરવણી-સલાહ સચવા મળી રહી છે. અને લગભગ

દરેક જ્ઞાતિસંસ્થા તેમની રાહબરી હસ્તી રહી છે. આવારે તેઓ લોહાણા મહાજનના પ્રમુખ અને દૂસરી છે, ઉપરાંત અનેક જ્ઞાતિસંસ્થાના પ્રમુખ અને દૂસરી પદની જવાબદારી તેઓ આ ઉમરે પણ ઉઠાવી રહ્યા છે. ઉપરાંત તેઓ મુખ્યની કેટલીક લીમીટેડ કંપનીઓના ડીરેક્ટર છે.

શ્રી. તન્નાસાહેબની જ્ઞાતિસેવા સદાય સૌના સ્મરણે રહેશે.

*

● કચ્છી લોહાણા પાંચતડા મહાજનના પ્રમુખ ●

શ્રી. કલ્યાણજી કરમશી દામજી

સ્વ. કરમશી દામજીનો કોતીધવજ લોહાણા જ્ઞાતિને કોંગરે ફરફી રહ્યો છે. તેમના સુપુત્ર શ્રી. કલ્યાણજીભાઈએ પણ પીતાને પગલે પગલે જ્ઞાતિસેવાની જગ્યાત બાગતી રાખી છે.

તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૮૯૬ ના નવેમ્બરની ૨૩ મી તારીખે થયો હતો. ઇન્ટર આર્ટ્સ સુધીના અભ્યાસ પછી ઇ. સ. ૧૯૨૧ થી તેઓ ઇન્સ્ટ્રુક્ટર એજન્ટ તરીકેનો ધીપ્પતો ખીંજનેસ કરે છે.

જ્ઞાતી પ્રજ્ઞાતિમાં તેમણે સદા ઉંચે રસ લીધો છે, અને સેવા આપી છે. કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના પ્રમુખ તરીકેની તેમની સેવા જાણીતી છે, એ સંસ્થાના તેઓ પેટ્રન છે. ભુતકાળમાં તેમણે 'ગ્રામીણરી માહિત્તરે' તરીકેની ફરજ બજાવી હતી હાલ તેઓ કચ્છી લોહાણા પાંચતડા મહાજનના પ્રમુખ છે. મહાજનના આગના ઝંઝાવાતના કાળમાં બાહોશીબર ધીરજ બાગવી છે.

● : મુંબઈ ધોધારી મહાજનના પ્રમુખ : ●

શ્રી. ત્રિભુવનદાસ ખુશાલદાસ પોપટ

ચૌદસ છતાં જ્ઞાતિ સેવાની ભાવનાથી તર-
ભોળ એવા આપણા શોડા-
આગેવાનીમાંના શ્રી, ત્રિભુવન
ભાઈ એક છે, આટલી વય
છતાં તેઓએ જ્ઞાતી સેવાની
ઝંખના છોડી નથી.

તેમનો જન્મ ઇ. સ.,
૧૮૫૦ માં થયો હતો, મેટ્રીક
પસાર કર્યા પછી તેઓશ્રી
ભાવનગર રાજ્યના રેલ્વેખાતાની
નોકરીમાં જોડાયા હતા, તે
પછી ભાવનગર સ્ટેટના મહા-
લોમાં વહીવટદાર તરીકે પણ

કામ કર્યું હતું. અને મ્યુનિ-
સીપલ સેક્રેટરીની ફરજ પણ
ભજવી હતી, આ પછી મુંબ-
ઈમાં ભાવનગર સ્ટેટના એજન્ટ
તરીકે ઇ. સ., ૧૯૩૨ સુધી
કામ કર્યું હતું.

આ રીતે તેમનું આખું
જીવન જવાબદારી ભરી અમલ-
દારીમાં વીત્યું છે, છતાં તેઓ
જ્ઞાતીસેવા બંધનવાનું ચૂકવા
નથી, તેઓશ્રી મુંબઈ ધોધારી
મહાજનના પ્રમુખ છે, તેમની
સેવાઓ તો બહુની છે.

કચ્છી લોહાણા બે તંડા મહાજનના પ્રમુખ

શ્રી. દેવચંદ ધર્મસિંહ શેઠીયા

દેવચંદ ધર્મસિંહ
શેઠીયા જ્ઞાતિ,
સમાજ અને રાષ્ટ્રની
સેવા કાળે સદાય તરફર
રહ્યા છે.

શ્રી. દેવચંદ ધર્મસિંહ શેઠીયા

જે. પી.

વ્યાપારી આકરી
જંગલો છતાં શ્રી.
દેવચંદભાઈએ સેવાની
ભાવના સદાજગતી રાખી
છે, ઇ. સ., ૧૯૧૦માં

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૩ ના ચૈત શુક્ર ૧ ના
દિને થયો હતો, તેઓ કચ્છ અંગરૂઠા વતની છે.
અંગરૂઠામાં શુરવીની અભ્યાસ પછી સન ૧૯૧૧ની
વયે મુંબઈના મોહક કોનારે તેમણે પગ મુક્યો, અને
એક વર્ષ સુધી નોકરી કર્યા પછી નાનકે વર્ષે કલકત્તામાં
ગળ્યા, ઇ. સ., ૧૯૧૩ માં તેમણે કલકત્તામાં એસ ડી.
શેઠીયાને નામે કાલસા, ઝવેરાત વગેરેનો વ્યાપાર શરૂ
કર્યો, ઇ. સ., ૧૯૨૫ માં અંગળ એલિટ કંપનીની
એજન્સી લીધી, આ ઉપરાંત ગુદે ગુદે રથળે ગુદા
ગુદા વ્યાપારની એનેક દુકાનો તેમણે શરૂ કરી હતી,
હાલ તેઓ મુંબઈમાં ઉપરોક્ત પેઢી ચલાવી રહ્યા છે.

તેમણે કલકત્તામાં 'લેગસ' યુનીયનની સ્થાપના
કરેલી, તેના તેઓ પ્રમુખ હતા, ઇ. સ., ૧૯૨૯ ના
મુંબઈના હુલ્લડ વખતે તેમની મદદ કરીમતી હતી, આ
ઉપરાંત અંગરૂઠામાં તેમણે વાલકેશ્વર મહાદેવનું મંદિર
બંધાવ્યું છે, કચ્છમાં રાજસ્થાની સળવળમાં સારી
સહાય કરી હતી, પ્રજા પરીપક્ષના તેઓ ખજાનચી છે,
ઉપરાંત ઇ. સ., ૧૯૩૪ માં સીટીશ સરકારે તેમને
જે. પી. નો ખીતાબ આપ્યો છે,
શ્રી, દેવચંદભાઈ કચ્છી લોહાણા બેતંડા મહાજનના
પ્રમુખ છે, તેમના હૃદયમાં જ્ઞાતિ સેવાની ઝંખના
ઘેરી છે,

શ્રી. હાલાલભાઈ અમરશી

મુંબઈની સંખ્યાબંધ શક્તિ સંસ્થાઓમાં શેઠશ્રી હાલાલભાઈનો તન, મન અને ધનનો ફાળો આજે આપણે નિહાળી શકીએ છીએ. તેઓ અનેક સંસ્થાના કાર્યવાહક અને ટ્રસ્ટી છે. અનેક નિષ્ક્રિય સંસ્થાને તેમણે સક્રિય બનાવ્યાના કામલા પણ્ય સાંપડ્યા છે.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૨૯ ના શ્રાવણ સુદ ૧૩ ના રોજ થયો હતો. અંગ્રેજી પાંચ ધોરણના અભ્યાસ પછી હાલ તેઓ શ્રમારતી લોક-ડાનો જગી વ્યાપાર ખેડે છે.

લોહાણા શક્તિમાં ઇમારતી લોકડાના જગી વ્યા-

પારના શ્રી. હાલાલભાઈ કદાચ એક જ વ્યાપારી છે. તેમણે સ્વયંજી લાખો કર્મા-ધને હજારોની મદદ શક્તિ સંસ્થાઓમાં કરી છે.

તેઓશ્રી મુંબઈ હાલાલ લોહાણા મહાજનના ઉપપ્રમુખ છે, અને તેને અંગેના અનેક ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી છે, ઉપરાંત સ્વ. કેશરયાલ દવાખાના અને ખીખ ખાનગી ટ્રસ્ટોનાં પણ ટ્રસ્ટી છે, ના. ઇ. તથા જી. એ. લોહાણા ઉચ્ચ કેળવણી બોર્ડીંગની મેનેજિંગ કમીટીના સભ્ય છે, હાલાલ લોહાણા સહાયકારી મંડળના પેટન છે, હાલાલ લોહાણા બાળાશ્રમના સેક્રેટરી છે, આ રીતે તેમનું સેવાવલ્લખુખજ કાલ્યુ કુલ્યુ છે.

• શ્રી. દેવચંદ ધર્મસિંહ શેઠીયા જી. પી. •

શ્રી. નેણુશી ચાંપશી .

શ્રી. નેણુશીભાઈ ચાંપશીની જ્ઞાતિસેવા અગ્નણી નથી. કચ્છ માંડવીમાં મળેલી મહાપરીપદના તેઓ સેક્રેટરી હતા. અને પાંચે પાંચ પરીપદની કાર્યાલયોમાં તેમણે સેવા આપી છે.

તેમનો જન્મ કરાંચીમાં થયો હતો. તેમની ઉંમર ૫૨ વર્ષની છે. તેઓશ્રી ના. ઇ. તથા મુ. મે. લોહાણા

ગોડિંગની કાર્યાલયી સમિતિના સભ્ય છે. અને કચ્છી લોહાણા એ તમા મહાજનના સેક્રેટરી છે.

તેમના પીતાશ્રી અને કાકા ધણા વર્ષો સુધી એરટે-લીયામાં વેપાર ખેડતા હતા. હાલ શ્રી. નેણુશીભાઈ વ્યાપારક્ષેત્ર જ ખેડે છે. તેઓ સેવાક્ષેત્રના જૂનાજોગી છે.

: મુંબઈ ધોધારી લોહાણા મહાજનના ઉપપ્રમુખ :

શ્રી. વૃજલાલ ગોવિંદજી મીઠાકવાળા .

સુ પ્રસિદ્ધ 'ગોવિંદ-શ્રમ'ની સુનામના ચોતરફ પ્રસારેલી છે. જ્ઞાતિને આંગણે ફાઇ પ્રસંગ આવે છે, અને 'ગોવિંદશ્રમ'નું નામ પણ સાથે માથે ચમકી ઉઠે છે. જ્ઞાતિના સેવાભાવીઓ અને પ્રગતિ-માનોની પ્રગતિને ઉત્તેજવા 'ગોવિંદશ્રમ' સદા તત્પર રહે છે.

એના સ્થાપક શ્રી. વૃજલાલભાઈનું વતન ભાવ-નગર પાસેનું નારી ગામ છે. ગુજરાતી મે ધોરણના અભ્યાસ પછી એક વખત

'ગોવિંદશ્રમ'નું સર્જન કયું. આજે જાણે 'મીઠાક' અને ગોવિંદશ્રમ' એ એક શબ્દ બન્યા છે, 'સેવા અને ગોવિંદશ્રમ' એ પણ એક રૂપ બન્યાં છે.

શ્રી. વૃજલાલ શેઠ ચુરત મહાસમાવાદી છે, અને મહાસમાજની પ્રવૃત્તિમાં તન, મન, ધનથી ફાળો આપ્યો છે, તેમની જ્ઞાતિસેવા તો જરૂર અગ્નણી નથી, ધોધારી લોહાણા મહાજનના ઉપપ્રમુખ અને ટ્રસ્ટી છે. તેમજ 'ધોધારી લોહાણા

રમાં ચાર રૂપિયાના પગારે જીવનની શરૂઆત નિવાસ'ના બાધિકામ માટે તેમણે બાવીસ હજાર કરી, એક દુકાન સ્થાપી હતી, તે પછી આજના આ લગ્ન રૂપિયા મહાજનને અર્પણ કર્યા છે.

શ્રી. યુનિલાલ ડાહ્યાભાઈ દવાયાળા

શ્રી. શેઠ યુનિલાલ ડાહ્યાભાઈને કોણ નહીં પીછાણવું હોય? તેમણે વર્ષોથી તન, મન, ધનથી જ્ઞાતિસેવા બજાવી છે.

તેઓશ્રી ભાવનગરના વતની છે. તેમની ઉંમર ૫૫ વર્ષની છે. અંગ્રેજ પાંચ વોરણના અભ્યાસ પછી તેઓશ્રી વ્યાપારક્ષેત્રે દબ્યા હતા. ઇ. સ. ૧૯૧૨ થી દવાની દુકાન શરૂ કરી, આજે દવા બજારના તેઓ માતબર આગેવાન વેપારી છે. તેમનો વ્યાપાર અતિ બહોળો છે, છતાં તેઓશ્રી ઇ. સ. ૧૯૧૭ થી ઉત્તરેતર જ્ઞાતિ-સેવામાં ફાળો આપતા આવ્યા છે.

જીવનની શરૂઆત તેમણે બાર રૂપિયાના પગારદાર તરીકે કરી હતી, પુરૂષાર્થથી ધંધો ખીલવી, ધન મેળવી, જ્ઞાતિને તેનો લાભ આપ્યો છે.

મુખ્યમંત્રી ધોધારી વિભાગની અનેક સંસ્થાના તેઓશ્રી ટ્રસ્ટી છે. ઉપરાંત ફેટલાક ખાનગી ટ્રસ્ટોના પણ ટ્રસ્ટી છે. અનેક સંસ્થાની કાર્યવાહીમાં રસ લે છે, ૧૫ારી લોહાણા મહાજનના એક આગેવાન છે.

દવા બજાર વેપારી મંડળના પ્રમુખ તરીકે ઇ. સ. ૧૯૩૦ ની રાષ્ટ્રીય લડતમાં સારો ફાળો આપ્યો હતો. શ્રી. શેઠ યુનિલાલભાઈની જ્ઞાતિ સેવા સદાય નોંધાયેલી રહેશે.

: કચ્છી લોહાણા પાંચતડા મહાજનના ઉપપ્રમુખ :

શ્રી. પુરૂષોત્તમ ચત્રલુજ મસ્કાઈ

મસ્કાઈ કુટુંબની જ્ઞાતિ સેવા અને સંખ્યાવતની સુવાસ એતરફ મ્હેક મ્હેક થઈ રહી છે. એ કુટુંબના નબીરા શ્રી. પુરૂષોત્તમભાઈ પણ કુટુંબના ગૌરવને એમ આપે તેવી કારકિર્દી ધરાવે છે. તેઓશ્રીનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૦૮ ના હિસેબર માસની ૧૫ મી તારીખે થયો હતો. મેટ્રીક સુધીના અભ્યાસ પછી ૨૧ વર્ષની ઉંમરથી તેઓ એકાગના ધંધામાં પડેલા છે.

ધર્મપતિ મણીભાઈના સ્મરણુથી પાંચહજાર રૂપિયા આપેલા છે, આ સિવાય અન્ય બોર્ડિંગોમાં પણ અવારનવાર તેમની મદદ મળતી રહે છે.

તેમનું સેવાક્ષેત્ર પણ બહોળું છે. શ્રી કચ્છી લોહાણા પાંચતડા મહાજનના ટ્રસ્ટી તથા ઉપપ્રમુખ છે, કચ્છી લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના આજીવન સભ્ય છે, તેમજ ખીજ ફેટલાક જ્ઞાતિ સંસ્થાઓ અને ધર્મદાયાતાઓના ટ્રસ્ટી તરીકે તેઓશ્રી સેવા બજાવતા આવ્યા છે.

તેમના કુટુંબની લાખોની સંખ્યાવત બજાવી છે, શ્રી. પુરૂષોત્તમભાઈ ચત્રલુજ પેરાજ ચૂસ્ત કૌશલસવાદી તેઓશ્રીએ પણ દારકા લોહાણા બોર્ડિંગને તેમના સ્વં છે, જ્ઞાતિહિતની દ્રષ્ટિ તેમના હૃદયે ઉડું સ્થાન પામી છે.

: કચ્છી લોહાણા એ તડા મહાજનના ઉપપ્રમુખ :

• શ્રી. સંગજી સુંદરજી

શ્રી કચ્છી લોહાણા એ

તડા મહાજનના ઉપ-
પ્રમુખ શ્રી. શેઠ સંગજી
સુંદરજી સેવાક્ષેત્રમાં
અગત્યનો હિરસો
આપતા રહ્યા છે.
તેઓ શેઠ પારખીયા
પ્રધાન ચેરેડી ફૂંડ.
શેઠ હંસરાજ કરમશી
ફૂંડ ફૂંડ, નારાયણ
ગુલસીદાસ ચેરેડી
ફૂંડ ફૂંડ, વગેરે અનેક
ફૂંડોના ફૂંડી છે.
મુંબઈ પ્રાંતિય વણી-
શ્રણ સ્વરાજ સંઘના
ઉપપ્રમુખ છે. અને
સંવત ૧૯૯૫ ના કાર-
તક શુક ૧ ને દિને
પંડીત સભાકાશી ધર્મ
તરફથી 'સ્વધર્મ' ધુર-

ધુરનો ઈલકાળ અને
માનવત્ર તેમજ શંકરા-
ચાર્ય તરફથી 'ધુર'વર
નો ઇલકાળ મળેલો છે.
ઉપરાંત શ્રી.
સંગજીભાઈ દરેક પ્રવ-
તિમાં અગત્યની
આર્થિક મદદ આપતા
આવ્યા છે. તેમને
આંગણેથી કાપપણ
મદદ માંગતો માનવી
નિરાશ થઈ પાછો
ફરતો નથી.

તેમની ઉંમર ૬૫
વર્ષની છે અને મુંબ-
ઈમાં ચાલીસ વર્ષથી
કાપડનો વ્યાપાર કરે
છે. 'મોનજી સુંદરજી'ને
નામે ચાલતી તેમની
દુકાનો વ્યાપારી આવ-
મમાં સુપ્રસિદ્ધ છે.

• શ્રી. કલ્યાણજી કહાનજી માસ્તર •

આ કાર્યદક્ષતા, પ્રમળ પરિશ્રમ અને
સેવાની ઉચ્ચ ભાવનાથી જેમનું આખું જીવન
રંગાયેલું છે તે શ્રી. કલ્યાણજી કહાનજી માસ્તર એટલે
સેવાની જીવંતી ગંગતી સંસ્થા.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૪ના આવણ શુક ૧૨

ના દિવસે જુનાગઢ પાસેના કેરાળા ગામે થયો હતો.
તેમના પિતામહ લક્ષ્મણપિપતિ હતા. પણ કુદરતના કારમા
ચક્રે ફના વ્યાપારમાં જળમરો ફટકો પડવાને કારણે
અવ્યવસ્થા નાજુક બની હતી.

માંડ માંડ ગુજરાતી અભ્યાસ પુરો કરી જુનાગઢ

રાજ્યની મદદથી તેઓ રાજકોટની મેઇન ટ્રેનિંગ કોલેજમાં હામલ થઈ ઇ. સ. ૧૯૦૬ માં થઈએટર ટ્રેનિંગ શિક્ષક બની પોરબંદર સ્ટેટના કેળવણી ખાતામાં કામ કરી, ઇ. સ. ૧૯૦૮ ની શરૂઆતમાં મુખ્યની એક ખાનગી સ્કૂલમાં જોડાયા. તે પછી કેટલાક તબક્કા વીતાવી ઇ. સ. ૧૯૦૯ માં મ્યુનિસિપલ કેળવણી ખાતામાં

તેમને પીછાણીએ છીએ. ઉપરાંત અનેક ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી છે. સૌરાષ્ટ્ર લોહાણા મિત્રમંડળના શરૂઆતથી જ મંત્રી છે. હાલમાં લોહાણા મહાજનના મંત્રી તરીકેની તેમના કાર્યક્ષેત્રમાં સુંદર પરિવર્તન આણ્યું છે, સૌરાષ્ટ્ર લોહાણા મિત્રમંડળના ઇ. સ. ૧૯૯૫ માં ઉચ્ચ વયલા રજત મહોત્સવ પ્રસંગે મળે તેમને સુવર્ણ ચંદ્રક અર્પણ કર્યો છે. મહાપરિવહની મેઠક

નેડાઈ આહોશીથી ઉમદા સ્થાન અને માન પ્રાપ્ત થયું. ઉપરી વર્ગમાં તેમજ શિક્ષકોમાં તેમની સુવાસ અનેરી છે. શિક્ષકોનાં પ્રતિનિધિ તરીકે તેમનાં અનેક પ્રબોધ માટે તેઓ ઉપરીઓ સાથે મધડયા થયું છે. શિક્ષકોના મંડળના ઉપપ્રમુખ છે. અનેક સુશીલોના તેઓ શુરૂ બન્યા છે. અનેક તેમની શીતળ છાયા તમે શિક્ષણ મેળવી જીવન દીપાવ્યું છે.

મારતર સાહેબની સામાજિક અને સંસારીક બાવનાઓ

ખૂબ ખૂબ ઉંચી છે. એ તેમના જીવનના ઘણા પ્રસંગો પરથી સમજી શકાય છે. તેમણે પોતાના વીચારોને ખાતર ઘણી મુશ્કેલીઓની ધીરજથી વ્યવહાર કરી છે.

જ્ઞાતિસેવાના ક્ષેત્રમાં તો તેઓ મહારથી શા છે. અનેક મંડળોના ઉત્પાદક અને સફળ સંચાલક તરીકે આપણે

અરવા માટે તેઓ અત્યંત શ્રમ ઉઠાવી રહ્યા છે. નવી રોન્ડીંગ કમીટીના જનરલ સેક્રેટરી છે. આ ઉપરાંત તેમની નાની, મોટી બહેન અને સુખ અનેક સંવાઓ છે.

ભૂતકાળમાં માટુંગા તાલુકા કોંગ્રેસ કમિટીના અને એફ. વોર્ડ. જિલ્લા સમિતિના સેક્રેટરી તરીકે. ખી. પી. શી. સી. ના મધ્ય તરીકેની તેમની કારકિર્દી જળકતી છે. તે કાળમાં તેમણે અનેક પ્રદર્શનો આહોશીથી સફળતાથી પાર

પાડ્યા હતા.

મારતર સાહેબની સેવાની અને ઉચ્ચ જીવનની નોંધ લેતાં તો પુસ્તકોના પુસ્તક મરાય. તેઓ અનેક સંસ્થાઓ સાથે સંકળાયેલા છે. તેમની જીવનભરેલા સેવાઓત બની ગઈ છે, અને તેઓ છે સેવાની મશાહ.

x

શ્રી. મોહનલાલ ભીમજી વાણુઝારા

શ્રી. મોહનલાલ ભીમજી વાણુઝારાની સેવાઓ પણ સૌ સારી પેઠે પીછાણે છે. તેઓ જુનાગઢ રાજ્યના રાણપુરના વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૬૨ ના પોષ વદ ૫ ના દિવસે થયો હતો. તેઓ ૧૨ વર્ષની બાળવયમાં માતાવિદોણું ગુણ્યા હતા.

અંગ્રેજ સાત ધોરણ સુધી પઠ્યોથીને તેઓએ સંવત ૧૯૭૬ માં મુખ્ય આવીને ઇન્કમટેક્સના ક્ષેત્રમાં બુકાન્ટ હતાં. સંવત ૧૯૭૯ માં તે 'મોહનલાલ એન્ડ કું.' ની સ્થાપના કરી. આજે ઇન્કમટેક્સ કાયદાના સલાહકાર તરીકે કામ કરતી તેમની પેઢી સુપ્રસિદ્ધ છે.

તેમણે પ્રસંગે પ્રસંગે અને અનેક રથને સેવા આપી છે. મુખ્ય હાથાઈ લોહાણા મહાજનના સેક્રેટરી અને ટ્રસ્ટી છે, બીજા અનેક ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી છે. હાથાઈ લોહાણા નિવાસના પણ ટ્રસ્ટી છે,

શ્રી. રણુછોડદાસ શ્યા. કોટક

શ્રી. રણુછોડદાસભાઈએ ધીખતા વ્યોપારક્ષેત્રે ધૂમતા ધૂમતા અગત્યની જ્ઞાતિસેવા બજાવી છે.

તેઓશ્રી કચ્છ કોટડી (મહાદેવપુરી) ના વતની છે. તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૦૮ ના એપ્રિલ માસની ૧૪-મી તારીખે થયો હતો.

અંગ્રેજ છ ધોરણના અભ્યાસ પછી તેઓએ વ્યાપારક્ષેત્રમાં બુકાન્ટ હતાં. સંવત ૧૯૮૩ થી શેડ શીવજી બાઈ રાધવજી સાથે તેમના જૈન એન્ડ પીટ મરચન્ટસ અને કમીશન એજન્ટ તેમજ જોખા તથા ખાંડના બા પારમાં કનેશનલા છે. હાલમાં તેઓશ્રી 'ધી જોહાવરી-સુગર મીલ્સ લી.' ના મેનેજીંગ એજન્ટ છે.

આટલા ધીખતા ધંધા છતાં તેઓ વર્ષોથી કચ્છ પાંચતડા લોહાણા મહાજનની કારોબારીના સભ્ય છે. છેલ્લા ચાર વર્ષથી સંયુક્ત મંત્રી છે. તેમ ભૂતકાળમાં કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના સહમંત્રી તરીકે ત્રણ વર્ષ સેવા બજાવી હતી. તેની કારોબારીમાં તે વર્ષોથી સેવા આપતા હતા.

શ્રી. ચીમનલાલ હ. વળણી

શ્રી. મોરારજી કેશવજી

શ્રી. ચીમનલાલ હરજીવનદાસ વળણી ધોલેરાના વતની છે, તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૫૪ ના ચૈત્ર વદ ૯ ના રોજ થયો હતો.

મેટ્રીક પસાર કર્યા પછી શિક્ષકજીવનથી તેમણે જીવનની શરૂઆત કરી. કચ્છી લોહાણા બાળાશ્રમમાં ગૃહપતી તરીકે કામ કરી પ્રાથમિક શાળાના હેડમાસ્ટર તરીકે પણ કામ કર્યું તે પછી દવાના બાપારક્ષેત્રે પડી હાલ તેઓ 'જીવા કુકા'ની પ્રખ્યાત દવાની દુકાનના બાળીદાર છે.

શ્રી. ચીમનલાલલોહાણમાં સેવાની વૃત્તિ સદાય સતેજ રહે છે. દવા બજાર વેપારી મંડળના તેઓ સેક્રેટરી છે. ધોધારી લોહાણા મહાજનના સેક્રેટરી તરીકે ઘેઠેલા કુસંપને ઠાળવા તેમણે ઉદાવેલી જહેમત બાણીતી છે. તેઓ ચૂસ્ત મહાસમાવાદી છે. અને જ્ઞાતિસેવાની કંપના તેમની રમેરગમાં બાપેલી છે.

શ્રી. મોરારજીલાલ હાલાલ લોહાણા મહાજનના દૂરદી છે. અને તેમણે જ્ઞાતિ સેવામાં તન, મન, ધનનો ફાળો આપ્યો છે.

તેઓશ્રી જમખંભાણીયાના વતની છે, અને તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૩ ના ફાગણ શુક્ર ૧૫ ના રોજ થયો હતો. યુજરાતી સાત ધોરણના અભ્યાસ પછી તેઓ મુંબઈ આવ્યા હતા. અને મંગળદાસ ગારકીટમાં શા. ૩ ના પગારથી નોકરી પર રહ્યા હતા. તે પછી 'હરીલાલ હંસરાજ'ના નામની દુકાન કરી હતી. પછી મોરારજી હોરમસજી એન્ડ કું. શરુ કરી હતી. એક વખત તેઓ નવ નવ મીલના પ્રખ્યાત એજન્ટ હતા. કાપડના વ્યાપારી બજારમાં તેમના ડંકા પડતા હતા.

તે સમયે તેમણે અખૂટ દાનપ્રવાહ વહાવ્યો હતો. ભાવનગર મોંઘીયાઇ ઉદ્યોગશાળા અને ત્રક્ષમીદાસ ચંદા સમજી ધર્મશાળા (મથુરા)માં તેમણે અગ્રયનો ફાળો આપ્યો હતો.

હાલ તેઓશ્રી કમીશન એજન્ટ તરીકેનો કાર્ય કરે છે.

શ્રી. જમનાદાસ દેવરામ

શ્રી. જમનાદાસભાઈ મુંબઈ શાંતિ સેવક છે. તેમની સેવા અતી વીશાળ છે. સદાય શાંતીથી જોન ધારીને તેમણે શાંતિસેવા અગવી છે.

તેઓશ્રી જમસલાયાના પતની છે. તેઓ જન્મ સંવત ૧૯૫૩ ના માગશર સુદ ૫ તે જુથવારે થયો હતો. અંગ્રેજી સાત ધોરણના અભ્યાસ પછી માત્ર સત્તર વર્ષની કોશોર વયે તેમણે કોન્ટ્રાક્ટર તરીકે જીવનની શરૂઆત કરી હતી. કોન્ટ્રાક્ટ અનેક સાહસો માગી લે છે. એ ધંધાના અનેક સાહસો ખેડી પચીસ વર્ષની ઉંમરે તેમણે કાપડના ધંધાની શરૂઆત કરી, તે આજે પણ ધીખતા વેગે ચાલુ છે.

તેઓશ્રી હાલમાં લોહાણા મહાજનના ચાલુ મેનેજંગ ટ્રસ્ટી છે. તેને અંગેના અનેક ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી પણ છે. અને દરેક શાંતિસંસ્થામાં અગત્યની સેવા આપતા રહે છે. શ્રી. જમનાદાસભાઈ સાધારણ રિયલિટમાંથી આજે સંગીત રિયલિટ પર પહોંચ્યા છતાં શાંતિ, નિરભિમાની અને જનસેવાની ભાવનાથી સદા રંગાયલા રહ્યા છે.

શ્રી. દયાળજી ગીરધર

તેઓ દવાઅગરના જાણીતા વેપારી છે. મહુવાના પતની છે. સંવત ૧૯૫૦ માં તેમનો જન્મ થયો હતો.

અંગ્રેજી ચાર ધોરણના અભ્યાસ પછી તેઓ ૧૫ વર્ષથી દવાની લાઈનમાં જોડાયા છે.

તેમના બાઈ સ્વ. ત્રિભોવન ગીરધર દવાવાળાના સ્મરણથી તેમણે મોટી રકમની જાહેરાત કરી છે.

વૈધારી લોહાણા મહાજનના ટ્રસ્ટી છે, સદા શક્ય શાંતિસેવા અગવે છે.

શ્રી. રણછોડદાસ ઝીણાભાઈ

શ્રી. રણછોડદાસભાઈની સેવાથી સૌ સારી પેઠે પરીચીત છે. અનેક સંસ્થાનાં કાર્યવાહક અને ટ્રસ્ટી તરીકે તેઓશ્રી વર્ષોથી સેવા આપતા આવ્યા છે. તેમનું પતન માળીયાલાટીના. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૭ ના આશો સુદ ૩ ના દીને થયો હતો. યુજરાતી સાત ધોરણના અભ્યાસ પછી તેઓશ્રી શીક્ષક અનેક વ્યાપારી સંસ્કારે તેમને મુંબઈ તરફ આકર્ષ્યા અને સંવત ૧૯૫૪ માં મુંબઈ આવી નોકરીથી શરૂઆત કરી થોડા વખતમાં હાથલનો સ્વતંત્ર વ્યાપાર ખેડી લક્ષ્યાધિપતિ બન્યા.

સૌરાષ્ટ્ર હાલમાં લોહાણા મિત્રમંડળના પેટ્રન છે અને ઘણા વર્ષોથી પ્રમુખ તરીકે સેવા આપી રહ્યા છે. હાલમાં લોહાણા મહાજનની મેનેજંગ કમિટીમાં સંવત ૧૯૭૩ થી સેવા આપી રહ્યા છે. અને હાલ મહાજનના ટ્રસ્ટી છે. તેને અંગે અનેક ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી છે અને કોદીવલી મીત્રમંડળના આગેવાન કાર્યકર છે. શાંતિહિતની દરેક પ્રવૃત્તિમાં અગત્યનો ભાગ લે છે.

શ્રી. રણછોડદાસ તન્ના

શ્રી. રણછોડદાસ દામોદરદાસ તન્ના ધરમપુરના પતની છે. તેમની ઉંમર ૪૮ વર્ષની છે.

અંગ્રેજી પાંચ ધોરણનો તેમનો અભ્યાસ છે. ધ. સ. ૧૯૨૫ થી તેઓ વીમા એજન્ટ તરીકે ધીખતો ધંધો કરે છે. તેઓ આજ બંને આગળ વધેલા છે.

તેમનું સેવાપાસું ઠીક ઠીક છે. વૈધારી લોહાણા મોડિંગ (ગનાતવાળા, સુખડવાળા લો. એફ.નેશ)ના ટ્રસ્ટી છે. વૈધારી લોહાણા મહાજનના ટ્રસ્ટી છે, બીજી કેટલીક સંસ્થાઓના ટ્રસ્ટી છે. ભતકાળમાં લાગલગાટ ૧૦ વર્ષ સુધી વૈધારી મહાજનના સેક્રેટરી તરીકે સેવા આપી છે.

યુવાનો ! યુવાની સાર્થક કરો !

જ્ઞાતિ માતાના લાડીલા યુવાનો ! તમારી ઉછળતી યુવાની નસેનસમાં જ્ઞાતિ ઉત્કર્ષ માટે પહેલું, ઉજ્જ્વળ લોકો, ઉન્નત જીવન, ક્રાંતિનાં કાર્યો, ધન-ગનતી તમન્નાઓ, અને આત્મસોગની યાદુતીઓની જ્ઞાતિમૈયા શદ્ધ બુદ્ધિ છે. અનેક કુરૂદીઓના અછત કિલ્લાઓ છાતી કાઢી ઉભા ઉભા તમારી યુવાની પર સ્મિત હાસ્ય કરે છે, સમાજ ચક્ષુમાં પિશાતી અને અનેક ચાતનાઓ વેઠતી, અબળાઓ, તમારી ઉન્નત યુવાની તરફ મીટ માંડી રહી છે, બચકર બેઠારીના ક્રાંતિક પંજમાં સપડાયેલાં અનેક હરિદ્રનારાયણો, તમારી સાહસિક યુવાની તરફ આશાની દ્રષ્ટિએ ટગરટમર ભેર રજાં છે. એક તરફ ગરીબીએ જ્ઞાતિને ઘેરી લીધી છે, ભાંડુઓ ભાત વગર બૂખનાં દુઃખો સહી રજાં છે. ત્યારે બીજી તરફ યો ! જ્ઞાતિના સ્થંભસભા યુવકો ! તમારી સમક્ષ, તમારી હાજરીમાંજ મોટાઈના મોઢમાં, દેખાડેબીએ મરણ, પરણ પાછળના લખણટ ખર્ચો થઈ રજા છે. યો ! ક્રાંતિના ઉપાસક યુવાનો ! આ બધું ક્યાં સુધી ચલાવી લેવું ? જ્ઞાતિમૈયાનાં અશ્રુઓ લૂછવા ઉઠો, બળૂત થાઓ, અને કમર કરી રણમેદાને પડો. આ સઘળાં અનિબંધેને સંહારવા પરિવર્તમાતાને પહેલી તકે પમશવો અને યુવાની સાર્થક કરો !

કલ્યાણજી કહાનજી માસ્તર.

શ્રીયુત બદવજ પિતાંબર ઠક્કર

મુંબઈમાં છાપખાનાંઓનો ઇતિહાસ લખવામાં આવે તો તેમાં શ્રી બદવજી બાઈનું નામ પણ અગત્યની જગ્યા રોકે એમ કહેવું અતિરથોક્તિ ભર્યું નથી. એમની બલમન-સાધએ ઘણાંય નિર્ધન પ્રકાશકોને ટેકો આપ્યો છે, અને ઘણાંય નિર્ધન લેખકોનાં પુસ્તકો અને પત્રકારોનાં પત્રોને જગતનો પ્રકાશ ખતાવ્યો છે, એમની બલાઈનો દુરપયોગ કરીને ન પહોંચી શકતા લેખકો અને પ્રકાશકોએ એમનાં નાણાં ડૂબાડ્યા હશે, પણ ઇશ્વર એમને સદાય તરતા રાખ્યા છે, એવી ઇશ્વરની એમના પર 'અમીદ્રષ્ટિ' છે, અને બહુ કરનારનું બહુ થાય છે' એનો દાખલો એમનું જીવન પૂરું પાડે છે.

તેઓ જુનોગઢ તાળાના એક નાનકડા ગામડામાં ગરીબ માતા પિતાને ત્યાં સંવત ૧૯૫૦ માં જન્મેલા, વેશવળમાં તેમની બાલ્યાવસ્થા પસાર થયેલી. છ વરસની બાલ વયે પિતાં વિદોણ થયેલા. આઠ વરસની ઉંમરે મુંબઈ આવવાનું બન્યું. લેડી નોર્થ કોલ હિન્દુ આર્ટ્સનેજમાં રહીને અભ્યાસ કર્યો, અને એજ આર્ટ્સનેજના છાપખાનામાં છાપખાનાના ધંખાના એકડાથી માંડીને મેનેજર સુધીને દરજ્જે પહોંચેલા. સને ૧૯૩૦ થી આનંદ પ્રિન્ટીંગ વર્ક્સના સાગીદાર છે.

ઓવનર્સ એસોસિએશનના મંત્રી અને લોહાણા યુવક મંડળના પ્રમુખ સુંદાયા. ૧૯૧૨ ની રાજકોટની કોન્ફરન્સ વખતે જ્ઞાતિસેવા પજુ કરેલી. ૧૯૩૭ માં પંદર વરસની ઉંમરનો પોતાનો તેજસ્વી પુત્ર નરોત્તમ સ્વર્ગવાસી થતાં તેની ચાહગીરીમાં 'નરોત્તમ બાળ અંધાવર્જિ' ચાહુ કરીને પુત્રનું નામ ચિરંજીવી કર્યું.

સંવત ૧૯૬૪ ના જન્મખટમીના પવિત્ર દિવસે કાશીના સંસ્કૃત વિદ્યામંદિરે 'કાવ્યભૂષણ' ની પદવીની તેમના પર નવાજેશ કરીને તેમની સાહિત્ય સેવાની કદર કરી છે. સને ૧૯૩૬ ની શરૂઆતથી મુંબઈમાં વસીને 'મુંબઈના મહાશયો' નું બીજું પુસ્તક તૈયાર કર્યું.

શ્રીયુત વલ્લભજી સુંદરજી કવિ, કાવ્યભૂષણ બાણીતા કવિ, અંધકાર અને પત્રકાર.

૧૯૧૨ માં મેટ્રિક સુધી અભ્યાસ કરીને લેખનના ધંધામાં અંપલાયું. ૧૯૧૮ માં 'રાજ નગરનાં રત્નો' અને ૧૯૨૦ માં 'મુંબઈના મહાશયો' નામનાં સામુદાયિક જીવનચરિત્રોનાં બે કિંમતી પુસ્તકો લખીને ગુજરાતી સાહિત્યકારોમાં પોતાનું સ્થાન નક્કી કર્યું. ૧૯૨૦ માં 'વાંચન' નામનું અગ્રગણ્ય માસિક (જેમાં શ્રી કનૈયાલાલ મુનશી, શ્રી શામળદાસ ગાંધી, શ્રી રામચૂરા, અને શ્રી નટવર તથા ધર્મચર વીમાવાળા વિગેરે લેખો લખતા) શરૂ કરીને અને ૧૯૨૪ માં 'કાઠીયાવાડી' નામનું નિઠર સાપ્તાહિક શરૂ કરીને પત્રકાર જગતમાં સ્થાન મેળવ્યું. ૧૯૨૦ માં રાજકોટમાં પોતાની માલિકીનું સુંદર પ્રેસ ચાહુ કરેલું ૧૯૩૦ માં સસ્તી વાંચનમાળા શરૂ કરીને તેનાં સોળ પુસ્તકો પ્રસિધ્ધ કર્યાં. પોતાની માલિકીના છાપખાનામાં એકી સાથે છ વર્તમાન પત્રોનું અને રાજકોટ રાજ્યની હીરેકટરીનાં ચાર વૉલ્યુમનું કામ કરીને મુદ્રક તરીકે પણ છાપ પાડી, પ્રેસ

શ્રીયુત વલ્લભદાસ જીવરાજ તના.

બાણીતા ધંકમટેક્ કનસલ્ટન્ટ.

જેમની આફ્રીસ આજે લગભગ દશ બાર વરસ થયાં કેટ હોર્નબી રોડ પર ચાલે છે, અને એ લાઈનના એક બાણીતા કનસલ્ટન્ટ તરીકે જેમની ગજુત્રી થાય છે.

★ મુંબઈ લોહાણા જ્ઞાતિ ગૌરવ ગ્રંથ ★

શ્રી. જમનાદાસ દેવરાજ

શ્રી. રણુછોડદાસ ઝીયાભાઈ

મકાન માલિકા

મજબુત મકાનો માટે

મફત સલાહ

મેળવો.

ધી તાંદુર

એન્ડ

શાહાબાદ

સ્ટોન કંપની.

ગોળ દેવળ સામે સેન્ટ્રલ રોડ,

મુંબઈ ૪.

ટેલીફોન નં.

૪૧૨૭૫

ગ્રાન્સ-સ્ટોન સ્લેબ

મુંબઈનાં જુના અને

જાણીતા આગેવાન

વેપારી.

દરેક પ્રકારની લાદીઓ

ટાઇલ્સ અને

સ્વદેશી સીમેન્ટ,

માટે

તુરત મળો.

● મહાન ●

સખાવતીઓ અને સેવાવીરો

● મહાન સખાવતી ●

શેઠશ્રી વીરજી પેરાજી

લોહાણા શાંતિના આ યુગના 'ભામાશા' સખા તવારીખ પ્રસિધ્ધ મહાન સખાવાની તરીકે શેઠશ્રી વીરજી પેરાજીનું નામ તવારીખના ઉજવણ પૃષ્ઠો પર સોનેરી અક્ષરે લખાયલું રહેશે. તેમણે જાણે આંખો વીંચીને ગંભીર સખાવતો કરી છે, ધનની જાણે તેમને આંગણેથી નીકો વહી છે. 'સેવા' અને 'સખાવત' એ બે શબ્દો તેમના જીવન સાથે ઓતપ્રોત બની ગયા છે. શાંતિના નાના મોઠા દરેક સવાલોમાં તેમણે સદાય ઉંડો ને અમત્યનો રસ લીધો છે.

લોહાણા શાંતિની આજની તવારીખ તેમની તન, મન, ધનની સેવાઓથી શોભાયમાન બની છે. તેમણે જાણે તવારીખને પોતાને કબજે કરી છે અને શાંતિના ઉજવણ જીવનને જોડ આપ્યો છે.

ઠેર ઠેર તેમની બહોળી સખાવતોથી સંસ્થાઓ ખડી થઇ છે. મુંબઈ, સુજરાત, કચ્છ, કાઠિયાવાડ, સિંધ અને જ્યાં જ્યાં નજર નાંખો ત્યાં તેમના 'દાના દીસની' ક્રાંતિગાથા કહેતો તેમનો ક્રાંતિધ્વજ ફરકી રહ્યો છે.

સેંકડો, હજારો અને લાખો સુધીની સખાઓ તેમની સખાવત પહોંચી છે. આજે તેમના કુટુંબની સખાવતોનો આંકડો ચાલીસ લાખનો બોલાય છે.

તેમનું આખુંવ કુટુંબ જાણે શાંતિમૈયાના મુકિત-યજ્ઞમાં બરપુર ફળો આપતું રહ્યું છે. મસ્કાઇ કુટુંબની

એ અમીરાત, પ્રભુતા, અને શાંતિદાઝ, ઠીક ઠીક નહિ બુલે.

તેમનું કુટુંબ આજે તો ઓટલું સુપ્રસિદ્ધ છે અને તેમની નામનાના કંઠા આજે દશે દીશમાં વાગી રહ્યા છે. કે તેમનો પરિચય આપવાની જરૂર નથી. અને તેમના દયાળુ, દાના, અને પ્રભુતા કરતા પુણ્ય-પવિત્ર પ્રતાપી જીવનની પીછાણ કરાવવાની શક્તિ પણ નથી.

તેમનું પ્રતિભાશીળી વ્યક્તિત્વ, લગ્ન મહેરો તેજસ્વી મુખમુદ્રા અને પ્રતાપી જીવન ક્ષતિયત્વની આમેહુજ ઝાંખી દરાવે છે.

લાખોપતિ હોવા છતાં, તેમણે લક્ષ્મીની ખેવના કરી નથી, જ્યારે જ્યારે અને જ્યાં જ્યાં થોડાં લાગ્યું ત્યાં ત્યાં તેમણે લાખોની નીકો વંદાવી છે. છતાં અભિમાન, મોટાઈ, હુંપટ્ટી તેઓ છોટા રહ્યા છે. તેમનો માયાળુ, આનંદી અને રતેજાળ સ્વભાવ બલ-બંદાને તેમને વંદન કરતો ઠીક મુકે છે.

શાંતિના ઉજવણી અને સંસ્કારની ઝંખના તેમને હાથે લીધી છે, તેમણે સ્થાપેલી મોડિંગો, ખાળાશ્રમો, શાળાઓ, ધર્મશાળાઓ, દવાખાનાઓ, ચાલીઓ, પુસ્તકાલયોની સેંકડોની સખાવાની સંસ્થાઓ દેશપરદેશને આંગણે તેમની ક્રાંતિધ્વજ ફરકાવતી ફરફરે છે.

● મુંબઈના મહાન નાગરિક ●

શેઠ શ્રી. શુરજી વલ્લભદાસ.

શ્રી. શેઠ શુરજી વલ્લભદાસની સુકૃતિ એક આગેવાન નાગરિક તરીકે, મહાન સમાજ સેવક તરીકે, બાહોશ વ્યાપારી તરીકે અને એક સાહસિક ઉદ્યોગવીર તરીકે ચોતરફ પ્રસરેલી છે. મુંબઈના આગેવાન નાગરિકોમાં તેમની ગણના અગત્યની છે, રાજકાન્ય સમાજ તેમજ વ્યાપારક્ષેત્રમાં તેમનું ગૌરવ અનુપમ છે. તેમણે આજસુધીમાં તન, મન, ધનથી કરેલ સેવાઓમાંથી વીગતવાર આલેખન એટલે એક અનોખો ઇતિહાસ.

કમ્પેક્ષ મુંબઈના એક સંસ્કારી કુટુંબમાં સંવત ૧૯૪૪ માં તેમનો જન્મ થયો હતો. મુંબઈ અને મુંબઈમાં અભ્યાસ કર્યા પછી પંદર વર્ષની ઉંમરે તેમણે ધંધાની શરૂઆત કરી હતી. ઝવેરાત, રંગ વગેરેનાં જગી વેપારો એકાંકી હતાં.

ઇ. સ. ૧૯૩૦માં 'શુરજી વલ્લભદાસ સ્વદેશી બ્રાન્ડ' લી. 'અને તે પછી વહાણવટાના ક્ષેત્રમાં તેમણે અંપલગ્યા છે. અખતારી આલમમાં પણ ફેટલાક ફાંગતી અખતારીના જન્મમાં તેમનો ફાળો અગત્યનો છે.

તેમની સેવાભાવના વિશાળ છે. રાજકરણ, આર્થિક સમાજ, કમ્પેક્ષ રાજકરણ, તેમજ જ્ઞાતિ પ્રતિષ્ઠામાં

તેઓ સદાય ઉત્કૃષ્ટ ફાળો આપતા આવ્યા છે. કમ્પેક્ષ પ્રવૃત્તિ પરિષદના પ્રથમ સંમેલનના પ્રમુખ હતા, તે પછી એ સંસ્થાના એક અગ્રગણ્ય—મોવરી તરીકે કમ્પેક્ષતા આવના રાજકરણમાં તેમની ગણના ફાંગતી છે. કમ્પેક્ષલી, દયાપલી, પીઠાપલી પ્રમુખે ખાતર તેમણે કમ્પેક્ષના 'રા' સામે અનેક વખત જોહાદ જગાવી છે. અને સફળતા મેળવી છે. ઇ. સ. ૧૯૩૦ અને ૧૯૩૨ ની લડતમાં તેમના આખા કુટુંબનો ઉત્કૃષ્ટ ફાળો હતો, શ્રી. શુરજીભાઈએ પણ જેલ મહેલ સ્વીકાર્યો હતો.

માંડવીમાં મળેલી લોહાણા પરિષદના તેઓશ્રી ખમ્મનચી હતા, અને એ વખતે તેમણે રૂ. ૫૧૦૦ એકાવત હમરની સખાવત કરી 'કમ્પેક્ષ લોહાણા કેળવણી જનરલ કંડ' સ્થાપિત હતું. આ કંડની શાખાઓ આજે પણ કમ્પેક્ષને ગામડે ગામડે શિક્ષણના અમુતનસ

રેલાતી રહી છે.

ઉપરાંત આર્થિકસમાજમાં પ્રસંગોપાત તેમજ દેશના જુદા જુદા પ્રસંગે તેમણે બાહોશી સખાવતો કરી છે.

શ્રી. શુરજીભાઈના જીવનમાંથી સેવાભાવનાની સુવાસ ઉઠે છે, બાહોશી અને સાહસિકતા તેમજ કમ્પેક્ષતા પહેલ પહેલ થાય છે.

• શ્રી. માવજી ગોવિંદજી શેઠ •

શ્રી માવજી ગોવિંદજી શેઠનું સ્થાન લેહાણા જ્ઞાતિના આજના બહેર જીવનમાં અગત્યનું છે. એ પીઠ, ધીર, અભ્યાસી અને ઠરેલ નેતાની શક્તિનો લાભ લેહાણા જ્ઞાતિને કીક કીક મળ્યો છે. તેમનું આખું જીવન સેવામય છે, તેમના જીવનના પ્રકરણે પ્રકરણે સેવાપ્રવૃત્તિ છે. બહુ તેમના જીવનની કારકીર્દી એટલે સેવાનો ઈતિહાસ.

દીવાન દેવચંદ શેઠના કુળમાં સંસ્કારી શિક્ષક પિતાને ત્યાં તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૮૮૭ ના જુન જુન માસની ૧૨ તારીખે ભુજનગરીમાં થયો હતો. મેટ્રીક સુધીના અભ્યાસ પછી રાજ્યની અને જ્ઞાતિની રોકાણશીપ મેળવી તેઓએ ભાવનગરની સામળદાસ કોલેજમાં અભ્યાસ આગળ વધાર્યો હતો, પરંતુ તે અધુરો રોજ રહી ગયો.

પ્રથમ ભુજમાં રેલ-મેન્ટલ ઓફીસરના ઉદ્ધૃત તથા પરશિષ્ટ બાપાના મુતશી બન્યા, પછી અમદાવાદમાં શિક્ષકગીરી કરી.

તે સમયે તેમને યુનિવર્સીટીનું 'કરસનદાસ મુળજી પ્રાઇઝ' મળ્યું હતું. તે પછી સને ૧૯૦૫ થી ૧૯૦૬ સુધી રાજકોટમાં 'કાલિયાવાડ ટાઇમ્સ'ના તંત્રી તરીકે કામ કર્યું હતું. થોડો સમય ધરમપુર સુવરારાજના કમ્પેનિયન તરીકે પણ ફરજ બજવી હતી.

સને ૧૯૦૬માં મુળજીમાં 'હિન્દ કોઓપરેટીવ સ્ટોર્સ' રેસીડેન્સી ડીરેક્ટર બન્યા, તે પછી જુના જુના વ્યાપારક્ષેત્રોને અનુલક્ષી થયા. આજે તેઓ જુદી જુદી અનેક કંપનીઓના ડાયરેક્ટર છે.

તેમનું સેવાપ્રાણ વિશાળ છે. પ્રથમ પરિષદના જનરલ સેક્રેટરી હતા, ઉચ્ચ ફેળવણી બોર્ડની સ્થાપનામાં અગત્યનો તેમનો હિસ્સો હતો, અને પ્રથમ સેક્રેટરી તેઓ હતા.

તે પછી જ્ઞાતિસેવામાં શક્ય કાળો આપતાજ રહ્યા છે, રાજકરણમાં તેમનો ઉમદા ફાળો છે. ઇ. સ. ૧૯૧૮ની ખાસ મહાસભાના તેઓ જોઇન્ટ સેક્રેટરી હતા, અખિલ હિન્દ મહાસભા સમિતિ, ગોમ્તે પ્રેસીડેન્સી એસોસિએશન, મુજરાત રાજકીય મંડળ, જી. આઇ. પી. રેલ્વે વર્કસ યુનિયન, પતિત વર્ગ મીથન, કાલિયાવાડ હીનવર્ગ સભા, ઇન્ડિયન મરચન્ટસ, એમ્પર,

પ્રેસીડેન્સી એન્ડ ટ્રાપીક રીલીફ એસોસિએશનની કાયવાહી સમિતિઓમાં તેમનું સ્થાન અગત્યનું હતું. અનેક સંસ્થાના સ્થાપક અને સંચાલક તરીકે તેમણે ઉત્તમ સેવા બજવી છે. 'નેશનલ હોમરૂલ લીગ'ના ઉપપ્રમુખ તરીકે તેઓ દેશને ખુણે ખુણે ફર્યા હતા.

થીઓરીસ્ટ સોસાયટીમાં તેમને અત્યંત શ્રદ્ધા છે, 'ફોલોવરસ ઓફ' ના ઉપપ્રમુખ હતા, સને ૧૯૨૨માં ગોધરામાં મળેલી અને સને ૧૯૩૨માં વડોદરામાં મળેલા થીઓસોસીયલ ફ્રેન્ડ-શનમાં તેઓશ્રી પ્રમુખ હતા.

ઉપરાંત 'એસ ઇન્ડિયા ટ્રેડ યુનિયન'ના ઉપપ્રમુખ

તરીકે, પ્રેસ વર્કસ યુનિયનના પ્રમુખ તરીકે અને ઇન્ડિયન મરચન્ટસ, એમ્પરના પ્રતિનિધિ તરીકે ધારાસભાની તેમની કારકીર્દી ઉજવણ છે.

તેમણે આજસુધીમાં ઉઠાવેલી જવાબદારીઓ તેમની સેવાની વીગતવાર તોષ, અને તેમના જીવનમાં આવેલા ચિરમરણીય પ્રસંગો નોંધવા એસીએ તો પુરતકવા પુરતકો ભરાય. તેમની સેવા મહાન છે, તેમનાં જીવનના તાણાવાણા સેવાભાવનાથીજ વણાયા છે.

એક લેખક, વક્તા અને સેવાવીર તરીકે, રાજકારી અને સમાજસેવક તરીકે, તેમજ આહોશ વ્યાપારી તરીકે લેહાણા જ્ઞાતિની તવારીખમાં તેમનું નામ સદાય અગત્યનું સ્થાન ભોગવશે.

શ્રી. રતનશી હીરજી જી. પી.

અનેક ધીખતા ધંધાના લોહાણા વેપારીઓ તન, મન, ધનથી સમાજ સેવા કરીને મહાન સેવાવીર તરીકે મશહુર બન્યા છે. રાજદારે પણ માન મોભો-વશ ગ્રેગવી શક્યા છે. એ આપણા સદ્ભાગ્યની વાત છે.

એવા એક પ્રતાપી પુરુષ શ્રી. શ્રી રતનશી હીરજી જોદિંદજી જી. પી. લોહાણા જ્ઞાતિના આજના અમર અગ્રેસર છે. તેમને જન્મ કચ્છ વાંકુમાં સંવત ૧૯૪૫ માં થયો હતો.

મુખ્યમાં સેંટ હેવિયસ હાઇસ્કૂલ સુધીના અભ્યાસે પહોંચીને તેમણે છ. સ. ૧૯૦૫ માં બા. પારક્ષેત્રે 'કંપલાવ્યુ' હતું.

બાપારી ક્ષેત્રમાં હીંમત, સાહસ અને ખંતથી તેમને સફળતા મળી હતી. એ પૈસાની પ્રાપ્તી કરીને તેમણે છુટે હાથે દયા, દાનમાં વાપરી જાણ્યા છે. જખલપુરમાં કન્યાશાળા તથા આયુર્વેદિક ઔષધાલય

સને ૧૯૩૪ માં બંધાવી તેમણે મ્યુનિસિપાલીટીને સોંપ્યું છે. કચ્છ વાંકુમાં દવાખાતું તથા કન્યાશાળા તેઓશ્રી પોતાને ખર્ચે ચલાવે છે. આ ઉપરાંત તેમની નાની ભોટી અનેક સખાવતો હશે.

તેમનું દાલ-દાલાવર છે. અતિશય સેવાભાવી છે.

આજ સુધીમાં સમાજ અને જ્ઞાતિની તેમણે ઉત્તમ સેવા બજાવી છે. ધી ગ્રેન મથન્ટ એસોસિએશનના પ્રમુખ તરીકે, તેમજ મુખ્ય તથા કચ્છ દુધકાળ રાહત સમિતિના પ્રમુખ તરીકે તેમની સેવાઓ જાણીતી છે. સંવત ૧૯૩૨ના ફુલ્લમાં માંડવી લેતામાં સુંદર સેવા બજાવવા માટે બ્રિટીશ સરકારે તેમને જી. પી. નો માનવંતો પદકામ બદ્યો છે.

જ્ઞાતિદાઝ તેમને દીલે વસેથી છે. અને જ્ઞાતિઉત્ત-તિના પ્રયાસો પણ કરતા રહે છે.

તેમના સુપુત્ર શ્રી. દેવજીભાઈ પણ ઉત્તમ સમાજ-સેવક નીવડ્યા છે. પિતાને પગલે તેમણે પ્રયાજી કયું છે,

• શેઠશ્રી •

નેણશી તેજપાળ

લોકાણા શાંતિના અગ્રેસર અને આહોશ વ્યાપારી તેમજ મુખ્યસિધ્ધ કોંટ્રાક્ટર શેઠ શ્રી. નેણશી તેજપાળ સોમૈયા એટલે બાવનાના બંડાર, શકિતઓની શકિત, કાર્યદક્ષતાની મૂર્તિ, સેવાના અંડાધારી.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૦ ના જેઠ સુદ ૧૫ ના એક પ્રભાતે કચ્છ ભૂજના-કલ્યાણપુર ગામમાં થયો હતો. કુટુંબ બહેણું હતું. તેમાં લાડકોડથી ઉછરતા ઉછરતા અભ્યાસ કર્યો.

‘યુવના લક્ષણ પારણામાંથી કળાય’ એ રીતે તેમણે બાળપણથીજ ગામના બાળકોની આગેવાની લેવા માંડી હતી. તેમના પર બાળ નેણશીભાઈ એકચક્રી રાજ ચલાવતા હતા, આદેશો આપતા હતા, ટંકારીસાંદોનો ધનસાદ તોળતા હતા, એમ નાનપણથીજ તેમણે નેતાગીરી સ્થાપિત કરી હતી.

તેમની ૧૨-૧૩ વર્ષની વયે પિતાએ મુખ્ય આવી કાલાખા લતામાં દાણાની એક નાનકડી દુકાન નાખી, તેમાં શ્રી. નેણશીભાઈએ પણ અંબલાબું, શાંત, મીઠા, રમુચ સ્વભાવે તેમણે માલકોમાં આકર્ષણ ઉભું કર્યું.

ધીમે ધીમે કુમાર મઠી યુવાની પ્રાપ્ત કરતા હતા. યુવાન નેણશીભાઈના સાદસિક સ્વભાવને દાણાની આ સાંકડી દુકાનમાં ગોંધાઈ રહેવું યોગ્ય ન લાગ્યું તેમને હૈયે જબરા સાલસો ખેડવાની હામ હતી. તેમણે છ. આઈ. પી. રેલ્વેના નાના નાના કોટા-કોટા લેવા માંડ્યા. ધીમે ધીમે તેમાં પ્રગતિ થઈ અને છ. આઈ. પી. તથા. બી. બી. એન્ડ સી. આઈ. રેલ્વેના એક મહાન કોંટ્રાક્ટર તરીકે તેઓ મશહૂર બન્યા.

તેમણે હળશેની સખાવત કરી છે. યુગ્ત તેમજ બહાર સખાવતો તેમની અનેક છે. ભૂજમાં મળેલા યુવક સમૈલન વખતે તેમણે જુદા જુદા કૂંડમાં પુઠકળ ફાળો આપ્યો હતો. તેમજ કલ્યાણપુરમાં પાંચરાપોળ, ધર્મશાળા તેમની મોટી સખાવતમાંથી ઉભા થયાં છે, તળાવ ખાણેલું પણ તેમના મોટા ભોજેજ થયું હતું.

સંવત ૧૯૮૫ના ચૈત્ર શુદ્ધ દત્તા દિને કચ્છના

• માણ જગજગ •

શ્રી. પી. એલ. ઠક્કર-

એક ઉચ્ચ હોદ્દાના અમલદાર હોવા છતાં જેમણે શાંતિ સેના વાંસારી નહેતી અને શાંતિ પ્રવૃત્તિમાં જેમનો અગત્યનો ફાળો છે. તે શ્રી પિતાજી સવજી એડવોકેટ લોકાણા શાંતિના નરરતન છે.

તેમનો જન્મ સન ૧૮૮૫ માં કાઠિયાવાડના આબરા ગામમાં થયો હતો, વતનના પ્રાથમિક અભ્યાસ પછી બાવનશરમાં અભ્યાસ આગળ વધારી બી. એ. થઇ ઇ. સ. ૧૯૦૫ માં મુખ્યમાં બી. એ. એલ. એલ. બી. થયા. ઇ. સ. ૧૯૦૯ માં એડવોકેટ થયા અને પ્રેક્ટીસ શરૂ કરી. ઇ. સ. ૧૯૧૩ માં પાલનપુર સ્ટેટના સર ન્યાયાધિષ્ટ તરીકે મોટા પગારે નીમાયા. ત્યાંની પાંચ વર્ષની કામગીરી પછી ગવર્નમેન્ટ લોકાલિંગમાં પ્રોફેસર નીમાયા અને છેવટ પ્રેસીડેન્સી મેજસ્ટ્રેટ તરીકે ઓચિર સુધેર છાપ પાડી હતી.

આટલા ઉચ્ચ દરજ્જે પહોંચતા છતાં તેમણે શાંતિ-સેવા અળગી કરી નહિ. અને શાંતિએ પણ તેમને છોડ્યા નહિ. તેઓ એડવોકેટ થયા ત્યારે તેમને શાંતિએ માનપત્ર આપ્યું હતું. ઉચ્ચ ફેળવણી મેડિંગના સેક્રેટરી તરીકે તેમણે એક વર્ષ સેવા આપી હતી અને આજે વર્ષોથી તેની વ્યવસ્થાપક સમિતિના સભ્ય છે.

હાલ તેઓ નિવૃત્ત જીવન ગાળે છે છતાં શાંતિસેવાની અંખના મદાય સતેજ રાખે છે. ખનતી સેવા બખબે છે. તેમણે પોતાના શાંત, નિરનિમાની સ્વભાવથી સુધર છાપ પાડી છે.

પાટનગર ભૂજમાં સમરત લોકાણા યુવક સમૈલન બંધબાધવર્ક કાઠમાઠથી ગંગાજી હજરી વચ્ચે ભરાયું હતું. તેવું પ્રમુખપદ શ્રી. નેણશીભાઈએ ઠીપાવ્યું હતું. પ્રમુખસ્થાનેથી તેમણે હચારેલા અખૂત વચ્ચેના હજુપ કાન પર બાણકારા કરી રહ્યાં છે. ઇ. સ. ૧૯૭૧માં મુખ્યમાં મળેલા તેના બીજા અધિવેશનના તેઓશ્રી સ્વા. પ્રમુખ હતા. પણ પ્રમુખશ્રીની ગેરહાજરીને કારણે તેમણે જ કામ ચલાવ્યું હતું.

એક વ્યાપારી હોવા છતાં તેમણે નિદતા પ્રાપ્ત કરી છે. અનેક સંસ્થાના તેઓ પ્રમુખ છે, સેક્રેટરી છે, અને અનેક સંસ્થાની કાર્યવાહી સમિતિમાં સેવા અપાતા આવ્યા છે.

શેઠશ્રી

વલ્લભજી રામજી

શેઠ શ્રી વલ્લભજીરામજી લોહાણા જ્ઞાતિના એક ઉમદા નરરત છે. તેમની સેવામાવના વીરલ છે. તેમણે બખ્તેલી જ્ઞાતિસેવા ચિરસ્મરણિય રહેવાને સમર્થલી છે.

કચ્છ વાઘોરાના તેઓ વતની છે. તેમના કાકા સ્વ. શેઠ નારણજી ઇશજી અને તેમના વડીલ બંધુ સ્વ. ગોપાળજી રામજીની માફકજ શેઠશ્રી વલ્લભજીરામજીનું સેવાક્ષેત્ર ઉજ્જવળ છે.

બાળપણમાંજ માતૃસુખથી વંચિત ગતી તેમણે જરૂર પુરતા અભ્યાસ પછી મુંબઈમાં પોતાના કાકા નારણજી ઇશજીનો વ્યાપાર સંભાળી લીધો હતો.

ધીખતા વ્યાપાર છતાં પ્રસંગે પ્રસંગે તેમણે જ્ઞાતિસેવા બજાવી છે. અનેક સંસ્થાના અને ખાનગી ટ્રસ્ટોના તેઓ ટ્રસ્ટી છે. અને તેમનો સદ્ગુણ થાય એવી મહેત્તજા તેમણે સદાય સેવી છે. પાર્શ્વનિયાહ પુસ્તકલય તેનો જીવંતો ગમતો હાખો છે. મહાપરિશ્રમે તેઓ તે આદર્શ પુસ્તકલય સ્થાપી શક્યા હતા. 'લડી' ક્વથાને પણ સ્વ. પાર્શ્વનિયાહના આત્માને શાંતિ થાય એવું સત્કાર્ય તેમણે બજાવ્યું છે. આવીજ રીતે બધા ટ્રસ્ટોના સદ્ગુણના માર્ગે તેમણે શોધ્યા છે.

પોતાના વડીલ બંધુ સાથે મળીને પૂ. કાકા નારણજી ઇશજીને નામે રૂ. ત્રીસ હજાર આપીને તેમણે આજની ઉજ્જવળ ઉચ્ચ કેળવણી બેડિંગ સ્થાપી હતી અને તેના સંચાલન પાછળ પુરતો પરિશ્રમ કરાવ્યો છે, હાલ તેઓ તેની વ્યવસ્થાપક કમિટીના પ્રમુખ છે.

ઉપરાંત અનેક સંસ્થામાં તેમનો સેવા ફાળો રહેલો છે. કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના એક વખત પ્રમુખ હતા. કચ્છી બાળાશ્રમના સેક્રેટરી હતા. આવી તો અનેક સંસ્થા અને સંગતિઓના સંચાલન તેમણે કર્યું છે અને તન, મન, ધનનો ભોગ આપ્યો છે.

સાદિત્ય પ્રત્યે તેમને અજબ અનુરાગ છે. આજના કેટલાંક બહુતા સાક્ષરો સાથે તેમને મિત્રચારી છે. લોહાણા જાહેર જીવનમાં તેમનું સ્થાન અગત્યનું છે.

‘સખાવત શુર’

શ્રી. કાકુભાઈ જીવણદાસ

શ્રી. શેઠ કાકુભાઈ જીવણદાસે લોહાણા જ્ઞાતિને ઉપરા ઉપરી ગંભીર સખાવતેથી ચક્રિત કરી હતી. હરદમેશ તેમના હસ્તથી જુદી જુદી સંસ્થાઓને હજારોની સખાવત થતી હતી.

શ્રી કાકુભાઈ-ખીમજી દયાળના કુટુંબના નખીરા છે. તેમણે બાળસુધીમાં હજારોની સખાવત કરી છે કચ્છ, કાઠિયાવાડ અને સિંધમાં તેમની સખાવતેથી અનેક સંસ્થાઓ આલે છે.

દાનંદુરા કાકુભાઈ હાલ મુંબઈમાં શાંત નિવૃત્ત જીવન ગણે છે.

શેઠ શ્રી

હીરજી લક્ષ્મીદાસ જી. પી.

કચ્છ મરકાંએ મશહૂર વ્યાપારીઓ, સેવાતીરો આપ્યા છે. મરકાઈ કુટુંબે મરકાંને ગૌરવ આપ્યું છે. એ કુટુંબમાં શ્રી. શેઠ હીરજી લક્ષ્મીદાસ જી. પી. નો જન્મ સંવત ૧૯૫૯ના અશ્વાઠ શુદ્ધ રત્ના રોજ થયો હતો. વતનમાં પ્રાથમિક શિક્ષણ મેળવી તેઓએ વ્યાપારક્ષેત્રમાં ઝંપલાવ્યું હતું.

તેમનો વ્યાપાર કોટનનો છે, ઉપરાંત તેઓ બેંકર્સ અને બનબોર્ડ છે.

તેઓ બાળુલનાથ અને મુંબાદેવી મંદિરના ટ્રસ્ટી છે, કચ્છી બાળાશ્રમના પણ ટ્રસ્ટી છે. ઇન્ડીઅન મરચન્ટ એસોસિયેશન મેમ્બર છે. બધી મળીને ૩૫ સંસ્થાના તો તેઓ ટ્રસ્ટી છે.

ઈ. સ. ૧૯૩૪માં તેમને જી. પી. ના ખીતાબ પ્રાપ્ત થયો છે.

• સેવામૂર્તિ •

• શ્રી. નંદલાલ ઇગનલાલ સોલીસીટર •

શ્રી. નંદલાલભાઈ એટલે સેવા, નંદલાલભાઈ એટલે કાર્યની સદાય જલતી જ્યોત. તેમણે સુંદર સેવાકાર્યથી, શીતળ આવનાથી, અજગ્ય ધૈર્ય, ખંત અને કાર્યદક્ષતાથી જે સુંદર છાપ લોહાણા જ્ઞાતિના હૃદયપટ પર પાડી છે, તે કદી જૂંસાશે નહિ.

તેમનું સેવાક્ષેત્ર વિશાળ છે, તેમનું નામ લોહાણા જ્ઞાતિના આજના ઇતિહાસમાં અગત્યનું સ્થાન પ્રાપ્ત કરી રહ્યું છે.

તેમનો જન્મ ધોલેરાના એક સંસ્કારી શિક્ષક પિતાને ત્યાં ઇ. સ. ૧૮૯૮ ના માસની ૧૪ મી તારીખે થયો હતો, પ્રાથમિક અભ્યાસ પછી આવનગર લોહાણા મોડિંગ દ્વારા

પ્રાપ્ત થઈ, આજે એ પેટી મેસર્સ 'ધર્મસિંહ', દીનકરરાય અને નંદલાલના નામે પ્રસિદ્ધ છે.

ઉચ્ચ કેળવણી મોડિંગમાં સેક્રેટરી તરીકે બાર

બાર વર્ષની તેમની સેવા શે બ્રહ્મચરિયા બાર વર્ષમાં તેમણે સંસ્થાની આર્થિક શિક્ષણ પત્રી નાખી, જ્યાં નિરાશા હતી ત્યાં અશાના અચૂત વહાવ્યાં, જ્યાં નિષ્ફળતા જણાતી હતી, ત્યાં તેમણે અદ્ભુત અફળતાનો વાવટો ફરકાવ્યો, જ્યાં નામોશી પ્રજિગેત્યર થઈ રહી હતી ત્યાં તેમણે જ્ઞાતિનો ધ્વજ ફરકાવ્યો, તેમની ખંત, ધીરજ અને કાર્યદક્ષતાએ : તેમણે મોડિંગને ઇતિહાસમાં અમર, યનાવી છે.

મેટ્રીક થઈ મુખ્યની ઉચ્ચ કેળવણી મોડિંગમાં રહી અભ્યાસ આગળ વધારી બી. એ. એલ. એલ. બી. થઈ ઇ. સ. ૧૯૨૫ માં સોલીસીટર બન્યા અને ધર્મસિંહ દાદાબાનજીની સોલીસીટરની પેઢીમાં જોડાયા. ઇ. સ. ૧૯૩૧ માં તેની આગીવારી તેમને

આ મોડિંગ આજે અનેક મંડળના સ્થાપક અને મુખ્ય સચાલક તરીકે તેમની સેવા જાણીતી છે. લોહાણા મહાજનમાં પણ તેમણે સુંદર છાપ પાડી હતી, ધનપાઠ કન્યાશાળાના સેક્રેટરી તરીકેની તેમની સેવા ચિરમરણીય છે. લોહાણા યુવક સંમેલનના બીજા

અધિવેશનના જનરલ સેક્રેટરી તરીકે તેમણે જે શ્રમ ઉઠાવ્યો હતો, એ કેમ ભૂલાશે ? ઉપરાંત તેઓ અનેક સંસ્થાના દ્વરે છે, અનેકની કાર્યવહી સમિતીમાં તેમનું આગવતું સ્થાન છે. એ બધી સંસ્થાઓના કાર્યકાના સલાહકાર તરીકે પણ દુરજ ઉઠાવતા આવ્યા છે.

ઈ. સ. ૧૯૩૨માં 'લોકાણા સ્વદેશી ખજાર' ભરવામાં તેમનો અગ્ર દીસો હતો. તેના તેઓ જનરલ સેક્રેટરી હતા. ઉચ્ચ કેળવણી મેડિંગને રજતમહોત્સવ ઉજવવાની તેમના મનની ઉંડી યુગદ તેમણે ભારે પરિશ્રમથી સુંદર રીતે પાર પાડી હતી, અને એ પ્રસંગે 'રજત મહોત્સવ ગ્રંથ'ની યોજના તેમણે કરી છે. એ ગ્રંથ શ્રી. નંદલાલભાઈની સ્વપ્નસૃષ્ટિના પ્રતિક સ્વપ્ન જનશે.

તેઓ કોઈ પણ કાર્ય ઉપાડતા સો મળજી માગે છે. અને ઉપાડે છે ત્યારે પછી પાછું વાળી બેતા નથી. ધૈર્યવારી મહાજનના કાર્યકર તરીકે તેમણે ઉઠાવેલો 'કાનિતો ઝાંડો' મળ્યો છે. મૃતબોજન પર અનેક મિત્રોની સમગ્ગવટ છતાં તેમણે ખીકરીંગ જોડવી પોતાની હીમતને પરચો બતાવ્યો હતો.

ઈ. સ. ૧૯૨૭માં ભાવનગર લોકાણા મહાજને તેમને માનપત્ર આપ્યું હતું.

શ્રી. નંદલાલભાઈએ સર્વત્ર શીતળ છાયા પાથરી છે. ખાર ખાર વર્ષની સેવા પછી ઉચ્ચ કેળવણી મેડિંગના સેક્રેટરીપદથી નિવૃત્ત થતા તેમને સંસ્થાના કાર્યવાહકોએ છુટા ન કરતાં ઉપપ્રમુખ તરીકે ચૂંટી કાઢ્યા છે. તે સમયે તેમને માનપત્ર આપવાની હીલચાલ થયેલી પણ સદા શાંત સેવાના હીમાવતી થી. નંદલાલભાઈએ તે કોઈપણ આગ્રહે સ્વીકારી નહિ. તેને ખરે કાર્યકરોને પ્રિતિબોજન અપાતું હતું.

શેઠશ્રી

ધર્મસિંહ ભવાન.

શેઠ શ્રી ધર્મસિંહ ભવાન હરભમનો જન્મ સંવત ૧૯૨૫ના વર્ષમાં ૩૨જ અગ્નિ ના મોડવદરમાં થયો હતો. ૪૩ પુરતા અભ્યાસ પછી મુંબઈ આવી, પિતાના રૂના વ્યાપારમાં જોડાયા હતા. અવસાનકળે પિતાએ તેમને આદર્શ જીવન જીવવા આદેશ આપ્યો હતો, તે શેઠ ધર્મસિંહભાઈએ અક્ષરસઃ પાળ્યો છે.

તેમની ગૌસેવા ઉત્તમ છે, ખાખરામાં પિતાને નામે ગૌશાળા સ્થાપી છે, માટુંગામાં પણ ગૌશાળા સ્થાપી હતી. માંડવી પરિષદ વખતે ગૌશાળા માટે તેમણે ૬૬ એકડું કરેલું તેમાં રૂ. ૭૦૦૦૦ તો પોતેજ ભરેલા. નાશિકમાં રૂ. પચાસ હજારને ખર્ચ ધર્મશાળા બંધાવી છે. એમ ધર્મ પ્રત્યે તેમને અત્યંત લાગણી છે.

તેઓ 'લક્ષ્મી' ખીશ પામ્યા છે. તેમની ગૌભક્તિ તો જાણીતી છે. અનેક ગંભીર વેપારો ખેડવાં છતાં તેમણે નીતિ તજ નથી અને શાંતિ ગૂમાવી નથી.

લોકાણા પરિષદની સ્ટેન્ડીંગ કમિટીના તેઓ સભ્ય છે.

શેઠ શ્રી

વસનજી કરમશી જે. પી.

સ્વ. કરમશી કામજીના મોટા પુત્ર શ્રી. શેઠ વસનજી કરમશીને જે. પી. નો માનવતો ઇલાખ મળેલો છે.

ગુજરાતી પાંચ ધીરજીના અભ્યાસ પછી તેઓએ પિતાનો વ્યાપાર સંભાળ્યો હતો.

પિતાને પગલે આવીને તેમણે યથાશિક્ષક સમાજ સેવા બજાવી છે, તેમના સુપુત્રો સારી આશા આપી રહ્યા છે.

ભક્તરાજ રામજીભાઈ
કચ્છ નાગેયાના
વતની છે, તેમનો જન્મ
સંવત ૧૯૩૧ માં થયો

શ્રી. રામજી જેરામ ખાંડ

હતો. માતૃશ્રી પ્રેમાબાઈ ધર્મિકૃતીથી તરબોળ હતાં,
તેમનાં સંસ્કાર શ્રી. રામજીભાઈમાં ઉતર્યા છે.

જરૂર જોગા અભ્યાસ પછી મુકાદમી કાર્યનો
અનુભવ મેળવ્યો, સંવત ૧૮૫૨ માં કોલસાના
વ્યાપારી સાથે જોડાયા-તે
પછી પોતાનું મુકાદમીનું
સ્વતંત્ર કાર્ય શરૂ કર્યું.

તેમનું સેવા પાસું
ઉત્તમ છે, કચ્છ લોહાણા
સ્વયંસેવક મંડળના કમાન્ડર
ઇન ચીફ હતા, પાંચમી
મહાપરીષદમાં વ્યવસ્થાનો
ધણે જોગે ઉઠાવ્યો હતો,
કચ્છી બાળાશ્રમ અને કચ્છી
મહાજનના અગત્યની સેવા
તેમણે નોંધાવી છે.

ઉપરાંત ૧૯૫૨ ના
શ્લેષ વખતે સવારથી સાંજ

કંડમાં લોહાણા સતિમાંથી ૩. સવાસાખનો ફાળો કર્યો
હતો, જલીયાંવાલા બાગમાં ૩. અગ્નીવાર હજારનો
ફાળો ભટકી ભટકીને તેમણે ઉભો કર્યો હતો. કચ્છ
નાગેયામાં પશુઓને પાણી પીવાનું દુઃખ જોતાં

પોતાનાં મોટાભાઈ સ્વ.
કરમશીભાઈના નામે મોટો
ઢવાડો અંધાવી આપ્યો છે.

શ્રી. રામજીભાઈના
જીવનમાંથી દ્વાધર્મના સુર
ઉઠે છે. એ ભાવનાશાળી
મકતરતને દેશ, સમાજ,
જ્ઞાતી અને ધર્મ ખાતર
તેન, મન, ધનથી ઉત્તમ
સેવા બજાવી છે.

શંકરાચાર્યે તેમને
‘ભકતરતન’ની પદવી આપી
છે, એ પદવી તેમણે
શોભાવી છે.

‘કાર્ય કરી જ્યોત સદા હી જલે’

● જ્ઞાતિ પ્રવૃત્તિને જીવતી રાખનારા ●

● કાર્ય કરો ●

શ્રી. યુનિલાલ ફ. સાયતા

શ્રી. યુનિલાલભાઈ મુરતના વતની છે. તેમનો
જન્મ ઇ. સ. ૧૯૦૧ના એ માસની ૧૪ મી
તારીખે થયો હતો. મેટ્રીક સુધીનો તેમનો અભ્યાસ છે.
તેમની સેવા જ્ઞાતિને અને વેપારક્ષેત્રને પણ મળેલી છે.

હાલમાં લોહાણા સદાયકારી મંડળના તેઓશ્રી પ્રમુખ છે,
હાલમાં લોહાણા મહાજન મતેજંગ કમિટીના સભ્ય છે.
તેમણે ધી ધરત ઇન્ડિયા કોલન એસોસિએશનની રીંગ
કમીટીના પ્રમુખ તરીકે છેલ્લા ત્રણ વર્ષ સુધી કામ કર્યું

શ્રી. યુનિલાલ કૃ. સાયતા

હવે, કોટન એક્સ. એસોસિએશનના સેક્રેટરી તરીકે છેલ્લા બે વર્ષથી સેવા આપે છે.

તેઓ કોટન એક્સ. છે. ઇસ્ટ ઇન્ડિયા કોટન એસોસિએશન લી., ભોમ્બે યુલિયન એક્ચેન્જ લી. મારવાડી એમ્પ્લોયર્સ એન્ડ કોમર્સ લી., કોટન એક્સ. એસોસિએશન વગેરેના સર્ટીફાઇડ મેમ્બર છે.

વ્યાપારક્ષેત્રમાં આટલીજ ઉંમરમાં આટલા માન-મોહો મેળવવા માટે અભીનંદન ધરે.

શ્રી. ગોકુળદાસ પૂનરા શ્રી. હરિદાસ કોટક

એ અતીશયોક્તિ નથી કે એક સેવાની રીપુટીએ મુંબઈના લોકશાળા કેળવણીના સેવાક્ષેત્રમાં સદા યાદગાર રહી જાય એવી સેવા આપી છે. તેમાંના બે બંધુ શ્રી. પુનરા અને કોટક વર્ષોથી જ્ઞાતિ સેવા બળવે છે. કાન્યાઈ કન્યાશાળા અને ઉચ્ચ કેળવણી એડિંગની

શ્રી. યુનિલાલ કરસનદાસ

શ્રી. યુનિલાલભાઈ જામનગર રાજ્યના ચિત્રવડના વતની છે. તેમનો જન્મ સર્વત્ર ૧૯૨૧ ના બાદરવા માસમાં થયો હતો.

તેઓ સર્વત્ર ૧૯૭૫ માં મુંબઈ આવીને પરચુરણ ધંધામાં પરોવાયા હતા. તે પછી 'થોસર એન્ડ કું.' માં નોકરી રહ્યા હતા. તેમાં અગ્રણ્ય અનુભવ મેળવી આજની તેમની ઇન્કમેટેક્સ એક્સપર્ટ લાઇનની બચ્ચ એડીસ 'યુનિલાલ કરસનદાસ એન્ડ કું.'ના મંડાણ ધ. સ. ૧૯૨૬ માં મોડયા.

તેમની સેવાઓ જ્ઞાતિજગતમાં અતિ જાણીતી છે. તેઓ લોકશાળા લોકશાળા નીવાસના ટ્રસ્ટી અને સેક્રેટરી તેમજ લોકશાળા મહાજનની મેનેજિંગ કમીટીના સભ્ય છે. તાજેતરમાંજ તેમણે ઇંગ્લેન્ડ, જર્મની, ઈટાલી વગેરે યુરોપના જાણીતા દેશોની મુસાફરી કરી છે.

તેમની સેવા નોંધનીય છે. તેઓ બન્ને તેના સેક્રેટરી છે. શ્રી. પૂનરા કેળવણી ક્ષેત્રમાંજ પડ્યા છે, શ્રી. કોટક સ્વબળે કેમીકલ લાઇનના ઉદ્યોગ ઉત્તમ પાયા પર મુક્યો છે. તેઓ બન્ને ધોલેરાના વતની છે.

શ્રી. જ્યોતિલાલ કા. ઠક્કર

શ્રી. ભવાનભાઈ ઝીણુભાઈ

શ્રી. જ્યોતિલાલભાઈ સુરતના વતની છે. તેમનો જન્મ. ઇ. સ. ૧૯૦૮ ના ઓગસ્ટ માસની ૨૮ મી તારીખે થયો હતો. બી. કામ. છ. ડી. આર. એ. ૨૭૨૩૩ એકાઉન્ટન્ટ એન્ડ ઓડીટરની ડીગ્રી તેમણે મેળવી છે. અને ઇ. સ. ૧૯૩૨ થી મેસર્સ જ્યોતિલાલ ઠક્કર એન્ડ કું. ના નામથી ઓડીટર તરીકે પ્રેક્ટીસ કરે છે.

તેઓ સાહિત્ય સંસદના સહઅગ્નનચી છે, હાલમાં લોહાણા મહાજન કમીટીના સભ્ય છે. ઉપરાંત જ્ઞાતિ-સંસ્થાઓને તેમના હીસાબો વગર લવાજમે ઓડીટ કરી આપવાની સુદૃઢ સેવા શ્રી. જ્યોતિલાલભાઈ અળવતા આવ્યા છે.

*

આ પણ આ શ્રીલક્ષ્મી માશ'લની ધીખતી સેવાભાવનાથી ડોષ અજ્ઞાત નથી. જાતીના ડોષપણ પ્રસંગે તેમની સેવા ન હોય એવું અન્યું નથી, તેમના હૃદયમાં સેવાભાવના સદાકાળ જાગતી રહે છે.

તેમની ઉંમર ૪૪ વર્ષની છે. ગોંડળના વતની છે. માત્ર ગુજરાતી ત્રણ ધોરણનો તેમનો અભ્યાસ છે.

સંવત ૧૯૬૭ માં તેઓ મુંબઈ આવીને ૩. ૮ ના પગારે નોકરી પર રજા હતા, હાલ પોતાનો ધંધોના સંચો ચલાવે છે.

હાલમાં લોહાણા લો. કોરના કેરન છે. વ્યાયામ-શાળાના સેક્રેટરી છે. હાલમાં લો. સહાયકારી મંડળની મે. કમીટીના સભ્ય છે.

કાર દ્વારા તેમણે ઉત્તમ સેવા અળવી છે. સત્યાગ્રહની લક્ષ્તમાં તેમનો ફાળો હૃદયથી ભર્યો હતો.

જાતીજનોના અટપટા પ્રેમામાં તેઓ ઉડા રસ થયે છે.

શ્રી. બાનુચંદ્ર કા. ઠક્કર

શ્રી. લલુભાઈ ર. ઠક્કર

મુળ્ય જ્ઞાતિપ્રજ્ઞાના આગમમાં શ્રી. બાનુચંદ્રભાઈ બાનુ શા પ્રકાશ છે. જ્ઞાતિની દરેક પ્રજ્ઞામાં તેઓ જોખરે રહે છે. તેમનામાં કાયનો અદ્ભુત તરવરાટ છે.

તેમનું વતન સુરત. જન્મ ઇ. સ. ૧૯૦૫ નવેંબર માસની ૧ લી તારીખે થયો હતો.

બી. એ. એલ. એલ. બી. થયા પછી છેલ્લા ત્રણ વર્ષથી એડવોકેટ તરીકે હાઇકોર્ટ, પોલીસ કોર્ટ, અને રજીસ્ટ્રાર કોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરે છે.

તેમની જ્ઞાતિસેવા અગણી નથી. હાલમાં લો. મહાજન મે. કમીટીના સભ્ય છે. હાલમાં લોહાણા સંઘાયકારી મંડળના વર્ષથી પ્રાણસમા સેક્રેટરી છે. યુવતી સંમેલનના સંચાલનમાં તેમનો અગ્ર દીક્ષો હતો. લોહાણા લેખક સંમેલનના બીજા અધીવેશનના સહમંત્રી તરીકે સુંદર સેવા બજવી હતી. સ્નાતક મંડળમાં તેમનો ઉત્તમ ફાળો હતો. મધ મ્યુનીસીપલ ચૂંટણી વખતે કોંગ્રેસ પક્ષની પ્રચાર સમાના મંત્રી હતા.

શ્રી. બાનુચંદ્રભાઈએ ચેતરફ અજબ સુવાસ પ્રસરાવી છે. સૌનાં વીશ્વાસનાં અને ચાહનાનાં તેઓ અધિકારી બન્યા છે.

શ્રી. લલુભાઈએ એક ઝીંદગીલ નરવીર તરીકે નામના મેળવી છે. તેમના પીતા સ્વ. રંગીલ-દાસ ઠક્કર ગણીતા વ્યાયામવીર હતા. અને તેમની જ્ઞાતિ સેવા પણ અમત્યની હતી. ક્ષતિવંતું ખમીર તેમનામાં ઝળકતું હતું, તેનો વારસો શ્રી. લલુભાઈને મળ્યો છે.

શ્રી. લલુભાઈ સુરતના વતની છે. તેમની ઉંમર ૩૮ વર્ષની છે. હાલ તેઓ મુળ્યના પારશાસ્ત્રના ક્ષેત્રમાં કામ કરે છે.

તેમની સેવાઓ તો ગણીની છે. હાલમાં લોહાણા મહાજન કમીટીના સભ્ય છે. હાલમાં લોહાણા સંઘાયકારી મંડળમાં અગ્રભાગ લે છે. બીજા અનેક જ્ઞાતિ મંડળોના સભ્ય છે.

હુલ્લડ સમયની તેમની જ્ઞાન કાંટાસટની સેવાઓથી કોણ અગણ્ય છે? ઇ. સ. ૧૯૨૧ ના સત્યાગ્રહ સંગ્રામનો સાદ સૂણીને તેમણે કોલેજને 'રામ રામ' કહ્યો હતો. ઉપરાંત તેમની ખાનગી સેવાઓનું પાસું મોડું છે.

તાત્કાલિક તેમના પીતાશ્રીનું અવસાન થતાં જ્ઞાતિસંસ્થાઓને રૂ. ૧૦૦૦ની મદદ આપી છે.

એક વ્યાપારી હોવા છતાં શ્રી.

શીવજીભાઈએ રાષ્ટ્ર, સમાજ અને જ્ઞાતિના ક્ષેત્રમાં અગત્યની સેવા આપી છે. કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના મંત્રી તરીકે વર્ષો સુધી સેવા આપના પછી હાલ તેઓ પ્રમુખ ચૂંટાયા છે. એ મંડળની પ્રગતિમાં અને સેવામાં શ્રી. શીવજીભાઈનો ફાળો ન બુઝાય એવો છે. ઉપરાંત લોહાણા પાંચતડા મહાજનની મે. કમિટીમાં તેમણે ઉમદા સેવા આપી હતી. પાંચ તડા અને એ તડાની અંકુશી મટે અવિશેષ શ્રમ તેમણે લીધો હતો.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૬૦ ના માગશર શુદ્ધ ૯ ના દિને થયો હતો. અંગ્રેજ ચાર ધોરણના અભ્યાસ

શ્રી. શિવજી કુંવરજી

પછી સંવત ૧૯૭૬ થી પીતાના મેવાના વ્યાપારમાં જોડાઈ ગયા છે.

પીતાની દુકાનના બાબીદાર સ્વ. લાલજી મુરારજીની વીધવાબાઈને સમન્વયી તેમણે રૂપિયા પચીસ હજારની સંખ્યામાં કરાવી છે. તેને અંગે નખત્રાણામાં એક દવાખાનું ચાલે છે.

ઉપરાંત મહાસમાના કાર્યકર તરીકે સારી સેવા આપી છે. બી. પી. સી. સી. ના સભ્ય તરીકે અને માંડવી જલ્લા મહાસભા સમીતીના મે. કમિટીના સભ્ય તરીકેની તેમની સેવા ઉજવળ છે. મેવા મરચન્ટ એસોસિએશનના માન: મંત્રી તરીકે સેવા આપી રહ્યા છે. મેગવાણા નીરાશ્રીત તેમજ વીજોતેજક કુંડના દરદી છે.

શ્રી. શીવજીભાઈની સેવાઓના વીરલ છે.

શ્રી. પુરુષોત્તમદાસ

મી ઠા ઈવાળા

‘જો વિદ્યાશ્રમ’નું સ્મરણ એકતાં શ્રી. રજ્જીલા-

લભાઈના નખીરા શ્રી. પુરુષોત્તમદાસની સેવાઓની છટી સમક્ષ

ખડી થાય છે. જોતિદાશ્રમની આજની સુનામનામાં શ્રી. પુરુષોત્તમભાઈનો અગત્યનો ફાળો છે.

તેઓ હરદ મેશ કંઈકને કંઈક પ્રવૃત્તિમાં રજ્યા રહે છે. ‘દવાખાનાથી માંડીને લાયબ્રેરી’ સુધી તેમની દૃષ્ટી પહોંચી છે. ઉપરાંત નાની મોટી ખાનગી મદદો આપતા રહે છે. અને પ્રવૃત્તિઓ ચલાવતા રહે છે.

છે, મહાપરીપહના સહમંત્રી છે. બીજા અનેક જ્ઞાતિ સંસ્થામાં તેમનો સેવાફાળો અગત્યનો છે.

ઈ. સ. ૧૯૨૧ ના સત્યાગ્રહ સંઆમનો સાદ સ્વચ્છીને લગત પછી ત્રીજેજ દિવસે રજવાટ લીધી હતી. અને નાગપુરમાં જોલ ભોગવી હતી. ઇ. સ. ૧૯૩૧ માં લાડી-ગાર પણ સહન કર્યા છે અને માથાં ફોડાવ્યા છે.

આવા સેવાવીરની સેવાના મૂલ્ય શે થશે ?

શ્રી. હરીલાલ ઉ. જસાણી

તેમણે છેક આલ્પકાળથીજ અંગ્રેજીશિક્ષણ પરથી શરૂઆત કરી હતી, કુમારવયે તે મહાજન સાથે અનેક પ્રયત્નોને લગતા ધોધાર ઉઠાવ્યા હતા, લડતો લડાવી હતી. એજ યુગ આજે પણ તેમનામાં એટલે જાગૃતિ જીવતા જાગતો જીવામાં આવે છે. તાજેતરમાંજ મિલે કેટલાક એવા વીડિયો પ્રસંગો સફળતાથી પાર પાડ્યા છે કે તેમની અજબ હીમત, અને આત્મિક, માન ધરાવીતા રહે નહીં. કોઈની દમમાં દબાયા વગર, સ્વાધીન પણ સગમાવાને તેમણે આતિજનોની સેવા જીવરથી બચાવી છે.

તેઓ ધોધારના વતની છે. મુંબઈ આગ્યા પહેલે પડે. એક સાધારણ દુકાનમાં જોડાયા. પણ કાબુ નહીં, પછી સોલ્ડીસીટર લાઇનમાં દસ વર્ષ નોકરી કર્યા પછી હાલ શેઠ નથુ મુકજીની કું. માં કામ કરે છે.

હમણાંજ ધોધારી લોહાણા મહાજનના જોડીયા જનથી ચૂંટાયા છે. અનેક મંડળો સાથેના તેમનો અંક છે અને એટલું કરી છુટવું એ તેમનો રીપ્પાંત છે.

શ્રી. પ્રેમજી
પે. રૂપારેલ

અનેક સંસ્થાઓ દ્વારા શ્રી. પ્રેમજીના જ્ઞાતિસેવા કરી છે. તેમનામાં ઉત્સાહ છે, નરવરાટ છે, ભાવના છે.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૬ ના બાદરવા વદ ૧૪ શુક્રવારના દિને થયો હતો. જરૂરજોગ અભ્યાસ પછી માત્ર પંદર વર્ષની વયે નોકરીમાં જોડાયા હતા, અનેક જોગના અને સ્થળોના અનુભવ પછી હાલ તેઓ કચ્છી લોહાણા પાંચતડા મહાજનના મહેતાજી તરીકે કામ કરે છે.

કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના મંત્રી તરીકે તેમજ કામચલાઉ કેપ્ટન તરીકે તેમણે જીવનકાળમાં સેવા આપી છે, કચ્છી લોહાણા મીનમંડળ-મજાવના પ્રમુખ તરીકે પણ સેવા કરી છે. એ મંડળને ઉન્નત બનાવવા તેમણે અઘાક પ્રયત્ન કર્યા છે, મહાજનની કારોબારી સમીતિના માણ સભ્ય અને મંત્રી છે,

તેમનામાં સેવાભાવના બારોબાર ભરી છે.

શ્રી. રામદાસ
ગં. રૂપારેલ

કચ્છી લોહાણા જ્ઞાતિમાં ખંડખોર
કાર્યકર તરીકે જાણીતા થયેલા

શ્રી રામદાસજી કચ્છ બીટાના વતની
છે. તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૧૧
એપ્રિલ માસની ૧૪ મી તારીખે થયો
હતો. આર્થિક અને કૌટુંબિક મુશ્કેલી-
ઓની મુંઝવણ વચ્ચે તેમણે ખતથી-
જ્ઞાતિની સ્કોલરશિપો પ્રાપ્ત કરી
કરાંચીમાં આટ'સના પહેલા ઓબ્યુએટ
થયા હતા. તેથી 'કચ્છી લોહાણા
એસોસિએશને' માનવત્ર આપ્યું હતું.

કરાંચીમાં મંડળો તેમજ જ્ઞાતિના
જાહેરજીવનમાં આગળ પડતો ભાગ
લેતા હતા. તે પછી છ વર્ષથી તેઓ
મુંબઈમાં વસવાટ કરે છે. આટલા
સમયમાં કચ્છી લોહાણા જ્ઞાતિના
જાહેરજીવનમાં તેમણે મુંઝર સ્થાન
પ્રાપ્ત કર્યું છે. લેખક, વક્તા અને
કાર્યકર તરીકે પ્રસીદ્ધ થયા છે.

તેઓ કચ્છી લોહાણા સ્વયંસેવક
મંડળના ચાલુ સદસ્યની છે.

શ્રી. ભીમજી ર. રૂપારેલ

સવાક્ષતના યુનાનગેશી શ્રી. ભીમજીભાઈ કચ્છ
વાંકુના વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત
૧૯૫૪ માં થયો હતો.

મુંબઈ આવે તેમણે નોકરી શરૂ કરી હતી, તે
પછી કરીમાણી દલાલી કરે છે.

જીવનની શરૂઆતથીજ તેઓ ચૂરત મહાસભાવાદી
છે, અને કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળની સ્થાપના
કાળથી-સમગ્ર ૨૦ વર્ષથી તેના સભ્ય છે. કચ્છી
લોહાણા જ્ઞાતિની અન્ય સેવા વર્ષોથી અમલે છે.

માટુંગાના 'લોહાણા મીત્રમંડળ, તેમજ-રામખાગના
અજીનમાં તેમનો અમલ હિરસો છે.

શ્રી. કૃષ્ણદાસ હ. પુંજઆણી

શ્રી કૃષ્ણદાસ કચ્છી લોહાણા જ્ઞાતિના એક પ્રખર
કાર્યકર છે. તેમણે પ્રજાસેવાના કેટલાય કામ
પર પાડ્યા છે.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૫૫ ના માગસર શુદ્ધ
૧૫ ના રોજ થયો હતો.

શરૂઆતના વર્ષો નોકરીમાં વીતાવ્યા પછી સંવત
૧૯૭૭ થી સીડગની દલાલી કરે છે.

માટુંગાના રામખાગની સ્થાપનામાં તેમનો અમલનો
હિરસો છે. કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના મંત્રી
છે. અને પાંચતકા મહાજન કમીટીના માજી સભાસદ
છે. મહાસભાના હરેક કાર્યમાં હિરસો આપતા રહે છે.

શ્રી. લક્ષ્મીદાસ ક. અઢીયા

તેઓ મેદરજાના વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૧૦ ના ફાગણ શુદ્ધ ૭ ના રોજ થયો હતો. મેટ્રીક થયા પછી ઇ. સ. ૧૯૨૨ થી તેઓ મુંબઈની એક સોલિસીટર ઓફીસમાં ટાઇપીસ્ટ તરીકે કામ કરે છે.

મેટ્રીક મુકીના અભ્યાસ તેમણે રાજકોટ બોર્ડીંગમાં સ્વીને કૌંઈ હતો હાઈસ્કૂલની ડીમેટ્રીંગ સોસાયટીના મંત્રી હતા, બોર્ડીંગના પ્રુવેન્કાલના સેક્રેટરી હતા.

મુંબઈમાં મળેલા યુવક સંમેલનમાં તેમણે સેવા આપી હતી. હાલમાં લોહાણા મહાજનની મેનેજિંગ કમીટીના હેડ્ડા ૬-૮ વર્ષથી સભ્ય છે. હાલમાં લોહાણા સહાયકારી મંડળના બોર્ડીયા મંત્રી છે, અગાઉ પણ મંત્રી તરીકે સેવા આપી હતી.

શ્રી. હામોદર ર. બનાતવાળા

લોહાણા જાતીને સદાય જો સ્મરણે રહેશે, એ સ્વ. સેવાવીર રતનશી કરમશીના નમીરા શ્રી. હામોદરદાસે પણ પીતાને પગલે પગલાના મનોરથ કર્યા છે. અનેક સંસ્થાના સેક્રેટરી તરીકે અને કાર્યવાહક તરીકે તેમજ કેટલીક સંસ્થાના સ્થાપક તરીકે તેમની સેવા બાજીની છે. લોહારી લોહાણા મહાજનના તેઓ માથ સેક્રેટરી છે.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૫૭ માં થયો હતો. ચોત્તમ હંમરે કાપડના વ્યાપારમાં પડ્યા હતા.

બાળવયથી તેમનામાં સેવાના સંસ્કારો પડ્યા છે. મુંબઈ વાલીયન્ટર ફોરના સેક્રેટરી તરીકે પણ તેમણે ઉત્તમ યોગીસેવા બજાવી છે, બનાતવાળા મુંબઈવાળા બાળાશ્રમના સેક્રેટરી તરીકે વર્ષોથી એકધારી સેવા બજાવે છે.

શ્રી. બલવજી પ્રે. ચંદે

શ્રી. બલવજીભાઈનો જન્મ ઇ. સ.

૧૯૧૧ ના ફેબ્રુઆરી માસની ૨૫ થી તારીખે થયો હતો. મેટ્રીક થયા પછી હાલ તેઓ એસ્ટેટ એજન્ટ અને રેન્ટ કોલેક્ટર તરીકે બે વર્ષથી કામ કરે છે.

ધારશી ખેતરી ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી છે, કમ્પ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના સભ્ય છે. મહાસમાની દરેક પ્રવૃત્તિમાં રસ હોય છે. ઇ. સ. ૧૯૨૯ માં સ્કાઉટ તરીકે તેઓ યુરોપની મુસાફરી પણ કરી આળ્યા છે.

શ્રી. હરજીવન કડછા

હાલમાં લો. વો. ફોરના પ્રમુખ છે. હાલમાં લો. મહાજનના મહેતાજી છે.

શ્રી. રાધવજી વલ્લભદાસ

શ્રી. રાધવજીભાઈ ત્રામસજાવાના

વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૬૧ ના આસો શુદ્ધ ૨ ના રોજ થયો હતો. તેઓ બી. એ. એલ. એલ. બી. ની ડીગ્રી ધરાવે છે. અને કાપડનો વ્યાપાર પણ કરે છે. હાલમાં લોહાણા મહાજન મેનેજિંગ કમીટીના સભ્ય છે હા. લો. સ. મંડળમાં પણ સેવા આપે છે.

સ્વ. શેઠ ચંદા રામજી

સ્વ. શેઠ ચંદા રામજીનું નામ લોકાણા જ્ઞાતિના તવારીખખતાખમાંજ નહિ પરંતુ મુંબઈની સમસ્ત પ્રજાના હૃદયે અતિશય મમતાભર્યું સ્થાન ભોગવે છે. તેમણે કરેલી બાદશાહી સંખ્યાવતો અતિશય પ્રસિદ્ધ છે. અને તેમણે ઉદ્યોગની આલમમાં એક વખત જમાવેલો તરખાર પણ જાણીતો છે.

આપખજથી આગળ વધી, હાં મત અને સાર્વસિકતાથી ઉદ્યોગ-ક્ષેત્રમાં નામના મેળવી મહાજનમાં પણ મોવડીપણું ગ્રામ કરનાર તેઓ એક દીલાવર દીલના પુરુષાથી પુરુષ હતા.

તેઓ કન્હ કાદડા (રોકાવાળા) ના રહીશ હતા. જરૂર પુરતા અભ્યાસ પછી તેઓ શેઠ પારખા પ્રધાનની પહેડીમાં જોડાયા હતા. અને કાર્મિકતાથી પહેડીમાં મુનિમ તરીકેનું ઉન્નત સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું, અને શેઠ પારખા પ્રધાનના અવસાન પછી તેમની મિલકતના તેઓ એક દૂરદી નીમાયા હતા.

આ સમયમાં તેમની શક્તિ અગ્રણી રીતે ખીલતી જતી હતી. કુરસા સીલની મુકાદમી મેળવી હતી અને મલખાર ઉતાર સ્ટીમરો આધારવા એ સમયમાં તેમણે મલખાર સ્ટીમ નેવીગેશન કં. કહાડી હતી.

ઉપરાંત હાલાખા બુટ નીલ પણ ઉભી કરી હતી. પાછ-

ળથી તેને કલકત્તા લઈ જઈ હાલાખામાં એક કંપાસ પીસવાનું પ્રેસ પણ શરૂ કર્યું હતું. અને રતું એક ઘરખાનું શરૂ કરવાની તેમની ઇચ્છા તો અણકળેલીજ રહી.

આ રીતે તેઓ એક સાહસિક ઉદ્યોગવીર તરીકે પ્રસિદ્ધ થયા હતા. અને જ્ઞાતિમાં તેમજ સમાજમાં તેમનું સ્થાન અતિ નોબાલર્યું હતું. ઉપરાંત કર્તવ્ય-નિષ્ઠ, ધર્મનિષ્ઠ તરીકે પણ પ્રસિદ્ધ હતા. તેઓ દર વર્ષે મથુરા અને કાશીની યાત્રાએ જતા અને ૧૦ થી ૨૦ હજારનું યુરુપદાન કરતા.

આના પ્રતાપી પુરુષનું દુઃખદ અવસાન સંવત ૧૯૫૨ માં તેમની ૬૫ વર્ષની વયે થયું. અને તેઓ દયાદાનમાં ધનનો વરસાદ વરસાવતા ગયા. રૂ. ૨૫૦૦૦ નું વ્યાજ કાશી પાસે સુતારમદ મહાપ્રભુની એક માટે રૂ. ૨૫૦૦૦ મથુરામાં અન્નક્ષેત્ર માટે, રૂ. ૧૬૫૦૦૦ પોતાના ઘરમાં કાઢેરછતું મંદિર બાંધવા અને રૂ. ૧૮૦૦૦ એ મંદિરના નિભાવ અર્થે, રૂ. ૧૦૨૦૦૦ સરતી બાડાનો મકાન માટે, રૂ. ૪૫૦૦૦૦ શેઠ ચંદા રામજી હિન્દુ મલ્સ હાઈસ્કૂલની સ્થાપના માટે. આ રીતે જાણીતું ઘન કરીને સ્વ. ચંદા રામજી અમર બન્યા છે.

સ્વ. ચાંપસી બીમજી

સ્વ. શેઠ ચાંપસિંહ બીમજીનું આખું જીવન સેવા, શૌર્ય અને જરજંત સ્વાભિમાનથી ઓઝર્યું છે. તેમણે જીવનભર ઇજ્જત આપી કાળે, રૂક અને ફરજ ખાતર એવા એવા પ્રસંગોએ બાહોશી અને વીરતાનો પરચો આપ્યો છે કે એમનું આખું જીવન વીરસથી તરખેળ છે.

એ પ્રસંગો લોકાણા જ્ઞાતિને પ્રેરણાનાં પીયુષ પાત્ર શકે એવા છે, યતનશીલ ધૈર્યવનને પ્રેરણાદાયી થઈ શકે એવા છે, ઉગતા કાશીરાનાં જીવનમાં મસ્તી ભરી શકે એવાં છે.

સ્વ. શેઠ ચાંપસિંહ એક મહા માનવી હતા, સાથે સાથે અજબ મુસદ્દા હતા, અનેક ટંકાઓ, ઝગડાઓ તેમણે સીધ તથી પતાવી જાણ્યા છે.

તેમની આખી જીવનકથા પ્રેરણાદાયી છે. તેમના સુપુત્ર શ્રી. શીવદસ ચાંપસિંહ પણ પીતાને પગલે પ્રયાણ કરી રહ્યા છે.

સ્વ. હરીરામ બીમજી

સ્વ. શેઠ લાલજી મુરારજી કાઠારી

શ્રીયુત લાલજી મુરારજી
કાઠારી કચ્છ મંગલા-

ણના વતની હતા. આજ લગલગ
આશીશક વર્ષ પહેલાં મુંબઈમાં
આવી, તેજ ગામના અગ્રેતા સુકા
મેવાના મોટા વેપારી કુંવરજી
કુંવરસી કુંપનીમાં નોકરીએ જોડાયા
હતા. પોતાની કાર્યકુશળતા, પ્રમા-

ણિકતા અને જ્ઞતમ-
જ્ઞેનતને લઈ, તેઓ
આ કુંપનીના ભાગીદાર
અન્યા હતા. ધંધાની
પ્રગતિ માટેની તેમની
અથાગ મહેનતને લઈ
કુંપનીમાં કાર્ય ધણું
ઉચ્ચવલ અન્યું હતું.
જેને લઈ આ ધંધામાં
તેમણે સારી રકમ
પેદા કરી હતી.
પોતાને થતાં સંતાને
મુંબઈમાં હયાત રહેતાં
નહિ હોવાથી તેઓ
આ કુંપનીમાંથી
નિવૃત્ત થઈ પોતાની
જન્મભૂમિ મંગલા-
ણામાં રહેવા ગયા
હતા. પોતાની જ્ઞતમ-
જ્ઞેનતથી મેળવેલી
મિલકતમાંથી શ. વીશ
હજાર શુભ ખાતે
ખરચવાની તેમની
ઇચ્છા હતી, અને તે
પ્રમાણે તે રકમ જીદી
કાઢી આ કુંપનીમાં

જમા રાખી હતી. મંગલાણામાં
રહ્યા પછી તેમને વેલયાઈ નામની
પુત્રી થઈ હતી, જેનાં લગ્ન ગદ-
શીલાના મોટા વેપારી અને જ્ઞાતિ
હિતૈષી શેઠ લક્ષ્મીદાસ હંસરાજના
સુપુત્ર અને વ્યાયામવીર પ્રેમજી-
ભાઈની સાથે થયાં છે.

શ્રીયુત લાલજી મુરારજી કાઠારી
સ્વર્ગવાસી થયા. આરે તેમણે શુભ
ખાતાની કાઢેલી રકમ માટે કાંઈ
રીતસર વ્યવસ્થા થયેલી નહિ,
તેથી પોતાના વેવાઈ શેઠ લક્ષ્મી-
દાસ હંસરાજ અને કુંવરજી કુંવર-
સીના સુપુત્ર શેઠ શીવજી કુંવર-
જીની સલાહ પ્રમાણે મંગલુમનાં

વીધવા ભાઈ મેળગાઈએ સંવત
૧૯૮૮ ની સાલમાં શ. ૨૫૦૦૦
ની સંખ્યાવત પોતાના મરહુમ
પતિની લાવના પ્રમાણે જાહેર
કરી અને તેનું રીતસર ટ્રસ્ટડીઝ
તૈયાર કરાવ્યું.

આ પ્રમાણે લાલજી મુરારજી

કાઠારી ટ્રસ્ટ અસ્તિત્વમાં આવ્યું.
તેમાં એવી વ્યવસ્થા રાખવામાં
આવી છે કે શ. ૧૫૦૦૦)ના
વ્યાજમાંથી કચ્છ મંગલાણામાં
એક સાર્વજનિક દવાખાનું ચલા-
વવું. શ. ૫૦૦૦) વ્યાજમાંથી
મંગલાણામાં ગાયોને ઘાસચારો
અતે કુતરાઓને રોટલા નાંખવા.

અને શ. ૫૦૦૦)ના
વ્યાજમાંથી નિરાધાર
જાતીય ધુઓને મદદો
આપવી

આ ટ્રસ્ટના હાલના
ટ્રસ્ટીઓ શેઠ લક્ષ્મી-
દાસ હંસરાજ, શેઠ
કરમસી જેઠમજી
અને શેઠ બીમજી
રતનસી રૂપારેલ, શેઠ
શીવજી કુંવરજી છે.
તેઓ ટ્રસ્ટડીઝની શરતો
પ્રમાણે અબ્બવણી કરે
છે. મંગલાણાના
દવાખાતાને ધણા
સારા પ્રમાણમાં લાભ
વેવાઈ છે.

મરહુમને વારસદાર
તરીકે માત્ર એકજ પુત્રી
છે. છતાં શેઠ લક્ષ્મી-
દાસ હંસરાજે નિઃસ્વાય
વૃત્તિ દાખવી, પોતાનાં
વીધવા વેવાણને શુભ
સલાહ આપી, આ
ટ્રસ્ટને અસ્તિત્વમાં
લાવવા માટે જે પ્રયાસો

કર્ષા છે તેમજ ખાત્રને સલાહ આપી
શ. ૧૫૦૦)નું મકાન દવાખાના
માટે અંધાવી આવ્યું અને બીજી
સંખ્યાવતો માટેની તેમની પ્રેરણાઓ
રતુલ છે. તે માટે શ્રીયુત શેઠ લક્ષ્મી-
દાસ ખરેખર ધન્યવાદને પાત્ર છે.
સગાઓ આવા નિઃસ્વાયી જ હોવો.

શ્રી. શેઠ લક્ષ્મીદાસ ચંદા રામજી

શેઠ લક્ષ્મીદાસ મુંબઈના એક અગ્રગણ્ય શહેરી છે. લોહાણા જ્ઞાતિના તેજસ્વી તારક છે. જ્ઞાતિના એક આગેવાન અને સેવાવીર તરીકે તેમનું સ્થાન આગળ પડતું છે.

વડીલો પગલે પગલે પ્રવાણ કરીને તેમણે સર્વ પ્રકારે સુવિધા પ્રસારી છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૧ માં થયો હતો. ૨૧. શેઠ ચંદા રામજીએ તેમની તેજસ્વીતાથી તેમને દત્તક પુત્ર તરીકે સ્વીકાર્યા હતા.

માન છે મુંબઈની આબાસ પછી તેમણે વડીલના વ્યાપારક્ષેત્રે જંપલાવ્યું હતું. વડીલે કરેલી સખાવતીના સહાય્ય માટે તેમણે હંમેશા કળજી રાખી છે. અને તેમના આત્માને શાંતિ આપવા પ્રયત્ન કર્યા છે.

કચ્છી લોહાણા પાંચતણ મહાગતના અગ્રગણ્ય અગ્રેસર છે. તેની ગુટણી તેઓ હાલ હંમેશા પ્રથમ પગલે જ ચુંટાતા આવ્યા છે. મહાગતશીની કાર્યવાહીમાં તેમની શક્તિ હંમેશા હોય છે. અને

તેમનો શાંત હતાં મુલસદી રતનાવ છુગળ ઉપયોગી નીવડે છે.

ઉપરાંત તેઓશ્રી શેઠ રણકોડદાસ ચતુર્ગુણ કચ્છી લોહાણા ઓર્ડિનેટ, રા. પ. કર-મરી હામજી સેનિટરીયમ, હાલકા લોહાણા ઓર્ડિંગ, તારણવાડી, વગેરે ટ્રસ્ટોના ટ્રસ્ટી છે, અને એ ટ્રસ્ટોના નાણાંના સહાય્ય માટે હંમેશાં ઝીણવટભરી દષ્ટિ રાખતા આવ્યા છે.

જ્ઞાતિના પ્રસંગે પ્રસંગે તેમની શક્તિનો લાભ મળ્યો છે. તેઓ એક નિરાશિમાની મુજા સેવક છે.

શ્રી. શેઠ હીરજી કેશવજી કેશરવાળા

તેમના પિતાશ્રી પરશો-તમદાસ મથુરાદાસની કું. અને ખીમજી કેશવજીની કું. માં ભાગીદાર હતા. શ્રી. હીરજીભાઈએ જરૂર પુરતો આબાસ પછી મેવાના વ્યાપારક્ષેત્રે જંપલાવી સાહસથી ધીરજથી, હુદ્દિયાતુર્યથી તેમાં અજબ નિપુણતા અને સફળતા પ્રાપ્ત કરી છે. મેવાના વેપારક્ષેત્રે તેમના પેઢીનું માન અગત્યનું છે.

આમ શ્રી. હીરજીભાઈ ધંધાના ક્ષેત્રે અજબ સ્થાન પામ્યા છે, એજ રીતે તેમણે તન, મન, ધનથી

જ્ઞાતિના સેવાક્ષેત્રે પણ અતિ અગત્યનું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. એમના હૃદયમાં ઉછળી રહેલી સેવાભાવનાની તારીફ ક્યા શબ્દોમાં

કરી શકાય ?

આટલી ઉંમરમાં ૨૧. શેઠ તુલશીદાસ કુંવરજી ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી તરીકે તેમજ પ્રમુખ તરીકે, અને ખાટકાપરના સેનિટરીયમના કુશળ ટ્રસ્ટી તરીકે, તેઓ સુંદર કાર્ય કરી શક્યા છે. કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળને પણ તેમણે પોતાની સેવા અર્પી હતી.

ઉપરાંત તેમણે ખારેક વળતર વેપારી એસોસિએશનમાં અગત્યનું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે.

કચ્છ કોટડી મહાદેવપુરીમાં તેમના તન્કથી એક મીતા પાક-ચાણ છે, કોટડીયામાં મંદિર તેમજ ધર્મશાળા તેમના તરફથી ચાલે છે.

આ રીતે શ્રી. શેઠ હીરજીભાઈ કેશવજી કતીરા તન, મન, ધનથી સમાજસેવા બજાવતા આવ્યા છે.

શેઠ હીરજી કેશવજી વસનજી કેસરવાળાનો જન્મ કચ્છ કોટડીયામાં ઇ. સ. ૧૯૦૫ માં થયો હતો.

શ્રી. શેઠ ભાણુભાઈ મનજી.

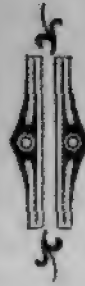
શ્રી. શેઠ
ભાણુભાઈ મનજી

શ્રી. હીરજી કેશવજી કેશર-
વાળાના આગીદાર

શ્રી ભાણુભાઈ સુવકપ્રજ્ઞાતિમાં
ઉત્કૃષ્ટ રસ વંશવંશનાર સેવાભાવી
વ્યાપારી છે.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૮૫૮
ના શ્રાવણ વદ ૮ ના દિને કચ્છ
ગઢસીઆમાં થયો હતો.

જ્ઞાતિ ઉન્નતિની અંખના
તેમને દીલે વસેલી છે અને
તન, મન, ધનથી જ્ઞાતિપ્રજ્ઞાતિ
આમાં તેમજી ફળો આપ્યો છે.
એક કળેશ્ર વ્યાપારી તરીકે પણ
તેમની નામના પ્રસરેલી છે.

શ્રી. શેઠ હીમજી શ્યામજી.

શ્રી. શેઠ હીમજી શ્યામજી

એક પ્રખર સેવાભાવી તરીકે
શ્રી. હીમજી શ્યામજી

પોપટ કચ્છી લોકાણા જ્ઞાતિમાં
અતિ ન્નણીતા છે. તેમનો જન્મ
કચ્છ જુજમાં સંવત ૧૮૫૭ માં
થયો હતો.

અંગ્રેજી ૭ ધોરણના અભ્યાસ
પછી તેમજી પંદર વર્ષની કુમળી
વયે બંધામાં ચિત ચોડણું હતું.
અને કાચકુશળતાને અંગે તેમાં
જળારી ફરોક પામ્યા છે. આજે
'કેશવજી સુગંધકું.'ના નામે કાગ

કરતી તેમની એપ્રીસ દેશપરદેશમાં
વીમાના ફોર્મ મોરવભાઈ' સ્થાન
પામી છે.

એવીજ ધગશ તેમજી સેવા-
ફોર્મે જાખવી છે. કચ્છ લોકાણા
સ્વયંસેવક ગણમાં વર્ષોથી
તેઓ પોતાની શક્તિનો આજ
આપે છે. ભુતકાળમાં મંડળના
સંકેટરી તરીકે, ઉપપ્રમુખ તરીકે
અને પ્રમુખ તરીકે પણ સેવા
આપી છે. કચ્છી લોકાણા ભેતડા
મહાજનની મેનેજીંગ કમિટીના
સભાસદ છે.

શ્રી. મણીલાલ શામજી

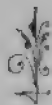
શ્રી. મણીલાલ શામજીની
જ્ઞાતિસેવાની ધગશ
અજખ છે. તેઓ તન, મનથી
સદાય જ્ઞાતિસેવા અળવતા આવ્યા
છે. કચ્છ જુજ તાલુકામાં તેમજી

શ. ૨૫૦૦ તુ' ફંડ એકઠું કરી
સાત કુવા બંધાવી આપેલા છે.

ઉપરાંત તેમના શીતળ રવ-
આવની સુવાસ ચોમેર પ્રસરેલી છે.

શ્રી. મળીલાલ શ્યામલ

શ્રી. શ્યામલ ભવભૂલ

શ્રી. મુળજી જયરામ

તેઓ કચ્છ લોકાણા જ્ઞાતિ ના વનખીતા સેવાવીર છે. જ્ઞાતિપ્રવૃત્તિઓમાં હોદ્દા રસ દ્યે છે. તેઓ કચ્છ લોકાણા સ્વયંસેવક મંડળના ઉપપ્રમુખ છે. શીતળ સ્વભાવના સૌજન્યશાળી આ સેવાભાવી સદ્ગુણસ્થ છે.

ઉપરાંત તેઓ મુંબઈના વનખીતા રંગના આપારી છે.

શ્રી. પુરષોત્તમ શિ. ઠક્કર

શ્રી. શિવદાસ આંધર્સિંહ ઠક્કરના મોટા સુપુત્ર શ્રી. પુરષોત્તમદાસનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૧૨ માં કચ્છ રોકામાં તેમના મોસાળે થયો હતો.

તેઓ: એમ. એ. એસ. એલ. બી. થયેલા છે. અને કચ્છ અભ્યાસ કરી રહ્યા છે.

ઇ. સ. ૧૯૩૦ ના સભાગ્રહ સંગ્રામમાં તેમણે ઉત્કૃષ્ટ રીતે ભાગ લીધો હતો. કાઠીઆવાડમાં રાણપુર ધોબેરામાં મીઠાની ધોડમાં વેડાયાલા, અને લાહીયાજના સખત ભાગ પશુ અનેલા. તેઓ સુસ્ત રાષ્ટ્રવાદી છે.

શ્રી. મુળજી ગોધવજી

શ્રી. મુળજીભોઈનું પતન કચ્છ વરાડીયા છે. તેઓ આર્થિક મુશ્કેલીઓનો સામનો કરી બનારસ યુનીવર્સિટીની બી. એસ. સી. (ઇલેક્ટ્રીક અને મીકેનિકલ) ની પરીક્ષા પસાર કરી છે. અને વધુ અભ્યાસ માટે પરદેશ જવાની મહત્વાકાંક્ષા રાખે છે.

હાલ તેઓ મલખાર સ્ટીમ શીપ કું. લી. માં સ્ટીમરોના સુપરવાઈઝરીંગ એન્જનીયર છે.

તેઓ કચ્છ લોકાણા સ્વયંસેવક મંડળના સભ્ય છે, ઉપરાંત તેઓ જ્ઞાતિપ્રવૃત્તિમાં હિસાબભરો ભાગ લે છે.

શ્રી. વીસનજી

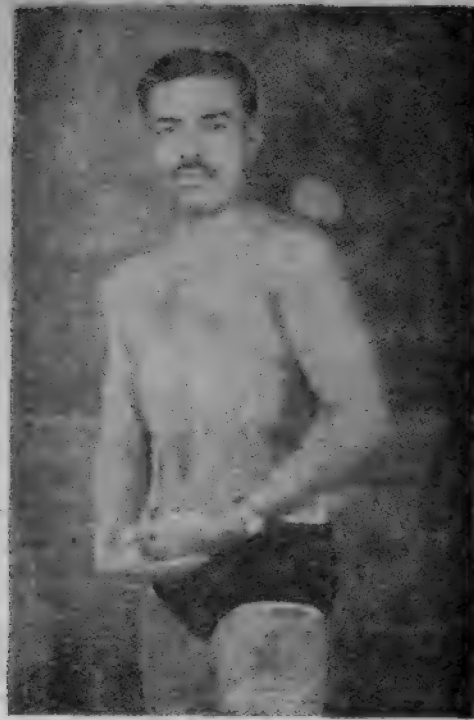
કાનજી ટ્રસ્ટ

શ્રી. વીસનજી એક
સેનિકની અદ્યતી

વર્ષથી જાનિસેવા યગ્યતા આવ્યા
છે. તેમણે સાત સાત વર્ષ સુધી
કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના
સેક્રટરી તરીકે સેવા આપીને
પોતાની અતુલ સેવાભાવના,
હીંમત, ખત અને ધીરજનો
પરિચય આપ્યો છે.

તેમનો જન્મ મુખ્ય શહેરમાં
ઈ. સ. ૧૯૦૩ ના ડીસેમ્બર
માસની તા. ૩૧ મી ને ગુરુવારે થયો
હતો. અંગ્રેજી હોશરજીના અભ્યાસ
પછી મુકાદમીમાં અને ખ્રીડીશ
ધન્ડીવા સ્ટીમ નેવીગેશન કું. ના
એજન્ટની પેઠીમાં કામ કરીને
સર્વત્ર પોતાની કાર્યક્ષમતાનો
ખ્યાલ આપ્યો હતો. હાલ તેઓ
ફના બાપારની એક કંપનીમાં
જોડાયેલા છે.

તેઓ એક હકાયલા બાપારી
અને કસાયલા કાર્યકર છે.

શ્રી. નારાયણજી પારપેયા

એક બાપારી જતાં બા-
યામના ક્ષેત્રમાં કામે-
સિમાત મેળવવા માટે શ્રી.
નારણજીબાઈને ખરેખર અભિ-
નંદન થટે છે.

તેમનો જન્મ કચ્છ મુદ્રામાં
સંવત ૧૯૬૬ ના આવણી શુદ્ધ
૬ ના દિને થયો હતો.

આજા છોડયા પછી તેઓ
આજે પંદર વર્ષથી કમિશન
એજન્ટ તરીકે કામે કરે છે.

બાપારની વિવિધ જગ્યાઓ
જતાં તેમણે સેવાસેવ પોતાનું
કાર્ય છે. કચ્છ લોહાણા સ્વયં-

સેવક મંડળની કારોબારી સમિ-
તિના તેઓ સભાસદ છે, વીર
વીરુલદાસ બાયામશાળાના અધ્ય-
ક્ષપદ છે. કરસનદાસ નાનજી
ટ્રસ્ટની મેનેજિંગ કમિટીના
સભ્ય છે.

ઉપરાંત ગરીબ વિદ્યાર્થીઓના
તેઓ પ્રોત્સાહક છે, ગરીબોની
દાઝ તેમને દીઠે થેરી છે.

ખીલાર ધરતીકંપ વખતે તેના
હંડના લાભાર્થે તેમણે બાયા-
મના પ્રયોગો કર્યા હતા. અનેક
પ્રસંગોએ બાયામની કામેલિખત
માટે તેમણે ચંદ્રકો પણ મેળવ્યા છે.

શ્રી. હીરાલાલ ત્રી. સોઢા

શ્રી. હીરાલાલભાઈ પુરુષાર્થ
અને અગ્રય અર્થ-
શ્રદ્ધાથી તેમજ સ્વાયત્ત્યથી
આગળ વધેલા છે.

તેમનો જન્મ રાજકોટમાં
ઇ. સ. ૧૯૧૨ માં થયો હતો.
મેટ્રીક સુધીના અભ્યાસ પછી
ત્યાંના નળીતા વકીલ નેશન-
યુવને ત્યાં જોડાયલા તે પછી
મુખ્ય આવી ઇન્કમટેક્સના ક્ષેત્રમાં
મે. વલ્લભદાસ કું.માં જોડાઈ

અનુભવ લઈ ઇ. સ. ૧૯૩૬ થી
ચોતાની સ્વતંત્ર 'હીરાલાલ એન્ડ
કું.'ની સ્થાપના કરી છે.

તેમણે શીળા સ્વભાવથી
અસીમેતા દીલ કંઈને કર્યા
છે, ચાણુ, કલ્યાણી વગેરે
સ્થળે સંખ્યાબંધ ગ્રાહકો તેઓ
ધરાવે છે. તેમાં લોહાણાઓ મોટા
ભાગે છે.

ભાઈ હીરાલાલ એક આશા
આપતા યુવાન છે.

શ્રી. દિનેશ હરોદાસ મોતીવાલા

તેઓ ગઢરીસાના વતની
છે ઇ. સ. ૧૯૧૬ ના
એપ્રિલ માસની ૩૦ મી તારીખે
તેમનો જન્મ થયો હતો.

કોમર્સનો તેમનો અભ્યાસ
છે. રાષ્ટ્રીય લક્ષ્યમાં જોડાયા હતા.
ચુરત કોંગ્રેસવાદી છે. સાહિત્યમાં
હોડો રસ ધરાવે છે. તેથી ભારતી
સાહિત્ય સંલગ્નમાં જોડાયા છે અને
ત્યાં અગત્યનું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે.
સામાજિક ક્રાંતિના હિમાયતી
તરીકે નળીતા છે.

શ્રી. મૂળજી પી. દેયા

કે. લોહાણા જ્ઞાતિના આ
કે. હિસાહી યુવાન બી. કોમ
થઈને બી. એ. એલ. બી. પછી
થયા છે.

આર્થિક મુશ્કેલી સહન કરતાં
તેમણે અભ્યાસ વધાર્યો છે.
જ્ઞાતિપ્રવૃત્તિમાં રસ લે છે.
લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના
તેઓ સભ્ય છે.

રામચંદ્ર (શ્રી. રામચંદ્ર)

તેમનો જન્મ ઇ.સ. ૧૯૧૬ માં થયો હતો.

તેઓ બી. એ. થયેલા છે, અને હાલ કાયદાના વધુ અભ્યાસ ઉપરાંત કુટુંબની પ્રસ્ટેટનો વહીવટ

તટીકાંત પુરુષોત્તમ વેદાલંકાર

તેઓ એક સેવાભાવી યુવક છે. કાંગડી ગુરુકુળના સ્નાતક છે. હિન્દુસ્તાનમાં વેદના અભ્યાસીઓમાં તેઓ એક છે. ઔષ્ઠ સ્ટેટના 'સ્વાધ્યાય મંડળ' ની પ્રવૃત્તિના મુખ્ય સુત્રધાર છે. તેઓ કનઈ સુથરીના વતની છે. તેમની વય ૩૨ વર્ષની છે.

સામાજિક ક્ષેત્રમાં અગ્ર બાજે રસ લે છે. હિન્દુસ્તાનીમાં વેદ છપાવાના કાર્યમાં તેઓ શ્રમ લે છે.

સંભાળવામાં તેમના પિતાશ્રીને અગત્યની મદદ કરે છે.

[શ્રી. રાઘવજી વડલભદાસ]

મકાનો લેવા હોય અગર વેચવા હોય તો ફોન કરો અગર મલો

ટ. નં. ૬૧૧૧૮, ૨૫૫૭૧

જનદવજી પ્રેમજી ચંદે

એસ્ટેટ એજન્ટ:—

બીલીંગાના ભાડા ઉચરાવનાર કોન્ટ્રેક્ટથી અને કરીશનથી અને તેને લગતું દરેક કામ કરનાર છે. માટુંંગા વીન્સેન્ટ રોડ, શાંતીનીકેતનની બાજુમાં પ્લોટ નં. ૩૨૩ એફ.

એકી અવાજે વખણાયેલ

વાપરો હીરાં દુથ પાવડર વાપરો

તમારા દાંતમાં થતા તમામ રોગો જડમુળથી નાબુત કરે છે.

એક ખાટલા વાપરી ખાત્રી કરો.

દરેક ગાંધી તથા બીડીવાળાની દુકાને મળશે.

બા. કી. ૪ આના.

હીરા કૃમીકલ વર્કસ—મુંબઈ નં. ૨.

આપણી શરમ

લક્ષ્મી અને સરસ્વતી
નો
અસહકાર શાને ?

લો હાથા સમાજના સાહિત્યસૃષ્ટિના કાળા પર દ્રષ્ટિ ફેંકતા શરમના ઘેરકા પડે છે! જે જ્ઞાતિએ સાહસવીરો અને શુરવીરો આપીને, તેમજ મહાન દાનવીરો આપીને માનવજાતિને ઇન્જન આપી છે, તે જ્ઞાતિ સાહિત્યક્ષેત્રમાં કયી હરોળમાં ઉભી છે ?

સા હિત્યસૃષ્ટિને જેમ આપનારા લોહાણા સાહિત્યકારોની સંખ્યા કેટલી? પત્રકારિત્વમાં પોતાનું પ્રભુત્વ પાથરનારા લોહાણા પત્રકારો કેટલા? વિચારસાગર વલોવીએ છીએ, નજર નાખીએ છીએ, ને નિરાશાના ગાઠ અંધકાર હેયાને ઘેરી વળે છે! દીલમાં દુઃખ અને દર્દ થાય છે !

પાં ચલાખની જ્ઞાતિ-નહિ વિરાટ માનવસમૂહાયની સૃષ્ટિ આટલી છીછરી, સંસ્કારમાં પારવી હોય એ શરમ નનક છે, એનો એકરાર કરતાં હૈયું તૂટી જાય છે !

આ જના આ અવસરે કહેવું નથી, છતાં કહ્યા વિનાય રહેવાતું નથી કે લોહાણા જ્ઞાતિએ સાહિત્યની મહત્તા જાણી નથી, અને પત્રકારિત્વની ઉપયોગીતા પીછાણી નથી જ્ઞાતિએ પોતાના સાહિત્યકારો અને પત્રકારોને સમજવાની ખેવના કરી નથી અને હકુત કરવામાં પાછી પાની કરી નથી ! લોહાણા સમાજને સાહિત્યકારોની કીંમત નથી ? લોહાણા જ્ઞાતિને પત્રકારો પરવડતા નથી ? જ્ઞાતિએ સાહિત્યકારોને અને પત્રકારોને પાંખમાં લેવાનાં પારવા પ્રયાસો પણ કદી કરી જાણ્યા છે ? સહાનુભૂતિના એ લુપ્તમા શબ્દો પણ કહી જાણ્યા છે ?

સ મમજ છે, ને છતાંય સમજાતું નથી, લોહાણા આલમમાં અક્ષર-લુપ્તો કાં અવતરતા નથી ? અવતરે છે તો કાં પાંગરતા નથી ? પાંગરે છે તો અકાળે કરમાઈ કાં જાય છે ? એનો ઉત્તર જડતો નથી.

છતાંય એ તો નગ્નસત્ય છે કે હજારો અને લાખોના દાન કરનારની દૃષ્ટી હજુ આ સુધી પર કરી નથી, લાખો ફેંક-દાણામાં ભરનાર લક્ષ્મીપતિ સાહિત્ય પાછળ દમડી ખરચતાં ધૂજે છે! હજારો એક મળ માત્રમાં ફેંકી દેનાર દાનેશ્વરી સાહિત્યને કે સાહિત્યકારને શતી પાઠ પરખાવવામાં આનાકાની કરે છે, શી છે આ મનોભૂતી ? શી છે આ પામરતા ? શી છે આ સંકુચિતતા, શી છે આ અણુસમજ ? સમજાતું નથી; ને કલેજની કીનારીઓ કારમી કતલ અનુભવે છે !

એ સમજ લેવું જોઈએ કે સાહિત્યથી સો ગાઉ દૂર રહેનારા આ સમયના સાચોદાર જની શકવાતા નથી, સાહિત્યની મસ્તી નહી પીછાણનારા આજના અવસરે સાચા માનવ તરીકે જીવી જાણવાના નથી !

એ ટલેજ અમે કહીએ છીએ કે લોહાણા જ્ઞાતિથી રીસાઈ ગયેલી સરસ્વતીનું સન્માન કરવાની ઘડીઓ વહેલી આજુવી ઘટે ! આજુવીકસેલાં, અકાળે કરમાઈ ગયેલાં પુષ્પોદ્યાનને હૈયાના અમીસિં-ચન કરીને નવપલ્લવીત બનાવવો ઘટે, ને તેના નિરાશ ને હતાશ બનેલા સાહિત્યકારની પીઠ થાળડીને તેના પ્રાણને સજીવન કરવા ઘટે !

નહી તો દાનવીર, સાહસીક' ને શૂરવીર કોમની વીસમીસદીની આ આકરી શરમ તેના ઉજવળ જીવનને સદાયનું કાળું કલંક આપી જશે !

લોહાણા પત્રકારિત્વનાં પુષ્પો.

કરમાયલાં અને ખીલતાં

આ જગતમાં પત્રકારનું

સ્થાન બહુજ કીમતી
પત્રકારીત્વ એટલે તલવારની
પર ઉપર નાચવાનું. પત્રકારની
આથિ જેખમદારી બહુજ હોય
પત્રકારને પોતાનાં વાંચકોને
પ્રીય અને સંજ્ઞેમાનુસાર વસ્તુ-
ઓ પોતાના પત્રકારા પીરસવી
પડે છે. તેમાં જ્ઞાતીના પત્ર-

કારોની સ્થિતિ બહુજ
જેખમદારી ભરેલી છે.

પોતાના જ્ઞાતીબધુઓને નિબંધ-
વાતપણે જોઈને જ્ઞાતી હિતનાં

જો અને ખર્ચો આપવા પડે છે. પત્રકારિત્વનું કાર્ય

ને નીતી પ્રમાણે ચલાવાય તો તે પરમસેવા છે તેનાં જેવી

પીછ સામાજિક સેવા નથી. વીચારો, આશયો અને જ્ઞાતીના

ખર્ચ અંતરો સ્વાથ' વીના ખાસ સેવાભાવથી આપવા

પત્રકારોની ખાસ ફરજ છે. પત્રકારે કોઈનો પણ

ખર્ચ ન જોઈએ, પણ સત્યાસત્યની તપાસ કરીને

પત્રો ખર્ચો પ્રગટ કરવા જોઈએ. સંપૂર્ણ, સહકાર, સંઘન

ને જ્ઞાતીમાં વધે તે માટે પત્રમાં લેખો લખવા

લોહાણા
જ્ઞાતિને....આંગણે અનેક
આશાભર્યા અખબારો
અવતર્યા પણ અકાળે
કરમાયાં !

✠

અને કરમાયા, 'લોહાણાખીન'
પ્રગટ કરીને શ્રી. આશુ'દત્ત
મુળજી પાંધીએ સ્વ. વીઠ્ઠલદાસ
આશારામને આપ્યું હતું, શ્રી.
બાબુલાલ પરીખના 'લોહાણા
સમાચાર' ની પંદર પંદર વર્ષની
સેવા બુલાય તેમ નથી. એ
પત્ર તંત્રીનું અવસાન થવાથી

પત્ર બંધ પડ્યું. સ્વ. નારા-
યણજી વીશનજી ઠકુરે પણ
એક પત્રકારા જ્ઞાતીની સેવા
કરી હતી, આ ઉપરાંત સ્વ.

શ્રી. ધીરજલાલ વલ્લભદાસ ગણુત્રા

નારણજી ગોકળદાસ ડોસાણીનું "લોહાણા વીજળ" પત્ર
એક કાંટાળું પણ શુભાખતું પુષ્પ બની સમાજમાં બહે-
કતું, હતું. હાલના લુણાવાડાનાં દીવાન શ્રી. વર્મા સાહેબે
"લોહાણા સેવક" નામનું માસિક શરૂ કર્યું હતું.
અમદાવાદથી શ્રી. ધરમશી વીઠ્ઠલાણીએ 'લોહા-
ણા વતમાન' તેમજ જામનગરથી શ્રી. હીરાલાલ
વીઠ્ઠલજીએ "લોહાણા જગત" નામનું માસિક પ્રકાશન
કરી જ્ઞાતી પત્રકારવર્ગમાં પોતાનાં ફાળા નોંધાવ્યા છે.

શ્રી. કહાનજી વાલજી ઠકુરે 'લોહાણાઅભ્યુદય'
શ્રી. ગોપાળજી કુંવરજી ઠકુરે 'લોહાણા જીવન' ને
વીકસાવ્યા હતા. શ્રી. દુર્જલાલ જાદવજીએ પણ
'લોહાણાઅધુનું' પ્રકાશન કરી પત્રકારીત્વમાં
જાપ પાડી હતી. સીધમાં પણ અનેક પુષ્પો ખીલ્યા હતા,
શ્રી. જગજીવન રામજીના તંત્રીપદે ચાલતા "લોહાણા
સુધારકે" જ્ઞાતિની ઠીક ઠીક સેવા કરી હતી.

જેમ જેમ વર્ષો વીતતા ગયા. તેમ તેમ યુવાનો બહાર આવ્યા અને પોતાના યુવાન વીચારથી બરપુર પત્ર પ્રગોળે વીકસાવ્યા.

અમદાવાદથી બીજા અખંડાનંદના બાણેજ ‘હીંદ-બાળે’ રાત્રીદીવસ ઉત્તરાર કરીને “લોહાણા પ્રકાશ” ને થોડા વર્ષો ચલાવ્યું. ‘લોહાણા જનતા’ના તંત્રી શ્રી. વૃજલાલ કોટેચાએ ઘણા વર્ષો સુધી “લોહાણા જગત” દ્વારા જ્ઞાતીની સેવા કરી છે.

કો. દીવાવાડનાં ગોડળમાંથી ‘લોહાણા જ્યોતિ’ નામનું એક પુષ્પ વીકર્યું, તેની કટારોમાં યુવાન પત્રકાર બાઈ રતિલાલ માધવણીએ પોતાની કલમને ઉત્તમ રીતે અમકાવી હતી, તેનો દાખલો એજ કે ચારે તરફથી જ્ઞાતીના બધા વૃદ્ધ, યુવાન અને બાળકો એ પત્ર માટે તલસી રહ્યા હતા. અને તેણે લોહાણા પત્રકારીત્વમાં અનોખી રીતથી નવો યુગ વહેતો કર્યો હતો.

હવે આવ્યું રાજકોટ, જાણે લોહાણા પત્રકારીત્વનું ધામ હોય તેમ બની ગયું, શ્રી. ત્રાંમકલાલ નથવાણીએ “રઘુવીર” બહાર પાડી રઘુવીરનાં આદેશો જ્ઞાતીજનોને સમજાવ્યા, રાજકોટથી શ્રી. મનહરલાલ ઠક્કરે “લોહાણા હિતેચ્છુ” પ્રગટ કર્યું. એ પત્રે જ્ઞાતીનો વધી ગયેલો કચરો સાફ કરવા સુકા પછવાડે લીધું બળતાં તેઓ જોલમહેલમાં સળીઆં પાછળ સંતાઇ ગયા, ‘લોહાણા કાન્તી’ એ તો ખાસ યુવાનોનું પત્ર, કેટલાક જ્ઞાતીની અને સમાજની ધગશવાળા યુવાન બાઈઓએ તંત્રીમંડળ સ્થાપી તેનું પ્રકાશન કર્યું. પણ હજી તેની કાન્તી જગતમાં ફેલાવા ન પામી ત્યાં તો તેનું પ્રકાશન બંધ થયું. “લોહાણા વર્તમાન” નામનું પત્ર શ્રી. દામોદરદાસ જીમુળીયાએ મુંબાઈમાં પ્રગટ કર્યું. આ બાઈની જ્ઞાતીની સેવા કરવાની ધગશ છે, પણ તેમનામાં સાહીત્ય નથી, ઘણા તંત્રીઓ બદલાઈ ગયા. કેટલીક વખત એ પત્રપુષ્પ

કરમાઈ પણ ગયું પણ શ્રી. દામોદરનાં વારી સીંચનથી ફરી ફરી એ પુષ્પ પીકસાવવા મહેનત કરી, આખરે એ પુષ્પ ધીમે ધીમે વીકસી રહ્યું છે.

રા. રાજકોટથી શ્રી. પ્રાણજીવન આહ્યા, શ્રી. નરોત્તમદાસ જીવદેવ, અને શ્રી. રતિલાલ માધવણી મુંબાઈમાં આવ્યા, અને ખેતવાડી ૧૨મી ગદલીમાંથી “લોહાણા સમાજ” નામનું પત્ર પ્રગટ કર્યું. ‘લોહાણા સમાજ મુદ્રણાલય’ નામનું પોતાના ઘરનું પ્રેસ પણ ખોલ્યું. પત્રની ઉદ્ઘાટન ક્રીયા બાણીતા વયોવૃદ્ધ તેતા શ્રી. મોરારજી આણંદજી તત્કાલા પ્રમુખપદે ચઢ્યા. મુંબઈની જનતાને લાગ્યું કે આ પત્ર જરૂર મુંબાઈમાં એતન પ્રગટાવશે, પણ આખરે બાગીદારોમાં અંદરે અંદરે કુસંપ વધી જવાથી એ પત્રને મુંબાઈથી રાજકોટ લઈ જવું પડ્યું. પૈસા રોકનાર શ્રી. પ્રાણજીવન આહ્યાએ રૂબરૂ લીધી, અને બાગીદારી વીના પરસેવો પાડનાર શ્રી. રતિલાલ માધવણીએ ગુમારતાંઓનાં જીવન સુધારવા કબરે કરી. હવે ‘લોહાણા સમાજ’ રાજકોટથી ક્યારેક ક્યારેક ડોકીયાં કરી રહ્યું છે.

ઉપરનાં બધા પત્રોનું આયુષ્ય જોતાં શ્રી. લાલજી નાગજી ગણુત્રાએ “લોહાણા હિતેચ્છુ”ને અમરપટો આપ્યો છે. પચીસ પચીસ વર્ષથી ‘લોહાણા હિતેચ્છુ’ પત્રકારીત્વની વાડીમાં મીડી વાસ બહેકાવી રહ્યું છે! આ પત્ર લેખો અને વાર્તાઓ પ્રગટ કરીને જ્ઞાતીની સેવા કરે છે. આ પત્રના તંત્રી જ્ઞાતીની ઉત્તમ સેવા કરતા આવ્યા છે, અને કરે છે.

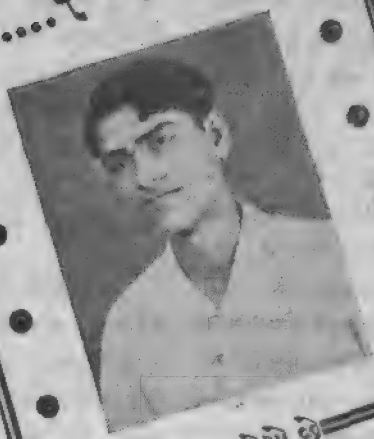
આપણા પત્રકારીત્વના ક્યારામાં જ્ઞાતીહીતનાં સુલેહ, સંપ, સંગઠન, અને સહકારની મીડીવાસ ફેલાવતાં હજી વધારે પુષ્પો વીકસે અને જ્ઞાતીબંધુઓને મુદયવાન બની રહેો એવી મારી પરમકૃપાળુ પરમાત્મા પાસે ચામના છે.

આગભરી અખબારી આલમ

સ્વાસ્થ્યનાં

આજે

તુલવનાં
...સ્મરણો

સુદર બનાવવા અમે મોટી રાતો સુધી
લાસતેલના પ્રકાશ પરસેવો પાડતા.
રાજકોટમાં બરાવલા 'સૌરાષ્ટ્ર હસ્ત-
લીખીન પત્ર 'પ્રદર્શન'માં તેણે ઉચ્ચ
સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું હતું; મહાન
સાહિત્યકારોનાં સામર્થ્યોની
હરીદ્વારમાં.

વતનનો સાદ !

ઈ. સ. ૧૯૩૦ માં
ભારતવર્ષમાં
કંઈક બડકો જાગી પડ્યો
હતો, અને તેમાં સૌએ
હોમાઈ જવાનું હતું,
એમ સાંભળ્યું અને
અમે-અમારા 'પા'-
ની ઠણક ટોળીએ
'વાનરસેના' સ્થાપી
મારે નશીબે

યાદ છે, આઠે
આનાના ભાડા-
ની એ અમારા
મંડળની અધારી
ઝાંઝીસ. એમાં
અમે કેટલાક માથા
ફરેલા મિત્રો સાહિ-
ત્યસાધના કરતો હતા !
મંડળના એ હસ્તલિ-
ખિત મુખપત્રો 'રા-
ષ્ટ્રોમિ' સાપ્તાહિક અને
'ચિનગારી' માસિકના તંત્રી
હોવાનું સદભાગ્ય મને
આપ્યું હતું. 'રાષ્ટ્રોમિ'
અમરેલીના વાતાવરણમાં વાર-
વાર ખળભળાટ મચાવતું, અને
'ચિનગારી'એ તો પોતાના મુશો-
ભિત સ્વરૂપ અને આત્માને કારણે
જુદી જ છાપ પાડી હતી. તેણે
અમરેલીમાં એ કાળે હસ્તલિખિત
માસિકનો યુગ પ્રગટાવ્યો હતો. 'ચિનગારી' પાછળ
અમે રાતદિવસ જહેમત ઉઠાવતા, તેને વધુમાં વધુ

આલેખે છે
રતિલાલ માધવાણી

આત્મીયી જટનખીરી
એ વાનરસેના ત્યારે 'વાનર-
પત્રીકા'નું પ્રકાશન પણ કરતી હતી.
તેની માથાફાડ બધી મારેજ નશીબે લાધી હતી.

બાર વર્ષની એ કાળની મારી ઉંમરથી મને
અક્ષરોની આલમ પ્રત્યે અજબ આકર્ષણ પેદા થયું

.....છેક બાળપણથી.....

અક્ષરોના રમકડે રમનારના અખબારી આલમની આગ સાથેની
દોસ્તીનાં આ સ્મરણો અહીં ઓચિંતાજ ટપકી પડ્યાં છે !

કેટલીક વાતો આવશ્યક છે અને કેટલાક ખુલાસા જરૂરી છે !

હવે. ગાંડું બેહું ચીતરી મારતો હતો, મીત્રોને વંચાવીને 'બહાદુરી' બતાવતો હતો !

સામ્યવાદી બાળકો !

એ ઉત્સાહમાં ઉત્સાહમાં એ સમયના અમે વાન-રોએ 'વાનર' હસ્તલીખીત માસીકનો જન્મ આપ્યો, એની શરૂઆતના દિવસોનો ઇતિહાસ કદી બુઝાય એવો નથી ! અમર માટે અમે સામ્યવાદી નીતી અપાત્યાર કરેલી. દરેક સભ્ય ચાર પાંચ ડોઝા કુલરકેપ લાવે એવો અમારો ધારો હતો. બ'ધામણી માટે વળી કાંઈ હરીનો લાલ ભેટી જતો !

આ સમયમાં અમે નાનકડું એવું બાળ-પુસ્તકાલય પણ ચલાવતા હતા. મુરખીઓએ તેને 'મોટું' બનાવવાનો નીચાર કર્યો 'ને સ્વ. ગીજુભાઈના હસ્તે ભારે મોટા સમારંભથી એ એક આલીશાન મકાનમાં—હજારો પુસ્તકો અને સંખ્યાબંધ સાધનો સાથે મહાન, સ્વરૂપમાં ખુલ્લું મુકાયું. એ સમારંભમાં અમે સમયને ઝોળખ્યો. અનેક પરીચયો થયાં, અધારમાંથી અજવાળામાં આવ્યા.

પછી તો 'વાનર'માં અમે નાનપ દીડી અને 'ચીનગારી' સ્વરૂપ ધયું.

અનેક સંસ્થાઓ અનેક પત્રો

એ. બી. સી. ડી.ના અટપટા અક્ષરો ધૂંટતા ધૂંટતા, પાઠમાળા ગોખતા ગોખતા—દર વર્ષે પરીક્ષામાં પ્રથમ નંબર સાચવતા ને 'મોનીટર' ભોગવતા ભોગવતા આ બધા દહાવા મેં લીધા. અમારી એ ટોળીએ મને હંમેશા આગળ કર્યો હતો, એમ કહું તો ખોટું નથી, અનેક સંસ્થાઓ એ કાળમાં અમારી ટોળીને હાથે સ્થપાઈ, તેમાં કુમાર મંડળના પ્રમુખ તરીકે, શીશુમંડળના સેક્રેટરી તરીકે, વાનર મંડળના નીયામક તરીકે, રુકુલ સહકારી મંડળના વહીવટદાર તરીકે,

અને બધા પત્રોના તંત્રી તરીકે એ પ્યારા દોસ્તોએ મને ધકકો મારીને અજવાળામાં મૂક્યા હતા !

સુદેર પછી બહારના નેતાઓ, કાયકરો, સાહિત્યકારો અને પત્રકારો સાથેનો મારો પરિચય એ મંડળોને કારણે વધતો જતો હતો. સ્વ. ગિજુભાઈ બધાએ મને બાલમાસીકો તરફ ધસડ્યો.

હું જાણતો નહોતો કે મારી શી યોગ્યતાએ મને એ ઉંમરમાં અનેક મુરખીઓ અને મીત્રો વધુને વધુ ક્ષેત્ર આપ્યે જતા હતા, હું જાણતો નહોતો કે મારી કંઈ શક્તિને કારણે અનેક સાહિત્યકારોએ મારા પર મીઠી પાંખ ઢાળી હતી, અને ખપ્પર નહોતી કે કંઈ વીરોધતાને કારણે અનેક પત્રકારો એવડી એ ઉંમરમાં મને આવકાર આપતા હતા !

અમરેલીના એ હસ્તલીખીતો જોઈને આજુબાજુના શહેરોની સંસ્થાઓના સંચાલકો મને તેમનું હસ્ત-લીખીત તયાર કરી આપવા દમાણ કરતા હતા ! એ રીતે અનેક હસ્તલીખીતો એ કાળમાં મારા હાથમાંથી પસાર થઈ ગયા !

બ્યારે મને શ્રી. બાવચંદભાઈ વડેસોનો રજ-માત્ર પરીચય નહોતો, ત્યારે અમારા એક બાઈ અમારું એકાદ માસીક લઈને તેમની પાસે અભીપ્રાય લખાવવા ગયા હતા. શ્રી. બાવચંદભાઈએ અભીપ્રાયમાં લખેલું કે 'તંત્રીમાં પત્રકાર તરીકેના સ્વાભાવીક ગુણો દૃષ્ટીગોચર થાય છે' અને તેમણે મને રૂપરૂમાં બોલાવ્યો. પછી તો અમે નીકળતા માનવીઓ બની ગયા. તેમની મારી દરેક કાયમાં સહાનુભૂતિ, અને સહાય રહેતી. એ હું કદી ભુલું તેમ નથી. અને આજે પણ તેમના પર મારો એટલોજ હકક હોવાનો દાવો કરું છું. આ રીતેજ અનેક પત્રકારો અને સાહિત્યકારોના સુદેર અભીપ્રાયો ભેગવવા અમે ભાગ્યશાળી બન્યા હતા.

છાપેલા પત્રકારિત્વ ભણી

એ ઉગતી અવસ્થામાં વડોદરાના સુપ્રસીધ્ધ બાળ-માસીક 'બાલજીવન'ના તંત્રીએ 'બાલસાહીત્ય'ના લેખકોની વર્ષો સુધી ચાલે એટલી લાંબી લેખમાળા લખવા કલમ પકડાવી હતી, વડોદરાના એટલાજ જુના બીજા બાળમાસીક 'બાળક'ના એક ખાસ અંકનું સંપાદન કરવાનું સંભાળ્ય એ કળે અને સંપડ્યું હતું, 'પુસ્તકલય' જેવા અભ્યાસી વીણે ચર્ચાના માસિકમાં મારા લેખો વારંવાર તંત્રી નોંધ સાથે પ્રસિધ્ધ થતા. અને દર વર્ષે 'દીપોત્સવીના પ્રકાશનેની સમાલોચના' 'દીપોત્સવીના રસધાળ'ના નામે કરવાનું અને મળતું હતું.

આ પછી તો અનેક શ્રેષ્ઠો મળ્યા, અનેક સહારા મળ્યા, તેમાં સૌરાષ્ટ્ર કાર્યાલયનાં પત્રો અને તે વખતના સૌરાષ્ટ્ર કાર્યાલયવાળા શ્રી. કલ્લભાઈ કોઠારી અને શ્રી. હરગોવીંદ પંડ્યાએ 'છોકરો મહેનતુ' છે' એ સ્લૉગ સાથે સાથે આપ્યો હતો !

સત્તર વર્ષની સંધ્યાએ 'ન્યસૌરાષ્ટ્ર' મળ્યું... સૌરાષ્ટ્રનો પ્રવાસ સાંપડ્યો...એના સ્મરણો જીવાય એવાં નથી. એ પ્રવાસે અને ગામે ગામ મીત્રો આપ્યા.

અઠારમે વર્ષે સ્વતંત્ર લેખમહારી

અને અઠારમા વર્ષની ઉગતી પ્રભાતે તો ગોંડ-ળમાં જન્મીને જગજગદેર બનેલા 'લેહાણા જ્યોતી'ના સંચાલકોએ અને અતિ દયાળુ સાથે પોતાનામાં સમાવ્યો. એ પત્રના અમે જે તંત્રી હતા, હું પત્રનું સંપાદન સંભાળતો હતો, શ્રી. ગોટેશ તોના પ્રચારકાય' મારે પ્રવાસ ખેડતાં હતા. એક, જે અને ત્રણ અંકમાં તો 'લેહાણા જ્યોતી'ના પ્રકાશે સર્વત્ર ચમકાર પ્રસરાવી દીધો. આત્મલેહાણો અપરાધ થતો હોય તો ભલે થાય પણ એણે વર્તાવેલો હાહાકાર પણ આજે કોણ જાણી ગયું છે ? એની કટારોમાં ચમકતી કળકળતી કહાણીઓ

કરીયતોને...કિસ્સાઓ...તીખી ને તમતમતી બાષા, એનો આકર્ષક દેહ અને ગોઠવણીથી કે.જી અંગથું નહોતું ? કોણ જાણે કંઈ ગતીમાંથી ગતી ગતીને એ જાતિની છાતી પર અનેક 'અરેરાટી'નો દગલો કરતું હતું, કોણ જાણે ક્યાંથી પણ એ અનેક એવી વાનીઓ પીરસતું હતું કે જાતીના કલેજામાં કંપારી વજૂટતી હતી !

'લેહાણા જ્યોતિ'એ પાડેલી ભાત

અ શ્રેષ્ઠો, નોંધો, લેખો, લેખમાળાઓ, કાવ્યો અને વીરીય ચર્ચાઓ દ્વારા એણે લેહાણા પત્રકારિત્વમાં તુલન ભાત પાડી : હતી, એમ અનેક મુર-ખીઓ અને મીત્રોએ મુક્તકંઠે કહ્યું છે !

એ સાહસો-એ જોખમો

પણ કોણ જાણતું હતું કે એની પાછળ તો ખાંડાની ધાર હતી, કોને ખબર હતી કે એ બધી વસ્તુઓ પાછળ અનેક પરીશ્રમો પડેલા હતા, એ તીખી ને તમતમતી કલમ પાછળ 'ખૂન...કોટ'...કેદ અને માર'ના ભયુકારા વાગતા હતા, કોને ખ્યાલ હતો કે એ બધા પાછળ વજીલો અને નોટીસોની દોડધામ થતી હતી, એ તરવરાટ, એ કાંતીભર્યા સર્જન પાછળ કાંઈક સાહસ, જોખમ, જવાબદારી અને ભયની ભયંકર ભૂતાવળો ભરી રહી હતી; કોને ખબર હતી કે કિસ્સાઓ, કરીયતો, અને કંઈક કથનીઓની પ્રાપ્તિ પાછળ પરીશ્રમ ઉપરાંત સાહસ, ત્રાસ, જોખમ અને દગાકટકોનો ડર પણ પડ્યો હતો !

ચોંધાની રીતે જીવ્યું

એ વાજ એક કાવાલવાના ભોગે અમારે રાજનાયું આપવું પડ્યું અને એનું અવસાન થયું. પણ અને સંતોષ છે કે એણે જીવનને ન ખરડ્યું, એણે ટેક ન છોડી, એણે ખેવ ન તરછોડ્યો, એણે

પત્રકારિત્વ

એ કંઈ રમત નથી કે બગલા બંધાવવાનું સાધન નથી ! ત્યાં તો સદાય કોટ...કાયદા...કેદ...અને હાથકડીના નાદ ગાજતા રહે છે !

જોઈએ છે !

આઝાદીની આહ્વાન જગાવનારા અખબારો !
અને જોઈએ છે : જ્ઞાતીનો સહૃદયનો સહારો,
લક્ષ્મીનંદનો સાહિત્યકારોને ક્યારે પીછાણશે ?

આત્માનો દ્રોહ ન કર્યો, એ રણક્ષેત્રમાં જ લડતું લડતું મર્યું, એ વાતનો મને ગર્વ છે કે એ યોધધાની રીતે જીવ્યું અને યોધધાની રીતે મર્યું.

કલેબ ઉતરકાયાં છે !

આ જ્યે 'જ્યેતિ સંપાદન'નો આકરો ને કારભો, સાહસમયો ને જોખમમયો, હીંમતભર્યો, ને ધીરજભર્યો, પરીશ્રમભર્યો ને અથાકતાભર્યો, એ સમય ચક્ષુઓ સમક્ષ બરાબર ખડો છે ! સાસરવાસોમાં પીડાતી, પછડાતી, દગાતી. રીખાતી, લોહીના આંસુમાં સારતી અભાગણી-એ 'વહુ'ઓની કેરીપતો ક્યાંથી નોંધાઈ આવતી હતી ? એ દ્રશ્યો...એ જોખમમયો દ્રશ્યો કેમ બુલ્યા બૂલારો ? એ પાણીઘાટો, એ સરીતા-તીરો, એ નવાણો એ ઘાળાઓ અને એ હોરપીટલો કેમ બુલારો ? એ કુમળા છતાં કરમાયલી દેહલતાઓ, એ નીસ્તેજ મુખમાં, ને લોહી જરતી આંખો, એ આંસુમાં અને એ કારમા ધીમાં રૂનો, એ હીમકાં ને એ ધૂળ, એ કપારી ને એ દુઃખદર્ભર્યાં નીસ્તેજ માનવદેહો કેમ બુલાય ? એ આંસુઓએ, એ હીમકાંઓએ, એ કપારીઓએ અમારા કાળજીને ઉતરડી નાખ્યા છે, એ દુઃખ, એ દર્દો, એ ભય, એ ત્રાસે અમારા આત્માને હયમચાવી નાખ્યા છે, એ કુમળા કળીઓની એ કારમી વ્યથાઓએ અમારા જીવનમાં આગ ચોંપી છે, એ નીર્દોષ, ગમર, કુમળી કળી સરખી બાળા-ઓનાં ઉંડા નીંચાસોએ અમારા અંજીએ અંજીમાં દાહ પાથરી દીધો છે. એ શોણીતભરી જીંદગાનીઓના અબાસ અમારા કલેબની કોરો કોટરી નાખી છે. અગતપછેડો એાદનારી અખળાઓની આદે અમારા આત્મામાં ધરતીકંપ કર્યો છે, કહો, કહો, એ બધું કેમ બુલી શકોએ ?

અદાર વર્ષની ઉંમરમાં મેળવેલું આ અતુલર-બાધું કદી ખુટે એવું નથી.

એ પછી મારા 'જ્યેતિ' માસીકનો જન્મ થયો. પરંતુ મારી માંડીના કારણે અવસાન એવું થયું.

પછી 'લોહાણા હીતેચ્છુ' આવ્યું. એનાં રમરણે નોંધાવા સરખા છે. પણ તેનો અધીકાર મને મળ્યો હોય, એમ હું માનતો નથી. અલગત 'બહારવટીઓ' 'ધેધૂર' વગેરે ઉપનામથી લખાતી કટારો અવશ્ય આદર પામી હતી. 'જયસૌરાષ્ટ્ર' ની ઘણી કટારો પણ લખવી પડતી હતી. 'હીતેચ્છુ' સાથે લક્ષ્મી આંદલો કરવા કરવા આવે છે... 'ઓ ધોવા ન જા' એ પ્રેરક શબ્દો સાથે સુ. લાલજીભાઈએ મને જોડેલો.

એ પછી 'લોહાણા સમાજ'ના સંચાલકોના પ્રેમના દયાલુજી મને મુંબઈ તરફ ધસડયો. સંપાદનનો બધો બોજો તેમણે મારા શીરે નાખી દીધો. મારું દીલ કોણ જાણે કેમ ત્યારે લોહાણા પત્રકારીત્વથી દૂરને દૂર ભાગતું હતું ? હૃદય વગરની રીતે માત્ર ધસરડા પુરતું જ ત્યારે હું 'લોહાણા સમાજ' નું સંપાદન કરતો હતો. હરપણે હું તેમાંથી છટકવા માગતો હતો. અને મીત્રો મને રોકી રહ્યા હતા.

દીલ નહોતું ત્યાં દીલાવરી જ્ઞાતી હોય ? તે છોડીને હું મુંબઈ ગુમાસ્તા મહામંડળના મુંબપત્ર 'ગુમાસ્તા સંદેશ'માં જોડાઈ ગયો. એ ક્ષેત્ર મારે માટે ત્યારે નવું હતું. જતાં પીડિતોની શક્ય સેવા કરવાની હોંસે 'ગુમાસ્તા સંદેશ' અને હું એકમેક બની ગયા. મંડળના કાયવાહકોએ મારા પર અથાગ વીચારસ મુક્યો-મને મોકળું ક્ષેત્ર આપ્યું. છેલ્લી ગુમાસ્તા પરીપદના એક સેક્રેટરી તરીકે કામ કરવાની તક પણ આપી. અને તેમનો પ્રેમ તો બુલાય તેમ નથી. આજે 'ગુમાસ્તા સંદેશ'નું સંપાદન કરતાં કરતાં મને સવા વરસનો સમય વીત્યો છે. દરમિયાન ઘણું લખ્યું છે. 'નવી દુનિયા' નામની નાની નવલકથા પણ પ્રસીધ્ધ કરી શક્યો છું.

ચિત્રપટના ચિત્રની માફક

આ જ એકવીસ વરસના અંતકાળે ઉભો ઉભો વીમાર કશું છું ત્યારે મારી જીંદગી પર

એટલીજ છે કે : અમારા કલેબનો રક્તથી લખાયેલા અક્ષરોની કીમત કરો !

મને સફળગર આશ્રય ઉત્પન્ન થાય છે. સ્મરણો જગી ઉઠે છે, ચીત્રપટના ચીત્રની માફક એક એક દ્રશ્ય ચક્ષુઓ સમક્ષ ચમકી જાય છે !

પ્રચાર-પત્રકારિત્વ

એ સ્થળો.....

એ પ્રસંગો.....

છાપખાનાની આજીવીતરી આલેખે પ્રકાર પ્રકારના અનુભવો આપ્યા છે. ત્રાસ, ભય, દુઃખ અને જાકારા પણ તેમાં છે. છાપખાનાએ જીવનમાં કદીક કદીક આપ્યો છે. કાગળ, કલમ અને કારસાઓની આ કપરી ને અજાણ્ય દુનિયાએ માછલાં ધોયાં છે !

છતાંય કાણ જાણે કેમ એતું સ્થાન હૃદયના ઉંડા ખુણામાંથી જરાય ખસ્યું નથી. એના સીવાય સ્વર્ન-સુષ્કીમાં ખીજી કશી ચીજને સ્થાન મળ્યું નથી, એ કલમ, એ ખીખાં, એ મશીનેની 'મહા ભુતાવળી' મણતી દુનિયામાં સદાય શાંતી દીડી છે !

એ સાહસો, એ જોખમો, એ આફતો, એ ત્રાસો, એ દુઃખો 'ને એ દહોંની દારૂજીવા વચ્ચે એને નમન કરતો રહ્યો છું'.

સાહસ આવ્યા છે, ને સાહસો ખેડ્યા છે, જોખમો દીઠ્યા છે, 'ને જોખમો વેડ્યા છે, આફત આવી છે 'ને વધાવી લીધી છે, ત્રાસો ઉદ્ભવ્યા છે ને ઉરમાં સમાવ્યા છે, દહોં આવ્યા છે ને દહાવ્યા છે.

સાહિત્ય-પત્રકારિત્વ રમકડું હતું

આ મને આમ છાપખાનાના રમકડા વચ્ચે રમતાં રમતાં બાળપણ વીતાવ્યું, કુમારવસ્થા વીતાવી, આશાભર્યા હૃદયે, પુલકીત મને અને થન-થનતા આસે વેઠેલા એની પાછળના પરીશ્રમો, પર-સેવાઓ અને ત્રાસોની વીગતો અહીં આપવાની આજે તો ઇચ્છાય નથી.

સદાય કલેબમાં એક આમ સળગતી રહી છે 'કંઈક કરવું' કાર્યને કાળે, ધ્યેયને ખાતર, સીદીને

સાંઠે અને તમન્નાને કારણે અધેર આફતો તો શું મૃત્યુ આવે તો વધાવી લેવા સુધીની તૈયારી સદા રાખી છે.

સાધન નથી !

લોહાણા જ્ઞાતિમાં આજે જે વાતાવરણ સર્જાય રહ્યું છે, લોહાણા જ્ઞાતિમાં આજે જે ભયંકર ભુતાવળો જગી પડી છે, લોહાણાજ્ઞાતિમાં આજે જે ખુત... આપધાત... અત્યાચાર... અન્યાય... અનીતિ અને આપધાતની લોહી નીતરતી સુષ્કી સર્જાઈ ગઈ છે. એ સામે હરદેશ, હરદેશીએ ને હરપળે જેહાદ જગાડવાની ફરજ નિહાળી છે, એ કારમી પરીસ્થિતી, એ આકરી અવદશા ને એ શરમકથાઓ કાળજી કરી ખાય છે ! પણ...પણ...એની સારેની લડત જરાય જોસ પકડી શકી નથી, એ ભારે દુઃખ, દહીં, વ્યથા અને ચીંતાનો વીંપાય છે !

હૃદય થનગને છે, આત્મા પોકારે છે, ભાવનાઓ જાગે છે, પણ સાધન નથી. સાધન મળે છે. તો મુડી શેકના-શેઓમાં અંદર અંદર મદાંનગી ખેડવાનો શોખ પ્રગટી પડે છે ! અને અમારા જેવા આશાભર્યા, ઉમંગભર્યા ઉમીંભર્યા, ધગધગતી આગવાળાઓને ત્યાંથી 'રામ, રામ' કરવા પડે છે !

કયાંય 'ભાગીદારી' કરી નથી !

જ્યાં જ્યાં પ્રાણ પાથર્યો, આત્મા રેડ્યો, પરસેવો પાડ્યો, શરીરને નીચેની નાખ્યું, જીવનની સત્યાનાશી નોતરવા સુધી કામ કર્યું, ત્યાં ત્યાં ખીજી પીડા વળગી પડી. આ તકે સ્પષ્ટ કરવાની જરૂર જોઈ છે કે આજસુધી મેં જ્યાં જ્યાં કામ કર્યું, કોઈપણ સ્થળે મેં 'માલીફરી' નોંધાવી નથી, 'ભાગીદારી' સ્વીકારી નથી, અને બાદશાહી મહેનતાની ઇચ્છાય કરી નથી. અને કોઈ ગગનગામી સગવડો પણ માગી નથી. માત્ર ફરજમાં મરતી અનુભવી છે, એ સીવાય કોઈ વાતની ચીંતા રાખી નથી, કોઈ 'દારો', કોમી જવાની ઇચ્છા હરગીઝ કરી નથી, છતાંય એનાં માલીફાનાં

આંતર્યુષ્ઠી હંમેશા કામ દીધા છે. પાળમાં પથ્થરા પાથર્યા છે, નીખકંક રસ્તે કાંટા વેર્યા છે, ભાવનાઓ, સ્વપ્નાઓ અને ભાવી જીંદગાની પર છુરીઓ ચલાવી છે !

જેઘએ છે આવું અખખાર.

આજે પણ કરપનાએ તરે છે, જ્ઞાતિનું એક એવું અખખાર કે જે જ્ઞાતિને ગાંડી કરે, જ્ઞાતિના હેવામાં, પ્રાણમાં અને ખોળીયામાં નવચેતનનો સંચાર કરે, જ્ઞાતિમાં વ્યાપેલા કંકડો, જ્ઞાતિમાં ઘુસેલા પ્રત્યાધાતો, જ્ઞાતિને કોરી ખાનારા કમખત કલંકોની કલ્લ કરીને જ્ઞાતિને સુખ, શાંતી સંતોષને માર્ગે વાળે. જ્ઞાતિમાં આશા ઉત્સાહ, આનંદ અને ઉદ્દેશસના ધોધ વહાવે,

જ્ઞાતિના સારાય કુટુંબનું દુરમન બની રહે, અને જ્ઞાતિનું સહાયનું સાથી બને, જેના અક્ષરે અક્ષરમાંથી અને જેના શબ્દે શબ્દમાંથી, જેના પૃષ્ઠે પૃષ્ઠમાંથી આઝાદીની આહ્વાન નીકળતી હોય !

પરંતુ લક્ષ્મી રીસાધ પડી છે.

સરસ્વતી અને લક્ષ્મી વચ્ચે અસહકાર જાણે જગી પડશે છે.

જ્ઞાતિના ધનિકોને કીંમત નથી!

આ જે કહેતાં અકસાસ થાય છે કે જ્ઞાતિના ધનિકોની મૂડી એવા કોઈ કાર્યને માટે નવરી પડી નથી. જ્ઞાતિના કોઈ સાધનસંપન્નની સંપત્તિ આવી આગ સાથે ખેલવાનું સાહસ કરી શકવા અશક્ત બની છે. આતા, પાઈ અને દેઈદીયાની દુનિયામાં અટવાઈ ગયેલા આપણા લક્ષ્મીનંદનોને આવા એક સત્કાર્યને માટે મૂડી રાકવાનું તો શું પણ 'પાઈ' આપવાનું પણ વસતું બન્યું છે. અને એવાય લક્ષ્મીનંદનો નિહાળ્યા છે. કે જ્ઞાતિમાં ભગૃતિ આશા અને ઉત્સાહ રથાપવા મથતા અખખારનવેશોને પાતાના આંગણમાં ઉભા રાખવાની ઉદારતા પણ તેમને ખતાવવી નથી! પાતાના પરસેવાને ભોગે, પાતાના શ્વાસના ભોગે જ્ઞાતિની સેવા કરતા અખખારનવેશોની જો જ્ઞાતિને કીંમત નથી તો..... જ્ઞાતીનું નસીબ કેવું હશે ?

એ યાદ રહે !

એ યાદ રહે કે સાચા ભેખધારી અખખારનવેશો રોટલાના ટુકડા ખાતર અખખારો ચલાવતા નથી, એ યાદ રહે કે સાચા અખખારનવેશો લક્ષ્મીની કોઈ લાલસાએ અખખારની આગભરી આલમમાં અવનતરી પડ્યા નથી, એ યાદ રહે કે સાચા અખખારનવેશો કોઈ કીરમત અજમાવ સહા બડકા અને જુતાવળો ન્યાં જગતી રહે છે, એવા આ જુખડીયારસ ક્ષેત્રમાં ધ્રુમતા નથી ! સાચા અખખારનવેશો તો સુખ,

સમવડો, કીરમત અને ભવીખ્યમાં બડકાનો બડકો કરીને સાહસ, જોખમ જવાખહરી, અને ત્રાસની આ આલમમાં ઉતરે છે. ત્યાં મશકની તળાઈઓ નથી ત્યાં ખત્રીસ જ્ઞાતના ભોજન નથી, તેના પંથના પમરાટ કરતાં પુષ્પોય પાથર્યાં નથી. ત્યાં તો છે ખાંડાની ધાર, કાચદાની ચુંગાલો, આફતના સહાયના ઝોળા અને પરસેવાનો પરિશ્રમ. જરાક ખેદરકારી ને આફત આવી ઉભી છે. જરાક એપરવા ને કાચદાની જળ આવીજ છે. જરાક લાપરવાને હાથકડીના ખણખણટ સંભળાય છે. આવા આ ક્ષેત્રમાં જેઘએ છે, અડીખમ, મૃત્યુજય વીરલ માનવીઓ અને જેઘએ છે. જ્ઞાતીનો સહકર્યનો સહારો, જ્ઞાતિની સહાયુજીતિ, જ્ઞાતિનું પીઠખળ.

અમારી પાછળ આંધુ સારશો નહિ.

એ કહીએ છીએ કે અમારી પર આફત આવે. અમારી સામે કોઈ મટકુય મારશે નહીં, અમે કહીએ છીએ અમારા સામે નેશોય નહીં, અમે કહીએ છીએ અમારા ધોરમાં ધોર વાતાવરણ વખતે કોઈ વહાર પણ કરશે નહિ, અમે કહીએ છીએ અમારા નામનિશાન બુસાઈ જાય તોય કોઈ અમીભર્યા બે અક્ષરોય ઉચ્ચારશે નહીં, અમે કહીએ છીએ અમારા પ્રાણાર્પણની પળે કોઈ પાવણ પાણી પાવાય આવશે નહીં, અમે કહીએ છીએ, અમારા મૃત્યુ પાછળ કોઈ આંધુકાય સારશે નહિ, અમે કહીએ છીએ અમારી રાખ પર કોઈ આંખ પણ ઢાળશે નહિ, અમે કહીએ છીએ અમારા રમારકો કરશે નહિ, ને ખાંભીઓ ખોડાવશે નહિ, તેલીચિત્રો ચોડશે નહિ ને શોકસભાઓ પણ ભરશે નહિ.

આટલી ઇચ્છા અમારી

પણ...પણ...અમારી અખખારનવેશોની નાનીશી માગણી એ છે કે આજે અમારા કાર્યની જરાક જોટલી પણ ખેવના કરો. અમારા ધગધગતા આત્માના અક્ષરો પર અવીચારી ન બનો, અમારા ફલે જના રકતથી લખાયલી લીટીઓને ફેંકી ન દો, અમારા પ્રાણ ઝરતા પુષ્પાયમાં સહારો આપનાથી દૂર ને દૂર ન નાહો! અમને સમજો...સાંભળો...અમારી આફતે ઝોળખો !

જગશે એવા થોડા સાધનસંપન્નો, હૃદશે એવા થોડા ભાવનાશાળીઓ, અને પ્રકટશે એવા થોડા પરમાર્થીઓ જે લેહાણા પત્રકારીત્વની આજની શરમ ખીટાવે !

અક્ષરઆલમન

: ચાત્રીઓ

ઈ. સ. ૧૯૦૬ માં
"લોહાણા મિત્ર"
માસિકના મંડાણ માંડનાર
આપણા આ બુદ્ધિગર્ સાહિત્ય-

શ્રી. આણંદજી મુળજી પાંધી

મુળજી નથુ પાંધીને ત્યાં
થયો હતો. તેઓ વતની
કચ્છ દેશનપુરનાં છે. અંગ્રે-
જી સાત ધોરણના અભ્યાસ

કાર મુજબની જ્ઞાતિ પ્રજાતિમાં સદાય અથ હિરસો આપતા
રહ્યા છે. અનેક સંસ્થાના તેમણે સંચાલન કર્યાં છે,
અનેકની કાયદાહીમાં તેમનું સ્થાન છે. પ્રથમ મહાપરિ-
દમાં તેમની સેવા અમલ્યની હતી, બીજી યુવક પરિવદ
અને બીજા લોહાણા લેખક સંમેલનમાં તેમનો ઉત્તમ
દાખો હતો.

શ્રી. આણંદજીભાઈનો જન્મ ઇ. સ. ૧૮૭૬ ના
નવેમ્બરની ૨ જી તારીખે સાહિત્ય સેવાભિલાષિ પિતા

પછી તેમણે વ્યાપારી ક્ષેત્રમાં ઉચ્ચ જગ્યાએ નોકરી
કરી હતી. છેલ્લે સન ૧૯૧૦ થી બોમ્બેપોર્ટ ટ્રસ્ટના
ડોકસના કેશખાતામાં સારીએકવીસ વરસની નોકરી
પછી સન ૧૯૩૧ માં વૃષ્ટાવસ્થાને કારણે નિવૃત્ત થઈ,
શાંતિમાં જીવેલી ગુજારે છે.

તેમણે પ્રસંગે પ્રસંગે અભ્યાસમય નિબંધો અને
જાતી પત્રોમાં ઉત્તમ લેખો લખ્યાં છે.

*

શ્રી. વલ્લભદાસ ભ. ગણુત્રા

શ્રી. રામુ પરમાનંદ ઠક્કર

સંસ્કૃત સાહિત્યના અભ્યાસી અને કવી તરીકે શ્રી.
વલ્લભદાસ ભગવાનજી ગણુત્રાએ સારી નામના
મેળવી છે, તેઓ જ્ઞાનમનગરના વતની છે, અને તેમનો
જન્મ સંવત ૧૯૫૬ ના શ્રાવણ વદ ૮ ના દિને
થયો હતો,

પ્રીતીયસના અભ્યાસ પછી અને સંસ્કૃતની
"કાવ્યતીર્થ" ની પરીક્ષા પસાર કર્યા પછી તેમણે
શીક્ષણક્ષેત્રમાં શકતી રોકી છે, હાલમાં તેઓ મુલુન્ડમાં
સંસ્કૃતના શીક્ષક છે,

તેમણે સંસ્કૃત અને ગુજરાતીમાં સંખ્યામંથ પુસ્તકો
લખ્યા છે. ગુજરાતી અને સંસ્કૃતનાં શીક્ષકની
છે. એ માટે અંગ્રેજી, હિન્દી, ગુજરાતી
વર્તમાનપત્રો અને કોલેજોના પ્રોફેસરો તેમજ પરિતોના
ઉત્તમ અભીપ્રાયો મળ્યા છે.

શ્રી. રામુ પરમાણંદ ઠક્કર ગુજરાતી અખબારી
આલમમાં ઠીક ઠીક જાણીતા છે. ભાવનગરના
અતિ જાણીતા સેવાભાષી કુટુંબમાં તેમનો જન્મ સંવત
૧૯૫૪ ના આશો સુદ ૪ ના દિને થયો હતો.
'ઠક્કરબાપા'ના તેઓ બત્રિજી થાય.

ઇન્ટરમિડિએટ ગ્રાડેસના અભ્યાસ પછી ઇ. સ.
૧૯૧૮ માં 'હિન્દુસ્તાન' દૈનિકના ઉપતંત્રી તરીકે
જોડાયા હતા. તે પછી 'વીસમીસદી' વગેરેમાં કલમ
ચલાવી થોડો વખત શેઠશ્રી નાનજી કાળીદાસના ખાનગી
સેક્રેટરી તરીકે જોડાયા હતા. તે પછી રાણપુરના

● શ્રી. રામુ ઠક્કર ●

‘સૌરાષ્ટ્ર’ કાર્યાલયમાં ‘સ્વાધિન મુદ્રણાલય’ના મેનેજર તરીકે લાંબા સમય કામ કર્યું. ત્યાં તેમણે ‘કુલછાયા’માં અતિ પ્રસિદ્ધિ પામેલી ‘હું’ બાવા ને મંગળદાસ’ની ચાલુ મામિક લેખમાળા લખી હતી. ત્યાંથી તેઓ ‘જન્મભૂમિ’ના મેનેજર તરીકે મુંબઈ આવ્યા. ત્યાર પછી ‘જે.એ. ટાકીજી’ના પબ્લીસીટી મેનેજર તરીકે કામ કરે છે. ઉપરાંત પત્રોમાં છુટક છુટક લખતા રહે છે.

શ્રી. રામુલાઈની કલમ સાહિત્યના દરેક ક્ષેત્રમાં સરખીજ ખીલી નીકળે છે, કહે છે કે તેઓ વર્ષો પહેલાં ‘કવિતાનું કારખાનું’ હતા, સુદર નવલિકાઓ પણ લખે છે, ‘કાનમા કહું?’ એ નામના જાતિય વિજ્ઞાનના તેમના પુસ્તકની હજારો કોપીઓ ચપોચપ ઉપડી ગઈ હતી. હાસ્યસાહિત્યના તો તેઓ ખૂબ ‘સ્પેશાલિસ્ટ’ છે. તેના પુરાવા ‘હું’ બાવા મંગળદાસ’ની લેખમાળા અને તેમની જુદી જુદી હાસ્યકથાઓ અને હાસ્ય લેખોમાંથી મળી રહે છે. ઉત્તમ પ્રચારકાર્ય પણ તેમણે પોતાનું કર્યું છે.

● પાઠ્ય પુસ્તકોની.....

શ્રી. વિઠ્ઠલદાસ જે. કુટમુડીયા

શ્રી. વિઠ્ઠલદાસ જે. કુટમુડીયાની સાહિત્ય ક્ષેત્રમાં ખાસ કરી-શિક્ષણ સાહિત્યની સેવા નોંધનીય છે. તેમના સંપાદન કરેલા શિક્ષણ સાહિત્યના પુસ્તકોની લાંબી યાદિ આપણી સામે પડી છે.

તેઓ દારકાના વતની છે. તેમનો જન્મ ઈ. સ. ૧૯૦૮ ના જન્યુઆરીની ૧૦ મી તારીખે થયો હતો. ઇ. સ. ૧૯૩૨ માં એમ. એ. થયા. પછી શિક્ષક તરીકે જીવનની શરૂઆત કરી, પણ નોકરી કરતાં કરતાં ઉંડા ખંતથી અભ્યાસ ચાલુ રાખી એમ. એ. એલ. બી. થઈ ઇ. સ. ૧૯૩૭ થી મુંબઈમાં વકીલાત કરે છે.

શ્રી. વિઠ્ઠલદાસનું વિદ્યાર્થી જીવન પણ ઉજવલ હતું. તેઓ હંમેશા પ્રથમ નંબર રાખતા, રેકૉલરશિપો મેળવતા ઉપરાંત કસરત, સારા અક્ષરો માટે પણ ધનામ મેળવતાં, ઇન્ટર આર્ટ્સમાં સારા માર્ક્સ મેળવવાને કારણે વિહસન કેલેન્ડરના રેકૉલર બન્યા, અર્થશાસ્ત્ર અને ઇતિહાસ સાથે ઇ. સ. ૧૯૩૦ માં ઓનર્સ સાથે બી. એ. ની ડીગ્રી મેળવી.

ઇ. સ. ૧૯૩૨ માં ઇતિહાસ અર્થશાસ્ત્ર સાથે એમ. એ. ની ડીગ્રી-ઇતિહાસના ૭૦ ટકા માર્ક્સ સાથે મેળવી, ઇ. સ. ૧૯૩૩ માં એમ. એ. એલ. એલ. એલ. બી. થયા.

લેખનની શરૂઆત તેમણે ઇ. સ. ૧૯૨૭ થી કરી હતી. લેખો, કાવ્યો, વાર્તાઓ લખતા. તેમના લેખોને ઉર્મી, પ્રસ્થાન, મુંબઈ સમાચારના દીપોત્સવી અંકોમાં ઉત્તમ સ્થાન મળતું. બીજા લોહાણા લેખક સંમેલનના તેઓ મંત્રી હતા.

તેમની બીજી પ્રવૃત્તિઓમાં ઇ. સ. ૧૯૨૮ માં ના. ઇ. જી. મે. બોર્ડીંગના ડીમેટીંગ યુનીયનના મંત્રી હતા. ઇ. સ. ૧૯૨૯ માં સ્નાતક મંડળના મહાસચિવ મંત્રી ચૂંટાઈ ૧૯૩૧ સુધી ચાલુ રહ્યા હતા. મુંબઈમાં મળેલી બીજી લોહાણા યુવક સંમેલનની કાર્યવાહી સમીતીના સભ્ય હતા.

શીક્ષણ સાહિત્યના તેમણે બાર પુસ્તકો લખ્યા છે, તેમાંના કેટલાંક મુંબઈ સરકારના કેળવણી ખાતાએ પાઠ્ય પુસ્તક તરીકે મંજૂર કર્યાં છે.

....સર્જક બંધુબેલડી .

શ્રી. રણછોડદાસ જે. કુટમુટીયા

કુટમુટીયા બંધુઓએ એકજ ગ્રામે અલીને ઉપન્યાસ લાપ પાડી છે. શ્રી વિઠ્ઠલદાસ કુટમુટીયાના પચસે પચસે પ્રમાણ કરતા તેમના લખાણ શ્રી. રણછોડદાસ કુટમુટીયા પણ એવું સ્થાન મેળવવા ભાગ્યશાળી બન્યા છે.

તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૧૦ ના જુન માસની ૧૦ મી તારીખે થયો હતો. દારકાની હાઈસ્કૂલમાં અભ્યાસ કરી મેટ્રિકની પરીક્ષામાં પ્રથમ નંબર તેમણે મેળવ્યો હતો. સીનીયર બી. એ. સુધી તેમણે ના. ઇ. તથા ભૂ. મે. બોર્ડિંગમાં રહી અભ્યાસ કરી ઇ. સ. ૧૯૩૫ માં બી. એ. થયા હતા. અને એજ વર્ષમાં એસ. ડી. સી. શિક્ષક માટેની ડીપ્લોમાં મેળવી, ધી સેન્ટ્રલ ઇંગ્લીશ સ્કૂલના હેડમાસ્તર તરીકે કામ કર્યું. તે પછી ૧૯૩૬ થી એસ્પેક્સ હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક તરીકે જોડાયા છે.

શેઠ ના. ઇ. તથા ભૂ. મે. બોર્ડિંગમાં 'ચિત્રગારી' હસ્તલીખીતને જન્મ આપનાર અને પ્રથમ તંત્રી તેઓ છે. ત્યાંની ડીપેટીંગ યુનીયનના સેક્રેટરી હતા, ફાઇનલ કન્યાશાળાની શિક્ષણ સમીતિના સલાહકાર હતા. મુખ્યમાં મળેલા મુલક સંમેલન વખતે 'સ્વ. ગોપાળજી રામજી-સ્મરણમંજરી'નું સંપાદન તેમણે કરેલું, તેમજ લેખક સંમેલનમાં પણ તેમનો અગ્ર હિસ્સો હતો.

શિક્ષક તરીકે તેઓ જ્ઞાતીના ગરીબવીરોમાં એક બની ઉપયોગી થઈ પડે છે.

તેમની ઉપરાંત હાલમાં તેઓ સેકન્ડ એલ. એલ. બી. ની પરીક્ષા આપવાના છે. ઉપરાંત કોઈ કોઈ સામગ્રીકામાં કથારેક કથારેક લખે છે.

વડીલબંધુની સાથે કેટલાક પુસ્તકના સહ-સર્જક છે.

શ્રી. મોહનલાલ વી. કારીયા

શ્રી. મોહનલાલ વિઠ્ઠલદાસ કારીયા લેહાણા જ્ઞાતિના એક કરી અને નાટ્યકાર છે. તેમણે 'જલારામ', 'લોહીની લક્ષ્મી', 'આર્થ મહર્ષી', 'જુતાનો માર' વીર જશનગર નાટકો લખેલા છે.

સંવત ૧૯૪૫ ના કારનેક શુદ્ધ ૧૧ ના રોજ તેમનો જન્મ થયો હતો. ગુજરાતી સાત વેરણના અભ્યાસ પછી રાજકોટમાં કેળવણી ખાતામાં શિક્ષક તરીકે જોડાયા હતા. તે પછી મુખ્ય આવી જુદી જુદી નાટક કંપનીઓમાં નાટકો લખતા હતા.

કવીના નાટકોએ ઘણી વખત જનતામાં હાહાકાર ફેલાવ્યા છે. તેમની કલમ તેઓ સદા અન્યાય સામે ઉઠે છે.

શ્રી. શ્યામજી વાઘજી તેલવાળા

શ્રી. ધીરજીલાલ વ. ગાંગુત્રા

પત્રકારીત્વના શોખને ખાતર જીવનની બધી વસ્તુઓમાં પુણે મુકનારા થોડા લોકાણુ પત્રકારોમાંના શ્રી. શ્યામજી વાઘજી તેલવાળા એક છે. તેમની તેલની ધીખતી દુકાન ચાલતી હોવા છતાં શોખે તેમને પત્રકારીત્વમાં પેસાડ્યા છે.

તેમનું વતન કચ્છ સુદ્ધા જન્મ સંવત ૧૯૬૮ માં મથેસો. મેટ્રીક સુધી પઢ્યાંથી શક્યા છે.

શરૂઆત છુટક છુટક લેખો લખવાથી કરી, જ્ઞાતી-પત્રોમાં પણ લખતા. મુંબઈમાં તરશુ યુજરાતી સાહિત્ય સભાની સ્થાપના તેમણે માત્રે સાથે મળીને કરેલી, તેના પ્રથમ બે વર્ષના તેઓ પ્રમુખ હતા. 'યુવામ' નામનું નવલીકા સંચયનું તેમનું એક પુસ્તક પ્રસીદ્ધ થયું છે. તે પછી તેમણે ટુંકી વાર્તાઓનું 'નવલીકા' નામે એક સુંદર મારીક ચલાવેલું, તે પછી 'મીઝબાની' સાપ્તાહીક પણ ચલાવતા. પરંતુ 'બેઘડી મોજ' સાપ્તાહીકમાં સહનંત્રી નીમાતા બધી પ્રવૃત્તિઓથી અળગા થઈ 'બેઘડી મોજ'નું સંપાદન કરે છે.

શ્રી. શ્યામજીભાઈ કચ્છ લોકાણુ સ્વયંસેવક મંડળના સભ્ય છે. જ્ઞાતીસેવાની તમત્રા તેમના હૈયે ઘેરી છે. તક મળે છે ત્યારે અવશ્ય સેવા બજાવી છુટે છે.

શ્રી. ગાંગુત્રા દામનગરના વતની છે, તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૫૮ ભાદરવા શુક્ર પ ના રોજ થયો હતો. સાહિત્યનો શોખ બાળપણથી જ લાગ્યો હતો. મેટ્રીક સુધીના અભ્યાસ પછી ત્રણ વર્ષ આફ્રીકામાં ગાળ્યા, પછી મહાસભાની પ્રવૃત્તિમાં પડ્યા હતા.

તેમણે 'સ્વયંસેવક' નામથી ઘણા પત્રોમાં વાર્તાઓ, નાટકો, કાવ્યો લખ્યા છે. ઇ. સ. ૧૯૭૨ ના હુલ્લડ વખતે 'હીન્દુ' પત્રના તંત્રી, મુદ્રક, પ્રકાશક તરીકે ભારે જોખમદારી ઉઠાવી હતી. તે પછી 'યુજરાતી' સપ્તાહીકના તંત્રી વીમાચમાં બે વર્ષ ગાઈવાયા હતા.

વીલેપાલે સાહિત્ય સભાના સેક્રેટરી, તરીકે, હરીજન બાળાશ્રમમાં, વીલાપાલ્લી કુમારીકા અને સ્ત્રી મંડળ, બગીની સેવા સમાજ, વગેરે જુદી જુદી સંસ્થાઓમાં તેઓ સેવા આપી છે. હાસ્યસાહિત્ય સર્જન તેમનો ખાસ વીષય છે.

શ્રી. રામદાસ રૂપારેલ

ચારંગદર નજીક લોહવાડાના વતની આ પત્રકાર બધું જાણીસ વરસની વય ધરાવે છે,

‘અંગ્રેજ છટ્ઠા ધોરણના અભ્યાસ પછી ઇ. સ. ૧૯૩૦ થી ‘ભારતભૂમી’ તથા ‘મુંબઈ’ ડેલી-યુઝ ના તંત્રી તરીકે કામ કરે છે.

ઇ. સ. ૧૯૨૫ માં ‘સરીના’ નામે એક પુસ્તિકા પ્રસીધ્ધ કરી હતી, ઉપરાંત તેમની ‘રૂડીયોની રમણી’ નામે એક શીલ્પ ‘ઇન્દીરા શીલ્પ ક્લબ’ એ ઉતારી હતી,

જ્ઞાતી વીપયક પ્રવ્રતીમાં મુંબઈમાં લોહાણા હોરખી-ટલ સ્થાપવા સદા શ્રદ્ધ વપ્યાર કરે છે,

* શ્રી. રતિલાલ ભનજી ઠક્કર *

શ્રી. રતિલાલ ભનજી ઠક્કર પત્રકારીત્વમાં વર્ષોથી પડ્યા છે. આજ સુધીમાં તેમણે અનેક પત્રોમાં કામ કર્યું છે. પોતાના પત્રો ‘વ્રતનયુગ’ ‘તીર-દાજ’, ‘કામવીજ્ઞાન’ વગેરે ચલાવ્યા છે. અને હાલમાં તેઓ ‘સીનેમા પોલ’ના તંત્રી છે. તેઓ જામનગરના વતની છે.

શ્રી. જમનાદાસ ના. અઢીયા

લોહાણા જ્ઞાતીના આ સુપ્રસીધ્ધ કરીની પ્રસાદીને સ્વાદ કોણે નથી ચાખ્યો ? આપણા આ કરીને જન્મ જામનગરમાં સંવત ૧૯૫૨ ના પોષ શુદ્ધ ૨ ના રોજ થયો હતો.

મેટ્રીક સુધીના અભ્યાસ પછી તેઓ અહુ ધમાલીયા બાપારી ક્ષેત્રમાં પ્રવેશ્યા છે. અને છતાંય કાવ્યશક્તી વીકસાની છે. તેમણે આજ સુધીમાં જ્ઞાતિપત્રો મારફત સંખ્યાબંધ કાવ્યોની ભેટ કરી છે.

શ્રી. મહાવીરપ્રસાદ તન્ના

શ્રી. તન્ના એક કુશળ વૈદ્ય, કાર્યકર ઉપરાંત કરી છે. કેવળ લોહાણા સંપ્રદાય સેવક મુંબઈની કાયવાહી સમીતિના સભ્ય છે. ને તેના મુંબપત્ર ‘લોહાણા સેવક’ના તંત્રી છે. તેમનો જન્મ કચ્છમાં સંવત ૧૯૬૪ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૧૦ ને શુરુવાર થયો હતો.

* શ્રી. પ્રભુદાસ વા. ઠક્કર *

શ્રી. પ્રભુદાસ વાલજી ઠક્કર રાજકોટના વતની છે. જીંદગીની શરૂઆત એક સાધારણ કંપોઝીટરથી કરીને ધીમે ધીમે મુંબઈના એક વખતના સુપ્રસીદ્ધ ‘હરીદર પ્રેસ’ના તેઓ ભાગીદાર બન્યા હતા. તેઓ ‘સીનેમા વીલાસ’ પત્રના તંત્રી છે.

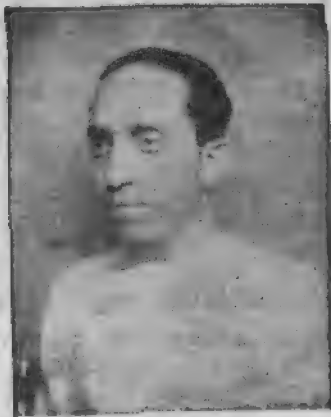
* શ્રી. જ્ઞાલાલ સોમૈયા *

તેઓ જામખંભાણીયાના વતની છે, અંગ્રેજ ચાર ધોરણના અભ્યાસ પછી પત્રકારીત્વમાં જોડાયા છે, અને ‘લાદસાહેબ’ ના નામે પ્રસીધ્ધ થયા છે, તેઓ મામીક હારમ બહુ સુંદર રીતે છેડી શકે છે, મામીક લાલભરી નવલીશઓ પણ સુંદર લખે છે, તાજેતરમાંજ તેમનું એક પુસ્તક ‘શાંતા આર્ય: તેનું જીવન અને કલા’ એ નામે બહાર પડ્યું છે, હાલમાં તેઓ ‘સીનેમા વીલાસ’માં કલમ ચલાવે છે,

● યુવક પ્રવૃત્તિ ●

૧

● પ્રવર્તકો ●

શ્રી. જયન્ત ચંદ્રારાણા

શ્રી. વીસ વર્ષના આ યુવક અંધુનું જીવન પ્રભાત ઉજવલ છે. ઇ. સ. ૧૯૩૦ ના દેશબાપી સત્યાગ્રહ સંઘ્રામમાં તેમણે પંદર વર્ષની કુમળી વયે-નિશાળનાં પાઠ્યાં અભરાઈ પર ચકાવી 'સી' બોડના સાતમા સરમુખ ત્યાર તરીકે જેલ ભત્રા સ્વીકારી હતી, અને સાત મહીના જેલ નીવાસ સેવ્યો હતો.

ભાઈ જયન્ત ભાવનગર પાસેના વર્તેજના વનની છે. એલ. એલ. ખી. નો અભ્યાસ કરે છે, ઉપરાંત જ્ઞાતિની યુવક પ્રવૃત્તિમાં અગ્રભાગ લે છે લોહાણા યુવલીંગના પ્રમુખ છે.

શ્રી. ચંદ્રકાન્ત સી. વકીલ

લોહાણા જ્ઞાતિની સેવા તવારીખે જેમનું નામ ચીરસ્મરણીય છે, તે સ્વ. સી. વી. વકીલના પૌત્ર ભાઈ ચંદ્રકાન્ત સી. વકીલ એક ભાવનાશાળી યુવાનપણે છે.

તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૧૯ ના જાન્યુઆરીની ૨૪ મી તારીખે થયો હતો. તેમનું વતન ભાવનગર છે. મેટ્રીક સુધીના અભ્યાસ પછી 'ભારત એજન્સી' નામની વ્યાપારી સંસ્થા તેમણે શરૂ કરી છે.

લોહાણા યુવલીંગના અગ્નિનગ્ની તેમજ મંત્રી અને હાલાખ લો. વો. કોરના મંત્રી છે. ઇ. સ. ૧૯૩૧ ના સત્યાગ્રહસંઘ્રામ વખતે વાનરસેનાની પ્રવૃત્તિમાં અગ્ર ભાગ લીધો હતો. ઉપરાંત ક્યારેક ક્યારેક લખે છે પશુ ખરા. તેમના બે પુસ્તકો 'પ્રવાસ' અને 'યુવાન' પ્રસીદ્ધ થયા છે.

તેમના જીવનમાં સેવાભાવના કારેભાર ભરી છે.

ભાઈ પ્રભુદાસનાં મેઝાની જગી સદાય જાગતી રહે છે. જુનાગઢ રાજ્યના તાજાજાના વતની છે, અને તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૨૦ ના જુન માસની ૧૮ મી તારીખે થયો હતો. મેટ્રીક સુધીના અભ્યાસ બાદ હાલ સીનેમેટોગ્રાફીની લાઇનમાં જોડાય છે.

શ્રી. પ્રભુદાસ કે. તન્ના

ગો. તે. હાઈસ્કૂલમાં 'દિવ્યજ્યોતી' નામનાં હસ્ત-લિખીતનું તેમણે 'નરેન્દ્રકુમાર કે. હકર'ના નામે સંચાલન અને સંપાદન બે વર્ષ સુધી કરેલું; તે માસિક આખી સ્કૂલમાં પહેલું અને અતે આગેવાન હતું. તેના પરીપાક રૂપે આજે વર્ગે વર્ગે હસ્તલિખીતો સ્થાપીત થયા છે.

બાપ પ્રભુદાસ હાલમાં લેહાણા લે. કોળના સેક્રેટરી તરીકે કેટલાક વર્ષથી સેવા આપે છે. ઉપરાંત યુથલીગનો મેનેજીંગ કમીટીના સભ્ય છે. હાલમાં લેહાણા વ્યાયામ-શાળાના સભ્ય છે.

ભાઈ મધુકાન્તનો જન્મ વનઈ શહેરમાં તા. ૨૯-૮-૧૯૧૪ ના દિને થયો હતો. અંગ્રેજી સાત ધોરણના અભ્યાસ પછી મુખ્યમાં કેટલીક જુદી જુદી જુદી વ્યાપારી લાઇનના અનુભવ પછીથી આપણે કાપડના વ્યાપારક્ષેત્રમાં કાર્ય કરે છે.

શ્રી. મધુકાન્ત કોટક

ઇ. સ. ૧૯૩૦ ના સત્યાગ્રહ સંગ્રામમાં તેમણે ફાળો આપ્યો છે. 'કોંગ્રેસ' પત્રિકાના પ્રચાર તેમજ પ્રભાતદેરીનાં હીરસો આપના હતા. તીવ્ર સુવત્સરી વખતના સરકારમાં પોલીસે બળજબરીથી તેમના હાથમાંથી ગોળી છોડાવ્યો હતો. ઇન્જ વવાને કારણે હોસ્પીટલમાં રહેવું પડ્યું હતું.

પોતે અંગત જીવનમાં સુધારક વીચારનો અમલ કરે છે. લેખો લખે છે. ચાનાઈઓના અયોગ્ય લાગા વગેરે માટે મહાજનમાં પ્રમેશ ઉઠાવી હતી

લેહાણા યુથલીગના ત્રણેક વર્ષથી ખગ્ગનથી છે. ઉપરાંત અમરના ગુમાસ્તા મંડળના સેક્રટરી ચૂંટાઈને મંડળમાં તેમણે પ્રાણ આપ્યો છે, ગુમાસ્તા મહામંડળમાં ગુમાસ્તા મંડળના પ્રતીનીધી છે.

બા. મધુ કાટેયા
'શાશ્વત સ્મૃતિ'

વરસાવતા યુવાન છે. એમની રંગરંગમાં આવતા તરવરે છે અને 'આગે-કદમ' ની એમને અજબ ધૂન છે તેમનો જન્મ રાજકોટમાં ઇ. સ. ૧૯૧૯ ના સપ્ટેમ્બર માસની ૫ મી તારીખે થયો હતો. આટલી નાની ઉંમરમાં તે બીજી એલ. એલ. બી. ના અભ્યાસે પહોંચી ગયા છે એ આશ્ચર્યજનક નથી ?

સાહિત્યનો શોખ ધરાવે છે. સમાજવાદમાં અજબ શ્રદ્ધા રાખે છે.

ઉપરાંત બા. મધુ સુંદર વક્તા છે, એ ખોલે છે ત્યારે ભાવનાના પૂર વહાવે છે. એનો અવાજ શ્રોતાઓના હૃલ હરે છે. વાણી એમણે કબજો કરી છે. તેમની ભાવનાઓ, હૃદયોએ અને સ્વપ્નાઓ પોતાને માટે, જ્ઞાતી માટે અને દેશ માટે ખૂબ ખૂબ ઉન્નત છે આપણે તેમના સ્વપ્નાઓની સફળતાજ હૃદયીએને !

એ યુથલીગના સેક્રટરી છે. અંગ્રેજી બંગાળી

●.....: શ્રી. મધુ કાટેયા :.....●

બા. જયસુખલાલ
જુનાગઢના વતની છે. તેમની ઉંમર ત્રેસ વર્ષની છે. તેમણે હલેકટ્રીક.

શ્રી. જયસુખલાલ મં. તન્ના

અભ્યાસ માટુંગાના વીક્ટોરિયા જ્યુબીલી ટેકનીકલ હાઈસ્કૂલમાં કરે છે.

એન્જનીયરીંગનો અભ્યાસ કરી 'એલ. ઇ. ઇ. નો ડીપ્લોમાં મેળવ્યો છે. રેડીયો એન્જનીયરીંગમાં પ્રથમ વર્ગમાં લેહાણા બોર્ડીંગના ચાલુ તથા ભૂતપૂર્વ વીદ્યાર્થી અભ્યાસ હતા. હાલ મીકેનિકલ એન્જનીયરીંગનો સંમેલનના સેક્રટરી તરફે સેવા બજાવે છે.

બા. જયસુખલાલ શેઠ ના. ઇ. નથા બ. મે.

લેહાણા બોર્ડીંગના ચાલુ તથા ભૂતપૂર્વ વીદ્યાર્થી

ખમીર અને ખંજરથી જેની તવારીખ આલેખાઈ છે.

તે.

લોહાણા જ્ઞાતિ — એ

ધન્સાફ અને હક્ક
ધંજત અને આખરૂ
વચન અને ફરજ
સહાય અને સેવા
માટે

માયાં વઢાવ્યાં છે!

હી મત અને હથિયાર, શસ્ત્રો અને શુભવીરતા, તલ્વાર અને તાકાત, ખમીર અને ખંજર, સાહસ અને શૌર્યના રંગો વચ્ચે જે કોમની તવારીખ ઘડાઈ છે, ધન્સાફ અને હક્ક ખાતર, ધંજત અને આખરૂ કાળે, વચન અને ફરજ માટે, સહાય અને સેવા સાટે જે કોમે સરકારેશીની તમન્ના સદા દાખવી છે, રક્ત વઢાવ્યું છે, પ્રાણને હોડમાં મૂક્યાં છે. શરીરને કુલની માફક રજૂકેત્રમાં ઘુમાવ્યું છે, શરીરો ઢાળ્યાં છે 'ને મસ્તકો કપાવ્યાં છે, યાહોમ કરીને જીવનની આશાઓ, દરજ્જાઓ, સ્વપ્નાઓ પણ સળગાવી મૂક્યા છે, તે કોમ જરૂર ગર્વથી, ગૌરવથી ઉન્નત મસ્તકે અને કુલતી છાતીએ જગતના ચોકમાં ઉભી રહી શકે છે !

રજી, કાઠિઆવાડ અને સિંધના ગામડે ગામડે, ટીંબે ટીંબે જે કો જ્ઞાતિની ક્ષત્રિયવટ અને ખુમારીની ખાંભીઓ ખડી છે, મંદિરો અને પાળીયાઓ પથરાયાં છે, એ ગામડાઓના સ્થળે સ્થળમાંથી અને પથથરે પથથરમાંથી જાણે લોહાણા જ્ઞાતિના વીરનરોના આદેશ ઉઠે છે !

જે જ્ઞાતિએ વીર જસરાજ, દેવકરણ શેઠ, પ્રેમજી શેઠ, દેવજી શેઠ, દેવચંદ શેઠ, મેઘજી શેઠ, કલ્યાણજી કમલાણી, પ્રેમજી શેઠ જેવા સેંકડો સાહસનીરો અને શકોદો આપ્યા છે, અને જે કોમની તવારીખ સાહસના સેનાગરોથી તરખોળ છે. એ જ્ઞાતિ મુઝદાક, માયકાંગલી, તુરકિત, નાડિંમત, નિર્મલચ અને નાહોશ ન હોય !

જે જ્ઞાતિની ગજથુથીનાં-ખુમારી અને ખંજરના પાઠ છે, જે જ્ઞાતિના શુભ પ્રસંગોમાં શસ્ત્રોની વિધીઓ છે, એ જ્ઞાતિની જીંદગાની લાઝીમ ન હોય !

એ હરદમ યાદ રાખવું ઘટે કે લોહાણા ક્ષત્રિય છે, એની ક્ષત્રિયવટ ન લજવાય ! એના આજુએ આજુમાંથી 'આઝાદીની આફલેક' નીકળવી જોઈએ !

: સંપાદક :

ક્ષ-ત્રિ-ય-વ-ટ....નું.... ખ-મી-ર !

તાજી તવારીખનું એક દિવલ પૃષ્ઠ :

મુંબઈના સાગર કીનારે સુપ્રસિદ્ધ જર્મન સંગ્રામ સ્ટીમર એમડન લાંગરી હતી. તેનું નીરીક્ષણ કરવા હજારો મુબઇગરાઓ ઉલટી પડ્યા હતા. વહાણો અને હોડકાંઓ મારફત લાંબી દૂરકદમ તે પર થતી હતી.

આવું એક હોડકું સાગરની સપાટી પર હાંચોળા લેવું તે તરફ જઈ : હું હતું. તેમાં પુરો દતા, ઓઝો હતી, બાળકો હતા. તેઓ આશાભર્યા હૈયે નીરીક્ષણની નીકળી પડ્યા હતાં. તેમના અંતરમાં આનંદ માનો નહોતો, બાળકો મસ્તીમાં મશગુલ હતા, અને સૌ ઉદ્ધાસમાં એ ટુંકો શો સાગરપ્રવાસ ખેડના હતા.

હોડકું તે સ્ટીમરની સાનીબમાં આવી પહોંચ્યું, મીનીટ...પણ કુદરતનો કાનુન વિચિત્ર છે...કોણ જાણે શું થયું એ હોડકું ગળચીવા ગળવા માંડ્યું, મૃત્યુ સાથે મિત્રાચારી બાંધવાના જાણે અણે કાઢ થયાં !

વાતાવરણ રથંબી મૃત્યુ, ચીસાચીસ...અને શુભ શુભ...થઈ રહી ! 'એ મારો બાપો !...' એ...બા...એ બાપુજી... બચાવો...બચાવો, તો હૃદયભેદક કરણ ચીચીપારીઓ કાતાવરણને ભાંકર બનાવતી માછ રહી. એવડી દવા પણ થંબી મઠ !

'કોઈ...બચાવો !...હોડો...હોડો...હોડો ! કોણ હોડે ? કોણ બચાવે ? મૃત્યુ સાથે મિત્રાચારી બાંધવાની હોસ કોને હૈયે હોય ? થોડા ખત્રાસીઓ કુદી પડ્યા, એક યુવાન પણ એ 'ધુ...ધુ...ધુ...' કરતા ઉછળતા તોફાની સાગરમાં કુદી પડ્યો...થોડી મીનીટમાં તો તે વિજય વરીને સુખરૂપ બહાર નીકળ્યો, સૌએ એને વધાવ્યો !

એ યુવાન હતો આપણો બાયામ વીર ચતુરભાઈ વિશ્રામ ઠક્કર ! જોરમે ખોદક શકાઈ શોકક એસોસીએશને તેને સોનાના ચાદિ વધાવ્યા, જીવદયા મંડળાએ પણ ભારે દીપ્ત કરી !

પવનપાવડી.....ના.....પદ્મીધરો

ગુજરાત, કચ્છ કાઠિયાવાડને હવામાં ઉડતું કરનાર

શ્રી. કબાલીએ લોહાણા સાતિની ૬૪૭૪ વધારીછે, પ્રથમ હીંદી વીમાની તરીકે તેમણે જે નામના જમાવી છે, એ લોહાણા સાતિના ગૌરવને જેમ આપે તેવી છે,

શ્રી. પરશોતમ ગ્રેવલ કબાલીનો જન્મ ઈ. સ. ૧૯૦૨ ના એપ્રિલ માસની ૮ મી તારીખે થયો હતો. વતની કચ્છ લખપતના, એ ગ્રેવલ પાંચ ધીરજીના અભ્યાસ પછી તેમને વીમાની થવાની લગની લાગી હતી.

યુરોપમાં જઈ મહા-મહેનતે વીમાન વીંછા મેળવી લોહાણા સાતિનો આ નખીરો એ. બી. પાયલેટ લાય-

શ્રી. કબાલી

સન્સ લેનાર પ્રથમ હીંદી છે. હીંદમાં તેઓ પોતાના વીમાન-માંજ આગ્યા અને ઇ. સ. ૧૯૩૬ માં 'એર સર્વીસ ઓફ ઇન્ડિયા લી. ' ઉભી કરી. ગુજરાત-કાઠિયાવાડને વીમા-નમાં મુસાફરી કરવું થયું, એ કંપનીના તેઓ ડાયરેક્ટર છે. તેમના વીમાનો રોજ-બ-રોજ મુંબઈથી બાવનગર, રાજકોટ, પોરબંદર પહોંચીને થોડા કલાકમાં પાછા વળે છે. કચ્છ-ગુજરાતની પણ તેમની સર્વીસ શરૂ થઈ છે.

ઉપરાંત તેઓ 'ઓએ કલાઈ કમ્પ' ના સેક્રેટરી છે. શ્રી. કબાલી લોહાણા સાતિના ઉત્તમ રત્ન નીવડ્યા છે.

● જગત પ્રવાસી જુવાન ●

શ્રી. કીશોરસિંહ ઠક્કર

જી. આમાં એક દેહીયું પણ હીંદી વગર કાયકલ ઉચ્ચગતી પુરસમા-તનમનદા અરપુર યુવાનની હીંમત, હૈયું, પર આખી દુલ્લાનો પ્રવાસ ખેડનાર આ શ્રેષ્ઠ, સાહસ અને જીંદગીથી માટે માન ઉત્પન્ન થાય છે.

બા.ઈ.શ્રી કીશોરસિંહનો જન્મ વાંસદા-છાંછવાડીમાં ઈ. સ. ૧૯૧૧ ના નવેમ્બર માસની ૫ મી તારીખે થયો હતો. આગળનાં જ મતનીના સ્વર્ગે સંસ્કાર, મંદિર મેળવીને 'વડોદરા ખેડી'માં દાખલ થઈ કેટલાક વર્ષના અભ્યાસ પછી મુંબઈના કચ્છ લોહાણા બાળાશ્રમમાં મેટ્રીક સુધી પહોંચ્યા પછી તેમણે 'જગત અવાસ' શરૂ કર્યો હતો.

તેમના પ્રવાસમાં ઈંગ્લેન્ડ, આફ્રિકા, તુર્કિસ્તાન, જાપાન,

અફઘાનીસ્તાન, પેશાવર વગેરે દેશો તેમણે ખેડ્યા હતા. રસ્તામાં જીવસંટો-સંટોના—સાહસો—જોખમો ખેડી જંગલોની ઝાડીઓ, પહાડોની ખીણોમાં ભયંકરમાં ભયંકર પ્રસંગો વટાવી—અનેક આફતો અને દુઃખો સહન કરી તેમણે પ્રવાસ પુરો કર્યો હતો. આટલું આટલી આફતો છતાં જાપાનમાં પાયલેટ તરીકેનું શીક્ષણ મેળવી. એ. બી. લાય-સન્સ લીધા છે.

❧ તંદુરસ્તીના. ——— તાલીમબાળે ❧

બા.ઈ. કીશોરસિંહના વડિતબા.ઈ. શ્રી. ચતુરભાઈ ત્રિશ્રામ ઠક્કર આપણા એક સાહસિક યુવાન છે. તેમની સાહ-નિકતાનો પરિચય આપણે સાધ્યો છે.

તેમનો જન્મ ઈ. સ. ૧૮૦૮ નવેમ્બર માસની ૫ મી તારીખે અમદાવાદ નજીક વાંસદા ચાચરવાડીમાં થયો હતો. મેટ્રીક સુધીના અભ્યાસ પછી તેમણે વ્યાયામપ્રતિ-નિમાં લક્ષ્ય પડેલું છે. વ્યાયામ શિક્ષક તરીકે નિતે તેઓ હાથેગી થઈ પડ્યા છે. વીર રિહત

શ્રી. ચતુરભાઈ ઠક્કર

વ્યાયામશાળામાં તેમણે સેવાભાવે કામ કર્યું હતું, હાલમાં લોહાણા વ્યાયામશાળાના પણ વ્યાયામ શિક્ષક હતા. ગતિના પ્રસંગે પ્રસંગે તેમની સેવા મળી જ છે. અને નાટ્યીય પ્રવૃત્તિમાં પણ હીરસો આપના આભાર છે. કોંગ્રેસની 'સી' વોડની વૈલીયન્ડર કારને તાલીમ આપી હતી.

વ્યાયામના ક્ષેત્રમાં બા.ઈ ચતુરભાઈની કાર-કિરી જળકતી કહી શકાય. 'એમકન' રીમ-સવાળો પ્રસંગ તેમની સહનિકતાનો પરિચય આપી રહ્યો છે.

હૃદયોગી હેમેંદ્રમૂર્તિ

શ્રી. હેમેંદ્રમૂર્તિ વ્યાયામના અદ્ભુત પ્રયોગો કરી મેળાવડાઓમાં ચીરશાંતી સ્થાપી છે. અનેકનાં હૈયાં ઢિંચા કરી શકે છે, છવ સરોસદના અનેક પ્રયોગો કરીને સૌને ચક્રીત બનાવે છે.

તેઓ રાજકોટ પાસેના મોટા હડવાના વતની છે. તેમનો જન્મ સવંત ૧૯૬૪ ના વ્યસાદ શુક્ર ૩ ના રોજ થયો હતો.

તેમણે બાળપણ અનેક તોફાનો, મરતી અને સાહસોથી ભરેલું છે. આ કારણે વીધ.બાસ માત્ર મુજગતી એ ધીરણ સુધીજ કરી શક્યા છે.

છવના સર્પોત્તિ હાથમાં પકડવાનું સાહસ તેમણે અનેક વખત કર્યું હતું, જમીનમાં છુત્તને એક વખત ચીતારે પણ દાર કરેલો, આવા તો કેટકે મજબનાક કામો તેમણે કર્યા હતા.

યુવાન વયે તેઓ વ્યાયામના પ્રયોગો શીખ્યા, શરૂઆતમાં એક નાનકડી વ્યાયામશાળા શરૂ કરી હતી. ઇ. સ. ૧૯૩૦ ના ઐતીહાસિક સત્યાગ્રહમાં સંગ્રામમાં ઉમરાવતીમાં તેમણે અથ ભાગ લીધો હતો. અને ત્રણ મહીનાના જેલ પણ ભોગવી હતી.

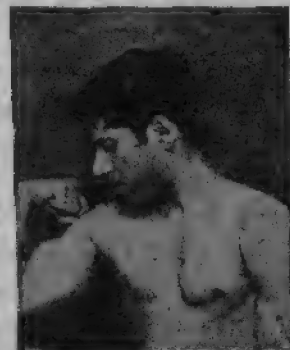
તેમના પ્રયોગોમાં સપ્તઠંશ, ૨૧ દીવસ સુધી જમીનમાં ધસવાળું, ૨૬૨ એછાંન અટકાવણું, કાચકાંચી, ગળા ઉપરથી ગાડું હંકરાવણું વગેરે મુખ્ય અતિ જોષમો પ્રયોગો છે.

ઉગતા વ્યાયામ વીર

શ્રી. માણીલાલ પલાના

વીસ વર્ષની વયના આ વ્યાયામવીર હન્દોરના વતની છે. તેમણે અનેક મેળાવડાઓમાં અને જલસાઓમાં વ્યાયામના અદ્ભુત પ્રયોગો કરી જોનારાઓના ધન્યવાદ મેળવ્યા છે.

તેમને બાળપણથી જ વ્યાયામનો શોખ હતો. વડીલોની અનીચ્છા છતાં એમણે શોખ કેળવ્યો હતો. અને કલકત્તા જઈ તેને વેગ આપ્યો હતો. ઇ. સ. ૧૯૩૭ ની આખરમાં કલકત્તાથી એરીસા પ્રાંત. મધ્યપ્રાંત, વગેરે પ્રદેશમાં લગભગ પંદરસો મહાજની મુસફરી તેમણે સાયકલ પર કરી હતી. મુસાફરીમાં અનેક જોષમો અને

સાહસે આકાશર પ્રવાસીએ ખેડતા હતા. સમગ્રપુરના ૩૫ માર્ગજના ઘાઠ જંગલમાં ઘેરી બચાવકતા વચ્ચે પસાર થઇ પ્રવાસ પુરો કર્યો હતો. તે પછી કલકત્તામાં બ્યાયામ શીક્ષક તરીકે નોકરી બાળવી, અનેક જલ્સાઓમાં પોતાની શક્તિ બતાવી ચંદ્રકા મેળવ્યા.

તે પછી ભાઈ મણીલાલ કાઠીઆવાડમાં ફર્યા, પણ તેમની કદર ત્યાં ન થઇ. તેથી મુમ્મદ આવી. બ્યાયામ શિક્ષક શરીકે નોકરી શોધી. અને વારંવારના પ્રયોગોથી શક્તિ ખીસી,

ત્રય વર્ષ પહેલાં તેમની છાતીનું માપ ૩૦ થી ૩૨ હતું આજે ૩૬ થી ૪૦ સુધી પહોંચ્યું છે. તેમની

અભીજાપા પર સુત્રી પહેચવાની છે.

તેઓ તે છાતી પર મોટર ચઢાવી શકે છે. મોટર રોકી શકે છે, કુક મારી સોઢાની બાઠલી ફેંડી શકે છે, સાંકળ હાથથી તોડી શકે છે, સળીઆઓ વાળી શકે છે, ચાલતી સાયકલે ભાં પડથી ભાં વતી ફમાલ ઉંચકી શકે છે, શીશાઓ પર મેલેન્સ કરી શકે છે. ગંજીયા ફાડી શકે છે, આત્મ તો અનેક પ્રયોગો તેમણે સાધ્ય કર્યા છે.

સમય વીતતા એક ઉત્તમ બ્યાયામવીર થવાની માઈ મણીલાલ આગાહી આપી રહ્યા છે.

*

● ક્રીકેટદુનિયાના કલાખાઓ ●

ક્રીકેટની દુનિયામાં રસિયાઓના હૈયામાં 'ચંદારાણા' શબ્દ ઠીક ઘૂસી ગયો છે. શ્રી. મોહનલાલ હરજીવન ચંદારાણાએ રમતની એ આલમમાં પોતાની ધન્યમ તાકાત બતાવી કર્ણાટકીયર મેચમાં

ઈ. સ. ૧૯૧૩થી ઇ.સ. ૧૯૩૮ સુધી હિન્દુઓ તરફથી પ્રથમ પંક્તિના ખેતર તરીકે જનનાએ તેમને પીઠાણા હતા. તેમાં બધી મળી તેમણે ૧૦૨ વીકેટો લીધી છે. આ રેકર્ડ છે. કેમકે પારસી, મુમ્મદખાન, હિન્દુ કે યુરોપીયનમાંથી કોઈપણ ખેતરે આટલી વીકેટો લીધી નથી. આ આ સીરાય બીજે રેકર્ડ ૬૫ વીકેટ કલાન મોહડ એક મેચમાં લીધી છે. જે દુનિયામાં આજસુધી કોઈ લઈ શક્યું નથી. એક ફાસ્ટ ખેતર તરીકે વધુમાં વધુ વર્ષો સુધી હીન્દુ ટીમને તેમણે જેત આપ્યો છે. તેઓ એ સમયે હિન્દુસ્તાનમાં સૌથી ફાસ્ટમાં ફાસ્ટ ખેતર તરીકે પંકાયેલા હતા. વીકાયતની પહેલી એમ. સી. સી. સામે હિન્દુઓ તરફથી પ્રથમ ખેતર તરીકે રમવાનું માન એમને ફાળે જાય છે. પચીસ ઉપરાંત સોનાના તથા

● સુમસિંધ ક્રિકેટર ●
શ્રી. ચંદારાણા

અન્ય દનાઓ તેમણે જીત્યા છે.

તેઓ વર્તેજના વતની છે. અને સંવત ૧૯૪૬ ના માગશર શુદ્ધ ૬ ને રવિવારના દિવસે તેમનો જન્મ થયો હતો.

મેટ્રીક સુધી પહોંચ્યા પછી ઘાસ વગેરેની કમીશની એજન્સી સંવત ૧૯૮૮ થી શરૂ કરી છે. એક બ્યાપારી હોવા છતાં રમતની આલમમાં આટલી પ્રતિભુતા, બાહેશી અને નામના મેળવી છે, એ અજબ થવા જેવું છે.

ઉપરાંત તેઓ ઘાસ બજાર એસેસીએશનના મેનેજીંગ કમિટીના સભાસદ છે. સતિના શેઠીયા તરીકે તથા હિન્દુ જીમખાનાના એક્ટીંગ પ્રેસીડેન્ટ તરીકે પણ તેમણે સેવા બજાવી છે.

એમના ચી. વીનોદલાલ બી. એ. એ. પણ પોતાના પીતાન નામને શોભાવી ક્રીકેટમાં એક્સ્ટ્રીટન કોલેજની ટીમના. કેપ્ટન તરીકે સોનાના ચારિા વગેરે મેળવ્યું છે કેળવણીમાં એમનું કુટુંબ પ્રથમ પંક્તિનું ગણાય છે. એમના બાળ પુત્ર ભાઈ રમણલાલ પણ બી. એ. થયા છે. ત્રીજા પુત્ર ઉત્તમલાલ બી. એસ. સી. માં પાસ થયા છે.

કુમ કંપના થઈ શકે છે મુંબઈની મ્યુનિસિપાલિટીમાં હેડક્લાર્ક તરીકે નોકરી બળવતા બળવતા શ્રી. યુનિલાલભાઈએ કોકેટની કુનિયામાં પ્રભાવ પાડ્યો હતો? '૧૯' '૨૨' '૨૪' '૨૬' માં કૉલેજીયર મેચોમાં 'રીઝર્વ' તરીકે તેમણે કામ કર્યું છે. પુરુષોત્તમ હિન્દુ કોકેટ શીલ્ડ મેચમાં ૧૭૮ રનનેા રેકૉર્ડ કર્યો હતો. જે હજી સુધી કોઈએ નથી. ઇ. સ. ૧૯૨૬ માં દીલ્હી કુનિસિટમાં રમ્યા હતા. પી. જે. હિન્દુ જીમખાનાના ૩૬,૩૭ માં બોલીંગ 'એ' ટીમમાં સૌથી પહેલા આવ્યા હતા. આ રમતમાં તેમણે મેળવેલી પ્રવીણ- તાને કારણે ૨ સોનાનાં ચાંદ એને અર્ધો ડઝન ઉપરાંત

શ્રી. યુનિલાલ હ. ચંદારાણી

એક ઉગતા અખાડીબન તરીકે બે ત્રણ ચંદ્રકો મળ્યા છે.

કપ ધનામે મળ્યાં છે. ક્રીકેટમાં ૬૨મ બોર્ડની ૬રીકા- છમાં પણ ધણા ધનામે મેળવ્યા છે. ઉપરાંત કોકેટની કુનિયામાં બોલર, બેટસમેન, શીલ્ડર તરીકેની ઉત્તમ શક્તિ તેઓ ધરાવે છે. ટેનીસમાં પણ અતિ પ્રવીણ છે. બોમ્બે હાઇવેમેન્ટ ટ્રસ્ટ ઓફીસની કોકેટ ટીમના કેપ્ટન છે.

તેઓ ભાવનગર પાસેના વર્તેજના વતની છે, અને ૪૭ વર્ષની વય ધરાવે છે.

તેમના ચિરંજીવી બાઇ જસવંતને બાળપણમાં જ

તબીબો અને ધારાશાસ્ત્રીઓ

ડૉ. રત્નજી રત્નાકર

મુંબઈના આંખના મશ્કુર ડોક્ટર શ્રી. રત્નજી ચૌપદ રત્નાકર જીનાગઢના વતની છે, તેમનેા જન્મ સને ૧૮૮૧ માં થયો હતો.

ઓગણીસ વર્ષની વયે મેટ્રીક વટાવી

જીનાગઢ સ્ટેટની સ્ટાલરશીપ મેળવીને મુંબઈમાં તેમણે ડોક્ટરી શાખાનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો.

સાંસારિક અને આર્થિક મુશ્કેલીઓ વચ્ચે તેઓ ડોક્ટર બન્યા. અભ્યાસ વધારવાની તેમની હઠા

કલિ, પંચ મુસ્લીમોને આંગે તેઓએ એક દવા-
ખાનીની શરૂઆત કરી. એક વરસ પછી યુનિવર્સિટી
ઉપર મવન મેન્ટમાં જોડાયા. ત્યાંના ચાર વર્ષની
સરખા સંતોષકારક કાર્યને આગે પણ અભ્યાસ માટે
વિભાગત જવાની તક મળી.

વિભાગતથી ઢિંઢ પાછા આવ્યા પછી તેમણે
માકરી છાત્રી. ઇ. સ. ૧૯૧૫ થી બીજી વખત
વિભાગત જઈ તીવરપુલમાં આખની કાર્યરીતો
માં. એમ. એ. નો ડીગ્રીમાં મેળવીને માન્ચેસ્ટરની
મશહુર આખની હોસ્પિટલમાં હાઉસ સર્જન તરીકે
જોડાયા. આવી જઈને હિન્દીઓને કાગપેશ
મુશ્કેલ છે. ત્યાં અનેક સડી શીશો મેળવ્યા હતાં. તે
તે પછી એકસાથે યુનિવર્સિટીની ડી. એ. ની ડીગ્રી
મેળવી, લંડનમાં ડી. એ. એમ. એસ.ની આકરી
ડીગ્રી મેળવી.

તે પછી મુંબઈ આવી મુંબઈમાં 'મરકલીનીક'
ની શરૂઆત કરી. આ સમયમાં તેમણે અનેક દવા-
ખાના ખોલી લોકાણી મહત્ત સારવાર કરી.

તેઓ 'ફેલો' એફ પિ ફેલોશ્પ આફ શીરીશીયન
એન્ડ સર્જન્સ થયા. 'પોલીસ એફ મેમ્બીક સર્જન'
તરીકે પણ કયું હતું.

આ ઉપરાંત ગૌરવનદાસ સુન્દરદાસ મેડીકલ
કોલેજના પ્રેક્ટિસર ઓફ ઓફ્થેલોજી છે. કોંગ
એડવડ્ઝ મેમોરીયલ હોસ્પિટલ, વાડીઆ ચીલ્ડ્રન્સ
હોસ્પિટલ, તથા વાડીઆ મેટરનીટી હોસ્પિટલના
આનરરી ઓફ યેલ્ડીક સર્જન છે. મુંબઈ યુનીવર્સિટીની
છેલ્લી એમ. બી. બી. એસ. ડી. એ. ડી.
તથા ડી. એ. એમ. એસ. ની પ્રીક્ષામાં આખનાં
વિષયના પશ્ચિષ્ક તરીકે તેઓ ઇ. સ. ૧૯૨૪ થી
કામ કરે છે. ઓર્થોપેડીકલ કોલેસની આગળી
આધિવેસનના પ્રમુખ સુદાયા છે. આમ તેમની
જીવિત 'વળ આતરફ ફરતી રહી છે. પુરુષાર્થ' માનવી
શું કરી નથી શકતો? ડોક્ટર તરીકેની તેમની ઉજ્જવળ
કારકીર્દી, કોમંતી પ્રેક્ટીસ અને એક મશહુર તબીબ
તરીકે તેમની નામના અમતપની છે.

ડૉ નારણદાસ બ. કાટક

કાટક કુટુંબની સુખીર્તિ આપણી કામમાં અતિ
ખડોળી છે. ર. વખલાદુર હરજીવનદાસ કાટકના
અમુખ ડોક્ટર નારણદાસ કાટક એક સુપ્રસિધ્ધ
ડોક્ટર તરીકે ઉચ્ચ સ્થાન ધરાવે છે.

તેમની ઉંમર ૪૮ વર્ષની છે. એક ડોક્ટરના
હડવા અનુભવને કારણે તેઓ ડોક્ટર થયા. એમ.
એમ. એન્ડ એસ. સુધનંત જામનગરમાં રહેતા મેડીકલ
ઓશીસર તરીકે, વાંકાનેરમાં ચીફ મેડીકલ ઓશીસર
તરીકે અને તે પછી વર્ષોથી મુંબઈમાં ખીખતી
પ્રેક્ટીસ કરે છે.

તેઓ ઉચ્ચાંડ પણ જઈ આવ્યા છે, અને અનેક
ડીગ્રીઓ ધરાવે છે. ઓએ અને બાળકોના
સ્પેશિલિસ્ટ છે.

શ્રીતિના ધર્મશિલ્પી દવાખાનાઓને તેમની સહાય
મળતી રહે છે.

વૈદ્યરત્ન પં. મધુસુદન શાસ્ત્રી

વૈદ્ય પં. મધુસુદન શાસ્ત્રીએ વૈદકની અનેક કીમતી કીમતીઓ પ્રાપ્ત કરી છે. મુંબઈના પ્રખ્યાત વેપારી મોનજી સુન્દરજીના તેઓ મુખ્ય છે.

તેમનો જન્મ મુંબઈમાં સંવત ૧૯૭૦ ના અષાઢ વદી ૧૧ ના દિને થયો હતો.

આયુર્વેદનો તેમજે અભ્યાસ કર્યો છે. અને 'આયુર્વેદ શાસ્ત્રી' 'આયુર્વેદ આચાર્ય' થયેલા છે. છેલ્લા ૬૫ વરસથી મુંબઈ અને થાણામાં પ્રેક્ટીસ કરે છે.

તેઓ સેવાભાવી છે. સન ૧૯૭૪ માં એસ

ઇન્ડિયા વર્ચ્યુઅલ સ્વરાજ સંઘના મંત્રી હતા. સન ૧૯૭૫ માં મુંબઈ પ્રાંતિય વર્ચ્યુઅલ સ્વરાજ સંઘના પ્રચારમંત્રી હતા. અને શ્રી ગૌરજી સંઘના પ્રધાન મંત્રી છે.

ગરીબો પ્રત્યે અત્યંત રહમ રાખી તેમની મુક્તિ સારવાર કરે છે. અનેક વિદ્યાર્થીઓને મક્કત બાણાતી તેમજે પરીક્ષાઓ પાસ આપાવી છે.

તેઓ પ. હરીપ્રપન્નજીના શીષ્ય છે. વિપરીત પંડીત સભા કાશીએ 'ચીકીત્સા માતૈન્દ્ર' અને 'શ્રી જોગર્ધન પીઠ તરથી 'વૈદ્યરત્ન' પ્રકાશ્ય મળેલો છે.

વૈદ્યરાજ

શ્રી. ગોપાલજી કુંવરજી

આ પછી જ્ઞાતિમાં વૈદ્યરાજ ગોપાલજી કુંવરજી દ્વારા અનેક રીતે સુપ્રસિધ્ધ છે, વૈદ્ય તરીકે, લેખક તરીકે, પત્રકાર તરીકે અને કાર્યકર તરીકે.

તેમનું મૂળ વતન કચ્છ મંચલાણા. ઇ. સ. ૧૯૧૨ થી તેમણે વૈદક લાઇસન્સ લીધી છે. ઇ. સ. ૧૯૧૫ માં 'આયુર્વેદિક

કોલેજની 'બીએક'ની પદવી પ્રાપ્ત કરી છે.

તેમણે અનેક જ્ઞાતિસંસ્થામાં સેવા આપી છે, કરંચી અને મુંબઈની કેટલીક જ્ઞાતિ સંસ્થાના કાર્યકર છે.

તેમણે 'લોકાલિતા જીવન' માસિક સુંદર રીતે ચલાવ્યું હતું. તે હિપરાંત વૈદ્યકના ૨૦

દળદાર પુસ્તકો તેમણે લખ્યાં છે. ૧૯ વર્ષથી 'આરોગ્યસિંધુ' માસિક ચલાવે છે, અને વૈદ્યક-જ્ઞાતિના એક સિદ્ધકર્તા લેખક તરીકે જાણીતા છે.

તેમની જિંદગી આયુર્વેદિક ક્ષામ્ત્રી અતિ સુપ્રસિધ્ધ છે. કરંચીમાં હેડ ઓફીસ અને કારખાનું છે, તેની મુંબઈ અને અમદાવાદમાં શાખાઓ છે.

ડા. ડી. એન. જસાણી

મુંબઈના સુપ્રસિદ્ધ ડા. જસાણીના જીવનમાં લીમત, ખંત, સાહસના ગુણો દ્રષ્ટિગોચર થાય છે.

કાફીઆવાડના બચ્ચરના તેઓ વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૦ ના આવણ વદી ૪ ના દિને થયો હતો.

પંદર વર્ષની કુમળી વયે ગદ્ય-રચનાથી વહાણમાં બેસી તેઓ મુંબઈ આવ્યા. તેમને માટે મુંબઈમાં કસો આધાર હતો નહિ, અનેક દુઃખ અને મુશ્કેલીઓમાંથી પસાર થવું પડ્યું હતું, સહભાગ્યે એક ડોક્ટરને ત્યાં ઇ. જી ના પગારની નોકરી મળી. આ નોકરીને તેઓ ખંતથી વળગી રહ્યા અને નવ વર્ષ સુધી તબીબીતાલીમ લીધી, સાથે સાથે ચેતાનું અધુરું શિક્ષણ પણ આગળ વધાવ્યું. અને ઇ. સ.

૧૯૦૬ માં એક ડોક્ટર તરીકે ધંપાની શરૂઆત કરી.

આ રીતે કાંઈ પણ સાધન વગર, કોઈના પણ સહારા વગર, માત્ર અધ્યા, લીમત અને ખંતથી તેમણે જિવનજીવનમાં પકડ્યો.

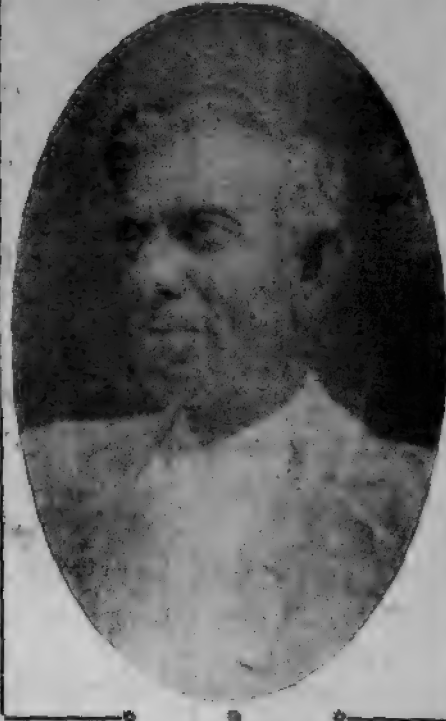
તે પછીની તો તેમની સેવાઓ, નોંધનીય છે, રોગ, અને ઇન્દ્રિય-એજાના બળતમાં જ્ઞાતિજન્યોને ઘેર ઘેર ફરીને તેમણે સારવાર કરી હતી. 'લોકાલિતા સમાજ' નામની

સંસ્થાની સ્થાપના કરીને તેના વરસો સુધી સેક્રેટરી તરીકે સેવા બજાવી હતી. આમ એમણે સેવાના ક્ષેત્રમાં પણ અગ્રણી કાજો આપ્યો છે.

અને કાબેજ ડોક્ટર તરીકે તેઓ સુપ્રસિધ્ધ છે.

ડૉ. કૃષ્ણ વર્મા

ડૉ. વર્માએ આકસ્મિક સંજોગોમાં તબીબી લાઇન લઇ, તેમાં અગ્રમ પદવિજ્ઞાન અને આખર મેળવ્યા છે. તેઓ એક પ્રખ્યાત ડોક્ટર તરીકે જાણીતા છે તેમનો જન્મ-મ. સ. ૧૮૮૦ માં થયો હતો, કચ્છના વતની છે. મેટ્રીક થયા પછી ખાનદેશ જીલ્લાના એકમે ગામડાઓમાં ચેતાની જીવીંગ ફેક્ટરીઓ ચલાવતા હતા. ઇ. સ. ૧૯૦૦ માં તેઓ ક્ષયની જીવંતે જીવીમારીમાં સપડાયા, તેમાંથી માંડ માંડ બેઠા થયા. સ્વસ્થતા પ્રાપ્ત કર્યા પછી જીવીમારીના કડવા જીવનને યાદ કરીને તેમણે ડોક્ટરી લાઇનનો અભ્યાસ શરૂ કર્યો. તે પછી 'ડોમીયો-

પથી, બાયોફિઝીયોલોજી' અને મેગઝિન અભ્યાસ કર્યો અને નેપાલમાં જઈને પણ અભ્યાસ વધાર્યો.

ઇ. સ. ૧૯૧૪ માં મુંબઈમાં નેચરલી હીસ્ટોરીની નાના પાયા પર શરૂઆત કરી, તેમાં જ્ઞાતી, શક્તિથી, યુષ્કિથી નામના મેળવી.

આજે પચીસ વરસથી મલા-ડમાં તેઓ એ દવાખાનું ચલાવે છે. ઇ. સ. ૧૯૩૬ માં તે તેના મકાનની ઉદ્ધારણ ક્રિયા શ્રી. કૃતિલાલ મુનશીને હાથે યજ્ઞ હતી. દવાખાનામાં સુવાવડ વિકાસ પણ છે.

ડૉ. વર્માએ હિન્દુસ્તાનના પ્રચિન વૈદકશાસ્ત્રને ઔરવ આપ્યું છે. એમ કહીએ તો ખોટું નથી.

ડૉ. નારણદાસ ઠાકરશી સેદાણી

ડૉ. નારણદાસ ઠાકરશી સેદાણી ચલાવાના વતની છે. તેમની જન્મ આશરે ૩૬ વર્ષની છે.

એમ. સી. પી. એન્ડ એસ. થઈને તેમણે ૧૯૨૬ ની સાલમાં સર હરહીસનદાસ હોસ્પિટલમાં ફાલિસ સરજન તરીકે એ વર્ષ કામ કર્યું હતું. તે પછી

સ્વતંત્ર પ્રેક્ટીસ કરે છે.

હિન્દુ ડેવલપ્મી બોર્ડિંગના મેડીકલ એડવાઇઝર છે, મર્યાદા દવાખાનાઓમાં સેવા આપતા રહે છે. મુવક સંમેલન વખતે આરોગ્ય સમિતિના સેક્રટરી તરીકે કામ કર્યું હતું.

ડા. મણિલાલ આડતિયા

ડ. ઇ. એમ. હોસ્પિટલના હાઉસ ડીજીનીયન
ડા. મણિલાલ દેવચંદ આડતિયા ચલા-
લાના પતની છે. તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૧૫ ની
નવેમ્બર માસની ૧૪ મી તારીખે થયો હતો.

વડોદરાની મોડિંગમાં અભ્યાસ કરતા હ્યારે
જ્ઞાતિવિષયક પ્રવૃત્તિઓ ચલાવતા, ડોમેજમાં વ્યાખ્યા-
મની હરીશ્વરમાં કપ મેળવ્યો હતો. ફાલેજમાં એક-
ઝમીનેશન મેડલ મેળવ્યો છે. ફાલેજ મેગેઝીનના
સમ એડીટર હતા.

એમ. બી. બી. એસ. સાથે બી. એસ. સી. ની
પરીક્ષા ઉંચા નંબરે પાસ કરી છે. આખના
નિષ્ણાત છે.

તેમના પિતા શ્રી. દેવચંદ રામજી આડતિયા
રાજસ્થાન છે, વડોદરા મહાલના વિલાધિકારી છે.
તેમના એક ભાઈ રતિલાલ દેવચંદ દેવાચાંદ ફાલેજના
પ્રોફેસર છે, અને એમ. એસ. સી. છે.

ડા. જાદવજી હરિરામ ઠક્કર

ડા. જાદવજી હરિરામ ઠક્કર કમ્પ્યુટરના
વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૭૧
ના આસો શુદ્ધ ૧૦ ને દિને થયો હતો.

તેઓ એમ. બી. બી. એસ. થયેલા છે. એ
વધથી મુંબઈમાં પ્રેક્ટીસ કરે છે. વડગાદી પર તેમનું
દવાખાનું છે. ટુંકા સમયમાં તેમણે ડોક્ટર તરીકે
સર્વત્ર ચાલ મેળવ્યો છે. ગરીબ દર્દીઓને ઓછા
મુલ્યે અગર તો વિના મુલ્યે પણ દવા આપે છે.
શાઈપણ જ્ઞાતિજનને હોસ્પિટલમાં સગવડ કરી આપવા
ઈતિહાસ રહે છે.

તેઓ કમ્પ્યુટર લોકાલિયા સ્વયંસેવક મંડળની
મેનેજિંગ કમિટીના સભ્ય છે.

એક ડોક્ટર તરીકે તેઓ ઉંચી આશા આપી
રહ્યા છે.

ડૉ. મનહરલાલ પી. રાયબહદ્રા

આ પછી આ સુવાન ડોક્ટર રાજકોટના વતની

છે, તેમની ઉંમર માત્ર ૨૩ વર્ષની છે.

તેમણે એમ. ડી. એચ. (હોમીઓપથી)ની ડીગ્રી પ્રાપ્ત કરી છે અને હાલ મુંબઈમાં પ્રેક્ટીસ કરે છે. હરસમસાનુ રોગશાસ્ત્ર છે.

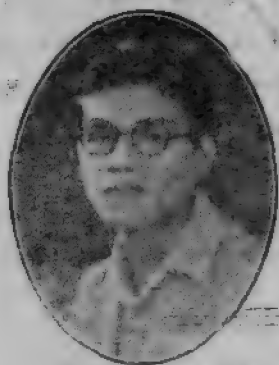
શ્રી. નરેન્દ્ર પ્રા. નથવાણી

શ્રી. નરેન્દ્ર પ્રાણી નથવાણી કેશોદના વતની છે. તેમનો જન્મ કેશોદ (કેશોદ આંધ્રીકા) માં ઇ. સ. ૧૯૧૩ ના જાન્યુઆરી માસની ૩ જી તારીખે થયો હતો.

ઇ. સ. ૧૯૩૨-૩૩ ના સલામત સંગ્રામમાં તેમણે અગત્યનો હિસ્સો આપ્યો હતો. સરમુખત્યાર બનીને એક વર્ષની જેલ ભોગવી હતી.

ઇ. સ. ૧૯૩૬ ના એપ્રિલ માસમાં મુંબઈ યુનિવર્સિટીની બીએ. એલ. બી. ની પરીક્ષામાં પ્રથમ વર્ગમાં સૌથી વધુ માર્ક્સ મેળવી સર મંગળદાસ નથુભાઈ લીંગલ રોકાસરશીપ તેમજ ૧૯૩૭ સ્પેન્સર પ્રાધિકાર મેળવ્યાં હતા.

હાલ તેઓ મુંબઈમાં એડવોકેટ તરીકે પ્રક્ટીસ કરે છે.

શ્રી. નરેન્દ્ર પ્રા. નથવાણી

શ્રી. ગોપાળજી રવજી ગણાત્રા

શ્રી. ગોપાળજી રવજી ગણાત્રા રાજકોટના વતની છે. તેમની ઉંમર ૨૫ વર્ષની છે.

વસંતજી ડોસા દ્રુટની મદદ મેળવી તેઓ બી. એ. એલ. એલ. બી. થયા છે. અને એમ. એ. નો અભ્યાસ કરી રહ્યા છે. તાજેતરમાંજ તેમણે વકીલાત શરૂ કરી છે.

શ્રી. ગોવિંદકુમાર દમાળજી
ચંદન કમ્પો સોહાણા
વતની છે. તેમનો જન્મ ઇ. સ.
૧૯૧૨ ના ડીસેમ્બર માસની
૨૧ મી તારીખે થયો હતો.

તેઓ જી. ડી. એ. થયેલા

શ્રી. ગોવિંદકુમાર ચંદન

છે. અને અત્યારે એડવોકેટ
તરીકે પ્રેક્ટીસ કરે છે.

તેમના લગ્ન તાન્જેતરમાં રોહ
શંજી વલ્લભદાસના પુત્રી જીહન
સરસ્વતીજીને સાથે થયા છે.

શ્રી. હરજીવનદાસ
ભગવાનજી

શ્રી. પોપટલાલ ગોવિંદજી
સોલીસીટર

શ્રી. હરજીવનદાસ ભગવાનજી સોનપાલ સોહાણા
જ્ઞાતિના બાળીના બેરીસ્ટર છે. તેઓ
હાઇકોર્ટમાં પ્રેક્ટીસ કરે છે. એક સારા બેરીસ્ટર
તરીકે તેમની નામના છે, અને તેમની પ્રેક્ટીસ
ખીખતી મચાય છે.

શ્રી. પોપટલાલ ગોવિંદજી બાળાણી પારખંદ-
રના વતની છે. પારખંદરમાં તેમના
પિતાશ્રી ગોવિંદજીભાઈની સુવાસ હિતમ છે. એક
વજીલ તરીકે, સેવાવીર તરીકે અને સખાવતી તરીકે
સુપ્રસિદ્ધ છે.

શ્રી. પોપટલાલ ફેટલાક વર્ષથી મુંબઈમાં પોપટલાલ
એન્ડ કું. ને નામે સોલીસીટર તરીકેની પ્રેક્ટીસ કરે છે.

ઓડીટર

શ્રી. અંબાલાલ શીવલાલ
હક્કર બેંગા જીહ્વાના
વાસદ ગામના વતની છે. તેમનો
જન્મ ઇ. સ. ૧૯૦૮ ના એપ્રિ-
લ માસની ૨૦ મી તારીખે થયો
હતો.

માતપિતા બાળપણમાંજ અવ-
સાન પામ્યા હતા. મામાને ત્યાં
જીહ્વા પછી વડોદરા બોર્ડિંગ અને
મુંબઈ હાઈ સ્કૂલ બોર્ડિંગમાં

શ્રી. અંબાલાલ શીવલાલ
હક્કર

રહી અભ્યાસ કર્યો હતો. ઇ. સ.
૧૯૨૭ માં મેટ્રીક પસાર કરી.
ઇન્ટર સુધી પહોંચ્યા પછી જી.
ડી. એ. નો અભ્યાસ શરૂ કરી
ટયુશન અને રકોલરશીપના
ટેકાથી અભ્યાસ પુરો કર્યો. જી.
ડી. એ. આર. એ. થઇ ઇ. સ.
૧૯૩૭ થી ઓડીટર તરીકે કામ
કરે છે.

પટ્ટાતો નારીસમાજ

સ માજમાં નારીસમુદાયની સ્થિતિ શી છે? હૃદય પર હાથ મૂકીને કણુકવું પડશે કે સમાજશાસ્ત્રીઓએ એને અન્યાય આપ્યો છે, સમાજશાસ્ત્રો, કથાઓ અને સાહિત્યે એને પજવી છે, રાજદરબારે એની કીંમત અંકાઈ નથી, ઘરને દ્વારે તે શુભામી છે, સંસારજીવનમાં એના આત્માની અવહેલના થઈ છે. ચોતરફથી એને અન્યાય, અત્યાચાર અને જુદમની બરદાસ કરવી પડી છે.

સ માજના નિયમો શું પોકારે છે? સમાજના શિક્ષકોએ શી વાત કરે છે? સમાજના નીતિને ન્યાયના ધોરણો, સમાજની પ્રજ્ઞાવિકાઓ, સંસારની રૂઢિઓ, બધે નજર નાખી જુઓ એમાંથી શું ફકીત થાય છે?

કયાં એનું શોભાભર્યું સ્થાન છે? કયાં એની ગણતરી છે? કયાં એની જરાક જોટલીય ખેવના છે? કયાં એની મહત્તા છે? કયાં એનું ચત્રણ છે? એનો આત્મા ઓળખવા કોઈએ પ્રયાસ કર્યો નથી, એની માનવતા પ્રત્યે દૃષ્ટિ નાખવા કોઈ થે જ્યા નથી.

આ શી સ્થિતિ છે સમાજની? પતિ અને પતિનના અધિકારોમાં આકાશ પાતાળનો ભેદ શા માટે? સ્ત્રી પુરુષોના સંબંધોમાં આટલું બધું અસામ્ય શા માટે? નર અને નારીની આંકણી અનેાળી અનેાળી શા કાળે?

‘સ્ત્રી’ માનવ નથી? સ્ત્રીને જુદિધિ નથી? સ્ત્રીને શક્તિ નથી? સ્ત્રીમાં બાવના નથી? સ્ત્રીમાં કર્તવ્યતા નથી? કહો કહો કઈ વસ્તુની તેમાં ખામી છે?

પ જુ ઠેરો.... સ્ત્રી સમાજ સળવળે છે, તેનાં કાળજીનાં બંધન કડુભૂસ કરતાં તૂટે છે! એને આત્મમાન લાધી ગયું છે. એને હવે પુરુષની મિશ્રકત નથી રહેવું, એને હવે એનું રમકડું પણ નથી બનવું, આજે તે નૂતનયુગની પ્રભા પ્રગટે છે અને નારી જાતના આત્માનું પતન કરનારા પાતકી બંધનોની કતલ થઈ રહી છે!

સ્ત્રી માનવ જાતની માતા છે. સ્ત્રી સમાજનું અર્ધું અંગ છે, સમાજ અને જ્ઞાતિની આબાદી બરમાદીનો આખોય સવાલ માત્ર માતાઓ-માંથીજ વસી રહ્યો છે!

: સંપાદક :

મુંબઈની લોહાણા મહીલા પ્રવૃત્તિ

મુંબઈની નારીબજરૂતિના આછો ઇતિહાસ

શ્રી મોનું બહેરજીવન
હોય શકે, એ
કમનાજ થોડા કાળ પહેલાં
અસાધ્ય હતી. શ્રી એટલે ધર-
રખુ પતિન, શ્રી એટલે રસોડાની

રાણી, શ્રી એટલે પતિની સેવા કરવારી દારી, તેને
કેળવણી શા માટે ? અને તેને વળી બહેરજીવન શું ?

અને લોહાણા કામ તે એક 'આબરુદાર'
આપારી કામ. તેની કોઓ 'ધરમકાર' નીકળે એ
અનેક કેમ ? ઇ. સ. ૧૯૩૦ પહેલાં તદ્દન નિરાશા-
જનક અધિકારધારી કાળ હતો. લોહાણા જ્ઞાતિની
કોઓ અને તેમનું બહેરજીવન એ એ બજે
વિરોધી શબ્દો હતાં.

પરંતુ ઇ. સ. ૧૯૩૦ માં તે કાળ બગી પડ્યો,
પ્ર. મહાત્માજીની સરકારી તથા બારતવર્ષે સત્યાગ્રહ
અંશમાંનાં મંડાણ મંડાયા. બીરજોની બીરજાને
ભાળી ભરમ કરે એવો એ કાળ હતો, ઉંઘતાની
ઉંઘ ઉઠાડનારો એ વખત હતો, કાણ બજે કયાંથી
બાબોડરોડોની સંખ્યામાં માનવીઓ દોડી આવ્યા,
અને દેશના યજ્ઞમાં બસી યવાની તૈયારી બતાવી.

આમાં કોઓ પણ હતી. આજ સુધી ધરની
દિનાઓની દુનિયામાં ગોંધાઇ રહેવારી નારી જીવર
ઓળોટી બહાર આવી. અને તેણે અગત્યના કાર્યો
કાચ લીધા. ઇતિહાસકારો એ નોંધવું પડશે કે સલામત
અંશમાંનાં બારતવર્ષની ઓરોતોના કાળે જન્મલે
હતો. અગત્યનો હતો, કીંમતી હતો, ઉત્કટ હતો.
એ બહતને એ વીર નારીઓએ જેબ આપ્યો
હતો. એ બહતના પાયા નારીઓએ એમાં પુરાઇને
પણ પ્રયત્ન બનાવ્યા હતા. તેમણે અજબ કીંમત

અને ધીરજથી બીજાઓ પર
અને પરદેશી કામગીરી દુકાનો
પર નિર્ભર વેપારીઓનાં માન-
વતાનાં દેવાળાં છતાં પીકેટીંગ
કયું હતું, સભાઓ અને

સરખસો ગળગ્યાં હતાં, સરમુખત્યારીઓ લીધી હતી,
જખમી ઓની મુખપૂશા કરી હતી, લાઠીઓ ખાધી હતી,
જીદમ સહન કર્યો હતો, જેલ ભોગવી હતી. પુરુષ
સમાવડોજ કોઓનો રાષ્ટ્રીય બહતમાં સેવાકાળો
નોંધાઇ સુક્યો છે.

આ બહતમાં લોહાણાજીવનોએ પણ કીંમતી
કાળો આપ્યો હતો, શ્રીમતી કાશીબેન ઠાકરે કરંચીમાં
સરમુખત્યારી સંઘને જેલ ભોગવી હતી. એમના
સિવાય કરંચીમાં તે અનેક લોહાણા જીવનોએ એ
બહતમાં ભાગ લીધો હતો. મુંબઈમાં પણ સંખ્યાબંધ
લોહાણા જીવનોએ અગ્ર દીરસો આપ્યો હતો. તેમાં
જીવન સંક્રમીને (ધી. ધુરજી વલ્લભદાસનાં પુત્રી) તે
નાની ઉંમરમાં અગત્યની નામના મેળવી હતી.

કોઓમાં આમ આ વખતે આલમે અદ્ભુત
આત્મબળવું દર્શન કયું. પરંતુ હજી સારે લોહાણા
જીવનોએ કાંઈ બ્યવસ્થિત રવરૂપે સંગઠન સાધ્યું
નહોતું, છતાં બજેલો કોઆત્મા સમસમતો જણાતો
હતો.

ઇ. સ. ૧૯૨૯ માં ભૂજમાં સમરત લોહાણા
યુવક સંમેલન મળ્યું, સારે તેના પ્રજેતાઓને
'લોહાણા યુવતી સંમેલન' બરવાના મનોરથ બજેલો.
પરંતુ સંમેલનોએ ચારી આપી નહિ. જેકે આવે
એક સફળ પ્રયોગ બાવનબરમાં મળેલી મહાપરિદ્ધ
વખતે નોંધાયેલો હતો. સૌ. મણીજીવન મો. તન્નાના

પ્રમુખરથાને 'લોહાણા મહીલા પરિષદ' મળેલી, પરંતુ તે પછી તે પરિષદનું શું થયું, તે જણાવું નહીં.

પરંતુ ૧૯૩૦ ની રાજકિય જાગૃતિએ સુતેલા સ્ત્રીઆત્મામાં જ્ઞાતિ જ્યોત જગાડી અને લોહાણા કોમની નારીઓમાં પણ સંગઠનની લાવના જાગી.

મુંબઈમાં પ્રથમ શરૂઆત લોહાણા જ્ઞાતિના સેવાસેવકોમાં જણે અમરપટ્ટા પ્રાપ્ત કર્યો છે, તે સ્નાતક મંડળે ઇ. સ. ૧૯૩૧ માં સ્ત્રીવિભાગ શરૂ કરીને કરી, આ પછી 'કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળ' અને 'હાલાઈ લોહાણા સહાયકારી મંડળ'માં પણ સ્ત્રીવિભાગો સ્થપાયા. આ વિભાગોનું સંચાલન જાહેનોજ કરતી. આમ મુંબઈના ત્રણે અગ્રણી મંડળોમાં સ્ત્રીઓને મોકાભર્યું સ્થાન પ્રાપ્ત થયું. અને મુંબઈમાં લોહાણા જ્ઞાતિની સ્ત્રીપ્રવૃત્તિની પ્રજા પ્રકટી.

આ ત્રણે મંડળોના સ્ત્રી વિભાગોના સંઘોની સંખ્યા ૫૦૦ લગભગ હતી. અને એ વિભાગો તરફથી સ્ત્રીઓની વિવિધ સેવાના સુંદર પ્રયાસો થતા હતા. સ્ત્રીઓને લાજલુમટમાંથી બહાર લાવવા આશય પ્રયાસો થતા, એકંદરે આ સમયે ઓરતોને જાગૃતિનો સાદ પડી ચુક્યો હતો.

તે પછી તો ઇ. સ. ૧૯૩૧ ની આખરમાં મુંબઈની 'સમસ્ત લોહાણા યુવક પરિષદ'નું બીજું અધિવેશન ભરવની હીલચાલ શરૂ થઈ, તે તકે યુવતી સંમેલન પણ મળે, એના પ્રયાસો શરૂ થયા સ્નાતક મંડળના સ્ત્રી વિભાગે યુવતી સંમેલનનું પ્રથમ અધિવેશન ભરવાનો ઇરાવ કર્યો, તેને કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળ અને હાલાઈ લોહાણા સહાયકારી મંડળના સ્ત્રી વિભાગે ટકા આપ્યો, અને બીજા કેટલાક પ્રચારથી સ્ત્રી તૈયાર કરવામાં આવ્યું.

આમ ઇ. સ. ૧૯૩૧ ના ડીસેમ્બરની તા. ૨૪, ૨૫ ના દિવસોએ 'યુવક સંમેલન' સાથે 'સમસ્ત લોહાણા યુવતી સંમેલન' પણ શ્રીમતી કાશીબહેન કાટકના પ્રમુખરથાને સુંદર સ્વરૂપમાં મળી ગયું. તેમાં જે ઇરાવો થયા હતા, તે નારીગૌરવને દીપાવે એનાં હતાં.

સંમેલનમાં લગભગ બે હજાર જાહેનોએ ભાગ લીધો હતો. અને તેમાં આવેલા મુખ્યવરિયત કામે અજબ જાપ પાડી હતી.

આ સંમેલનની સફળતામાં અનેક જાહેનોનો શ્રમ રહેલો હતો. સંમેલનનાં સ્વાગત પ્રમુખ શ્રીમતી મોંઘીબહેને ઉત્તમ કાર્યદક્ષતા બતાવી હતી, શ્રીમતી રમાબહેનનું ઘર તેો પરીપદના કાર્યાલય સમુપન્યું હતું, શ્રીમતી કુંજલીલા બહેન તેમજ શ્રીમતી મનોરમાબહેનનો સેક્રેટરીઓ તરીકેનો અજબ તનમનાઈ દેખાઈ આવતો હતો, એકંદરે ઘેર પ્રસંગ આવ્યો હોય એમ મુંબઈની લોહાણા સ્ત્રીજાતિએ સંમેલન પ્રસંગને ઉજવ્યો હતો.

આ સંમેલને અનેક સ્ત્રીકાર્યકરો બહાર આવ્યાં, અને મુંબઈની સ્ત્રીપ્રવૃત્તિના પ્રવાહે વેગ પકડ્યો.

એ સ્ત્રીવિભાગો તરફથી જુદી જુદી હરીફાઈઓ થોળતી હતી, મેળાવડાઓ અને સંમેલનો કારણે હતા, અનેક માર્ગોએ મુંબઈની લોહાણા સ્ત્રીજાતિનો આત્મા જાગી પડ્યો.

મુંબઈની સ્ત્રીપ્રવૃત્તિને વેગ આપનારાં જાહેનોમાં શ્રીમતી રમાદેવી રતિલાલ કંકર, શ્રીમતી મોંઘીબેન નેણશી તેજપાળ, શ્રીમતી દીવાળીબહેન રત્નાકર, શ્રી. કાશીબેન કાટક, શ્રીમતી કુંજલીલા વર્મા, શ્રીમતી મનોરમા બાનુચંદ કંકર, શ્રીમતી રનેહલીલા જં. કંકર, શ્રીમતી લક્ષ્મીબેન કરમશી હામંજી, શ્રીમતી કમળાબેન નંદલાલ સોલીસીટર, વગેરેનો ઉલ્કટ ફાળો હતો.

સ્નાતક મંડળ સ્ત્રીવિભાગમાં પ્રથમ મંત્રી શ્રીમતી કુંજલીલાબહેન હતાં, તે પછી તે પદ શ્રીમતી મનોરમા બહેને શોભાવ્યું હતું. હાલાઈ લોહાણા સહાયકારી મંડળના સ્ત્રી વિભાગમાં શ્રીમતી રમાદેવી રતિલાલ, શ્રીમતી કુંજલીલા બહેન, શ્રીમતી મનોરમા બહેન, શ્રીમતી રનેહલીલા બહેન, શ્રીમતી તારાલક્ષ્મી બહેનનો અગત્યનો શ્રમ રહેલો, કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના સ્ત્રીવિભાગમાં શ્રીમતી મોંઘીબેન નેણશી તેજપાળ, શ્રીમતી લક્ષ્મીબેન કલ્યાણજી કરમશી, વગેરે જાહેનોનો અત્યંત પરિશ્રમ હતો.

આ રીતે એ સમયની સ્ત્રીજાગૃતિ અદ્ભુત હતી, પરંતુ કાળ કાળનું કામ કર્યું ગયું છે. માનવજીવનમાં અનેક પલટા આવ્યાં કરે છે. એમ આપણી પ્રવૃત્તિઓમાં પણ ભરતી એટલે હંમસા ચાલ્યાં કરે છે. આજે મુંબઈની લોહાણા સ્ત્રીપ્રવૃત્તિમાં એટલે આવ્યો છે. એ નોંધવું જ પડે.

પરંતુ એ એટલે દુર કરવા પ્રયત્નો આદરવાની આવશ્યકતા નથી ?

ગં. સ્વ. માતૃશ્રી મીઠાબાઈ સોમજી

લોહાણા જ્ઞાતિનું એ ગૌરવ છે જનિમૈયાને કૃપે એવી અનેક સુપુત્રીઓ સાંપડી છે તેમજો મિલકત કેદ ન કરતાં જ્ઞાતિ-સેવાની ઝંખના કરતાં વહેતી કરી દીધી છે, એમાંના એક ગં. સ્વ. મીઠાબાઈ સોમજીએ દાનેશ્વરી બહેન તરીકે સુનામના પ્રાપ્ત કરી છે.

ગંગાસ્વરૂપ મીઠાબાઈએ દયા, ધર્મ અને કેળવણીના ક્ષેત્રમાં છુટું હાથે લક્ષ્મી વહેતી મૂકી દીધી છે. તેમની સખાવતોની યાદી અતિ લાંબી છે.

સંવત ૧૯૫૪ ના અશાઢ શુદ્ધ ૨ ના દિને કેશોદમાં શેઠ સોમજી અબજીને ત્યાં તેમનો જન્મ થયો હતો. બાલ્યવાસમાં એક ચપળ બાલિકા તરીકે પસાર કરી, ત્રણ ધોરણના અભ્યાસ પછી તેમનું સગ્ન સંવત ૧૯૬૬ ના મહા શુદ્ધ ૭ ના રોજ અમરેલીના એક કુટુંબમાં થયું હતું. ચૌદ વર્ષના સંસારજીવન પછી પતિ અકાળ અવસાન પામ્યા, ગં. સ્વ. મીઠાબાઈએ દયા, દાન, ધર્મ પ્રત્યે મન વાળી વૈધવ્યનો આ શ્રવણ માંડયો.

જ્ઞાતિ ચક્રિત બની જોઇ રહી, મીઠાબેનના મુખ-માંથી હજારોની યાદીઓ ટપકી પડવા માંડી, રૂ. ૪૨૦૦૦ આવી વેરાવળમાં ખેડિંગની સરખાત કરાવી, રૂ. ૩૦૦૦૦ ના ખર્ચે અમરેલીમાં મીઠાબાઈ મહાજનવાહીની સ્થાપના કરી, એ સિવાય અનેક સંસ્થાઓ, મંદિરો, પાંજરાપેળામાં તેમજ પ્રસંગે પ્રસંગે હજારોની સખાવત તેમજો કરી છે.

અમરેલીના ત્રણ તાડાં એકત્ર કરવા તેમજો ખૂબ જહેમત ઉઠાવી હતી, અને ત્રણે તાડાંને પ્રિતિબોજન આપતાં હતાં ઉપરાંત કામનાથ મહાદેવમાં રૂ. ૫૦૦૦ ના ખર્ચે સેનાનું ઇંકુ ચડાવી ચોરાસી કરી હતી, આવી તો તેમની પ્રસંગે પ્રસંગની મોટી સખાવતો દ્રષ્ટિએ ચડે છે.

માતૃશ્રી કાનજીબેન પગલે ગ્રામી માતૃશ્રી મીઠાબાઈએ શિક્ષણ ક્ષેત્રમાં હજારોની રકમ આપી જનિમૈયાને શિક્ષણનાં અર્પી પાવા ઉત્તમ પ્રયાસો કર્યાં છે.

ગં. સ્વ. વેલાબાઈ

સ્વ. શેઠ કાનજી બલવજીનાં ગં. સ્વ. ધર્મ-પતિ બાઈ વેલાબાઈએ પતિને પગલે આવી મોટી સખાવતો કરી છે.

સર હરજીશનદાસ હોસ્પીટલમાં એક લાખ રૂપિયાની ગંગવર રકમ, મુલુન્ડ કચ્છી લોહાણા સેનિટરીયમની આંધણી માટે મોટી રકમ, બીહાર ધરતીકંપ ફંડમાં રૂ. પાંચ હજાર, હમણાંજ દુકાળ ફંડમાં રૂ. પચીસ હજાર, શિકારપુરની હોસ્પીટલમાં રૂ. ૪૦૦૦ એમ તેમની લાખોની સખાવત ઉપરાંત કચ્છના બુદ્ધા બુદ્ધા ગામોએ તેમની સખાવતના રમરજો ઉભાં છે.

આમાં દાનેશ્વરી બહેનો લોહાણા જ્ઞાતિમાં ઠરઠર અવતરે !

ગં. સ્વ. હાંસુબાઈ

ગં. સ્વ. હાંસુબાઈએ સ્વર્ગસ્થ પતિના રમર-જીવે સંકાર્યો પાછળ સખાવતો કરીને લોહાણા જીવનમાં અગલનું સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે. પતિની મિલકત તેમજો જનસેવાના કાર્ય પાછળ વહેતી કરી છે. ખંભાળીયાની આવી તેમજો મેટ્રે ખર્ચે બધારી હતી, તેનું માસિક ભાડું માત્ર ચાર આના લેવામાં આવે છે.

તેમનો જન્મ થાણા જીલ્લાના બીમડી ગામમાં સંવત ૧૯૪૧ ના મહા શુદ્ધ ૨ ના રોજ હાંસુબાઈ હીરજીને ત્યાં થયો હતો.

સંવત ૧૯૫૧ માં તો દસ વર્ષની ઉંમરે તેમનું સગ્ન શેઠ નારણદાસ જીવરાજ સાથે થયું હતું. સંવત ૧૯૭૬ ના ચૈત્ર શુદ્ધ અષાઢના દિને નારણદાસ શેઠનું અવસાન થયું. ગં. સ્વ. હાંસુબાઈએ મન ધર્મ તરફ વાળ્યું. તેમજો સખાવત-ગીતાજીનો ઉડો અભ્યાસ કર્યો છે. આવી સન્નારીઓન લાખ લાખ ધન્યવાદ ધટે છે.

: છે વૈધવ્યે વધુ (વમત્રતા સૌમાગ્યથી કંઈ ! :

શ્રીમતી કાશીબેન કોટક

ઈ. સ. ૧૯૩૧ માં સત્યાગ્રહની લડતમાં અંપ-
લાવી, અગ્રભાગ લઈ કરંચી મહાસભા
સમિતિની સરમુખ્યારી જેવી જવાબદારી ઉઠાવી
જેલ મહેલ સ્વીકારનાર શ્રીમતી કાશીબેન કોટક
એક વીરાંગના તરીકે નામના મેળવી હતી.

રાનખડાદુર એચ. બી. કોટક સાહેબનાં લઘુઅંકુ
શ્રી. ગીરધરલાલ કોટક પણ રાષ્ટ્રસેવામાં શરૂઆતથી
સુંદર હિરસે આપતા હતા. પતિને પગલે ચાલીને
શ્રીમતી કાશીબેન કોટકે કુટુંબની કીર્તિમાં અગત્યનો
ઉમેરો કર્યો છે.

તેમની દેશસેવાની કદર તરીકે ઇ. સ. ૧૯૩૧ ના
ડીસેમ્બરમાં મુંબઈમાં મળેલા લોહાણા યુવતિ સમે-
લનના તેમને પ્રમુખરથાને સ્થાપિત કરવામાં આવ્યા
હતાં. પ્રમુખ તરીકેનું તેમનું બાપણ ગૌરવવંતુ હતું.
તેમાં તેમની નિરાલોચનતા, નમ્રતા સ્પષ્ટ તરી
આવતી હતી, સેવાભાવનાનાં દર્શન થતાં હતાં, અને
તેમણે સુંદર રીતે સમેલનનું કામકાજ ચલાવી
અદ્ભુત ૭.૫ પાડી હતી.

શ્રીમતી લક્ષ્મીબેન

ધૈર્ય પિતાની વીર પુત્રી તરીકે ઇ. સ. ૧૯૩૦
ના ધર્મયુદ્ધમાં કુમળી વયમાં આગેવાની-
કર્ષો ભાગ લઈને શ્રીમતી લક્ષ્મીબેન ચેતારક આગ
પ્રકટાવી મૂકી હતી, તેમની જીભમાંથી તણખા ઝરતા
હતા, અને તેમને તરવરાટ લલલલા આનવાને માન
ઉપજાવે એવો હતો. તેમણે સત્યાગ્રહ ગ્રહીતો હતો,
સરખસોમાં આગેવાનીકર્ષો ભાગ લીધો હતો. લાકીઓ
અને જુદામતી ઝડીઓ વચ્ચે તેમણે અજબ શુરાતન
દાખવ્યું હતું, જેલ સ્વીકારીને શ્રીમંત પિતાના આ
પુત્રીએ વતનની આઝાદી ખાતર દુઃખ વેઠ્યું હતા.
તેમણે ગુજરાતી, હિન્દી, અંગ્રેજી બાપાઓના
સંપૂર્ણ અભ્યાસ કરેલો છે, કાશીના સરકુત વિદ્યા-
પીઠના 'મધ્યમા' સુધીનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરેલું છે.

સંવત ૧૯૮૯ માં અજમેરમાં દયાનંદ સરસ્વતીની
અર્ધશતાબ્દી બારે દિવસ સાથે ઉજવાઈ હતી, તે
વખતે સરકુત બાપના મહત્વની હરીફાઈ પણ
ચોખ્ખી હતી. તેમાં કોઈ પણ જાતની તૈયારી વીના
જેન લક્ષ્મીબેનને અન્યાસે ખેલવાનું શરમાન મળ્યું.

ગં. સ્વ. ત્રિવેણીબેન વકીલ

ઈ. સ. ૧૯૩૦ના સત્યાગ્રહ સંગ્રામમાં અદ્ભુત
ઈ. કારકિર્દિ જળવનાર ગં. સ્વ. ત્રિવેણીબેન
વકીલ ગોવિંદાશ્રમવાળા શ્રી વજીલાલભાઈનાં સુપુત્રી છે.

તેમની ઉંમર ૪૨ વર્ષની છે. ગુજરાતી સાત
પ્રોણના અભ્યાસ પછી તેમનું લગ્ન લોહાણા જ્ઞાતિના
સુપ્રસન્ન સીતારા સી. વી. વકીલના પુત્ર ચંપકલાલ
સાથે થયું હતું. પણ એક પુત્રના જન્મ પછી તેમને
વેધવ્ય લાગ્યું છે, તે પુત્ર તે બાઈ ચંદ્રકાંત વકીલ.

ગં. સ્વ. ત્રિવેણીબેને દેશ, સમાજ અને
જ્ઞાતિપ્રવૃત્તિમાં અગત્યનો શ્રમ ઉઠાવ્યો છે. રેલ સંકટ
નિવારણ ફંડ માટે તેમણે તનતોડ મહેનત લીધી
હતી, સત્યાગ્રહ વખતે સ્વયંસેવિકાદળમાં સભ્ય હતાં,
ઇ. સ. ૧૯૩૧ માં ધરોડા જેલની મહેમાનગીરી પણ
આપી હતી. લોહાણા યુવતિ પરિષદમાં જાગ્રત્યે
તરીકે ઉત્તમ સેવા જાગ્રત્યે છે.

ગં. સ્વ. ત્રિવેણીબેને સસરા અને પિતાને
પગલે ચાલી જીવનને ઉજવણ બનાવ્યું છે.

ગૌરધનદાસ

લક્ષ્મીબેન તે શરમાન માથે ચડાવી સભાને ચક્રિત
કરી નાખી. અને અયમકક્ષાનો સોનાનો આંક
મેળવ્યો હતો,

આટલી નાની ઉંમરમાં સભાઓ ગંજવનાર આ
બહેનને 'વાગ વિશારદ'ની પદવી પ્રાપ્ત થઈ હતી.
પરંતુ સાથે સાથે તેઓ 'યુધ્ધ વિશારદ' પણ બન્યાં.

ઇ. સ. ૧૯૩૧ લોહાણા યુવતિ સમેલનમાં
તેમને કીર્મતી ફાળો હતો, કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક
મંડળના આ વિભાગના શ્રીમતી લક્ષ્મીબેન એક
અગ્રણ્ય કાર્યકર હતાં.

તેઓ ઘોડેશારી તેમજ નિશાનમાણમાં પંકાયેલા
છે. તેની કદરમાં સૂચ્યું ચંદ્રકાંત તેમણે મેળવ્યો છે.
શેઠશ્રી શુરજી વજીરભાઈનાં પુત્ર ગૌરવને
સુપુત્ર લક્ષ્મીબેને અદ્ભુત ઝેન આપ્યો છે.

તેમનું લગ્ન ઇ. સ. ૧૯૩૩ માં મુંબઈના જાણીના
કચ્છી નેતા લાલજી કુશર્યાના બત્રાજી શ્રી. જો. રાધ-
નદાસ જાદવજી સાથે થયું છે.

આજે તેમની ઉંમર ૨૨ વર્ષની છે.

શ્રીમતી રમાદેવી ર. ઠક્કર

શ્રીમતી રમાબેન રતિલાલ ત્રિભુવન ઠક્કર મુંબઈની લોહાણા જ્ઞાતિનાં અને ગાંધી જીવનમાં અમર હિરણ્યો આપતા આત્મા છે. યુવતી સંમેલનની સ્વાગત સમિતિના તેઓ ઉપ-પ્રમુખ હતા.

એ પછી હાલાખ લોહાણા સહાયકારી મંડળના અને વિભાગના એક આગેવાન તરીકે મુંદર સેવા બજાવી હતી.

તેમણે ઇ. સ. ૧૯૩૧ માં એક 'લોહાણા સ્વયં-સેવિકા દળ' સ્થાપવાની ફરખાસ્ત સ્નાતક મંડળના અને વિભાગમાં મૂકી હતી. એ મુજબ એક દળ પણ સ્થપાયું હતું. તેમાં જેમને ઘેર લક્ષ્મીની હોળો ઉડે છે, એવા શ્રીમતી રમાબેન પણ એક સ્વયં-સેવિકા તરીકે જોડાયેલાં. એ પ્રસંગ જ તેમના હૃદયના ઉડાણે રહેલો સેવાભાવ પ્રત્યક્ષ કરે છે. આ સિવાય તેમની સેવાઓને અતિ બહુલી છે. તન, મન, ધનને ભાગે તેમણે લોહાણા સમાજના બહુ જીવન માટે મદદ મિત્રતા કરી છે.

શ્રીમતી રનેહલીલા જ. ઠક્કર

મુંબઈમાં લોહાણા જ્ઞાતિની અને પ્રવૃત્તિમાં મું. સૌ. રનેહલીલાબેન જયતિલાલ જ. ઠક્કરનો અગત્યનો હિસ્સો છે. તેમણે બહેનોની બહુતિ ખાતર આત્મિક પરિચય લીધો છે.

તેમની ઉંમર ૨૫ વર્ષની છે. શ્રી. જયકુંભના વર્માના બહેન છે.

તેમની સેવાઓ બહુલી છે. યુવતિ સંમેલનમાં સક્રિય ભાગ લીધો હતો. મધ્યસ્થ સમિતિ તરફથી પ્રવાસી એક ડેપુટીશન ગુજરાત કાઠિયાવાડમાં ગયું હતું. તેના અને સભ્ય તરીકે સૌ. રનેહલીલાબેને સર્વે સુંદર ખાંચ પાડી હતી. તેમના એક એક શબ્દે જ્ઞાતિનો અને સમુદાય ઉજળતો હતો.

ઉપરાંત તેઓ શ્રી ગુજરાતી હિંદુ અને મંડળમાં અગત્યની સેવા આપે છે. તેના સુખપત્ર 'પત્રિકા' નાં માહ સહત્રી છે.

શ્રીમતી મનોરમા ભા. ઠક્કર

મુંબઈની લોહાણા અને પ્રવૃત્તિના આત્મા સરીખા મું. સૌ. મનોરમાબેનનું નામ સર્વે સુપ્રસિદ્ધ છે. એ બહેને મુંબઈના લોહાણા મહિલા સમાજની મુંદર સેવા બજાવી છે.

તેમની ઉંમર ૨૮ વરસની છે. ગુજરાતી ૧ અને અંગ્રેજી ચાર ધોરણનો તેમનો અભ્યાસ છે.

તેમની સેવાઓ બહુલી છે. શ્રી લોહાણા સ્નાતક મંડળના અને વિભાગના સેક્રેટરી તરીકે એ વર્ષ સેવા આપી હતી, પ્રથમ યુવતી સંમેલનના સહમંત્રી હતા, હાલાખ લોહાણા સહાયકારી મંડળના અને વિભાગના મંત્રી તરીકે ફરજ બજાવે છે.

શ્રી. ભાનુચંદ્ર ઠક્કરના પગલે ચાલી સૌ. મનોરમા બહેને મુંબઈના લોહાણા મહિલા સમાજમાં મુંદર સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે.

શ્રીમતી તારાલક્ષ્મી લ. ઠક્કર

સૌ. તારાલક્ષ્મી લ. ઠક્કર સેવાભાવી બહેન છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૭૦ ના કારતક શુદ્ધ ૧ ના દિને થયો હતો. વર્નાક્યુલર હાઈ-સકુલમાં સુધીનો તેમનો અભ્યાસ છે.

લોહાણા સ્નાતક મંડળના સભ્ય છે, હાલાખ લોહાણા સહાયકારી મંડળનાં સભ્ય છે, તેના અને વિભાગના મંત્રી તરીકે પણ સેવા આપી છે. તેના ફરતા પુસ્તકાલયના લાઇબ્રેરીઅન તરીકે પણ સેવા બજાવી હતી. સુરત લોહાણા સેવા મંડળના સભ્ય છે, યુવક સંમેલન મધ્યસ્થ સમિતિના સભ્ય છે, યુવતિ સંમેલન અને લોહાણા લેખક સંમેલનના પણ સભ્ય હતા.

કુમારી અચુબેન લોહવાળા

કુમારી અચુબેન લોહવાળા જેવી સુપુત્રીઓ હું માટે લોહાણા સમાજે ખરેખર મગરૂર થવા જેવું છે. ઉચ્ચ કક્ષાના સમાજ સેવિકા તરીકે, પત્રકાર તરીકે, લેખિકા તરીકે તેમણે જે સુનામના મેળવી છે. તે નારીજગતના ગૌરવને જેમ આપી રહી છે.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૧૬ ના આસિા શુદ્ધ ૧૫ ના રોજ થયો હતો, જાણીતા આર્થસમાજશાસ્ત્રજ્ઞ અને ઉદ્યોગપતિ શ્રી. રણછોડાદાસ ભવાન લોહવાળાનાં યોગે પુત્રી છે.

ઈ. સ. ૧૯૧૯ માં તેઓ મેટ્રિક થયા હતા, અને એ વરસના કોલેજના અભ્યાસ પછી તેમણે

અભ્યાસ છોડ્યો હતો.

તેમણે વર્ષો સુધી મ્યુનિસીપાલિટીમાં ચુંટાઈને નગરસેવા કરી છે. અને ૧૯૨૬ થી ૧૯૨૯ સુધી ચુંટણીમાં તેઓ સફળ થયા હતા. ૧૯૩૨ માં તેો રાષ્ટ્રીય કમિટીમાં પણ ચુંટાયા હતા.

ઈ. સ. ૧૯૩૦ થી એ વર્ષ સુધી પીતાની માલીકીના જાણીતા દૈનિક અખબાર 'દિનુસ્તાન પ્રજામિત્ર'માં તેમણે તંત્રી તરીકે કામ કર્યું હતું. આ રીતે આવો જવાબદારીવાળો યોગે ઉઠાવીને તેમણે પત્રકારી આશ્રમમાં સુંદર ઝાપ પાડી હતી. ઉપરાંત તેઓ જાણીતાં અભિણેષીકા છે. તેમનાં વિચારમય અભ્યાસી લેખો અને નવલિકાઓથી

સાહિત્ય જગતમાં અનેરી છાપ પડી છે. તેમના જેવી કો બેખિંકાઓ 'યુજશતી સાહિત્યમાં' ખુબ ઓછી છે.

ઉપરાંત વરસોથી 'ભગીની સમાજ'માં સેવા આપે છે. તેની કાર્યવાહીના સભ્ય છે. ભગીની સમાજ કલ્યાણના સંકેતરી છે. 'ભગીની સમાજ' પત્રિકામાં સહનગી છે, 'યમુનાબાઈ નામર દેસિપટલ

પ્રથમ યુજશતી ઓ કારપોરેટર તરીકે, દૈનિક પત્રનાં તંત્રી તરીકે અને મહામુજ-શતનાં સ્તંભ સેવિકા તરીકે અગ્રદ્યતી સફળતા પ્રાપ્ત કરનાર કુમારી બન્યુમેન. શાંતિની બીજી બહેનોને દાખલારૂપ બનો.

કમિટી', વીમેન્સ કન્સીલ રેરક્યુ હોમ કમિટી વગેરેમાં તેમણે સેવા આપી છે. ઇ. સ. ૧૯૨૬ માં અખીલ હિન્દ મહાસભા સમિતિના પ્રજ્ઞ સભ્ય હતા.

આ રીતે કુમારી બન્યુમેને ઉત્તમ સમાજ સેવા બનવી છે. અને સમાજમાં ઓઝોની મહત્તા વધારવામાં તેઓ પ્રમાણ્યૂત થયાં છે.

ડા. કાશીબેન ઠક્કર

એમ. બી. બી. એસ.

મારી કાશીબેન પીતા-હે બર ઠક્કર લોહાણા શાંતિનાં પ્રથમ બાનુ ડોક્ટર છે. પિતા શ્રી. પિતાંબર લવજી ઠક્કર શાંતિનાં પ્રથમ એડવોકેટ અને પુત્રી શાંતિના પ્રથમ સ્ત્રી ડોક્ટર. એમાં ફેરફાર અભિમાન રહેલું છે !

કુમારી કાશીબેનને બાળપણથી જ ડોક્ટર બનીને જનસેવા કરવાના મનોરથ હતાં, તે તેમણે ઇ. સ. ૧૯૩૮ માં એમ. બી. બી. એસ. ની ડીગ્રી પ્રાપ્ત

લોહાણા શાંતિના પ્રથમ એડવોકેટ પિતાની શાંતિનાં પ્રથમ સ્ત્રી ડોક્ટર પુત્રી ડા. કાશીબેનને ધન્યવાદ દો!

કરીને પુરા કર્યાં છે.

પ્રથમ બાનુ તબીબ તરીકે મુંબઈ લોહાણા યુથલીગે તેમને ઇ. સ. ૧૯૩૮ ના જનમુ-આરી મહીનાની ૨૮ મી તારીખે એક દમામદાર મેળાવડો થોણ 'વીરપસલી' આપી હતી, અને ગોવિંદાશ્રમ મીહાધવાળાએ 'સુવર્ણચંદ્રક' એટ કર્યો હતો,

ડા. કાશીબેને ખાંતથી અભ્યાસ કરી જે ગૌરવ પ્રાપ્ત થયું છે, તે અકિનંદનિય છે.

શ્રીમતિ વેલાલક્ષ્મી હેમંદ્રમૂર્તિ

આ કસરત અને વ્યાયામના ક્ષેત્રમાં મહીલા સમાજ જાહેર રીતે ભાગ લેતાં અચકાય છે. પણ શ્રીમતી વેલાલક્ષ્મીબહેને શરમનો અને સંકોચનો એ પડો ચીરી નાખ્યો છે, પતિને પગલે પગલે તેમણે એ ક્ષેત્રમાં પ્રવિણતા પ્રાપ્ત કરી છે.

તેઓ જન સટાસટના પ્રયોગો કરે છે.

તેમના જન્મ જન્મલપુરના એક ગામડામાં એક શ્રીજ લોહાણા કુટુંબમાં થયો હતો. જન્મ પછી માત્ર છ જ મહીનામાં માતાપિતાએ સદાની વસમી વિદાય લીધી. તે પછી મોટી બહેનની બાથમાં

મુંબઈ લોકાણા જ્ઞાતિ ગૌરવ ગ્રંથ

હજીરોનો દાનપ્રવાહ
: વહેવડાવનાર :

ગાં. સ્વ. મીઠાંબાઈ સોમજી

છંદગીના વિમા માટે આદર્શ સોસાયટી

છંદગીના વિમાન કામ કરતી વિમા કંપનીઓમાં
ધી બોમ્બે કો-ઓપરેટીવ ઇન્શ્યોરન્સ સોસાયટી લીડ એક
નવી ભાવ પાડે છે. વિમા સહકાર નહિ ઉઠાર એ સૂત્રને
અનુસાર સહકારી ધોરણ પર ચાલતી દેશભરમાં આ યોથી બુની
સંસ્થા છે, જેની કેટલોક વિશિષ્ટતા નીચે મુજબ છે:—

- (૧) શેરહોલ્ડરો કે મેનેજીંગ એજન્ટો ન હોવાથી અધીન નથી
પેલીસી હોલ્ડરોને વહેલી આપવામાં આવે છે.
- (૨) કરકસરી કારણે હોઇ વિમાના દર ઓછા રાખવામાં આવ્યા છે.
- (૩) બીજા આંકણીમાં સોસાયટીએ દર વર્ષે હમરો હયાતીના વિમા
પર રૂ. ૧૧ અને છંદગીના વિમા પર રૂ. ૧૫ લેખે મોનસ
ખાતેર કર્યું છે.
- (૪) વાર્ષિક પ્રીમીયમ ઉપર અદી ટકા લેખે વળતર અપાય છે.
- (૫) સરકારી ડીરેક્ટરો તેમજ હીસાગ તપાસણી હોવાથી વિમા
ઉત્તરાવનાશએતિ પેસાની પુરી સલામતી સમવાય છે.
- (૬) રૂ. ૧૫૦ સુધીનો વિમા લેવાય છે.
- (૭) સહકારી ધોરણ પર ચાલતી સોસાયટી મેમ્બરોને ખાસ લાભ
અપાય છે.

હિદાર શરતો તેમજ ભરપૂર કમીશનથી લાયક
માથુસોને એજન્સી આપવાની છે.

વધુ વિગત માટે મળો યા લખો:—

મેસર્સ કુલકરાણી એન્ડ કું.

નવસારી બીલ્ડીંગ, હોર્નબી રોડ, મુંબઇ.

અથવા

ગુલાબભાઈ લ. દેશાઈ, બી. એ. મેનેજર.

ધી બોમ્બે કો-ઓપરેટીવ
ઇન્શ્યોરન્સ સોસાયટી લીડ

હેડ ઓફીસ:—સર ફીરોજશા મહેતા રોડ, કોટ, મુંબઇ.

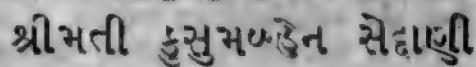

ઉઠતી આ બાલિકાની સાત વર્ષની ઉંમરે કુર કાળે
મોટી બહેનને પણ ઉંચકી લાંબને ઉંચે આમ ને
નીચે ધરતી કરી મુક્યાં, કાષ્ટકને આશ્રમે ઉઠારી
જાણેશ ચાર ધોરણનો અભ્યાસ કરી, એક સાહ-
સિક બાળા તરીકે તેમણે સર્વજન મુવાસ પ્રસરાવી
દી.

ખ. સ. ૧૬૪૪ માં જાણીતા વ્યાખ્યાતી શ્રી.
હરેકૃષ્ણદાસ નામપુરના એક પોદામ વખતે તેમનો
પરીચય સાધી, તેમની સાથે લગ્નગ્રંથાથી જોડાયા
છે. હાલ તેમની ઉંમર ૨૨ વરસની છે.

જનમધડીયાજ કપરા કુખો વેડીને આત્રી વિચા
પ્રાપ્ત કરનાર આ બહેનની ધીરજ, ખંત અને હીમત
ધનવાદ થતે છે.

આ કં આદર્શ યુવતિ તરીકે બહેન કુસુમ
સુયંકાંત મેદાળીએ પોતાનું જીવન ઉજવવા
અનાયુષ છે. આવી બહેનો માટે જ્ઞાતિએ મગફરી
લેવી થતે છે.

પ્રકેત કુસુમ વાણીતા કિરોર શ્રી. યુનિસાલ
દરજીયદ સ ચદારાણાનાં સુપુત્રો છે, અને તેમની
ઉંમર ૨૪ વર્ષની છે.

ખાળપણમાં પ્રે. સી. સી. શાહના શીષ્યા હતાં. તેમની પાસે લાડી, લાડા, તથ્યાર, શુદ્ધિંગ અને છરા ફેંકવાની કામોચ્ચાત મેળવી હતી. ઉપરાંત સાયકલાંગમાં પ્રવિણતા મેળવી છે, સંગમતી ખરોડી અને સંગમતી દોરીના પાણ્ય સુંદર પ્રયોગો કરી જાય છે.

આ પ્રયોગોમાં તેમણે જુદીજુદી સંસ્થાઓ
અને સદ્ગુરુઓ તાંત્રી ૧૩ ચંદ્રકા મેળવ્યા હતાં.

મુવક પરિવહ વખતે ઉપરોક્ત પ્રયોગ કરી ખતાવી તેમણે સૌને આશ્ચર્યચકિત કરી દીધાં હતાં.

ઇ. સ. ૧૯૩૫ માં વકૂતકળાની એક દરિયાકાંઠામાં શ્રી. કુસુમબહેને અંગ્રેજીમાં છટાદાર આપણ કરી થોજકોને બહેનો માટે પણ આવી હરીફાઇઓ ગોઠ-

વવા વિનંતિ કરી હતી, તે પરથી રાવજહાદુર કોટક સાહેબે પોતાના તરફથી અમુક રૂપિયા સંસ્થાને આપ્યા હતા.

ઇ. સ. ૧૯૩૬ માં તેમનું મગન શ્રી. સુમંતાંત સેદાથી સાથે થયું છે.

(—*—) બહેન રમા મોહનલાલ (—*—)

લોહાણા જ્ઞાતિને મુંબઈના સુપ્રસિદ્ધ ચંદ્રારાણા કુટુંબે ખતાવ્યું છે કે સોઝો ફટલી સુંદર પ્રગટ કરી શકે છે? બહેન કુ. રમા અણ્ણીતા ફિફ્ટર શ્રી. મોહનલાલ ચંદ્રારાણાનાં સુપુત્રી છે.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૮૪ ના માગસર વસ ૧૩ શુક્રવારના દિને થયો હતો. હાલ ચોથા ધોરણનો અભ્યાસ કરે છે.

આટલી નાની વયમાં મુંબઈની રત્નો લાડીધારી-

ઓમાં પ્રથમ કન્યા તરીકે ચાંદ મેળવ્યો છે, રામદાસ વ્યયામ મંદિરમાં પોતે કુમારીઓમાં પ્રથમ પંકતના ભાડી ફેરવનાર તરીકે પ્રખ્યાત છે, જન્મેયની લડતમાં પણ બે ત્રણ રૂપાના ચંદ્રા મેળવ્યાં છે. રામદાસ વ્યયામ મંદિરને મુંબઈ યુનિસીપાલિટીમાંથી રૂ. ૨૦૦ ની વાર્ષિક ગ્રાન્ટ પોતાના સુંદર પોત્રામોથી બહેન રમાએ મેળવી આપી છે, એમ કહીએ તો અનિશ્ચયોક્તી નથીજ.

બહેન રમાને ધન્યવાદ થટે છે.

બહેન ગુલબદન રામુઠકર

લોહાણા જ્ઞાતિના સુપ્રસિદ્ધ સાહિત્યકાર શ્રી. રામુ ઠકકરનાં પુત્રી બહેન ગુલબદન કળાના વિષયમાં પ્રગતિકૃત્ય કરી રહ્યાં છે.

બહેન ગુલબદનનો જન્મ સંવત ૧૯૮૮ ના આશો શુદ્ધ ૧૧ ના દિને થયો હતો. હાલ ગુજરાતી ત્રીજા ધોરણનો અભ્યાસ કરે છે, ઉપરાંત સંગીત, નૃત્ય અને અભિનયકળાની તાલીમ મેળવે છે. તેણે બોમ્બે ટાકીઝનાં 'નિમંજા' ચિત્રપટમાં બાળ નિમંજા તરીકે સુંદર કામ કરી પ્રસંશા મેળવી હતી. હવે પછીના બોમ્બે ટાકીઝનાં ચિત્રોમાં ફરી રજૂ થનાર છે.

મુંબઈના વ્યાપારક્ષેત્રમાં
લોહાણા જ્ઞાતિનું સ્થાન

શ્રી. ચીમનલાલ હ. વળાણી
મંત્રી, દવા ખમર વેપારી મંડળ.

જણાય છે. હાલ આપણી
જ્ઞાતિની વસ્તી મુંબઈમાં
૨૩૦૦૦ જેવિસ હજાર
લગભગ છે.

સિંધમાંથી લોહા-
ણાઓ તેરમી

સદીમાં આપણે સિંધ પર
વિદેશીઓના આધાર

વધી પડ્યા ત્યારે કચ્છમાં અને ત્યાંથી કઠીયાવાડમાં અને
ત્યાંથી ગુજરાતમાં ગયા. ઓગણીસમી સદીની મધ્યમાં
હિંદુસ્તાનને શસ્ત્રવિદિન બનાવવામાં આવ્યો. ત્રિશા-
ધામની પ્રણાલિકા ફરી, સંસ્કૃત-હિંદી અને ઉર્દૂની
જગ્યા આંગલ વિદ્યાએ લીધી. શરીરખળતું સ્થાન
ખટપટે લીધું. તરવારને બદલે કલમ સપળી બની.
અને લોહાણાઓ લઢવેલા મટી બાપારી બન્યા.

મુંબઈ ખેટ ને મૂળે ખડકો અને ખાડા ટેકરા-
વાળા જ્ઞાતિરૂઢે દરિયાથી વિંટાએલ એક ટાપુ હતો,
અને જેમાં ઓગણીસમી સદીની શરૂઆત સુધી
ભાગ્યેજ પંદર હજારની વસ્તી હતી તેનો ઉદય ખિટીશ
સહેનશાહતના ઉદય સાથે થવા માંડ્યો; અને મુંબઈ
એક મુંદર દરિયામાં મચક બન્યું. આ ઉપરથી
અંજામાંથી લોકો મુંબઈમાં વ્યાપાર અથવા આવવા
લાગ્યા, અને તેજ રીતે કેટલાક આફ્રીકા તરફ પણ
જવા લાગ્યા. આફ્રીકામાં લોહાણાઓ લગભગ
સવાસો કરતાં વધારે વસેથી જન્મ રહ્યા છે, પરંતુ
જ્ઞાતિ, દેશ અને આપણા સંસ્કારોને સ્વદેશથી આટલે
દુર હોવા છતાં તેઓએ જાળવી રાખેલ છે.

મુંબઈમાં પ્રથમ કચ્છમાંથી લોહાણાઓ અને
આવ્યા, અને ત્યાર પછી કઠીયાવાડમાંથી લોહા-
ણાઓ અને ઓગણીસમી સદીની શરૂઆતમાં આવ્યા.

ઈ. સ. ૧૮૫૩ માં ડા. કરમશી રથમલ નામના
કચ્છી ગુદરથે ધારાપુરી ખેટમાં ૩૦૬ મગથીના કુગર
પર જવાને માટે કરાવી આપ્યા છે.

જ્યાં જ્યાં લોહાણાઓ ગયા છે ત્યાં ત્યાં ઉદાર-
તાનો પરિચય તેઓએ કરાવ્યો છે. આગળના
વખતમાં મુસફરી આજના જેટલી મુખ્ય સગવડવાળી
નહિ હતી, પરંતુ મુસ્ફરીઓનો સામનો કરી, સાહસો
ખેડી આપણા જ્ઞાતિ ગુણોનો પરિચય તેઓએ
કરાવ્યો છે.

આપણે આપણામાં ભાઈ ભાઈને મદદ કરવાની
વૃત્તિ ઓછી યદ્ય મળે છે. ક્ષમાશીલતા દુર જઈ
બેઠી છે, જેથી આપણે મતભેદમાં કુમી ગયા છીએ.
આગળ આવવાને માટે ભાતુભાવ, સંપ અને
સાહસ તેમજ હુદ્દિ જોઈએ. સાહસ અને હુદ્દિ
આપણામાં અવશ્ય છે, તેના અનેક પ્રમાણ મોજુદ
છે, પરંતુ છર્પા અને કુસુપને લીધે આપણે પછાત
પડીએ છીએ. છેલ્લા વીસ વરસમાં આ અવગુણોએ
આપણામાંથી જ્ઞાતિ પ્રેમ દુર કર્યો છે, જે વખતે
સ્વ. ડા. ખીમજી દયાળ, સ્વ. ડા. ચન્નાભાઈ પેરાજી,
સ્વ. ડા. ગીરધરદાસ જેઠાભાઈ ને. પી. અને સ્વ.
ડા. હમીદરદાસ ગોરધતદાસ સુખડવાલા ને. પી.
હતાં. તે વખતે આપણામાં જે ઉદારતા, કાંડપ્રેમ

વગેરે જ્ઞાતિ તે આજે નથી. કેમ જાણે તે આપણા વડિલા સાથે આપણે બાંધુધેમની હોણી કરી ન હોય? આટલું જ્ઞાતિ સાહમપ્રિય યુષ્વિવશી લોકાણુ વ્યાપારના દરેક દેશમાં હીક આગળ વધ્યા છે, તે નીચેની બીનાથી જાણશે.

મુંબઈ શહેરની આગાદીમાં ૩ મુખ્ય ભાગ ભગવે છે. અને આ વેપારમાં હા. ખીમજી વીઘ-રામની કું. હા. બરાનજી લક્ષ્મીદાસની કું. અને કાટક. કું. મશહુર છે. પ્રમાણિકતાને માટે અને અનુમતીઓ તરીકે વેપારી બજારમાં તેઓનું સ્થાન અનોખું છે. તેમજ રૂના દલાણા તરીકે હા. રતિલાલ ત્રીભોવનદાસ મોખરે છે. આ સિવાય હા. જગજીવન-દાસ ડે.સામાઈ દલાણામાં બહુજ પંકાય છે. તેઓ પોતાની કુખ્ય અને પ્રમાણિકતાથી દલાણામાં જીવું માન ધરાવે છે. હા. ખીમજી પુનળી કું. હા. વિહંગદાસ જાદવજી ગંધી અને સુભિક્ષા કૃષ્ણદાસ સાથેના વગેરે જાણીતા અનુભવી અને લાભવગ ધરાવતા દલાણા છે.

૩થી ખીમજી નંબરે કાપડના વેપાર આવે છે. આ વેપારમાં આપણા બંધુઓ હીક આગળ વધ્યા છે. આમજ પચુ સારી જમાવી છે જથાપંથ વેપાર કરનારાઓમાં હા. ખીમજી જોહાણ, હા. વિહંગદાસ વેલજી, હા. સુદરજી જેરામ, હા. રાધરજી વલ્લભદાસ, હા. દુવારકાદાસ રણુજીદાસ, હા. મથુગંદાસ ગોરધનદાસ, હા. મોનજી સુદરજી, હા. જમનાદાસ કલ્યાણજી, હા. ગોકુલદાસ સુદરજી, હા. રામદાસ માધવજી જેસંગ, હા. પિતાંબર ભગવાનજી, હા. ભાણજી પરસોતમ, હા. દારકાદાસ દામોદરદાસ માવાણી, હા. ધરમશી ગોવીંદજી, હા. મોહનલાલ રામજી ઠાકરસી, હા. મકનજી પરસોતમ, હા. જેસંગભાઈ ગોકુલદાસ, હા. દેવરામ અખાઈ, હા. ગોરધનદાસ ગોવીંદજી બાણજી, હા. મોનજી ચત્રજી, અને હા. જમનાદાસ વનમાળી ધાગજીવાળા વગેરે છે. આ ઉપરાંત ખીમજી બાણામ આપણા ભાઈઓ કાપડના છુટક તેમજ જથાપંથ વેપારમાં જોડાયલા છે. લેહાણાઓ ઉદર હોઈ પ્રમાણિકતા ધણે ભાગે જીવનમાં તરતી હોય છે, અને આ રુખને લીધે વેપારમાં સારી આગ્ર આપણા જ્ઞાતિયંધુઓની છે.

સુનરના વેપારમાં હા. આણંદજી વલ્લભદાસ દાસાણી સાહે નામ ધરાવે છે.

બારદાનના વેપારમાં આપણા કેટલાક લાખાઓ સાહે કામ કરે છે પણ તે બધામાં મશહુર અને મોટા વેપારી તરીકે હા. ડે.સા દરજીની કું. બહુજ જાણીતી છે.

આ સિવાય અનાજના વેપારમાં મોટે ભાગે કચ્છી લોકાણુઓ પડ્યા છે પરંતુ જથાપંથ અનાજના વેપારીઓમાં હા. હીરજી ગોવીંદની કું. સહુથી મોખરે છે. હા. મોતી પંચાણીની કું. અને હા. રવજી પ્રેમજીની કું. વગેરે પણ બહુ સાહે માન ધરાવે છે.

તેલીબીયાનો વેપાર મુંબઈમાં બહુજ સારા પ્રમાણમાં ચાલે છે અને હા. ગીરધરદાસ જગજીવનદાસ, હા. ગીરધર દેવજી અને હા. કાળા રામજી આ બજારમાં સારા પ્રમાણમાં કામ કરે છે.

શુદ્ધ ઘીના વેપારી તરીકે હા. મથુગદાસ જાદવજી, હા. લવજી નારણજી વગેરેથી મુંબઈમાં કાપજ અગ્ર-વૃં નથી. તેઓની પ્રમાણિકતાને લીધે તેમના માર્કાના માલના નાણાં ચાલુ ભાવ કરતાં દર મણે એકથી દોઢ રૂપીઓ પ્રત્યેક રાજી ચમને વધુ ચાલે છે. ઘીના વેપારમાં આપણા બંધુઓનું સ્થાન મોખરે છે એજ પ્રમાણે તેમના વેપારમાં હા. રૂનાયદાસ માધવજી રેજી જેઓ પોતાની ચોપલ મીલ ચલાવે છે તેઓનું નામ આગળ પડતું છે.

સાદનો વેપાર મથુ મુંબઈમાં બહુ મોટા પાયે ચાલે છે અને હા. રણુજીદાસ બારાનજી આલેપા-રમાં વરસોથી સાહે કામકાજ કરે છે.

કેસર અને એલચીના વેપારમાં હા. હીરજી કેસ-વજી જાણીતા છે. કરીબાણાના જથાપંથ માલના વેપારમાં હા. ગોપાલજી ગાંગજીની કું. હા. કરસનદાસ પિતાંબર અને હા. રતિલાલ ગોવીંદજી સારી નામના ધરાવે છે એજ મુજબ તાગજાપ ઢિંગ વનદેતી જાપ ઢિંગ વગેરે ટૂંક માર્કા ધરાવનાર ઢિંગના વેપારીઓ આપણા જ્ઞાતિ બંધુઓ છે.

મેચના વેપારમાં હા. રણુજીદાસ મોનજીની કું, હા. કુંવરજી કુંવરશીની કું, હા. રણુજીદાસ ગોરધ-નદાસની કું, હા. હીરજી કેસવજીની કું, હા. આવજી પ્રાગજીની કું અને હા. રતનસી દોરજીની કું, સાહે નામ ધરાવે છે.

સોનાચંદીના વેપારમાં આપણા લાખોએ બહુજ જોખમ પડ્યા છે. પ્રાણવલ્લભદાસ દામેદરદાસ ચંદીવાળા પ્રમાણિકતાને માટે સારું નામ ધરાવનાર વેપારી છે.

રંગના વેપારમાં ઠા. શુરજી વલ્લભદાસ, ઠા. મણીલાલ મુળજીની કું. અને એલ. લીલાધર વગેરે છે શેઠાજી લાખોએ આ લાખનમાં પડ્યા છે પરંતુ જે છે તેઓ જાણીતા અને આગેવાન વેપારીઓ છે.

આં સિવાય રંગ, તેલ, વારનીસ, વગેરે લાખનને માથા જતાથી વેચનાર વેપારીઓમાં છઠ્ઠા સીમ્પલેક્સે વર્ક્સવાળા ઠા. હરીદાસ ગોકળદાસ કાટક અને ઠા. ગોકુલદાસ કલ્યાણજી પુનરા સારી નામના ધરાવે છે, સિવાય ઠા. રતનશી રામસી પણ વરસાથી આ લાખનનું કામ કરે છે.

ધમારતી કાટના વેપારમાં આપણા લાખોએનું પ્થાન જોખું મળ્યું છે. ઠા. ડાહ્યાભાઈ અમરશી વાંદરાવાળા આ લાખનમાં બહુજ જાણીતા છે એજ પ્રમાણે છઠ અને સુના, રેતી તેમજ સીમીટ, લાદી વગેરેમાં પણ આપણા લાખોએ બહુજ જુજ પ્રમાણમાં છે. છટના વેપારમાં ઠા. હનનલાલ દેવજી એક પ્રમાણિક વેપારી તરીકે સારી જ્ઞાતિ ધરાવે છે અને રેતી સુનાના વેપારી તરીકે ઠા. માધવજી ગોરીદજી અને ઠા. મંગળજી દાસાણી જાણીતા છે. લાદીના વેપારમાં ઠા. જમનાદાસ ખેરાજ ખુબ મશહુર છે.

ઠા. દેવચંદ કમસિંહ શેઠીયા કોલસાના બજારનાં લગભગ રાજા જેવા ગણી શકાય એવી સુંદર પ્રતિષ્ઠા ધરાવે છે.

તમાકુ અને સીગારના કામમાં ઠા. નરશી મોનજી ગોલ્ડન ટેબેકા કુંવાળા ખુબ વિખ્યાત છે. તેઓની ફેક્ટરીમાં બનતી સીગાર સારી જ્ઞાતિ ધરાવે છે.

દવાના વેપારમાં તો લોહાણાએ લગભગ અડધા બજાર હિસ્સે કાણુ ધરાવે છે. ઠા. નરોત્તમ ગીરધરની કું. પેટન્ટ મેડીસીનના વેપારમાં સરસાઈ બોગવે છે. ઠા. સુનીલ લ ડાહ્યાભાઈને બજારના ફૂસના વેપારીઓમાં પહેલા નંબરના વેપારી ગણી શકાય. વરસો સુધી શ્રી. સુનિલાલ શેઠ બજારની એસેસરીએશનના પ્રમુખ હતાં. આ હિસ્સાંતે ઠા. મોનજી વિશરામ, ઠા. આંપશી નરશી, ઠા. લક્ષ્મીદાસ ડાહ્યાભાઈ, ઠા.

હનનલાલ ડાહ્યાભાઈ, ઠા. કેશવજી સી. ઠક્કર, એરીએન્ટલ મેડીકલ સ્ટોર્સ વગેરે આગેવાન વેપારી છે. દવા બજાર આપારી મંડળનું મંત્રી પદ વરસાથી આપણા સુનિયમ માનહરી રીતે સંભાળી રહ્યા છે. આમ દવાના વેપારમાં આપણા લાખોએ સારી રીતે આગેવાની લઈ રહ્યા છે.

વીમાના એજન્ટ તરીકે ઠા. કલ્યાણજી કરમશી દામજી ખુબ મશહુર છે. અને વીમાના દલાસો તરીકે ઠા. રણજીડાસ દામેદરદાસ તન્ના સારું માન ધરાવે છે. તેમની પ્રમાણિકતાથી સારી સારી કંપનીઓ નેઓને સરવેયર તરીકે વિશ્વાસપાત્ર ગણી જોખમી કામ લેઓને સોંપે છે અને તેઓના રિપોર્ટને મંજુર રાખે છે. એજ પ્રમાણે ઠા. કેશવજી મુળજી ઠા. વસનજી લીલાધર અને ઠા. હીરાલાલ સાલજી રાજાણી એએફ મુખ્ય છે.

કમીશન એજન્ટના ધંધામાં ઠા. શામંજી કાળીદાસ, ઠા. કાનજી કાળીદાસ, ઠા. બગજીવનદાસ તુલસીદાસ, ઠા. ગીરધરભાઈ દેવજી, ઠા. જોરામ દેવજી ઠા. પ્રેમજી પ્રાગજી, ઠા. રવજી દેવજી, ઠા. પ્રમુદાસ વિદ્યદાસ, ઠા. કર્તસનદાસ નારણદાસ વગેરે જાણીતા છે.

જીન પ્રેસની લાખનમાં ઠા. વીરજી પેરાજ બહુજ હિયું માન અને રથાન ધરાવે છે.

બીદીંગ ફોટોકટના ધંધામાં ઠા. હનનલાલ કેશવજી આજ્ઞા અને ઠા. મનનલાલ ડાહ્યાભાઈ વશનજી તેમજ ઠા. નેણશી મોનજી જાણીતા છે.

શુકસેલર તરીકે ધી જનરલ શુક ડીપો અને એન. એમ. ઠક્કર જાણીતા જાણીતા છે.

મીઠાં અને હોટલના ધંધામાં આપણા લાખો સારી નામના ધરાવે છે. ગોવીંદાશ્રમ મીઠાંપલાલના નામથી મુંબઈ શહેરમાં બાગ્યેજ ફોટક અમલદાર હશે. એજ રીતે સુન્તી હોટલ, રમકરોસે હોટલ, પ્રસિદ્ધ બરરીવાલા ઠા. નરશીદાસ દામેદરદાસ, ઠા. પિતાંબર આજ્ઞાંદજી, પ્રસિદ્ધ ગોપાલદાસ બરરીવાલા અને ઠા. દામેદરદાસ નારણદાસ વગેરે મીઠાંના વેપારમાં બહુજ સારી નામના ધરાવે છે.

તૈયાર કપડાંનાં જાણીતા સ્ટોર્સ આપણા લાખો ચલાવે છે, તેમાં જી. વી. ઠક્કર, કાટક સ્ટોર્સ, ઠક્કર બપર્સ, જી. એમ. ઠક્કર, મીઠાં સ્ટોર્સ, લાલજી બીમજી, રતનશી ભવાન વગેરે મુખ્ય છે.

ઇમેક્ટ્રીક સામાનના જાણીતા વેપારીઓ જે. ડી. ઈકર વગેરે લોહાણાખંડુઓજ છે.

ફેન્સી કાપડ અને ડ્રેસવાળાના ધંધામાં ડા. મગનલાલ ભગવાનજી અને ડા. એલ્ધવજી મૂળજી એઓ પ્રસિદ્ધ છે. ડ્રેસના ધંધામાં બાઇ મગનલાલથી અગ્રણ્યો બાગેજ કોષ્ટક રડુડીયો કે નાટક કંપની હશે. આ ઉપરાંત બંધમેસતા રંગો-શીલાઇ અને છેલ્લી હપ્તી વચ્ચેની સમગ્રવટમાં બાઇ મગનલાલ અગ્રેજ છે.

ટોપીના ધંધામાં રઘુવંશી બધસં સારી પધ્ધતિ ધરાવે છે.

મીલના ડાયરેક્ટરો, હોલબરી, તાલપત્રી, જરીનો વેપાર-સેના આદી ક્ષેત્રો, ગોળ, શ્રીજી, મીડું, ચાક, કુંથ, દિવાસળી, કેરોસીન, ત્રાંબા પિત્તળ, જરમન સિલ્વર એલ્યુમીનીયમ, લોખંડ, મશીનરી, મેટરકાર, હાડવેર, કદબરી ઇમેક્ટ્રીક સામાન રોશનરી, કાયાના દોરડાં, પાછોત્રો, બંગડી, પરફ્યુમરી, છત્રી, ફેટોગ્રાફી, ફરનીચર, વહાણવડું, સાણ, લેધર-ગુસ્સ, પડીનાળ, સાઇકલ, એલ્યુનાયરીંગ, ખાંડ વગેરે ધંધામાં પણ લોહાણા ખંડુઓ છે.

મુકાદમીમાં ડા. વલ્લભજી રામજી, અને ડા. જાનજી જાકવજીની કુ. સારી આગર ધરાવે છે. વીમાનોના ઉડવનના કામમાં એક બાઇ કપાલી એકલાજ આગળ વધ્યા છે અને બહુજ સારી નામના ધરાવે છે એ મુજબ બાઇ આવસિંહજી મોરારજી તન્ના આપણી જ્ઞાતિના એકલાજ રેડીયોની બાઇનના જાણકાર છે.

ભાટીયા, જૈન, કપોળ એઓની સરખામણીમાં આપણે ખુબ પહોત છીએ. કારણકેજનમાં એસનાર માત્ર ચારજ લોહાણાઓ શ્રી. શીવદાસ ચાંપશી, શ્રી. રતિલાલ ત્રીભોવનદાસ ઈકર, શ્રી. દેવજી રતનશી અને શ્રી. નરભોમ પોપટ છે. મુંબઈની ધારાસભામાં એક પણ લોહાણા ગૃહસ્થ એસતા નથી. જ્યાં રિયલ્ટી આવી છે ત્યાં મહેયરથ અગર વડી ધારાસભાની વાતજ ક્યાં કરવી ?

સરકારી ખાતામાં હિંચા હોદ્દા પ્રાપ્ત કરનાર બહુજ જુજ છે. શ્રી. પિનાંબરદાસ લાવજી રીટાબર માઈસ્ટર નેટલે હિંચા હોદ્દે મુંબઈમાં કોષ્ટ હાલમાં જણાવું નથી. સોલીસીટરી તરીકે બાઇ નંદલાલ જગનલાલ અને બાઇ પોપટલાલ ગોવાંદજી સારી આગર ધરાવે છે. બાઇ લાલજી ગોકુળદાસ એડવોકેટ

નેટવી સફળતાં ખીજ આપણા બાઇઓ મેળવ એ દિવસની રાહ જાતિ જેઠ રહી છે. એક વસ્તુથી આપણને આનંદ છે કે શ્રી. મોરારજી આણંદજી તન્ના જેવાજ સફળ દિવાનગીરી અગર મહાઅમાત્ય-પદ શૌભાવનાર આપણે ત્યાં છે, રાવજહાદુર હરજી-વનદાસ ભવાનલાઇ કોટક જેઓએ રાજકોટનું દિવાનપણું કર્યા બાદ ઇડરમાં એ પદ શૌભાવ્યું અને હાલ જાંજીરા રોટમાં દિવાનપદે છે તેઓ માટે-તેઓના જ્ઞાન માટે અને જ્ઞાતિપ્રત્યેની તેઓની લાગણી માટે આપણે મગર છીએ. બાઇ જયકુંજી નાગરદાસ વર્મા અને ત્રીભોવનદાસ રાજા એઓ પણ તેઓની મહા-અમાલ તરીકેની મશરૂવી કામગીરીથી જ્ઞાતિની ઉભસ આપી રહ્યા છે.

કોકરો તરીકે શ્રી. નરોત્તમદાસ પ્રાગજી નથવાણી શ્રી. નરેંદ્ર બોદાણી શ્રી મોહનલાલ હારીવા અને શ્રી. આડતીયા અને ડા. ગોમીલાલ, ડા. કેશાણી વગેરે વધુ પંકાય અને જ્ઞાતિને વધુ લાભ આપે એમ આશા રાખવી અસ્થાને નથી, વકીલ તરીકે બાઇ બાનુચંદ્ર ઈકર, બાઇ રવજી મણીના અને શ્રી. નરેન્દ્ર નથવાણી ધંધામાં આગળ વધી રહ્યા છે અને જ્ઞાતિને આશા આપતાં યુવાનો છે.

આમ મુંબઈમાં વસતા ત્રેસ હજાર લોહાણાઓને હજી આગળ વધવાને મણી-મણી બાઇનો અણ ખેડાએલ પડેલી છે. ઉમતા યુવાનોને, લેખકોને, હીઝોધારીઓને અને સાધારણ બધી વેપારી બાઇનમાં ખેડાએલ ખંડુઓને જે ઉત્તેજન દેવામાં આવે તો આપણી જ્ઞાતિ જરૂર મણીજ આગળ વધે. આપણે ત્યાં આશાભર્વા ઉમતા યુવાનોને અને યુવતીઓને ઉત્તેજન નથી અને તેથીજ નોકરી કરનાર અનુભવી લોહાણા નોકર તરીકે જ જીવન વિતાડે છે. સારા નંબરે પાસ થનાર હીઝોધારી સાધન અને દેહાના અભાવે સાધારણ રિયલિટમાંજ જીવન વિતાડે છે. આગળ વધવાને સાદસ અને જુદી જેઠાએ, તે આપણામાં છે તેવી સાથે બંકુ પ્રેમ અને મીઠી નજર હોય તો જ્ઞાતિ જરૂર આગળ વધે અને આગળ વધેલી જ્ઞાતિઓની હરોળમાં આવી શકે. જ્યારે લોહાણા નામ સાંભળીએ પ્રત્યેક લોહાણાની આંખોમાંથી અમી વરસશે અને હેયુ પ્રેમથી જલકારી ત્યારે આપણે સહુથી મોખરેજ હમયાં.

ગોહડન ટોએકા ફાં. વાળા

પુરુષાર્થભર્યા પ્રતાપી
જીવનનો આછો
પરિચય

એક બાહ્ય વ્યાપારી અને સાહસિક ઉદ્યોગ-પતિ તરીકે સુકૃતિ પ્રાપ્ત કરનાર શ્રી. નરસીભાઈ મોનજી લોહાણા જ્ઞાતિના એક સીતારા છે.

તેમણે જીવનભર વિવિધ વ્યાપાર અને ઉદ્યોગ સાથે આજ બીડી છે, અનેક સાહસો ખેડ્યા છે. અને અજબ ધીરજ, ખત, કાર્યક્ષમતા ખતાવી છે. કરી-બાણાથી માંડીને કપુર, રદી-ન્યુઝ પેપર્સ, આરદ્રન-તાલ-પત્રી, લાંગાર, રંગ અને શેરઅબ્દરના વેપારક્ષેત્રો અજબ હિંમતથી ખેડ્યાં છે, જગત બંધુ છે કે એક વખત તેઓ 'રંગના રાગ' તરીકે વિખ્યાત હતા. આજે 'ગોહડન ટોએકા' કંપનીના સાહસિક સુવધાર તરીકે સુપ્રસિદ્ધ છે.

તેઓશ્રી કચ્છ લાખાણી-યાના વતની છે. તેમનો જન્મ સં. ૧૯૪૪ ના ફાગણ માસમાં થયો હતો. ગુજરાતી અને જરૂર પુરતા અંગ્રેજ અભ્યાસ પછી તેઓ રંગુનમાં પિતાના આરદ્રન-તાલપત્રીના વ્યાપારમાં જુકયા હતા, તે પછી તો અનેક ધંધાઓ સર કર્યાં, અને ખીલ્યાં. સર્વક્ષેત્રોમાં તેમણે વ્યાપારી કુનેઠ, કુશાઝ બુદ્ધિ, હિંમત, ધીરજ અને ખત ખતાવ્યા, હતા,

તે પછી ઇ. સ. ૧૯૩૧ માં બહુજ નાના પાયા પર વીલેપાલેમાં સીગરેટનું કારખાનું શરૂ કર્યું.

આજન્મ ઉદ્યોગવીર

શ્રી. નરસી મોનજી

ત્યારે તેની શરૂઆત થઈ ત્યારે કેટલાકાને બાલીશ પ્રયાસ લાગતો હતો, અને પરદેશી કંપનીઓ સામે ટક્કર ઝીલવી એ પણ બારે જાણમતું કામ હતું, પરંતુ શ્રી. નરસીભાઈના વ્યાપારી મેન્ટાએ હિંમત ન હારી અને માત્ર વીસ માણસનું કારખાનું આજે ત્રણસો માણસોનું ઉદ્યોગક્ષેત્ર બન્યું છે અને આજે

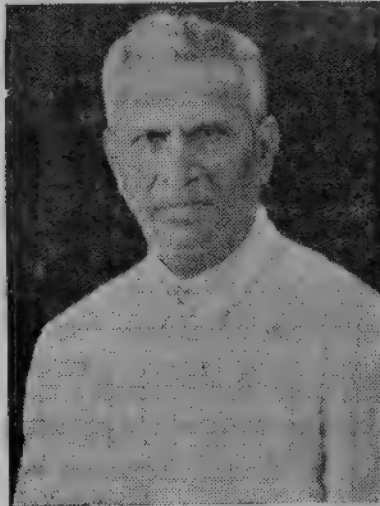
આઠ લાખ સીગરેટો દરરોજ એ કારખાનું ઉત્પન્ન કરે છે ! હિંદના બુદ્ધિબુધ્ધિમાં એ કાયમંડ, ઇન્ડિયન ગોલ્ડ ફેલેક, ઇલા, પ્રેમોર્ન, પ્રિન્સ, નેવીકટ, રેલીટ તથા ડીલક્ષની મશહૂર બ્રાન્ડો કરી વળી છે. સર્વત્ર તેનો સારો વપરાશ છે.

આ માટે તેમને બુદ્ધિ બુદ્ધિ અનેક ચંદ્રો મળેલા છે. અને તેમણે હિન્દના મશહૂર ઉદ્યોગપતિઓમાં પોતાનું સ્થાન પ્રાપ્ત કરી લીધું છે.

શ્રી. નરસીભાઈનું આખું જીવન સાહસ, હિંમત, ખત

અને ઉદ્યોગથી ભરેલું છે. તેમના જીવનના અનેક સુંદર પ્રસંગો તેમની મહત્તાને જાણ આપી રહ્યાં છે.

માત્ર ધીખતો વેપાર અને ઉદ્યોગ ખેડીનેજ તેમણે જીવનની સાચીકતા તથા સમજ લીધી. અનેક જ્ઞાતિ સંસ્થાઓને તન, મન, ધનથી તેમણે ફાળો આપ્યો છે. કચ્છી લોહાણા મહાજનના મેમ્બર છે.

સ્વયંસેવક મંડળના લાઇફ મેમ્બર છે. અનેક સંસ્થાને મદદ કરતા રહે છે.

માંડવીમાં મળેલી લોહાણા પરિષદ વખતે એક લાખ રૂપિયા મરકામાં હોરિપટલ શરૂ કરવા આપ્યા હતા, તેમજ અગીયાર હજાર કેળવણી ફંડમાં ભર્યા હતા, તેમજ લોહાણા અનાયાચ્ય અને સરતા જાડાની ચાલો માટે મોટી રકમોની સખાવત કરી હતી. શ્રી. વીસ હજાર શેર બજારમાં ધંધા કરતા તે વખતે પોતાની કંપનીનાં નામે તીલક ફંડમાં ભર્યા

હતા, તથા હમણાં શ્રી. ૬૦૦ વીસેપારસે ગોડળીયાઇ હાઇસ્કૂલમાં બેટ કર્યા છે. ઉપરાંત નાની મોટી અનેક મદદ આપતા રહે છે. કહે છે કે તેઓ પાંચથી સાત હજાર રૂપિયા દર વરસે સખાવતમાં ખર્ચે છે. આજ સુધીની તેમની સખાવત શ્રી. બે લાખની અણી શકાય.

શ્રી. નરશીભાઈનું જીવન લોહાણા જ્ઞાતિના ગૌરવને ઉજવળ બનાવે છે. એક રઘુવંશી માટે માન પેદા કરે એવું છે. તેમના પહાડી શરીર અને તેજસ્વી મુખમુદ્રા પર બાહોશી અને કાબેલિઆત તરવરતી દેખાય છે.

શ્રી. રણછોડદાસ

ભવાન લોટવાળા

જીવનમાં જે સત્ત્વ સમગ્રજનું તેની પાછળ ફેલાયેલ ભવાની ક્ષત્રિયવટ બાળીતી છે. શ્રી. રણછોડદાસ લોટવાળાનું જીવન એજ સુત્ર સુણાવી રહ્યું છે. તેમણે પોતાને જે સમગ્રજનું છે, અને જનસમાજની સેવાનો સાચો માર્ગ લાગ્યો છે, એ વિચારસરણીના પ્રચાર પાછળ આજસુધીમાં લાખોનો ભોગ આપ્યો છે.

તેમના 'હિન્દુસ્તાન પત્રો' પોતાની નીતિને અનુસરીને ચાલે છે, અને એ પત્રો પાછળ દર વર્ષે જંગી ખોટ સહન કરીને પણ ટેક અને સિદ્ધાંત ખાતર તેઓ ચલાવે છે.

તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૩ માં થયો હતો, ગુજરાતી, અંગ્રેજી, સંસ્કૃત અભ્યાસ પછી તેમણે બાપારણ્યમાં બુકાવ્યું હતું.

તેમની 'ડકનરોડ ફોર મીલ' આજે દેશદેશાંબરમાં પ્રખ્યાત છે. તે ધીમતો ધંધો કરતાં કરતાંય તેમણે સિંખાંતના સવાલ પાછળ ભારે મથામથ કરી છે. અને જુદા જુદા ક્ષેત્રમાં સેવા બળવી છે.

પ્રથમ 'આર્થપ્રકાશ' પત્ર તેઓ ચલાવતા અને દસ વર્ષ સુધી ૩૦૦ ની ખોટ પોતે ભરતા હતા.

તે વખતે મુંબઈમાં ગુજરાતીઓનું કે હિન્દુઓનું એક પણ દૈનિક નહોતું, પણ પારસીપત્રોના સામ્રા-

જ્ય ચાલતા હતાં. અને શ્રી. રણછોડદાસભાઈ સુધારાવાદી હતા, સુધારાવાદીઓનાં લખાણ પારસી પત્રો છાપતા નહોતા, આ વસ્તુ તેમને લાગી આવી અને તેમણે 'હિન્દુસ્તાન' દૈનિકને જન્મ આપ્યો. તે પછી તે અનેક દૈનિકો અને અઠવાલિકો, માસિકો ખરીદ્યાં અને ચલાવ્યા આજે તેમના પત્રો 'હિન્દુસ્તાન પ્રગ્નમિત્ર' 'હિન્દપ્રગ્ન', 'પ્રગ્નમિત્ર કેસરી' વગેરે ધીમે ધીમે પ્રગ્નનો ચાહ મેળવતા જાય છે. રાજકરણની તેમની શીઘ્રસુરીજ જુદી જાતની છે. અને તેના પ્રચાર માટેજ તેઓ આ પત્રો ચલાવી રહ્યાં છે. તેની પાછળ આજસુધીમાં તેમણે ત્રણ લાખ ઉપરાંતની ચંચલ ખોટ કરી છે.

આ પત્રો દ્વારા તેમણે સંખ્યાબંધ શક્તિશાળી પત્રકારોની ભેટ કરી છે. ઉપરાંત સાહિત્યસેવા પણ બળવી છે.

તેમનું સેવાપાંસુ વીશાળ છે. તેઓ મુંબઈ છલાકો આર્થપ્રતિનિધિ સંભાળા પ્રમુખ હતા, આર્થ સમાજના ટ્રસ્ટી, આર્થ વિદ્યાના સ્થાપક, આર્થન બંધરમુડના પ્રેરક છે. ઉપરાંત તેમના તરફથી મુંબઈમાં બે વિશાળ લાયબ્રેરીઓ ચાલે છે.

એક ઉદ્યોગપતિ, અડગ, ટકીલા સમાજસેવક તરીકે તેમણે જીવનને ઉન્નત બનાવ્યું છે.

લાખોતું દાન કરનાર
સ્વ. શેઠ હીરજી મૂળજી

જમ્યા પછી શું જરૂરનું છે

ખત્રીસ લોકનાં લોકજન પછી સરસ મુખવાસ ન મળે તો એ લોકજન વ્યથા છે.
મુખવાસો માટે મુખમંદિરમાં એક અને અન્યેડ સ્થળ.

સોપારીનાં મહા- રાણી શુદ્ધ ઘોરડો સોપારી	આઠ જાતની ધાણીની દાળ	સ્વાદીય ચુર્ચો ખરીદા	કાળાનો મગજ	કમાવેલી વરીયાળી
--	---------------------------	----------------------------	---------------	--------------------

સજવંશી મુખવાસ	મસાલાની સોપારીના ડબાઓ	કૃષ્ણ છાપ કાથાના ડબાઓ	અમીરો ચુનો ખાટલીમાં
------------------	-----------------------------	-----------------------------	---------------------------

એક વખત પધારી ખાત્રી કરવા ખાસ ભલામણ છે.

મેસર્સ એમ. નાનાલાલ સોપારીવાલા.

કે. ભુવેશ્વર કબુતરખાના સામે દાઉદજી ગલી સામે.

ફોન નં. ૨૦૭૨૪

શુભ અને ખુશાલીના દીવસોમાં શણગાર માટે મનપસંદ ઝવેરાત ખરીદવાનું
વખણાયેલું ભરોસાપાત્ર એકજ નામ

ઝવેરી ઉમરભાઈ કે. બરોડાવાલા

અખટુલ રહે માંન સ્ટ્રીટ, તાંબાકાંટા, તવાગલીના નાકે, કપર બીલીંગ બીજે માળે.

ટેલીફોન નં. ૨૮૮૨૫

મુ'અંક ૩.

હીરા, પાના, માણિક તથા મોતીના હાજની સેટેરેટ ફેશનના મનપસંદ ઝવેરાતના દાગીતાઓ તૈયાર તેમજ
ઘોરડેથી ખતાવી આપીશું. ઉપરાંત શુશોભીત તથા આકર્ષક જુદી જુદી તરેહનાં સોના ચાંદીના એનેમલ
કાષિલા દાગીતાઓ તૈયાર અથવા ઘોરડર આપેથી મળી શકશે. તે સીવાય કુંદન, કટક, અન્ય મીનાનું
સુંદર કામ સેટેરેટ હીજાઇનથી ખતાવી આપવામાં આવે છે.

ઝવેરાતના દાગીતાની ખરીદી કરવા અગાઉ

૨૪૮૦ ની ઇંગ્લીશ અને અમેરીકન સેટેરેટ મોડર્ન સીસેક્ટેડ હીજાયનો અમારી પાસેથી જરૂર મંગાવે.

Umerbhai K. Barodawalla Jeweller

Abdul Rehman Street, Tambakanta Corner, Tawa Lane,

Tele. No 28825.

Cooper Building, 2nd Floor,

BOMBAY, 3

શ્રી. રતિલાલ ગોવિંદજી

આજે અમરવતીના વેપારક્ષેત્રમાં શ્રી. રતિલાલ ગોવિંદજી 'અમરવતીના રાજા' ગણાય છે. તેમણે એક બાહોશ વ્યાપારી તરીકે નામના મેળવી છે.

તેઓ સારરકુંડલાના વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૭ ના અશાઢ શુદ્ધ ૬ ને દિને થયો હતો. યુવરાતી પાંચ ધોરણના અભ્યાસ પછી શરૂઆતના ક્ષેત્ર વરસ જુદા જુદા વ્યાપારી અનુભવે લીધા. તે પછી અમરવતીની એક દુકાનમાં બાગીદાર બન્યા.

સને ૧૯૧૭ થી ચોતાનો સ્વતંત્ર વ્યાપાર કરે છે.

તેમનો વ્યાપાર અમરવતી અને કપુરનો છે. તેમણે ઇ. સ. ૧૯૨૬ માં કપુરનું કારખાનું, ઇ. સ. ૧૯૨૮ માં પુનામાં અમરવતીનું કારખાનું, ઇ. સ. ૧૯૩૬ માં સિંદુરનું કારખાનું તેમજ ઇ. સ. ૧૯૩૬ માં વોશિંગ સોડની એક ફેક્ટરી પુનામાં કરેલી છે.

કરીયાણા બજાર અમરવતી મથન્ટસ એસોસિયેશનના પ્રમુખ છે.

મુંબઈના મશહુર ટ્રેસવાળા
અને બાણીતા કાર્યકર

શ્રી. મગનલાલ ભગવાનજી ટ્રેસવાળા

કાઠિયાવાડના ગીર પ્રદેશમાં ગીગા રામની નામના ગવાય છે. ગીગા રામે મુસદ્દાગીરીયા, કુદિ-આતુર્યથી અને શૌર્યના રંગોથી જીવનને રંગીતે ચોતરફ સુનામના પ્રસારથી એક તવારીખ પુરૂષ તરીકે રથાન મેળવ્યું છે એવા અનેક સુકથો અને પ્રસંગોથી ગીરના ખુણેખુણામાં જન્મપથ તેમની યસગાથા ગવાઈ રહી છે. અને આજે પણ 'ગીગા રામની ખેરડી' નામે ઓળખાતું 'ખેરડી' ગીગા રામના પ્રતાપી જીવનનો પરિચય આપી રહ્યું છે. તેની આજુબાજુ પ્રદેશના વતનીઓ તેમજ ચારણો આજે પણ એ ગીગારામની મુસદ્દાગીરી અને શૌર્યની કથાઓ મુકતે કંઈ ગાઈ રહ્યા છે.

મુળ એમનું કુંડાલ નથરાણી તરીકે ઓળખાતું પણ ગીગા રામના વખતથી નગદીવા 'નગદનાજીવાળા' તરીકે પ્રચલિત બન્યું છે. આમ નગદનાજીવાળા

ગીગા રામને ત્યાં સમૃષ્ઠિની છેલ્લી ઉડની સત્તાના સુત્રો પણ તેમણે સંભાળ્યા હતાં.

આવા આ ધુગપુરૂષના વંશજ તરીકે શ્રી. મગનલાલ ભગવાનજી ટ્રેસવાળાએ અનેક સેવાકાર્યોથી જીવનને શોભાવમાન બનાવ્યું છે.

તેમનો જન્મ સં. ૧૯૬૫ માં થયો હતો ઇ. સ. ૧૯૨૩ માં તેમની આજની દુકાનની સ્થાપના થઈ. તેમણે જરૂર પડતા અભ્યાસ પછી છેક કુમળી ઉમરે આ ધંધામાં મીત ચોડ્યું.

અને આજે તો રંગભૂમિ, શીદમ અને એને લગતા બીજા ક્ષેત્રમાં 'મગનલાલ ભગવાનજી ટ્રેસવાળાના' નામનો સીકકો પડી ગયો છે એ દુનિયામાં તેમણે ઉચ્ચતમ ઇજ્જત-આપદ, માન અને મેલો તેમજ ચાહતાં પ્રાપ્ત કરી છે. એક બાહોશ વ્યાપારી તરીકે એ ક્ષેત્રમાં તેમની યસગાથા અનેરી છે.

શ્રી. ભગનલાલ ભગવાનજી ડેસવાળા

છેક નાની ઉંમરથી અંત, હિંમત અને કંઈક નવું નવું કરવાની વૃત્તિથી 'શ્રી. ભગનલાલ ડેસવાળા' પોતાના વ્યાપારમાં યશસ્વી સ્થાન પ્રાપ્ત કરી શક્યા છે. પરંતુ માત્ર ધંધા પુરતું જ તેમણે જીવનને મર્યાદિત નથી બનાવ્યું, આટલાટલા ધીમતા વ્યાપાર છતાં, આટલાટલા ધમાલભર્યા હોય છતાં તેઓ જ્ઞાતિસેવામાં ઉત્કટ ફાળો આપતા રહ્યા છે.

ઇ. સ. ૧૯૩૧ ના યુવક સંમેલનમાં પ્રતિનિધિ તરીકે સુદાંત ગયા હતા. એ સંમેલનમાં તેમણે બળવેલ સેવા ફાઇ જુલી શકશે નહિ. જિંદગીવણી બોર્ડિંગ રજૂત મહોત્સવના સુચવસરે રંજન સમિતિના પ્રમુખ તરીકે તેમણે જે શક્તિનો પરિચય કરાવ્યો છે, તે માદગાર રહેશે. ઉપરાંત જ્ઞાતિના કાષ્ઠપણ પ્રસંગે અને કાષ્ઠપણ શાળા ફાલેજના પ્રિયાનમાં શ્રી. ભગનલાલ ડેસવાળાનો કીંમતી સહકાર, સ્વયં અને સહાય ન હોય એ ભાગ્યેજ અને.

તેમણે તન, મન અને ધનથી પણ જ્ઞાતિની યથાશક્ત સેવા બજાવી છે. રનેહભર્યા હૃદયથી, અને

શીળા સ્વભાવથી તેમણે ચોતરફ સુવાસ પ્રસારી છે. તેમના હૃદયના અણુએ અણુમાં સેવાભાવના અને ધગશ દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. તેમનો તનમનાંટ, તેમની ઉત્કટતા, અને તેમની કાર્યદક્ષતા સદા સર્વંદ એટલી ને એટલી બળુગત રહે છે.

તેઓ ધોધારી મહાજનની મેનેજીંગ કમિટીના સભ્ય છે. અને જ્ઞાતિના લગભગ સંસ્થાઓને તેમની કીંમતી સેવા મળતી રહે છે. આટલી ઉંમરમાં આમ સર્વં સેવા અપી સુનામના મેળવવા તેઓ ભાગ્યશાળી બન્યા છે.

તેમના લઘુપંથુ શ્રી. હરીલાલ ભગવાનજી ડેસવાળા પણ એવીજ ભાવના, ઉત્સાહ અને ધગશના રંગોથી રંગાયલા યુવાન છે.

તેમને જન્મ સંવત ૧૯૭૨ માં થયો હતો. અભ્યાસ પછી વડીલ ભાઇના સહકારમાં સામેલ થયા છે. એક યુવાન તરીકે તેમના હૃદયમાં જ્ઞાતિ ઉત્થતિની ભાવના ભરી છે. લોકાલિયા યુવક પ્રવૃત્તિમાં તેમણે રસ લીધો છે. દરેક રીતે શ્રી મગનલાલભાઇને સેવા કાર્યમાં સહકાર આપતા આવ્યા છે. બંને ભાઇઓ પોતાના કીર્તિવંત કુટુંબની યશશાયામાં અગત્યનો હમેશા ફરી રહ્યા છે.

શ્રી. હરીલાલ ભગવાનજી ડેસવાળા

શ્રી. શેઠ શીવજી ધર્મસિંહ શેઠીયા

શેઠ શીવજી ધર્મસિંહ શેઠીયા કચ્છ અંગરના વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૯ ના મહાવદ ૧૪ તા રોજ થયો હતો.

સંવત ૧૯૬૭ માં અહાર વર્ષની ઉમરે મુંબઈ આવી તેમણે 'એસ. ડી. શેઠીયાની કું'ની સ્થાપના કરી કંતાનનો વ્યાપાર શરૂ કર્યો. તે પછી કલકત્તામાં એક જમન પેઢીમાં જોડાયા ઇ. સ. ૧૯૨૨ થી તેઓ મુંબઈમાં વડીલખંડુ

શ્રી. શેઠ દેવચંદ ધર્મસિંહ શેઠીયા સાથે કોલસાનો જથ્થાખંધ વ્યાપાર કરે છે. તેમની શાખા કલકત્તામાં છે. અમદાવાદ અને ભાવનગરમાં તેમની ઓશીસો છે.

કલકત્તામાં 'લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળ'ના સેક્રટરી હતા. બીજી તેમની સમાજસેવા પથ્થ બહોળી છે. વીવેપાર્સે ગોડળીયાઈ હાઈ સ્કુલની મેનેજિંગ કમીટીના પ્રમુખ છે. અને સંસ્થાને અગલની મદદ આપતા રહે છે.

શ્રી. શેઠ કરમશી જોડાભાઈ

શ્રી. શેઠ કરમશીભાઈ જોડા-ભાઈ સોમૈયા કચ્છ તેરના વતની છે. તેમનો જન્મ અહમદનગરના બેલાપુરમાં સંવત ૧૯૫૮ ના અશાઠ માસમાં થયો હતો.

નોન મેટ્રીક સુધી અભ્યાસ કરી વડીલોના આરદાન અને કરીયાણાના વ્યાપારમાં જોડાયા હતા.

તે પછી સંવત ૧૯૮૪ માં બેલાપુરવાળા શેઠ લજ્જમનદાસ રામપ્રતાપ સાથે ખાંડના વેપારમાં જોડાયા અને શેઠ શોભાચંદ રામનારાયણના નામે વ્યાપાર શરૂ કર્યો. તદન નાના પાયાપર શરૂ થયેલા એ ધંધાની કૃદિ અત્યારે વિશાળ રીતે યદ છે. આ કંપની આજે દક્ષિણ મહારાષ્ટ્રની લગભગ તમામ મીડોની સેલીંગ એજન્સી ધરાવે છે. તેમાં મુખ્ય હિસ્સો શેઠ કરમશીભાઈની કનેદ અને ખાત દેખરેખનો છે.

ગોદાવરી મુગર મીલ્સ લી. ની સ્થાપનામાં તેમનો અગ્ર હિસ્સો છે.

તેમણે કચ્છ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના ઉપપ્રમુખ તરીકે એક વર્ષ સેવા બજાવી છે.

શેઠ નાનજી કાળીદાસ સવાણી

શ્રી. શેઠ નાનજી કાળીદાસ સવાણી અમરેલીના વતની છે. તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૮૬૫ ના જુન માસની ૧૫ મી તારીખે થયો હતો.

ગુજરાતી સાત મોરચાના અભ્યાસ પછી ઇ. સ. ૧૮૯૨ માં તેઓ આફ્રિકા ગયા હતા. ઇ. સ. ૧૯૨૦ માં મુંબઈમાં શામજી કાળીદાસના નામની કમીશન એજન્સીની શાખા ખોલી હતી.

એક બાહ્યક વ્યાપારી તરીકે, તેમણે સારી સફળતા પ્રાપ્ત કરી છે. જાપાન અને હરત આફ્રિકામાં પણ મોટા પાયા પર

તેમનો વ્યાપાર ચાલે છે. ઇ. સ. ૧૯૩૭ માં તેઓ જાપાનને પ્રવાસે ગયા હતા, પાછા ફર્યા સારે અમરેલીમાં લોકાણા જ્ઞાતિએ તેમનો સત્કાર કરી માનવત્ર આપ્યું હતું.

શ્રી. નાનજીભાઈ અમીર હોલના સદસ્યકર્ય છે, તેમણે શીળીસૌજન્યતાથી સર્વત્ર સુવાસ પ્રસારાવી છે.

અમરેલી લોકાણા એ.ડિ.ંગ તથા બીજી સંસ્થાઓમાં અવાર નવાર મદદ કરતા રહે છે.

શેઠ ઘેલાભાઈ મુંદરજી

૫૬

શ્રી. શેઠ ઘેલાભાઈ મુંદરજી ૬૨૭ પંચરના વતની છે તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૩૬ ના આસો શુદ્ધ ૧૫ ના દિને થયો હતો. ગુજરાતી તથા થોડા અંગ્રેજી અભ્યાસ પછી સંવત ૧૯૩૬ થી 'મોનજી મુંદરજી'ના નામે ચાલતી કાપડની દુકાનમાં જોડાયા છે.

કમ્પ્લી લોકાણા જ્ઞાતિના રત્ન. શેઠ મારશી એતશી દુરુટના તેઓ દુરુટી છે. ધી જરૂરીયા બજાર પીસ ગુડસ મરચાન્ડસ એસોસિએશનના સ્થાપક તરીકે તેની વર્ષો સુધી સેવા બજાવી છે.

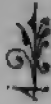
એક વ્યાપારી તરીકે તેમણે સર્વત્ર ચાલના મેળવી છે. અનેક રાજ્યો સાથે તેમને સંબંધ છે.

શેઠ મથુરાદાસ રણછોડદાસ

★ શેઠ વીરુજદાસ પુરૂષોત્તમ ★

શેઠ
લક્ષ્મીદાસ રણછોડદાસ

સે. રહી ધીના આપારક્ષેત્રે મ.
જા. સાહેવાળા મથુરાદાસ
જાવજીની અમલની ગણતરી છે.
એ કું. વાળા શ્રી. લક્ષ્મીદાસ
રણછોડદાસ ચોક્કસ જાણીતા
સેવાભાવી વેપારી છે.

તેઓ સંવત ૧૯૮૭ થી મુંબ-
ઈમાં વસવાટ કરે છે. અનેક
સંસ્થાને અને દુઃખીઓને તેઓ
વારંવાર ઉપયોગી થઈ પડે છે.
હાલમાં લોકાણુ મહાજનની મેન-
જીંગ કમીટીના સભ્ય છે.

તેમના વકીલ બંધુ શ્રી. મથુ-
રાદાસ વીસાવદરમાં પાંજરાપોળની
સ્થાપનામાં અગ્ર દીરસે આપે
છે. જીનામદ, વેરાવળ, અમરેલી
વગેરે ખોડીંગોને અગત્યની મદદ
કરી છે. ગૌસવામાં તેમને
અધિક રસ છે.

લોકાણુ આપારીઓએ દેશ-
પરદેશમાં જઈ સુંદર
સ્થાન પ્રાપ્ત કર્યું છે, એજ પ્રમાણે
શેઠશ્રી વીરુજદાસ પુરૂષોત્તમનું નામ
મેંગલોર પ્રદેશના આપારક્ષેત્રમાં
કોમતી થઈ પડ્યું છે. તેમણે એ
પ્રદેશમાં માત્ર પોતાની નહિ,
સાતિનીજ નહિ, પણ સમસ્ત
મુજરાતી પ્રજાની ધંજલ આપર-
કારી છે.

શ્રી. વિરુજદાસ અમરેલીના
વતની છે. અમરેલીનું રતનશી

ખીમાનું કુટુંબ સુપ્રસિદ્ધ છે.
એ કુટુંબના તેઓ નબીસ
છે. છેલ્લા વીસ-આવીસ વર્ષથી
તેઓ મેંગલોરમાં આપાર
કરે છે. આને તેમની તથા દુકાને
મેંગલોરમાં ચાલે છે. મુંબઈમાં
પણ તેમની પેઢી છે.
આહોશી, ખંત અને જુદા-
જુદા તેમણે મેંગલોર પ્રદેશના
આપારક્ષેત્રમાં અમત્યનું સ્થાન
પ્રાપ્ત કર્યું છે.

● શેઠ બદલજી મૂળજી ●

શ્રી. જાવજી મૂળજી પોગ-
બંદરના વતની છે.
અને તેમની લગભગ ૬૨ વર્ષની
ઉંમર છે.

નાની વયમાં મારકીટમાં નોક-
રીની શરૂઆત કરી, તે પછી
આપમેળે આગળ વધી આને
૬૦ વરસથી જીવદેવળના લતામાં
તૈયાર કપડાંની તેમની દુકાન ચાલે
છે જ્યાં મારે અલિસાન રાખે છે.
સાતિસંસ્થાઓમાં, અનાયાઓમાં

મેટી મદદ કરે છે.
મુજરાત કાકીઆવાડમાં ટિકે-
કાણે કેવા બંધાવ્યા છે, ખીજ
તેમની સખાવતે ધણી છે.

હાલમાં લોકાણુ મહાજનના
મંડળના લાક્ષ મેમ્બર છે.
શ્રદ્ધ હોવા છતાં યુવાનીઓમાં
વિચારો ધરાવે છે. રાષ્ટ્ર, સમાજ
અને સાતિસંસ્થાની તેઓખીની
ભાવના ખુબજ ઉન્નત છે.

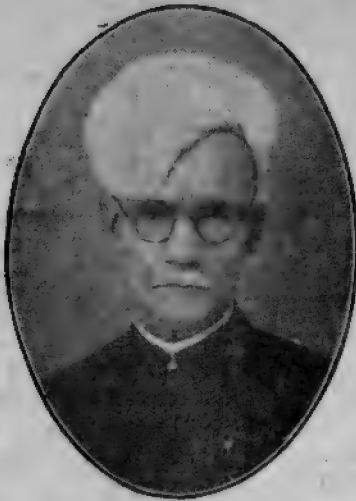
★ શેઠ જમનાદાસ ખેરાજ ★

લાહી અને સીમેન્ટના
વ્યાપારક્ષેત્રે તાંદુર
અને શાહ્યાદ સ્ટોન કું. અતિ
સુપ્રસિદ્ધ છે. તેના માલિક શેઠ
જમનાદાસ ખેરાજ પણ એટલીજ
નામના ધરાવતા સેવાભાવી
આગેવાન કાર્યકર છે.
તેમનું વતન પોરબંદર પાસેનું

મોહવાડા છે. ઇ. સ. ૧૯૦૩ ના
ડીસેમ્બરની ૨૧ મીના રોજ
તેમનો થયો હતો. મેટ્રીક સુધીના
અભ્યાસ પછી તેમણે પિતાના
વ્યાપારમાં કંપલાવ્યું હતું. તેમની
કુનેહ અને મીઠાશને કારણે આજે
તેમની કંપની તેમના વ્યાપાર-
ક્ષેત્રમાં મોખરે આવી ઉભી છે.

તેઓ એસોસીએટ સીમેન્ટ કંપની-
ના મેનેજિંગ એજન્ટ પણ છે.
ઉપરાંત જ્ઞાતિસેવા માટે સદા
તત્પર રહે છે. ખાનગીમાં તેમની
મુશ્કી મદદો છે. ડા. લો. મહા-
જનની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્ય
છે. રવ. ત્રિભોવન ગીરધર ચેરીટી
ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી છે.

● શેઠ ગીરધરલાલ જગજીવનદાસ તન્ના ●

[શ્રી. હરજીવનદાસ જ. તન્ના.]

[શ્રી. ગીરધરલાલ જ. તન્ના.]

શ્રી. શેઠ ગીરધરલાલ જગજીવનદાસ તન્ના
જુનાગઢના વતની છે. તેમની ઉંમર
૫૫ વર્ષની છે.
મુંબઈમાં તેઓ સીડકોનો મોટા પાયા પર વેપાર
કરે છે. સીડકો એસોસિએશનના કાર્યકર છે.
તેમણે વિદ્યાદાનમાં અગત્યનો ફાળો આપ્યો છે.
જુનાગઢમાં હાયર એજ્યુકેશન લો. વિ. જીવન રૂ. ૨૫૦૦ ના અર્થે સ્થાપ્યું હતું. તે સંવત ૧૯૬૧ થી
તે માધ્યમિક જીવન સાથે સાંધી. તેમાં તેમના

પિતાશ્રી જગજીવનદાસ પુંગળાસનું નામ જોડાયું છે.
શેઠશ્રી ગીરધરલાલભાઈએ તે વખતે પણ રૂ. ૬૨૫
હજાર આપ્યા હતા. ઉપરાંત જગજીવનદાસ પુંગળાસ
લોકાણા નિરાશ્રિત કુટુંબમાં રૂ. ૬૨૫ હજારની રકમ
આપેલ છે. તેઓ હાલપ્રધાન મહાજનમેનેજિંગ
કમિટીના સભ્ય છે.
તેમના વડીલ અંબુ શ્રી. શેઠ હરજીવનદાસ પણ
એવાજ ઉદાર દીલના છે. હાલમાં તેઓ જુનાગઢ
રહે છે.

શ્રી હરજીવિંદાસ ભવાનભાઈ ડાદા

શ્રી. હરજીવિંદાસ ભવાન-
ભાઈ ડાદાનો જન્મ
ષ. સ. ૧૮૮૦ માં રાજકોટમાં
થયો હતો.

ખી. એ. થયા પછી તેમણે
વ્યાપારક્ષેત્ર પસંદ કર્યું હતું.
ષ. સ. ૧૯૧૮ થી શેઠ ખીમજી
વિશ્વામની પેઢીમાં ભાગીદાર હતા,
ષ. સ. ૧૯૨૭ થી રૂના વ્યાપાર
માટે ડાદા કુ. ની સ્થાપના કરી.

તે આજે દાહીપુલી છે. કરાંચી,
ઓસિકા (ગુપ્તાન) શાંખાઈ (ચિન)
પ્રાંતે વગેરે રેશીમાં તેની
શાખાઓ છે.

ઉપરાંત વ્યાપારક્ષેત્રે ગાદાવરી
સુમર મીલ્સના ચેરમેન છે. જ્ઞાતિના
સેવાક્ષેત્રે પણ તેમનો ફિરોસ છે.
દામોદર એકવણ ધર્માદા દુસ્ટના
દુસ્ટી છે.

શેઠ માવજી મુળજી શેઠીયા

શેઠ માવજી મુળજી શેઠીયા
કમળ અંગરના વતની છે.
તેમનો જન્મ ઈ. સ. ૧૮૬૩ ના
ડીસેમ્બર માસની ૨૭ મી તારીખે
થયો હતો.

મુળજી આવી મેવાની ફેરી શરૂ
કરી હતી. તે પછી થોડો વખત

નોકરી કર્યા પછી મેવાની દુકાન
શરૂ કરી, આજે તે મુળજીમાં
તેમની જ મેવાની દુકાનો
ચાલે છે.

તદ્વન ગરીબીમાંથી ધન મેળ-
વીને તેમણે ધનનો સુંદર ઉપયોગ
કરવા માંડ્યો છે. પોતાના વત-

શેઠ ગોવીંદાસ કુબેરદાસ

શ્રી. ગોવિંદાસ કુબેરદાસ
ભાવનગરના વતની છે.

તેમની ઉંમર ૫૦ વર્ષની છે.

મુળજીમાં વીસ વર્ષથી રૂની
દાહીનો ધીખનો ધંધો ચલાવી
રહ્યા છે.

તેમની ખાનગી મદદો ખડોળા
પ્રમાણમાં છે. ધાત્રેશમાં તેમણે
રૂ. ૨૫૦૦ ના ખર્ચે પોતાના
નામે એક દુકાનો બંધાવી આપ્યો છે.

નમાં રૂ. ૧૨૦૦ ના ખર્ચે એક
નિવાસગૃહ બંધાવી તેમાં માસિક
માત્ર એક આનાના બાંડે રૂબે
આપાય છે. રૂ. ૧૨૦૦ ગરીબોને
અનાજ અને કપડાં માટે
આપ્યા છે. દુકાનની આવકમાંથી
૨૫ ટકા ગરીબોને વહેંચવાનો
તેમણે નિર્ણય કર્યો છે.

શ્રી માવજી મુળજી શેઠીયા

શ્રી. ગોકળદાસ વસનજી

શ્રી. શેઠ ગોકળદાસ વસનજી જન્મખંભાળીયાના વતની છે. સંવત ૧૯૪૮ ના અશ્વિન સદી ૫ ના દીને તેમનો જન્મ થયો હતો.

મુંબઈમાં નોકરીથી શરૂઆત કરી આપણે આગળ વધી આજે તેમની કાપડની દુકાન ચાલે છે. ઉપરાંત સેવાસેવમાં ફાળો આપતા રહે છે. હાલમાં લોહાણા આગા-અમના સેક્ટરી છે. ★

શ્રી. હાકરશી નરશી

શ્રી. હાકરશી નરશી કોઠારી કનજી વીરાણીના વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૬૪ ના ચૈત્ર શુદ્ધ ૭ ના દિને થયો હતો. મુંબઈમાં આવી બે વરસ કાપડના ધંધામાં ભાગીદારી કરી. આજે તેમની સ્વતંત્ર દુકાન ચાલે છે.

હવે લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્ય છે.

શ્રી. હરીદાસ જસનભાઈ

શ્રી. હરીદાસ જસનભાઈ જુનાગઢ તાળાના શાહ-પુર ગામ ના વતની છે. તેમનો જન્મ જન્મ સંવત ૧૯૪૪ ના ભાદરવા વદ ૧૧ના દિને થયો હતો.

ઇ. સ. ૧૯૨૩થી હાઇસ્કૂલ ફા. ના નામે તેમનો પ્રાથમિક શિક્ષણ આપાર ચાલે છે.

શ્રી. મોહનલાલ પિતાંબર

શ્રી. મોહનલાલ પિતાંબર અમરેલીના વતની છે. તેમની ઉંમર ૫૦ વર્ષની છે.

મુંબઈમાં નોકરીથી શરૂઆત કરી હતી, તેમની એન. એમ. હક્કરના નામે ચાલતી પુસ્તકાની દુકાન નાણીતી છે.

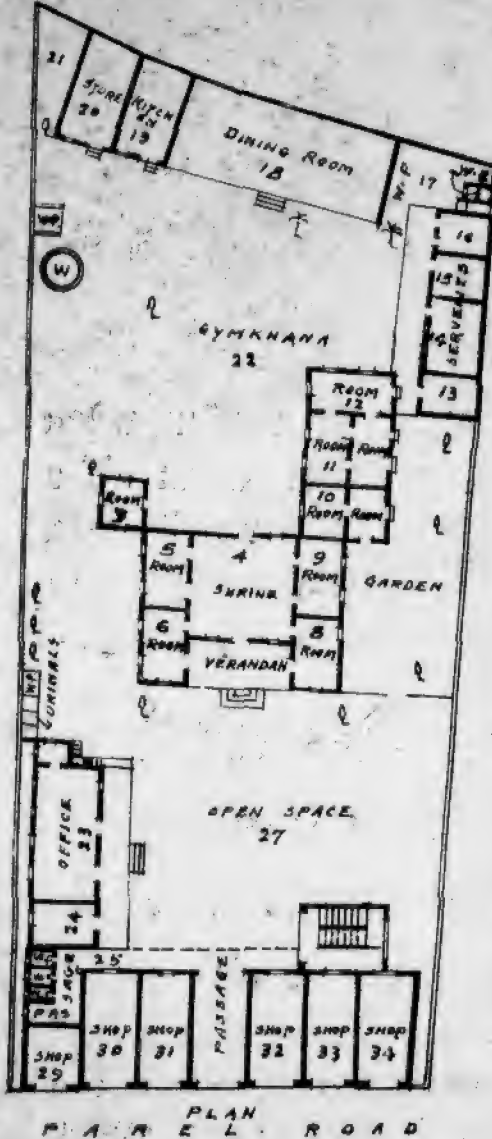
શ્રી વેરસી મોહાભાઈ

શ્રી. શેઠ વેરસી મોહાભાઈ જુનાગઢ પાસેના અમી.

પરના વતની છે. તેમની ઉંમર ૪૫ વર્ષની છે.

ઇ. સ. ૧૯૭૨ થી તેમણે કાપડનો વેપાર મુંબઈમાં શરૂ કર્યો. અને તેમના કાપડના સ્ટોર્સમાં તેમના 'જી. વી. હક્કર' ના નામે યોગજાતા સ્ટોર્સની પ્રતિ ઉજવણ છે.

ગ્રાંતિસેવામાં તત્વમન-ધનથી સેવા આપે છે. વેરાવળ બોર્ડિંગમાં તેમણે રૂ. એક હજાર આપ્યા છે, ઉપરાંત સૌરાષ્ટ્ર લોહાણા મિત્રમંડળના આગેવાન સભ્ય છે. હાલમાં લોહાણા મહા-જનતા મેનેજિંગ કમીટીના મેમ્બર છે. તેમજ રેડીયો કાપડ સ્ટોર્સ એસોસિએશનના પ્રમુખ છે.

“બાળકોનું નિવાસગૃહ”

- ૧ મમ્માબાઈ ગુજરાતી શાળા.
- ૨ ગુજરાતી ભણતુ બાળકોને રહેવાની જગ્યા.
- ૩ બાળકોને સુવાની જગ્યા.
- ૪-૫-૬ સંધ્યાવદન તથા પ્રાર્થનાનો ઓરડો.
- ૭ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટની ઓફીસ (ફળીન)
- ૮ થી ૧૨ સુપ્રીન્ટેન્ડન્ટ, માસ્તર, તથા બીજા સ્ટાફને રહેવાની જગ્યા.
- ૧૩ વધારાના સામાનની ઓરડી. ૧૪ મંદીર.
- ૧૫ કાદીની ઓરડી. ૧૬ ધોબીની ઓરડી.
- ૧૭ નળ સડાસ ૧૮ ભોજનશાળા. ૧૯-૨૦ રસોડું.

ELEVATION

- ૨૧ સરપંચ રાખવાની જગ્યા. ૨૨ કસરત શાળા
- ૨૩ ઓફીસ. ૨૪ કોહાર.
- ૨૫ ખીમાર વિદ્યાર્થીઓને રાખવાની જગ્યા.
- ૨૬ પ્રમોશન ભણતુ વિદ્યાર્થીઓને રહેવાની જગ્યા.
- ૨૭ રમવાની જગ્યા. ૨૮ નળ સડાસ
- ૨૯ થી ૩૪ બંગલાની કુકાનો.

Lawrence

Architects And Civil Engineers,
314, Calcuttaji Patel Street, Fort,
BOMBAY.

બેજસ.....લોકેટ.....બીજા

આકર્ષક

ડીઝાઇન

અદ્ભુત

ચળકાટ

ઉત્તમ

કામ,

મધ્યમ

દામ.

યુનીયન, એસોસીએશન, સેવામંડળ, યુવકસંઘ, પરિષદ, સંમેલન
વગેરેના સ્વયંસેવક, પ્રતિનિધી, મેમ્બર, સ્વાગત સભાસદ વગેરેના
તેમજ મેનીટર, પ્રોફેક્ટ, બોય સ્કાઉટસ, ગર્લ ગાઇડ વગેરેના સ્કુલ
બેજસ-લોકેટસ-બીજા વ્યાજબી ભાવે વખતસર બનાવી આપતું આખા
હિંદુસ્તાનમાં પ્રખ્યાત થયેલું માત્ર એક જ જીવંત જાણીતું કારખાનું:-

એમ. જી. કોટેયા એન્ડ પ્રધર્સ,

માલિક :- મોરારજી જી. કોટેયા (ગ્રાહક માર્ગદર્શક)

સેન્ટ્રલર્ડ રોડ, પારેખ હોસ્પિટલ સામે, મુંબઈ નં. ૪.

ત્રીરંગી સુચીપત્ર મફત મેળવવા માટે લખો:

નોંધ :- બેજસ માટે રાજ્ય મહારાજાઓ તરફથી તથા અનેક પ્રદર્શનામાંથી સોનારૂપાના
ચાંદો તેમજ હવે અભિપ્રાયો મળેલ છે. એલ ઇન્ડીયા ટ્રીબિયુન ગોલ્ડન જ્યુબીલીના
૫૦૦૦૦ તેમજ મહુમ ચાઉનસાહની સીલ્વર જ્યુબીલીના ૧૦૪૦૦૦ તથા ચાઉન-
સાહ જ્યોર્જ ૬ દ્વારા રાજ્યપારોહણના ૨૨૨૫૦ બેજસનું કામ સતોષકારક રીતે
પૂરું કરવા માટે પ્રમાણપત્રો મળેલ છે.

● દ્રષ્ટ કુંડો ●

[પૃષ્ઠ ૬૪ થી ચાલુ]

શ્રીમતિ હરખભાઈ (ને શેઠ રઘુકોડદાસ

દીનજીના માતૃશ્રી) દ્રષ્ટ.

અને કસતા બકત બાગ (માળા) અર્થે.

શ્રીમતિ આકરખાઈ તે શ્રીમાન વધજી કાકરસી

કેઠરી કચ્છ કોટડા (રોડા) વાળા દ્રષ્ટ.

અને વિષામોતે રદાવતા આપવા અર્થે.

શ્રીમતિ ધોળીભાઈ (તે શેઠ ધારસી નાનંજીની

પુત્રી) દ્રષ્ટ.

શ્રીમતિ પાવંતીભાઈ (ને નારજીદાસ કાનજી

એકચીવાડા ગામ મસ્જાવળના પુત્રી) દ્રષ્ટ.

અને મોડવી મધ્યેનાં દિંડુ પુરતકાલપ તથા વાંચતાલપ વચેરે અર્થે.

શેઠ કેશવજી હામજી અને શેઠ ચનાભાઈ પેરાજના

માતૃશ્રી તક્ષીખાઈ દ્રષ્ટ.

[એ ગાળે આમાનેની મતુવાએના નામ લક્ષ્મી-ભાઈ દતા. વળી શ્રીમાન શેઠ ચનાભાઈના ધર્મપતિનું નામ પણ લક્ષ્મીખાઈ હતું]

(૧) વડાદી બોવલ કપ (૨) તથા વડાદી લોહાણા પ્રસ્તુતશુદ્ધ અર્થે.

શ્રીમતી પ્રેનાભાઈ દ્રષ્ટ.

અને કસતા વિઠાચીએત શિવપૂતિએ (રોબરસીયા) આપવા અર્થે.

શ્રીમતિ દેવકાભાઈ (તે શેઠ હેમરાજ વેડજીના

વિધવા) દ્રષ્ટ.

નાશીકમાં વિષાગમ રદાવતા અર્થે.

શ્રીમતિ યેરાભાઈ (તે શ્રીમાન ભૂવચંદના

ધર્મપતિ) લખપતવાળા દ્રષ્ટ.

શુભ શર્પે અર્થે.

શ્રીમતિ જમનાભાઈ તથા શ્રીમતી સુંદરખાઈ

(ને શ્રીમાન જેઠભઈ ભૂવચંદના કુટુંબી) દ્રષ્ટ.

લખપતમાં કન્યાશાળા માટે.

શ્રીમતિ ધીરભાઈ (ને શ્રીમાન તેજપાત્ર જેઠા-

ભાઈના ધર્મપતિ) કચ્છ માંડવી સાર્વજનિક

દિંડુ બાળાશ્રમ દ્રષ્ટ.

શ્રીમતિ મમીખાઈ (તે શેઠ ચનાભાઈ ટોપલના

વિધવા) મસ્જાવાળા દ્રષ્ટ.

મસ્જા મંદિર અર્થે.

શ્રીમતિ સુંદરાભાઈ સરસ્વતિ કન્યાશાળા દ્રષ્ટ.

કચ્છ ભુજમાંની કન્યાશાળા અર્થે.

મતુશ્રી રાજખાઈ શેઠીઆ તથા માતૃશ્રી મેંલી-

બાઈ મજીલીઆ લોહાણા કન્યાશાળા

અંબાર (કચ્છ) દ્રષ્ટ.

દીપચુઃ-આ કન્યાશાળાનું ભગ્નભગન શ્રીમાન શેઠ ખેચરદ સ ત્રેવિંદજીવાળા તરફથી જંધારી આપવામાં આવ્યું છે.

શ્રીમતી કોરબાઈ (તે શેઠ ખીમજી નાગજી

કેઠારી કોટડા (પુમરી રોડા)વાળાના માતૃશ્રી દ્રષ્ટ.

(૧) કચ્છ મધ્યે વિષામોતે રદાવતા આપવા માટે, (૨) અને કચ્છ મધ્યે અશકત સવિજનોતે રદાવતા આપવાના લોહાણા રદાવકારી કાર્પ અર્થે.

શ્રીમતિ મંગાભાઈ (તે શેઠ પ્રેમજી :હરજીના

વિધવા) અંબારવાળા દ્રષ્ટ.

કચ્છ અંબારમાં બોવલ કપ રદાવતા વચેરે અર્થે.

શ્રીમતિ વાધાબાઈ (તે શ્રીમાન શેઠ તુલસીદાસ કુંવરજીનાં વિધવા) તુંબાવાળા દ્રરડ.

ટીપણ:-આ દ્રરડને અંગે રૂ. ૧૫૦૦૦૦ (એક લાખ પચાસ હજાર) શ્રી કમ્હી લોહાણા જ્ઞાતિને ફળવણીમાં આમળ વધારવા અર્થે અને અમુક જામ ભંડમ સેવાશ્રમને સહાયતા આપવા અર્થે નિર્માણ થયેલ છે.

શ્રીમતિ ગોહાવરીબાઈ (તે શેઠ છત્રજીદાસ જનજીનાં વિધવા) મરકાવળા દ્રરડ

(૧) કમ્હી બા. પ્રમરાણામાં એક એ પાલક સ્થાપવા અર્થે, (૨) અને મરકામાં કુનરાએને સહાયતા વગેરે છત્રજીના કાર્યો અર્થે.

શ્રી કમ્હી લોહાણાએની મુંબઈ યુનિવર્સિટીને લેટ થયેલી રકમોનાં ફંડ-ખાતાઓની યાદી.

શ. બ. શેઠ હરમરી દામજી જે. પી. કમ્હી લોહાણા રોકાવરીય ફંડ-ખાતું.

દર વર્ષે મેટ્રીકની સેવાતી પ્રેક્ષામાં જે કમ્હી લોહાણા વિદ્યાર્થીઓએ જેસે તેઓમાંથી જે વધુ ગુણે (માર્ક) પસ થાય તેને તેના પોતાનો અભ્યાસ આમળ વધારે તો માસ ૧૨ પર્ષત દર માસે અમુક રૂપયાની સહાયતા આપવા માટે.

શેઠ તુલસીદાસ સૂરજી (શિહાવાળા) સમારક ફંડ ખાતું.

શેઠ વિસનજી માધવજી કમ્હી મદદસીઆવાળા સમારક ફંડ ખાતું.

ગુજરાતી આખ્યાનમાળા અર્થે.

શ્રીમાન લીલાધર ટોપણ કોઠારી તથા નાગજી વિશ્વાસ કોઠારી કોટકા (સુમરીરેટા) વાળા સમારક ફંડ ખાતું.

પુનાની ડેક્કન કોલેજને.

ટીપણ:-

મુંબઈ યુનિવર્સિટીને ડેક્કન કોલેજમાં એવી

શ્રીમતિ મનમઠ (તે શેઠ તુલસીદાસ પ્રેમજી લોકડવાળા વિધવા) જે મરીવાળા દ્રરડ

ફંડ ખોલકીનાં કન્યાશાળા કરવા વગેરે અર્થે.

શ્રીમતિ વેંકામઠ (તે શેઠ કાનજી બદવજી મોનાણીનાં વિધવા) કોટકીવાળા અ.રોગ્ય જ્ઞાન (સુરુક) દ્રરડ.

ટીપણ:-

આ બાઈની સંખાવતો પત્ની જનરી જે કાનેશરી પતિને પમતે આવી એ બાઈએ કાનેશરીજીનાં અવમત્તા પનપતિએને આશરું મુગ કરી દીધા છે.

રીને સ્થાપિત થયેલાં સમારક ફંડ ખાતા ભચભાઈ શ. રૂ.૦૦૦૦૦ (એકલાખ)ની રકમ નેટલાં છે.

શ્રી કમ્હી લોહાણાએ તરફથી સર હરકીસનદાસ હિંદુ હોસ્પિટલ દ્રરડ તથા શ્રીમતિ જમણા બાઈ નાયર હોસ્પિટલ દ્રરડને તેના કાયમ ફંડમાં રકમો ભરી સ્થાપિત કરવામાં આવેલા સમારક ખાતાઓની યાદી.

સર હરકીસનદાસ હોસ્પિટલમાં

(૧) શ્રીમાન શેઠ કાનજી બદવજી મોનાણી (કમ્હી કોટકી મદદદેવપુરીવાળા) સમારક ફંડ ખાતું. દરને તેમના વિધવા મંગારવરૂપ વેંકાબાઈ.

(૨) શેઠ તુલસીદાસ કુંવરજી તુંબાવાળા સમારક ફંડ ખાતું. હા. તેમના વિધવા મંગારવરૂપ રાખાબાઈ.

શ્રીમતિ લક્ષ્મીબાઈ (તે શેઠ પ્રાંતજી દયાળ હરિયાણીના ધર્મપતિ (સમારક ફંડખાતું.

હા. શેઠ પ્રાંતજી દયાળ હરિયાણી.

શ્રીમતિ જમનાબાઈ નાયર હોરપીટલને.
શ્રીમાન લીલાધર ટોપણ કોઠારી અને નામજી
(વિશ્રામ કોઠારી (કોટકા સુમરીશહવાળા)
સ્મારક ફંડખતું.

હા. શ્રી મોતીરામ તથા હાકરસી વાવજી કોઠારી

શ્રી કચ્છી લોકોણાઓનાં અન્ય ભંડિત સંસ્થા-
ઓમાંનાં સ્મારક ખાતાઓમાંનાં કેટલાક સ્મારક
ખાતાઓની પ્રાથમિક માટે.

શ. બ. શ્રીમાન કેશવજી નથુ સેલર જે. પી.
સ્મારક ફંડ ખાતું લેણી મોર્થ કોટ હિંડ
જોઈનેજ કે. એન. સેલર પ્રિન્ટીંગ
પ્રેસના નામથી.

શ્રીમતિ લક્ષ્મીબાઈ (તે શેઠ પ્રાગજી હરિયાણીના
ધર્મપતિ) સ્મારક ફંડ ખાતું હા. શેઠ
પ્રાગજી હયાળ હરિયાણી.
ગુજરાતી ઓ મંડળ દ્રુદમાં.

તથા ખીમજી નામજી કોઠારી.

ટિપ્પણ-પ્રસ્તુત બંને હોરપીટલમાં એવી રીતે
લગવામાં આવેલ રકમે બગબગ રા. ૨૦૦૦૦
મેં સાખ) જોટલી છે.

શ્રીમતિ લક્ષ્મીબાઈ (તે શેઠ પ્રાગજી હયાળ
હરિયાણીના ધર્મ પતિ) સ્મારકખાતું હરને
શેઠ પ્રાગજી હયાળ હરિયાણી લખવા મઠળી
દ્રુદમાં.

શ્રી કચ્છી લોકોણાકાન શુરોના આવા સ્મારક
ફંડ ખતાં અત્ર-તત્રની કઈ ધર્મિક ભંડિત
અને જાતિય સંસ્થાઓમાં પુષ્કળ છે-અનેક છે.

જ્યાં જ્યાં વસે વીર રચુવંસી
ભાં ભાં તેનાં મહા ધર્મ-દાતા.
(શિવદાસ).

શ્રી મુંબઈ નિવાસી કચ્છી લોકોણા કાનશુરોએ
કરાંચી મધ્યેની શ્રી કચ્છી લોકોણા જ્ઞાતિ-હિંતાયે
તથા ત્રિવેણી જ્ઞાતિ હિંતાયે તથા ખાસ કરીને
અત્રેની ત્રિવેણી જ્ઞાતિ હિંતાયે તેમજ ગુજરાત-કાઠી-
આવાઠ મધ્યેની ત્રિવેણી જ્ઞાતિ હિંતાયે જે સંસ્થાઓ
સ્થાપિત કરવામાં મોટા પ્રમાણમાં નાણા ભર્યા છે
તથા અગ્રગણ્ય લાભ ભળ્યો છે તે સંસ્થાઓ તથા
તેના દુરોના પ્રાથમિક માટે.

શ્રીમતિ લક્ષ્મીબાઈ (1 શ્રીમાન અન.ભર્થ
પેરાજના ધર્મપતિ) કચ્છી લોકોણા બાળાશ્રમ
દ્રુદ કરાંચી.

ટિપ્પણ-આ બાળાશ્રમને શ્રીમાન લીંછમજી
પેરાજે રા. ૩૭૫૦૦ (સડી સડોસ હાન) ખર્ચાને
બંધ કરા; પણ ખર્ચાના આપુ છે.

શ્રીમાન દેવધાભા-પ્રાગજી, કાનજીભાઈ પ્રાગજી,
અણ્ડજી બેચર, અને વીરજીભાઈ પેરાજ
લોકોણા સો હુન્નર-ઉદ્યોગશાળા દ્રુદ-કરાંચી.

ટિપ્પણ-આ સંસ્થા શ્રીમાન લીંછમજી પેરાજના
અગ્રેસર પણ યકી સ્થપાયલી છે વળી તે બાદ
તેમણે (શ્રીમાન વીરજીભાઈ પેરાજે) રા. ૧૫૦૦૦

(પંદર દહાસનાં ખર્ચે) આ સંસ્થાને જન્મ ભરત પાસે જાણી આપ્યું છે. તેથી એ દૂરદેશ આ પાલીમાં રિયાત આપ્યું છે.

શેઠ નારણભાઈ ઇંબાલ તથા ભૂતચંદ મેઘલ ઉચી કેળવણી સંસ્થા દ્વરે.

શ્રીમાન હમીદરાસ ભગવાનરાસ મેઘલ, ગોપુતરાસ પેનાજ, ચનાભાઈ પેરાજ, પ્રેમભાઈ ગુરજ, તથા નાથાભાઈ આશાસમ વટોદરા (મહીરવા) લોકસેવા મોડિંગ દ્વરે.

ટિપ્પણ:- આ મોડિંગનું અમ્યમન "પાર્વતી ભગ્ન" શ્રીમાન વીરજીભાઈ પેરાજે પોતાના સ્વર્ગસ્થ પુત્ર ગોકમલસના સદ્ગત વિધવાના નામથી બંધાવી આપ્યું છે.

શ્રી અમરેલી લોકસેવા મોડિંગ દ્વરે

ટિપ્પણ:- આ સંસ્થા શ્રીમાન વીરજીભાઈ પેરાજ તરફથી સ્થાપિત કરવામાં આવેલી છે.

શ્રીમતી જમનાબાઈ (ને શ્રીમાન વીરજીભાઈ પેરાજના પહેલાં પત્નિ) અમરેલી શ્રી દુનર ઉદ્યોગશાળા દ્વરે.

ટિપ્પણ:- આ સંસ્થા તે શ્રીમાન વીરજીભાઈ પેરાજે એકસે હાથે ઉભી કરી છે. જેનાં ફંડની અંદર પાછળથી માછલ વડે દેશ સર મનુભાઈએ શ. ૧૦૦૦) કર્યા છે, એટલે તે વિરામનુ સમજી શકે શ્રીમાન વીરજીભાઈના નાણાં છે.

શ્રી હરજી લોકસેવા દુનશુરે ખસ રહ્યાવતાવી સ્થપાયલી કેટલીક જાતિય અને સર્વજનિક સંસ્થાઓ કિંવા દ્વરેની પ્રથમિક થી.

શેઠ પેરાજ પદમણી કન્યાશાળા (વડગાદી) દ્વરે.

નોંધ:- આ કન્યાશાળા પાછળથી મુંબઈ મ્યુનિસિપલ કમિટીને સુપત્ત કરી દેવામાં આવેલા છે.

શેઠ પરમેશ્વર ભદ્રભાઈ મોનાલ્લી ગામ કેટડીવાળા દ્વરે

મુલક આપવાનું

વળી એ સંસ્થાને શ્રીમાન વીરજીભાઈ પેરાજે પોતાની પત્નિના નામથી "વનગાઈ ભગ્ન" પક્ષ શ. ૧૫૦૦) ના ખર્ચે બંધાવી આપેલ છે.

શ્રી જુનાગઢ લોકસેવા મોડિંગ દ્વરે.

શ્રી દરેક લોકસેવા મોડિંગ દ્વરે.

ટિપ્પણ:- આ મોડિંગ શ્રીમાન ચનાભાઈ ના વીરજી પેરાજના અગ્રિસરપકુ થઈ સ્થપાયેલી છે તથા તેનું જન્મ ભરત શ્રીમાન વીરજીભાઈ પેરાજે શ. ૧૪૦૦) (ચક્રે દહાસ ના ખર્ચે) બંધાવી આપ્યું છે.

આ ઉપરાંત ગુજરાત તથા કાઠિયાવાડમાં કુલ લોકસેવા મોડિંગો આ દ સંસ્થાઓ ખસ કરીને કચ્છી લોકસેવા દાખલ. જેથી શ્રીમાન શેઠ ચનાભાઈ પેરાજ તથા વીરજીભાઈ પેરાજના અગ્રિસરપકુ થઈ સ્થપાય છે કે જેનાં દરેકમાં એમણે મોટી રકમો કરી છે, કઈ સંસ્થાઓને એમણે અમ્યમનો બંધાવી આપીને તેમને સદર રીતિતરત બનાવી દીધી છે અને આવી કઈ સંસ્થાઓ એમના ફંડની દેવીઓના નામથી પક્ષ વિભૂત થયેલી છે.

વળી પ્રસંગોચિત જણાવવાનું કે અમ્યમ લોકસેવા સંસ્થાની એવી અગ્રિસર કોઈ સંસ્થા હશે જેમાં એ દાનદાર અધુઓ તરફથી સુખાનુપપક્ષે ઉદારતાપૂર્વક નાણાં એટ થયું ન હોય.

નોંધ:-

આ બોધપાત્રને જાની લોકસેવા મોડિંગને સંસ્થા આપવામાં આવ્યું છે.

કલકત્તા ગુજરાતી એડેંગો વર્નાક્યુલર સ્કૂલ દ્વરે

ટિપ્પણ:- આ સંસ્થાને શ્રીમાન શેઠ જીજીભાઈ

જુલિયે ૬. ૧૫૦૦૦) (એક લાખ પચાસ હજાર
નું દાન કરી તેની સ્થાપના કરી તેા સ્થાપના
કરતી હતી.

શેઠ ખીમજી દલાલ સ્મારક ફંડ ટ્રસ્ટ

આપારિક કેળવણીના વિદ્યાર્થીઓની શિક્ષ
વૃત્તિઓ અર્થે.

શેઠ મુલજી જોશી અને શાહ સામજી
દેવશીજી ફંડ.

ગદસીસા (કચ્છ)નાં ઓદપાઠક અર્થે.

શ્રી મલ્લા (કચ્છ) રાજગૌર ઝોડિંગ ટ્રસ્ટ.

ટીપ્પણ:—આ ટ્રસ્ટ ફંડમાં અર્ધા ભાગનાં વેસા
શ્રીમાન હારાભાઈ હીરજી તન્હાનાં ભગવતના છે અને
અર્ધા ભાગના નાણા રાજગૌર વર્ગે ભરેલા છે.

નોંધ:—આ મંદી પુણ્યક વૈજેથી બનાવવામાં આવી છે. અને તે સંપૂર્ણ દોષરિતો દોષ તથા
તેમજ ભૂતચક્ર દોષરિતો પશુ સંભવ છે. પરંતુ બીજી આશ્રિત વખતે ભૂતચક્ર સુધારી-મની ચક્રો તેટલી
રીતે સંપૂર્ણ બનાવવા અર્થે ઉત્સુક છીએ. જે જે આમીઆ દેખાય તે મન જણાવવા વિનંતી છે.

શ્રીવલ્લભ માર્ગસંહ ઠકર.

૩. ભૂતકાળના જે જ્વલંત ફંડ :

ઘોઘારી લોકાણા શુભેચ્છક મંડળ
અને

ઘોઘારી લોકાણા મિત્રમંડળ

સંવત ૧૯૭૧-૭૨ ના વર્ષમાં શ્રી ઘોઘારી
લોકાણા શુભેચ્છક મંડળ નામે નગરપ્રીત
ફંડ ઠા. કામેદરદાસ ભગવતદાસ આચાર્ય, ઠા. ધનજી
આપાજી આચાર્ય અને ઠા. મોરારામ કરસનદાસ
સોદા એઓએ બીજા કાષ્ઠજોલી કલ્યાણથી શરૂ
કર્યું. મુખ્યમાં તેમજ મુખ્ય બહાર વસનાં જ્ઞાન-
કાષ્ઠજોલી અને અન્ય અને ભુમડાંની મદદ આ ફંડમાંથી
વરેમો દુધી આપવામાં આવી છે. સાગી રિવાજના
કાષ્ઠજોલી દુગાળા જેવા વખતે છુટ્કા થયે ફંડના
પ્રયાણમાં જુદા સારી સેવા કરી છે આ ફંડની
બચતમાં છેવટે ઠા. કરસનદાસ મોરારામ કરસન
સોદા એઓ ફંડનાં ફંડનાં. આ ફંડનાં રકમ બનત-
વાળા સુખડરાળા લોકાણા જાળાશ્રમને સોંપી દેવામાં
આવે છે, સારે ઘોઘારી જાતિમાં જેવા ફંડની મોટી

શ્રીમાન ખીમજી દલાલ જોડિયાવાળા જોડિયા
ફંડ ફંડખાતું.

ટીપ્પણ:—આ રકમ જમનગર સહયોગ સોષ
આપવામાં આવેલા છે.

* જોડિયાના જાતેપણુઓ કચ્છી લોકાણા
તરીકે જોગબાંધ છે તથા તેઓમાંનાં અર્ધા
વિવસીઓ શ્રી કચ્છી લોકાણા જેવા મહાજન
માંજ જોડવા છે.

શ્રીમાન ખીમજી દલાલ જોડિયાવાળા જોડિયા
ફંડ ફંડખાતું.

ટીપ્પણ:—આ કચ્છાણા જમનગર સહયોગ સોષ
આપવામાં આવેલ છે.

વીસાવહર લોકાણા ફંડ

કચ્છ લોકાણા ઇન્ફરનગર શુરકુટ ટ્રસ્ટ.

જરૂર હશે છે.

ઘોઘારી લોકાણા મિત્રમંડળ

સંવત ૧૯૪૦-૪૧ ના વર્ષમાં એટલે આ સર
પંચાવન વરસ ઉપર ઠા. ધનજી જોગાજી ઠા. માર-
જીદાસ કરસનજી ફંડ નર. ઠા. કામેદર હે. જી મજી-
દીવજી ઠા. મુગજી દરમજી વાઘણી, ઠા. જેનામ
ગીલાભઈ દરવાણા અને ઠા. દરવાણા નરસિંહ
આચાર્ય એઓએ એક રકમથી ફંડ ઘોઘારી લોકા-
ણા મિત્રમંડળ એ નામે સ્થાપ્યું. તે વખતનાં રકમથી
તરફ લોકાણા જ્ઞાન ખેડવાના શરૂઆત હતી. જેમાં
૧૫ ઉત્સાહી જાળકારને મદદ આપવા ફંડની બહુ
જરૂર હતી. આ રકમથીમાં શ્રી અનુ. પુરેલો
જરૂરિયાતવાળાને સદાવરૂપ થતા મારે આ મદદ

કામ કરે છે. સંવત ૧૯૬૪ સુધીમાં લગભગ ૫૩ વરસ સુધીમાં આ સંસ્થાએ બહુ જ ઉમ્મદા સેવા કરી છે. ધોધારી જ્ઞાતિમાં સંઠોડા વિદ્યાર્થીઓ આ સંસ્થાની મદદથી ડીગ્રી મેળવી શક્યા છે અને આજે ધણાખરા તેમાંના સારી રિયલ્ટીમાં છે. પરંતુ સ્થાપકો દુનિયામાંથી અદ્યપ થતાં મર્યાદા અને ફંડ માત્ર રાખી શકે છે નહિ એવી મુશીબત જે વખતે હતી તે વખતે કા. કરીદાસ લક્ષ્મીભાઈ આચાર્યજીએ ચેતાને આપ્યા આ સંસ્થામાં આ સંસ્થામાં રહેવા. વધોત્ક હોવા છતાં ધરની કાળજી ન કરતાં આ સંસ્થાની કાળજી કરી; બહુ જ ઉત્તમ પ્રકારે અવરજા કરી એક પાંચ પચીસેર-

વાળાની ન અવરજા તે માટે સંસ્થાને કામે લખાં લખાં જુદાં પડે ત્યાં ત્યાં ચાલીને અમર પેતાને અરજી તેઓએ સેવા બગીચી છે. જાતિને કમનસીબે આ ફંડનો જમડો મળ્યા વરસમાં ફાટમાં ગયો હતો ત્યાં પણ દિસાખતી ચોક્કસપણે માટે બહુ જ ઉચી અભિપ્રાય તમાકાનરે આપ્યો છે. હાલ ફંડની અવરજા આગલા દુરંદી તરીકે શ્રી બનાતવાળા સુખાવાળા આજે તેજના દુરંદીઓ કરે છે. ફંડ આસરે રૂપિયા વીસ લાખનું છે અને એમાંની આવક ધોધારી વિદ્યાર્થીઓને ફી અને ચોપડીઓને માટે મદદ આપાય છે.

ચીમનલાલ ક. વાળજી.

સંસ્થાઓ

મદા રામજી કચ્છી લોકાલિત્વા
નિવાસગૃહ

રૂચનાથ લાલજી
સેનિટરીયમ

સ્વ. શેઠ મદા રામજીની અખાવતો લોકાલિત્વા સમને પીઠણી છે. તેમની અનેક અખાવતોમાંની ભાત બમર અને ડીસેલા રટીટના અખા નિવાસગૃહો પણ છે.

આત બમરનું નિવાસગૃહને તાજેતરમાં નવું મકાન બાંધીને નવું સ્વરૂપ અપાયું છે. તેમાં પચાસ રૂમ છે. તેનું બાકું રૂ. ૩,૪,૫ એ મુજબ ભેગામાં આવે છે. ડિસેંઝી રટીટમાં ૨૫ રૂમ છે.

આ નિવાસગૃહો કચ્છી લોકાલિત્વાયુઓ માટે છે.

બા. નીચીતીમા 'શેઠ રૂચનાથ લાલજી સેનિટરીયમ' છે. તેમાં ૧૫ રૂમ છે. અને તેનું મલિકે શ. ૧૩૩૮ રૂ. ૧ લેવામાં આવશે.

ગરોબો માટે ચાલો.

સિ. વાપ પાંચનાકા મહાજનને હસ્તક માલુમું એક મકાન છે. ચોંચેકલી-આર્થર રોડના રોડન પાસે એક ચાલ પણ છે. તેમાં અનેક કોઈ કુદ્યો રહે છે. ખાસ કરીને તેના કાલ કચ્છી લોકાલિત્વા જ્ઞાતિના અને સારવત જ્ઞાતિની વિધવાઓ અને અશક્તોને મલિકે માત્ર ૦-૪-૦ ના ભાડાથી અપાય છે. મહાજનના દર વરસે તેની પાછળ રૂ. ૪૦૦ એટ કરે છે.

જમનાબાઈ દવાખાનું

આ દવાખાનું અંદાજે ૫૦૦ મોટા પાયા પર આજ ક સ્વ. મેષજી વલ્લભદાસ ચેરીટી ફાઉન્ડેશન દુરંદીઓ તના વલવટ કરે છે. તેના સ્થાપના રૂ. શેઠ મેષજી વલ્લભદાસે આજથી એકવાસ વચ્ચે પડેલી હતી.

આજે દરદમેશ લગભગ ૭૫ દર્દીઓ તેના નિર્માત લાલ લખ રજા છે. કોઈપણ કામના બેદલાવ વગરડો પોષ્ટલ સ ધંધેની ફોટોમેન્ટ તથે કામનાના સુલસ ચાત-ક ખસેલી છે. તેના વા પક અર્થે ત્રણ દાનરયા સાડાત્રણ દાનર સુધીના છે.

સ્વ. શેઠ તુલસીદાસ કુંવરજી

લોકોના સેનિટરીયમ

[ઘાટકોપર]

ઘાટકોપરના રાજાનામણી પરામાં શેઠ તુલસીદાસ કુંવરજી લોકોના સેનિટરીયમ બનાવવાને આવીશાન સ્વરૂપે ખડું છે.

સ્વ. તુલસીદાસ અને તેમનાં સ્વ. પત્નિ શ્રીમતી આમણી સમરજીવે આ આવીશાન સેનિટરીયમની યોજના કરવામાં આવી હતી.

ઈ. સ. ૧૯૨૭ ની ૨૨ તારીખે આ સેનિટરીયમ દ્રશ્યની સ્થાપના કરવામાં આવી હતી. અને રૂપિયા સીતેર હજાર મકાન માટે તેમજ રૂપિયા હસ હજાર મકાન માટે તેમજ રૂપિયા હસ હજાર તેની વ્યવસ્થા માટે દ્રશ્યોને સંપત્તિમાં આવ્યા હતા.

સંવત્ર ૧૯૨૦ માં સેનિટરીયમની સ્થાપના કરવામાં આવી. સં. ૧૯૨૨ સુધી સાધારણ જમણામાં જાતિજનોએ તેના લાભ લીધે. અને આજે તો જમણાંમાં જાતિજનો તેની જગ્યામાં રહેવા લાગ્યા છે.

સેનિટરીયમને વધુ વધુ સગવડ-સાધન સંપત્તિ બનાવવા તેના દ્રશ્યો જાણના કરે છે. જમણાંના સુધારાઓ પછી—જાન્યવારમાં માસિક અડચણ વખતે બહુને માટે બાથરૂમ, સેનિટરીયમના કંપાઉડમાં મુંઝવે બગીચો અને બેન્ચો બાજુમાં માટે વ્યાયામશાળા, હીમ્મટાઓ વગેરે તથા સ્ત્રીઓ માટે શીવણ ગ્રંથાલયના વર્ગોની યોજના તેના પ્રગતિપ્રેમી દ્રશ્યોના મના-સુધારામાં બહી છે.

શેઠ જમણાદાસ મેઘજી તેના મેનેજર દ્રશ્યો છે. બીજા દ્રશ્યો શેઠ હંસરાજ જીવણદાસ, શેઠ

કેશવજી જમણાં, શેઠ હમજી શીવજી, શેઠ હીરજી કેશવજી, શેઠ મેતીરામ વામજી, શેઠ રમણજી પ્રાણીદાસ છે.

શ્રીમદ્ભાગ્ય

૬૬

[ભાટુંગા]

શ્રી કુચી લોકલેશન જ્ઞાતિ ગ્રામ્ય ગ્રંથના સંચલકોના રાજ્યમાંથી સંચલકો આ રાજ્યમાંથી સંચલકોના રાજ્યમાંથી સંચલકો નથી.

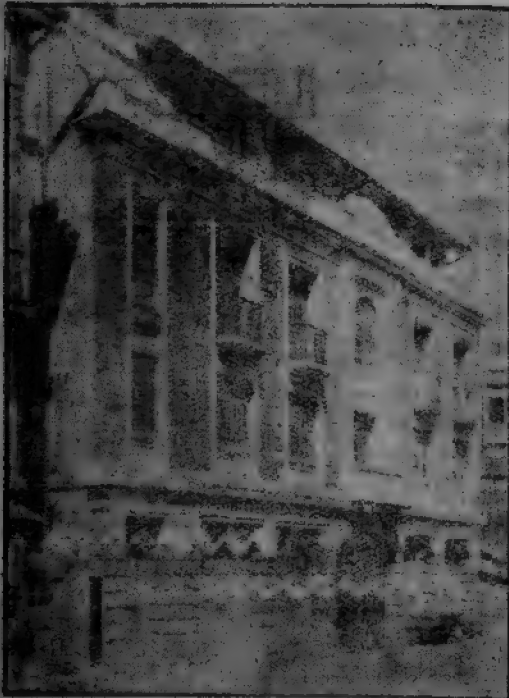
તા ૨૨-૧૧-૬૬ ના નુતન વર્ષના મિત્રાવડમાં નક્કી થયું કે 'જાતિ' એક મહાન હોયું' અને 'રાજ્ય'ના નક્કી આંકેલા હોય.

હું એક વર્ષ માંડુ અને અતિ દુઃખ સમયમાં તો અગિયાર હજાર રૂપિયા મહાન હોયી જોવામાં આવી પડ્યા.

'રાજ્ય'ના આર હજાર રૂપિયાના ખર્ચે હોય થયો. તેમાં ૮૦૦ રૂપિયા તો વાસમ મથેરે સાધને વસાવવામાં આયા. અને બીજા કેટલાક મથાને પંદર હજાર રૂપિયાની કોમલ રાજ્યમાંથી મળી શકાય.

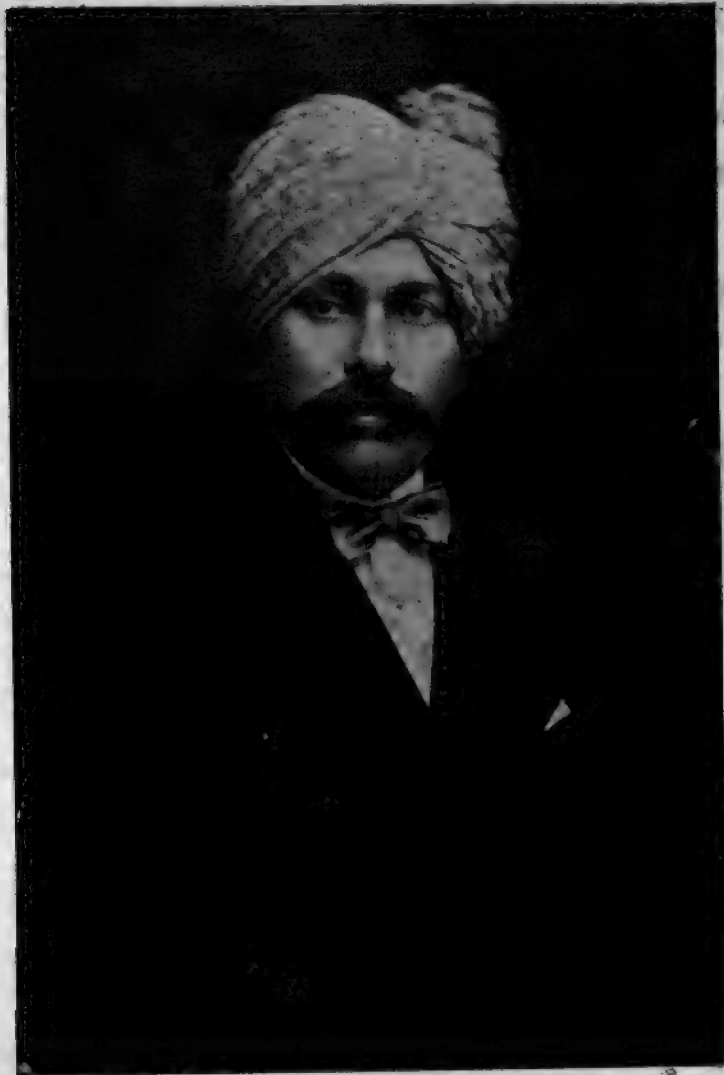
હજાર પ્રત્યેક માથુ છે. 'રાજ્ય'ના પિલાવતા વધારવા તેના સંચલકો જાણીને જોઈ નથી.

ધનવાદ પડે છે, મારીમાંથી જીવતી મુતિ મરનાર એ સિદ્ધિઓને.

હાલથી લોકલેશન
મહાજનવાડી

હાકુદ્દાર પરની હાલથી
લોકલેશન મહાજનવાડીનું
બહારનું દ્રશ્ય.

માનવી ઇ ગૌરવ

કપડાંમાં પણ સમાયલું છે!

અમારે ત્યાં

● હિન્દની સુપ્રસિદ્ધ મિત્રોના સુંદર ●
હિન્દીનોના કપડાંમાંથી છેક છેલ્લી
દેખના દરેક પ્રકારનાં
કપડાં મળી શકે છે.

● અને અમારી છેલ્લી દેખની શિશાઇ ●
માટે પણ બે મત નથી! આપ
આપના કપડાં અમને આપશો
તો સંતોષ આપીશું.

આપને ખાત્રી આપીએ છીએ-આપને સંતોષ થશે!

★ === મોટો નફો === ★
	એ અમારી કમાણી સમજતા નથી.	
	અમારા ગ્રાહકોનો સંતોષ એજ	
	અમારી કમાણી છે.	
★ === જરૂર પધારો === ★

મીસ્ત્રી સ્ટોર્સ,

૨૧૩ ધન બીહારીંગ-ગીરભામ
પ્રાર્થના સમાજ-મુંબઈ-૪.

: ટે. નં. ૩૧૭૪૮ :

ભાગીરથી બાગ

સ્વ. શેઠ જોડા ધનજી દવાખાનું

કુમ્હી લોહાણા બંધુઓને સ્મરણ થયા પછી તાબાની અતિ મુશ્કેલી હતી. તે સંવત ૧૯૭૬ ની સાલથી આ જગ્યાની સ્થાપનાથી દુર થઈ છે.

આ જગ્યાના આંકકામ માટે રૂપિયા અઠાવીસ હજાર અને નિભાવ માટે રૂપિયા વીસ હજાર સ્વ. શેઠ કાનજી જાદવજી મેતાણીએ પોતાના સ્વર્ગસ્થ પિતાશ્રી જાદવજી દેવજી તથા સ્વર્ગસ્થ માતૃશ્રી વીર-આઈ અને સ્વર્ગસ્થ ધર્મપાતિ ભયીઆઈના સ્મર-આર્થે આપ્યા હતા. ઉપરાંત બીજા લોહાણા દાન-ગ્રીરોએ પણ અગત્યના ફાળા આપ્યા હતા.

આ સ્થળ જ્ઞાતિજનોને ઉપકારક થઈ પડ્યું છે.

[શેઠ જીવરાજ કમળશી]

શ્રી. જીવરાજ કમળશી ઉદાર દીલના બાહોશ વ્યાપારી છે. તેમનું કમીશન એજન્ટ તરીકેનું કામકાજ તેમજ પૈવાની દુકાન પ્રસિદ્ધ છે.

વર્ષોથી જ્ઞાતિ ચરણે તેઓ સમાજકર્મ શાંત સેવા બળવતા રહ્યા છે, તેમની ગુણે મહોદ વિશાળ પ્રમાણમાં છે.

તેઓશ્રી અમરેલી પાસેના આંજા ગામના વતની છે.

સ્વ. જોડા ધનજીએ સત્કાર્યો પાછળ પુણ્યનાણું વેચ્યું હતું. માંડવી લતામાં તેમના નામનું એક દવાખાનું દરીયાસ્થાન ગલ્લીમાં ચાલે છે. શ્રી. શેઠ વલ્લભજી રામજી તેના દરેક છે.

શેઠ ગીરધરલાલભાઈ

[શેઠ ચતુર્ભુજ લીલાધર] [શેઠ છગનલાલ કેશવજી]

શ્રી. ચતુર્ભુજ લીલાધર દક્ષિણ જાણીતા સેવાભાવી યુવાન કાર્યકર છે.

કમ્હી લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળના સેક્રટરી તરીકે તેમણે સેવા આપી છે. હાલ કમ્હી લોહાણા પાંચ તકા મહાજનના સેક્રટરી તરીકે સુંદર સેવા બજાવી રહ્યા છે.

તદાત નાની ઉંમરમાં કમ્હી લોહાણા પાંચતકા મહાજનના સેક્રટરીપદ જેવી જોખમદારી બરી બગ્યા તેઓ સાચવી રહ્યા છે.

શ્રી. છગનલાલ કેશવજી આજ્ઞા આપણી જ્ઞાતિના બીદલીંગ કોટ્રેક્ટર છે. તેમને જન્મ સંવત ૧૯૫૬ ના ફાગણ શુદ્ધ ૯ ને દીને થયો હતો. તેમનું વતન રાજકોટ છે.

સીવિલ એન્જનીયર તરીકેના અભ્યાસ કરી ઇ. સ. ૧૯૨૨ થી એન્જનીયર તરીકે મ્યુનીસીપાલિટીમાં જોડાયા હતા. તે પછી છેલ્લા પાંચ વરસથી બીદલીંગ કોટ્રેક્ટર તરીકે કાર્ય કરે છે.

સાધારણ સ્થિતિમાં મુંબઈની હાવર એન્જીનેરીંગ મોડિંગની શીળા ડાયા તળે અભ્યાસ કરી આજે તેઓ બાહોશ એન્જનીયર તરીકે જાણીતા બન્યા છે.

શેઠ કદયાણુદાસ હરિદાસ

શ્રી. શેઠ કદયાણુદાસ હરિ-
દાસ મોરારીયા કાઠી-
આવાડના વેરાડ ગામના વતની
છે. તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૦૪
ના ફેબ્રુઆરી મહીનાની ૧૯ મી
તારીખે થયો હતો.

સંવત ૧૯૭૯ માં મુંબઈ
આવી રૂ. ૧૫ ના પગારની સહ
મહીનો નોકરો કર્યા પછી કાપ-
ડની ફેરી શરૂ કરી હતી. તેમાંથી
સંવત ૧૯૯૧ માં દુકાનની સ્થા-
પના કરી.

હિન્દુ મુસલ માન દુસ્તર વખતે
તેમની સેવા ઓ બદલ મહાજન
તરફથી આદ મળ્યો છે. ઉપરાંત
તેઓ પ્રસંગે પ્રસંગે સેવા બજા-
વતા રહે છે. હાલમાં લોકાલિય
સહાયકારી મંડળ અને હાલમાં
લોકાલિય મહાજનના ઉત્સાહી
કાર્યકર છે.

શેઠ છબનલાલ દેવળ

શ્રી. શેઠ છબનલાલ દેવળ
સોમયાળુનાગડતાયા
ના કોટડી ગામના વતની છે.
તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૧ ના
આવળ્ય વદ ૧૦ ના દિને થયો
હતો. કોટડીમાં તેમણે કુટુંબ
કામદાર કુટુંબ તરીકે સુપ્રસિદ્ધ છે.

ગુજરાતી સાત ધોરણના
અભ્યાસ પછી તેઓ સંવત
૧૯૭૨ માં મુંબઈ આવ્યા. પ્રથમ
નોકરીથી શરૂઆત કરી. તે પછી
બીલ્ડીંગ કોન્ટ્રાક્ટર તરીકેની

દુકાન કરી. આજે મુંબઈમાં
તેમની ત્રણ દુકાન આજે છે.

આવરના નેસડી ગામમાં શંકર
નું દેવળ, શીહોરમાં કામા બગતની
જગ્યામાં આંદીના વાસણ આપ્યા
છે તથા વાર્ષિક રૂ. ૧૨૬ ની
મદદ આપે છે, કથી બંદરમાં
દેવળ બંધાવ્યું છે. કોટડીમાં
આવારનવાર મદદ કરતા રહે છે.
જ્ઞાતિ સેવાકાળે સદાય ખડે પગે
તત્પર રહે છે.

શ્રી દામોદરદાસ પરસોતમદાસ

શ્રી. દામોદરદાસ પરસોતમ-
દાસ કોટક વસતના
વતની છે. તેમની ઉંમર લગભગ
છત્રીસ વર્ષની છે.

શરૂઆતમાં આકરી ગુમાસ્તા-
ગીરીનો અનુભવ મેળવી, આજે
૧૫ વર્ષથી તેઓ જે. એમ.
ફક્કર સ્ટોર્સમાં જોડાયા છે. ત્રણ
વર્ષથી બાગીદાર પણ પ્રાપ્ત
થઈ છે.

તેઓ આવનાશાળી છે. પોતાના
બજારના ગુમાસ્તા મંડળની સ્થા-
પના કરી હતી, અને આજે
તેમની મીઠી નજર નીચે તે મંડળ
પ્રગતિ કરી રહ્યું છે. તેઓ
વેપારી એસોસિએશનના સેક્રેટરી
ચૂંટાયા છે.

શેઠ દામોદરદાસ કાનળ

શ્રી. દામોદરદાસ કાનળ
રાજકોટના વતની છે.
તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૦૭ માં
થયો હતો.

અભ્યાસ પછી મુંબઈ આવી
તેઓ કોપડની લાખનમાં નોકરી
રજા હતા. તેમાં પ્રવિણતા મેળવી
છેલ્લા સાત વર્ષથી મુંબઈના
તેમના કપડાના પ્રખ્યાત 'મીસો
સ્ટોર્સ'ના બાગીદાર બન્યા છે.
મુંબઈમાં મીસો સ્ટોર્સની બે
મોટી દુકાનો માંદરોડ અને
ચનીરોડ પર આજે છે.

શેઠ ભાવસિંહજી મોરારજી તત્તા

તિરુત શ્રી. મોરારજી આ. તત્તાના જયેષ્ઠ પુત્ર શ્રી. ભાવસિંહજી રેડીયો અને વાયરલેસના વિષયમાં ઉચ્ચ પ્રવિણતા પ્રાપ્ત કરી છે. એ વિષયની અનેક સંસ્થામાં ચુકાવને તેમજ પોતાની શક્તિનો પરચો કરાવ્યો છે.

ઇ. સ. ૧૯૩૬ ના એપ્રિલ માસમાં સુરતમાં ભરાયેલ વેપાર ઉદ્યોગના પ્રદર્શનમાં તેમને ઉત્તમ સર્ટીફિકેટ અને સુવર્ણચંદ્રક મળ્યાં હતાં ઉપરાંત લાહોર પીકેટના કોમ-કોમમાં ઉત્તમ કાબેલિયાત પ્રાપ્ત કરી છે.

તેમનો જન્મ ઇ. સ. ૧૯૧૫ ના જાન્યુઆરી માસની ૧૫ મી તારીખે થયો હતો. મેટ્રીકની પરીક્ષા ઉચ્ચકક્ષાએ પસાર કરી તેઓ આ ક્ષેત્ર બહુ વહવા હતા.

શેઠ નાનાલાલ ભવાન સોહા

મહારાષ્ટ્રે હોટલના ચેન-જર શ્રી. નાનાલાલ ભવાન સોહા મુળ રાજ્યથી ગાયના વતની છે. તેમની ઉંમર ૪૫ વર્ષની છે. તેમનો અભ્યાસ તદ્દન નહોતો.

છે, છતાં આહોશી અને વ્યાપારી કુનેહને કારણે તેમજ 'રામભારોસે' ની પ્રગતિ ઉત્તરોત્તર વધારે રાખી છે.

આજસુધીમાં તેમજ મરીમ કુટુંબની કન્યાઓને કન્યાદાન વગેરેમાં મદદ કરી છે. કેટલેક ઝગડાઓમાં વચ્ચે પડી સમાધાન કરાવ્યા છે. સુરત આગાખાનમ અને બીજી ધાર્મિક સંસ્થાઓમાં મદદ કરી છે.

શેઠ અમુભાઈ રતનશી

કુટુંબના લતામાં એવરગ્રીન હોટલે અતિશય લોક-પ્રિયતા પ્રાપ્ત કરી છે. તેના

માલીક શ્રી. અમુભાઈ રતનશી વાંદરાના વતની છે, તેમની ઉંમર ૪૨ વર્ષની છે.

તેઓ સત્તર વર્ષથી હોટલના ક્ષેત્રમાં પડેલા છે.

ઇ. સ. ૧૯૩૦ ના સપ્ટેમ્બર વખતે જેલના મહેમાન થઇ આવ્યા છે.

શ્રી. અમુભાઈ સામાજી, અમીર દીલના ઉધાર સુરત પ્રેમિસવાદી ગૃહસ્થ છે.

શેઠ ભીમજી જોરામ બદામપુરીવાળા

ભીમસેન બદામપુરી મુંબઈમાં વખણાય છે. અને શ્રી. ભીમજી જોરામ બદામપુરીવાળાને 'ભીમસેન' બદામપુરીએ રાજમહારાજાઓના સર્ટીફિકેટ પાસુ મેળવી આપ્યા છે.

શ્રી. ભીમજીભાઈ રાજકોટના વતની છે. તેમની ઉંમર ૪૭ વર્ષની છે.

પંદર વર્ષની વયે રૂ. ૮ ના પગારે તેમજ નોકરીની શરૂઆત કરી. તે પછી મીઠાઇની લાઇનની નોકરી ઉપરાંત બદામપુરીને ઉદ્યોગ તેમજ સુંદર રીતે ખીલવી બાંધે છે.

તેમનું આખું જીવન સેવામાં વતામાં આત્મપ્રીત થયેલું છે. ઇ. સ. ૧૯૧૧ થી સ્વયંસેવક તરીકે હુદ્દહ વગેરે વખતે સેવા પ્રગવતા આવ્યા છે નાગપુર સત્યાગ્રહને કારણે જેલ નિવાસ બોગવ્યો હતો. ઇ. સ. ૧૯૩૦ માં પાસુ વરલીની જેલ મળી હતી. ઇ. સ. ૧૯૧૯ ના યુધ્ધની

મોંઘવારીને કારણે નોકરવર્ગના પગાર વધારવાના સ્વાચ્છતામાં આગેવાનીઓએ ભાગ લીધો હતો. ઇ. સ. ૧૯૩૧ માં યુવક સમેલનમાં પ્રતિનિધિ હતા, મુંબઈ સોહાણા સેવા સમાજના અગ્રણી સ્થાપક અને પ્રથમ પ્રમુખ તરીકે સેવા બજાવી હતી. ઉપરાંત તેઓ મોહાઈ બંદરના નોકરમંડળના પ્રતિનિધિ તરીકે મુંબઈ ગુમાસ્તા મહામંડળમાં ચુંટાયા હતા.

શેઠ મોહનલાલ માવજી સોહા

શ્રી. મોહનલાલ માવજી

સોહા અમરેલી પાસેના ગરમલી ગામના વતની છે સંવત ૧૯૫૩ માં તેમનો જન્મ થયો હતો.

મુંબઈ આવી કરીયાણાની દુકાનમાં એક વરસ નોકરી કર્યા પછી સ્વતંત્ર દુકાન કરી હતી. આજે સાઠાના ધાવા મુંબઈમાં ઘેર ઘેર બજાવી છે.

માધવપુર ઝોડીંગમાં તેમણે મદદ આપી છે, ચલાલા અને ગરમલીના રસ્તા પર પાકી સોહા ધાવ રૂ. ૬૦૦ ના ખર્ચે બંધાવી છે. બીજી પરચુરણ મદદ તેઓ કર્યા કરે છે.

શેઠ ધારસી કાળીદાસ

શ્રી. ધારસી કાળીદાસ મસાલાવાળા કાઠિઆવાડના

માંગરોળ બંદરના વતની છે, તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૬૩ ના અશ્વાઠ શુદ્ધ ૧૫ ને ગુરુવારે થયો હતો.

તેમણે આપણને આગળ વધી મસાલાના વ્યાપારક્ષેત્રે અગત્યના પ્રાપ્ત કરી છે. મુંબઈમાં આપણી જ્ઞાતિમાં મસાલાના તેઓ એક જ બજાવીતા આપારી છે, અને તેમનો માલ ડેઈ આફ્રિકા વગેરે દેશો સુધી જાય છે.

ગોરોજીસ બ્રધર્સ

કેમીકલમ તથા પ્રોવીઝનની લાઈઝનમાં આપણા થોડા બંધુઓએ હુકાબુ છે. તેમાં એમ. એ. એન્ડ પી. ગોરોજીસ બ્રધર્સ પણ છે. એ ચારે ભાઈઓ શ્રી. ગોરધનદાસ પ્રેમજી, શ્રી. પરશોતમદાસ પ્રેમજી, શ્રી. અમૃતલાલ, પ્રેમજી, ડા. મનદરલાલ પ્રેમજી એમણે એ ક્ષેત્રની જુદી જુદી અનેક સીઝનના પ્રયોગો કરી પુરા પરિશ્રમે આજે પોતાના કારખાનાને આગળ વધાર્યું છે.

શેઠ એમ. જી. કોટેચા

કોટા એજસ, કોટા બટન વગેરે બનાવનાર અને

કોટાગ્રામીના ક્ષેત્રમાં નામના જમાનાનાર શ્રી. મોરારજી જોષાબજી કોટેચા રાજકોટના વતની છે. ઇ. સ. ૧૮૯૭ ના માર્ચ માસની ૫મી તારીખે તેમનો જન્મ થયો હતો.

અંગ્રેજી સાત મોરણના અભ્યાસ પછી મુંબઈમાં શરૂઆતમાં ફર્નીચર, ડ્રાફ્ટસમેન અને કોટાગ્રામી તરીકે ઇ. વી. સ્કોળની કાં. પછી બહેરખબરના એજન્ટ, કાર્ટર બ્રધર્સને ત્યાં કોટાગ્રામી અને ડીઝાઇનર તરીકે કામ કરી ઇ. સ. ૧૯૧૯ માં પાછળી પછી મુઠી વગર આજના રુઢીઓની રચાપના કરી.

આજે તેમના ક્ષેત્રમાં તેમણે પ્રખ્યાતિ પ્રાપ્ત કરી છે. મેહસા મેળવ્યા છે. જ્ઞાતિ અને ધર્મની બનતી સેવા માટે સદા તત્પર રહે છે.

શ્રી પ્રિતમલાલ વેલ્થ

શ્રી પ્રિતમલાલ વેલ્થ

શ્રી. પ્રિતમલાલ વેલ્થ
ફોટોગ્રાફર આર. શીવલ્લ

એન્ડ કું. ના ભાગીદાર છે. તેમણે
કલાના એ ક્ષેત્રમાં સારો હાથ
ખેસાડ્યો છે.

તેઓ કમ્પ્યુ લૂગના વતની છે.
તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૬૨ ના
આવળ્ય શુદ્ધ ૫ ના દિને થયો હતો.

મેટ્રીક થયા પછી ૩, લાખંડ,
કોલસા, વીમો વગેરે લાખનની
નોકરી પછી રંગનું કારખાનું
કલું હતું. તે પછી ધ. સ.
૧૯૩૨ થી ફોટોગ્રાફીની લાખન
લોધી છે.

શ્રી કરસનદાસ મેવલ્થ

શ્રી કરસનદાસ મેવલ્થ

મે સર્સ એમ. કરસનદાસ
ગીદાધવાળા મુંબઈમાં

પ્રસિધ્ધ છે. તે શ્રી. કરસનદાસ
મેવલ્થ અમરેલી પાસેના વરસડા
ગામના વતની છે, સંવત ૧૯૫૧
ના જ્યેષ્ઠ શુદ્ધ ૨ ના રોજ તેમનો
જન્મ થયો હતો.

ગુજરાતી સાત ધોરણના
અભ્યાસ પછી મુંબઈ આવી
દુકા પગારે નોકરીની શરૂઆત
કરી હતી. સંવત ૧૯૮૬ માં
આજની દુકાનની સ્થાપના કરી.

❀ શેઠ પ્રભાણુંદાસ પિતામર ❀

મુંબઈના પ્રખ્યાત જનરલ બુક ડેપોના માલિક શ્રી. પ્રભાણુંદ પિતામરદાસ પોપટ અમરેલીના વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૬૨ ના માગસર વદ ૯ ના દિને થયો હતો.

ષા સ. ૧૯૨૪ માં તેમણે જનરલ બુક ડેપોની સ્થાપના કરી હતી. આજે જનરલ બુક ડેપો પાઠ્ય પુસ્તકોના પ્રકાશન માટે મોખરે છે.

ઘોઘારી લોકાણા મહાજનની મેનેજિંગ કમિટીના સભ્ય છે.

શેઠ નરસિંહદાસ ઠક્કર

જેઓ 'સીનિમા જુલેટીન પ્રેસ'ના માલિક છે.

આપણે આગળ વધ્યા છે.

◇ શેઠ વિકુલદાસ પો. વસાણી ◇

‘શ્રી એડવરટાઇઝિંગ એજન્સી’ના સંચાલક

શ્રી. વિકુલદાસ પોપટલાલ વસાણી એક જાણીતા સેવાભાવી ભાવના-શાળી યુવાન છે. તેઓ કાર્ટિવાવાડના ક્રાટક પીઠાના વતની છે. તેમનો જન્મ સંવત ૧૯૪૮ ના વૈશાખ શુદ્ધ ૨ ના રોજ થયો હતો.

મેટ્રીક સુધી પઢ્યા પછી મુંબઈમાં આવી એડવરટાઇઝિંગનું

ક્ષેત્ર નેમણે લીધું છે. અતે એ ક્ષેત્રમાં ઉત્તમ સફળતા પ્રાપ્ત કરી છે. આજે ધણી મોટી મોટી કંપનીઓ તેમની દ્વારા જાહેરાત કરે છે.

જ્ઞાતિ પ્રવૃત્તિમાં ઉંડો રસ હોય છે. જુદા જુદા પ્રસંગોએ જુદી જુદી સમિતિઓમાં અગ્રભાગ લીધો છે.

સ્વ. શેઠ દામોદરદાસ ભગવાનદાસ માવાણી

યુગપુરૂષ તરીકે લોહાણા જ્ઞાતિના ઇતિહાસે ઉજવળ સ્થાન મેળવનાર
આ મહાપુરૂષે હજારો રૂપિયાની સમાવતો કરી હતી. અને
જ્ઞાતિનું નામ સુવ્યવસ્થિત રાખવા પ્રબળ પુરૂષાર્થ
કર્ષી હતો. સમાજમાં તેમની મુલાકાત અનેરી હતી.
પોષાકી લોહાણા મહાજનમાં તેઓ સ્વર્ણ સમાન
હતા.

વ-સ-મી-વિ-દા-ય

૬૬ અને કુ:ખ

સુના ખસો પૂછની શબ્દસૃષ્ટિ અને કલાસૃષ્ટિ પર સફર કરીને વાંચકોની દ્રષ્ટિ અહીં સુધી આવી પહોંચી છે.

વાંચકોની આંખને અને મગજને પૂછે પૂછની ગોઠવણી અને શબ્દસૃષ્ટિએ જે અનુભવ આપ્યો હોય તે ખરો.

પરંતુ એટલું તો ચોક્કસ છે કે આ ગ્રંથના પૂછે પૂછમાંથી આપણી ગૌરવવાંતી જ્ઞાતિ સંઘે કંઈ કંઈ બાળવા જેવું, અભાસ કરવા જેવું તો મળ્યું જ હશે !

‘આરજી’ના અક્ષરોથી શરૂ થતી આ ગ્રંથની શબ્દ સૃષ્ટિ, કાવ્યો, કાવ્યો, કાવ્યો, નોંધો, અવલોકનો, સંદેશાઓ, સંસ્થાદર્શનો, સ્મરણાંજલિઓ, પરિચયો પરથી ‘વસમી વિદાય’ને વાટે આવી પહોંચી છે. અને સંપાદકની કલમ પર અસત્વાર ચઢતે આવેલી શબ્દોની સ્વારી અહીં છેલ્લાં સ્મરણોનાં ટપકાં મૂકીને વાંચકોની વસમી વિદાય ધ્વજે છે.

‘રામબાણુ વાગ્યા હોય તે બાણુ.’

આ ગ્રંથ ઉપર પેલી નજરે નિરખનારને પણ સમજાવા વગર નહિ રહે કે તેની પાછળ કાશી શ્રમ લેવાયો છે. છુટી જવાઈ વિગતો મેળવી, તેને છુટીની સરાણ પર ચડાવી શબ્દોની સૃષ્ટિ ખડી કર્યા પછી તેને આકર્ષક રીતે ગોઠવી મુદ્રણ કરવાનું કાર્ય કેટલું વિકટ છે તે તો ‘રામબાણુ વાગ્યા હોય તેજ બાણુ.’

એક જીંડી કલ્પના... થોડા પાત્રો... થોડા પ્રસંગો... અને નવલકથાનો દેહ ઘડાય છે. થોડી દ્રષ્ટિ અને અનેક નવલિકાઓ મગજના આકાશમાંથી ખરી પડે છે, પરંતુ આનો ગ્રંથ સંપાદન કરવો એ તો આકરો સમય, શક્તિ અને શ્રમ માગી જાય છે.

સંપૂર્ણ વીગતો ઠંસી ઠંસીને બરવા માટે અમે અથાગ પ્રયત્નો કર્યા છે. છુટી

જવાઈ માહિતીઓ મેળવવામાં જે હાલાકી, કષ્ટ અને આકરા અનુભવો થયા છે તેથી અમને અધિક ખેદ થાય છે. આપણી જ્ઞાતિની આવી વસ્તુઓ પ્રત્યેની ઉપેક્ષાવૃત્તિ અમને દર્દ કરાવી રહી છે. એ તો સમજી શકાય કે પોતાની જીવન હકીકતો આપવામાં કદાચ ક્ષોભ થાય પરંતુ પોતાના હસ્તકના દ્રવ્યો કે સંસ્થાઓનો ઇતિહાસ, અહેવાલ કે નાની મોટી માહિતીઓ કાઢવી રાખવાનો કાષ્ટને શો અધિકાર છે? સંસ્થાઓના શિરસ્તાઓ તો કહે છે કે દરેક સંસ્થાએ વર્ષ આખરીએ તેનો રિપોર્ટ બહાર પ્રજા સમક્ષ રજૂ કરવો જોઈએ, તેને બલે ‘અમારે કંઈ નથી છપાવતું’ એ શબ્દોનાં જવાબ દેનારા સંચાલકો સાંપડ્યા છે. આવી મુશ્કેલીઓમાં આ ગ્રંથની હકીકતો એકઠી થઈ છે.

સંસ્થાઓની વિશાળ સૃષ્ટિ

આ ગ્રંથની સામગ્રી આપને વિશાળ દુનિયામાં જેવી બાંધે છે.

હકીકત વિભાગમાં પ્રથમ મુંબઈના મહાજનો, મહાજનવાડીઓ, નિવાસગૃહો, પુસ્તકાલયો, છાત્રાલયો અને વિદ્યાલયો, દવાખાનાઓ અને આરોગ્યાલયો, સેવાસંઘો, ટ્રસ્ટ ફંડોની આખીય આલમનો વિશાળ પરીચય આપ આ ગ્રંથમાંથી મેળવો છો.

મુંબઈના મહાજનોના ઇતિહાસ અતિ લાંબા છે. તેની સંપૂર્ણ મેળવણી ખુબ મુશ્કેલ છે. અમને જેટલું મળ્યું છે, એટલું આપી દીધું છે.

સંપાદક

વાંચકોની વિદાય ધ્વજે છે !

મુંબઈની જાતિની વસ્તીના પ્રમાણમાં, રિથિતિના પ્રમાણમાં આજના નિવાસગૃહો પુરતી સંખ્યાના નહિ પણ જેટલા છે તેટલા વ્યવસ્થિત હોય એમ જણાય છે, લોહાણા દાનવીરીએ સ્થાપેલાં પુસ્તકાલયો તો મુંબઈના પુસ્તકાલયોમાં મોખરે છે. શિક્ષણ સંસ્થાઓમાં ઉચ્ચ ફળવણી પ્રોડિંગ ઉપરાંત ત્રણે વિભાગના આજાપ્રમે વર્ષેથી શિક્ષણના અસીરસ રહાવી રહ્યાં છે. કાન્યાધ કન્યાશાળાએ જાતિમાં સ્ત્રીશિક્ષણનો નાદ જગાડ્યો, ચંદા રામજી મલ્હોત્રાએ મુંબઈના નારીજગતને ગૌરવ આપ્યું, જે જમાનામાં સ્ત્રીશિક્ષણ પાપ મનાતું હતું એ જમાનામાં આજાઓને માધ્યમિક શિક્ષણનો સાદ પાડનાર આ શાળાએ અનેક સ્ત્રીઓની ભેટ કરી છે.

મુંબઈમાં લોહાણા દાનવીરીએ સ્થાપેલા દવાખાનાઓ બધાં સારી રીતે ચાલે છે, તેનો લાભ જરૂર પ્રમાણે પચુ ઉત્કેટતાથી લ્યે છે, છતાં મર્યાદિત સાધનોથી, મર્યાદિતપણે સેવા બજાવતા આ દવાખાનાઓ ઉપરાંત એક લોહાણા હોસ્પિટલની જરૂર પડી છે, અનેક સુવાવડખાનાઓની આવશ્યકતા જણાઈ રહી છે.

આરોગ્યભયો, સેનિટરીયમો તો મુંબઈમાં અને પરંપરામાં અનેકની સંખ્યામાં છે, ચોપાટી પરતું કરમથી દામજી સેનિટરીયમ મુંબઈની પ્રજામાં પ્રિય થઈ પડ્યું છે, વ્યાયામશાળાની ખોટ ખુલે એવી છે.

મદદ આપનારી સંસ્થાઓ અને વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ મહાવાનારા મંડળો પણ ઠીક ઠીક સંખ્યામાં છે, તેમાંના કમ્પ લોહાણા સ્વયંસેવક મંડળ અને હાલાઈ લોહાણા સહાયકારી મંડળો તો મુંબઈના જાતિ પ્રતિષ્ઠાસમાં ઉજવળ સ્થાન પ્રાપ્ત ક્યું છે. બીજા તાના નાના અનેક મંડળો હયાતી ધરાવે છે કાષ્ટ સમયે યુવકસંસ્થાની ખોટ છે. તે પ્રક્રિયા વિચારવા સરખો છે.

સૌરાષ્ટ્ર લોહાણા મિત્રમંડળ પા દામકા કરતાં વધુ વખતથી પોતાના પ્રદેશનાં જાતિજન્યુઓની સેવા બજાવી રહ્યું છે.

મુંબઈના દાનેશ્વરીઓએ સ્થાપેલા ટ્રસ્ટ ફંડો તો સંકેટની સંખ્યાના છે, તેની સંપૂર્ણ માદી બનાવવી કુષ્ટ કામ છે. તેમાં કમ્પી વિભાગના ટ્રસ્ટ ફંડોની માદી અમ લઇને કરી આપવા માટે મુ. શિવદાસ ચાંપસિંહ કંકરને આહાર માનવો પડે. બીજા ટ્રસ્ટોની માદી માટે મુ. કમ્પાણીજી કાનજી માસ્તરે ભીષિકા પરિશ્રમની નોંધ લેવીજ પડે.

એકંદરે મુંબઈમાં મોટી સંખ્યામાં સંસ્થાઓ

છે. તે પોતપોતાના ખર્ચને અનુસરી, પોતપોતાની રીતે વ્યાસક્રમ જાતિસેવા બજાવી રહી છે. છતાંય મુંબઈના જાહેરજીવનનો આજનો જાત પ્રવાહ થોડા બાસતો નથી.

આપણા સ્વર્ગસ્થ યુગપુરુષો.

મુંબઈના આજસુધીના પ્રતિકસમાં સંકેટ લોહાણા વીરો તન, મન અને બનથી સેવા કરીને જીવનને ઉજવળતા અપી ગયા છે, તેમાંથી બની શક્યા તેટલાના પરિચયો મંચમાં લેવામાં આવ્યા છે. બાકીના અનેક અગત્યના વીરનોના જીવનના તાણાવાણા મેળવવા અમે પુરા પ્રયત્ન કરી બેસ્યો છે. પણ તેમાં અમને નિષ્ફળતાજ સાંપડી છે. એ યુગપુરુષોના વંશજોજ ખુદ તેમના વિષે કંઈપણ ન જણાવના એકરાર કરે, એ ફટકું ફાંપે છે!

આપણા મોટા ભાગના યુગપુરુષોનાં જીવનના તાણાવાણા ભગભમ મળતા આવે છે. દેશમાંથી પહેલું કપડે આવી, પેટપુર પગારે નોકરીની શરૂઆત કરી. બળરો-અને મારકાટોની અંધારી કુકાનોમાં અંધારે ખુણે પરસેવો પાડતા આ મહાનુભાવો ભુલિથી, ચાતુર્યથી ઉચ્ચ દરજ્જે પ્રાપ્ત કરી ભાગીદારો મા તો સ્વતંત્ર વેપારો બનવાનું સહભાગ્ય પ્રાપ્ત કરે. ધન મેળવીને ધનેની માળા અંપવાનું શરૂ ન કરતાં બીજા અનેક જીવોની મહેતરી માટે દાનપ્રવાહ વહેવડાવવાનું તેમને થોડાં લાગે. અનેક સાહસિક કામે કરી, જોખમો ઉઠાવીને તેઓ મુલસદીઓ પણ સાખીત થાય અને સરકારના મહાન ખીનાઓ પ્રાપ્ત કરે, આવા અનન્ય વ્યક્તિત્વવાળાં વિભવરોને આપણું મરતક સદાય નમેણું રહે છે.

દાનની શીલ્સુદી.

આ પણ દાનની શીલ્સુદી જમાને જમાતે પરિવર્તન પામતી બારી છે. કાળો પહેમાં પાર્મિક સ્ત્રોમાં દાન કરવાનું મહત્ત્વ હતું. કુતરા કચુતરોનું પેટ પુરવામાં મહાપુરુષ હતું, તે પછી જનઉપયોગી વાવો, તળાવો, ધર્મશાળાઓ અંધારવામાં સખાવતોની સાથેકતા માનવામાં આવી, વીસમીસદીના વાવરા વામાં પછી શિક્ષણશાળાઓ, હાત્રાલયો, દવાખાનાઓથી માંડીને ઉચ્ચ ફળવણી માટેનાં પ્રાઇઝો સુધી પણ આપણા દાનેશ્વરીઓની હાઇ પહોંચી છે, આમ રોજ-બ-રોજ આપણી સખાવતોની શીલ્સુદી ફરતી છે. ગરીબોને કપડાં આપવા, અન્ન આપવું એ બધું મહત્ત્વ જરૂરી છે, પણ એથીય વધુ યુન્યને પારો તો એ છે કે તેમની ગરીબીનું જીવન કાંકલાના સાધનો ઉઠા કરવા. એ આપણા દાનવીરો જેટલું વહેલું સમજે એટલું સાફ. અમારી

દાનની શીલ્પી એવ કહે છે. રાજને પાણી પામીને ઉછેર નહિ, તેને જડમળથી ઉખેડવા એવા રોગોનું અસ્તિત્વ નાશુક કરતા પુરપાચે આદરવા પ્રેરે.

આપણા કાનગરીઓના ઉદાર દીલ માટે તો માન ઉપજાવનારો રહે તેમ નથી, તેમજે પ્રજાએ પાતે નથી ખેંચી, બીજાને ખેંચાવ્યું છે. પાતે નથી પીધું, બીજાને પીવડાવ્યું છે. પાતે નથી કહેયું, બીજાને કહેરાવ્યું છે. પાતે નથી કીધું, બીજાની કીધાને તૃપ્ત કરી છે. આપણા એ કાનગરીઓએ જ્યાં જ્યાં ચોગ્ય લાગ્યું, ત્યાં ત્યાં-દેશ અને પરદેશમાં હાજરો અને લાગેલા કાનગરીના જાણે આંખો મીચીને વહિ-વહાળ્યો છે. રવ દામોદરદાસ ગૌરવનદાસ સુખડવાળાએ તો કુદ છ'ગાંડમાં પછે પોતાની માતૃભૂમિનાં રમરેણી ખાતે કમળ છે. ગોરે પ્રેમજી પંચ તેમના દીલાવર દીલાની કલ્પના કરતાં તેમના ચરણોમાં હેયું અને મરિતક હળી પડે છે.

આજના આપણા સેવાવીરો

અમમાં આજના કાળે જે સખાવતીઓ અને સેવાવીરો સેવા બળની રચ્યા છે. તેમની પીછાણો આપવાના પ્રયત્નો પણ આ ગ્રંથમાં ઉલ્લેખ રીતે કર્યા છે તેમની જેટલી જેટલી હકીકત મળી તે મધી ગોઠવણીની કલાને જવાબદાર રાખી પૂછીને મક્કાત સમજ આણેખી છે. એમાં કોઈને નાના મોટા યતોચવવાને અમારો લેણમાત્ર ઇશદ નથી, કોઈને અન્ધાધ ન સાચ, કોઈનું દીલ ન કુભાષ એ અમાલ તો અમે હરદય અમારે હોયે રાખ્યો છે.

મધી અમતની વ્યક્તિઓના પરિચયોના અભાવ જરૂર પુચે છે. તેમની સેવાઓની અમારી દ્રષ્ટિએ ખુબજ ડાંમત હોતા હતાં એ સર્વધર્માં નિષ્ઠજ યતના માટે અમે દીલગીર છે.

ધારાશાસ્ત્રી, તળીઓ, આપારીઓ

આ વિભાગમાં ખાસ કરીને ડોક્ટરો ધારાશાસ્ત્રીઓ અને વેપારીઓના વિભાગ અતિ નયળો રહી ગયો છે. ધારાશાસ્ત્રીના ક્ષેત્રમાં આપણા સંખ્યાબંધ શાંતિયંત્રીઓ છે, તળીઓ લાંબનમાં પણ હવે તો લોકાણુ ડોક્ટરો અને વૈદોનું ઠીક ઠીક પ્રમાણ બલવા માંડ્યું છે. અને આપાર જગતમાં તો આપણી શાંતિનું રંધોન અતિ મોલામયુ છે. મુંબઈના આપાર ક્ષેત્રના દરેક વિભાગમાં આપણી શાંતિનો ઉલ્લેખ રહ્યો છે. પરંતુ માહિતીઓને તેમજ સમયને અંજાવે એ ધારાશાસ્ત્રીઓ, તળીઓ અને આપારી બંધુઓના મોટા ભાગના પરીચયો અહીં રજૂ કરી સહાતા નથી.

શિવાય તો ગ્રંથમાં અનેક પ્રકારની સામગ્રીઓ ધારાશાસ્ત્રીને મરવા જે પ્રપત્ત કરી છે, કાળો, ભાવનાઓ, અભ્યાસી અવલોકનોથી પણ આ ગ્રંથે ગયોં ગયોં બન્યો છે.

પરસેવો પાઠયો સાથેક ચરો ?

આ લોકાણુક ગ્રંથ આપણી કૃતિમાં નોંધાયેલ નથી. કેમકે એ જરાય સહેલું નથી. અને મેં તો માત્ર માહિતીઓ-માત્ર પરીચયો આપીનેજ ગ્રંથની સમાપ્તી નથી કરી, અભ્યાસી લેઓ લખાવી, લખી-કાળ્યો લખાવી-લાવ નાઓ લખી દરેક રીતે સજ્જ મનાવવા પ્રયત્ન કર્યો છે.

હકીકતો બાદ દામોદર વસનજીએ મેળવી છે. તે સમજીને, લખ્યા પછી મુંબઈ રીતે ગોઠવવાનું કાર-ખાનું જે ચલાવ્યું છે. એની અટપટી ગોઠવણીએ મુદ્દાલયોને પણ પુરા પ્રમાણમાં હાજર આપ્યા છે.

આ રીતે આ આજોય ગ્રંથ લોકાણુ સમાજ-જીવનમાં, સાહિત્ય સંદર્ભમાં કંઈપણ રચાન પ્રાપ્ત કરી શકશે તો લોકોના પરસેવો રેડ્યો સાથેક ચરો. મહીનાઓની ચાણી ચાણી રતોના ઉભાગરા, તંદુ-રસ્તીની કાતાનાશી એ બધું નિષ્ઠજ મથેલું નહિ જણાય.

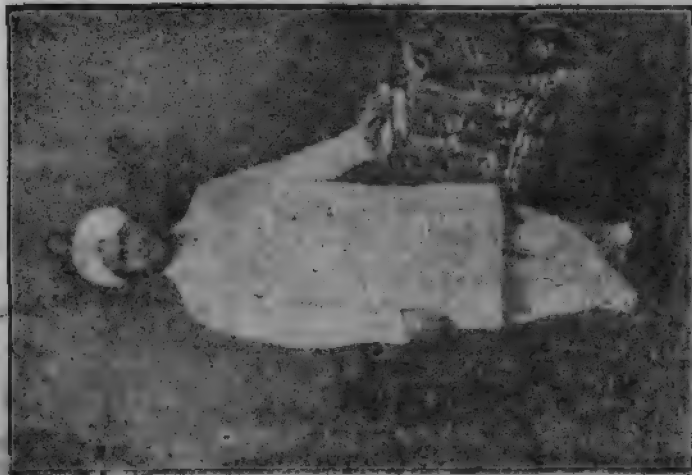
કે જાણું છું કે લોકાણુ પત્રકારિવની આલ-મમાં મને આહવારો વર્ષ છે. અને તેના કું સહાનો આહવારો છું. મેં આટલી હંઠરમાં બની સહેલું એટલું કયું છે. આ ગ્રંથથી વિશેષ કંઈ બની સહેલું હોય તો મારી જાતને ધન્ય માનીશ.

ફરી ફરી આહવાર

ગ્રંથની સામગ્રીઓમાં સહકાર આપનારા શ્રી માવજી ઝેનિંદજી શેઠ, શ્રી. કુમારજી કાનજી મારતર, શ્રી. બાવચંદ માવજી વોરે, શ્રી. શીવજી આંપજી, શ્રી. લાનુચંદ હકકર, શ્રી. જમનાદાસ અદીવા, શ્રી. પંચમતિમા, શ્રી. કીરજીલાલ મણુત્રા, શ્રી. મીમનલાલ વળણી વગેરેનો ફરી ફરી વાર આહવાર માનું છું. અને સદેશ પાંડવનારા મુરબજીઓને પણ વંદન કરું છું.

અદ્યત એમાં મધી તુડીઓ જવાબ આવશે, માહિતીદેવો પણ હશે, કોઈપણ કાર્ય કરી સંપૂર્ણ હોવું નથી. ઉપરાંત અમારે તો અનેક મુશ્કેલીઓ સામે જીજ્ઞાસા આ ગ્રંથનો દેહ પડ્યો પડ્યો છે. એ બધું જોતાં તુડીઓ કામ્ય મચાશે, એવી આશા છે.

બાકી હવે શું કહેવાનું છે ? અનેક આશાકેરો પરીતે આ ગ્રંથને વહેતો કર્યો છે.

શ્રી. લક્ષ્મીદાસ રથોદોદાસ ચોલોરા

★ અ. નં. ધીવાળા ★

મં. સ્વ. હાંમુબાઈ નારાયણદાસ ઇવરાજ

★ જેમણે હામરેણું દાન કર્યું છે. ★

Salemahomed Padamsee & Co

141, Chackla Street, BOMBAY, 3.

LEADING IMPORTERS AND
DEALERS IN:—

CHANDELIER & HALL LAMPS
LANTERNS, LAMPWARE,
GLASSWARE, CROCKERY.

ENAMELWARE, PORCELAINWARE, ETC.

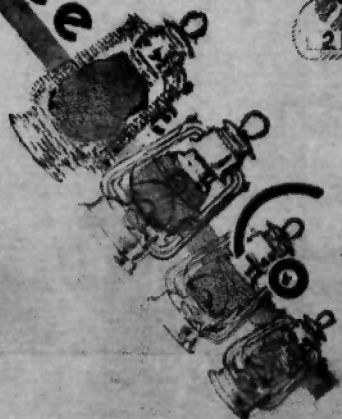
BOMBAY. No. 3.

Salemahomed Padamsee

साहेमाहमद
पदमसीनी कुं.

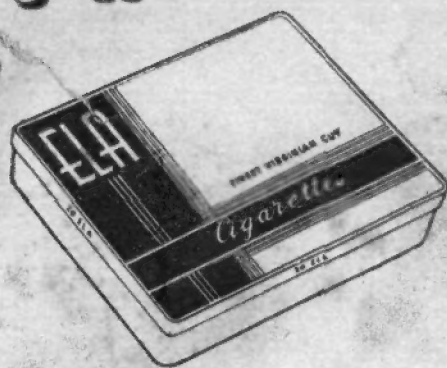
हांडी, लुभर, ग्लासवेर, वेगपवेर, तथा
इरीकेनना वेपारी.

१४१, चकला स्ट्रीट, मुंबई, ३.

‘ઈલા’ ગોલ્ડ ટીપ તમજ પાલેન સીગારેટ

(સ્પેશીયલ બ્રીટીશ આરમી કોલ્લીટી)

“ઈલા”

સીગારેટ

ઉત્તમ સાબીત થઈ ચુકી છે

—: તેનાં કારણો :—

(૧) ઉંચી અમેરીકન વરલુનીયન
ટોબેકોમાંથી બનાવેલ છે.

(૨) તેની મુગંધ મગજ અને
શરીરને અજબ આનંદ
આપે છે.

(૩) સઘળી હાઇગ્રેડ સીગારેટોમાં તે
સૌથી ચઢીયાતી છે.

૨૦ સીગારેટની ફેન્સી ઇનામલ
ટીનની ઇબીમાં પેક કરવામાં આવી
છે, છતાં ભાવમાં કરકસરવાળી છે.

ધી ગોલ્ડન ટોબેકો
કંપની,

વીલેપારલે, મુંબઈ.

પૈસાની એક સીગારેટ દરેક
પાનવાલાની દુકાને મળશે.

કોમ અને વતન
માટે ખાંડાના ખેલ ખેલતાં

પ્રેમ અને પ્રિયા
માટે છુપા લેખાસમાં ફરતો

વાડીયા

મ્યુઝીકલ

કોમેડી

શ્રીલર

હિંદ કા લાલ

ચાર ચાર અડવાડીયાં થયાં

સંગીત, સાહસ અને હાસ્ય

શ્રી મુંબઈગરાઓનાં હગર હતી રહ્યો છે

લેમિંગ્ટન

મુખ્ય કામ

રાધારાણી, સ. મન્સુર

પંજાબ કા બેટા વિગેરે.

ડીરક્ટર

હામી વાડીયા

ત્યારબાદ આવે છે

જય સ્વદેશ

વિજયકુમાર

ડાયમંડ કવીન

